

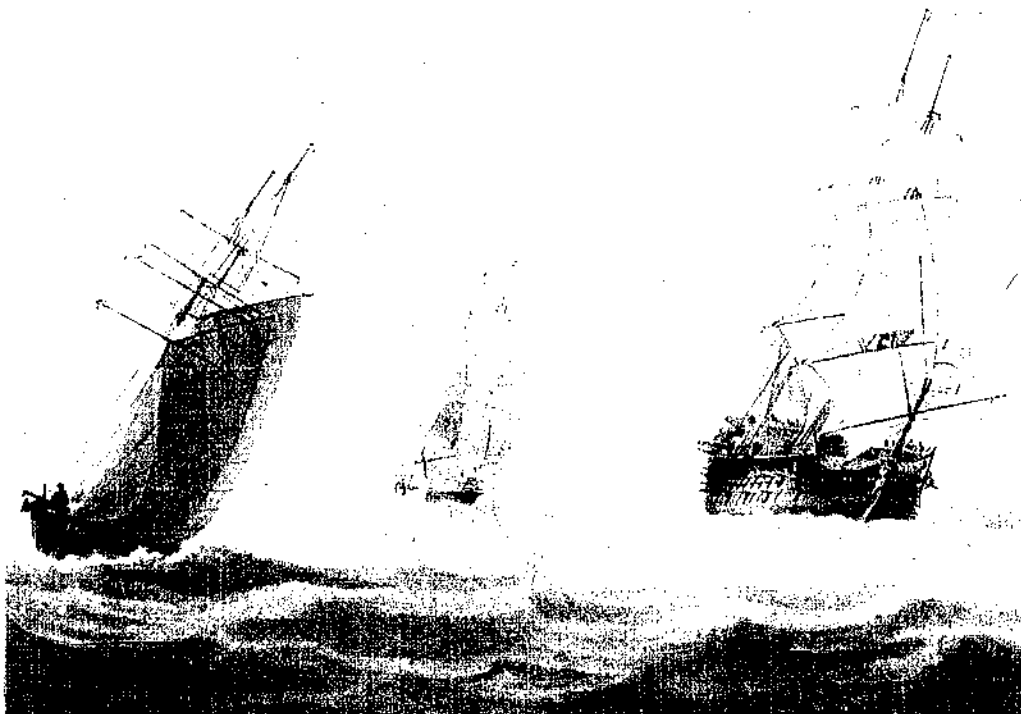

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΩΣΤΗ ΒΑΡΦΗ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Τὰ χρόνια τῆς προσαρμογῆς

ΑΘΗΝΑΙ 1994

Εικόνα εξωφύλλου: Ίστιοφόρα (Nicholas Pocock)

**ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ**

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1899

Τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον
1899 - 1904

Πρόεδρος, Δημ. Βικέλας. **Ἀντιπρόεδρος**, Δημ. Αἰγινήτης. **Γραμματεὺς-Γραμματεῶν Σύμβουλος**, Γεώργ. Δροσίνης. **Ταμίας**, Παντ. Ψύχας.

Μέλη: Τιμ. Ἀργυρόπουλος, Μάρκ. Δραγούμης, Ἰωάν. Μπότσης, Ἰωάν. Πανταζίδης, Γεώργ. Πασπάτης, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Ἐκτωρ Ρωμανός, Στεφ. Σκουλούδης, Γεώργ. Στρέϊτ.

Τὸ νῦν Διοικητικὸν Συμβούλιον

Κων. Σαραντόπουλος, Ἐπίτιμος Σύμβουλος Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, Πρόεδρος
Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, Ὁμότιμος Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀντιπρόεδρος
Κων. Μανάφης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Γενικὸς Γραμματεὺς
Ἄντ. Λεγάκης, Πολιτικὸς Μηχανικὸς Ε.Μ.Π., Ταμίας
Δικ. Βαγιακάκος, Ἐπίτ. Γεν. Διευθ. Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Μέλος
Στεφ. Ἡμελλος, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, "
Δημ. Καμβύσης, Ἐπίτιμος Σύμβουλος Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, "
Αὐρ. Καρανίκος, Ἐπίτιμος Σύμβουλος Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, "
Ἄθων. Κομίνης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, "
Παν. Νικολόπουλος, Ἄν. Καθ. Φιλοσ. Σχολ. Παν. Ἀθηνῶν Διευθ. Ἐθν. Βιβλιοθ., "
Χρ. Πετρόπουλος, Δικηγόρος, "
Ἐπαμ. Σπηλιωτόπουλος, Καθηγητὴς Νομικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, "

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΩΣΤΗ ΒΑΡΦΗ

**ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ**

Τὰ χρόνια τῆς προσαρμογῆς

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1994

ΔΙΑΑ
ΒΑΡ

Επιμέλεια Έκδοσης: Χαράλ. Β. Ντούρμας

ISBN 960-7133-29

© Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων
ὁδὸς Ἀκαδημίας 54 - 10679 - Ἀθήναι. Τηλ. 36.12.381

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
I. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ	
Πολιτικές Ἀρχές και ἀνώτατες διοικητικές Ὑπηρεσίες τοῦ Ναυτικοῦ.....	11
Ὁ Ἐθνικός Στόλος.....	17
α) κατηγορίες πλοίων	
β) σύνθεση τοῦ στόλου	
γ) ἐξόδα τοῦ Ναυτικοῦ	
Ὁ Ναύσταθμος	27
II. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	
Ἡ ὀργάνωση τῶν ἐμπορικῶν πλοίων.....	33
Οἱ ὄρκοι	36
Ἡ εἴσαγωγή τῆς πειθαρχίας καί τῆς ιεράρχειας.....	40
Οἱ στολές	48
Ἡ ναυτική ἐκπαίδευση	50
III. ΟΙ ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	
Ἡ δράση τοῦ Ναυτικοῦ κατά τῶν Τούρκων καί τῶν Αἰγυπτίων 53	
α) ἡ μοίρα τοῦ Αἰγαίου	
β) ἡ μοίρα τοῦ Κορινθιακοῦ	
γ) ἡ μοίρα τοῦ Ἐόβοϊκοῦ	
δ) ἡ μοίρα Μεσσηνίας - Κρήτης	
Ἡ πειρατεία	69
α) ἡ πειρατική δράση	
β) οἱ βάσεις τῶν πειρατῶν	
γ) ἡ δίωξη τῆς πειρατείας	

Σελ.

IV. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Γενικά	85
Πρώτη περίοδος: Ίανουάριος - Αύγουστος 1828	87
Δεύτερη περίοδος: Αύγουστος 1828 - Ίούλιος 1829	92
α) τό ζήτημα τών αποζημιώσεων	
β) τά προ τής Έθνοσυνέλευσης	
γ) ή Δ' Έθνοσυνέλευση	
δ) ή στάση τοῦ Α. Κουντουριώτη	
Τρίτη περίοδος: Αύγουστος 1829 - Ίαπρίλιος 1831	102
α) τό πόρισμα τής επιτροπής Μαυροκορδάτου	
β) ή παραίτηση τοῦ Α. Κουντουριώτη	
γ) τό ζήτημα τοῦ Λεοπόλδου	
■ δ) ή εξέγερση τής Μάνης και ή εξέλιξη τής στάσης τής "Υδρας	

V. ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΠΟΡΟΥ

Ή κατάσταση πριν' από τό κίνημα	113
Ή στάση τών τριών Δυνάμεων	117
Ή κατάληψη τών εθνικών πλοίων από τούς Ίδραίους 121	
Οί αντιδράσεις τοῦ Καποδίστρια.....	125
Τά κυβερνητικά στρατεύματα άπέναντι από τον Ίπόρο	129
Μιαούλης και Ρίκορδ.....	130
Οί Λάιονς και Λαλάντ φτάνουν στον Ίπόρο	132
Οί πρώτες συγκρούσεις	137
Ή άνατίναξη τών 'εθνικών πλοίων «Έλλάς» και «Ίδρα»	140
Μετά τή στάση	147

ΕΠΙΛΟΓΟΣ .....

153

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Πίνακας έγγραφων	158
Κείμενα έγγραφων	161
Συλλογή Συνθημάτων.....	276
Τά χρέη τοῦ πλοιάρχου	300

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ .....

323

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ .....

329

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στήν ἔργασία αὐτή ἐπιχειρεῖται ἡ σκιαγράφηση τῶν προσπαθειῶν πού κατέβαλε ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας γιά νά ὀργανώσει τό Ναυτικό τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης σύμφωνα με τὰ εὐρωπαϊκά πρότυπα τῆς ἐποχῆς καί νά τό ἐντάξει στο πλαίσιο λειτουργίας τοῦ ὑπό σύσταση τότε κράτους.

Ἡ ὑπαγωγή τῆς ναυτικῆς δυνάμεις στήν Κεντρική Διοίκηση δέν ὑπῆρξε εύκολη ὑπόθεση. Ὁ στόλος τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καί τῶν Ψαρῶν (τρηνήσιος στόλος) κατά τή διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης διοικεῖτο οὐσιαστικά ἀπό τὰ κοινοτικά συμβούλια τῶν νησιῶν, ἐνώ τό κεντρικό ὄργανο πού εἶχε δημιουργηθεῖ, τό Μινιστέριο τῶν Ναυτικῶν, ἦταν ἀσθενές καί οἱ δικαιοδοσίες του περιορισμένες. Ἐνίσχυση τῶν κρατικῶν ἀρχῶν σήμαινε, λοιπόν, τήν ἀποδυνάμωση τῶν περιφερειακῶν, με συνέπεια τή δημιουργία πολλαπλῶν ἀντιδράσεων.

Ἡ παρούσα μελέτη ἀποτελεῖται ἀπό πέντε κεφάλαια. Στό πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τὰ πολιτικά καί διοικητικά ὄργανα πού ἀπό τό 1828 καί ἔπειτα ἀνέλαβαν τήν ἡγεσία τοῦ Ναυτικοῦ. Με τή δημιουργία τῶν ὀργάνων αὐτῶν, πού σέ μεγάλο βαθμό ἔπανδρώθηκαν με πιστά στόν Κυβερνήτη πρόσωπα, γίνεται σαφές ὅτι οἱ Κοινότητες τῶν νησιῶν ἀρχίζουν νά ἀπομακρύνονται ἀπό τή διοίκηση καί τόν ἐλεγχό τοῦ στόλου. Στό δεῦτερο κεφάλαιο ἀναλύονται οἱ νέες διατάξεις ἐσωτερικῆς λειτουργίας τοῦ Ναυτικοῦ. Με τίς διατάξεις αὐτές ὑιοθετήθηκαν νέα κριτήρια σταδιοδρομίας, κατοχυρώθηκαν οἱ βαθμοί, ὀρίστηκαν μισθολογικές κλίμακες καί θεσπίστηκαν πειθαρχικοί κανονισμοί. Στό κεφάλαιο αὐτό γίνεται προσπάθεια νά καταδειχτοῦν οἱ καινοτομίες πού εἰσήγαγαν οἱ ρυθμίσεις αὐτές, κυρίως σέ ἀντιπαραβολή τους με τίς συνήθειες πού ὡς τότε ἐπικρατοῦσαν στά ἑλληνικά καράβια. Στό τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται οἱ πολεμικές ἐπιχειρήσεις τοῦ Ναυτικοῦ καθώς καί οἱ προσπάθειες γιά τήν πάταξη τῆς πειρατείας. Στό κεφάλαιο αὐτό ἐπιχειρεῖται ἡ διευκρίνιση τῶν στόχων καί τῶν προτεραιοτήτων τοῦ Καποδίστρια, πού ἐπέβαλαν καί τήν ἀνάλογη κατανομή δυνάμεων. Στό τέταρτο, τέλος, καί στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οἱ ἀντιδράσεις τοῦ ναυτικοῦ κό-

σμου στις νέες ρυθμίσεις, οι οποίες σιγά σιγά διογκώθηκαν και οδήγησαν καταρχήν στήν ένσωμάτωσή του στήν άντικαποδιστριακή αντιπολίτευση και, στή συνέχεια, άντέδρασαν μέ τό στασιαστικό κίνημα τοῦ Πόρου. Στήν εξέλιξη συνέβαλαν επίσης και άλλοι παράγοντες όπως: οι βλέψεις τών συμμαχικών δυνάμεων, οι ανακατατάξεις στόν εόρωπαϊκό χώρο και ή άδυναμία τής κυβέρνησης νά ικανοποιήσει τά οικονομικά αίτήματα τών νησιωτών.

Όλοι όμως οι παραπάνω παράγοντες, πού έγινε προσπάθεια νά συνεκτιμηθοῦν, έκτρέπουν τόν αναγνώστη από τοῦ νά σχηματίσει τή σωστή εικόνα τοῦ Κυβερνήτη Ίωάννη Καποδίστρια, τό έργο του και τή σημαντική προσφορά του στό νεοσύστατο κράτος. Η άναπόφευκτη αυτή άδυναμία κρίνεται ότι καλύπτεται από τις πολλές μελέτες πού άσχολοῦνται μέ τή συνολική δράση και τήν προσωπικότητα τοῦ πρώτου Κυβερνήτη τοῦ νεοσύστατου Έλληνικού κράτους.

Κατά τήν παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν έγγραφα πού βρίσκονται στά Γενικά Άρχεία τοῦ Κράτους (Γ Α Κ/ Συλλογή Γ. Βλαχογιάννη, Αρχεῖον Αλ. Μαυροκορδάτου, Γενικό Φροντιστήριο, Γραμματεία Στρατιωτικών και Ναυτικών), καθώς και δημοσιευμένες ή άνέκδοτες προσωπικές μαρτυρίες και ιδιωτικές έπιστολές τών πρωταγωνιστών τής εποχής. Για τήν ιεράρχηση και τήν εκτίμηση τής άξιοπιστίας τών πηγών αυτών, οι οποίες συχνά άλληλοσυγκρούονται, άπαιτήθηκαν διασταυρώσεις καθώς και προσφυγή στή βοήθεια τής σύγχρονης βιβλιογραφίας.

Στό σημείο αυτό θά ήθελα νά ευχαριστήσω όλους όσους μέ τόν έναν ή τόν άλλο τρόπο συνέβαλαν στήν παρουσίαση αυτής τής μελέτης και ιδιαίτερος τούς καθηγητές κ.κ. Αλ. Κιτροέφ, Κώστα Κωστή και Στ. Παπαγεωργίου· τόν κ. Θεοδόση Νικολαΐδη και Κ. Ναδάλη για τή συμπαράστασή τους· τήν κυρία Ήφη. Έξίσου για τις εὔστοχες 'υποδείξεις' τήν οικογένεια τοῦ άείμνηστου Μ. Σίμπα για τήν παραχώρηση τοῦ αρχείου της· τήν κυρία Μαρία Χαιρέτη —διευθύντρια τότε τών ΓΑΚ— για τή διευκόλυνση τής έρευνας και τόν κ. Χαράλ. Ντούρμα, πού μέ πολλή φροντίδα έπιμελήθηκε τήν έκδοση.

Τελειώνοντας, εκφράζω τις θερμές μου εὔχαριστίες προς τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου προς διάδοσιν 'Ωφελίμων Βιβλίων, πού άποφάσισε νά συμπεριλάβει στις εκδόσεις του τήν παρούσα μελέτη.

K. ΒΑΡΦΗΣ

I

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Πολιτικές 'Αρχές και ανώτατες διοικητικές 'Υπηρεσίες τοῦ Ναυτικοῦ

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἔφτασε στήν Ἑλλάδα στις ἀρχές τοῦ 1828 καί ἐγινε δεκτός μέ' ενθουσιασμό ἀπό ὄλους σχεδόν τούς Ἕλληνες. Στήν κατεστραμμένη ἀπό τόν μακροχρόνιο πόλεμο χώρα, ἡ ἄφιξη τοῦ Κυβερνήτη θεωρήθηκε ἐγγύηση γιά ἕνα καλύτερο μέλλον¹. Τά προβλήματα, βέβαια, πού ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθοῦν ἦταν πολλά καί ιδιαίτερα σημαντικά γιά τήν τύχη τοῦ νεοσύστατου κράτους. Ὁ συνωστισμός τῶν στρατευμάτων καί τῶν προσφύγων καί ἡ συνακόλουθη ἔλλειψη τροφῆς καί στέγης, ἡ συνεχῆς ἀπειλή ἐπιδημιῶν, ἡ ἐξαρση τῆς πειρατείας καθῶς καί ἡ παρουσία τοῦ Ἰμπραήμ στήν Πελοπόννησο καί τῶν Ὀθωμανῶν στή Στερεά Ἑλλάδα, ἦταν ὀρισμένα ἀπό τά ἀμεσα προβλήματα πού ζητοῦσαν λύση. Συνάμα, ἐκκρεμοῦσε ἀκόμα ὁ καθορισμός τῶν συνόρων τῆς χώρας, ὅπως ἐπίσης καί ἡ ἴδια ἡ υπόθεση τῆς ἀνεξαρτησίας της².

Ὁ Καποδίστριας, ἐπωφελούμενος ἀπό τήν εὐνοϊκή γι' αὐτόν πολιτική συγκυρία, πέτυχε νά πάρει τήν ἐγκριση τῆς Ἐθνοσυνέλευσης καί νά ἐγκαθιδρύσει ἕνα συγκεντρωτικό σύστημα προσωρινῆς διακυβέρνησης τῆς χώρας. Πίστευε ὅτι μέ τίς συνθήκες πού ἐπικρατοῦσαν τότε στήν Ἑλλάδα ἕνα συνταγματικό πολίτευμα δέν θά διευκόλυνε τήν ἐπίλυση τῶν μακροπρόθεσμων καί βραχυπρόθεσμων προβλημάτων τῆς χώρας³.

---

1. Στ. Παπαγεωργίου, *Ἡ στρατιωτική πολιτική τοῦ Καποδίστρια*, Ἀθήνα 1986, σ. 36.

2. "Ἔως τόν Ἰανουάριο τοῦ 1828 ἡ μόνη διεθνῆς συνθήκη πού εἶχε ὑπογραφεῖ σχετικά μέ τό ἑλληνικό ζήτημα ἦταν ἡ συνθήκη τῆς 6 Ἰουλίου 1827, ἡ ὁποία οὔτε γιά τό θέμα τῶν συνόρων ἀνέφερε τίποτε οὔτε καί τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τοῦ ὑπό ἴδρυση κράτους ἐγγυᾶτο. Ἐξάλλου, ἡ σύγχρονη ιστοριογραφία θεωρεῖ τήν περίοδο 1828-30 ὡς «τήν τελευταία φάση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως». Βλ. *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τόμ. IB', Ἀθήνα 1975, σ. 478.

3. Σέ ἐπιστολή του πρὸς τόν Μ. Σούτσο τῆς 9/21 Ἰουλίου 1831 ὁ Καποδίστριας

Κατά τόν Καποδίστρια, ένα πολιτικό σύστημα αὐτοῦ τοῦ εἶδους θά λειτουργοῦσε μόνο ὕστερα ἀπό τή διευθέτηση τῶν ζητημάτων πού ἀφοροῦσαν στήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Συνεπῆς, λοιπόν, πρὸς αὐτή τήν ἀποψη, προχώρησε στή δημιουργία ἑνός θεσμικοῦ πλαισίου πού ἀπέβλεπε στὸν ἔλεγχο τῶν ἐλεύθερων περιοχῶν ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Διοίκηση. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πετύχαινε, ταυτόχρονα, νά ἀποδυναμώσῃ τις διάφορες φατρίες (Ζαΐμη, Κουντουριώτη, Μαυρομιχάλη, Μαυροκορδάτου κ.ἄ.) καὶ τὶς φυγόκεντρες τοπικιστικὲς δυνάμεις, πού παρεμπόδιζαν τὴ συγκρότηση ἑνός σύγχρονου κράτους.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ συνάντησε πολλές ἀντιδράσεις. Εἰδικότερα ἡ δυσφορία τῶν ναυτικῶν περιοχῶν γίνεται εὐκόλα κατανοητὴ. Τὰ νησιά εἶχαν μιὰ πλούσια ἱστορία ἀγώνων καὶ καθοδηγήθηκαν αὐτοδύναμα ἀπὸ προκρίτους καὶ καπεταναίους. Τὸ πολιτικὸ πρότυπο, πού ἀκολούθησε ὁ Καποδίστριας ἀγνόησε καὶ τὴν παράδοση αὐτονομίας τοῦ ναυτικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἰσχὺ τῶν προκρίτων. Ἔτσι κατέληξε νά γίνῃ μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς αἰτίες τῶν ἀντιδράσεων πού συνάντησε ὁ Κυβερνήτης.

Ἀρνητικὴ στάση κράτησε ἐπίσης ὁ Καποδίστριας ἔναντι πολλῶν ἡγετικῶν προσωπικοτήτων τῆς Ἐπανάστασης καὶ προκειμένου νά ἐξασφαλίσει πολιτικὰ ἐρείσματα στράφηκε πρὸς τὸν «γενναῖο καὶ καλὸ λαό»⁴. Πίστευε διὰ τὸ λαϊκὸ αἶσθημα κατὰ τῶν τοπικῶν ἡγετῶν θά ἐνίσχυε καὶ θά ὑποστήριζε τὸν ἀγῶνα ἔναντι τῶν φατριῶν πού ἐποφθαλμιοῦσαν τὴν ἐξουσία. Ἡ ὑπερεκτίμηση ὁμοῦ τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ ναυτικοῦ κόσμου, συντηρητικὸ στήν πλειοψηφία του, θά τὸν ἀναγκάσει, τελικὰ, νά δημιουργήσῃ δικό του κομματικὸ μηχανισμό καὶ νά ἐπανδρώσῃ τὴ διοίκηση μόνο μὲ ἐμπιστοὺς ἀνθρώπους⁵. Ταυτόχρονα ἔκανε τὸ λάθος νά ὑποτιμῆσῃ τὴν ἐπιρροή τῶν ἡγετῶν τῆς Ἐπανάστα-

---

Ἐγραφε: «Μὴ θεωρήσετε διὰ καὶ ἐγὼ ἐσπούδασα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κυρίου Maistre ἢ τοῦ Κυρίου Binald. Ἐναντίως, ἰσχυρίζομαι διὰ εἶμαι ὁ πλέον φιλελεύθερος ἐκ τῶν νεωτέρων κυβερνητῶν. Πιστεύω διὰ ὅσον περισσότερον ἐπιθυμῶ κανεὶς νά ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν πραγματικὴν καὶ ἀληθῆ ὕπαρξιν τῶν συνταγματικῶν διαβεβαιώσεων, τόσον ὀλιγώτερον κατορθῶναι νά τοὺς παράσχῃ νόμους, οἱ ὅποιοι νά ἀνταποκρίνονται εἰς τὸν σύγχρονον συρμόν. Ἡ Ἑλλάς εὑρίσκεται εἰς τὸν IB' ἢ τὸν II' αἰῶνα. Καὶ ἀπασαί αἱ προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως ἢ διὰ ἐπιθυμεῖτε τοῦ νομοθέτου ὀφείλουν νά τείνουν εἰς τὸ νά τὴν ὀδηγήσουν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα». Βλ. *Ἀρχεῖον Ἰ. Καποδίστρια*, τόμ. I', Κέρκυρα 1983, σ. 183.

4. John Petropoulos, *Πολιτικὴ καὶ Συγκρότηση Κράτους στο Ἑλληνικὸ Βασίλειο 1833-1843*, τόμ. Α', (Μτφρ), Ἀθήνα 1985, σ. 133.

5. *Ὁ.π.*, σσ. 134-135.

σης στό λαό. Ἐπιθυμώντας νά ἐξουδετερώσει τήν ἰσχὺ τῶν ἄρχηγῶν, ἀλλὰ καὶ τήν ἀντιπολιτευτική τους διάθεση, φρόντισε νά τοποθετήσῃ ἐξέχουσες φυσιογνωμίες τοῦ ἀγῶνα σὲ θέσεις πού διατηροῦσαν συμβουλευτικό χαρακτήρα ἢ παρείχαν εἰκονική μόνο ἐξουσία. Ἔτσι, οἱ Γεώργιος Κουντουριώτης, Ἀνδρέας Ζαΐμης καὶ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης διορίστηκαν πρόβουλοι τῶν τριῶν τμημάτων τοῦ Πανελληνίου, δηλαδή τῶν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας, Ἐξωτερικῶν καὶ Πολεμικῶν τμημάτων ἀντίστοιχα⁶. Ὁ ρόλος τῆς θμελοῦς αὐτῆς Ἀρχῆς —πού ταχύτατα ἔγινε 21μελής— ἦταν καθαρὰ συμβουλευτικός καὶ οἱ πρόβουλοι δὲν εἶχαν καμία ἐξουσία. Οἱ εἰσηγήσεις συντάσσονταν ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς οἱ δὲ ἀποφάσεις λαμβάνονταν μόνο ἀπὸ τὸν Καποδίστρια. Ἡ παρουσία, λοιπόν, τριῶν ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἀντιπάλους στό Πανελλήνιο δὲν εἶχε ἄλλο σκοπὸ παρά νά ἀποδυναμώσῃ πολιτικά τοὺς πλοιοκτῆτες, τοὺς μεγαλοκτηματίες τῆς Πελοποννήσου καὶ τοὺς καπεταναίους τῆς Μάνης. Οἱ τρεῖς πρόβουλοι θεωροῦνταν οἱ κυριότεροι ἐκφραστὲς τῶν ὁμάδων αὐτῶν. Ἡ τακτική αὐτή, τὴν ὁποία εὐρύτατα ἐφάρμοσε ὁ Καποδίστριας, δημιούργησε δυσφορία στοὺς διάφορους ἡγέτες καὶ ὀδήγησε ἀναγκαστικά σὲ ἀλλεπάλληλες μεταβολές τῶν κυβερνητικῶν σχημάτων. Οἱ παραιτήσεις ἀπὸ ἀξιώματα καὶ ἡ ἐναλλαγή ἀρμοδιοτήτων ἀποτελοῦν φαινόμενα πού παρατηροῦνται τακτικά στὴ λειτουργία τοῦ ἐμβρυώδους κρατικοῦ μηχανισμοῦ ἑκατὸ τὴν περίοδο αὐτή.

Ἐκτός ἀπὸ τὸ Πανελλήνιο — πού ἀντικατέστησε τὴν Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή καὶ ἀποτελέσσε τὸ τότε ὑπουργικὸ συμβούλιο — ὁ Καποδίστριας συγκρότησε, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1829, μιὰ νέα Ἀρχή, τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο, ἡ ὁποία προΐστατο τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ. Σκοπὸς τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου ἦταν «νά θεωρῆ καὶ νά ἀντεξαγάγῃ τις ὀποθέσεις εἰς τὰς πολεμικὰς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης ἀναγομένης κατὰ τὰς προτάσεις τοῦ Κυβερνήτου»⁷.

Στὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο προήδρευε ὁ ἴδιος ὁ Καποδίστριας⁸, ἀπαρτιζόταν δὲ ἀπὸ τρία μέλη τοῦ τμήματος τῶν Πολεμικῶν τοῦ Πανελληνίου καὶ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Ν. Χ. Ι. Μέξη καὶ Ἀπόστολο Ἀποστόλη, οἱ

6. Στὸ Πανελλήνιο συμμετείχαν καὶ οἱ Ν. Σπηλιάδης καὶ Ἀ. Παπαδόπουλος ὡς γραμματεῖς τοῦ τμήματος Οἰκονομίας, οἱ Γ. Ψόλλας καὶ Χ. Αἰνιάν στό τμήμα Ἐξωτερικῶν καὶ οἱ Κ. Ζωγράφος, Χ. Κλωνάρης στό τμήμα Πολεμικῶν.

7. *Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος*, 25 Ἰανουαρίου 1828.

8. Στ. Παπαγεωργίου, *δ. π.*, σ. 55.

όποιοι άργότερα θά άντικατασταθοϋν άπό τούς 'Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο καί Βιάρo Καποδίστρια⁹. Σέ κυβερνητικό πάντα επίπεδο, ó Καποδίστριας προχώρησε στή σύσταση τοϋ Γενικοϋ Φροντιστηρίου πού δργο του ήταν «νά βεβαιώνη έκ συγκρίσεως τήν οικονομίαν καί τούς λογαριασμούς όλων τών ὑπηρεσιών, δσαι ανάγονται εἰς τά τοϋ πολέμου»¹⁰. Ἔτσι, οἱ δικαιοδοσίες τοϋ ἐπί τών Πολεμικῶν τμήματος τοϋ Πανελληνίου περιορίζονται, άφοϋ τό Γενικό Φροντιστήριο, πού ὑπαγόταν σ' αυτό, ανέλαβε πλέον κατ' άποκλειστικότητα τῖς οικονομικές ὑποθέσεις. Δέν ήταν άσφαλώς τυχαίo διτ ὑπεϋθυνος γιά τό Ναυτικό στήν ἔπιτροπή αυτή ήταν ó Α. Μαυροκορδάτος, ó όποιος, ως μέλος καί τοϋ Πολεμικοϋ Συμβουλίου, ήταν ó συνδετικός κρίκος μεταξύ αυτού καί τοϋ Γενικοϋ Φροντιστηρίου. Ὁ Μαυροκορδάτος, ó όποιος είχε ταχθεί μέ τήν άγγλική πολιτική, ήταν τό κατ' ἔξοχήν πρόσωπο πού ἐνέκριναν οἱ νησιώτες άφοϋ αὐτοί, κατά πλειοψηφία, διέκριντο φιλικά πρὸς τήν Ἄγγλία¹¹. Ἀπό τήν πλευρά τοϋ Καποδίστρια ἡ παραχώρηση μιᾶς θέσης κλειδί στον Μαυροκορδάτο άποτελοϋσε τήν αναγκαία πολιτική θυσία, γιά νά άπομακρυνθεῖ ó κυριότερος αντίπαλός του άπό τό Στρατό¹². Ὁ Μαυροκορδάτος, ἐξάλλου, θεωρεῖται, σύμφωνα μέ τό χαρακτηρισμό τοϋ Ν.

9. Ὁ Βιάρo Καποδίστριας (1774-1842) ήταν ὁμεγαλύτερος άδελφός τοϋ Κυβερνήτη. Εἶχε σπουδάσει νομικά καί είχε χρηματίσει γεροϋσιαστής τοϋ Ἰονίου Κράτους. Δραστήριο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας στήν Κέρκυρα, άποτελέσε τόν συνδετικό κρίκο ανάμεσα στους άγωνιζόμενους Ἕλληνες καί τά φιλελληνικά κομιτάτα τῆς Εὐρώπης πού ἐνίσχυαν μέ χρήματα καί εφόδια τούς ἑπαναστάτες. Μέ ἐνέργειες τοϋ Βιάρου ἐξαγοράστηκαν αιχμάλωτοί καί άμαχοι κατά τή διάρκεια τοϋ άγώνα. Ὄταν ó Ἰω. Καποδίστριας ἔγινε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος προσκάλεσε τόν Βιάρo καί τοϋ ανέθεσε τά καθήκοντα τοϋ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου τών Δυτικῶν Σποράδων καί τοϋ ὑπουργοϋ τών Ναυτικῶν. Ἀπό τήν τελευταία αυτή θέση παραιτήθηκε τό καλοκαίρι τοϋ 1831. Μετά τή δολοφονία τοϋ Κυβερνήτη ξαναγύρισε στήν Κέρκυρα καί άφοσιώθηκε στήν προσπάθεια νά προστατεύσει τή μνήμη τοϋ άδελφοϋ του. Βλ. Γρ. Δάφνης, *Καποδίστριας: Διακόσια χρόνια άπό τήν γέννησή του*, Ἀθήναι 1976.

10. Ἰ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικόν Ναυτικόν τῆς Ἑλλάδος— Ἄπό ανεξαρτησίας μέχρι βασιλείας Ὁθωνος*, [Ἀθήναι] 1936, σ. 186.

11. J. Petropoulos, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 124. «Ἦδη άπό τό 1824 ἡ ἐπίσημη Ἄγγλία εϋνοοϋσε [τόν Μαυροκορδάτο] ως τό καλύτερο προπύργιο άπέναντι στήν πιθανή άνοδο τοϋ Καποδίστρια στήν ἔξουσία. Στήν πολιτική του ὁμάδα συμμετείχαν, ανάμεσα σ' άλλους, οἱ κατ' ἔξοχήν άγγλόφιλοι Μιαούλης καί άδελφοί Τομπάζης».

12. D. Flemming, *John Capodistrias and the Conference of London*, Θεσσαλονίκη 1970, σσ. 70-71. Ὁ Μαυροκορδάτος καίτοι δέν ήταν άπόλυτα σύμφωνος μέ τήν ἐκλογή τοϋ Καποδίστρια αναγνώριζε ἐντούτοις διτ ἡ παρουσία του στήν Ἑλλάδα ήταν πολύτιμη.

Σβορώνου, ως ή «διαπρεπέστερη πολιτική μορφή τής εποχής»¹³. Στην ύπηρεσία του Γενικού Φροντιστηρίου, ο αδελφός του Κυβερνήτη, Βιάρος, ορίστηκε υπεύθυνος για το Στρατό ξηράς και ο Κων/νος Ζωγράφος υπεύθυνος για τα υλικά και τα πολεμοφόδια που ήταν αποθηκευμένα στον Πόρο.

Στις 8 Σεπτεμβρίου 1829, με το ΛΔ' ψήφισμα περί «διοργανισμού του ύπουργικού συστήματος», καταργήθηκαν τα τρία τμήματα του Πανελληνίου¹⁴ καθώς και το υπαγόμενο σ' αυτό Γενικό Φροντιστήριο και δημιουργήθηκαν έξι ύπουργεία (φροντιστήρια), μεταξύ των όποιων και το επί των Στρατιωτικών και του Πολεμικού Ναυτικού με έπικεφαλής τον Βιάρo Καποδίστρια¹⁵. Λίγο άργότερα το Φροντιστήριο αυτό μετονομάστηκε σέ Γραμματεία¹⁶ και διαχωρίστηκε, τήν 1 'Απριλίου 1830, σέ δύο ανεξάρτητες Γραμματείες: των Ναυτικών και των Στρατιωτικών. Γραμματέας επί των Ναυτικών παρέμεινε, ως τον 'Ιούλιο του 1831, ο Βιάρo, δπότε και άντικαταστάθηκε από τον Γεώργιο Γλαράκη¹⁷.

'Η διοίκηση του Ναυτικού αναδιοργανώθηκε από τις άρχές του 1828. Τό Μάρτιο ιδρύεται ή 'Υπηρεσία των Προσωρινών Διευθυντών των Ναυτικών 'Υποθέσεων του Πόρου με έπικεφαλής τον Φραγκίσκο Αστιγγα¹⁸. Χρέη συνδιευθυντή έκτελοϋσε ο 'Εμμανουήλ Τομπάζης, ο όποιος ήταν και ο ούσιαστικός υπεύθυνος για τή λειτουργία τής 'Υπηρεσίας, ενώ γραμματέας ο Στ. Δάρας. 'Η 'Υπηρεσία αυτή προήλθε από τήν αναδιάρθρωση τής 'Επιτροπής επί των Ναυτικών 'Υποθέσεων που είχε συσταθεί τό Μάρτιο του 1827, με έδρα τον Πόρο, και είχε για λίγους μήνες τήν όνομασία Ναυτική 'Επιτροπή¹⁹.

Στις 15 Μαρτίου 1829, δταν υπεύθυνοι τής 'Υπηρεσίας των Προσωρινών Διευθυντών ήταν οί 'Εμ. Τομπάζης, 'Ανδρέας Γιαννίτσης και Νικόλαος Μπότασης, οί άρμοδιότητες της διευρύνθηκαν²⁰. Σύμφωνα με

13. Ν. Σβορώνος, *Έπισκόπηση Νεοελληνικής 'Ιστορίας*, 'Αθήνα 1986, σ. 69.

14. Τό Πανελλήνιο, άργότερα, με άπόφαση τής Ε' 'Εθνοσυνέλευσης άντικαταστάθηκε από τή Γερουσία.

15. *Γενική Έφημερίς*, 2 Νοεμβρίου 1829.

16. Τ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 186.

17. Σπ. Τρικοόπης, *Ιστορία τής 'Ελληνικής Έπαναστάσεως*, τόμ. Δ', 'Αθήναι 1862, σ. 215 κέξ. 'Η παραίτηση του Βιάρου σκόπευε νά έξευμενίσει τούς νησιώτες, οί όποιοι τον άντιπαθοϋσαν ιδιαίτερα.

18. *Γενική Έφημερίς*, 6 Μαρτίου 1828.

19. Μ. Σίμψας, *Τό Ναυτικό στήν Ιστορία των 'Ελλήνων*, τόμ. Γ', σ. 222.

20. *Γενική Έφημερίς*, 15 Μαρτίου 1829.

τά σημερινά δεδομένα παρομοιάζεται μέ Ναυαρχείο (Άρχηγείο Στόλου καί Ναυτικό Τεχνικό Συμβούλιο), ενώ ώς τήν αναδιοργάνωσή της κάλυπτε μόνο τίς άρμοδιότητες διοικητικής μέριμνας. 'Η επίσημη συγκρότησή της ξινε τόν 'Οκτώβριο τοῦ 1829 καί ύπεύθυνοι όρίστηκαν οι ναύαρχοι Γεώργιος Σαχτούρης από τήν Ύδρα, Γεώργιος Άνδροῦτσος από τίς Σπέτσες καί Κων/νος Κανάρης από τά Ψαρά· τότε γίνεται καί ή μετονομασία της σέ Ναυτική Υπηρεσία τοῦ έν Πόρω Ναυστάθμου²¹. 'Ωστόσο, άκόμη καί ύστερα από τή διεύρυνση τών άρμοδιοτήτων της, τά περιθώρια πρωτοβουλίας καί αυτοδύναμης δράσης τής Ναυτικής Υπηρεσίας παρέμεναν άσφυκτικά στενά. ' Η άποστολή της έξαντλείται στή σύνταξη έκθέσεων πρὸς τήν προϊσταμένη της πολιτική άρχή, πού μέ τή σειρά της κάνει προτάσεις πρὸς τόν Κυβερνήτη²², τόν μόνο άρμόδιο νά άποφασίζει.

Γιά νά σχηματίσει κανείς σαφή εικόνα τών διαδοχικών μεταβολών τών κυβερνητικών σχημάτων καί τών διοικητικών όργάνων τοῦ Ναυτικοῦ, παρατίθεται ό παρακάτω σχετικός πίνακας.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Χρονόλογ.	ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
Μαρτ. 1827		'Επιτροπή επί τών Ναυτικών 'Υποθέσεων
Ίαν. 1828	Πανελλήνιο (Τμήμα Πολεμικών)	
Ίαν. 1828	Πολεμικό Συμβούλιο	
Μαρτ. 1828		'Υπηρεσία Προσωρινών Διευθυντών Ναυτικών 'Υποθέσεων
Μαρτ. 1828	Γενικό Φροντιστήριο	
Μαρτ. 1829		(Διεύρυνση 'Αρμοδιοτήτων)
Σεπτ. 1829	Γ ραμματεία Στρατιωτικών καί Ναυτικών (κατάργηση Γενι- κού Φροντιστηρίου)	
Οκτ. 1829		Ναυτική 'Υπηρεσία τοῦ έν Πόρω Ναυστάθμου
Απρ. 1830	Γ ραμματεία Ναυτικών	

21. Γ. Ααζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 209.

22. Χαρακτηριστικό είναι, άπ' αυτή τήν άποψη, ή έγγραφο τής Ναυτικής Υπηρεσίας πρὸς τή Γραμματεία Στρατιωτικών καί Ναυτικών, στό όποιο έκτίθενται φθορές πού διαπιστώθηκαν στό Ατμόπλοιο «' Επιχείρησις» δπως διτ «τό κατάστρομα"χει χρείαν καλαφατήσεως» ή διτ «ή Μπούμα [=μάτσα] τής πρύμης πρέπει νά άλλαχθή» γιά τήν επιδιόρθωση τών όποιών ζητούνται όδηγίες. *Γενική Έφημερίς*, 27 'Οκτωβρίου 1829.

'Ο Εθνικός Στόλος

α) κατηγορίες πλοίων

Σύμφωνα με τις πηγές της εποχής²³, ό ' Εθνικός Στόλος αποτελείτο από τρεις κατηγορίες πλοίων: α) τά πλοία που είχαν παραγγελθεί κατά την 'Επανάσταση στό εξωτερικό, όπως τό «'Ελλάς» καί τό «Καρτερία», καί τών όποιών ή παραλαβή είχε άρχίσει από τά μέσα του 1826' β) τά πλοία που άνήκαν στό ' Ελληνικό κράτος καί προέρχονταν από άγορές στό έσωτερικό, από κατασχέσεις πειρατικών καί από καταλήψεις έχθρικών σκαφών ύστερα από ναυμαχίες· γ) εκείνα που είχαν ναλωθεί από την κυβέρνηση ή είχαν παραχωρηθεί από τούς καρβοκυραίους σ' αυτή.

Τά πλοία που άνήκαν στις δύο πρώτες κατηγορίες ονομάζονται, στά κείμενα της εποχής, «έθνικά πλοία». Αυτά που άνήκαν στην τρίτη κατηγορία θεωρούνταν «καράβια σε έθνική ύπηρεσία» καί 'εξακολουθούσαν νά είναι ιδιόκτητα, έχοντας τούς ίδιους περίπου περιορισμούς μέ τά σημερινά έπίτακτα²⁴. Δέν ήταν, δηλαδή, δυνατόν νά αλλάξει ό 'ιδιοκτήτης τους ούτε νά χρησιμοποιηθούν για έμπορικές άποστολές χωρίς την άδεια της δημογεροντίας ή της κυβέρνησης. 'Ο λόγος για τόν όποιο ή κυβέρνηση χρειάστηκε νά ναλώσει καράβια από τούς καρβοκυραίους ήταν, όπως αναφέρει ό Γ. Γλαράκης, «ή όλιγότης τών μεγάλων έθνικών πλοίων, καί ή άσημαντος χωρητικότης τών πλειοτέρων έξ αυτών»²⁵.

β) σύνθεση του Στόλου

Στις 'Εθνοσυνελεύσεις του 1829, έναμιση δηλαδή χρόνο ύστερα από την άνάληψη της 'Αρχής από τόν Καποδίστρια καί άμέσως μετά τή δολοφονία του (1831), ό 'Α. Μαυροκορδάτος, ύπεύθυνος στό Γενικό Φροντιστήριο για τό Ναυτικό, καί ό Γ. Γλαράκης, διάδοχος του Βιάρου στην επί τών Ναυτικών Γ ραμματεία, παρουσίασαν στοιχεία για τά πλοία του έθνικού στόλου που μάς δίνουν την εικόνα της 'εξέλιξης του στά χρόνια του Καποδίστρια²⁶.

23. Βλ. 'Εκθέσεις Α. Μαυροκορδάτου καί Γ. Γλαράκη προς τις Δ' καί Ε' 'Εθνοσυνελεύσεις στό Παράρτημα, άρ. έγγρ. 1 καί 2.

24. Γ.Α.Κ./Γραμμ. Στρατ. καί Ναυτ., φάκ. 3. Μία σαφή εικόνα γι' αυτού του είδους τις ναλώσεις παρέχουν τά ναυλοσύμφωνα. (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγρ. 3 καί 4).

25. "Εκθεση Γλαράκη, δ.π.

26. Κ. Βακαλόπουλος, *Σχέσεις 'Ελλήνων καί 'Ελβετών φιλελλήνων κατά την ελληνική επανάσταση του 1821*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 58. Παρέχονται πολύτιμες πληροφορίες, σύμφωνα μέ "Εκθεση του ' Εμ. Τομπάζη, για την κατάσταση στον Στόλο τό 1827 (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγρ. 5).

Ὁ Μαυροκορδάτος, μεταξύ άλλων, αναφέρει καί τά ἑξῆς: «Τά πλοῖα ταῦτα, πρὸ ἑνὸς μὲν ἔτους ἐπεριωρίζοντο εἰς τό δίκροτον " Ἡ ' Ἑλλάς, τήν κορβέτταν Ἡ ' Ὑδρα, οὐσαν εἰς κακήν κατάστασιν καί ἔχουσαν χρεῖαν μεγίστης ἐπισκευῆς, τά δύο ἀτμοκίνητα, τήν Καρτερίαν καί τήν ' Ἐπιχειρησιν, τὰς τρεῖς κανονοφόρους, τήν Ἑλβετίαν, τήν Βαυαρίαν καί τήν Φιλελληνίδα, καί τήν παλαιάν καί ἀχρηστον ἤδη γολέτταν Ἀθηναῖδα, τό δλον, ὀκτώ πλοῖα. Σήμερον συνποσοῦνται, τά μὲν εἰς ἐνέργειαν, ὡς πολεμικά, φορτηγά ἢ ταχύπλοα, πενήντα ἕξ, τά δέ κείμενα εἰς Πόρον, καί κατά μέγα μέρος ἀχρηστα διάφορα πλοῖα καί πλοιάρια, τριάντα ἕξ· τό δλον ἑκατόν δώδεκα»²⁷.

Ἡ ὕπαρξη μεγάλου ἀριθμοῦ ἐθνικῶν πλοίων τήν περίοδο αὐτή δφεῖλεται κυρίως στή δράση τοῦ Ναυτικοῦ κατά τῶν πειρατῶν στις Βόρειες Σποράδες, τή Δυτική ' Ἑλλάδα, τή Χίο καί τή Γραμβούσα τῆς Κρήτης²⁸.

Ὡστόσο, ἀπό τά 92 πλοῖα πού ἀναφέρει ὁ Α. Μαυροκορδάτος «μόλις τά 48 ἦσαν εἰς κατάστασιν νά διαμείνουν εἰς ὑπηρεσίαν»²⁹. Γιά νά ἐξυπηρετηθοῦν λοιπόν οἱ ἀνάγκες τοῦ στόλου, δεδομένου δι δὲν ὑπῆρχαν περιθώρια ἀγορᾶς καινούριων πλοίων, ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε νά ἀγοράσει ὀρισμένα σκάφη ἀπό τοὺς ἀγωνιστές καί συγκεκριμένα «τό βρίκιον τοῦ Ν. Ἀποστόλη, [...] τό βρίκιον τοῦ Μόμπολη, [...] τήν κορβέτταν τοῦ Τουμπάζη, τό βρίκιον τοῦ Τσαμαδοῦ, καί τό βρίκιον τοῦ Γιαννίτσου»³⁰.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1831, ὁ στόλος ἀποτελεῖτο ἀπὸ 44 πλοῖα καθὼς εἶχε μεσολαβῆσει, τρεῖς μῆνες νωρίτερα, ἡ καταστροφή τῶν πλοίων «Σπέτσαι», «Ἑλλάς» καί «Ὑδρα» στὸν Πόρο καθὼς καί ἡ ἀπώλεια ἑνὸς ἄλλου πλοίου σέ σύγκρουση μὲ τὸν Ρίκορδ στὸν Ἄλμυρό, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1831. Κατὰ τή μαρτυρία τοῦ Γ. Γλαράκη, «τά πλειότερα [...] εἶναι πολλὰ παλαιά», πράγμα πού ἐπέβαλε «νά γενῆ σκέτης περὶ προμηθεύσεως ἄλλων»³¹. Γιά τήν παροχή περισσότερων πληροφοριῶν σχετικὰ μὲ τήν ἀριθμητικὴ καί ποιοτικὴ ἐξέλιξη τοῦ στόλου, παρατίθεται ὁ παρακάτω

27. Ἐκθεση Α. Μαυροκορδάτου, ο.π. Ἡ ἐκθεση ἔχει ἀθροιστικὸ λάθος, ἀφοῦ παρουσιάζει ὡς 112 τὸ ἀθροῖσμα πενήντα ἕξι σὺν τριάντα ἑξί.

28. Βλ. παρακάτω, κεφ. III.

29. Ἐκθεση Γ. Γλαράκη, δ.π.

30. "Ο.π. Ἡ ἀγορά τῶν πλοίων αὐτῶν ὑπαγορεύθηκε ἀπὸ τήν ἀνάγκη νά ἀνακουφιστοῦν οἰκονομικὰ κάποιοι Ὑδραῖοι πού δὲν εἶχαν τά μέσα νά τά συντηρήσουν. (Βλ. παρακάτω, κεφ. IV).

31. "Ο.π.

πίνακας πλοίων (Σεπτ. 1829), ό όποιος μπορεί νά συγκριθεϊ μέ αιδτόν του Παραρτήματος πού συνοδεύει τήν έκθεση του Α. Μαυροκορδάτου.

Κατάλογος τών Έθνικών Πλοίων, όσα παρελήθησαν παρά τής Ναυτικής Ύπηρεσίας από τήν παύσασαν Έπιτροπήν τών Ναυτικών³².

<i>Αριθ. Είδος Πλοίου</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>
1 Δίκροτον	ή Έλλάς
2 Ατιόπλευστον	ή Καρτερία
3 όμοίως	ή Έπιχειρήσις
4 όμοίως	ό Έρμής
5 Βρίκιον	ό Αντίζηλος
6 Βρίκιον	ό Αχιλλεύς
7 Βρίκιον	ό Κίμβρος
8 Κορβέτα	ή Ύδρα
9 Γολέτα	ό Άργος
10 Γολέτα	ή Σμύρνα
11 Γολέτα	ή Λήδα
12 Κότερον	ό Αϊδολος
13 όμοίως	ό Ζέφυρος
14 όμοίως	ό Έρμής
15 Κανονοφόρος	ή Βαυαρία
16 όμοίως	ή Φιλελληνίς
17 όμοίως	ή Άμβρακία
18 όμοίως	ή Έλβετία
19 Βελλοϋ	ή Έλένη
20 όμοίως	ή Διόνη
21 όμοίως	ή Χαρίκλεια
22 όμοίως	ή Έχιδνάς
23 όμοίως	ή Καλυδών
24 όμοίως	ό Σφαϊρος
25 όμοίως	ή Θέτις
26 όμοίως	ή Κασσάνδρα
27 Τράτα	ή Έχθρολέτις
28 Γαλεότα	ή Κλειώ
29 Κανονοφόρος	ή Μέδουσα
30 Βελλοϋ	ή Σαπφώ

32. Έκθεση Γ. Γλαράκη. (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 2).

Αριθ. Είδος Πλοίου		Παρατηρήσεις	
31	Βελλοῦ	ὁ Ποσειδών	
32	ὁμοίως	ἡ Καλλιόπη	
33	ὁμοίως	ἡ Γοργώνη	
34	ὁμοίως	ἡ Γοργώ	
35	ὁμοίως	ἡ Ἀριάδνη	
36	Τρεχαντήριον	ὁ Ἅγιος Νικόλαος	
37	Πέραμα	ὁ Θαλασσομάχος	
38	Βομβάρδα	ἡ Δάφνη	
39	Μύστικόν	ἡ Κυδωνία	Ἐ ναυάγησε
40	Γολέτα	ἡ Εὐχαρις	
41	Βελλοῦ	ἡ Ἀσπασία	
42	Μύστικον	ὁ Εὐπλους	
43	Βελλοῦ	ἡ Ἀμφιτρίτη	
44	ὁμοίως	ἡ Καλυψώ	
45	ὁμοίως	ἡ Τερψιχόρη	
46	Γολέτα	ἡ Λαΐδη Κόδριγκτον	
47	Βελλοῦ	ἡ Νηρεΐς	
48	Βρίκιον	ὁ Θησεύς	
49	Λέμβος	ἡ Κολοκύθα	
50	Τσερνίκιον	ὁ Ἐπίδαυρος	Ἐχαρίσθη κατά διαταγήν τῆς Α.Ε. εἰς τόν Ἰδιοκτήτην τῆς
51	Μπόγος	Μεσολόγγιον	Ἐχαρίσθη κατά διαταγήν τῆς Α.Ε. εἰς τόν Ἰδιοκτήτην τῆς
52	Βάρκα	Παλαιό	Προς χρήσιν τῆς ἐν τῷ ἐπιθαλασ- σίφ φρουρίφ τοῦ Πόρου Φρουρᾶς
53	Ὁμοία	-----	Προς χρήσιν των ἐν Μεθένοις ἀπομάχων
4	Σχεδίαι	τρεις	
1	Πλοῖον	Μαΐστρα	Ἄχρηστον
4	Πυρπολικά		Ἄχρηστα βυθισμένα
4	Ὁμοια		Σκορπισμένα
1	Τράτα	ἡ Νιόβη	Ἰδιοκτησία τοῦ Στρατηγοῦ Νικ. Κριζιώτη οὐσα εἰς μεσέγγυον
1	Ὁμοιο	ἡ Μαλτέζα	Ἄχρηστος ἤδη
5	Μαοῦναι		Ἄχρησται
2	Βάρκαι		Τοῦ Ναυστάθμου

γ) Ἐξόδα τοῦ Ναυτικοῦ

Μέ τις ὑπάρχουσες μελέτες γιά τήν ἱστορία τοῦ Ναυτικοῦ, εἶναι δύσκολο νά παρουσιαστούν ἐπακριβῶς οἱ δαπάνες τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ κατά τήν ἑπαναστατική περίοδο. Ἡ ἀδυναμία αὐτή δέν ὑφείλεται μόνο στήν ἔλλειψη εἰδικῶν μονογραφιῶν, ἀλλά καί στήν ἀπουσία ἀξιόπιστων πηγῶν. Πράγματι, τά ἐξόδα τῶν πλοίων κατά τή διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης εἶναι συνδεδεμένα μέ τις ἀξιώσεις γιά ἀποζημίωση πού προέβησαν —έως καί τό 1904— τά νησιά Ἰδρα, Σπέτσες καί Ψαρά, ὥστε νά ὑπάρχουν μεγάλες ἀποκλίσεις στούς ὑπολογισμούς τῶν ποσῶν³³.

Πληρώματα σκαφῶν
(*Tour du monde*, 1884)

Ἀντίθετα, γιά τήν καποδιστριακή περίοδο, ἀπό τότε δηλαδή πού ἡ διοίκηση καί ἡ διαχείριση τοῦ Ναυτικοῦ πέρνα' στά χέρια τοῦ κράτους, τά στοιχεῖα μπορεῖ νά εἶναι περιορισμένα ἀλλά εἶναι ἀξιόπιστα καί δέν ἀλληλοσυγκρούονται. Μέ αὐτές τις συνθήκες, ὅποιαδήποτε σύγκριση στά δεδομένα τῶν δύο περιόδων ἐκτιμᾶται παρακινδυνευμένη. Οἱ σελίδες πού ἀκολουθοῦν ἀναφέρονται συνοπτικά στις δύο ὀψεις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Ναυτικοῦ κατά τήν καποδιστριακή μόνο περίοδο. Ἡ πρώτη ὄψη εἶναι μακροοικονομική καί ἔχει ὡς στόχο νά δώσει μιά εἰκόνα γιά τό ποσοστό συμμετοχῆς τῶν ἐξόδων τοῦ Ναυτικοῦ στή συνολική κρατική δαπάνη· ἡ δεύτερη εἶναι μικροοικονομική καί ἀποσκοπεῖ στό νά ἐμφανίσει τά ἐξόδα μερικῶν μεμονωμένων πλοίων.

33. Κ. Παπαθανασόπουλος, *Ἑλληνική Ἐμπορική Ναυτιλία (1833-1856)*, σ. 30.

Μερικά από τα στοιχεία της εποχής αυτής συνοψίζονται στους δύο πίνακες που ακολουθούν:

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι³⁴

Χρονική περίοδος	Συνολική κρατική δαπάνη	Στρατός	Ναυτικό
2/1828 4/1829 ή τό 12μηνο	25.286.219 γρ. 20.228.975 γρ.	6.767.284 γρ. 5.413.827 γρ.	4.383.039 γρ. 3.506.431 γρ.
5/1829 4/1830 ή τό 12μηνο	31.589.705 γρ. 34.461.496 γρ.	16.764.000 γρ. 18.288.000 γρ.	3.922.000 γρ. 3.922.000 γρ.
4/1830 9/1831 ή τό 12μηνο	---	----	4.490.000 γρ. 2.993.333 γρ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Χρον.περ.	Μισθοί	Τροφοδοσία	Έπισκευές	Πρός τρίτους	Σύνολο
2/1828 4/1829 ή τό 12μηνο	1.460.527 γρ. 1.168.421 γρ.	429.187 γρ. 343.349 γρ.	974.228 γρ. 779.372 γρ.		2.923.944
5/1829 4/1830 ή τό 12μηνο	2.982.000 γρ.		720.000 γρ.	144.000 γρ.	3.922.004
4/1830 9/1831					2.993.333

34. Τα στοιχεία της περιόδου 1828-1829 προκύπτουν από τον απολογισμό της επί της Οικονομίας Έπιτροπής και του Γενικού Φροντιστηρίου. Τα στοιχεία της περιόδου

Από τούς πίνακες 1 και 2 φαίνεται ότι υπήρξε σαφής αύξηση των εξόδων του Ναυτικού κατά την περίοδο 1829-1830 σε σχέση με την προηγούμενη αλλά και με την επόμενη χρονιά. Με την επιφύλαξη ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται για το έτος αυτό δεν είναι προϋπολογισμένα και πραγματικά³⁵, η αύξησή τους μπορεί να αποδοθεί σε δύο κυρίως λόγους: α) καταρχήν στη γενικότερη αύξηση των δημοσίων εσόδων και δαπανών που κατέστη δυνατή χάρη στα βοηθήματα Ρωσίας και Γαλλίας, αλλά και στην αύξηση των ιδίων πόρων του κράτους από διάφορους φόρους και προσόδους· β) ο δεύτερος λόγος, που εξηγεί ενδεχομένως την αύξηση των εξόδων του Ναυτικού, γίνεται εμφανής αν μελετηθεί η ανάλυση των εξόδων αυτών διαπιστώνεται άμεσα ότι η αύξηση των δαπανών καλύπτεται σχεδόν έξ ολοκλήρου από την αύξηση του κονδυλίου της μισθοτροφοδοσίας. Ωστόσο, μιά τόσο θεαματική άνοδος δεν δικαιολογείται με τίποτα: ούτε περισσότερα πληρώματα ναυτολογήθηκαν ούτε αύξηση των μισθών έγινε. Δεν μένει λοιπόν παρά να υποθεθεί ότι ο συντάκτης του προϋπολογισμού του έτους αυτού απλώς και μόνο πρόεβλεψε τακτικότερη πληρωμή μισθών και εξόδων τροφοδοσίας από τα προηγούμενα χρόνια.

Η μείωση των ναυτικών εξόδων, που παρατηρείται κατά την περίοδο 1830-1831, θα πρέπει να αποδοθεί στην «ένδεια του Έθνικού Ταμείου», την οποία υπογραμμίζει ο Γ. Γλαράκης στην έκθεσή του και η οποία ακολούθησε τη διακοπή των βοηθημάτων από το εξωτερικό. Η δημοσιονομική στενότητα του έτους αυτού επέβαλε την παύση των εργασιών στο Ναύσταθμο³⁶ και μείωσε το ύψος των δαπανών για το Ναυτικό, εκεί όπου έφτανε μόνη της η μισθοτροφοδοσία την προηγούμενη χρονιά. Ίσως, πέραν του όριου αυτού — 3.000.000 γρόσια — τα έξοδα να μὴν ήταν εύκόλως συμπιεστά.

Από τούς παραπάνω πίνακες προκύπτει επίσης ότι τα έξοδα του

1829-1830 προέρχονται από τον «υποθετικό λογαριασμό», που συνέταξε η ίδια Επιτροπή. (Βλ. *Αρχαία Έλληνική Παλιγγενεσία*, «Δ» Έθνοσυνέλευση», τόμ. Β", Αθήναι 1973, σσ. 451 και 456). Τα στοιχεία της περιόδου 1830-1831 βρίσκονται στην *Έκθεση Γλαράκη*, δ.π. Υπολογίζοντας ότι ένας φοίνικας αξίζει 2,5 γρόσια (βλ. Γ. Λαζαρόπουλος, δ.π., σσ. 394-395) έγινε μετατροπή για να είναι συγκρίσιμα.

35. Ένα πραγματικό και όχι προϋπολογισμένο στοιχείο για την περίοδο αυτή είναι ένας λογαριασμός της Γραμματείας των Ναυτικών, ο οποίος δεν παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από τον προϋπολογισμό.

36. Έκθεση Γ. Γλαράκη, δ. π.

Ναυτικοῦ ἦταν σαφώς κατώτερα ἀπ' αὐτά τοῦ Στρατοῦ. Ἡ διαφορά δικαιολογεῖται κατά κύριο λόγο ἀπό τήν ἀριθμητική ὑπεροχή τοῦ δευτέρου ἔναντι τοῦ πρώτου³⁷. θά πρέπει ἐπίσης νά προστεθεῖ διτι ἕνα τουλάχιστον μέρος τῆς διαφοράς καλυπτόταν ἀπό τό προϊόν τῶν λειῶν γιά τά πληρώματα, χωρῖς αὐτό νά φαίνεται στούς κρατικούς λογαριασμούς. Τέλος, ὅπως φαίνεται ἀπό τούς σχετικούς πίνακες, ἀξίζει νά ὑπογραμμιστεῖ διτι ἡ ἔθνική ἄμυνα ἀπορροφοῦσε, κατά τήν περίοδο 1828-1831, πολύ περισσότερα ἀπό τό ἕμισυ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, σέ μιά ἐποχή, μάλιστα, πού ἡ οἰκονομική ἀνασυγκρότηση τῆς χώρας ἐπέβαλλε τή χρηματοδότηση σημαντικῶν ἔργων ὑποδομῆς, πράγμα πού δηλώνει ἐμφανώς τίς δυσκολίες τοῦ Καποδίστρια.

Δυστυχῶς δέν σώζονται οἱ λογαριασμοί δλων τῶν πλοίων, ὥστε νά εἶναι δυνατή, δι' ἀναγωγῆς, ἡ ἀντιπαραβολή μέ τούς συγκεντρωτικούς λογαριασμούς τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου ἢ τῆς Γραμματείας τῶν Ναυτικών. Τά λίγα καί ἀποσπασματικά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν δέν ἐπιτρέπουν νά γίνουν παρά μόνο κάποιες ἐπισφαλεῖς συγκρίσεις στά ἔξοδα τῶν πλοίων, ὅπως ἐπίσης καί στούς μισθοῦς τῶν πληρωμάτων.

Οἱ μισθοί καταβάλλονταν κάθε μήνα, πράγμα πού ἐπέτρεπε στούς ναῦτες νά ἀποχωροῦν εὐκολα ἀπό τά πλοῖα χωρῖς καμιά προειδοποίηση. Ὁ Ἄστιγξ, προκειμένου νά θεραπεύσει τήν ἀδυναμία αὐτή, πρότεινε νά καταβάλλονται οἱ μισθοί σέ ἀραιότερα χρονικά διαστήματα. Ἡ πρότασή του, ὁμως, συνάντησε πολλές ἀντιδράσεις ἀκόμα καί ἀπό τόν ἴδιο τόν Μιαούλη³⁸.

Ἡ μισθοδοσία ἦταν τό μεγαλύτερο ἔξοδο ἑνός πλοίου. Ἔτσι, τό πιό πολυδάπανο ἀπ' ὅλα ἦταν ἀναμφίβολα τό «Ἑλλάς». Σύμφωνα μέ τις προδιαγραφές του θά ἔπρεπε νά ἔχει πλήρωμα 600 ναυτῶν³⁹. Ὁ ἀριθμός αὐτός, ὁμως, μάλλον δέν συμπληρώθηκε ποτέ. Ἐνας κατάλογος πλοίων —μῆ χρονολογημένος— μᾶς πληροφορεῖ διτι τό πλοῖο ἦταν ἐπανδρωμένο μέ 450 μελές πλήρωμα⁴⁰. Στό ντοκουμέντο αὐτό δέν δίδεται κανένα στοιχεῖο γιά τά μηνιαία ἔξοδα τοῦ «Ἑλλάς». Κατά τούς ὑπολογισμούς τοῦ Κόχραν, τά ἔξοδα μισθοδοσίας τοῦ πληρώματος θά ὑπερέβαιναν τά

37. Στ. Παπαγεωργίου, *ο.π.*, σσ. 94-95 καί 165.

38. Δ. Φωκάς, «Ὁ Ἄστιγξ ἐπί Καποδίστρια», *Ναυτική Ἐπιθεώρησης*, τχ. 203, Ἰούλ.-Αὔγ. 1947, σσ. 3-39.

39. *Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας*, τόμ. ΙΓ', σσ. 214-215. Ἐπιστολή Κόχραν 22 Ἰουνίου 1827.

40. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φάκ. 14, ἀρ. ἐγγ. 3964.

50.000 γρόσια ἀνά μήνα ἢ 600.000 τὸ χρόνο, δηλαδή περίπου τὸ 1/5 τοῦ ποσοῦ πού ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1829-1830 προέβλεπε γιὰ τὴ συνολικὴ μισθοδοσίᾳ τοῦ Ναυτικοῦ⁴¹.

Πολυέξοδα ἐπίσης ἦταν καὶ τὰ ἀτμόπλοια. Γιὰ τὰ ἔξοδα κίνησής τους δὲν ὑπάρχουν διαθέσιμοι ἀριθμοί. Ὁ Γ. Γλαράκης, δμως, στὴν ἐκθεσὴ του ἀναφέρει διτὸ κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβέρνησης ἔγιναν ἐρευνες στὴν Ελλάδα γιὰ τὴν ἀνεύρεση καυσίμων ξύλων, κατάλληλων γιὰ τὰ ἀτμόπλοια, πράγμα πού ὀδηγεῖ στό συμπέρασμα διτὸ ἔξοδο αὐτό ἦταν ἀρκετὰ σημαντικὸ⁴². Δαπανηρὰ ἦταν τὰ πλοία αὐτὰ καὶ γιὰ ἓναν ἀκόμη λόγο: οἱ μισθοὶ τῶν μηχανικῶν ἦταν ἰδιαίτερα ὑψηλοί, εὐλόγως ἀλλωστε, ἀφοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ εἰσαγωγή τοῦ ἀτμοῦ στὰ πλοία ἦταν ἀκόμη στὰ πρῶτα τῆς βήματα καί, ἐπομένως, οἱ ἐμπειροὶ τεχνικοὶ ἦταν λίγοι καὶ περιζήτητοι. Ἔτσι, ἀπὸ λογαριασμό τοῦ «Ἐπιχειρήσις» φαίνεται διτὸ οἱ μηχανικοὶ τοῦ πλοίου, 7 συνολικά, εἶχαν μισθὸ ἴσο μὲ αὐτόν τοῦ πλοίαρχου, δηλαδή περίπου 1.500 γρόσια τὸ μήνα. Ἡ μηνιαία μισθοδοσίᾳ τοῦ πλοίου ἀνέβαινε ἔτσι σὲ 16.000 γρόσια ἢ 192.000 τὸ χρόνο⁴³.

Ἀνάλογα θὰ πρέπει νὰ ἦταν καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ «Καρτερία», τὸ ὅποιο εἶχε μὲν λιγότερους μηχανικοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τοῦ «Ἐπιχειρήσις» — δύο Ἄγγλους μόνο — ἀλλὰ πολυπληθέστερο πλήρωμα, 94 ἐναντι 85⁴⁴. Μὲ βάση λοιπὸν τὰ στοιχεῖα αὐτὰ, μπορεῖ νὰ ὑποθεθεῖ διτὸ ὁ συχνὸς παροπλισμός τῶν πλοίων αὐτῶν μετὰ ἀπὸ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις ὀφειλόταν στὰ πολὺ ὑψηλὰ ἔξοδα πού ἀπαιτοῦνταν γιὰ νὰ κινηθοῦν⁴⁵.

Τὰ μικρὰ πλοία ἦταν σαφῶς οικονομικότερα ἀπὸ τὸ «Ελλάς» ἢ τὰ ἀτμόπλοια. Τὰ ἔξοδα ἓνος πλοίου μὲ 15μελὲς πλήρωμα δὲν ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 γρόσια τὸ μήνα⁴⁶.

Οἱ λογαριασμοὶ τῶν πλοίων παρέχουν ἐπίσης πληροφορίες γιὰ τὴν κλίμακα μισθοδοσίας τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Στὴν κατώτατη βαθμίδα

41. Ἀρχεῖον "Υδρας, τόμ. ΙΓ', σσ. 214-215.

42. "Ἐκθεσὴ Γ. Γλαράκη, ο.π."

43. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 20. Λογαριασμός τοῦ Ἐθνικοῦ ἀτμοπλοίου ἢ «Ἐπιχειρήσις» τῆς 17 Μαΐου 1828 (βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 34).

44. Κ. Βακαλόπουλος, δ.π., σ. 158. Σύνθεση τοῦ πληρώματος τῆς «Καρτερίας».

45. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 20. Λογαριασμός τοῦ Ἐθνικοῦ ἀτμοπλοίου «Ἐρμής». Ἦταν τὸ λιγότερο δαπανηρὸ ἀτμόπλοιο. Τὸ πλήρωμά του ἦταν 3 ἱμελὲς καὶ εἶχε μόνο ἓναν μηχανικό, Ἄγγλο, ὁ ὁποῖος, τὸ Νοέμβριο τοῦ 1829, ἀμειβόταν μὲ 900 γρ. τὸ μήνα (βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 35).

46. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 11. Λογαριασμός τοῦ «Σαπφώ» τῆς 12 Ἰανουαρίου 1830 (βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 36).

τής κλίμακας βρίσκονται οί ναυτόπαιδες, τών οποίων ή άμοιβή ήταν 10-15 γρόσια τό μήνα. Άμέσως μετά άκολουθοϋν οί ναϋτες πού άμείβονταν με 50-60 γρόσια, ανάλογα με τήν ειδικότητά τους⁴⁷.

Ἑλληνικά πλοία

(*Tour du monde*, 1877)

Στίς επόμενες βαθμίδες τής κλίμακας επικρατοϋσε, άπ' δι,τι φαίνεται, κάποια σύγχυση. Ἐνας ναύκληρος πού έκτελοϋσε χρέη πλοίαρχου σ' ένα μικρό πλοίο ξπαιρνε 100 γρόσια τό μήνα⁴⁸. ο πλοίαρχος όμως ενός μεγάλου πλοίου, όπως τό «Επιχειρήσις»⁴⁹, έφτανε μέχρι καί 1.500 γρόσια τό μήνα ή καί παραπάνω. Φαίνεται, ώστόσο, δι,τι δέν ήταν σπάνιες οί περιπτώσεις δι,που άνέκυπτε διαφορά μεταξύ Διοίκησης καί πλοίαρχων γιά τό ύψος τών άμοιβών. Ἐ ο πλοίαρχος τής κορβέτας «Θεμιστοκλής»⁵⁰, γιά παράδειγμα, ζητούσε, τό 1829, νά λάβει 525 γρόσια μηνιαίο μισθό,

47. Ἐκθεση Μαυροκορδάτου, ο.π. Ὁ μέσος δρος τών μισθών τών ναυτών ήταν 52 γρόσια τό μήνα.

48. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καί Ναυτ., φάκ. 10. Λογαριασμός τοϋ Ἐθνικοϋ πλοίου ο «Θαλασσομάχος» τής 7 Ἰανουαρίου 1830 (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 37).

49. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 34.

50. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καί Ναυτ., φάκ. 6. Λογαριασμός τοϋ «Θεμιστοκλής» τής 18 Δεκεμβρίου 1829 (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 38).

ένώ η Διοίκηση δέν ἐνέκρινε παρά τὰ μισά. Διαπιστώνοντας, πιθανόν, αὐτή τήν ἀτάξια ὁ Καποδίστριας θέλησε νά θεσπίσει ἐνιαία κλίμακα μισθοδοσίας γιά τὰ πληρώματα τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ. Ἔτσι, μετά ἀπό πρόταση τοῦ ἀδελφοῦ του Βιάρου, γραμματέα τῶν Ναυτικῶν, καθόρισε μέ ἀπόφαση τῆς 23 Ἰουνίου 1830 τίς ἀμοιβές τῶν ὑπηρετούντων στό Ναυτικό, βαθμοφόρων καί ναυτῶν, ὡς ἀκολούθως⁵¹:

Πλοίαρχος α' τάξεως	210 φοίνικες	Ναύτης β' τάξεως	28 φοίνικες
Πλοίαρχος β' τάξεως	180 φοίνικες	Ναύτης γ' τάξεως	24 φοίνικες
Υποπλοίαρχος α' τάξεως	120 φοίνικες	Αὐλητής	18 φοίνικες
Υποπλοίαρχος β' τάξεως	100 φοίνικες	Τυμπανιστής	18 φοίνικες
Ναύκληρος	90 φοίνικες	Παιδίον α' τάξεως	12 φοίνικες
Σημαιοφόρος	60 φοίνικες	Ἰατροχειροῦργος	150 φοίνικες
Ἦπο ναύκληρος	48 φοίνικες	Γραμματεὺς α' τάξεως	120 φοίνικες
Ἄρχιπυροβολητής	80 φοίνικες	Γραμματεὺς β' τάξεως	80 φοίνικες
Πυροβολητής α' τάξεως	40 φοίνικες	Φροντιστής	120 φοίνικες
Πυροβολητής β' τάξεως	32 φοίνικες	* Ὑποφροντιστής	48 φοίνικες
Γαβιέρος	40 φοίνικες	Ἀποθηκοφύλαξ	48 φοίνικες
Πρωρεύς	40 φοίνικες	Ξυλουργός	48 φοίνικες
Δόκιμος	38 φοίνικες	Καλαφάτης	48 φοίνικες
Πηδαλιούχος	40 φοίνικες	Μάγειρος	32 φοίνικες
Ναύτης α' τάξεως	32 φοίνικες	Ἦπομάγειρος	24 φοίνικες

Βάσει αὐτῆς τῆς ἀπόφασης ὁ μισθός τοῦ ναύτη εἶναι περίπου τό 1:7 αὐτοῦ τοῦ πλοίαρχου. Σέ περίπτωση πού ὁ ναύτης ἀσκεῖ εἰδικά καθήκοντα, ὅπως αὐτά τοῦ πηδαλιούχου, ἡ σχέση μεταξύ τῶν δύο μισθῶν γίνεται 1:5. Ἡ παρατήρηση αὐτή ὀδηγεῖ στό συμπέρασμα διὰ τὴν περίπτωση μιάς ὑποχρεωτικῆς, ἀμισθῆς θητείας, παρά τίς τεράστιες δημοσιονομικές δυσχέρειες, δέν ἀντιμετωπίζεται κατά τὴν περίοδο αὐτή. Τό Πολεμικό Ναυτικό ἐξακολουθεῖ νά ἐπανδρώνεται, ὅπως καί στὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασης, μέ πληρώματα πού προέρχονται ἀπό τό Ἐμπορικό Ναυτικό—στό ὅποιο, πιθανόν, μεταπηδοῦν ἀργότερα, ὅταν ἡ οἰκονομική συγκυρία τό ἐπιτρέπει— καί πού, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δέν ἀποσυνδέουν τό πέρασμά τους ἀπό τὰ ἐθνικά πλοῖα ἀπό τίς ἀνάγκες βιοπορισμοῦ.

Ἄ Ο Ναύσταθμος

Ἡ συγκρότηση πολεμικοῦ στόλου καί οἱ ἀνάγκες τοῦ θαλάσσιου

51. Γ.Α.Κ./ Ἄρχεῖον Βλαχογιάννη, Α', φάκ. 104.

άγωνα απαιτούσαν την ύπαρξη ενός εφοδιαστικού και επισκευαστικού κέντρου.

Μιά πρώτη προσπάθεια για τή δημιουργία ενός ύποτυπώδους κέντρου, κατά τή διάρκεια τής Έπανάστασης, έγινε στήν Ύδρα τό 1826, όταν μετά τήν πτώση τοῦ Μεσολογγίου ἡ ἀπειλή γιά τήν ἀσφάλεια τοῦ νησιοῦ έγινε έντονα αἰσθητή. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ ἴδιου χρόνου οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ ἐξέλεξαν 48 ἀντιπροσώπους, οἱ ὅποιοι μέ τή σειρά τους συνέστησαν μιὰ 13μελή «φροντιστική ἐπιτροπή». Τό προερχόμενο ἀπό τό λαό συμβούλιο θά ἀναλάμβανε τόν ἀνεφοδιασμό τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου, ἐπιβάλλοντας εἰσφορά 3% ἐπί τής περιουσίας τών κατοίκων τοῦ νησιοῦ. Ἐν τούτοις, καθώς ἀναφέρει ὁ Ἀντώνιος Λιγνός, δέν κατόρθωσε νά ἀνταποκριθεῖ στό ἔργο του καί ἀναγκάστηκε νά παραιτηθεῖ στίς 6 Ἰουνίου 1826, μεταβιβάζοντας τήν εὐθύνη τής τροφοδοσίας τοῦ στόλου στούς προκρίτους⁵². Καινούρια μέλη τής ἐπιτροπῆς διετέλεσαν οἱ Ἀ. Μιαούλης, Ἐμ. Τομπάζης, ὁ ἔλβετός γιαντρός L. A. Gosse καί ἄλλοι φιλέλληνες. Οὐσιαστικά, δμως, τή διαχείριση τών ἐφοδίων τήν εἶχε ἀναλάβει ὁ Λ. Α. Γκός, ὁ ὅποιος ἦταν ὑπεύθυνος γιά τήν παραλαβή καί διανομή τών προμηθειών πού ἐστελναν τά φιλελληνικά κομιτάτα⁵³.

Στίς ἀρχές τοῦ 1827 θά προστεθοῦν στήν ἐπιτροπή ὁ συνταγματάρχης Heideck, ὁ γάλλος Bailly καί ὁ πάτριος ἔμπορος Ἐμ. Ξένος⁵⁴. Τά τρία αὐτά πρόσωπα θά ἀναλάβουν καί τήν εὐθύνη γιά τόν ἐφοδιασμό ὀρισμένων δυνάμεων τής ξηρᾶς, δπως, γιά παράδειγμα, τών στρατευμάτων τοῦ Καραϊσκάκη πού πολεμοῦσαν στήν Ἀττική.

Μέ τήν ἀνάληψη τής γενικῆς ἀρχηγίας τών ναυτικῶν δυνάμεων τής Ελλάδος ἀπό τόν Κόχραν, τό Μάρτιο τοῦ 1827, ὁ Γκός διορίζεται γενικός ἐπιμελητής τοῦ στόλου καί ἀσχολεῖται μέ τή μεταφορά τοῦ ἐφοδιαστικοῦ κέντρου στόν Πόρο. Οἱ φόβοι πού συχνά ἐκδήλωναν ὁ Ἀ. Μιαούλης καί ὁ Ἐμ. Τομπάζης γιά τήν ἀσφάλεια τών προμηθειῶν, στήν περίπτωση πού συνέχιζαν νά ἀποθηκεύονται στήν Ύδρα —δπου ἀνεμενόταν τουρκική ἐπίθεση — καί τό γεγονός δτι ὁ Πόρος παρουσιαζόταν περισσότερο πρόσφορος γιά τήν προσόρμηση τών πλοίων, ἀποτελέσαν τούς κύριους λόγους πού οδήγησαν στή μεταφορά τών ἀποθηκῶν⁵⁵.

52. Ἀντ. Λιγνός, *Ἱστορία τής νήσου Ύδρας*, τόμ. Β', σσ. 609-610.

53. Κ. Βακαλόπουλος, *ο.π.*, σσ. 101-103.

54. *Ο.π.*, σ. 118.

55. *Ο.π.*, καί Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 193.

Μέ τή μεταφορά τοῦ ἐφοδιαστικοῦ κέντρου τῶν θαλασσίων καί χερσαίων δυνάμεων τῆς Επανάστασης στόν Πόρο, καταβάλλονται καί προσπάθειες γιά τήν καλύτερη οργάνωσή του καί τή συμπλήρωση τῶν ἐλλείψεών του. Σύντομα δημιουργεῖται καί τό πρώτο ἐπισκευαστικο-ναυπηγικό κέντρο. Ὁ πρώτος ναύσταθμος ἔχει οὐσιαστικά ἰδρυθεῖ⁵⁶.

Στόν ἐφοδιαστικό τομέα, οἱ πρώτες ἐνέργειες τοῦ Λ. Α. Γκόσ ἀποβλέπουν στήν ἀγορά σιτηρῶν καί στήν ἀποστολή προμηθειῶν στά στρατεύματα τῆς Ἀττικής. Ἐπίσης χορηγεῖ τά χρήματα πού τοῦ εἶχαν διαθέσει οἱ Εὐρωπαῖοι φιλέλληνες γιά τή συντήρηση τοῦ ἀτμοκινήτου «Καρτερία», μερικῶν πυρπολικῶν, τοῦ βρικίου «Σωτήρ» καθῶς καί τοῦ πλοίου τοῦ Μιαούλη «Ἀρης»⁵⁷.

Ἀργότερα θά προστεθοῦν στίς ἐγκαταστάσεις τοῦ Πόρου ἓνα ἐπισκευαστήριο, ἓνα φαρμακεῖο καί ἓνας φούρνος, προκειμένου νά καλυφθοῦν οἱ ἀνάγκες συντήρησης τῶν πλοίων καί νά βελτιωθοῦν οἱ συνθήκες διαβίωσης τῶν πληρωμάτων. Παράλληλα ἀρχίζει καί ἡ ναυπήγηση κανονιοφόρων λέμβων, ἐνώ γιά τήν ἀμυνα τῆς περιοχῆς ἐκτελοῦνται ὀχυρωματικά ἔργα τόσο στό λιμάνι ὡς καί σέ ἄλλες τοποθεσίες.

Ἀπό τά τέλη τοῦ 1827 τήν εὐθύνη γιά τή λειτουργία τοῦ Ναυστάθμου ἀνέλαβε ἡ Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Ναυτικῶν Ὑποθέσεων. Τό ἔργο της ἦταν ἡ διαχείριση πολεμικῶν ὑλικῶν τοῦ Ναυτικοῦ. Ἡ Ἐπιτροπή ἀπαρτιζόταν ἀπό τόν Γκόσ, τόν σκωτσέζο Thomas καί τόν Ἐμ. Τομπάζη πού ἦταν, ταυτόχρονα, καί ὑπεύθυνος γιά τά ἔργα στό ναύσταθμο. Τό Μάρτιο τοῦ 1828 παραιτήθηκαν οἱ Γκόσ καί Τόμας καί τή θέση τους κατέλαβαν οἱ Κ. Μπότσης καί Ν. Γιαννίσης, ἐνώ ὁ Ἐμ. Τομπάζης μέ τόν Ἀστιγγα οὐνομάστηκαν Διευθυντές τῶν Ναυτικῶν Ὑποθέσεων⁵⁸. Λίγο ἀργότερα, ἑξῆλλου, ἡ Ἐπιτροπή τῶν Ναυτικῶν Ὑποθέσεων ἀντικαταστάθηκε ἀπό τή Ναυτική Ὑπηρεσία τοῦ ἐν Πόρῳ Ναυστάθμου⁵⁹.

Τις προσπάθειες γιά τή συγκρότηση καί τήν καλή λειτουργία τοῦ ναυστάθμου παρουσιάζει, στήν ἐκθεσή του πρὸς τήν Δ' Ἐθνοσυνέλευση, ὁ Α. Μαυροκορδάτος: «Μέ μικρά χρηματικά μέσα, ὅσα ἐσυγχῶρει ἡ ἐνδεια τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἐσυστήθη βαθμηδόν ἓν κατάστημα εἰς Πόρον, τό ὅποιον, μ' ὄλην τήν ἀτέλειάν του ἐχρησίμευσε μεγάλως εἰς

56. Ἰ. Λαζαρόπουλος, *ο.π.*, σσ. 197-198. Πρωτοχαρακτηρίστηκε Ναύσταθμος τό 1829 σέ ἐπιστολή τοῦ Καποδίστρια.

57. Κ. Βακαλόπουλος, *ο.π.*, σ. 119.

58. Ἰ. Λαζαρόπουλος, *δ.π.*, σσ. 196-197.

59. Βλ. ἐδῶ, σελ. 15.

τήν οἰκονομίαν τοῦ ναυτικοῦ. Ἡ διεσπαρμένη ὕλη τοῦ κλάδου τούτου συνήχθη εἰς αὐτό [...]. Ἐσυστήθησαν δέ καί τά ἀναγκαιότερα ἐργοστάσια, ὥστε τά ἔθνικά πλοῖα, ἔρχόμενα εἰς Πόρον, εὐρίσκουσιν ἔτοιμα τά μέσα τῆς Αναγκαίας ἐπισκευῆς των [...]]»⁶⁰. Παρακάτω ὁ Μαυροκορδάτος προσθέτει: «Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ἤδη τήν ἀνάγκην τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ναυστάθμου καί ἡ Κυβέρνησις, ἐκλέξασα τόπον ἀρμοδιώτερον [τό ΒΑ ἄκρο τοῦ νησιοῦ] διά τήν σύστασιν αὐτοῦ, ἐπροσδιώρισε νά ἐξοδεύεται μηνιαίως ἡ μικρά ποσότης τετρακοσίων διστήλων διά τήν ἐτοιμασίαν τῆς θέσεως καί μέρους τῆς ἀναγκαίας ὕλης τῶν οἰκοδομηθησομένων ἀποθηκῶν, ἐργοστασίων καί ἄλλων καταστημάτων».

Πράγματι, ὁ ἀναπτυχθεῖς ναύσταθμος στά τέλη τοῦ 1830 διέθετε τίς ἐξῆς Ὑπηρεσίες:

- 1) τήν ἐπί τοῦ ὕλικου
- 2) τήν ἐπί τῶν ἐπισκευῶν καί ἀποσκευῶν
- 3) τό γραφεῖον τῶν καταστίχων, οἰωνεῖ λογιστικόν
- 4) τήν γραμματεία
- 5) τήν ἐπιστασία καί ὑποεπιστασία ὕλικῶν
- 6) τήν ἐπί τῶν ναυτῶν ναυστάθμου
- 7) τήν ἐπιστασία τῶν φούρνων⁶¹

Τό συνεργεῖο τῶν ἐπισκευῶν περιλάμβανε τά ἐξῆς τμήματα:

- 1) φαναρτζή
- 2) ὀπλοποιοῦ
- 3) σιδηρουργῶν καί κλειδαράδων
- 4) μηχανουργῶν
- 5) μηχανουργῶν τοῦ τόρνου
- 6) βουτσαῶν⁶².

Πρωτεργάτης στήν ὀργάνωση τοῦ Ναυστάθμου ἦταν ὁ Ἐμ. Τομπάζης, τόν ὅποιο ὅλοι ἐκτιμοῦσαν. Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό δι τή διάρκειαν τῶν γεγονότων τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1831 τό μόνο σπῆτι πού σεβάστηκαν τά κυβερνητικά στρατεύματα στήν λεηλασία τοῦ Πόρου ἦταν τοῦ Τομπάζη⁶³.

60. Ἐκθεση Μαυροκορδάτου, δ. π.

61. Γ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 201.

62. Βουτσαῖ= βαρέλαξ. Τό συνεργεῖο αὐτό προφανῶς κατασκεύαζε τά γεμάτα μαρούτι μισοβάρελα πού χρησιμοποιοῦσαν τά πυρπολικά.

63. Βλ. παρακάτω, κεφ. V.

Κ. Βολανάκη: «Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἄρεως»
(Ἐθνικὴ Πινακοθήκη)

Ὡστόσο, οὔτε καί ὁ ναύσταθμος μποροῦσε νά ξεφύγει ἀπό τά δημοσιονομικά προβλήματα πού κατέτρυχαν τήν κυβέρνηση τοῦ Καποδιστρια. Ἦδη ἀπό τό 1830, οἱ ἔργαζόμενοι στόν Ναύσταθμο παραπονοῦνται γιά τήν καθυστέρηση τῆς μισθοδοσίας καί ἀπειλοῦν μέ παραιτήσεις:

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἐπιστάται τῶν ὀποθηκῶν τοῦ Ναυστάθμου, ἀναφερόμεθα διά τῆς παρούσης μας προς τήν υπηρεσίαν ταύτην ὡς εφεξῆς: *

Εἶναι τέσσαρες ἤδη μήνες τόν παρόντα μήνα Φεβρουάριον ἀφ' ἃ δτου ἐδιωρίσθημεν εἰς τοῦτο τό χρέος. Ἀνεφέρθημεν πολλάκις διά ζώσης φωνῆς πρὸς τήν αὐτήν ὑπηρεσίαν αἰτοῦντες νά μᾶς διωρισθῇ ὁ μηνιαίος μισθός μας, ἀλλ' οὐδεμίαν περί τούτου ἀπάντησιν δέν ἔχουμε μέχρι σήμερον. Κύριοι, γνωρίζετε κάλλιστα τάς περιστάσεις ἐκάστου ἡμῶν, καί κρίνομεν περιττόν νά ἐκφρασθῶμεν ἐντᾶῦθα παριστατικότερον τάς κατεπίγουσας ἀνάγκας μας. Γνωστοποιοῦντες στήν ὑπηρεσίαν ταύτην ὅτι παύσαντος τοῦ ἤδη τρέχοντος μηνός παραιτούμεθα τοῦ χρέους μας, παρακαλοῦμεν αὐτήν θερμῶς νά μᾶς ἐξοφληθῶν τά τέσσαρα ἀναφερόμενα δεδουλευμένα μηνιαία ⁶⁴.

Τό ἴδιο ἔτος, ἐξ αἰτίας τῶν οικονομικῶν ἀνεπαρκειῶν οἱ ἔργασίες στό ναύσταθμο ἀνεστάλησαν. «...ἡ κατάστασις τοῦ ἔθνικοῦ ταμείου», γράφει στήν ἀναφορά του ὁ Γ. Γλαράκης, «ἐβίασε τήν Κυβέρνησιν νά ἀναβάλῃ τήν ἀποπεράτωσιν σέ εὐτυχεστέραν ἐποχὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἔπαυσαν κατὰ τόν Ἰούνιον 1830 ἔτος, αἱ εἰς αὐτό ἐργασίαι τῶν ὁποίων τό ἐξοδόν ἀνέβαινεν εἰς Φοίνικας περίπου τρεῖς χιλιάδας κατὰ μήνα, καί ὀλικῶς εἰς Φοίνικας ἐξήντα δύο χιλιάδας ...»⁶⁵.

64. Γ.Α.Κ./ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 20.

65. Ἔκθεσις Γ. Γλαράκη, ο.π."

II

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ἡ ὀργάνωση τῶν ἐμπορικῶν πλοίων

Ἡ ἔμπορικός στόλος ἀποτελέσασε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ γιὰ ἓνα μεγάλο διάστημα μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τὸν πυρῆνα τῆς πολεμικῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀγῶνα τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ τρόπος, λοιπὸν, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιο ὁ στόλος αὐτὸς διοικεῖτο, ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ἔδῳ, κυρίως, γιὰ νὰ γίνουσι κατανοητὲς οἱ συνθήκες πού ὑπαγόρευαν τὴν ἰδρυση ἑνὸς ἔθνικοῦ στόλου, καθὼς καὶ οἱ δυσκολίες πού ἔπρεπε νὰ ξεπεραστοῦν.

Τὸ ἔμπορικό πλοίο ἀνήκε σ' ἓναν ἢ σὲ περισσότερους ἰδιοκτῆτες. Αὐτοὶ διόριζαν κάποιον — συνήθως συγγενή τοὺς — ὡς καπετάνιο, ὁ ὅποιος, μὲ τὴ σειρά του, διάλεγε — πάλι μετὰ τῶν συγγενῶν, τὶς περισσότερες φορές — τὸ ὑπόλοιπο πλήρωμα¹.

Καθένα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ πληρώματος σὺναπτε μὲ τὸν πλοιοκτῆτη ἰδιωτικὴ συμφωνία, ἢ ὅποια ἴσχυε γιὰ ἓνα μόνον ταξίδι ἀλλὰ, συνήθως, ἀνανεωνόταν καὶ γιὰ τὰ ἐπόμενα ταξίδια. Δυνάμει τῶν συμφωνιῶν αὐτῶν οἱ ναῦτες συμμετείχαν, πολλές φορές, στὰ ἐξόδα προετοιμασίας τοῦ πλοίου καὶ ἀμείβονταν ἀνάλογα ὕστερα ἀπὸ τὸ πέρας τοῦ ταξιδιοῦ.

Στὰ καράβια δὲν ἴσχυε σαφῆς καὶ ξεκάθαρη ἱεράρχηση τοῦ πληρώματος. Μετὰ τὸ πλοιάρχου καὶ τῶν ναυτῶν ὑπῆρχαν βέβαια ὁ ναύκληρος, ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ τροφοδότης, οἱ ὅποιοι ὁμοίως δὲν ἦταν ἐνδιάμεσοι ἀξιωματικοὶ οὔτε ἀσκοῦσαν — πλὴν τοῦ πρώτου — ἔλεγχο καὶ ἐξουσία στοὺς ναῦτες· ἀπλῶς ἐκπλήρωναν μερικὲς εἰδικὲς λειτουργίες μέσα στὸ σκάφος². Ἐξάλλου, μὲ τὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ ἔχαναν τὴ θέση

---

1. Α. Ι. Τζαμτζής, «Ναυτικοί, καράβια καὶ λιμάνια», *Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία* (Ἀθήναι 1972). Ἐπίσης Ἔκθεση Γ. Γλαράκη, *ο.π.* "

2. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια, καπετάνιοι καὶ συντροφοναῦται 1800-1830. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀγῶνος*, Ἀθήνησι 1954, σσ. 76-82.

τους καί, σέ άκραΐες περιπτώσεις, ήταν δυνατόν σέ έπόμενο ταξίδι νά βρεθοῦν ναῦτες μέ καπετάνιο έναν πρῶην ναῦτη.

Σ' ένα τέτοιο λοιπόν σύστημα δέν ὑπῆρχε χώρος γιά βαθμούς, γιά ἱεραρχημένη δηλαδή κλίμακα θέσεων τίς όποιες θά καταλάμβανε κανείς διαδοχικά, ἀλλά μόνο μερικές λειτουργίες, στοιχειωδῶς διαφοροποιημένες μεταξύ τους. Στήν ἀνάθεση τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν ἐπαιζαν ἀποφασιστικό ρόλο οἱ οἰκογενειακοί καί πελατειακοί δεσμοί, οἱ όποιοι, φυσικά, ἐνισχύονταν μέ τή σειρά τους ἀπό τούς δρους συμφωνίας πού ἀποδεχόταν ὁ καπετάνιος, προκειμένου νά δουλέψει γιά έναν караβοκύρη. Φαίνεται δηλαδή πῶς ἀντί γιά μιá κάθετη ἱεράρχηση τοῦ προσωπικοῦ τῶν караβιῶν, ὑπῆρχε ένα σύστημα σχέσεων πού συνέδεαν τόν κάθε ναυτικό χωριστά μέ τόν πλοιοκτήτη ἢ τόν καπετάνιο. Οἱ σχέσεις αὐτές, πού ἐνδεχομένως εὐνοοῦνταν ἀπό τόν μῆ προηγμένο καταμερισμό ἐργασίας καί τή συνεταιριστική ἐκμετάλλευση τῶν κερδῶν στά ταξίδια, δέν ήταν οὔτε ἀπλές σχέσεις ἐξαρτημένης ἐργασίας οὔτε σχέσεις ρυθμισμένες ἀπό τήν ἱεραρχία· ήταν σχέσεις ἀΐματος καί σχέσεις προστασίας-πίστης οἱ όποιες, πολλαπλασιαζόμενες, δημιουργοῦσαν ένα δίκτυο πού ἀποτελοῦσε τή βάση τῆς ἰσχύος τῶν προκρίτων τῶν νησιῶν.

Μέ τήν έναρξη τῆς Ἐπανάστασης καί τήν ἀλλαγῆ, ἐπομένως, τῆς ἀποστολῆς τῶν πλοίων, ἢ ἀνάγκη γιά τό συντονισμό τῶν ἐνεργειῶν καί τήν πρόσφορη συνεργασία πολλῶν μαζί σκαφῶν ἐπέβαλλε τή θέσπιση ἑνός ἀξιῶματος ἀνώτερου ἀπό αὐτό τοῦ καπετάνιου. Ἔτσι δημιουργήθηκε ὁ τίτλος τοῦ ναυάρχου ὁ όποιος, δμως, προκειμένου νά ἀποφευχθοῦν οἱ ἀντιζηλίες μεταξύ τῶν νησιωτῶν ἢ ἀκόμη καί μεταξύ τῶν σπουδαιότερων καπετάνιων κάθε νησιοῦ, ἀπονέμεται ἀφειδῶς, ἐπειδή ἀκριβῶς δέν ὑπῆρχε βαθμολογική κλίμακα³. Μέ ἄλλα λόγια, ὁ τίτλος τοῦ ναυάρχου στά χρόνια τῆς Ἐπανάστασης δέν ἀντιστοιχοῦσε στό ὕπατο ἀξίωμα μιᾶς ναυτικῆς ἱεραρχίας, πού οὕτως ἢ ἄλλως ἔλειπε. Ἡ κατοχή του πάλι δέν συνεπάγετο τό δικαίωμα διοίκησης ὀλόκληρου τοῦ στόλου. Οἱ «ναύαρχοι» διορίζονταν ἀπό τούς προκρίτους καί διηύθυναν μόνο τή μοίρα πού ἀποτελεῖτο ἀπό τά πλοῖα τοῦ νησιοῦ τους γιά μιá συγκεκριμένη ἀποστολή⁴.

3. Μ. Σίμγας, *Τό Ναυτικό*, τόμ. Γ', σ. 18. Στήν ἐκστρατεία τῆς Σάμου, γιά παράδειγμα, τόν Ἰούλιο τοῦ 1821, ὁ ἑλληνικός στόλος πού ἀποτελεῖτο ἀπό 56 πλοῖα διοικεῖτο ἀπό 11 ναύαρχους.

4. Ἰω. Τομπάζης, *Ἀδελφοί Ἰάκωβος καί Μανώλης Τομπάζης. Συμβολή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας*, Ἀθήναι 1902, σσ. 39-40. Ὁ Ἰάκ. Τομπάζης στόν

Ἡ κατάσταση αὐτή φαινόταν παράδοξη κυρίως στοὺς ξένους: «Ὁ τίτλος τοῦ ναύαρχου», γράφει ὁ S. Howe, «ἤχει καλῶς ἀλλ' εἰς τί ἐχρησίμευεν οὗτος; Ἐν πρώτοις εἶχεν ἀναφυή, μόλις ἀρξαμένου τοῦ ἀγώνος, πνεῦμα ἀντιζηλίας μεταξύ Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν ναυτικών. Ἐκάστη τῶν τριῶν τούτων μοιρῶν εἶχε τὸν κυβερνήτην ἢ ναύαρχον εἰς τοῦ ὁποίου μόνον τὰς διαταγὰς ἐνόηει νὰ ὑπακούῃ ἔάν ἤρεσκεν αὐτή. Πράγματι οὔτε ναύαρχος οὔτε πλοίαρχος εἶχε καμμίαν πραγματικὴν ἐξουσίαν [...] τὸ παῦν ἐξηρτάτο ἐκ τῶν ναυτῶν»⁵.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο σημεῖο ἀποτελεῖ κοινὸ τόπο στὶς παρατηρήσεις τῶν φιλελλήνων πού εἶχαν ἐρθεῖ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἑλληνικὸ ναυτικὸ. Τὰ πληρώματά τους φαίνονταν «ἀπειθαρχα» καὶ «άτακτα». «Τὸ ἔσωτερικὸ κάθε πλοίου», γράφει ὁ Χάου στὸ ἴδιο κείμενο, «παρουσίαζε σκηνὴ συγχύσεως καὶ ἀπειθαρχίας». Ἐνάλογες παρατηρήσεις ἔκανε καὶ ὁ Κόχραν ὁ ὁποῖος ζήτησε νὰ δημιουργηθεῖ κλίμακα ἱεραρχίας τριῶν βαθμίδων, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ εἰσαχθεῖ στὰ ἑλληνικὰ καράβια «εὐταξία καὶ πειθαρχία» παρόμοια μ' ἐκείνη τῶν εὐρωπαϊκῶν στόλων⁶.

Ἐντούτοις οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς τῶν φιλελλήνων ἔχουν νόημα μόνο ἂν συγκριθοῦν οἱ ἐμπειρίες τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τοῦ Κόχραν ἢ τοῦ Ἀστιγγα, πού εἶχαν ὑπηρετήσει στὸ βρετανικὸ στόλο καὶ γνώριζαν τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα πού τὴν ἀποδοκίμαζαν. Οἱ μορφές ὁμοῦ διοίκησης τῶν ἑλληνικῶν πλοίων μποροῦν — καὶ πρέπει — νὰ ἐξεταστοῦν σὲ συνάρτηση μὲ τὸ εὐρύτερο πλέγμα τῶν σχέσεων πού εἶχε ἀνάπτυχθεῖ στὰ νησιά, δηλαδὴ μὲ τὸ εἶδος τῆς κυριαρχίας πού ἀσκοῦσαν οἱ πρόκρι-

δρο τοῦ ναύαρχου πού ἔδωσε τὸν Ἰνφάντιλο τοῦ 1821 ἀποδεχόμενος «τὴν προσωρινὴν ἀξίαν τοῦ ναύαρχου τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἰνφάντιλας ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ καμπάνια». Βλ. στὸ Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 6, ὁλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ ὄρκου.

5. S. Howe, *An Historical Sketch of the Greek Revolution* (New York 1828), σ. 33, καὶ Ἰω. Τομπάζης, *ο.π.*, σ. 69.

6. *Ἀρχεῖον Ἰνφάντιλας*, τόμ. ΙΓ', σ. 214. Βλ. ἐπίσης Τρ. Κωνσταντινίδης, «Τὸ ἀρχεῖον Ἰνφάντιλας», *Ναυτικὴ Ἐπιθεώρησις*, τχ. 216, 1949, σ. 34. Οἱ προσπάθειες τοῦ Κόχραν γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ «Ἰνφάντιλας» καὶ τῶν ἄλλων πλοίων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἔγιναν, πιθανῶς, μετὰ ἀπὸ ὑποδείξεις τοῦ Ἰνφάντιλα. Αὐτὸ τουλάχιστον ἰσχυρίζεται ὁ ἴδιος ὁ Ἰνφάντιλα σὲ μεταγενέστερη ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Καποδίστρια. «Ἐπραξα, γράφει, πὸν τὸ δυνατόν παρὰ τῆς λόρδου Κόχραν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ποιᾶς τινὸς ὀργανώσεως ἐν τῷ Ναυτικῷ, δὲν ἠθέλησεν ὁμοῦ νὰ δοκιμάσῃ τίποτα». Στὴν ἴδια ἐπιστολὴ ὁ δὲ γγλος φιλέλληνας ἐκφράζει καὶ αὐτὸς δυσαρέσκεια γιὰ τὴν ἐλλειψὴ πειθαρχίας τῶν πληρωμάτων. Γιὰ τὴ συμβολὴ τοῦ Ἰνφάντιλα στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ πειθαρχικοῦ συστήματος στὸ ἑλληνικὸ ναυτικὸ βλέπε καὶ παρακάτω.

τοι. Τότε καί τό «πειθαρχικό σύστημα» πού πρότεινε ό Κόχραν ή ό Άστιγξ θά πρέπει κι αυτό νά μελετηθεί ώς ένας συγκεκριμένος Ιστορικός σχηματισμός — διαφορετικός βέβαια από τόν προηγούμενο — καί ώς τέτοιος θά πρέπει νά εξεταστεί λεπτομερώς, σέ συνδυασμό μέ τήν εύρύτερη εξέλιξη τών σχέσεων κυβερνώντων καί κυβερνωμένων.

Πράγματι ή δημιουργία κράτους καί ή ίδρυση εθνικού στόλου απαιτούσαν έναν διαφορετικό — άπ¹ αυτόν πού ώς τότε ίσχυε — τρόπο οργάνωσης καί διοίκησης τοῦ δυναμικού τοῦ ναυτικού⁷. 'Ο τρόπος αυτός ήταν άσφαλώς συμφυής πρὸς τίς απόψεις τών φιλελλήνων τις όποιες, ἐξάλλου, πρέσβευε καί ό ίδιος ό Καποδίστριας πού δίκαια θεωρείται «φορέας ενός δυτικού προτύπου κράτους»⁸.

Σύμφωνα μέ τό πρότυπο αυτό, οί ναυτικοί αντί νά εἶναι «άνθρωποι τών καραβοκυραίων» καί τών προκρίτων θά έπρεπε νά ένταχθοῦν σ' ένα σώμα, έλεγχόμενο από τήν κεντρική κυβέρνηση. Τό σώμα αυτό έπρεπε νά οργανωθεί κατά τό σχήμα τής κλίμακας όπου ή κάθε βαθμίδα θά έλεγχε τήν κατώτερή της. 'Επίσης οί άρμοδιότητες, ή έργασία καί ή έν γένει συμπεριφορά τών μελών τοῦ σώματος έπρεπε νά γίνουν άντικείμενα ενός ενιαίου κώδικα, μέ λεπτομερειακές ρυθμίσεις, ώστε ή διοίκηση καί ό έλεγχος ενός μεγάλου αριθμοῦ προσώπων από μία καί μόνη άρχή νά εἶναι εύχερής.

Οί δρκοι

Κατά τήν περιγραφή τοῦ νέου συστήματος γιά τήν οργάνωση τοῦ Ναυτικού πρέπει νά τονιστεῖ δι τὸ κράτος, δημιουργώντας στόλο, παρεμβάλλεται ανάμεσα στους προκρίτους τών νησιών καί τούς «άνθρώπους τους» καί, ύστερα από τήν ένταξη τών τελευταίων στό εθνικό Ναυτικό, καταστρέφει τίς σχέσεις πού στηρίζουν τήν έπιρροή καί τροφοδοτούν τήν ισχύ τών προκρίτων. Οί άντιδράσεις λοιπόν τών προκρίτων στήν πολιτική τοῦ Καποδίστρια, γιά τις όποιες θά γίνει λόγος παρακάτω, οφείλονται κατά ένα μεγάλο μέρος καί σέ αὐτή τήν άναδιάταξη.

Οί ναυτικοί βρέθηκαν ανάμεσα σέ δύο διαφορετικές κατηγορίες ύποχρεώσεων, οί όποιες συχνά δέν συμποσοῦνταν. Τό καλοκαίρι τοῦ

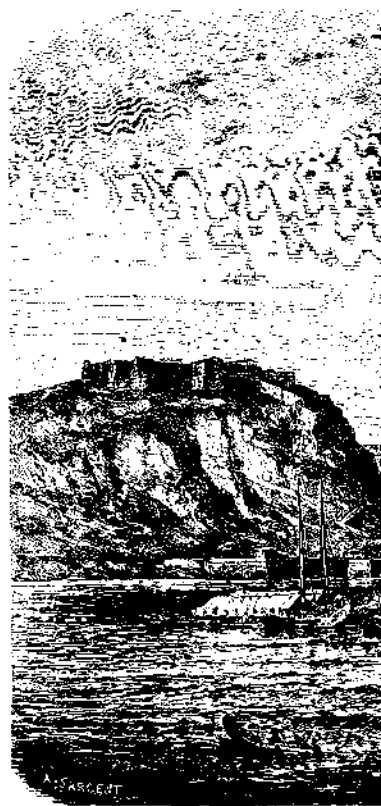
---

7. Εἶναι χαρακτηριστικό, παραδείγματος χάρη, δι τὸ στὰ ύδραϊκα καράβια δέν μποροῦσαν νά ναυτολογηθοῦν πληρώματα πού δέν προέρχονταν από τήν "Υδρα. Αυτό φυσικά δέν μπορούσε νά διατηρηθεῖ μετά τήν ίδρυση εθνικού στόλου.

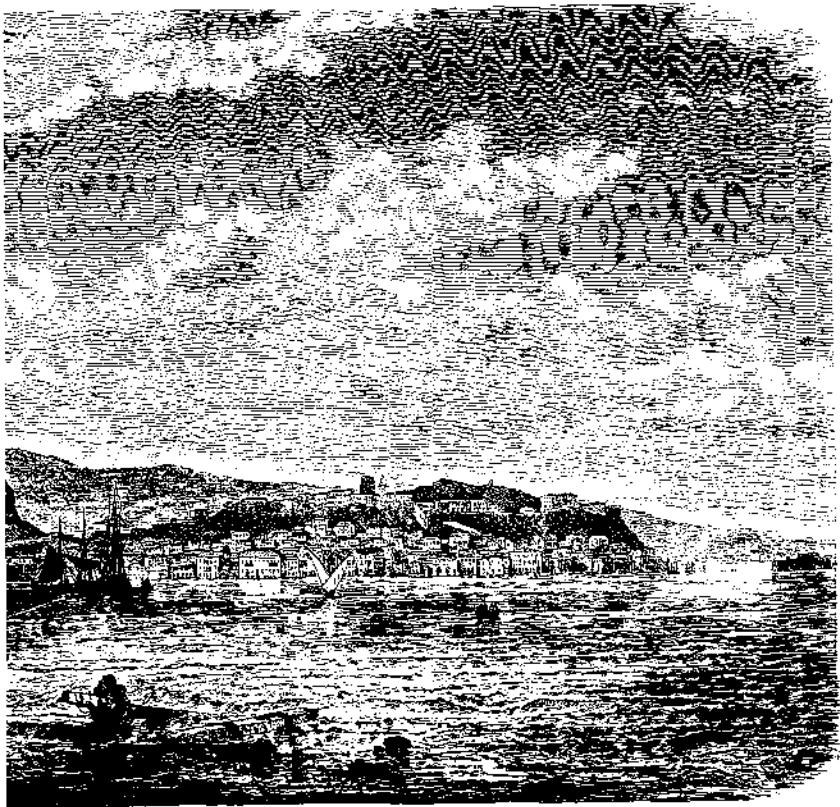
8. Στ. Παπαγεωργίου, *ο.π.*, σ. 31.

Ἰωάννης Καποδίστριας (1776-1831)

A. SARGENT

Ναύπλιο
(*Tour du monde*, 1877)

1831 έφτασαν σέ σημείο σύγκρουσης: ή μία άφορούσε τς υποχρεώσεις πίστεως πού δφειλαν πρς τούς προστάτες τους, καθώς καί αυτές πού απέρρεαν από τούς δεσμούς αίματος ή άλλους δεσμούς πού τούς συνέδεαν μέ τς ιδιαίτερες πατρίδες τους⁹. ή άλλη πήγαζε από τήν ένταξή τους στόν έθνικό στόλο. ' Η δεύτερη αυτή υποχρέωση εκδηλώθηκε τυπικά μέ τούς όρκους γιά τά σύμβολα καί τό τελετουργικό καί χρησιμοποιήθηκε από τήν κυβέρνηση προκειμένου νά υπογραμμιστεί ή ύπεροχή αυτής τής υποχρέωσης έναντι τής πρώτης.

Πράγματι, ενώ ό 'Ι. Τομπάζης τόν 'Απρίλιο τοῦ 1821 είχε όρκιστεί στό όνομα τής ' Αγίας Τριάδος νά «άκούει τάς διαταγάς τής Βουλής τής "Υδρας»¹⁰, στήν καποδιστριακή περίοδο τό περιεχόμενο τών όρκων αλλάζει. Σύμφωνα μέ διάταγμα τοῦ 'Απριλίου τοῦ 1828, οί ναῦτες καί οί αξιωματικοί, ως τό βαθμό τοῦ υποπλοιάρχου α', όρκίζονται, ενώπιον τοῦ Θεοῦ, νά υπερασπίζονται τή «σημαία» καί κυρίως νά «μένουν πιστοί εἰς τούς νόμους τής πατρίδος καί νά υποτάσσονται εἰς τάς διαταγάς τοῦ κυβερνήτου της καί τών άρχηγών»¹¹.

Παρά τό γεγονός λοιπόν δι καί στους δύο όρκους γίνεται έπίκληση τών ίδιων θρησκευτικών συμβόλων —τής ' Αγίας Τριάδος καί τοῦ ' Ιεροῦ Εύαγγελίου— ύπάρχει, από τόν έναν όρκο στόν άλλον, σαφής μετατόπιση τοῦ νοήματος, ή όποία θά γίνει έντονότερη τό καλοκαίρι τοῦ 1831, μετά τό στασιαστικό κίνημα τοῦ ναυτικοῦ κόσμου.

Πράγματι, ύστερα από τά γεγονότα τοῦ Πόρου, ή προσπάθεια τής κυβέρνησης νά έξασφαλίσει τή νομιμοφροσύνη τών ναυτικών καί νά διασπάσει τούς παραδοσιακούς δεσμούς τους αντικατοπτρίζεται καί στά κείμενα τών νέων όρκων. ' Η άναφορά στή σημαία καταργεῖται καί τήν πρώτη θέση καταλαμβάνουν ή υποχρέωση ύπακοής πρς «τόν κυβερνήτην τής ' Ελλάδος» καί ή υπόσχεση «τελείας εύπειθείας εἰς τούς Νόμους» του. ' Η άναφορά στόν Κυβερνήτη έπαναλαμβάνανόταν καί στή δεύτερη φράση τοῦ όρκου, ή όποία έχει ως εξής: «'Ορκίζομαι νά φυλάσσω μέ ακρίβειαν τά όποια ό Κυβερνήτης μοί ένεπιστεύθη χρέη καί, χρείας

9. ' Ο Μιαούλης, γιά παράδειγμα, όταν κλήθηκε νά δώσει πίσω στήν κυβέρνηση τά καράβια πού είχε καταλάβει στόν Πόρο, άπάντησε: «στάλθηκα εδώ από τήν κοινότητα τής "Υδρας. Οί διαταγές πού έχω είναι νά διατηρήσω τήν θέσιν μου [...] καί αν μέ αναγκάσουν μέ τή βία, θά χύσω καί τήν τελευταία ρανίδα μου [...]». Βλ. παρακάτω, κεφ. V.

10. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 6.

11. *Γενική Έφημερίς*, 4 'Απριλίου 1828. Παρόμοιους όρκους έδιναν καί οί αξιωματικοί τών άνωτέρων βαθμιδών.

καλούσης, νά χύσω καί τήν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μου διά τήν φύλαξιν αὐτήν»¹². Ἡ διαφορά ἀπό τούς παλαιότερους ὄρκους, μέ τούς ὁποίους οἱ ὑπηρετοῦντες στό ναυτικό δεσμεύονταν νά δώσουν τήν «ὑστερινήν σταλαματίαν τοῦ αἵματός» τους γιά τή «σημαίαν τῆς πατρίδος», εἶναι ἀξιοσημείωτη: ἡ μνεῖα ἑνός συμβόλου εὐρύτερης σημασίας, ὅπως ἡ σημαία, μπορούσε νά ἐρμηνευθεῖ μέ πολλούς τρόπους καί νά περιλάβει πολλές ἐπιμέρους ἐννοιες, ὅπως π.χ. αὐτή τοῦ Συντάγματος. Ἔτσι ἦταν δυνατόν ὁ ὑποψήφιος στασιαστής ἀξιωματικός ἢ ναύτης ὄχι μόνο νά μή θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἐπίορκο ἀλλά, ἐπιπλέον, νά αισθάνεται δεσμευμένος ἀπό τόν ὄρκο του νά στασιάσει ἐναντίον αὐτῶν πού, κατά τή γνώμη του, εἶχαν παραβιάσει τό Σύνταγμα. Ἀντίθετα οἱ ὄρκοι τοῦ 1831 δέν ἀφηναν τέτοια περιθώρια εὐρείας ἐρμηνείας: δέν περιείχαν ἀναφορές στό Σύνταγμα, τήν πατρίδα, τή σημαία, ἀλλά οὔτε καί σέ κανένα ἄλλο εὐρείας σημασίας σύμβολο. Ὑπῆρχε μία καί μόνη σαφῆς ἀναφορά, αὐτή πρὸς τόν Κυβερνήτη καί τούς νόμους.

Ἡ εἰσαγωγή τῆς πειθαρχίας καί τῆς Ἱεραρχίας

Ἡ ἰδρυση ἐθνικοῦ στόλου ἀποφασίστηκε μέ τῆς παραγγελίες στό ἐξωτερικό τοῦ «Ἑλλάς» καί τοῦ «Καρτερία». Ἡ παραγγελία τους ἐπικυρώθηκε ἀπό τήν Γ' Ἐθνοσυνέλευση τό Μάρτιο τοῦ 1827¹³. Μέ τήν ἀφίξη τῶν δύο πρώτων ἐθνικῶν πλοίων ἀρχισαν καί οἱ πρώτες σοβαρές προσπάθειες γιά τή δημιουργία ἱεραρχίας. Εἰδικά γιά τό «Ἑλλάς», τό ὁποῖο ἐπρεπε νά εἶναι ἑπανδρωμένο μέ 600μελές πλήρωμα, ὀρίστηκαν οἱ ἀκόλουθοι βαθμοί καί ἐιδικότητες: πλοίαρχος, α' καί β' τάξεως ὑποπλοίαρχοι, ναύκληρος, σημαιοφόροι, δόκιμοι, ναύτες α' καί β' τάξεως, φροντιστής καί γραμματέας¹⁴. Ὄταν, λίγους μήνες ἀργότερα, ὁ Κόχραν διορίστηκε στόλαρχος, πρότεινε μερικές τροποποιήσεις στήν ἱεραρχία τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου καί, κυρίως, στό διαχωρισμό τοῦ βαθμοῦ ἀπό τήν ἐιδικότητα. Ἔτσι, σύμφωνα μέ τό σχέδιό του, τό «Ἑλλάς» θά ἐπρεπε νά ὑπηρετεῖται, ἐκτός ἀπό τόν κυβερνήτη, ἀπό πέντε ὑποπλοίαρχους α' τάξεως καί οκτώ β' τάξεως¹⁵.

12. Μ. Σίμψας, *Τό Ναυτικό*, τόμ. Γ', σ. 35. Ψήφισμα τῆς 8 Αὐγούστου 1831.

13. ΑΕ77(1971), τόμ. Α', σ. 411.

14. Ἰ. Λαζαρόπουλος, «Μητρώον τῶν πρὸ τοῦ 1837 Αξιωματικῶν καί ὑπαξιωματικῶν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ», *Ναυτική Ἐπιθεώρησης*, τχ. 137, Μάιος 1935, σ. 422.

15. *Ἀρχεῖον Ὑδρας*, τόμ. ΙΓ', σ. 215.

Πέραν όμως από τις προσπάθειες αυτές και μέχρι την εποχή της άφιξης του Καποδίστρια, οι απόπειρες για την εισαγωγή ενιαίας κλίμακας στο Ναυτικό ήταν μάλλον σπασμωδικές. Η άπονομή βαθμών, αν κρίνει κανείς από τον μεγάλο αριθμό των βαθμοφόρων, σε σχέση με τα πλοία φαίνεται πως αποσκοπούσε μάλλον στο να κολακεύσει τους αγωνιστές και να διατηρήσει τις ισορροπίες μεταξύ των νησιών, παρά να καθιερώσει μία κάθετη ιεραρχία¹⁶. Έτσι, τον Ιανουάριο του 1828 υπήρχαν έννέα ναύαρχοι και αντιναύαρχοι¹⁷ καθώς και εκατό πλοίαρχοι, για έναν στόλο που ακόμη δεν είχε ενισχυθεί αριθμητικά από τα κατασχεθέντα πειρατικά πλοία¹⁸.

Η αναδιοργάνωση του Ναυτικού υπήρξε από τα πρώτα μελήματα του Κυβερνήτη. Ωστόσο, μολονότι η κυβέρνηση αναγνώριζε την ανάγκη να θεσπισθεί «' Ο γενικός οργανισμός του ναυτικού, δηλαδή ο προσδιορισμός της ναυτικής ιεραρχίας, ή τακτική ναυτολογία και ο κανονισμός των χρεών εκάστου αξιωματικού και ναύτου»¹⁹, προτίμησε να προχωρήσει με μικρά βήματα, να επεμβαίνει δηλαδή συνεχώς σε περιορισμένης έκτασης ζητήματα, παρά να συντάξει έναν ενιαίο κώδικα, ο οποίος θα επέφερε ριζοσπαστικές μεταβολές. Οι λόγοι για τους οποίους ο Καποδίστριας υιοθέτησε αυτή την τακτική είναι προφανείς: μία εκ βάθρων αναδιάρθρωση του ναυτικού δεν είχε καμία πιθανότητα επιτυχίας, δεδομένου ότι θα συναντούσε σοβαρές αντιδράσεις.

Έτσι δεν υπήρξε νομοθετική ρύθμιση περί υποχρεωτικής ναυτολογίας²⁰. Έν τούτοις, η κυβέρνηση κατόρθωσε να κρατά τα πληρώματα στα έθνηκα καράβια περισσότερο από έναν χρόνο, επωφελούμενη από τη δυσμενή οικονομική συγκυρία και κρίση που έπληττε τα νησιά²¹.

Επίσης δεν καθιερώθηκε μέ κανονισμό ούτε η ιεραρχία ούτε ο τρόπος εξέλιξης των αξιωματικών. Από κείμενα όμως της εποχής και,

16. Γ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σσ. 91-92. Μέ τήν διφιξη του «'Ελλάς» προτάθηκε στους 'Αποστόλη και ' Ανδροῦτσο, οἱ ὅποιοι ἔφεραν τό βαθμό του στόλαρχου, νά τήνέπανδρώσουν ὡς υφιστάμενοι πλοίαρχοι.

17. "Ο.π., σ. 270. "Εως τό 1847 ὁ βαθμός του ἀντιναύαρχου ἦταν ἀντίστοιχος αὐτοῦ του σημερινού ὑπονναύαρχου.

18. Ο.π., σσ. 270 και 322.

19. Έκθεση Μαυροκορδάτου, ο.π.

20. Γενική Έφημερίς, 4 'Απριλίου 1828. Οἱ ὅρκοι μνημονεύουν «συμφωνημένη διορία» παραμονής τους στα πλοία.

21. Βλ. "Έκθεση Μαυροκορδάτου, δ.π.

κυρίως, από τό Διάταγμα περί μισθοδοσίας, τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1830, συνάγεται δι, ἐκτός ἀπό τό βαθμό τοῦ ναύαρχου, ὁ ὅποιος εἶχε ἀπονεμηθεῖ στόν Μιαούλη²², ὑπῆρχαν ἀκόμη καί οἱ ἀκόλουθοι βαθμοί: πλοίαρχοι α' καί β' τάξεως, ὑποπλοίαρχοι α' καί β' τάξεως, σημαιοφόρος καί δόκιμος²³.

Ἐκεῖνο, ὡστόσο, πού ἔχει περισσότερη σημασία εἶναι δι ἐπί Καποδίστρια τό κράτος ἀπέκτησε τό δικαίωμα νά ἀπονέμει αὐτό τούς βαθμούς οἱ ὅποιοι, κατά τά πρώτα χρόνια τῆς Ἐπανάστασης τουλάχιστον, δίνονταν κυρίως ἀπό τίς δημογεροντίες τῶν νησιῶν. Οἱ βαθμοφόροι ἔπρεπε ἐφεξῆς νά παίρνουν τά ἀντίστοιχα μέ τή θέση τους κυβερνητικά διπλώματα, πράγμα πού παρείχε στήν κυβέρνηση τό πλεονέκτημα νά προβαίνει ἡ ἴδια στήν ἐπιλογή τοῦ προσωπικοῦ γιά τό Ναυτικό²⁴. Μέ αὐτό τόν τρόπο κατέστη ἐπίσης δυνατή καί ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀξιωματικῶν, ἰδίως ὕστερα ἀπό τή στάση τοῦ Πόρου καί τή δολοφονία τοῦ Καποδίστρια. Τό 1831 στό Ναυτικό ὑπῆρχαν τρεῖς ἀντιναύαρχοι, δύο πλοίαρχοι πρώτης τάξεως, ἕννεα δευτέρας καί ἑκατόν πενήντα ὑποπλοίαρχοι καί ὑπαξιωματικοί²⁵.

Ἡ ἐκκαθάριση πού ἐγίνε μέ τό σύστημα τῶν διπλωμάτων προκάλεσε, ὅπως ἦταν φυσικό, πολλές ἀντιδράσεις, ἰδίως ἐκ μέρους τῶν παλαιῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὅποιοι ζητοῦσαν ὑλικές καί ἠθικές ἀνταμοιβές γιά τίς ὑπηρεσίες πού εἶχαν προσφέρει. Ὁ Καποδίστριας, γιά νά τούς ἱκανοποιήσει καί νά μπορέσει νά τούς προσεταιριστεῖ, διέταξε τό Μάρτιο τοῦ 1831 τήν ἰδρυση τοῦ Ναυτικοῦ Ταξιαρχικοῦ Σώματος τό ὅποιο ὁμως δέν πρόλαβε νά διαμορφωθεῖ γιατί μεσολάβησαν τά γεγονότα τοῦ Πόρου. Οὕτως ἡ ἄλλως τά μέλη τοῦ Ταξιαρχικοῦ δέν ἐπρόκειτο νά ἐνταχθοῦν

22. Γ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σσ. 41, 264-265. Ὁ βαθμός ἀπενεμήθη στόν Μιαούλη τό Μάρτιο τοῦ 1829. Ὑπῆρχε παλιά συνήθεια νά προσφωνεῖται ὁ Μιαούλης ἀρχιναύαρχος. Βλ. σχετικά ἐπιστολή τῶν προκρίτων τῆς Ὑδρας τῆς 6 Ἰουνίου 1822 ὅπου ἀναφέρεται δι: «Ἡ Διοίκησις συνηθίζει καί γράφει εἰς τόν Μιαούλην μόνον, ὡς ἀρχιναύαρχον, πλὴν ἡξεύρετε δι καθαυτό ἀρχιναύαρχον δέν ἔχομεν διό ἰδεάσατέ τους διὰ νά γράψουν, ὡς ἀνωτέρω, κοινῶς εἰς τούς τρεῖς ναύαρχους, καπιτάνους καί συντροφοναύτας [...]». Ἐπί Καποδίστρια ὁ βαθμός τοῦ ἀρχιναύαρχου μάλλον δέν ἀπενεμήθη σέ κανέναν προσφωνεῖτο ὁμως ἔτσι, ἐνῆστε, ὁ ἀδελφός τοῦ Κυβερνήτη, καί γραμματέας τῶν Ναυτικῶν ὡς τό 1831, Βιάρος. *Ὁ.π.*, σσ. 264-265.

23. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη, Α', φάκ. 104. Στό διάταγμα αὐτό δέν ἀναφέρεται οὔτε ὁ βαθμός τοῦ μοιράρχου.

24. Βλ. Ἐκθεση Γλαράκη, *δ.π.* Τό σύστημα τῶν διπλωμάτων εἰσήχθη τό 1830,

25. *Ὁ.π.* Ὑπῆρχαν ἐπίσης ἐκείνη τήν ἐποχή 1.500 ναῦτες.

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)
(Λιθογραφία Krazeisen)

στό κυρίως σώμα τοῦ Ναυτικοῦ, ἀφοῦ, σύμφωνα μέ τό σχετικό διάταγμα, θά ἀποτελοῦσαν ἓνα εἶδος ἐπίτιμης ἐφεδρείας πού μόνο σέ περίπτωση ἀνάγκης θά ἦταν ὑποχρεωμένα νά προσφέρουν τίς νηῆσεις τους²⁶.

Κατά τά πρώτα χρόνια τῆς καποδιστριακῆς περιόδου, ἡ Διοίκηση περιοριζόταν στήν ἐκδοση ἐγγράφων οδηγιῶν καί μόνο τό 1830 κυκλοφόρησε ἓνα κωδικοποιημένο κείμενο περί τῶν χρεῶν τῶν ἀξιωματικῶν²⁷. Ἄλλα προγενέστερα συναφῆ κείμενα βρίσκονται στό Ἄρχειο Μαυροκορδάτου καί ἀποδίδονται στόν "Αστιγγα"²⁸. Στό ἀρχειο αὐτό ὑπάρχουν ἐπίσης καί ἰδιόχειρες μεταφράσεις τοῦ Μαυροκορδάτου στά γαλλικά κείμενα τοῦ "Αστιγγα, πράγμα πού, ἂν λάβει κανεῖς ὑπόψη τή θέση πού κατείχε ὁ φαναριώτης πολιτικός ἐκείνη τήν ἐποχή, μαρτυρεῖ τήν ἐπιρροή πού ἀσκοῦσαν οἱ προτάσεις τοῦ ἀγγλοφιλέλληνα στούς ἀνθρώπους πού εἶχαν ἀναλάβει τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Ναυτικοῦ. Ἐκτός ἀπό αὐτά σώζεται ἐπιπλέον ἓνα μακροσκελές ἀνυπόγραφο χειρόγραφο μέ τίτλο «Ποινικά Ἄρθρα γιά τό Ναυτικό»²⁹. Παρόλον δι τὸ οἱ νομικές του διατάξεις δέν ἐφαρμόστηκαν ποτέ, δηλώνουν καί αὐτές τό πνεῦμα τῶν ὀργανωτῶν τοῦ Ναυτικοῦ καί ἀξίζουν νά μελετηθοῦν.

Διαβάζοντας τόν «κώδικα» αὐτό, ἐκεῖνο πού ἀμέσως διαπιστώνεται

26. *Γενική Ἐφημερίς*, 20 Μαρτίου 1831.

Λεπτομέρειες γιά τή σύσταση τοῦ ναυτικοῦ ταξιαρχικοῦ στό κεφ. V.

27. *Τά χρέη τοῦ Πλοιάρχου καί τῶν ὑπ' αὐτόν Ἀξιωματικῶν καί ὑπαξιωματικῶν*, Αἴγινα, Ἐθνικόν Τυπογραφεῖον, 1830. Τό κείμενο αὐτό, στό ὅποιο ὑπάρχουν σέ ὑποσημειώσεις ἐπεξηγήσεις γαλλικῶν ναυτικῶν ὀρων, κυκλοφόρησε, ὅπως ἀναφέρεται στόν πρόλογό του, ἀπό τή Γραμματεία τῶν Ναυτικῶν, ἀνατυπώθηκε ἀπό τήν Ἱστορική καί Ἐθνολογική Ἐταιρεία, καί παρατίθεται ἐδῶ, στό Παράρτημα, ἀρ. ἐγγ. 41.

28. Δ. Φωκᾶς, Ὁ "Αστιγγ", σσ. 3-39. "Ἄλλα σχετικά κείμενα εἶναι τά ἐξῆς: «Οδηγία γενικά περί τῶν διαφόρων ἐργασιῶν ἐπί παντός Πολεμικοῦ Πλοίου, Τά χρέη τοῦ φροντιστοῦ, Τά χρέη παντός ἀξιωματικοῦ ἀρχηγούντος ὅποιανδήποτε Ναυτικῆν Ἑλληνικήν Δύναμιν», πού βρίσκονται στά Γ.Α.Κ./ Ἄρχειον Μαυροκορδάτου, φάκ. 14α, ἀρ. ἐγγ. 3960, 4013-4014, 4025, καί τά ὅποια δημοσιεύθηκαν ὑπό τόν τίτλο «Παλιές οδηγίες καί κανονισμοί στό Νεοελληνικό Ναυτικό», στή *Ναυτική Ἐπιθεώρησι*, τχ. 444, Νοέμβριος 1985, σσ. 215-227. Οἱ «Οδηγία γενικά» παρατίθενται στό Παράρτημα ἀρ. ἐγγ. 7.

29. Ὁ Μαυροκορδάτος στήν ἐκθεσή του πρὸς τήν Δ' Ἐθνοσυνέλευση ἀναφέρει πὼς ἡ κυβέρνησις ὑπέβαλε στό Πανελλήνιο ἓνα σχέδιο ποινικοῦ κώδικα γιά τό Ναυτικό, τό ὅποιο Χσως νά εἶναι τόιδιο μέ τό κείμενο πού ἐξετάζεται ἐδῶ. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 2). Τό χειρόγραφο βρίσκεται στά Γ.Α.Κ./ Ἄρχειον Μαυροκορδάτου, φάκ. 14α. Δημοσιεύθηκε ὑπό τόν τίτλο «Ἐνας ἀνεφάρμοστος Ποινικός Ναυτικός Κώδικας», στή *Ναυτική Ἐπιθεώρησι*, Ἀπρῖλ. 1987, σσ. 113-120. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 8).

είναι διττή ή βασική μέριμνα τοῦ συντάκτη ήταν νά ξεπεδώσει τό σεβασμό πρὸς τήν ἱεραρχία. Στό πρώτο κιόλας άρθρο ὀρίζεται διττή ή χρήση βίας κατά τοῦ ἀνωτέρου ἐπισύρει τόν τουφεκισμό τοῦ ὑπαιτίου³⁰. Τό θέμα τῆς ὑπακοῆς καί τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους είναι τό ἀντικείμενο καί τῶν ἐπόμενων τεσσάρων ἀρθρων (2, 3, 4, 5) καθὼς καί τοῦ ἀρθρου 11. Τό ἀρθρο 2 τιμωρεῖ τήν ἀπόπειρα ἐκφοβισμού ἀνωτέρου μέ διετή φυλάκιση. Τό τρίτο ἀρθρο ὀρίζει διττή ή ἐκφώνηση «λόγων στασιαστικῶν καθ' οἴασ- δῆποτε ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ πλοίου ή ἐπὶ τοῦ στόλου» τιμωρεῖται μέ φυλάκιση τριῶν ἐτῶν, ἐνώ τά ἀρθρα 4 καί 5 τιμωροῦν τῆς «συνωμοσίης κατά τῆς ἀσφαλείης ή τῆς ἐλευθερίας» ἀφ' ἐνός ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ καί ἀφ' ἐτέρου τοῦ πλοιάρχου. Ἐδώ, τόϊδιο στήν οὐσία ἀδίκημα ἀντιμετωπίζε- ται ἀπό τόν συντάκτη τοῦ «κώδικα» διαφορετικά, ἀνάλογα μέ τή βαθμίδα πού κατέχει στήν ἱεραρχία τό θύμα: ἐνώ δηλαδή στήν πρώτη περίπτωση ὁ ὑπαίτιος τιμωρεῖται μέ τριετή φυλάκιση καί ἀποβολή ἀπό τό Ναυτικό, στή δεύτερη, πέραν τῆς ἀποβολῆς, ή φυλάκιση είναι ἑπταετής³¹. Ἐπίσης τό ἀρθρο 11, τό ὅποιο ἀπροσδόκητα παρεμβάλλεται στήν ὁμάδα τῶν ἀρθρων πού πραγματεύονται τά τῆς κλοπῆς ἐθνικῶν καί μή πραγμάτων³², τιμωρεῖ τήν ἐξύβριση ἀνωτέρου μέ φυλάκιση ἀπό ἕναν ἕως ἑξὶ μήνες. Ἀντίθετα, ή χρήση ἐνόπλου βίας «κατά ἄλλου ὁμοιοβάθμου ή κατωτέ- ρας κλάσεως» τιμωρεῖται μόνο μέ τριῶν μηνῶν φυλάκιση. Είναι ἀκόμη χαρακτηριστικό διττή, ἐνώ ὁ «κώδικας» τιμωρεῖ τήν ἐξύβριση ἀνωτέρου δέν μνημονεύει τήν ἐξύβριση ὁμοιοβάθμου ή κατωτέρου.

Ἀπό τή σύντομη μελέτη τῶν ἀρθρων αὐτῶν διαφαίνεται ή πρόθεση τοῦ συντάκτη τους: ή κλιμάκωση τῶν ποινῶν δέν είναι συνάρτηση μόνο τῶν ἐσωτερικῶν στοιχείων τῶν πράξεων πού χαρακτηρίζονται ὡς ἐγκλή-

30. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 8.

31. "Ο. π.

32. Τά ἀρθρα 7, 9, 10 καί 12-16 τιμωροῦν τῆς κλοπῆς πραγμάτων «μή ἀνηκόντων εἰς τό ἔθνος», τά ἀρθρα 9, 10-14 τῆς κλοπῆς πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς τό ἔθνος, καί τά ἀρθρα 15-16 ἀφοροῦν τῆς λείης. Ἡ κλοπή τῶν πραγμάτων τῆς πρώτης κατηγορίας ἐπισύρει, πλὴν τῆς στέρησης τοῦ μισθοῦ καί τοῦ μεριδίου τῶν λειῶν, τήν ἀποβολή τοῦ κλέπτη ἀπό τό Ναυτικό «ἀφοῦ ἐκτεθῆ ἐπὶ τοῦ πλοίου φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του πρόγραμμα ἔχον ἐπιγεγραμ- μένην τήν λέξιν κλέπτης». Ἡ κλοπή, ἀντιθέτως, ἐθνικῶν πραγμάτων τιμωρεῖται μέ ἀπο-βολή ἀπό τό Ναυτικό μόνο σέ περίπτωση ὑποτροπῆς, ἐνώ τήν πρώτη φορά ἐπισύρει φυλά-κιση ἀπό ἕναν ἕως ἑξὶ μήνες (ἀρθρ. 9, 10). Τέλος, οἱ λείης χαρακτηρίζονται ὡς ἐθνικά πράγματα καί τιμωροῦνται ἀνάλογα ἀν ἔχει μεσολαβῆσει ἀπόφαση τοῦ Λειοδικείου, εἰδάλως θεωροῦνται «πράγματα μερικῆς ιδιοκτησίας».

ματα (π.χ. διά λόγων ἐξύβριση, χρήση ἐνόπλου ἢ μή βίας κλπ) ἀλλά κυρίως τῆς βαθμολογικῆς θέσης αὐτοῦ, κατά τοῦ ὁποῖου στρέφονται. Ἡ μέριμνα δηλαδή τοῦ νομοθέτη δέν εἶναι τόσο ἡ προστασία τῶν προσώπων ὅσο ἡ καθιέρωση τοῦ σεβασμοῦ καί τῆς ὑπακοῆς πρὸς τὴν ἱεραρχική κλίμακα.

Τό ζήτημα τῆς ὑπακοῆς ἐπανέρχεται καί σέ ἄλλα σημεία τοῦ «κώδικα». Τά ἄρθρα 22, 23, 32 καί 42 προβλέπουν τίς περιπτώσεις ἀνυπακοῆς — ἑκούσιας καί ἀκούσιας — ναυτῶν καί ἀξιωματικῶν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους τους, τὴν ὁποία τιμωροῦν μέ φυλάκιση, ἐάν δέ πρόκειται γιὰ βαθμοφόρο καί μέ καθαίρεση³³.

Στά πλαίσια τῆς νέας ὀργάνωσης τοῦ ναυτικοῦ ἀνήκει καί ὁ προσδιορισμός τοῦ ἡμερήσιου προγράμματος τοῦ πλοίου μέ διατάγματα καί κανονισμούς. Τά κείμενα αὐτά ἐπιδιώκουν νά προσδιορίσουν ὄχι μόνον τὸν τρόπο μέ τὸν ὁποῖο θά ἔπρεπε νά ἐκτελοῦνται οἱ ἐργασίες πάνω στά καράβια ἀλλά, ἐπιπλέον, νά ρυθμίσουν ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τῶν μελῶν τῶν πληρωμάτων, θεσπίζοντας κανόνες πού προβλέπουν καί τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια. Ἔτσι, γιὰ πρώτη φορά στό ἑλληνικό ναυτικό, ὀρίζεται μέ κανονισμό ἢ ὠρα τῆς πρωινῆς ἐγερσης τῶν ναυτῶν — πού ἦταν διαφορετικὴ ἀνάλογα μέ τό ἂν τό πλοῖο βρισκόταν σέ λιμάνι ἢ ἐν πλώ — ἐπιβάλλεται ἢ ὑποχρέωση νά «συνδένουν» οἱ ναῦτες «τακτικῶς» τά κρεβάτια τους καί κατόπιν νά «νίπτωνται καί νά κτενίζωνται» καί προσδιορίζεται ἢ ὠρα καί ὁ χρόνος πού ἀπαιτεῖται γιὰ κάθε γεῦμα καί, ἀκόμη, ἢ σύνθεση καί οἱ χώροι τῶν γευμάτων³⁴.

Ταῖδια κείμενα θεσπίζουν ἐπίσης μερικούς ὑγειονομικούς κανόνες. Οἱ ρυθμίσεις καταπιάνονται μέ τίς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τῶν πληρωμάτων. Ἔτσι, πέρα ἀπὸ τίς σχετικὲς μέ τὴν καθαριότητα τοῦ πλοίου ὑποχρεώσεις, ὀρίζονται καί οἱ μέρες πού θά πλένει ὁ καθένας τὰ ροῦχα του καί σέ ποῖο μέρος τοῦ πλοίου θά τὰ ἀπλώνει³⁵!

Οἱ κανονισμοὶ παρακολουθοῦν τό προσωπικό ἀκόμη καί τὴν ὠρα τοῦ ὕπνου. Ἡ κατάκλιση καί τό σβήσιμο τῶν φώτων ἔπρεπε νά γίνεται

33. Ὁ. π. (σημ. 30-32).

34. *Τάχρη τοῦ Πλοιάρχου* (Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 41) καί Κ. Βάρφης, «Ὁδηγία γενικαί περί τῶν διαφόρων ἐργασιῶν ἐπὶ παντός πολεμικοῦ πλοίου» καί «Παληές ὀδηγίες καί κανονισμοὶ στό Νεοελληνικό Ναυτικό», δ.π. Βλ. ἀκόμη «Κανονισμός τῆς διά τό ναυτικόν διωρισμένης τροφοδοσίας ἀνά ἐβδομάδα», στό Παράρτημα, ἀρ. ἐγγ. 33.

35. *Τά χρέη τοῦ Πλοιάρχου*, δ.π.

σέ προκαθορισμένο χρόνο, οί δέ άξιωματικοί έχουν τήν ύποχρέωση νά έλέγχουν ανά μία ώρα τούς θαλάμους τών ναυτών³⁶.

Μέ διατάξεις γενικής ίσχύος ρυθμίζεται άκόμη καί ή έκτέλεση τών διαφορών έργασιών στό πλοίο, δπως τό άνοιγμα καί μάζεμα τών πανιών, τό ότέγνωμα τών σχοινιών, τό καθάρισμα τοῦ καταστρώματος κλπ³⁷. Καί έδώ οί ρυθμίσεις είναι λεπτομερειακές. Προβλέπονται άκόμη καί τά «περι ένεργήσεως τοῦ κανονίου». 'Η πυροδότηση, σύμφωνα μέ αύτή τή διαταγή, έπρεπε νά εκτελείται μέ δεκαπέντε διαφορετικές κινήσεις καί προστάγματα πού φυσικά προδιαγράφουν καί τήν παραμικρή χειρονομία τών πυροβολητών³⁸.

'Ανάλογες παρατηρήσεις μπορούν νά γίνουν καί για τίς διατάξεις εκείνες πού προσδιορίζουν τίς άρμοδιότητες τών υπευθύνων για έπιμέρους έπιστασίες τών πλοίων. Πέρα από τόν καταμερισμό τών έργασιών — οί φροντιστές ήταν υπεύθυνοι για τά τρόφιμα καί τίς καύσιμες ύλες, οί ναύκληροι για τήν «άποσκευή καί τά ύλικά», οί έπιμελητές για τή φόρτωση — οί σχετικές διαταγές καθόριζαν καταλεπτώς τόν τρόπο μέ τόν όποιο ό κάθε άρμόδιος θά έπρεπε νά εκπληρώνει τά καθήκοντά του. 'Υπήρχε, για παράδειγμα, διάταξη πού προέβλεπε τόν τρόπο καταχώρησης τών έγγραφών στά κατάστιχα από τούς φροντιστές, τόν άριθμό τών άντιγράφων, τή συχνότητα μέ τήν όποία ό φροντιστής θά παρουσίαζε αύτά στόν πλοίαρχο καί στην προΐσταμένη 'Υπηρεσία, τήν παρακολούθηση τών τροφών καί τήν καταστροφή τους σέ περίπτωση αλλοίωσης κλπ³⁹.

Οί πλοίαρχοι είχαν τήν ύποχρέωση «νά εκτελούν τας όποίας λαμβάνουν διαταγάς, νά επαγρυπν[οῦν] εἰς τό νά διαφυλάττεται εύταξία καί πειθαρχία επί τοῦ πλοίου καί νά ενεργώνται προθύμως αἱ προσταγαί των»⁴⁰. Για τό τελευταίο αύτό σημείο ειδικότερα υπεύθυνοι ήταν οί ύποπλοίαρχοι, οί όποιοι είχαν τή φροντίδα «νά εκτελώνται αἱ διαταγαί τοῦ πλοιάρχου»⁴¹. Οί τεταρτοφύλακες⁴² ύποπλοίαρχοι ήταν κι αύτοί «ύπεύθυνοι διά τήν εύταξίαν καί ασφάλειαν τοῦ πλοίου» καθώς καί για τήν

36. *Τά χρέη τον Πλοιάρχου, δ.π.*

37. *"Ο.π.*

38. *"Ο.π.*

39. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 33.

40. *Τά χρέη τοῦ πλοιάρχου, δ.π.*

41. *"Ο.π.*

42. Τεταρτοφύλακας ήταν ό υπεύθυνος άξιωματικός κάθε τετάρωρης ύπηρεσίας.

«έκτέλεσιν τών διαταγών τοῦ πλοιάρχου καί τοῦ ὑποπλοιάρχου». ¹ Ἦταν ἐπίσης ὑπεύθυνοι καί γιά τήν ἐκπαίδευση τών δοκίμων πάνω στό πλοίο.

Οἱ διατάξεις περί τών χρεών τών ἀξιωματικών, οἱ ὁδηγίες περί τών ἐργασιών καθώς καί τά «Ποινικά Ἄρθρα» δείχνουν τήν πορεία πού ἀκολουθήθηκε κατά τή διάρκεια τῆς καποδιστριακῆς περιόδου, γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ναυτικοῦ καί τήν εἰσαγωγή «τῆς πειθαρχίας καί εὐταξίας».

Ἀπό ὄσα ἀνωτέρω παρατέθηκαν, γίνεται φανερό ὅτι τά «Ἄρθρα» ἀποσκοποῦσαν στήν προστασία τῆς ἱεραρχίας ἀπό ἐνδεχόμενες προσβολές καί τά «Χρέη» καθόριζαν, μέ τρόπο θετικό καί συγκεκριμένο, τίς ὑποχρεώσεις πού ἀπέρρεαν ἀπό τή βαθμολογική θέση τοῦ καθενός.

Μέ τήν καθιέρωση αὐτῶν τών ὑποχρεώσεων, τήν πρόβλεψη ποινῶν γιά τή μή τήρηση τών ἐντολῶν καί, γενικότερα, τήν εἰσαγωγή τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακας ἐπιδιώχθηκε νά καταστεί εὐχερῆς ἢ διαβίβαση τῶν διαταγῶν ἐκ τῶν ἀνω πρὸς τά κάτω. Νά καταστεί, τελικά, δυνατός ὁ ἐλεγχος ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ ἀπό τήν προϊστάμενη πολιτική ἀρχή, ἀφοῦ ἡ συμπεριφορά του ἔπρεπε νά εἶναι σύμφωνη πρὸς ἓνα κωδικοποιημένο πρότυπο καί κάθε ἀπόκλιση ἀπό αὐτό θά ἦταν, θεωρητικά τουλάχιστον, ἀντιληπτή καί ἐλέγξιμη ἀπό τήν Κεντρική Διοίκηση.

Οἱ στολές

Τήν ὕπαρξη τοῦ προτύπου καί τήν ὑποχρέωση συμμόρφωσης πρὸς αὐτό συμβολίζει ἡ στολή. Ὅπως δηλαδή ἡ ρύθμιση τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί τῆς ἐργασίας δέν ἀνήκαν στή σφαῖρα τῆς ἀτομικῆς βούλησης ἀλλά ἦταν ἀντικείμενο κανονιστικῶν διατάξεων, ἔτσι καί ἡ ἐξωτερική ἐμφάνιση ἔπρεπε νά εἶναι σύμφωνη πρὸς ἓνα πρότυπο πού ἔθετε ἡ Διοίκηση. Οἱ πρῶτες ἀπόπειρες γιά τήν καθιέρωση τῶν στολῶν στό ναυτικό εἶχαν γίνει, σύμφωνα μέ τόν Τρ. Κωνσταντινίδη⁴³, ἀπό τόν Κόχραν. Ἐπίσης ὁ Καποδίστριας κατέβαλε προσπάθειες γιά τήν εἰσαγωγή τῶν στολῶν. Στό σκεπτικό του τό σχετικό διάταγμα τοῦ Κυβερνήτη ἀναφέρει ὅτι ἡ καθιέρωση στολῆς ὑπαγορεύεται ἀπό «τὴν ἀνάγκη νά διακρίνεται ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ ὁ βαθμὸς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐθνικοῦ στόλου, ἵνα πρὸς ἕκαστον ἀποδίδεται ἡ πρὸς αὐτόν ἀνήκουσα τιμὴ»⁴⁴.

43. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σ. 109.

44. *Λεύκωμα τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν ὑπαξιωματικῶν καί ναυτῶν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ*, ἐκδοση τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου, Πειραιᾶς 1980, σ. 6.

Ύδραίος ναυτικός
(*Tour du monde*, 1887)

Ὁ τύπος τῆς στολῆς, σύμφωνα μέ τό διάταγμα, δινόταν ἀπό «πίνακα», ἐπικυρωμένο ἀπό τόν Καποδίστρια, ὁ ὅποιος ὅμως δέν ἔχει βρεθεῖ⁴⁵. Ἔτσι, δέν εἶναι δυνατή ἡ ἀκριβῆς περιγραφή τῶν στολῶν τῆς περιόδου αὐτῆς⁴⁶. Οἱ ναυτικοὶ γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα δέν δέχονταν νά ἀντικαταστήσουν τίς παραδοσιακές ἐνδυμασίες τους μέ τίς στολές πού ἠθελε νά ἐπιβάλλει ἡ Κυβέρνηση. Μόνο οἱ ναυμάχοι τοῦ '21, καθῶς ἀναφέρει ὁ Ε. Στασινόπουλος⁴⁷, δέχτηκαν νά φοροῦν στό φέσι τους τό ἔθνοςσημο πού εἶχε θεσπίσει ἡ Εθνοσυνέλευση τῆς Ἐπιδαύρου.

Χαρακτηριστική τῆς στάσης τῶν ναυτικῶν στήν προσπάθεια εἰσαγωγῆς τῶν στολῶν εἶναι ἡ ἐπιστολή πού ἀπηύθυνε πρὸς τήν ἀρμόδια Γραμματεία ὁ ψαριανός Μ. Παπάζογλου, ὁ ὅποιος ζητοῦσε νά τοῦ ἀποσταλεῖ ἡ στολή «διά νά τήν ἐνδυθεῖ πρώτος καί νά δείξει τό παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους». Μέ τήν προθυμία του αὐτή ἐκφράζει τήν εὐγνωμοσύνη του πρὸς τήν κυβέρνηση γιά τή διατήρηση τοῦ βαθμοῦ του, δταν διαλύθηκε τό πλήρωμα τοῦ πλοίου «Καρτερία» δπου ὑπηρετοῦσε⁴⁸.

Ἡ ἀρνήση τῶν ναυτικῶν νά φορέσουν «τά φράγκικα» δίνει μιά εἰκόνα γιά τίς δυσκολίες πού συνάντησε ἡ προσπάθεια εἰσαγωγῆς τῆς «πειθαρχίας καί εὐταξίας» στά ἑλληνικά πλοῖα. Οἱ δυσκολίες αὐτές, φυσικά, ἐκτὸς τῶν λόγων πού ἤδη ἀναφέρθηκαν, ὀφείλονται καί στήν ἀδράνεια πού προβάλλει κάθε ὄργανισμός δταν ἐπιχειρεῖται κάποια μεταβολή στίς συνθήκες ζωῆς του.

Ἡ ναυτική ἐκπαίδευση

Ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Ναυτικοῦ πού ἐπιχειρήθηκε ἀπό τόν Καποδίστρια, γιά νά εἶναι πλήρης, ἀπαιτοῦσε ἕναν νέο τρόπο στρατολόγησης τῶν στελεχῶν του. Πράγματι ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν

45. *Ὁ.π.* (σημ. 44). Μιά, ἀσαφῆ βέβαια, εἰκόνα δίνει ἡ ἀπογραφή τῶν ὑλικῶν τοῦ ναυστάθμου πού συνόδευε τήν ἐκθεση τοῦ Μαυροκορδάτου, *δ.π.* Ἀνάμεσα στ' ἄλλα ὑλικά ἀναφέρονται ζώνες, βράκες κλπ. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 9).

46. Ἡ κυβέρνηση, ὅπως φαίνεται ἀπό τό διάταγμα τῆς 17 Ἰουνίου 1829, εἶχε προχωρήσει σέ λεπτομερῆ ρύθμιση τῶν στολῶν καί τῶν διακριτικῶν βαθμῶν. Στό ἐν λόγω διάταγμα ἀναφέρεται δι τὸ οἱ ἀξιωματικοὶ πού ἐκτελοῦσαν χρέη μοιράρχου ἔπρεπε νά φέρουν, ὡς διακριτικά τῆς θέσης τους, «δοκίδες ἐπὶ τοῦ περιδεραιοῦ τοῦ ἱματισμοῦ των».

47. Ε. Στασινόπουλος, *Ὁἱ στολές τοῦ Ἑλληνικῶν στρατῶν καί ναυτικῶν*, Ἀθήναι 1939, σ. 17.

48. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 10. Ἐπιστολή τοῦ ἐπὶ τοῦ «Κίμβρου» σηματοφόρου Μ. Παπάζογλου πρὸς τόν ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματέα τῆς Κυβερνήσεως, 28 Ἀπριλ. 1830.

πλοίων θά Ξπαυαν νά διορίζονται από τούς караβοκύρηδες μέ βάση τά προσωπικά κριτήρια, θά Ξπρεπε νά ύπάρξει μιá νέα διαδικασία έπιλογής καί ένα καινούριο κριτήριο. Ένώ, δηλαδή, ώς τώρα γιά τήν πρόσληψη στά πλοΐα άρκοϋσε ό κάποιος δεσμός μέ τόν πλοιοκτήτη⁴⁹, έφεξής, γιά τήν ένταξη βαθμοφόρου στό Ναυτικό, άπαιτοϋνταν, πέρα από τούς προσωπικούς δεσμούς, καί τά άπαραίτητα γι' αυτό προσόντα καί γνώσεις. Έτσι, καί μέ δεδομένη τήν έξέλιξη τής ναυτικής πολεμικής τέχνης, ή ίδρυση μιáς Σχολής, προορισμένης γιά τήν εκπαίδευση τών ύποψηφίων άξιωματικών, πρόβαλλε ώς Ξπειγουσα άνάγκη. «Επιθυμητόν, καί άναγκαΐον διά τήν πρόοδον τοϋ Ναυτικοϋ», έγραφε ό Γ. Γλαράκης, «είναι ή σύστασις τακτικοϋ ναυτικοϋ σχολείου». ' Ωστόσο, προσθέτει στή συνέχεια: «ή κατάστασις τοϋ Ταμείου [...] ή έλλειψις Ξμπίρων διδασκάλων όμογενών έβίασαν τήν Κυβέρνησιν νά άναβάλη τά τοιαϋτα είς εύτυχεστέραν έποχήν»⁵⁰.

Ένώ λοιπόν ή δημιουργία σχολής θεωρείτο άναγκαΐα⁵¹, επί Καποδίστρια δέν κατορθώθηκε ή 'ίδρυσή της⁵². Έτσι, ή εκπαίδευση τών ναυτικών, αντίθετα μ' αυτή τών άξιωματικών τοϋ Στρατοϋ, γιά τούς όποιους είχε ιδρυθεί Πολεμικό Σχολείο, έξακολούθησε νά γίνεται μέ Ξμπειρικό τρόπο πάνω στά καράβια. ' Ωστόσο δρομολογήθηκε κάποια διαδικασία έπιλογής. Οί ικανότεροι από τούς μαθητές τοϋ Κεντρικοϋ Σχολείου τής Αίγινας καί τοϋ 'Ορφανοτροφείου κατατάσσονταν, μετά από σχετική αίτηση τής Γραμματείας Ναυτικών, ώς δόκιμοι ή ναυτόπαιδες στά πλοΐα τοϋ έθνικοϋ στόλου³³ όπου εκπαιδεϋονταν μέ τήν εύθύνη τών πλοιάρχων καί τών ύποπλοιάρχων.

Γιά τήν εκπαίδευση τών δοκίμων στά πλοΐα οί πληροφορίες είναι

49. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σσ. 91-92 καί *Αρχείον "Υδρας*, τόμ. ΣΤ', σ. 205. Οί ναυτικοί τών νησιών Ξμπαιναν στά καράβια σέ μικρή ήλικία καί τίς άπαιτούμενες γνώσεις τίς άποκτοϋσαν Ξμπειρικά. Στά μέσα περίπου τοϋ ΙΗ' αί. ιδρύθηκε στήν "Υδρα ναυτικό σχολείο πού επανδρώθηκε μέ ξένους, κυρίως, δασκάλους.

50. "Εκθεση Γλαράκη, δ.π.

51. "Εκθεση Μανροκορδάτου, δ.π. Θά πρέπει επίσης νά σημειωθεί διτι ή Δ' 'Εθνοσυνέλευση είχε άποφασίσει, μετά από πρόταση τοϋ Καποδίστρια, τήν ίδρυση ναυτικής σχολής, ή όποία θά έγκαθίστατο στήν "Υδρα. Βλ. σχετικά ' Ι. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 370.

52. Ι. Κ. Φακίδης, *Ίστορία τής Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, 1845-1973*, Αθήναι 1975, σ. 40 κέξ. ' Η ΣΝΔ ιδρύθηκε κατά τήν δεϋτερη οθωνική περιόδο.

53. 'Ελένη Κούκκου, *Ο Καποδίστριας καί ή Παιδεία*, Αθήναι 1958, σ. 85.

ἐλλείψεις. Γνωρίζουμε μόνο δι' ἔκτελ,οῦσαν καθήκοντα ναυτῶν καί δι' διδάσκονταν Ἀστρονομία, Ναυτιλία, Γεωγραφία καί Γεωμετρία⁵⁴. Ἐπίσης, μαζί μέ τό ὑπόλοιπο πλήρωμα, «ἀσκοῦντο εἰς τήν ὄπλασκιάν» καί τήν πυροβολική ὑπό τήν ἐπίβλεψη ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ⁵⁵.

Ἰδιαίτερες προσπάθειες γιά τήν ἐκπαίδευση τοῦ πληρώματος τῆς «Καρτερίας» κατέβαλε ὁ Ἄστυξ. Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1826, κατόπιν διαταγῆς τῆς Διοικήσεως πού εἶχε προκαλέσει ὁ ἴδιος, κατέπλευσε μέ τό ἀτμοκίνητο στό Τολό μέ σκοπό τήν ἐκπαίδευση τῶν ναυτῶν του καί ἀρνήθηκε νά συμμετάσχει στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις πρὶν τό πέρας τῶν γυμνασίων. Στίς κατηγορίες, πού λόγω αὐτῆς τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἀπαγγέλθηκαν, ἀπάντησε: «Δέν θά ἐπιτρέψω νά μέ παρασύρουν εἰς πόλεμον πρὶν ἐτοιμασθῶ αἱ κραυγαῖ ἐκείνων οἵτινες ἀγνοοῦν τελείως τί σημαίνει κατά θάλασσαν πόλεμος»⁵⁶.

Ἐπί Καποδίστρια συνεχίστηκε, ἐπίσης, ἡ παράδοση νά ἀποστέλλονται μερικοί νέοι στίς ναυτικές σχολές τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μερικές φορές τροφεία καί δίδακτρα καλύπτονταν ἀπό τήν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία μέ τόν τρόπο αὐτό ἀντάμειβε τίς προσφορές ὀρισμένων ἀγωνιστῶν ὄπως, γιά παράδειγμα, τοῦ Ἰ. Τομπάζη⁵⁷. Τό σύστημα αὐτό ἐφαρμόστηκε εὐρύτερα κατά τήν οθωνική περίοδο⁵⁸.

54. *Τά χρέη τοῦ Πλοιάρχου*, δ.π.

55. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 11 καί 39. Ἐπιστολή Γ. Σαχίνη πρὸς τή Ναυτική Γραμματεία τῆς 14 Αὐγούστου 1830. Βλ. καί Γ.Α.Κ./Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη, φάκ. 104, τοῦ ἴδιου, «Σημείωσις τῶν ἐποχῶν καθ' & ἕκαστος τῶν ἐπὶ τῆς κορβέττας ἢ Ἰδρα Ἀξιωματικῶν καί ὑπαξιωματικῶν ἐμβήκεν εἰς Ἐθνικὴν Ναυτικὴν Ὑπηρεσίαν», ὅπου φαίνεται δι' ὅ γραμματικὸς τοῦ πλοίου ἐκτελοῦσε καί χρέη «καθηγητοῦ τῶν δοκίμων».

56. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σ. 43.

57. Ἰω. Τομπάζης, δ.π., σ. 73.

58. Ἰ. Φακίδης, δ.π., σ. 31.

ΟΙ ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

'Η δράση τοῦ Ναυτικοῦ κατά τῶν Τούρκων και τῶν Αιγυπτίων

Μέ τήν ἀφιξή του ὁ Καποδίστριας ἀποφάσισε νά ἀναλάβει προσωπικά τήν ἀνώτατη ἡγεσία τοῦ Στρατοῦ καί τοῦ Ναυτικοῦ. Ἐξασφάλισε ἔτσι τό δικαίωμα τῆς λήψης ἀποφάσεων, ὡς πρός τίς ἐπιχειρήσεις, γιά τόν ἑαυτό του πετυχαίνοντας, ταυτόχρονα, τήν παρακολούθησή τους ἀπό μία κεντρική ἡγεσία.

Τά προβλήματα πού ὄφειλε νά ἀντιμετωπίσει ὁ Καποδίστριας στό Στρατό ἦταν σαφῶς ὀξύτερα ἀπό ἑκείνα πού ἀπασχολοῦσαν τό Ναυτικό. Ἐπιπλέον ἡ ξαφνική ἀποχώρηση τοῦ βρετανοῦ στόλαρχου Τ. Κόχραν¹, ὁ ὅποιος, χάρις στήν ἐξουσιοδότηση πού εἶχε λάβει ἀπό τήν Γ' Ἐθνοσυνέλευση, διατηροῦσε καθοριστικές δικαιοδοσίες στούς σχεδιασμούς καί τήν ἐκτέλεση τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων, διευκόλυνε πολύ τήν ἐφαρμογή τοῦ δικοῦ του προγράμματος.

Μέρος τοῦ προγράμματος γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Ναυτικοῦ ἀποτελοῦσε ἡ κατανομή τῶν πλοίων σέ ἀνεξάρτητες μεταξύ τους μοῖρες· κατανομή πού ὑπαγορεύθηκε ἀπό γεωγραφικούς ἀλλά καί ἀπό στρατηγικούς λόγους.

Στίς ἀρχές τοῦ 1828, δταν ὁ Καποδίστριας ἦρθε στήν Ελλάδα, ἡ στρατιωτική παρουσία τοῦ Ἱμπραήμ στό Μόρια καί, κυρίως, τῶν Τούρκων στή Στερεά ἦταν ἀρκετά ἰσχυρή. Ὁ Ἱμπραήμ ἐξακολουθοῦσε νά

---

1. Ν. Σπηλιάδης, *Ἀπομνημονεύματα διά νά χρησιμεύσωσιν εἰς τήν Νέαν Ἑλληνικήν Ἱστορίαν*, τόμ. Δ', Ἀθήναι 1971, σ. 106. Ὁ Κόχραν ἀποχώρησε κατά τή διάρκεια τῆς ἐκστρατείας τῆς Χίου, τό Δεκέμβριο τοῦ 1827. Επανήλθε τό Σεπτέμβριο τοῦ 1828, φέρνοντας μαζί του τό ἀτμόπλοιο «Ερμής». Ἐπειδή, ὁμως, εἶχε παυθεῖ ἀπό τή στολαρχία, ἐπέστρεψε στήν Ἀγγλία. Ὁ Κόχραν, φεύγοντας, ἀπέσπασε ἀπό τόν Καποδίστρια 160.000 γρόσια. Τό ποσό αὐτό πιθανῶς νά τό πληρώθηκε γιά τήν ἀγορά τοῦ «Ἐρμή», ὁ ὅποιος ἐντάχθηκε στόν Ἑλληνικό στόλο. Ἡ Μεγάλη Βρετανία παρέδιδε τά πλοία σέ Ἰδιώτες (ἡ «Καρτερία» εἶχε παραδοθεῖ στόν "Ἀστιγγα) καί ὄχι ἀπευθείας στήν Ἑλληνική κυβέρνηση, γιά νά μή διαταραχοῦν οἱ σχέσεις της μέ τήν Πύλη.

κατέχει τό ανατολικό τμήμα τής Πελοποννήσου, σύντομα όμως περιορίστηκε στα φρούρια Μεθώνης, Κορώνης και Νεοκάστρου, από όπου αποχώρησε οριστικά τό Σεπτέμβριο του 1828. Ἡ ἡμερομηνία αὐτή συνέπεσε μέ τήν ὑπογραφή τής σχετικῆς συνθήκης στήν Ἀλεξάνδρεια ἀπό τόν Μωχάμετ Ἀλή καί τόν Κόδριγκτον καθώς καί μέ τήν ἀφιξη τοῦ γαλλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τοῦ Maison γιά τήν ἀπομάκρυνση τών Αἰγυπτίων ἀπό τήν Πελοπόννησο. Στή Στερεά " Ἑλλάδα, ἀντίθετα, όπου τά στρατεύματα τοῦ Κιουταχή είχαν κατορθώσει νά σβήσουν σχεδόν δλες τίς ἐπαναστατικές ἐστίες, χρειάστηκαν μακρές καί ἐπίπονες προσπάθειες γιά νά τήν ἐγκαταλείψουν.

Θά πρέπει ἐπίσης νά ληφθεῖ ὑπόψη δι τή Στερεά Ἡλλάδα ἦταν ἀντικείμενο διαμάχης καί στό διπλωματικό πεδίο. Πράγματι, ἐνώ οἱ τρεῖς Δυνάμεις συμφωνούσαν δι τή Πελοπόννησος ἔπρεπε νά συμπεριληφθεῖ, μαζί μέ ὀρισμένα νησιά, στό νεοσύστατο Ἑλληνικό κράτος, γιά τήν ἐνσωμάτωση τής Στερεᾶς ὑπήρχαν σοβαρές ἀντιρρήσεις ἐκ μέρους τής Ἀγγλίας. Ἡ στάση αὐτή τής Ἀγγλικῆς κυβέρνησης ὀφειλόταν καταρχήν στό φόβο μιᾶς ἐνδεχόμενης ὑπέρμετρης ἐξασθένησης τής Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας — μέ πιθανό ἔπακόλουθο τήν ἀντίστοιχη ἀύξηση τής ρωσικῆς ἐπιρροῆς στήν Ἀνατολική Μεσόγειο — ἀλλά ἐπίσης καί στήν ἀρνήσή της νά δει τό Ἑλληνικό κράτος νά ἐγκαθίσταται στή Δυτική Στερεά, ἀπέναντι ἀπό τά ὑπό Ἀγγλική κυριαρχία Ἐπτάνησα².

Ἡ πρωταρχικός στόχος λοιπόν τοῦ Καποδιστρια ἦταν νά ἐξασφαλίσει μέ συνδυασμένες ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς καί τοῦ ναυτικοῦ τήν ἑλληνική παρουσία στή Στερεά, ὥστε νά μπορέσει, στή συνέχεια, νά διαπραγματευθεῖ ὡς βορεινό σύνορο τοῦ νέου κράτους τουλάχιστον τή γραμμή Βόλου - Ἄρτας³. Ὡς ἐκ τούτου, τρεῖς ἀπό τίς τέσσερις νεοδημιουργηθεῖσες μοῖρες τοῦ στόλου ἀπασχολήθηκαν κυρίως στα παράλια τής Στερεᾶς, ἰδίως μέ ἀποκλεισμούς τών παράκτιων φρουρίων.

Ἐτσι ἡ μοῖρα τοῦ Κορινθιακοῦ ἀνέλαβε νά ἀποκλείσει, τό 1828 καί 1829, τά φρούρια τής νότιας ἀκτῆς, δηλαδή τό Ἀντίρριο, τή Ναύπακτο καί τό Μεσολόγγι. Μοίραρχος ορίστηκε ἀρχικά ὁ Φ. Ἀστιγξ, τόν

2. D. Flemming, *John Capodistrias and the Conference of London* (Θεσσαλονίκη 1970), σ. 107.

3. Αὐτό δέν σημαίνει δι ὁ Καποδιστριας παρέλειψε νά διεκδικήσει τόσο μέ στρατιωτικά ὡς καί μέ διπλωματικά μέσα ἄλλες περιοχές ὡς τή Χίο, τή Σάμο ἢ τήν Κρήτη. Γιά τήν ἀντίληψη πού εἶχε ὁ Κυβερνήτης τής στρατιωτικῆς δράσης ὡς ὑποστήριγμα τών διεκδικησέων του στό διπλωματικό πεδίο βλ. παραπάνω κεφ. I.

Ἄνδρέας Μιαούλης (1768-1835)
(Λιθογραφία Krazeisen)

όποιο, μετά τό θάνατό του, αντικατέστησαν διαδοχικά ό Α. Bassano⁴ καί ό 'Αντώνιος Κριεζής.

'Η μοίρα τοῦ Εὐβοϊκοῦ μέ ἐπικεφαλής τόν Γ. Σαχίνη ἐδρασε στά ἀνατολικά παράλια τῆς Στερεᾶς, ἀποκλείοντας τήν 'Αττική καί τήν Εὐβοία. 'Επίσης, δταν κήρύχθηκε ό Ρωσοτουρκικός πόλεμος, τό 1828, ἀνέλαβε νά παρεμποδίζει τήν ἐπικοινωνία τῆς Κωνσταντινούπολης μέ τά λιμάνια τῆς Μεσογείου ἀπό τά όποια ή Πόλη ἀνεφοδιαζόταν σέ τρόφιμα.

'Η μοίρα τών ἀκτῶν Μεσσηνίας συμμετείχε, τό 1828, μαζί μέ πλοῖα τών Δυνάμεων στόν ἀποκλεισμό τών φρουρίων τῆς νότιας Πελοποννήσου πού κατείχε ό 'Ιμπραήμ. Μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ 'Ιμπραήμ ἐπέκτεινε τή δράση της ἀφ' ἑνός στήν Κρήτη καί ἀφ' ἑτέρου στίς ἀκτές τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς. 'Αρχηγός τῆς μοίρας αὐτῆς ήταν ό Γ. Σαχτούρης.

Τέλος, ή μοίρα τοῦ Αἰγαίου μέ ἀρχηγό τόν 'Α. Μιαούλη καί ἐπικεφαλής τών πυρπολικῶν τόν Κ. Κανάρη ἀνέλαβε τήν καταστολή τῆς πειρατείας στίς Βόρειες Σποράδες καί, στή συνέχεια, τήν ἐνίσχυση τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Χίου. Πρέπει νά τονιστεῖ διτ κατά τήν περίοδο αὐτή ή σύνθεση τών μοιρῶν ὑφίσταται ἀναπροσαρμογές καί διτ οἱ ἀποστολές πού ἀνατίθενται στίς μοίρες αὐτές ξεπερνοῦν, τίς περισσότερες φορές, τά ἀρχικά δρια δράσης τους. Τά τρία ἀτμοκίνητα σκάφη, γιά παράδειγμα, δέν φαίνεται νά ήταν ἐνταγμένα σέ καμιά μοίρα. 'Επίσης ό Μιαούλης μέ τό δίκροτο «Ελλάς», μολονότι κινεῖται ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες, διτ σπάνια, ἀναλαμβάνει καί τή διοίκηση ἄλλων μοιρῶν. 'Ο πίνακας πού ἀκολουθεῖ (Μάιος 1828) δίνει μιᾶ εἰκόνα γιά τήν κατανομή τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου τό 1828, πού ήταν καί ή ἐποχή τῆς ἐναρξῆς τῆς πολεμικῆς δράσης τοῦ Ναυτικοῦ στήν καποδιστριακή περίοδο⁵.

4. Γρ. Κωνσταντινίδης, «'Ο στόλος τοῦ 'Αλή Πασᾶ καί ό κορσικανός κονδοτιέρος Α. Bassano», *Ναυτική Ἐπιθεώρησης*, τχ. 221, 'Ιούλ.-Αυγ. 1951, σσ. 28-36. 'Ο Α. Μπασσάνο ήταν Κορσικανός κουρσάρος· εἶχε δράσει στά παράλια τῆς 'Αδριατικῆς καί, στή συνέχεια, ὑπηρετήσε στόν στολίσκο πού εἶχε συγκροτήσει ό 'Αλή Πασᾶς τό 1810. 'Από τό 1822 τάχθηκε στό πλευρό τών Ἑλλήνων, οἱ όποιοι τοῦ διέθεσαν τρεῖς κανονιοφόρους μέ τίς όποιες προσπαθοῦσε νά παρενοχλήσει τις θαλάσσιες ἐπικοινωνίες τών Τούρκων στήν περιοχή τοῦ 'Αμβρακικοῦ. 'Ο Μπασσάνο συνελήφθη ἀπό τοῦς Τούρκους καί κρατήθηκε αἰχμάλωτος γιά ἀρκετούς μήνες. "Όταν ἀπελευθερώθηκε ἔφυγε γιά τήν 'Ιταλία & π' ὅπου ἐπέστρεψε τό 1828 μετά ἀπό προηγούμενη πρόσκληση τῆς Γ' Ἐθνοσυνέλευσης. 'Η λιποφυγία του στίς ἐπιχειρήσεις τοῦ 'Αμβρακικοῦ, γιά τήν ὅποια θά γίνει λόγος παρακάτω, τοῦ στοίχισε τήν ἀπώλεια τοῦ τίτλου τοῦ μοιράρχου. 'Ο Μπασσάνο παρέμεινε στήν Ἑλλάδα ὅπου καί πέθανε τό 1836.

5. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου, φάκ. 14α, ἀρ. ἐγγ. 3964.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΤΟ 1828

■Όνομα Πλοίου		Τύπος Πλοίου	Αρ.κανονιών		Όνομα Πλοιάρχου	Αρ.Πληρώματος		Μέρος Ύπηρεσίας
Εθνικά	Ίδιότητα		Εθνικά	Ίδιόκτ.		Εθνικά	Ίδιόκτ.	
1.	Ἑλλάς	Δίκροτον	64	Ἄνδρ. Μιαούλης	450		Εἰς Σάμον	
2.	"Υδρα	Κορβέττα	26	Γεώργ. Σαζίνης	124		Εἰς τὸν ἀποκλεισμό	
3.	Χελιδών	Γ ολέττα	10	Μανώλης Μπούτος	32		ἔων παραλίον τῆς	
4.	Τάμεσης	Μυστικογολέττα	4	Φίλιπ. Καβάλ.	20		Ἑλλάδος, τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ Βόλου	
5.	Ἑρμῆς	Κόττερον	1	Γεώργ. Καραμαθ.	12			
6.	Σαπφώ	Βελλοῦ	1	Φ. Α. Παπαγιάννης	12			
7.		Νέλσον	Μπρίκι	16	Δημ. Παπανικολής	75		
8.	Καρτερία		* Ἀτμοκίνητον	8	Ἰωσήφ Φαλάγγας	75	Παράλια Δυτικῆς	
9.	Ἐπιχειρήσις		»	8	Κάρολος Μπρώμης	75	* Ἑλλάδος	
10.	Λήδα	Γ ολέττα	8	Δημ. Τσαπάλης	18			
11.	Βαυαρία	Κανονιοφόρο	1	Ἄνδρ. Τενεκές	25			
12.	Φιλελληνίς	»	1	Ἄνδρ. Κωφός	25			
13.	Νιόβη	Τράντα	1	Ἰωάν. Ρούφας	25		Στολίσκος ὑπὸ τὸν	
14.	Ἑλένη	Βελλοῦ	1	Γεώργ. Θεοχάρης	22		Α. Πασσάνο εἰς	
15.	Χαρίκλεια	»	1	Ἄν. Παρασκευαῶ	22		Δυτικὴ Ἑλλάδα	
16.	Θέτις	»	1	.....	22			
17.	Γοργώ	»	1	.....	22			
18.	Ἑχινάς	»	1	Γεώργ. Τσιρτσίνας	22			
19.	Διώνη	»	1	Κων. Θεοφίλης	20			
20.	Καλυδών	»	1	Ἰω. Τσένης	20			
21.	Περσεφώνη	»	1	Ἰω. Καβαγᾶς	20			
22.	Κασσάνδρα	»	1	Ἄντ. Καρμάδης	20			
23.	Μέδουσα	Κανονιοφόρο	1	Α. Γκίκας	20			
24.	.....	»	1	Κολοκυθάς	16			
25.	Ἑχθρολέζα	»	1	Ἀλύκουρης	16			
26.	Ἄγ. Νικόλαος	»	1	Δαλκόγρης	16			
27.	Ἄγ. Ἰωάννης	»	1	Μήτηρος Χρυσοπόλης	16			
28.	Λαϊδὴ Κοδριγκτών	Γ ολέττα	10	Ἄνδρ. Κωνσταντίνου	32		Εἰς Κρήτη	
29.	* Ἀθήνα	»	10	Γ. Κακονέγης	32		Εἰς Κρήτη	
30.		Ἄσπασία	»	10 Ἄνδρ. Σωτήρης	40			
31.	Ἀθηνα	Μπρίκι	16	Γ. Σαχτούρης	75			
32.	.....	»	12	Α. Μοριάτης	60		Μοῖρα τοῦ Σαχτούρη διὰ τὸν ἀποκλεισμό Μεσηνίας καὶ Κρήτης	
33.	Τιμολέων	»	14	Στ. Μινότιγη	70			
34.	* Ἀθηνᾶ	Γολετόμπρικο	14	Ν. Νικολάκης	65			
35.	Ἐλευθέρα	»	12	Δ. Γουδῆς	60			
36.	Ἄντιζήλος	»	10	Κων. Κουλαῶ	50			
37.	* Ἡρακλῆς	Μπρίκι	14	Ν. Γιαννίτσης	60			
38.	Ἐλβετία	Κανονιοφόρο	1	Χρ. Φαβέτης	26		Εἰς τὸν Κορινθιακὸ Κόλπο	
39.	Ἑχθρόλετος	Τράτα	1	Ἄνδρ. Καμένος	16			
40.	* Ἄγ. Νικόλαος	Μυστικόν	1	Δ. Ν. Μπολδῆς	16			
41.	Αἰολίς	Κόττερον	1	Θ. Κιοσῆς	9		Δυτικὴ Ἑλλάδα	
42.	Ζέφυρος	»	1	Δαμιανός Φιλίππου	5			
43.		Ἀχιλλεύς	Μπρίκι	6	Δημ. Μαμητῆς	16	Βόρ. Κυκλάδες	
44.		Ποσειδών	»	6	Μ. Λυγκάκης	20	Βόρ. Σποράδες	
45.		Ἄφροδίτη	Γολέττα	4	Ν. Μιχαλάκης	20	Κεντρ. Κυκλάδες	
46.		Σπαρτιάτης	»	10	Γ. Μυριαλῆς	40	Ἄνατ. Σποράδες	
47.	.....	»	4	Ἰωάννης Στύπας	12		Νότ. Κυκλάδες	
48.	Καλλιόπη	Βελλοῦ	1	Ἄντ. Σκορδῆς	12		Κεντρ. Κυκλάδες	
49.		Καραϊσκάκης	Γολετόμπρικο	4	Γ. Μυταράς	14	Δυτικὴ Ἑλλάς	
50.	Σφαῖρα	Βελλοῦ	1	Γ. Καραολάνης	12		Σαλαμίνα	
51.	Ποσειδών	»	1	Ἀλιφέρτης	6			
52.	Καλυψώ	»	1	Σ. Καρᾶς	6		Εἰς Αἰγαῖον	
53.	Εὐχαρίς	»	4	Τ. Γκίκας	14			
54.		Δήμητρα	Μαρτίγιος	2		8	Φορτηγόν	
55.		Γ ολέττα	»	1	Α. Ὀρ.	8	Φορτηγόν	
56.		Θεμιστολῆς	Βρίκι	4		12		
57.	Ἄργος	Γ ολέττα	4	Δ. Ὀρλώφ	4			

α) *ή μοίρα τον Αιγαῖου*

' Η ἔκστρατεία γιά τήν κατάληψη τῆς Χίου, δταν ἔφτασε ὁ Καποδιστριας στήν Ἑλλάδα, βρισκόταν ἤδη σέ ἐξέλιξη. Ἐνα σώμα τακτικοῦ στρατοῦ ὑπό τόν γάλλο φιλέλληνα Φαβιέρο πολιορκοῦσε τό φρούριο, ἐπικουρούμενο ἀπό ἀτάκτους καί μία μοίρα τριῶν πλοίων ὑπό τόν Γ. Ἀνδρούτσο. Ἡ ἐπιχείρηση — δύσκολη ἐκ φύσεως λόγω τῆς γειτνιάσεως τοῦ νησιοῦ μέ τά τουρκικά παράλια — συναντοῦσε πρόσθετες δυσχέρειες. Ὁ ἀνεφοδιασμός τοῦ Φαβιέρου, τόν ὅποιο εἶχε ἀναλάβει μία τοπική ἐπιτροπή καθῶς καί Χῖοι τῆς Σύρου, δέν γινόταν τακτικά μέ ἀποτέλεσμα νά δυσφοροῦν οἱ στρατιῶτες⁶.

Ὁ Καποδιστριας, μολοντι διέβλεπε τόσο τίς ἔγγενεῖς δυσκολίες τοῦ ἐγχειρήματος ὅσο καί τήν ἀδυναμία πού ὑπῆρχε στό διπλωματικό ἐπίπεδο νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐνσωμάτωση τοῦ νησιοῦ στό ὑπό'ἰδρυση κράτος, ἔστειλε στόν Φαβιέρο χρήματα πού τοῦ εἶχαν δώσει Χιώτες τῆς Μάλτας κατά τήν ἐκεῖ παραμονή του⁷. Ἐπίσης ἔστειλε καί τόν Μιαούλη μέ τό «Ἑλλάς» γιά νά ἐνισχύσει τή μοίρα τοῦ Γ. Ἀνδρούτσου, ἡ ὁποία εἶχε σχεδόν χάσει τόν ἐλεγχό τοῦ ἀποκλεισμοῦ⁸. Πράγματι, στίς 2 Μαρτίου 1828, ὁ Ταχῆρ πασάς μέ ἓνα δίκροτο, μία κορβέτα, δύο βρίκια καί ἄλλα πλοία εἶχε κατορθώσει νά ἀποβιβάσει 3.000 στρατιῶτες στό νησί γιά τήν ἐνίσχυση τῆς φρουράς τοῦ πολιορκούμενου κάστρου καί στή συνέχεια ἀποσύρθηκε μέ τή μοίρα του στή Μυτιλήνη⁹.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτή τοῦ Ταχῆρ ἀποθάρρυνε τούς Ἑλληνες στρατιῶτες καί τούς τοπικούς ἐπιτρόπους, οἱ ὅποιοι ζήτησαν τή λύση τῆς πολιορκίας, ἀγνοώντας τό ευφύες ἐπιχείρημα τοῦ Φαβιέρου δι τῆ παρουσία 3.000 ἐπιπλέον Τούρκων στό κάστρο θά ἀπέβαινε ἔπωφελής γιά τούς πολιορκητές μέ τήν προϋπόθεση δι ἐφεξῆς ὁ ἀποκλεισμός θά ἦταν ἀποτελεσματικός¹⁰. Ὡστόσο, δταν στίς ἀρχές Μαρτίου ἔφτασε στή Χίο ὁ Μιαούλης, τό ἠθικό τῶν Χίων πρὸς στιγμή ἀναπτέρωθηκε καί ἡ πολιορ-

6. Ἱστορία Ἑλληνικόν Ἔθνος, τόμ. IB', σ. 490.

7. Ὁ. π., σ. 490.

8. Μ. Σίμψας, *Τό Ναυτικό*, τόμ. Δ', σ. 94. Ἡ μοίρα τοῦ Ἀνδρούτσου περιλάμβανε μισθωμένα πλοία, τά ὅποια θά ἀμείβονταν ἀπό τά προϊόντα τῶν λειῶν. Ἐπειδή ὁμως δέν ὑπῆρξαν λείες τά πλοία ἐγκατέλειψαν τόν Ἀνδρούτσο καί ἀρχισαν νά ἐπιδίδονται στήν πειρατεία. ¹⁰ σπετσιώτης ναύαρχος ἀποφάσισε νά τούς καταδιώξει, πράγμα πού συνετέλεσε στήν ἀπώλεια τοῦ ἐλέγχου τῆς θαλάσσιας περιοχῆς τῆς Χίου.

9. *Χιακόν Ἀρχεῖον*, τόμ. Γ', Ἐν Αθήναις 1910, σ. 253.

10. Ἱστορία Ἑλληνικόν Ἔθνος, τόμ. IB', σ. 491.

κία επαναλήφθηκε¹¹. Κατόπιν αὐτοῦ, ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος κατευθύνθηκε πρὸς τὴ Μυτιλήνη μὲ σκοπὸ νὰ προκαλέσει ζημιές στὸν Ταχήρ, ὥστε νὰ τὸν ἐμποδίσει νὰ συνδράμει στὸ μέλλον τοὺς πολιορκουμένους — πλὴν, ὁμως, ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ φρουρίου τῆς Μυτιλήνης ἀπὸ τὸ «Ἑλλάς» δὲν ἀπέφερε ἀποτελέσματα.

"Ὅταν ὁ Μιαούλης ἐπέστρεψε στὴ Χίο, ὁ Φαβιέρος εἶχε πεισθεῖ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν πολιορκία· ἔτσι, ἡ ἀποστολὴ τοῦ «Ἑλλάς» ἔληξε μὲ τὴ μεταφορὰ ἀγωνιστῶν καὶ ἐντοπίων οἰκογενειῶν στὸν Πόρο καὶ στὴ Σύρο. Τὸ σῶμα τοῦ Φαβιέρου, ἑξάλλου, ἐπιβιάσθηκε στὸ γαλλικὸ πλοῖο «Fleur de Lys»¹².

Τὸ Μάιο τοῦ 1828, ἡ μοῖρα τοῦ Αἰγαίου βρέθηκε στὴ Σάμο γιὰ νὰ τὴν προφυλάξει ἀπὸ πιθανὴ αἰφνίδια ἀπόβαση τῶν Τούρκων. Πληροφορίες γιὰ ναυπηγήσεις τουρκικῶν σκαφῶν καὶ ἐνδεχόμενῃ ἐμφάνισή τους, ὀδήγησαν τὸν Μιαούλη σὲ προετοιμασίες γιὰ ναυμαχία. Στὴν ἀρχὴ περιπολοῦσε κοντὰ στὴν Τένεδο γιὰ νὰ πλεύσει, στὴ συνέχεια, στὸν Κάβο-Μπαμπᾶ δπου, κοντὰ στὸ φρούριο, βρῖσκονταν ἀγκυροβολημένα δύο ἐχθρικὰ πλοῖα. Ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Κανάρης ἐπιτέθηκαν στὰ σκάφη αὐτά, ἐνὼ δέχονταν πυροβολισμοὺς ἀπὸ τὸ φρούριο. Ὁ δεῦτερος πέτυχε νὰ κολλήσει τὸ πυρπολικὸ του σ' ἓνα ἀπὸ τὰ δύο πλοῖα, ἓνα τρικάρταρο, καὶ νὰ τοῦ βάλει φωτιά, ἀλλὰ τουρκικὲς φελοῦκες κατόρθωσαν νὰ τὸ ἀποκολλήσουν. Ὁ Μιαούλης, ὁμως, πραγματοποιώντας ἐξαιρετικὰ δύσκολους ἐλιγμούς στὰ στενά, βύθισε, τελικὰ, μὲ τὰ πυροβόλα τοῦ «Ἑλλάς» τὸ τουρκικὸ αὐτὸ σκάφος. Τὸ δεῦτερο ἐχθρικὸ πλοῖο, ἓνα δικάρταρο, καταστράφηκε τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, πάλι ἀπὸ τὰ πυρά τοῦ «Ἑλλάς». Τὸ πλοῖο ἦταν ὁμως ἀδειο, ἀφοῦ οἱ Τούρκοι εἶχαν προλάβει νὰ ἀποβιβάσουν ὀλόκληρο τὸ φορτίο του¹³.

β) ἡ μοῖρα τοῦ Κορινθιακοῦ ~

Μέ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἰμπραήμ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὸ Σε-

11. Ὁ Μιαούλης ἐφθάσε στὴ Χίο μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τῶν πειρατῶν στις Βόρειες Σποράδες. * Ἡ καθυστέρησις αὐτὴ δείχνει τὴν ἱεράρχησιν τῶν ἐπιλογῶν τοῦ Καποδίστρια ἢ τὴν ἀνάγκη ἐνίσχυσης τῶν μοιρῶν ἀπὸ τὰ πειρατικὰ πλοῖα πού συνέλαβε ὁ Μιαούλης.

12. *Χιακὸν Ἀρχεῖον*, τόμ. Γ', σσ. 257-270. «Extrait du journal du Capitaine de vaisseau Lalande, Commandant "La fleur de lys", pour M. Γ Amiral».

13. *Γενικὴ Ἐφημερίς*, 29 Αὐγούστου 1828, Βλ. καὶ στὸν Ν. Σπηλιᾶδη, (*δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 3.), λεπτομερὴ περιγραφὴ τῆς δράσεως τῆς μοίρας τοῦ Μιαούλη στὴ Σάμο.

πτέμβριο τοῦ 1828, ἡ ἀρχικά ἀνατεθεῖσα στό σώμα τοῦ Μαιζόν ἀποστολή εἶχε ἐκπληρωθεῖ καί ὁ Καποδίστριας προσπάθησε νά ἐξασφαλίσει τή συνδρομή του γιά τίς ἐπιχειρήσεις πού σχεδίαζε νά ἀναλάβει στή Στερεά Ἑλλάδα. Ἡ ἄρνηση ὁμως τῆς Ἀγγλίας νά ἐπιτρέψει στούς Γάλλους νά ἐπεκτείνουν τή δράση τους πέραν τοῦ Ἴσθμοῦ, ἐπέισε τὸν Κυβερνήτη δι ἐπρεπε νά στηριχθεῖ ἀποκλειστικά στις ἐλληνικές δυνάμεις¹⁴.

Ἡ ἀνακατάληψη τῆς Στερεᾶς σήμαινε πρωτίστως ἀνακατάληψη τῶν φρουρίων τῆς καί μάλιστα αὐτῶν τῆς νότιας ἀκτῆς πού ἐλέγχαν τίς ὁδοὺς ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ κατάληψη ὁμως τῶν φρουρίων αὐτῶν προϋπέθετε, μέ τή σειρά τῆς, τήν ἀποκοπή τους ἀπό τό ἐφοδιαστικό κέντρο τῆς Πρέβεζας, ἡ ὁποία συνδεόταν μ' αὐτά μέσω τῶν φρουρίων τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καί τῶν στενῶν τοῦ Μακρυνόρου¹⁵.

Τὸν ἀποκλεισμό τῶν φρουρίων τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἀνέλαβε ἡ μοίρα τοῦ Κορινθιακοῦ, ἡ ὁποία γιά τό σκοπὸ αὐτὸ ἐνισχύθηκε μέ τὰ ἀτμόπλοια «Καρτερία» καί «Επιχειρήσις», ὅπως ἐπίσης καί μέ πλοία τῆς μοίρας τοῦ Γ. Σαχτούρη.

Στις 30 Αὐγούστου /II Σεπτεμβρίου 1828, τὰ ἀτμόπλοια μαζί μέ τό σκάφος «Μέδουσα» ἀρχισαν νά βομβαρδίζουν τό φρούριο τοῦ Παντοκράτορα ἀπὸ τὴν πλευρά τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐνῶ ἄλλα ἐλληνικά πλοία μέ μικρότερο βῦθισμα ἐπιχείρησαν νά διασχίσουν τό στόμιο τοῦ κόλπου καί νά εἰσχωρήσουν στὸν Ἀμβρακικό. Ἡ δυσκολία ὁμως πού προκαλοῦσε ὁ ἰσχυρὸς ἀνεμὸς ὑποχρέωσε τὸν διοικητὴ τῆς μοίρας Α. Μπασσάνο νά ἀναβάλει τὴν ἐπιχείρηση. Ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ φρουρίου ἐπαναλήφθηκε τὴν ἐπομένη ἀλλά, ὅταν ἓνα τουρκικὸ βλήμα ἐπληξε ὀκτάδα¹⁶ τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου πού ἐπιχειροῦσε νά εἰσέλθει στὸν Ἀμβρακικό, ἡ ὀρμητικότητα τῶν πληρωμάτων ἀνεκόπη. Οἱ κυβερνήτες τῶν πλοίων τῆς μοίρας κάλεσαν τότε τὸν Μπασσάνο, πού βρισκόταν ἀρρωστος στὴν «Καρτερία», νά ἀναλάβει προσωπικά τὴ διεύθυνση τῆς ἐπιχείρησης μέ τὴν εἰσχώρηση στὸν κόλπο, προκειμένου νά ἐνθαρρυνθοῦν τὰ πληρώματα. Ὁ Μπασσάνο ὁμως ἀρνήθηκε καί στή συνέχεια ἀπομάκρυνε τὰ πλοία τῆς μοίρας του¹⁷.

Στὸ μεταξύ, καί ἐνῶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν φρουρίων ἐξακολουθοῦσε,

14. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 74 κέξ.

15. Τὸ σχέδιο τῆς συντονισμένης δράσης περιλαμβάνεται σὲ διαταγὴ τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν Γ. Σαχτούρη. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 12).

16. Ὀκτάδα= μικρὴ βάρκα.

17. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, σ. 85.

έφτασαν πληροφορίες στό Λουτράκι¹⁸, όπου ναυλοχοῦσαν ἑλληνικά πλοῖα, διὰ οἱ Τούρκοι τῆς Πρέβεζας ἐτοίμαζαν ἕνα δικάταρτο καὶ μὴ κανονιοφόρο γιὰ νὰ διασπᾶσουν τὸν ἀποκλεισμό. Κατόπιν αὐτοῦ, τέσσερα μίστικα μέ καπετάνιους τοὺς Ἄν. Κωφό, Ἀ. Τενεκέ, Ἄν. Παρασκευᾶ καὶ Κ. Θεόφιλο, στίς 9/21 Σεπτεμβρίου, ὑποστηριζόμενα ἀπὸ τὴν «Καρτερία» καὶ τὴν «Ἐπιχείρηση», εἰσήλθαν στὸν Ἀμβρακικό κόλπο, ἐνῶ δέχονταν πυρὰ ἀπὸ τὰ φρούρια τῆς Πρέβεζας, τοῦ Ἀκτιοῦ καὶ τοῦ Παντοκράτορα. Στὴ συνέχεια κατέλαβαν δὲ τὰ πλοιάρια πού βρίσκονταν στό λιμάνι τῆς Πρέβεζας καθὼς καὶ ἕνα βρῖκι, βύθισαν τὴν τουρκικὴ κανονιοφόρο καὶ ὑποχρέωσαν τὸ δικάταρτο νὰ ἀπομακρυνθεῖ στὴ Σαλαχώρα. Κατὰ τὴν ἐπιχείρηση αὐτὴ σκοτώθηκε ὁ Ἄν. Κωφός, ἐνῶ πληγώθηκε ὁ Ἀ. Τενεκές καὶ ὁ ἀδελφός του, δλοὶ Ὑδραῖοι¹⁹. Λίγο ἀργότερα, στίς 15/27 Νοεμβρίου 1828, τέσσερα πάλι μίστικα μέ ἐπικεφαλῆς τὸν Δ. Τενεκέ διέσχισαν ἐκ νέου τὰ στενὰ τοῦ κόλπου καὶ, παρὰ τὸν βομβαρδισμό ἀπὸ τὰ φρούρια, πέτυχαν νὰ καταλάβουν δύο τουρκικὲς κανονιοφόρους. Ὁ στολίσκος, ἔχοντας ἀυξήσει τὴν ἰσχὺ του μέ τὴν κατάληψη ἐχθρικών σκαφῶν, θὰ συμπράξει ἀργότερα, μαζί μέ τὰ στρατεύματα τοῦ Church, στὴν κατάληψη τῆς πόλης τῆς Βόνιτσας, τῆς ὁποίας ὁμως τὸ κάστρο παρέμεινε στὰ χέρια τῶν Τούρκων²⁰. Μιὰ τρίτη διείσδυση στὸν κόλπο, στὴν ὁποία ἔλαβε μέρος καὶ ἕνα πυρπολικό, ἐγίνε στίς 4/16 Ἰανουαρίου 1829, ὅποτε πάλι τέσσερα μίστικα ὑπὸ τὸν Ἄν. Τενεκέ αἰχμαλώτισαν δύο μεγάλες κανονιοφόρους — ἐξοπλισμένες μέ ἕξι κανόνια — μέ τὰ πληρώματά τους²¹. Τὸ πυρπολικό προσκολλήθηκε σ' ἕνα βρῖκι, χωρὶς ὥστόσο ν' ἀνάψει ἀλλά, τελικά, οἱ Ὑδραῖοι πέτυχαν νὰ τὸ ρυμουλκήσουν καὶ νὰ τὸ ἐπαναφέρουν στὴ μοίρα²². Μετὰ ἀπὸ δύο περίπου μῆνες, στίς 21 Φεβρουαρίου/ 5 Μαρτίου 1829, ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ κάστρου τῆς Βόνιτσας συνθηκολόγησε καὶ παραδόθηκε²³.

18. Περιοχὴ κοντὰ στὸν Ἀμβρακικό.

19. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 86.

20. *Ὁ.π.*, σ. 101.

21. Δ. Φωτιάδης, *Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21*, τόμ. Δ', Ἀθήναι 1971-72, σ. 102. Μετὰ τὴν πράξη αὐτὴ, ὁ Church δήλωσε πὼς «τόσο ἀρίστευσαν τὰ πληρώματα τῶν τεσσάρων πλοιαρίων ὥστε οὐδέποτε ἄνθρωποι ἐφάνησαν ἀξιώτεροι τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πατρίδος των».

22. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη, Α', φάκ. 104. Ἀναφορὰ Ἀ. Κριεζή πρὸς τὸν Ἀ. Μαυροκορδάτο τῆς 23 Ἰανουαρίου 1829.

23. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, σ. 160.

Τήν πτώση τής Βόνιτσας άκολούθησαν οί καταλήψεις τών στενών τοῦ Μακρυνόρους καί τοῦ Καρβασαρά, δπου ἐπίσης συνέβαλε ὁ στολί-σκος τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ἀποβιβάζοντας στρατιώτες στήν ξηρά. Ὁ Καποδίστριας, θέλοντας νά δείξει τήν ἱκανοποίησή του πρὸς τὸν μοίραρχο Ἀ. Κριεζή, τὸν ἐξουσιοδότησε νά ἐπανδρώσει μὲ 150 Ὑδραίους τό φρούριο τής Βόνιτσας καί νά διορίσει τρεῖς πεντηκόνταρχους. Ὁ ἴδιος ὁ Κριεζής, ἐξάλλου, παρέμεινε στήν περιοχή καί συνέχιζε τὸν ἀποκλεισμό τής Πρέβεζας παρά τό γεγονός ὅτι ὁ ἄγγλος πλοίαρχος Robert Spencer τοῦ ζήτησε νά τὸν ἀρει²⁴.

Ἡ ἀπώλεια τής Βόνιτσας, τοῦ Καρβασαρά καί τών στενών τοῦ Μακρυνόρους εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα γιὰ τοὺς Τούρκους τήν ἔξασθένηση τών φρουρίων τής νότιας Στερεάς. Ὁ ὡστόσο ὁ Καποδίστριας δὲν θέλησε νά καθυστερήσει ἢ παράδοση μὲ μακρόχρονες πολιορκίες, γιὰτί ὑπῆρχε πάντα ὁ κίνδυνος νά παρέμβουν οἱ Ἄγγλοι δπως εἶχε ἤδη συμβεῖ στήν Πρέβεζα. Μὲ τὴ σκέψη αὐτή, λοιπὸν, ἀποφάσισε νά ἀποδεχτεῖ τήν πρόταση τοῦ Ἰ. Παπαρρηγόπουλου^{24α} νά διαπραγματευθεῖ μὲ τοὺς Τούρκους τήν παράδοση τών φρουρίων τοῦ Ἀντιρρίου καί τής Ναύπακτου²⁵.

Στὸ Ἀντίρριο ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐπεισε τήν τουρκικὴ φρουρά νά παραδοθεῖ, ἀφοῦ πρῶτα δέχτηκε τό αἰτημὰ της νά προηγηθεῖ εἰκονικὴ σύγκρουση, διότι ἀλλιῶς «ἤθελε τιμωρηθῆ ἀπὸ τὸν Σουλτάνον»²⁶. Σέ

24. Ὁ R. Spencer (1791-1830) κατατάχθηκε στὸ Ἀγγλικὸ ναυτικὸ τὸ 1804 καί ὑπῆρξε σέ διάφορα πλοία στὴ Βόρειο καί Νότιο Ἀμερικὴ καθὼς καί στὴ Μεσόγειο. Ἀπὸ τὸ 1823 ἕως τὸ 1827 ἦταν κυβερνήτης τοῦ «Ναΐας», μὲ τό ὅποιο ἔλαβε μέρος στις ἐπιχειρήσεις στὸ Ἀλγέρι καί σέ διάφορες ἀποστολές στις Ἑλληνικὲς ἀκτές. Μετὰ ἀπὸ σύντομη παραμονή στὸ Ναυαρχεῖο ἐπέστρεψε στὴ Μεσόγειο ὡς κυβερνήτης τής «Μαδαγασκάρης» καί ἀνέλαβε τὴ διοίκηση μοίρας πλοίων πού βρισκόταν στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες. Πέθανε τὸ Νοέμβριο τοῦ 1830 ἐξω ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια.

24α. Ὁ Ἰ. Παπαρρηγόπουλος γεννήθηκε στὴ Νάξο καί μορφώθηκε στὴ Κωνσταντινούπολη καί στὴ Μόσχα. Στὰ προεπαναστατικὰ χρόνια ἦταν διερμηνέας στὸ Ρωσικὸ προξενεῖο τών Πατρῶν. Χάρη στὴν ιδιότητα τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τής Ρωσίας προσέφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία. Τὸ 1820 μετατέθηκε στὴ Σμύρνη. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα καί ὑπῆρξε ξανά στὴν Πάτρα, ἀργότερα δὲ διορίστηκε γενικὸς πρόξενος τής Ρωσίας. Ὁ Ἀ. Φραντζῆς ἀναφέρει ὅτι «στενοὶ φίλοι αὐτοῦ» ἦταν «ἐπίσημοι ὀθωμανοὶ ἔχοντες ἐπιρροήν ἐν τοῖς τών φρουρίων» τής Ναυπάκτου καί τοῦ Ἀντιρρίου.

25. Α. Φραντζῆς, *Ἐπιτομὴ τής Ἱστορίας τής ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος*, τόμ. Γ', σσ. 85-86, καί J. Petropoulos, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 143.

26. Α. Φραντζῆς, *δ.π.*, σ. 88.

Τὰ κάστρα τοῦ Ρίου καὶ τοῦ Ἀντιρρίου (Χαλκογραφία τοῦ 1687)

εκτέλεση τής συμφωνίας, ο Μιαούλης με τό «Ἑλλάς» καί με τό βρίκι «Κίμβρος» τοῦ Κ. Νικόδημου ἔπλευσε στήν περιοχή καί στίς 12 καί 13 Μαρτίου ἄρχισε τὰ πυρά πρὸς τό φρούριο τοῦ Αντιρρίου μέ μεγάλη δμωσ ἀπόκλιση ἀπό τό στόχο. Ἡ φρουρά ἀνταπέδιδε μέ τίς ἴδιες καί αὐτή μεγάλες ἀποκλίσεις. "Ἄς σημειωθεῖ δι τὸ ἐπὶ τοῦ «Ἑλλάς» βρισκόταν ὡς ὁμηρος ἕνας ἀπό τοὺς ἐπικεφαλῆς τής φρουρᾶς τοῦ "Ἀντιρρίου, μέσα δὲ στό κάστρο ἦταν, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ὁ ἴδιος ὁ Παπαρρηγόπουλος καί ὁ γραμματικός του Γ. Γαζής²⁷. "Ὅταν ὑψώθηκε ἡ ἑλληνικὴ σημαία στό Ἐντίρριο, ἔλληνες στρατιῶτες, πού δὲν εἶχαν ἐνημερωθεῖ γιὰ τὴ συμφωνία, ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τής φρουρᾶς ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν .²⁸

Τό ἐπεισόδιο αὐτό δημιούργησε δυσπιστία στοὺς Τούρκους καί καθυστέρησε γιὰ ἕναν περίπου μήνα τὴν παράδοση τής Ναυπάκτου πού ἐπίσης εἶχε διαπραγματευθεῖ ὁ Παπαρρηγόπουλος. Κατ' ἀπαίτηση τῶν Τούρκων τὴ σχετικὴ συνθήκη ὑπέγραψε ὁ ἴδιος ὁ Καποδίστριας πού ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἔτυχε νά βρίσκεται σὲ περιοδεῖα στήν περιοχή. Δυνάμει τής συνθήκης αὐτῆς ἡ Ναύπακτος ἔπρεπε νά ἐκκενωθεῖ μεταξύ 21 καί 25 Ἀπριλίου. Ἡ φρουρά πού θά παραλάμβανε τό κάστρο ἀπό τοὺς Τούρκους ἔπρεπε νά συνοδεύεται ἀπὸ τὸν Παπαρρηγόπουλο. Ἐπίσης οἱ Τούρκοι θά μπορούσαν νά πάρουν μαζί τους «τὰ δπλα των καί [...] ἄλην τὴν κινητὴν περιουσίαν των» ἢ «νά πωλήσουν εἰς δημοπρασίαν δλας τὰς κινητὰς ιδιοκτησίας των»²⁹.

Γιὰ τὴν παράδοση τοῦ Μεσολογγίου ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας ἤθελε νά χρησιμοποιήσῃ μεσολαβητὴ τὸν Ἰ. Βαρνακιώτη, ἀλλὰ προσέκρουσε στήν ἄρνηση τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ ὅποιοι ἐπέμεναν στήν παρουσία τοῦ Παπαρρηγόπουλου πρὸς τὸν ὁποῖο ἔτρεφαν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Ἔτσι ὁ Παπαρρηγόπουλος διαπραγματεύθηκε καί αὐτὴ τὴ συνθήκη, ἢ ὁποία δμωσ κινδύνευσε νά ἀκυρωθεῖ, δι τὸν ὁ Σπένσερ ἐμφανίστηκε καί πάλι μέ τὴ «Μαδαγασκάρη» ἐξῶ ἀπὸ τό Μεσολόγγι καί ἀπαίτησε ἀπὸ τὸν

27. Ἐ. Φραντζῆς, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 89-90 καί Ν. Κασομούλης, *Στρατιωτικὰ ἐνθυμήματα*, ἐκδ. Γ. Βλαχογιάννη, τόμ. Β', σ. 154.

28. Κ. Νικόδημος, *Ἀπομνημονεύματα ἐκστρατειῶν καί ναυμαχιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου*, Ἀθήνα 1862, σ. 82.

29. Ἐ. Φραντζῆς, *δ.π.*, σσ. 98-99. Μετὰ τὴν κατάληψη τής Ναυπάκτου ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1829 διοριστεῖ Τοποτηρητῆς τοῦ ἀδελφοῦ του στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα μοίρασε στοὺς στρατιῶτες ἐξήντα χιλιάδες γρόσια, ἐπειδὴ σεβάστηκαν τὴ συμφωνία.

Μιαούλη νά δρει τὸν ἀποκλεισμό³⁰. Στὴν ἀπαίτησή του ὁ Ἑλληνας ναύαρχος προέβαλε τὸ ἐπιχείρημα διὰ τὴν ἀρσὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ θὰ ὠθοῦσε τὴν τουρκικὴ φρουρὰ σὲ ἀθέτησιν τῆς ἤδη ὑπάρχουσας συμφωνίας γιὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς πόλης. Βέβαια δέχτηκε νὰ μὴν ἐνεργήσῃ νηοψίες σὲ πλοία ὑπὸ ἀγγλικὴ ἢ ἑπτανησιακὴ σημαία ἀλλὰ νὰ τὰ παραδώσῃ στὸν Σπένσερ μέχρις οὗ ἀποχωρήσουν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι καὶ ἀρθεῖ, ἔτσι, ὁ ἀποκλεισμός ἐκ τῶν πραγμάτων. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένε δεκτὴ ἀπὸ τὸν ἀγγλο πλοίαρχο καὶ ἡ τουρκικὴ φρουρὰ ἀποχώρησε στίς 17 Μαΐου, ἀφήνοντας τὸ Μεσολόγγι στοὺς Ἑλληνας³¹.

γ) ἡ μοίρα τοῦ Εὐβοϊκοῦ

Ἡ μοίρα τοῦ Γ. Σαχίνη, ἡ ὁποία εἶχε ἀναλάβει τὸν ἀποκλεισμό τῶν ἀνατολικῶν παραλιῶν τῆς Στερεᾶς ἀπὸ τὴν Ἰ Ἀττικὴ ἕως τὸν Παγασητικὸν κόλπον, ἐνισχύθηκε μὲ πλοία πού εἶχε συλλάβῃ ὁ Μιαούλης στὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῶν πειρατῶν στίς Βόρειες Σποράδες καθὼς καὶ μὲ τὸ ἀτμόπλοιο «Καρτερία», ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1828. Τὸ Φεβρουάριον τοῦ 1829 ὁ Γ. Σαχίνης καὶ ὁ Γ. Σαχτούρης, ὁ ὅποιος εἶχε ἐπιβῆ στὴν «Καρτερία», ἀποβίβασαν στὴν χερσόνησον Λιβᾶδο τμήματα τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοὺς Βάσο, Εὐμορφόπουλο καὶ Μ. Λιακόπουλο γιὰ νὰ καταστρέψουν ἓνα κανονιστάσιον πού εἶχαν ἐγκαταστήσει οἱ Τοῦρκοι στὸ βόρειον ἄκρον τῆς Εὐβοίας γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὴν εἰσοδὸν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Τὴν ἀπὸ ξηρᾶς προσπάθειαν τῶν ἐλλήνων στρατιωτῶν ὑποστήριξαν μὲ σφοδρὰ πυρὰ τὰ πλοία καὶ ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας, στίς 9 Φεβρουαρίου, οἱ πολιορκούμενοι στὸ ὄχυρμα Τοῦρκοι συνθηκολόγησαν καὶ παραδόθηκαν³². Τὴν ἐπιτυχίαν αὕτη ἀκολούθησε σχεδὸν ἀμέσως ἡ ἀμαχητὴ παράδοσις τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τοῦ ὄχυρωματος ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Εὐβοίαν. Ἡ κατάληψις τῶν δύο αὐτῶν θέσεων ἐπέτρεψε τὸν ἐλεγχὸν τοῦ Μαλιακοῦ καθὼς καὶ τοῦ Βόρειου Εὐβοϊκοῦ. Ὁ Κασομούλης ἀναφέρει διὰ τὴν «ἐφεξῆς, κύριοι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου οἱ ναῦταί μας χωρὶς τινὸς φόβου πλέον περιέπλεον ὄλον τὸν κόλπον ἕως εἰς Στυλίδαν καὶ Χαλκίδα προξενούντες τὸν τρόμον εἰς τοὺς Ὀθωμανούς»³³.

30. *Papers relatives to the affairs of Greece 1826-1832*, Λονδίνο 1835, σ. 524. Ἐπιστολὴ Σπένσερ πρὸς Μιαούλη τῆς 3 Μαΐου 1829.

31. "Ο.π.", σ. 523. Ἐναφορὰ Σπένσερ πρὸς τὸν Φ. Ἀνταμ.

32. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τόμ. Β', σ. 144.

33. "Ο.π.", σ. 145.

Ἡ μοίρα τοῦ Σαχίνη, ἐκτός ἀπό τίς ἀποστολές στόν Εὐβοϊκό, ἀνέλαβε ἐπίσης, κατά τή διάρκεια τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, νά ἐμποδίσει τόν ἀνεφοδιασμό τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπό τά λιμάνια τῆς Μεσογείου. Μέ τήν ἐναρξη τοῦ πολέμου, τό καλοκαίρι τοῦ 1828, ὁ ρωσικός στόλος ἀπέκοψε τήν ἐπικοινωνία τῆς μέ τόν Εὐξεινο Πόντο ἀπ' ὅπου ἡ τουρκική πρωτεύουσα προμηθευόταν σιτηρά. Κατόπιν αὐτοῦ ἡ Πύλη ἀναγκάστηκε νά στραφεῖ πρὸς τίς ἀγορές τῆς Μεσογείου καί ἰδίως τήν Ἀλεξάνδρεια, τά σιτηρά τῆς ὁποίας ἐφταναν στήν Κωνσταντινούπολη μέ ναυλωμένα ἀπό τοὺς Τούρκους ξένα πλοία. Τότε ἀκριβῶς ἐπενέβη ὁ Καποδίστριας ὁ ὅποιος, θέλοντας νά ἀποδυναμώσει τή θέση τοῦ Σουλτάνου, διέταξε τόν Σαχίνη νά καταλαμβάνει κάθε πλοίο, ἀνεξαρτήτου ἐθνικότητας, πού μετέφερε τροφές στήν Πόλη. Ἡ σχετική διαταγή, διατυπωμένη μέ τρόπο πού νά μὴν ἐκθέτει τόν Καποδίστρια ἐναντί τῶν οὐδετέρων, ἀλλά καί νά διατηρεῖ τά δικαιώματα πού, κατά τό διεθνές δίκαιο, ἀνήκουν στήν Ἑλλάδα, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Δέν εἶναι λόγος ἂν αὐτά τά πλοία φέρουσιν ἐχθρικήν ἰδιοκτησίαν ἢ δχι. Ἐπειδή ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ἔχει ἀνάγκη τροφῶν, μπορεῖ κατά τό γενικόν ὁμολογούμενον δικαίωμα νά συλλάβῃ τὰς τροφάς καί νά τὰς πληρώσῃ εἰς τήν ἰδίαν τιμὴν καθ' ἣν οἱ οὐδέτεροι ἰδιοκτῆται αὐτῶν ἠθέλον τὰς πωλήσει εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποδειχθῇ δι τὰ τροφαί αὐταί ἀνήκουουσιν εἰς οὐδετέρους καί δχι εἰς τόν Σουλτάνον πρὸς τόν ὅποιον στέλλονται οἰκονομικῶς ἐπ' ὀνόματι διαφόρων ἐμπόρων Εὐρωπαϊῶν»³⁴.

Τά ἑλληνικά πλοῖα ἐκτέλεσαν μέ ἐπιτυχία τό ἔργο αὐτό καί μετέφεραν στήν Αἴγινα σημαντικά φορτία τροφῶν. Ὅμως, δεδομένου δι τὰ περισσότερα ἀπό τά κατασχεθέντα πλοῖα ἦταν ἀυστριακῆς ἰδιοκτησίας, ἡ κυβέρνηση τῆς Βιέννης ἀντέδρασε μέ σφοδρότητα. Ὁ ὑπαρχηγός τῆς ἀυστριακῆς μοίρας τῆς Μεσογείου, Δάνδολος, δημοσίευσε στό *Le Courrier* τῆς Σμύρνης ἐνυπόγραφο ἀρθρο, στό ὅποιο διατεινόταν δι ἡ πειρατεία εἶχε ξαναρχίσει στό Αἰγαίον³⁵.

Τήν ἴδια ἐποχή, ἐπίσης, ὁ κυβερνήτης τοῦ ἀυστριακοῦ σκάφους

34. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 89. Ἡ διαταγή τοῦ Καποδίστρια βασίζεται στό δικαίωμα τῆς καταδρομῆς καί στήν ἀρχή δι «τά ἐπί φίλου καί οὐδετέρου πλοίου ἐχθρῶ δ' ἀνήκοντα πράγματα ληίζονται». Ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Ὀθωμανική ἀτοκρατορία, τήν ἐποχή αὐτή, βρίσκονται ἀκόμη σέ ἐμπόλεμη κατάσταση. Βλ. ἐπίσης, Th. Mitsidis, «Consolato del Mare. The Medieval Maritime Law», *Revue Hellenique du Droit International*, τόμ. III-IV, 1969, σ. 105 κέξ.

35. Ν. Σπηλιάδης, *δ.π.*, σ. 89.

«Λειψία», Φώσκολος, κατέλαβε τό ἑλληνικό ἐθνικό πλοίο «Κίμβρος», τοῦ ὁποίου καπετάνιος ἦταν ὁ Κ. Νικόδημος, καί τό ὀδήγησε στή Σμύρνη. Ὁ Νικόδημος τέθηκε ὑπό περιορισμό στό πλοῖο του, δπου εἶχε ὑψωθεῖ ἡ αὐστριακή σημαία. Ἀπό ἐκεῖ ἀπήρθη ἐπιστολή πρὸς τὸν ἀρχηγό τῆς Γαλλικῆς μοίρας τῆς Μεσογείου, μέ τὴν ὁποία τοῦ ζητοῦσε νά μεσολαβήσει στὸν Δάνδολο, ὥστε νά ἀπελευθερώσει τό πλοῖο του. Ζητοῦσε ἐπίσης νά τοῦ ἐπιτραπεῖ νά πάρει μαζί του τὰ τέσσερα πλοία πού εἶχε ὁ Ἴδιος προηγουμένως κατάσχει.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Κ. Νικόδημου εἶχε ὡς ἀκλόουθως:

Ἐκλαμπρότατε!

Ἐφοδιασμένοι μέ τό δίπλωμα τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεώς μου καί μέ τὰς διαταγὰς τοῦ μοιράρχου μου Κου Γ. Σαχίνη διετάχθη νά ἐκπλεύσω καί νά περιέλθω κατὰ θάλασσαν διὰ τὴν ζήτησιν ζωοτροφῶν (ἔχον τό ἔθνος μου τὴν ἀνάγκην τῶν ὡστε νά μεταχειρισθῆ καί τό παγκόσμιον δικαίωμα) καί ὅσα πλοία ἤθελε συναπαντήσω φέροντα τροφὰς εἰς τὴν Κων/πολιν, νά τοῖς λέγω ὅτι εἰς τὴν τιμὴν ὁποῦ ἤθελε πωλήσωσι εἰς τὴν Κων/πολιν θέλει πληρωθῶσι καί ἀπὸ τό ἔθνος μου, καί νά τὰ διευθύνω εἰς Αἴγιναν.

Εἰς τὰς ἑξ ἑξ τοῦ παρόντος μηνός εἶδαμεν ὑποκάτω τῆς Νήσου Μυτιλήνης πέντε πλοία εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας τῆς νυκτός ἐπλησιάσαμεν εἰς ἐκεῖνα, καί γυρίσαντες τὰ πανιά μας ἐξημερώθημεν μέ ὀλίγα πανιά σοβράνο τους, τό πρωιέγνωρίσαμεν ὅτι ἦτο πλοία φορτωμένα, καί μεταξὺ των Βασιλικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν ἑσπέρουοντο. Ἐποδείσαμεν λοιπὸν καί ἐπλησιάσαμεν εἰς ἐκεῖνα, καί μέ τὴν πασαράνμου ἐπήγα εἰς τό Βασιλικόν ἦτο δέ ἡ αὐστριακή κορβέττα ἢ ὀνομαζομένη Λήψια διοικουμένη ἀπὸ τὸν Κομανδᾶτω Φώσκολον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνήκειλλα καί ἐπαρρησίασα τὰς διαταγὰς τῆς Σ. Κυβερνήσεώς μου, καί τό δίπλωμα καί παραγγελίας ἃς εἶχα νά ἐκτελώ, ὅστις εἰς ταῦτα πάντα μοῖ ἀπεκρίθη ὅτι ἐκρινεν ἀναγκαῖον νά μέ φέρτ) ἐν βίᾳ εἰς τὴν Σμύρνην διὰ νά παρατηρήσῃ ὁ Ναύαρχος ἐκεῖνον τὰ ἔγγραφα μου καί νά ἀκούσῃ τὸν λόγον καί τὴν αἰτίαν ὁποῦ βυζιτάρεται ἡ αὐστριακή σημαία. Ἐφέρθη οὖν καί ἤδη εὐρίσκομαι εἰς τούτον τὸν λιμένα· παρακαλῶ λοιπὸν τὴν ἐκλαμπρότητά σας νά κοινοποιήσετε τὴν παροῦσάν μου εἰς τὴν αὐτοῦ ἐκλαμπρότητα τὸν Αὐστριακὸν Ναύαρχον παρὰ τοῦ ὁποίου ζητῶ δικαιοματικῶς ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους μου νά μοῖ ἀποδώσῃ τὰ τέσσαρα φορτηγὰ πλοία μέ τὰς ἐν αὐτὰ τροφὰς νά τὰ ὀδηγήσω καί νά τὰ φέρω εἰς τὴν Αἴγιναν κατὰ τὰς διαταγὰς καί παραγγελίας μου· ἂν δέ ἡ Ἐκλαμπρότητά του ἀρνηθῆ τοῦτο τό δίκαιον ζήτημά μου, εἰδὼν τὰ αὐτὰ πλοία νά ἢ ναι ἔμποδισμένα καί νά μὴν δύνανται νά ξεφορτώσουν τό φορτίον των τροφὰς, οὐδέ ἐνταῦθα εἰς Σμύρνην οὐδέ ἄλλαχοῦ νά μετακομισθῶσι, ἕως νά πληροφορηθῆ τοῦτο αὐτό ἢ Σ. κυβερνήσις μου' προσθέτω δέ τῆ Ἐκλαμπρότητί σας ὅτι εὐρίσκομαι

ὄπ' αὐστηράν φύλαζιν εἰς τό ἴδιόν μου πλοῖον παρά τῶν Αὐστριακῶν, μή δυνάμενος μέ κανέναν νά συνομιλήσω, οὐδέ πρός οὐδένα νά ἀναφερθῶ, καί τό περισσότερο μέρος τοῦ Ναυτικοῦ μου πληρώματος μεταφέρθη εἰς τήν αὐστριακήν Κορβέταν Λήψιαν, καί μ' ἔδλην τήν καλήν τάξιν τῶν ἀποδεικτικῶν μου γραμμάτων, ἐγώ τε τό πλοῖον καί τό πλήρωμα αὐτοῦ, ὑπό ἀδίκον ἐμπόδισιν εὕρισκόμεθα· καί ἡ ὑψουμένη σημαία Αὐστριακή εἰς τό ἔθνικόν ἑλληνικόν πλοῖον ἴσος θεωρηθῆτε αὐτό ὡς λεία τῶν κρατούντων διά ταῦτα πάντα διαμαρτύρομαι ἐπίσημως διά τοῦ παρόντος, ἐναντίον οὐδενος ἀνήκει καί παρακαλώ ὅπως ἀντίγραφον τῆς παρούσης μου κοινοποιηθῆ τῆ ἐκλαμπρότητί του τῷ Αὐστριακῷ ναυάρχῳ καί νά καταχωρισθῆ εἰς τά τῆς ἐκλαμπρότητός σας ἀρχεῖα' διά δέ τῆς χάριτος καί τ.λ.

τή 12/24 Νοεμβρίου 1828

ἐλ[άχιστος] δοῦλος σας

Ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθν. πλοίου

Ὁ πλοίαρχος

ὁ Κύμβρος ἐν τῷ λειμένῃ τῆς Σμύρνης κωνσταντίνος νικόδημος³⁶

Ὁ Καποδίστριας, μέ τή σειρά του, θά καταγγεῖλει τήν ἐνέργεια τοῦ Δάνδολου στή Γενική Ἐφημερίδα, δπου θά δηλώσει δι τήν αὐτόν διέταξε τήν, καθ' ὅλα νόμιμη, κατάσχεση τῶν φορτίων πού ἀνήκαν στόν Σουλτάνο. Στό μεταξύ ὁ Δάνδολος ἐφτασε στήν Αἴγινα καί ὁ Κυβερνήτης ἀναγκάστηκε νά τοῦ καταβάλει 80.000 δίστηλα γιά τήν τιμή ἑπτὰ φορτίων σταριοῦ πού εἶχαν μεταφερθεῖ μέ αὐστριακά καράβια καί εἶχαν κατασχεθεῖ ἀπό τοῦς Ἑλληνας.

δ) ἡ μοῖρα Μεσσηνίας - Κρήτης

Ὁ ἀποκλεισμός τῆς Πελοποννήσου πού ἐκτελεῖτο ἀπό τις μοῖρες τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἐνισχύθηκε ἀπό ἑλληνικά πλοία, ἐπικεφαλῆς τῶν ὁποίων ὀρίστηκε ὁ Γ. Σαχτούρης. Ἡ κυβέρνηση εἶχε συμφωνήσει μαζί του νά λαμβάνει ἀντί γιά μισθό τό 74% ἀπό τίς λείες καί νά παραδίδει τό ὑπόλοιπο στό Ἐθνικό Ταμεῖο³⁷. Ὁ Σαχτούρης εἶχε καθήκον νά ἐπιβλέπει τήν περιοχὴ καί νά καταλαμβάνει πλοία διαφόρων ἐθνικότητων καθῶς καί ἐπτανησιακά πού προσπαθοῦσαν, χρησιμοποιώντας πλαστά ἔγγραφα καί ψευδεῖς τίτλους ιδιοκτησίας, νά ἐνισχύσουν τά φρούρια. Κυρίως, δμως, ἔπρεπε νά φροντίσει ὥστε νά ἐμποδιστεῖ ὁ ἀνεφοδιασμός τοῦ Ἱμπραήμ ἀπό μιά μοῖρα πλοίων πού εἶχε ἀναχωρήσει, γιά τό σκοπό αὐτό, ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια, σταθμεύοντας ἐνδιαμέσως στήν Κρήτη. Συγχρόνως, ὁ Σαχτούρης εἶχε ἐντολή νά παρεμποδίζει τὸν πλοῦ τῶν

36. Εθνική Βιβλιοθήκη/ Ἀρχεῖον Α (Ἀρχεῖο Λαλάνδου), ἀρ. ἐγγ. 9884-6.

37. Βλ. Ἔκθεση Μαυροκορδάτου, δ.π. (Στοιχεῖο α').

καραβιών πού κατευθύνονταν στή μεγαλόνησο. Λεπτομερείς οδηγίες γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀποστολῆς του εἶχε λάβει τόσο ἀπό τόν Καποδίστρια³⁸, ὁ ὁποῖος κυρίως ἐπέμενε στό σεβασμό τοῦ ἐμπορίου τῶν οὐδετέρων, ὄσο καί ἀπό τόν Κόδριγκτον.

"Ὅταν ὁ Ἰμπραήμ ἀποχώρησε ἀπό τήν Πελοπόννησο³⁹, ὁ Σαχτούρης διατάχθηκε νά μεταβεῖ στήν περιοχή τοῦ Ἄμβρακικοῦ, ὥστε νά ἐνισχύσει τόν ἀποκλεισμό τῆς Πρέβεζας καί νά συντρέξει τόν Κριεζή, δταν παρίστατο ἀνάγκη. Στή σχετική ἐντολή τοῦ Καποδίστρια δίνεται καί πάλι μεγάλη ἐμφαση στήν αὐστηρή τήρηση τῶν οδηγιῶν πού ἀφοροῦσαν τίς καταλήψεις ξένων πλοίων πού θά ἐπιχειροῦσαν νά διασπᾶσουν τόν ἀποκλεισμό, πράγμα πού ἐξηγεῖται ὄχι μόνο ἀπό τή θέληση τοῦ Κυβερνήτη νά διαθέσει εὐμένως τούς Εὐρωπαίους ἀπέναντί του, ἀλλά καί ἀπό τήν Ἰδιότυπη συμφωνία πού εἶχε συνάψει μέ τόν Σαχτούρη⁴⁰.

Ἡ πειρατεία

Ἐκτός ἀπό τήν ἔξωτερική ἀσφάλεια, ἡ διάτήρηση τῆς ἔσωτερικῆς γαλήνης ἀποτελεῖ συστατικό στοιχεῖο στόν ὀρισμό τοῦ σύγχρονου κράτους. Ἡ συστηματική, ἐπομένως, δίωξη τῆς πειρατείας καί τῆς ληστείας ἀπό τόν Καποδίστρια — ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς στόχο νά θεμελιώσῃ στήν Ἑλλάδα ἕνα σύγχρονο, εὐθυγραμμισμένο πρὸς τὰ εὐρωπαϊκά πρότυπα κράτος — εἶναι εὐεξήγητη. Ἀξίζει νά ὑπογραμμιστεῖ καί νά σχολιαστεῖ τό εἰδικό καί αὐξημένο ἐνδιαφέρον πού ἐπέδειξε ὁ Κυβερνήτης γιά τήν ἀμεση ἐξάλειψη τῆς πειρατείας: ἐνδιαφέρον πού συνδέεται μέ τή διεθνή διάσταση τοῦ θέματος καί τίς πιέσεις πού ἀσκήθηκαν ἀπό τίς Δυνάμεις.

Πράγματι, ἡ δράση τῶν πειρατῶν — σέ ἀντίθεση μέ αὐτή τῶν ληστῶν, πού περιορίζονταν στό ἔσωτερικό τῆς χώρας — παρενόχλοῦσε τήν ἐλεύθερη ναυσιπλοΐα στήν Ἀνατολική Μεσόγειο καί ἐβλάπτε ἔτσι τὰ συμφέροντα ξένων ἐμπόρων ὑπηκόων τῶν Δυνάμεων.

Γιά νά κατανοηθεῖ αὐτή ἡ πλευρά τοῦ θέματος ἀρκεῖ νά ληφθεῖ ὑπόψη τό κείμενο τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1827. Στό προοίμιο, ὅπου ἐκτίθεται τό σκεπτικό βάσει τοῦ ὁποῖου οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν

38. Γ. Σαχτούρης, *Ἱστορικά ἡμερολόγια τοῦ ναυτικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821*, Ἐν Ἀθῆναις 1890, σσ. 289-90 καί 295-96. Διαταγή τοῦ Καποδίστρια πρὸς τόν Γ. Σαχτούρη τῆς 6 Μαρτίου 1828. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 13).

39. Μέρος τῶν ὑπὸ τόν Σαχτούρη πλοίων εἶχε λάβει ἐντολή νά φύγει γιά τόν Ἄμβρακικό πρὸ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Ἰμπραήμ, ἤδη ἀπὸ τό Μάρτιο τοῦ 1828.

40. Γ. Σαχτούρης, *δ.π.*, σσ. 291-292.

Αύλων υπέγραψαν τή συνθήκη, αναφέρονται τά εξής:

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ Ναβάρας καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, γνωρίζοντες τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐπιθέσουν τέλος εἰς τὸν αἱματώδη πόλεμον, ὁ ὁποῖος παραδίδων τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ τὰς Νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους εἰς ἄλλας τὰς ἀταξίας τῆς ἀναρχίας, προξενεὶ καθ' ἑκάστην νὰ ἐμπόδια εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς πειρατείας, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον ἐκθέτουν τοὺς ὑπηκόους τῶν Ἑλληνικῶν συμφωνουσῶν Δυνάμεων εἰς σημαντικὸς ζημίας, ἀλλὰ καθιστῶσιν ἀφευκτον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ λαμβάνωνται μέτρα πολυέξοδα διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου καὶ κατάσχεσιν τῆς πειρατείας [...] ἀπεφάσισαν νὰ ἐνώσουν τὰς Δυνάμεις των καὶ νὰ ρυθμίσουν τὰς περὶ τούτου ἐργασίας των δι' ἐπίσημον συνθήκης, μετὰ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀνακαλέσουν τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν διὰ συμβιβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπαγορεύει ἐπίσης ἡ φιλανθρωπία καὶ τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης»⁴¹.

"Ἄν λοιπὸν τηρηθεὶ τὸ γράμμα τοῦ κειμένου αὐτοῦ, θὰ πρέπει νὰ δηλωθεὶ ὅτι ἡ παρέμβαση τῶν Εὐρωπαϊῶν στὴν ἑλληνικὴ ὑπαγορεύεται, μεταξὺ ἄλλων, ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τους νὰ ἐξαληφθεῖ ἡ πειρατεία ἀπὸ τὴν περιοχὴ⁴². Ἡ ἐπιμονὴ πού δείχνουν ἐξηγεῖται ἂν ληφθεῖ ὑπόψη ἡ δράση τῶν πειρατῶν κατὰ τὴν ἐπαναστατικὴν περίοδο καθὼς καὶ ἡ ἔξαρση πού σημείωσε κατὰ τὸ 1827.

α) ἡ πειρατικὴ δράση

"Ἡ πειρατεία ἔχει παλαιὰ ἱστορία στὴν Ἐνατολικὴ Μεσόγειο καὶ τίς ἑλληνικὰς θάλασσας. Ἕλληνες καὶ ξένοι πειρατὲς ἔκαναν κατὰ καιροὺς πολὺμηνες κατοχὰς σὲ νησιά, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦσαν, στή συνέχεια, τόσο ὡς ὄρμητήρια γιὰ τίς ἐπιδρομὰς τους ὅσο καὶ ὡς κέντρα συναλλαγῶν⁴³.

41. Δ. Πετρακάκος, *Κοινοβουλευτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α'*, Ἀθήναι 1935, σ. 380.

42. Στὸ ἴδιο θέμα οἱ Δυνάμεις θὰ ἐπανεέλθουν ἀργότερα στὰ πρωτόκολλα τῆς Διασκεψῆς τοῦ Λονδίνου.

43. Σ. Ἡμελλος, *Ἡ περὶ τῶν πειρατῶν λαϊκὴ παράδοση*, Ἀθήναι 1968, καὶ Τρ. Κωνσταντινίδης, «Ἡ πειρατεία καὶ οἱ καταδρομὰς καὶ οἱ Ἕλληνες», *Ναυτικὴ Ἐπιθεώρησης*, 1949, σσ. 214-215.

"Όπως πολύ εύστοχα σημείωνε ήδη από τό 1827 ό άμερικανός φιλέλληνας Σ. Χάου: «ούδέν άλλο μέρος είναι προσφορώτερον πρός πειρατείαν ή τό Αιγαίον πέλαγος μέ τήν πληθύν τών νήσων του και τήν επικρατούσαν πάντοτε καλοκαιρίαν [...]. Οί πειραταί έν καιρῷ ανάγκης αποβιβάζονται είς τήν ξηράν και κρύπτονται μεταξύ τών βράχων όπου παραμένουσιν έν πλήρει άσφαλεία»⁴⁴.

Μέ τήν έναρξη τής Έπανάστασης, ό Δ. Ύψηλάντης, ένεργώντας ως εκπρόσωπος του άδελφου του Άλέξανδρου, γενικού επιτρόπου τής «άνωτάτης άρχής», ή όποία θά αναλάμβανε τό συντονισμό του άγώνα, προσπάθησε νά έντάξει τούς πειρατές στους σκοπούς τής Έπανάστασης. Συγχρόνως είσήγαγε τή διάκριση μεταξύ πειρατών και καταδρομέων. Έτσι, στά «Άρθρα τής διοικήσεως τών νήσων» δρίζεται δι έφεξης ή πείρατική δράση ύπόκειται σέ προηγούμενη άδεια τών Αρχών τών νησιών, οί όποιες, προφανώς, θά εξέδιδαν τις άδειες αυτές σύμφωνα μέ τις άνάγκες του άγώνα⁴⁵.

Η διάκριση μεταξύ πειρατείας και καταδρομής έγινε σαφέστερη μέ τήν κήρυξη τών έλληνικών άποκλεισμών τό 1822. Η Προσωρινή Διοίκηση, άσκώντας τό αναγνωρισμένο από τό διεθνές δίκαιο δικαίωμα του έμπολέμου νά βλάπτει τόν έχθρό μέ κάθε μέσο, κήρυξε άποκλεισμό τών έλληνικών παραλίων. Ο άποκλεισμός αυτός συνεπαγόταν τό έπίσης νόμιμο, τότε, δικαίωμα διενέργειας νηοψίας και κατάσχεσης κάθε φορτίου που άνήκε στον έχθρό, άνεξάρτητα αν μεταφερόταν μέ πλοία έχθρικά, ούδέτερα ή φιλικά⁴⁶. Βάσει αυτών λοιπόν ή άσκούμενη προηγουμένως χωρίς έλεγχο και μέ σκοπό τόν ιδιωτικό πλουτισμό πειρατεία μετατράπηκε σέ καταδρομή, δηλαδή σέ «θεμιτή λαφυραγωγία τών περιουσια-

---

44. Σ. Χάου, *Ημερολόγιον από τον άγώνα 1825-1829*, Αθή ναι 1979 (Άνατύπωση) σ. 179. Ο Χάου, στο ίδιο χωρίο, σημειώνει τόν τρόπο μέ τόν όποιο διέφευγαν οί πειρατές όταν καταδιώκονταν. «Πλησίαζαν, γράφει, σέ μία άκτή, πόντιζαν τά μικρά τους πλοία, άφου πρώτα αφαιρούσαν τά κατάρτια, και έβγαιναν στην ξηρά».

45. *Αρχείον "Υδρας*, τόμ. Ζ', σ. 219. (Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 14).

46. Για τό κείμενο τής κήρυξης τών άποκλεισμών βλ. Πετρακάκος, *δ.π.*, σ. 280.

Άποκλεισμός (blocus) ονομάζεται «ή άτελής από θαλάσσης πολιορκία τών κατεχομένων υπό του έχθρου παραλίων», βλ. σχετικά Ν. Σαρίπολος, *Τά πον έθνών έν ειρήνη και πολέμω νόμιμα*, Άθήναι 1860, σ. 402 κέξ.

Για τό ζήτημα τής καταδρομής βλ. στον ίδιο, σ. 420 και Th. Mitsidis, *δ.π.*, σ. 105 κέξ. Τό δικαίωμα τής καταδρομής ίσχυε στο δημόσιο διεθνές δίκαιο έως τις 16 Άπριλιού 1856, όποτε και καταργήθηκε μέ τή Δήλωση τών Παρισίων, βλ. σχετικά Σ. Σεφεριάδης, *Μαθήματα Διεθνούς Δικαίου*, Άθήναι 1928, βιβλίο Β', σ. 491.

κών στοιχείων τοῦ ἐχθροῦ ὑπό ιδιωτικῶν σκαφῶν τά ὅποια διέθετον σχετική ἀδεία παρά τῆς κυβερνήσεώς των»⁴⁷. Θά πρέπει ἐδῶ νά ἀναφερθεῖ διτι τό δίκαιο πού δημιουργοῦσε ἡ Ἐπανάσταση δέν εἶχε, τουλάχιστον ὡς τό 1823, ἀναγνωριστεῖ ἀπό καμιά ξένη Δύναμη. Συνεπῶς, οἱ Ἰλληνικοὶ ἀποκλεισμοὶ καί οἱ καταδρομῆς θεωροῦνταν ἀπό τίς Δυνάμεις παράνομες. Ἀλλά καί μετὰ τό 1823, ὅταν ἡ Ἀγγλία ἀναγνώρισε τοὺς ἑλληνικοὺς ἀποκλεισμούς⁴⁸, ἡ κατάστασις δέν ἀλλάξε σημαντικά. Ἡ Ἑλληνική κυβέρνησις ἐφάρμοξε στίς κατασχέσεις, ἀπό τίς νηοψίες, τήν βρετανική ἀρχή σύμφωνα μέ τήν ὅποια ἡ οὐδέτερότητα τῆς σημαίας τῶν πλοίων δέν προστάτευε ἐμπορεύματα πού προορίζονταν γιά τὸν ἀντίπαλο. Ἡ θέση αὐτή δέν ἦταν ἀποδεκτή ἀπό τή Γαλλία, τή Ρωσία ἢ τήν Αὐστρία, οἱ ὅποιες εἶχαν ἀπό παλαιότερα ἀποφασίσει διτι ἡ οὐδέτερη σημαία τοῦ πλοίου προστατεύει τό φορτίο⁴⁹. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διάστασης ἀπόψεων σχετικά μέ τό ἐφαρμοστέο δίκαιο ἦταν ἡ θεώρησις τῆς δράσεως τῶν ἐλλήνων καταδρομῶν ὡς πειρατικῆς.

Πέρα δμως ἀπό τά νομικά ἐπιχειρήματα, οἱ αἰτιάσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν εἶχαν ἀσφαλῶς βάση στήν πραγματικότητα. Ἡ πειρατεία δντως παρουσίασε ἑξαρση κατά τήν προκαποδιστριακή περίοδο, γεγονός γιά τό ὅποιο συνέτρεχαν διάφοροι λόγοι. Ἡ μεγάλη διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης ἔβλαψε ἀναμφισβήτητα τὸν ἑλληνικό ἐμπορικό στόλο καί ζημίωσε τοὺς ναυτικούς τῶν νησιῶν. Οἱ πολεμικῆς ἀνάγκες ἀπομύζησαν πλοία, χρήματα καί ἀνθρώπους καί ἡ ἐμπορική δραστηριότητα μειώθηκε στό ἐλάχιστο⁵⁰. Ἔτσι ἡ πειρατεία προσέφερε μιὰ λύση, ἔστω καί προσωρινή, στό ὄξύ ὀικονομικό πρόβλημα τῶν νησιωτῶν. Παρόμοιες δυσκολίες ἀντιμετώπιζαν καί διάφοροι ὄπλαρχηγοὶ —ιδίως Μανιάτες καί Θεσσαλομακεδόνες— οἱ ὅποιοι, ἐλλείψει μισθοῦ ἢ ἄλλων πόρων, στρέφονταν πρὸς τήν πειρατεία.

Οἱ ἐκάστοτε κυβερνήσεις ἀπό τήν πλευρά τους —καί ιδίως ἡ Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή— ἔβρισκαν στήν ἐκδοσις ἀδειῶν καταδρομῆς ἕνα εὐκόλο μέσο γιά τήν ἀποφυγή ἀναταραχῶν καί τήν ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων τῶν ἀγωνιστῶν. Ὁ Τρ. Κωνσταντινίδης⁵¹ σημειώνει σχε-

47. Δ. ©εμελή-Κατηφόρη, *Ἠδίοξις τῆς πειρατείας*, Ἀθήναι 1973, τόμ. Α', σ. 5.

48. Ἡ πράξις αὐτή τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἀποτελεῖ, ὡς γνωστό, τήν πρώτην πράξις ξένου κράτους πού ἀφορα τήν Ἑλληνική Ἐπανάστασις.

49. Δ. ©εμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, σ. 5.

50. Κ. Παπαθανασόπουλος, *δ.π.*, σ. 29.

51. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Ἡ πειρατεία*, σ. 56.

τικά διτι οί καταδρομείς δὲν ἐπιβάρυναν καθόλου τὰ ἀδεια ταμεία, σέ ἀντίθεση μέ τὰ πληρώματα τῶν ναυτικῶν μοιρῶν, πού εἶχαν καί τακτικούς μισθούς καί ποσοστά ἀπό τίς λείες. Φυσικά, οί καταδρομείς εἶχαν τήν ὑποχρέωση νά προσάγουν τὰ καταλαμβανόμενα πλοία στό Λειοδικεῖο τῆς Αἴγινας, τό ὅποιο, ἀφοῦ ἔκρινε τή νομιμότητα τῆς καταδρομῆς, διέτασσε τήν παρακράτηση ἑνός μέρους τῶν λειῶν ὑπέρ τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί κατοχύρωνε τό ὑπόλοιπο σέ αὐτούς. Ἐντούτοις, οί καταδρομείς σπάνια ἐμφανίζονταν ἐνώπιον τοῦ Λειοδικείου, τό ὅποιο δὲν ἐνέπνεε κανένα σεβασμό, ἰδίως στούς ξένους⁵².

β) οἱ βάσεις τῶν πειρατῶν

Στήν περίοδο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, οἱ κυριότερες βάσεις τῶν πειρατῶν ἦταν οἱ Βόρειες Σποράδες, ἡ Γραμβούσα καί ἡ Μάνη⁵³. Τά σκάφη πού διέθεταν οἱ πειρατές ἦταν μικρά πλοία, μίστικα⁵⁴ καί περάματα —κατασκευασμένα πολλές φορές ἀπό τούς ἰδίους— πού τὰ εἶχαν ἐφοδιαστεί μέ ἀδειες καί διπλώματα ἀπό τήν Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή⁵⁵.

Στίς Βόρειες Σποράδες εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ὄπλαρχηγοί μέ τίς ὁμάδες τους καί πρόσφυγες ἀπό τή Θεσσαλία καί τή Μακεδονία. Τά πλήθη αὐτά τῶν ἀτάκτων εἶχαν καταφύγει στά νησιά ἕστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς Ἐπανάστασης στή Μακεδονία. Οἱ λόγιοι τούς ἀποκαλοῦσαν «Ὀλύμπιους ἀγωνιστές» καί οἱ νησιώτες «Λιάπηδες». Στή Σκόπελο βρισκόνταν περίπου δέκα χιλιάδες πρόσφυγες, μεταξύ τῶν ὁποίων καί χίλιοι ὀκτακόσιοι στρατιῶτες πού ἐπιδίδονταν στήν πειρατεία καί, καθὼς ἀναφέρει ὁ Μαυροκορδάτος, εἶχαν «εἰς τήν ἐξουσίαν τῶν δλην τήν περιουσίαν κινητοῦ καί ἀκινήτου τῶν κατοίκων, καί ἔκαμαν [...] φρικτάς καταχρήσεις»⁵⁶. Στή Σκιάθο εἶχαν καταφύγει ἐπίσης πολλοί ὄπλαρχηγοί —οἱ σημαντικότεροι τῶν ὁποίων ἦταν ὁ Καρατάσος καί ὁ Γάτσος— μέ τριακόσιους

52. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Β', σ. 11 κέξ.

53. Σημαντική πειρατική βάση ἦταν ἐπίσης ἡ Κάσος, πού εἶχε δμως καταστραφεῖ ἤδη ἀπό τό 1824 ἀπό τούς Αἰγυπτίους.

54. Μίστικο ἢ ζαμπέτο = «σκάφος ὀξύπρωρον καί εὐέλικτον κατάλληλον διά τήν πειρατείαν καί τήν καταδρομήν [...] προωθούμενον κυρίως δι' Ἰστιῶν καί ἐν νημενίσι ἐξ ἴσου ταχέως διά κωπῶν, ἔχον ἀναλογίαν τοῦ μήκους πρὸς τό πλάτος 4:1». (Βλ. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σ. 135).

55. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου, φάκ. 14. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 15).

56. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 15.

στρατιώτες καί τις οίκογένειές τους. Στή Σκύρο, τέλος, υπήρχαν τριακόσιοι στρατιώτες υπό τούς Μ. Λιακόπουλο καί τούς αδελφούς Σαλιώτη⁵⁷. Οί δημογέροντες καί γενικά τά ανώτερα κοινωνικά στρώματα τής Σκύρου καί τής Σκοπέλου συνεργάζονταν μαζί τους, έχοντας μετατρέψει τά νησιά αὐτά σέ κέντρα διάθεσης τών πειρατικών λειών. "Ας προστεθεί, ἀκόμη, πώς τά νησιά αὐτά ἐμειναν στό περιθώριο τών ἀγώνων κατά τή διάρκεια τής Ἐπανάστασης.

Ἡ Γραμβούσα εἶναι ἓνα μικρό νησί ἀπέναντι ἀπό τήν Κίσσαμο στό Β/Δ ἄκρο τής Κρήτης. Ἡ θέση της ἦταν ἔξαιρετικά σημαντική, διότι ἔλεγχε τίς ναυτικές ὁδούς τής Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἦταν ἐπίσης καλά ὀχυρωμένη, χάρη στό βενετικό φρούριο πού διέθετε. "Υστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τής Ἐπανάστασης στήν Κρήτη, ἡ Γραμβούσα καταλήφθηκε ἀπό Κρητικούς, οἱ ὅποιοι τή μετέτρεψαν σέ καταφύγιο τών διωκομένων χριστιανῶν⁵⁸. Μέ τόν καιρό συγκεντρώθηκαν ἐκεῖ πρόσφυγες καί ἀπό ἄλλους τόπους, Ψαριανοί, Μεσολογγίτες κ.α., καί τήν κατέστησαν ὀρμητήριο πειρατικών ἐπιδρομῶν καί βάση ἐξορμήσεων ἐναντίον τής Κρήτης. Οἱ πειρατικές λείες καί ἡ ἐκδοση ἀδειῶν γιά καταδρομές ἐλέγχονταν, ὡς κάποιο βαθμό, ἀπό τό Κρητικό Συμβούλιο, ἀλλά τά θαλάσσια δικαστήρια δέν ἀναμίχθηκαν ποτέ⁵⁹.

Στή Μάνη, τέλος, ἐπιβίωνε πάντα μιᾶ ἰδιότυπη παραδοσιακή μορφή πειρατείας, πού συνοδευόταν καί ἀπό λεηλασίες ναυαγίων⁶⁰. Ἡ πειρατική αὐτή βάση ἐνισχύθηκε σημαντικά ἀπό τούς ἀμισθοὺς στρατιώτες, νέους πού δέν εἶχαν στρατολογηθεῖ καί, γενικότερα, ἀπό φτωχοὺς καί ἀνέργους. Ἡ Προσωρινή Διοίκηση εἶχε παραχωρήσει στόν Ἰ. Μαυρομιχάλη τό δικαίωμα νά ἐκδίδει ἀδειες καταδρομικῶν καί, ἔτσι, ἡ φατρία του ἐγίνε σταδιακά ἰδιοκτήτρια πειρατικῶν πλοίων⁶¹. Ἀπό τίς λείες μόνο ἓνα μικρό μέρος παραδιδόταν στίς Ἀρχές τό ὑπόλοιπο τό ἰδιοποιεῖτο ὁ ἴδιος ὁ Μαυρομιχάλης καί τό διαχειρίζονταν, ἀνεξέλεγκτα, γιά τίς ἀνάγκες τής ἐπαρχίας του⁶².

57. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 15.

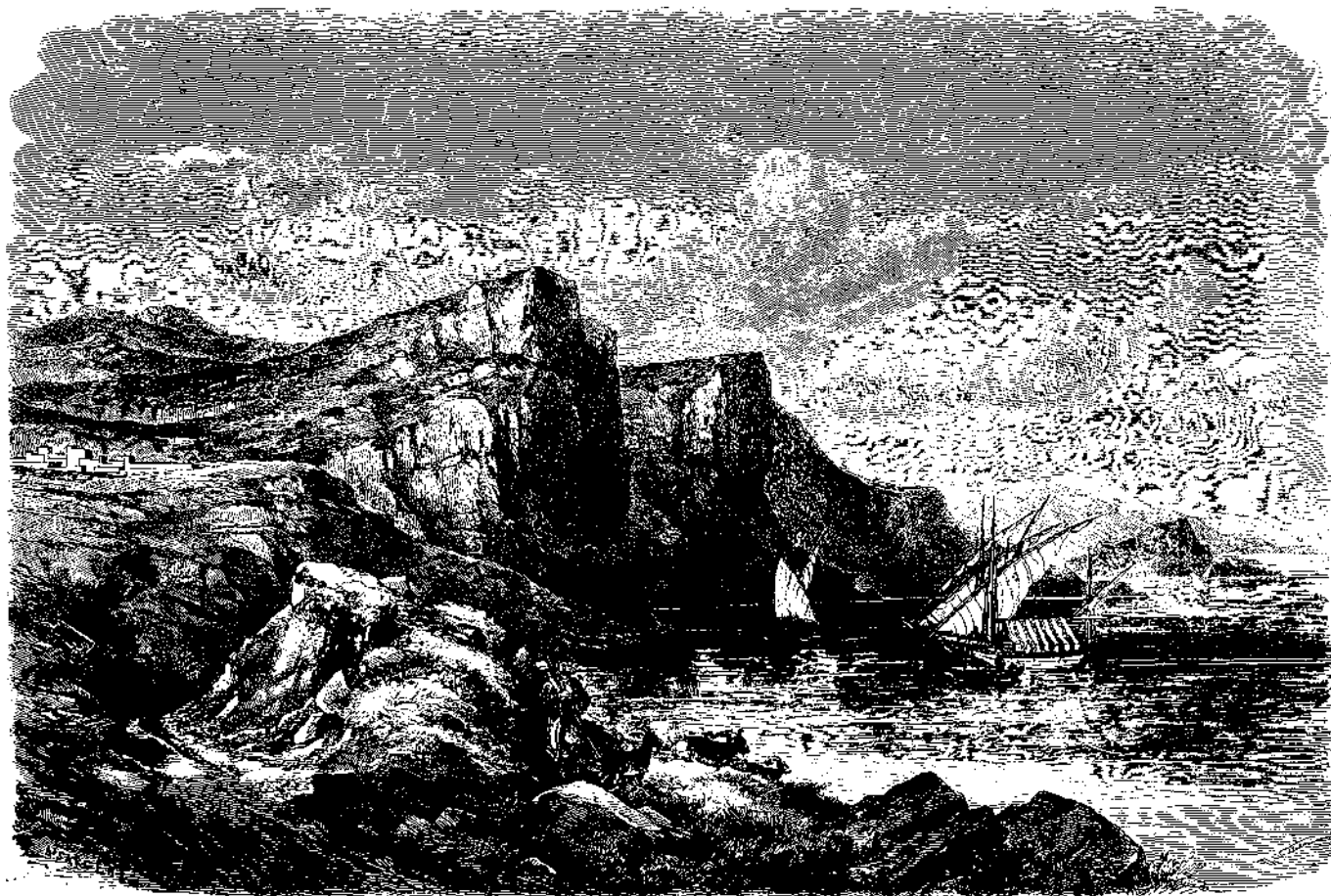
58. Κ. Κριτοβουλίδης, *Ἀπομνημονεύματα τοῦ περὶ αὐτονομίας τής Ἑλλάδος ἀγῶνος τῶν Κρητῶν*, Αθήναι 1859, σ. 272 κέξ.

59. Γ.Α.Κ./Θαλ. Δικ., φάκ. 1-20.

60. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σσ. 17-27.

61. Γ.Α.Κ./Γεν. Γραμμ., φάκ. 184.

62. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Β', σσ. 88-94. Αγωγές κατά τῶν Μαυρομιχαιλῶν πού ἐξεδίκασε τό Θαλάσσιο Δικαστήριο.

Σκόπελος, λιμάνι Πανόρμου (*Tour du monde*, 1872)

Ἡ πολιτική λοιπόν τῶν κυβερνήσεων, σε συνδυασμό μέ τήν οικονομική ἐξαθλίωση τῶν ναυτικῶν καί τῶν ἀγωνιστῶν, ὀδήγησε σέ ἐξαρση τῆς πειρατείας. Ἀπό πηγὴ τῆς ἐποχῆς ἀναφέρεται διτ μόνο κατά τούς μήνες Αὐγουστο καί Σεπτέμβριο τοῦ 1827 ἔγιναν καταδρομές σέ 70 εὐρωπαϊκά πλοία⁶³, ἐνώ οἱ ζημιές πού ὑπέστησαν οἱ διάφορες χώρες, κατά τήν περίοδο 1821-1826, ἦταν: 4.000.000 φράγκα ἢ Αὐστρία, 900.000 ἢ Ἀγγλία καί 300.000 ἢ Γαλλία⁶⁴. Αἰζίζει ἐπίσης νά σημειωθεῖ διτ τήν ἴδια ἐποχὴ οἱ αἰτήσεις γιά ἄδειες καταδρομῆς, πού ἐφταναν στήν Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή, ἦταν τόσες πολλές πού ἢ ἐν λόγω Ἐπιτροπῆ ἐπέβαλε, γιά ἐνίσχυσή της, παράβολο δεκαπέντε ταλήρων γιά κάθε αἴτηση⁶⁵. Γιά τήν ἐξαρση, τέλος, τῆς πειρατικῆς δραστηριότητας, ἢ ὁποία ἀπορροφοῦσε μεγάλο ἀριθμὸ ναυτικῶν, μαρτυροῦν καί οἱ προσπάθειες τοῦ Κόχραν γιά τήν τακτικὴ καταβολὴ τῶν μισθῶν, ὥστε νά προσελκύονται τὰ πληρώματα στά ἐθνικά πλοία.

γ) ἢ δίωξη τῆς πειρατείας

Τήν ἐξαρση τῆς πειρατείας, κατά τήν περίοδο 1826-1827, ἀκολούθησαν ἐντονες ἀντιδράσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1827 σημειώθηκε σοβαρὸ ἐπεισόδιο μέ τήν Αὐστρία, διταν οἱ Σπετσιῶτες καπετάνιοι Ἀ. Λεμπέσης καί Ἰ. Κούτσης συνέλαβαν στήν Πρέβεζα τέσσερα αὐστριακά ἐμπορικά, τὰ ὁποία, ἀφοῦ χαρακτηρίσαν ὡς συνεργαζόμενα μέ τὸν ἐχθρό, ἀπέστειλαν στίς Σπέτσες. Τὰ χαρτιά τους στάλθηκαν γιά ἐλεγχὸ στό Ναῦπλιο, διπου βρισκόταν ὁ Δάνδολος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ τὰ ἔλαβε, κατέπλευσε στις 18 Ἰουλίου στό λιμάνι τῶν Σπετσῶν καί ἀξίωσε νά τοῦ παραδοθοῦν τὰ κατασχεθέντα πλοία. Συναντώντας τήν ἄρνηση τῶν δημογερόντων τῶν Σπετσῶν, ὀργίστηκε καί, δηλώνοντας διτ δέν ἀναγνωρίζει τήν Ἐλληνικὴ κυβέρνηση οὔτε τὰ θαλάσσια δικαστήρια, ἀρχισε νά βομβαρδίζει μέ τό δίκροτο καί τό βρῖκι, πού εἶχε στή διάθεσή του, τό λιμάνι καί τήν πόλη τῶν Σπετσῶν. Ἡ στόλος τοῦ νησιοῦ ἦταν ἀπροετοιμαστὸς γιά ὁποιαδήποτε ἀντίδραση καί οἱ Σπετσιῶτες ὑποχρεώθηκαν, τελικά, νά παραδώσουν τὰ πλοία στὸν Δάνδολο. Ἀπὸ τὸν αὐστριακὸ βομβαρδισμό σκοτώθηκαν δεκατρεῖς ἀνθρωποι καί προξενήθηκαν πολλές ζημιές. Ἡ Δάνδολος, διαπιστώνοντας

63. Δ. ©εμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 47.

64. Γρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σ. 536.

65. Γ.Α.Κ./Ἰπ. Ναυτ., φάκ. 53.

τὴν ὑποχωρητικότητα τῶν νησιωτῶν, ἀπαίτησε νὰ τοῦ δοθοῦν ἕξι χιλιάδες δίστηλα ὡς ἀποζημίωση γιὰ ἓνα αὐστριακὸ πλοῖο ποῦ εἶχε καταληφθεῖ τὸν Ἰανουάριο ἐκείνης τῆς χρονιάς. Ἀπειλήσε πῶς, ἂν τὸ αἴτημά του ἔμενε ἀνικανοποίητο, θὰ ξανάρχιζε τὸ βομβαρδισμό τοῦ νησιοῦ. "Ενας ἰσχυρὸς ἄνεμος ὁμῶς θὰ τὸν ὑποχρεώσει, τελικὰ, νὰ ἀποπλεύσει καὶ ἔτσι τὸ νησί θὰ ἀποφύγει ἓνα νέο βομβαρδισμό.

Οἱ ὑπόλοιπες Δυνάμεις, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους —κυρίως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία— δὲν περιορίστηκαν στό κείμενο τῆς συνθήκης τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1827, ποῦ ἤδη ἔχει ἀναφερθεῖ, καὶ στὴν ἀνάληψη μεσολαβητικῶν προσπαθειῶν μεταξύ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων —ὅπως αὐτὴ προέβλεπε— γιὰ τὴν εἰρήνευση τῆς περιοχῆς καὶ, συνεπῶς, τὴν ἐξάλειψη τῆς πειρατείας, ἀλλὰ θέλησαν νὰ περιορίσουν τὴ δράση τῶν πειρατῶν μὲ τὴ λήψη ἀμεσῶν μέτρων. Ἔτσι, τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1827, οἱ ναύαρχοι Κόδριγκτον καὶ Ντέ Ριγνὸ ἀπαγόρευσαν τὴν χωρὶς τὴν ἄδειά τους κατάληψη πλοίων τῶν χωρῶν τους. Ἐπίσης καθόρισαν ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ ἀποκλεισμοὶ δὲν θὰ μπορούσαν στό ἐξῆς νὰ γίνονται παρά μόνο ἀπὸ τὸν Βόλο ἕως τὴ Ναύπακτο καὶ σὲ ἄκτινα ἕξι μιλίων ἀπὸ τὶς ἄκτές⁶⁶. Τέλος, πίεσαν τὴν Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ ἐκδώσει, στις 21 Ὀκτωβρίου 1827, τὴν ἀκόλουθη διακήρυξη:

Ἡ καταγωγή (= καταδρομὴ), ἣτις ἦτον ἀναγκαία ὡς ἓν τῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὀπλῶν, τὴν σήμερον, δετὸ ἑχθρικός στόλος κατεστράφη παρά τῶν ἀνδρειοτάτων στολάρχων τῶν τριῶν κραταιῶν Δυνάμεων, ἀποκατέστη ὅλως δίολου περιττή. Ὅθεν τὴν σήμερον ἀπαγορεύεται ὀλοτελῶς εἰς πᾶν Ἑλληνικὸν πλοῖον τὸ ερῆον τῆς καταγωγῆς.

Εἰδοποιῶνται λοιπὸν ἀπαξάπαντες οἱ πλοίαρχοι τῆς Ἑλλάδος καὶ διατάττονται νὰ μὴν ἐκπλεύσουν εἰς τὸ ἐξῆς εἰς καταγωγὴν, οὔτε νὰ ἀποτολμῆσωσι τοῦ λοιποῦ νὰ κατάσχωσι κανέν ὁποιοιδήποτε πλοῖον ὑπὸ σημαίαν οὔδετέραν κατ' οὔδ' ἕνα τρόπον καὶ ἐπ' οὔδεμίσι προφάσει.

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πλοίαρχοι, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τοὺς ἀποκλεισμούς, ἐνῶ διατάττονται νὰ μὴν ἀπομακρύνωνται παντελῶς ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ διάπλου των, δὲν ἔχουσι τὴν ἄδειαν ὡσαύτως νὰ κατάσχωσι κανέν ὑφ' ὁποιανδήποτε οὔδετέραν σημαίαν πλοῖον, ἐκτός μόνον ἐκεῖνα, ὅσα φωραθῶσιν ἔνοχα παραβιάσεως ἀποκλεισμοῦ.

Τὸ δὲ θαλάσσιον δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο διωρισμένον διὰ νὰ κρίνει περὶ τῶν λειῶν, δὲν δέχεται τοῦ λοιποῦ διὰ νὰ κρίνη καμμίαν ὁποιανδήποτε ἄλλην λείαν, εἰμὴ τὴν ἐπὶ παραβιάσει ἀποκλεισμοῦ κατασχεθεῖσαν.

66. Α. ©εμελή-Κατηφόρη, δ.π., σ. 51.

Κατά συνέπειαν τούτων άπάντων, θέλει θεωρήσει ή Κυβέρνησις ώς αυτό-χρημα πειρατάς, όσονς τών πλοιάρχων ήθελον άποτολμήσει νά πράξωσιν έναντίον τής παρούσης διακηρύξεως, και ώς τοιούτους θέλει τιμωρήσει άύστηρα.⁶⁷

Έκτοζ άπό τήν παραπάνω διακήρυξη, ή Αντικυβερνητική Έπιτροπή άποφάσισε και τή συγκρότηση δύο στολίσκων: ενός υπό τόν ψαριανό Μ. Κυπαρίσση, άποτελούμενου άπό τά πλοία «Ποσειδών», «Φιλοκτήτης», και άλλα τέσσερα πού διέθεσαν τά ναυτικά νησιά⁶⁸, και ενός στολίσκου υπό τόν Κόχραν. Οί στολίσκοι άυτοί είχαν ώς άποστολή νά κατάσχουν τις ήδη έκδοθεισες άδειες καταδρομών και νά έλέγχουν κάθε ύποπτο πειρατείας πλοίο. Παράλληλα, έπρεπε νά έμποδίσουν τή συνεργασία τών προυχόντων όρισμένων περιοχών μέ τούς καταδρομείς. 'Η έπιχείρηση άυτή έμεινε τελικά άτελέσφορη και ή μοίρα του Μ. Κυπαρίσση διαλύθηκε στά τέλη Νοεμβρίου 1827.

Στά πλαίσια τής προσπάθειας για τήν καταπολέμηση τής πειρατείας άνήκει και ή άπόφαση τής Επιτροπής νά έντάξει τούς καταδρομείς - πειρατές στή ναυτική μοίρα πού συμμετείχε στήν εκστρατεία τής Χίου. 'Η άπόφαση όμως άυτή άποδείχτηκε, όπως είναι ήδη γνωστό, όλέθρια για τήν έπιχείρηση, καθώς τά πειρατικά πλοία έγκατέλειψαν τόν Γ. ' Ανδροϋτσο για νά μεταβοϋν σέ περιοχές περισσότερο πολυσύχναστες, που μπορούσαν νά ασκήσουν τήν πειρατεία μέ μεγάλα κέρδη.

Παρά τή λήψη τών μέτρων άυτών, κανένα άποφασιστικό πλήγμα δέν δόθηκε κατά τής πειρατείας, ή όποία, τήν έποχή τής άφιξης του Καποδιστρια, εξακολουθούσε νά παραμένει σοβαρό έμπόδιο για τήν έλευθερη διακίνηση άνθρώπων και έμπορευμάτων στο Αιγαίο.

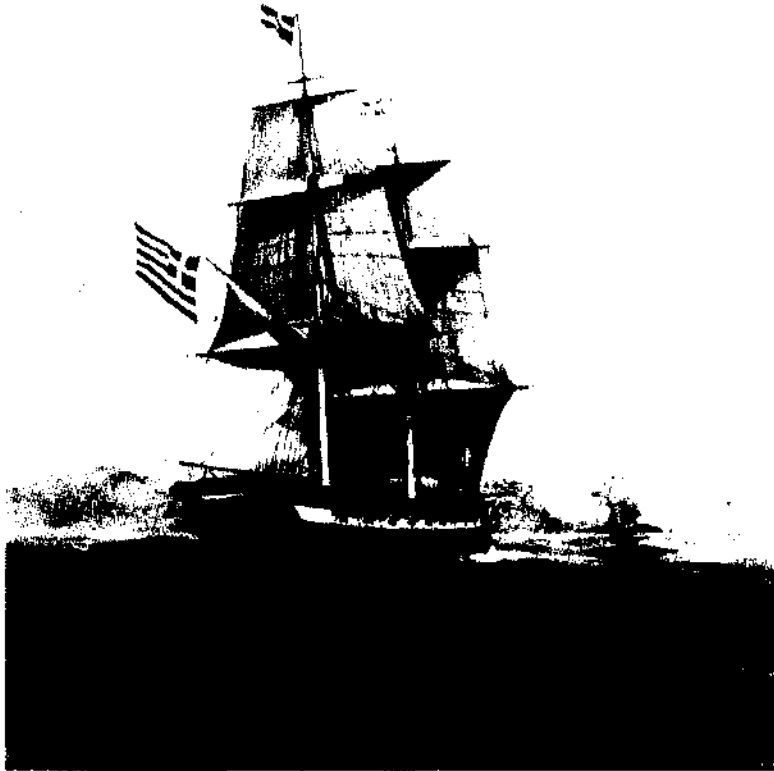
' Η δράση πού άνέλαβε κατά τών πειρατών ό Κυβερνήτης, άμέσως μετά τήν άφιξη του στήν ' Ελλάδα, ήταν πολυσχιδής. Στίς σελίδες πού ακολουθοϋν θα αναπτύξουμε μόνο τίς πολεμικές έπιχειρήσεις. 'Αξίζει όμως νά αναφερθει διτ άυτές πλαισιώθηκαν άπό μιá σειρά άλλων μέτρων άνάμεσα στα μέτρα άυτά ήταν και οι προσπάθειες για τήν ικανοποίηση τών οικονομικών αίτημάτων τών άγωνιστών, ή έκδοση του ψηφίσματος⁶⁹

67. Γ.Α.Κ./ Αντικυβερνητική Έπιτροπή, φάκ. 242.

68. "Ο.π., φάκ. 243.

69. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 16. Τό ψηφισμα, βέβαια, πέρα άπό τήν καταπολέμηση τής πειρατείας άποσκοπούσε στο νά θέσει υπό κρατικό έλεγχο τήν έμπορική ναυτιλία (λεπτομέρειες παρακάτω, κεφ. IV). Για τό Λειοδικείο τής Αΐγινας ό Καποδιστριας δέν είχε

γιά τή ναυτιλία καί ή αναδιοργάνωση τοῦ Λειοδικείου, πού απέβλεπε στήν ἀποκατάσταση τοῦ τρωθέντος κύρους του⁷⁰.

Κ. Βολανάκη: «Πάρων τοῦ Αγώνος»
(Ἐθνική Πινακοθήκη)

Ἦδη ὁ Καποδίστριας, πρὶν φτάσει στό Ναύπλιο, εἶχε ἀποδεχτεῖ στή Μάλτα πρόταση τοῦ Κόδριγκτον νά ἀναλάβει μιά ἀγγλογαλλική μοῖρα τήν καταστροφή τῆς πειρατικῆς βάσης στή Γραμβούσα. Ἡ πρόταση τοῦ ἀγγλοῦ ναυάρχου, ἡ ὁποία ἀπέκλειε τή συμμετοχή ἑλληνικῶν δυνάμεων στήν ἐπιχείρηση αὐτή, ὑποδήλωνε σαφῶς ὅτι οἱ Δυνάμεις δέν

ἐκφρασεῖ καθόλου κολακευτικά ὅταν βρισκόταν στήν Ἰγκώνα εἶχε γράψει: «Περί δέ τοῦ δικαστηρίου σιωπῶ ὑποθέτων ὅτι οἱ ναῦαρχοι εἶχον ἀναντιλέκτους Ἀποδείξεις».

70. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Β' (ὀλόκληρος ὁ τόμος).

θά συναινούσαν στην ένσωμάτωση της μεγαλονήσου στο νεοσύστατο 'Ελληνικό κράτος. Άρα θά πρέπει νά θεωρηθεί επιτυχία τοῦ Κυβερνήτη τό ότι ἔπεισε τόν Κόδριγκτον νά δεχθεί τήν παρουσία στήν Κρήτη τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, ὁ ὅποιος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς 'Ελληνικῆς κυβέρνησης, θά παραλάμβανε τό φρούριο. Ἡ ἐξέλιξη, ὡστόσο, τῆς ἐπιχείρησης αὐτῆς ἦταν δυσμενῆς γιά τήν ἑλληνική πλευρά, γεγονός πού ἐπηρέασε τά αἰσθήματα τῶν Κρητῶν γιά τόν Καποδίστρια⁷¹.

"Όταν στίς 13 'Ιανουαρίου 1828⁷²" ἔφτασαν στή Γραμβούσα τέσσερα γαλλικά πλοία ὑπό τόν πλοίαρχο Ντὲ Ρεβερσώ καί πέντε ἀγγλικά ὑπό τόν Τ. Σταίηνς⁷³, ἡ Ἐπανάσταση στήν Κρήτη εἶχε ἀναζωπυρωθεῖ. Μιά δύναμη ἀπό 600 Κρητικούς καί 1.200 Στερεοελλαδίτες μέ 100 ἄλογα ἦταν ἔτοιμη νά ἀποπλεύσει ἀπό τή νησίδα μέ σκοπό νά καταλάβει τό Φραγκοκάστελλο τῶν Σφακίων. Ὁ Σταίηνς, ὁμοίως, προκειμένου νά ἐπιτρέψει τόν ἀπόπλου τῶν πλοίων πού θά μετέφεραν τούς "ἐλληνες ἀγωνιστές στή Σφακιά, ζήτησε νά τοῦ παραδοθοῦν προηγουμένως τό φρούριο τῆς Γραμβούσας, οἱ λείες, τά κλοπιμαία καθώς καί οἱ ἄρχηγοί τῶν πειρατῶν. Στίς 18 'Ιανουαρίου ὁ Μαυροκορδάτος κατάφερε νά πείσει τόν Σταίηνς νά δεχθεί τή μεσολάβησή του, ὡστε νά ἐπιτευχθεῖ ἕνας συμβιβασμός μεταξύ Κρητῶν καί "Αγγλων. Ἐπιστρέφοντας ὁμοίως ἀπό τήν ἀποστολή του καί πρὶν προλάβει νά Ἀνακοινώσει στὸν ἀγγλο πλοίαρχο τίς προτάσεις τοῦ Κρητικοῦ Συμβουλίου, τά ἀγγλικά καί γαλλικά σκάφη εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νά βομβαρδίζουν τό φρούριο καθώς καί τά ἑλλημενισμένα πλοία. Κατά τή διάρκεια τοῦ βομβαρδισμοῦ βυθίστηκε τό ἀγγλικό σκάφος «Cambrian» ἀπό τυχαία πρόσκρουση σέ βράχο, ἐνώ μιά πειρατική γολέτα, ἡ «Τερψιχόρη», ἀνατινάχτηκε ἐξαιτίας ἀνάφλεξης στήν πυριτιδαποθήκη της.

71. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Ἡ Πειρατεία*, σ. 67 κέξ. Ἐπίσης Ἰ. Λαζαρόπουλος, *Τό Πολεμικό Ναυτικό*, σ. 220 κέξ. καί Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 122 κέξ.

72. Ἡ ἐπιχείρηση τῆς Γραμβούσας ἦταν ἡ πρώτη πού ἀνέλαβαν οἱ Δυνάμεις ἐναντίον τῶν πειρατῶν. "Ἐως τότε τά πλοία τῶν Ἑρωπαϊκῶν ναυτικῶν μοιρῶν περιορίζονταν στό νά συνοδεύουν ἀπλῶς τά ἐμπορικά κατά τόν πλοῦ τους.

73. Ὁ Thomas Staines (1776-1830) δηρέτησε στό Βρετανικό ναυτικό ἀπό τό 1789 ὡς τό 1830. Ἀρχικά τοποθετήθηκε στή μοίρα τῶν Ἰνδιῶν, ἐνώ ἀπό τό 1792 καί ἔπειτα βρισκόταν σχεδόν *Αδιάλειπτα* στή Μεσόγειο. Τόν Ἰούνιο τοῦ 1809, δταν τό βρῖκι «Esprit», στό ὅποιο ὑπηρετοῦσε, ναυμάχησε μέ μονάδες τοῦ Γαλλικοῦ στόλου, ὁ Σταίηνς ἔχασε τό ἀριστέρό του χέρι. Στό «Isis», μέ τό ὅποιο πῆγε στήν Κρήτη, διορίστηκε κυβερνήτης τό 1827. Πέθανε τό 1830 στή γενέτειρά του Margate.

Ο Μαυροκορδάτος, ό όποιος είχε παρακολουθήσει τό βομβαρδισμό από τό άγγλικό πλοίο «Isis», έπέστρεψε κατόπιν στή Γραμβούσα όπου άνακοίνωσε στους Κρητικούς ότι ή σχεδιαζόμενη εκστρατεία τους δέν θά ματαιωνόταν και ό πλοΰς τών έφοδιασμένων μέ ναυτιλιακά έγγραφα πλοίων θά έπιτρεπόταν. Οί ξένες όμως Δυνάμεις άπαιτούσαν τήν παράδοση τών πειρατικών σκαφών όπως επίσης και τών λειών. Οί Κρητικοί, τελικά, παρέδωσαν έξι γολέτες και δύο βρίκια, ενώ ό Μαυροκορδάτος έπέστρεψε στήν Αίγινα, κομίζοντας στήν κυβέρνηση τά ακόλουθα αιτήματα του Σταΐνης: α) άντικατάσταση τής φρουράς τής Γραμβούσας μέ νέα πού θά είχε έπικεφαλής άξιωματικό διορισμένο από τήν κυβέρνηση· β) παράδοση τών κλοπιμαίων· γ) όνομαστικό πίνακα τών πειρατών πού θά διώκονταν και δ) έγγύηση τής Έλληνικής κυβέρνησης ότι δέν θά άναβίωne ή πειρατεία.

Ο Καποδίστριας, σέ άπάντηση τών αιτημάτων τών "Αγγλων, διόρισε φρούραρχο τής Γραμβούσας τόν δγγλο φιλέλληνα Οϋρκχαρτ και δέχτηκε τή μεταφορά τών κλοπιμαίων στή Μάλτα⁷⁴. Ζήτησε όμως να μεταφερθοϋν στήν Αίγινα οι τυχόν πειρατές πού θά συλλαμβάνονταν ώστε να δικαστοϋν από έλληνικά δικαστήρια. Μέ τόν τρόπο αυτό έπίδιωκε να καταστήσει σαφές ότι θεωρούσε τήν Κρήτη τμήμα του Έλληνικού εδάφους.

Ο Οϋρκχαρτ έφτασε στή Γραμβούσα στις 10 Φεβρουάριου μέ τό πολεμικό πλοίο «Υδρα». Ύστερα από δέκα μέρες, όμως, σκοτώθηκε από τό γκρέμισμα τής στέγης ενός βομβαρδισμένου σπιτιού και προσωρινός διοικητής του φρουρίου —μέχρι τής άφίξεως του άναμενόμενου νέου διοικητή, γερμανού Χάν— ανέλαβε ό κυβερνήτης του «Υδρα», Κρόσμπυ. Ο Σταΐνης, ώστόσο, ίσχυριζόμενος ότι οι κάτοικοι τής Γραμβούσας σκόπευαν να έξεγερθοϋν, κατέλαβε στις 22 Φεβρουάριου τό φρούριο μέ εκατόν τριάντα στρατιώτες. Αργότερα ή δύναμη αύξήθηκε σέ διακόσιους άνδρες, οι όποιοι, μέ τό πρόσχημα τής διενέργειας έρευνας, πέτυχαν τήν εκκένωση του φρουρίου από τους Έλληνες. Τό Μάιο ό Χάν ανέλαβε τή διοίκηση τής Γραμβούσας, κατ' όνομα μόνο, δεδομένου ότι οι κάτοικοι του νησιού είχαν φύγει άλλοι για να πολεμήσουν τους

---

74. Ν. Σπηλιάδης, δ.π., τόμ. Δ', σ. 85. Τά πειρατικά πλοία πού συνέλαβαν στή Γραμβούσα οι "Αγγλοι μεταφέρθηκαν στή Μάλτα. Τέσσερα άπ' αυτά, όμως, παραδόθηκαν άργότερα, μετά από σχετική αίτηση του Καποδίστρια, στήν Ελλάδα. Μέ έντολή του Κυβερνήτη τό ένα πουλήθηκε, ώστε μέ τό προϊόν τής πώλησης να επισκευαστοϋν τά υπόλοιπα, τά όποια και έντάχθηκαν στον Έθνικό στόλο.

Αιγυπτίους στην Κρήτη και άλλοι για να εγκατασταθούν στα νησιά του Αιγαίου και στην Πελοπόννησο.

Οι Έλληνικές δυνάμεις ανέλαβαν διάφορες επιχειρήσεις έναντι των πειρατών. Η σημαντικότερη ήταν κατά των πειρατικών καταφυγίων των Βορείων Σποράδων. Αρχηγός της επιχείρησης ορίστηκε, άμεσα μετά την άφιξη του Καποδίστρια, ο Μιαούλης, ο οποίος, με την Ιδιότητα του αυτή, εξέδωσε στις 15 Ιανουαρίου διακήρυξη προς τις τοπικές αρχές των νησιών του Αιγαίου. Με τη διακήρυξη αυτή άξιωνε: α) να απαγορευθεί στους πειρατές να καταφεύγουν στα νησιά τους και να πωλούν τις λείες τους στα λιμάνια· β) να συλλαμβάνονται οι πειρατές και να στέλνονται στην κυβέρνηση ή σε έναν από τους πλοιάρχους της μοίρας του· γ) να μη χορηγούνται διαβατήρια σε όπλισμένα πλοία, που ταξιδεύουν στα νησιά με πρόσχημα το εμπόριο. Σε περίπτωση που δεν συμμορφώνονταν οι τοπικές αρχές προς τις ανωτέρω υποδείξεις, τα νησιά τους θα θεωρούνταν πειρατικά όρμητήρια, «πειρατήρια», κατά την έκφραση της εποχής, και οι δημογέροντες κλεπταποδόχοι⁷⁵.

Ο Ά. Μαυροκορδάτος, για να βοηθήσει τον Μιαούλη στο έργο του, περιήλθε τα σημαντικότερα από τα νησιά ως εκρόσωπος της κυβέρνησης και εξήγησε στις δημογεροντίες τις διατάξεις του «Περί ναυτιλίας ψηφίσματος». Συντάκτης του ψηφίσματος ήταν ο ίδιος. Ο Μαυροκορδάτος, με την ευκαιρία αυτή, έδωσε στον Καποδίστρια έκθεση με πολύτιμες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατούσε στα νησιά⁷⁶.

Ο Μιαούλης, αφού πήρε τις συμπληρωματικές πληροφορίες από τον Σαρνώ⁷⁷, πρόξενο της Αγγλίας στη Θεσσαλονίκη, ξεκίνησε για τις Βόρειες Σποράδες, στις 17 Φεβρουαρίου 1828. Ο στολίσκος του αποτελείτο από το δίκροτο «Ελλάς», την κανονιοφόρο «Φιλελληνίς» —ή το αδελφό της πλοίο «Βαυαρία»— και μία τράτα με κυβερνήτη τον Γ. Ρούφη. Η επιτυχία του Μιαούλη υπήρξε γρήγορη και καθολική. Σ' αυτό συνέβαλαν, πέρα από την προσωπικότητα του Ύδραίου ναυάρχου, ή προηγηθείσα καταστροφή της Γραμβούσας και οι διαδόσεις για τις τιμωρίες που είχαν επιβάλει οι Άγγλογάλλοι στους πειρατές.

Ο Μιαούλης κατέλαβε 41 πλοία στα Σκόπελο και 38 στη Σκιά-

75. Γ.Α.Κ./Θαλ. Δικ., φάκ. 19.

76. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 15.

77. Δ. ©εμελή-Κατηφόρη, δ.π., τόμ. Α', σ. 28. Στόν Jean Charnaud είχαν δώσει οι κάτοικοι της Σκοπέλου κατάλογο με τα όνόματα των όπλαρχηγών και των πλοίων τους.

θο⁷⁸. Ἐπίσης πυρπόλησε, συνολικά, 41 ἄλλα πλοιάρια. *Ἡ ἐπιχείρηση ἐλήξε στίς 3 Μαρτίου 1828. Ὑστερα ἀπό τήν ἀναχώρηση τοῦ Μιαούλη γιά τή Χίο, στήν περιοχή κατέπλευσε ὁ Ἄ. Κριεζής, ὁ ὅποιος ἀνέλαβε τήν ἐπιτήρησή της, ἐνώ συγχρόνως εἶχε ἐξουσιοδοτηθεῖ νά ἐπεμβαίνει στά ναυτικά θέματα τών Κοινοτήτων τών Κυκλάδων⁷⁹. Ἀνάλογες δικαιοδοσίες εἶχαν ὅλοι οἱ ἀρχηγοί τών μοιρών, οἱ ὅποιοι ἐπιτηροῦσαν τίς διάφορες θαλάσσιες περιοχές, πράγμα πού ἐξηγεῖται εὐκολά ἄν ληφθεῖ ὑπόψη ἡ δυσπιστία τῆς κυβέρνησης ἀπέναντι στίς δημογεροντίες τών νησιῶν αὐτῶν. Ἐξάλλου, τό κύρος τους ἦταν μειωμένο, λόγω τῆς μικρῆς συμμετοχῆς τους στήν Ἐπανάσταση. Ἐπίσης, ἐκτός ἀπό τούς ἀρχηγούς τών μοιρών, σημαντικότερη βοήθεια θά προσφέρουν οἱ ἔκτακτοι ἐπίτροποι στή διατήρηση τοῦ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου στή θάλασσα.

Ὁ Ἄ. Λόντος, ἐπίτροπος τών Βορείων Σποράδων, ἀπό τόν Ἰούνιο τοῦ 1828, ἔχοντας στή διάθεσή του τή γολέτα «Καραϊσκάκης» καί συλλέγοντας πληροφορίες κυρίως ἀπό τίς προξενικές εὐρωπαϊκές Ἀρχές, κατόρθωσε νά ἐλέγξει ἀπόλυτα τήν περιοχή τῆς δικαιοδοσίας του.

Ὁ Ἰ. Κωλέττης, στίς ἀνατολικές Σποράδες, μέ τή γολέτα «Σπαρτιάτης» πέτυχε κι αὐτός στήν ἀποστολή του ἀπό τά μέσα τοῦ 1829. Τό ἴδιο Ἰσχύει καί γιά τίς νότιες καί κεντρικές Κυκλάδες, ὅπου εἶχαν διοριστεῖ οἱ Μ. Σοῦτσος, Κ. Μεταξαῆ καί Ἰ. Ρίζος⁸⁰.

Στή Μάνη, ὁ Καποδίστριας ἀπέφυγε νά ἐπέμβει, φοβούμενος τίς ἀντιδράσεις πού θά προκαλοῦσε μιά ἀμεση κυβερνητική παρέμβαση καί στήν ἀρχή προσπάθησε νά ἐπιτύχει τήν καταστολή τῆς πειρατείας ἀπό τίς ἴδιες τίς τοπικές φατρίες. Ἡ πολιτική αὐτή, ὡστόσο, προκάλεσε σοβαρές ἀναταραχές στήν περιοχή. τίς ὅποιες ὁ Καποδίστριας ἐκμεταλλεύθηκε καί, τό καλοκαίρι τοῦ 1829, ἀντικατέστησε τόν Κ. Μαυρομιχάλη ἀπό τή θέση τοῦ φρούραρχου τῆς Μονεμβασίας μέ τόν Κ. Κανάρη, ὁ ὅποιος, ἐκτός τοῦ διότι ἦταν ἐμπιστός του, ἀπολάμβανε, γιά τήν προσφορά του στήν Ἐπανάσταση, μεγάλου σεβασμοῦ. Ὁ Κανάρης παρέμεινε στό φρούριο ἕναν περίπου χρόνο, ἔχοντας στή διάθεσή του πενήντα

---

78. Τά περισσότερα ἀπό τά πλοῖα πού συνέλαβε ὁ Μιαούλης ἦταν μικρά πλοιάρια, 6κ τών ὁποίων λίγα ἦταν κατάλληλα γιά νά ἐνταχθοῦν στόν Εθνικό στόλο.

79. Ν. Α. Κεφαλληνιάδης, *Πειρατεία - Κουρσάροι στό Αἰγαῖο*, Ἀθήνα 1984, σσ. 270-271. Τό Μάρτιο τοῦ 1828, μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ Μιαούλη, οἱ δημογέροντες τῆς Σκύρου, τῆς Σκιάθου καί τῆς Σκοπέλου ἐστειλαν ἀναφορά στόν Κυβερνήτη, στήν ὁποία παραπονοῦνταν ὅτι ἡ πειρατεία εἶχε ἀναφανεῖ καί πάλι στά νησιά τους.

80. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 90 κέξ.

Ψαριανούς και τή βρικογολέτα «Φιλοκτήτης» μέ καπετάνιο τόν Μ. Κυπαρίσση⁸¹. Μέ τή δύναμη αὐτή ἐπιδίωκε νά περιορίσει τή δραστηριότητα τών πειρατῶν τῆς νοτίου Πελοποννήσου.

Ἐπίσης οἱ ἔκτακτοι ἐπίτροποι τῆς κάτω Μεσσηνίας καί Λακωνίας, Γ. Ψύλλας καί Ἰ. Γενοβέλλης, συνεργάζονταν στενά γιά νά θέσουν τήν περιοχή τους ὑπό ἔλεγχο. Αφοῦ ἐξόπλισαν τό σκάφος «Ἅγιος Νικόλαος» κατέλαβαν τρία πειρατικά πλοία τά ὅποια, στή συνέχεια, παρέδωσαν στόν Γ. Σαχτούρη. Ὁ Σαχτούρης τήν ἐποχή ἐκείνη ἐκτελοῦσε ἀποκλεισμό στή νότια Πελοπόννησο⁸². Λίγο ἀργότερα, τό Δεκέμβριο τοῦ 1828, ἔφτασε καί δεύτερο σκάφος, ὁ «Ἀντίζηλος», μέ τό ὅποιο οἱ ἐπίτροποι ἐπιδίωξαν νά περιορίσουν τά κρούσματα πειρατείας, χωρίς, ὁμως, νά ἐπιτύχουν σημαντικά ἀποτελέσματα⁸³. Ἔτσι, στή Μάνη ἡ πειρατεία, παρά τίς κυβερνητικές προσπάθειες γιά τήν καταστολή της, δέν ἐξαλείφθηκε τελείως.

Ἐξετάζοντας συνολικά τίς ἐνέργειες τοῦ Καποδίστρια, γιά τήν πάταξη τῆς πειρατείας, εὐκόλα διαπιστώνεται διότι ἀποσκοποῦσαν στό νά διαθέσουν εὐμενῶς τίς ξένες Δυνάμεις ὑπέρ αὐτοῦ, ἀλλά καί νά θέσουν ὑπό κυβερνητικό ἔλεγχο τίς περιφέρειες τοῦ κράτους, ἀποδυναμώνοντας τίς τοπικές ἐξουσίες. Γιά νά ἐπιτύχει τοῦς σκοπούς του, ὁ Κυβερνήτης ἐπέλεξε νά ξεκινήσει ἀπό τόν πιό ἀδύνατο κρίκο τῆς ἀλυσίδας: τά νησιά τῶν Σποράδων, τῶν ὁποίων οἱ δημογεροντίες, λόγω τῆς περιορισμένης τους συμμετοχῆς στήν Ἐπανάσταση, στεροῦνταν κύρους καί ἰσχύος. Ἡ σχετικά εὐκόλη καί γρήγορη νίκη πού κατήγαγε ἐκεῖ, ἐπέτρεψε στόν Κυβερνήτη νά στραφεῖ, στή συνέχεια, ἐναντίον ἑνός ἰσχυροῦ πειρατικοῦ κέντρου, τῆς Μάνης. Ἀντίθετα, ἡ Ἕδρα, πού καί αὐτή εἶχε καταστεί τόπος ἐμπορίας πειρατικῶν λειῶν⁸⁴, ἔμεινε στήν ἀρχή ἀνενόχλητη. Ἐκεῖ, γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ὁ κυβερνητικός ἔλεγχος καί, ἀκριβῶς, λόγω τῆς ἰσχύος τοῦ νησιοῦ καί τῶν προκρίτων του, ὁ Καποδίστριας θά χρησιμοποιοῦσε διχά τή βία, ἀλλά μέσα πολιτικότερα καί ἡπιότερα.

81. Γ.Α.Κ./Γεν. Γραμμ., φάκ. 81.

82. "Ο.π., φάκ. 169.

83. Δ. Θεμελή-Κατηφόρη, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 96.

84. Τρ. Κωνσταντινίδης, *Καράβια*, σ. 539.

IV ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Γενικά

Ὁ κρατικός μηχανισμός πού άρχισε νά συγκροτείται ἐπί Καποδίστρια δέν περιορίστηκε στό νά ἐντάξει σ' αὐτόν τό πολεμικό μόνο σκέλος τοῦ Ναυτικοῦ, ἀλλά ἐπέβαλε κανονιστικές ρυθμίσεις καί στον τομέα τῆς ἔμπορικής ναυτιλίας. Τοῦτο σήμαινε δι τὴ διαχείριση τῶν ναυτικῶν ὑποθέσεων περνοῦσε, σέ μεγάλο βαθμό, ἀπό τούς προκρίτους στήν κυβέρνηση. Ὁ σχηματισμός λοιπόν κρατικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία, μέσω τῶν ὑπαλλήλων τῆς, ἦταν παρούσα στίς περιφέρειες τῆς χώρας, ἀφαιροῦσε ἀρμοδιότητες Καί ἔθιγε συμφέροντα τῶν τοπικῶν ἀρχόντων. Τοῦτο ἦταν περισσότερο ἐμφανές σέ περιοχές ὅπως ἡ "Υδρα, ὅπου ὑπῆρχε μακρά παράδοση διοικητικῆς αὐτονομίας. Ἐπίσης, ἡ ἐπιβολή φορολογίας καθὼς καί διαφόρων ἄλλων τελῶν γιά τήν ἐκδοση ναυτιλιακῶν κρατικῶν πιστοποιητικῶν μείωνε τά ἔσοδα τῶν νησιῶν πού, κατά κάποιον τρόπο, στήριζαν τήν ἐξουσία τῶν προκρίτων.

Τό πρόβλημα, ὥστόσο, ἔχει καί μιάν ἄλλη πλευρά, ἡ ὁποία, ἂν ληφθεῖ ὑπόψη, φωτίζει κάπως τήν ὀξεία πολιτική ἀντίθεση μεταξύ Καποδίστρια καί Ὑδραίων πού ξέσπασε τό 1830-1831: ἡ συγκεντρωτική διοίκηση τοῦ Κυβερνήτη ἀπειλοῦσε τήν ἴδια τήν ὑπόσταση τῶν προκρίτων καί κατέληγε εἴτε στόν ἀποκλεισμό εἴτε στή μεταβολή τῶν ὀρων συμμετοχῆς τους στό πολιτικό παίγνιο. Ἄν, δηλαδή, ὡς τώρα συμμετείχαν σ' αὐτό ἐπειδή ἀκριβῶς ἦταν πρόκριτοι —μέλη ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν στίς ὁποίες οἱ τοπικοί πληθυσμοί ἀνεγνώριζαν ἕναν προεξάρχοντα ρόλο—ἐφεξῆς κινδυνεύουν νά γίνουν κρατικοί λειτουργοί, δηλαδή νά ἀσκοῦν ἐξουσία δοτή ἐκ τῶν ἄνω καί ἀνακλητή ἀνά πάσα στιγμή. Ἡ περίπτωση τοῦ Λ. Κουντουριώτη εἶναι, ἐν προκειμένῳ, χαρακτηριστική. Ὁ Καποδίστριας, χωρίς νά θέλει νά τόν θίξει, τόν διόρισε διοικητή τῆς Ὑδρας. Ἔτσι ἀπό προεστὸς ἐγινε κυβερνητικός ὑπάλληλος —ιδιότητα φυσικά πού ὁ Κουντουριώτης μετὰ ἀπό λίγο ἀποποιήθηκε.

Τίς σημαντικές αὐτές ἀλλαγές, πού εἰσήγαγαν οἱ προσπάθειες τοῦ

Καποδίστρια για τήν'ίδρυση έξευρωπαϊσμένου κράτους, ενέτεινε ή έλευση στην Ελλάδα πολλών Έπτανησίων πού κατέλαβαν εξέχουσες θέσεις. Τό γεγονός αυτό ενίσχυσε τις άνησυχίες των προκρίτων και τροφοδότησε τις αντιδράσεις τους έναντίον τής κυβέρνησης¹. Οί αντιδράσεις αυτές, δταν κορυφώθηκαν, εκφράστηκαν μέ τό αίτημα για τό σεβασμό τοῦ Συντάγματος και τή σύγκληση Έθνοσυνέλευσης, προκειμένου νά εξασφαλιστεί ή έπιστροφή τοῦ έλέγχου τών αποφάσεων σ' ένα όργανο μέ τή συμμετοχή τών προκρίτων ως εκπροσώπων τών περιφερειών τους.

"Ενα άλλο επίσης ζήτημα, γύρω από τό όποιο δημιουργήθηκαν αντίθεσεις μεταξύ τών προκρίτων τών νησιών και τοῦ Καποδίστρια, ήταν οί άποζημιώσεις τών νησιωτών για τή συμμετοχή τους στις δαπάνες τοῦ Άγώνα.

Ήδη από τό 1821 τά νησιά είχαν αναλάβει τή χρηματοδότηση τοῦ ναυτικοῦ άγώνα. Για νά άντεπεξέλθουν τίς δαπάνες, συγκέντρωναν στό ταμείο τής Κοινότητας τής "Υδρας, ἕστερα από ρητή Έξουσιοδότηση τοῦ Δ. ' Υψηλάντη, τίς προσόδους τών νησιών τοῦ Αἰγαίου, πού προεπαναστατικά άποδίδονταν στους Τούρκους². Ωστόσο, τό προϊόν τών φόρων δέν έπαρκοῦσε για νά καλύψει τίς ανάγκες τών πλοίων. Έτσι οί εύκατάστατοι νησιώτες άρχισαν νά συνεισφέρουν έξ ιδίων πόρων, φροντίζοντας, συγχρόνως, νά αναγνωριστοῦν τά δημιουργηθέντα χρέη τοῦ Έθνους πρós αυτούς. Πράγματι, από τό 1821 κιόλας οί δημογέροντες τοῦ τρινησίου είχαν υποβάλει τό σχετικό αίτημα στην Πελοποννησιακή Γερουσία, πράγμα πού τό άποδέχτηκε και επανέλαβε ή Β' Έθνοσυνέλευση³. Τό ψήφισμα αυτής τής Έθνοσυνέλευσης και τής έπόμενης (1826-1827) επικαλέστηκαν οί εκπρόσωποι τών νησιών, ζητώντας «τά άπ' άρχής έως τής κη' Δεκεμβρίου ζιωκα' νά αναλάβει ή Πελοπόννησος [...] τά δέ από τής κη' Δεκεμβρίου (μόκα' εως τής ιζ' 'Απριλίου αωκγ' σημαντικά έξοδα και αί δίκαιαι άμοιβαί τών αυτών νήσων νά είναι και νά λογίζονται χρέος δλου τοῦ Έθνους»⁴.

Λίγους μήνες ἕστερα από τήν ὑποβολή και τήν άποδοχή τοῦ αιτήματος αυτοῦ, ή Διοίκηση άποφάσισε νά δημοπρατήσει τίς προσόδους τών νησιών τοῦ Αἰγαίου και νά τίς διαθέσει για τίς ανάγκες τοῦ στόλου. Τήν

1. J. Petropoulos, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 139. Έπίσης Σπ. Τρικούπης, *Ίστορία τής Έλληνικής Έπανάστασης*, τόμ. Δ', σ. 215.

2. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 14, «Άρθρα τής διοικήσεως τών νήσων».

3. *ΑΕΠ*, τόμ. Α', σσ. 135-136.

4. *Ό.π.*, σσ. 241-242.

περίοδο αυτή ο στόλος βρισκόταν υπό τις διαταγές του Κόχραν⁵, ο οποίος και πρόκειτο να όρίσει για τό έργο αυτό ειδική έπιτροπή. Οί νησιώτες άντέδρασαν έντονα και επέτυχαν, στις 25 Φεβρουάριου του 1827, τήν ανάκληση του μέτρου αυτού από τήν Γ' Έθνοσυνέλευση. Μέ τό σχετικό ψήφισμα ό έλεγχος τών προσόδων τών νησιών επανήλθε στις δημογεροντίες τής "Υδρας, τών Σπετσών και τών Ψαρών⁶. Τό θέμα, ώστόσο, τών αποζημιώσεων παρέμενε πάντα έκκρεμές, γιατί, αν και οί Έθνοσυνελεύσεις είχαν αναγνωρίσει τις θυσίες αυτές ως έθνικό χρέος, τό χρέος αυτό δέν είχε ακόμη εξοφληθεί.

Αυτά λοιπόν τά δύο προβλήματα —τό ένα πολιτικό, τό άλλο οικονομικό— θά αποτελέσουν τόν άξονα γύρω από τόν όποιο θά έξελιχθοϋν οί σχέσεις Καποδίστρια - νησιωτών. Χρονολογικά, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις περιόδους: ή πρώτη αρχίζει με τήν έλευση του Καποδίστρια και τελειώνει τόν Αύγουστο του 1828. Στην περίοδο αυτή, με άφορμή τό ψήφισμα «Περί ναυτιλίας» και τήν επιδημία τής πανώλης πού ένέσκηψε στην "Υδρα, σημειώνονται οί πρώτες προστριβές χωρίς να υπάρξει ρήξη. Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται ως τόν 'Ιούλιο του 1829, εποχή κατά τήν όποία συγκαλείται ή Έθνοσυνέλευση του 'Αργους, και ό Κυβερνήτης υπερισχύει τών αντιπάλων του. Τέλος, ή τρίτη περίοδος φτάνει ως τόν Απρίλιο του 1831. Σημαντικό για τις σχέσεις του Καποδίστρια με τήν ευρύτερη αντιπολίτευση, κατά τήν περίοδο αυτή, ήταν τό έπεισόδιο του Λεοπόλδου. Η αναγγελία τής αποδοχής του έλληνικού θρόνου από τόν πρίγκιπα του Σάξ-Κοβούργου αναπτέρωσε τις έλπίδες τής αντιπολίτευσης, ή όποία κηρύχθηκε ανοικτά πλέον κατά του Κυβερνήτη. Η διάψευση όμως τών ελπίδων της, μετά τήν άρνηση του Λεοπόλδου να έρθει στην Ελλάδα, ώθησε τήν "Υδρα να συσφίξει τις σχέσεις της με τήν υπόλοιπη αντιπολίτευση, να τήν συσπειρώσει γύρω από αυτή και να βαθύνει τή ρήξη με τό καποδιστριακό καθεστώς.

Πρώτη περίοδος: 'Ιανουάριος - Αύγουστος 1828

' Ο Καποδίστριας γνώριζε καλά τόσο τή νοοτροπία τών караβοκυραίων όσο και τήν κατάσταση πού επικρατούσε στα νησιά. ' Εντούτοις, για να επιτύχει γρήγορα τήν πάταξη τής πειρατείας, έκρινε σκόπιμο να προχωρήσει άμέσως στον έλεγχο τής ναυτιλίας. Για τό λόγο αυτό είχε

5. Κ. Βακαλόπουλος, δ.π., σ. 121.

6. ΑΕΠ, τόμ. Α', σ. 346.

ήδη εκδώσει από τις 3 Φεβρουάριου του 1828 τό Η' ψήφισμα⁷. Σύμφωνα μέ τό ψήφισμα αυτό, όλα τά έμπορικά πλοία ήταν υποχρεωμένα νά φέρουν τήν έλληνική σημαία. ' Επίσης δφειλαν νά είναι έφοδιασμένα μέ τά έγγραφα ιδιοκτησίας, πού τά παρείχαν οί δημογεροντίες, τό δίπλωμα τής κυβέρνησης, τό ναυτολόγιο καί, τέλος, τό διαβατήριο, πού τό εξέδιδαν οί κατά τόπους ύγειονόμοι. Τό κυβερνητικό δίπλωμα άπαιτούσε τακτική άνανέωση από τήν εκδίδουσα ' Αρχή, μέ τήν αντίστοιχη, φυσικά, χρηματική επιβάρυνση.

Τό ίδιο ψήφισμα χαρακτήριζε πειρατικά όλα τά πλοία τών όποιών οί Ιδιοκτήτες δέν έφάρμοζαν τίς σχετικές διατάξεις καί καθόριζε άνάλογες ποινές. ' Επίσης, στά πλαίσια τής νέας αύτής ναυτιλιακής πολιτικής, ό Καποδίστριας, ιδίως μετά τίς επιχειρήσεις του Μιαούλη κατά τών πειρατών, παραχώρησε εκτεταμένες άρμοδιότητες για τή ναυτιλία στους διοικητές τών ναυτικών μοιρών καί, κυρίως, στους "έκτακτους κυβερνητικούς επιτρόπους, τών όποιών οί διορισμοί άρχισαν τήν άνοιξη του 1828⁸.

Οί νέες ρυθμίσεις, οί χρηματικές επιβαρύνσεις καί, κυρίως, ή πλαισίωση τής ναυτιλίας από τό κράτος, τό πρωτόγνωρο αυτό φαινόμενο για τά έλληνικά δεδομένα, προκάλεσαν τίς πρώτες κατά τής κυβέρνησης δυσφορίες τών πλοιοκτητών καί τών ναυτικών, οί όποιοι άντελήφθησαν δι τή δίωξη τής πειρατείας περιόριζε τή δική τους αυτονομία.

Τίς σχέσεις τής κυβέρνησης μέ τά νησιά, καί ιδίως μέ τήν "Υδρα, άπέιλησε ένα άλλο επεισόδιο πού σχετιζόταν μέ τήν επιθυμία του Καποδίστρια νά ιδρύσει τήν ' Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα. ' Ο Κυβερνήτης ζήτησε από τόν Λ. Κουντουριώτη νά συμμετάσχει στό κεφάλαιο τής Τράπεζας, καταβάλλοντας μετρητά ή πιστωτικές επιστολές⁹. Μεταξύ τών άλλων προέβαλε καί τό έπιχείρημα δι τή Τράπεζα, έχοντας έπαρκή κεφάλαια, θά μπορούσε νά προχωρήσει στις άποζημιώσεις τών ναυτικών¹⁰. ' Ο Καποδίστριας μπορεί καί νά υποπτευόταν τήν αντίδραση του Κουντου-

7. Βλ. Παράρτ. άρ. έγ. 16.

8. Δ. ©εμελή-Κατηφόρη, δ.π., τόμ. Α', σ. 92.

9. Σπ. Τρικούπης, δ.π., τόμ. Δ', σ. 215. Οί σχέσεις Καποδίστρια - Λ. Κουντουριώτη είχαν ήδη διαταραχθεί λόγω του ζητήματος του κτήματος τής ' Απαθείας, τό όποιο είχε άπαλλοτριωθεί, αλλά ή σχετική άποζημίωση δέν είχε καταβληθεί στον ιδιοκτήτη του, Λ. Κουντουριώτη.

10. ' Α. Λιγνός, ' Ιστορία τής νήσου "Υδρας, τόμ. Γ', ' Αθήναι 1953, σσ. 32-39. ' Επιστολές Καποδίστρια καί Λ. Κουντουριώτη (Φεβρουάριος 1828).

ριώτη στήν δημιουργία τής Τράπεζας και νά ἐπιδίωκε νά ἐμφανίσει δι τή στάση τοῦ Ὑδραίου οἰκοκυραίου συντελεῖ στήν μὴ οἰκονομική ἀποκατάσταση τῶν ναυτικῶν. Γεγονός πάντως εἶναι δι ὁ Κουντουριώτης δὲν κατέβαλε στήν Τράπεζα περισσότερα ἀπὸ 3.000 τάληρα —στὰ ὅποια προσέθεσε ἀργότερα ἄλλα 2.000— καὶ δι ἀπέρριψε τὴν πρόταση τοῦ Καποδίστρια νά ὑποθηκευθοῦν τὰ κτήματά του στήν Κέρκυρα, γιατί, ὅπως γράφει, ἔκρινε τὴν πρόταση αὐτὴ ὑπότιμητικὴ¹¹.

Τὴν ἐποχὴ πού ὁ Καποδίστριας ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Λ. Κουντουριώτη γιὰ τὸ ζήτημα τής συμμετοχῆς του στό κεφάλαιο τής Τράπεζας, ἀποφασίζει ἐπίσης νά ἐπανδρώσει τὸ κάστρο τοῦ Παλαμηδίου στό Ναύπλιο μὲ ἑκατὸ Ὑδραίους ναῦτες, προσφέροντάς τους «τό ψωμί καὶ τὸ σιτηρέσιον» καθὼς καὶ τὸν μισθό¹². "Ἄλλοι πενήντα Σπετσιώτες θά σταλοῦν στό Ἴτζ-Καλέ, ἐνὸς πενήντα Ψαριανοὶ ὑπὸ τὸν Κ. Νικόδημο θά ὀριστοῦν φρουροὶ τῶν κανονιοστασίων τοῦ Ναυπλίου¹³. Μὲ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ ὁ Καποδίστριας ἀποκόμιζε διπλὸ ὄφελος: ἀφενὸς θά ἀπαλασσόταν ἀπὸ τίς διαμάχες τῶν παλαιῶν φρουράρχων καὶ ἀφετέρου θά κολάκευε τοὺς νησιώτες, ἀναθέτοντάς τους τὴ φύλαξη τής πύθ σημαντικῆς πόλης τής χώρας, στήν ὁποία ἄλλωστε κατοικοῦσε καὶ ὁ ἴδιος.

Παράλληλα μὲ αὐτές τίς χειρονομίες καλῆς θέλησης, ὁ Καποδίστριας δὲν ἔπαυε, ὅσο πλησίαζε ἡ 1η Μαΐου —ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία τὸ Ἡ΄ ψήφισμα θά ἐτίθετο σέ ἐφαρμογὴ— νά ὑπενθυμίζει πρὸς τοὺς νησιώτες τὴν ὑποχρέωση πού εἶχαν νά προμηθευθοῦν τὰ ἀπαραίτητα διπλώματα¹⁴. Ἐνα τυχαῖο ἄλλως περιστατικὸ —ἡ ἐπιδημία πανώλης πού ἐνέσκηψε στήν Ὑδρα τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1828— ἀνάγκασε τὴν κυβέρνησιν νά ἀναστείλει τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ψηφίσματος.

Ἡ ἐπιδημία διήρκεσε δύο περίπου μῆνες, διάστημα κατὰ τὸ ὅποιο τὸ νησί ἀπομονώθηκε πλήρως ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Παρόλο πού ὁ ἀπολογισμὸς τῶν θυμάτων ἦταν τελικὰ ἀσήμαντος¹⁵, ἡ πανώλη ἔδωσε

---

11. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 38. Γιὰ νά ὑπάρχει κάποιο μέτρο σύγκρισης ἄς σημειωθεῖ δι ὁ ἴδιος ὁ Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος φυσικὰ δὲν εἶχε τὴν οἰκονομικὴ ἐπιφάνεια τῶν Κουντουριώτηδων, κατέθεσε στήν Τράπεζα 25.000 τάληρα. Βλ. καὶ D. Flemming, *δ.π.*, σ. 24.

12. *Ἀρχεῖον Ὑδρας*, τόμ. ΙΔ', σ. 44.

13. *Ὁ.π.*, σ. 45. Οἱ Ὑδραῖοι ἐμείναν στό Ναύπλιο ὡς τις 28 Μαρτίου 1828.

14. Τὰ νησιά ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους δὲν φαίνεται νά ἀποδίδουν μεγάλη σημασία στις συστάσεις αὐτέες (*δ.π.*, σσ. 54, 59 καὶ 120).

15. Κ. Βακαλόπουλος, *δ.π.*, σσ. 163-167.

άφορμή για την πρώτη σοβαρή κρατική παρέμβαση στο νησί. Εκτός του αποκλεισμού, που δέν ήταν χωρίς συνέπειες για την τοπική οικονομία, αποφασίστηκε και η αποστολή υγειονομικών επιτρόπων, οι οποίοι είχαν εύρεϊες διοικητικές δικαιοδοσίες¹⁶. 'Ακόμη, μέ πρόσχημα τίς υγειονομικές ανάγκες, έπιβλήθηκε έλεγχος στή διακίνηση τών προσώπων¹⁷, έγιναν παραβιάσεις του άπορρήτου τής' ιδιωτικής άλληλογραφίας και, γενικότερα, έφαρμόστηκαν μέθοδοι άστυνόμησης, καινοφανείς για τούς 'Υδραίους. Τέλος, μέ την εύκαιρία πάντα τής έπιδημίας, διορίστηκε ό Βιάρος Καποδίστριας «έκτακτος έφορος τής υγείας κατά την "Υδραν» και προσωρινός διοικητής. 'Επίσης έπισπεύθηκε ή τοποθέτηση μιᾶς σειραῶς κυβερνητικών υπαλλήλων. "Όσον άφορα' αυτους τούς τελευταίους, θά πρέπει νά σημειωθεί διι ό Καποδίστριας, άντιλαμβανόμενος διι ή παρουσία τους θά δυσαρεστούσε τούς ' Υδραίους, οι όποιοι ήταν συνηθισμένοι στήν άυτοδιοίκηση και καχύποπτοι άπέναντι σέ κάθε άπόπειρα έξωτερικής έπέμβασης, φρόντισε, δπως δείχνει ό παρακάτω πίνακας, ώστε ή πλειοψηφία τους νά άποτελεϊται άπό έντοπίους, άντίθετα μέ διι συνέβαινε σέ άλλες περιφέρειες.

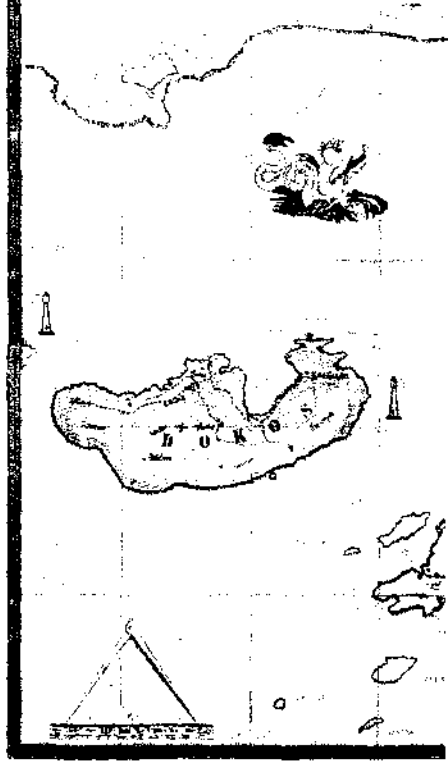
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ

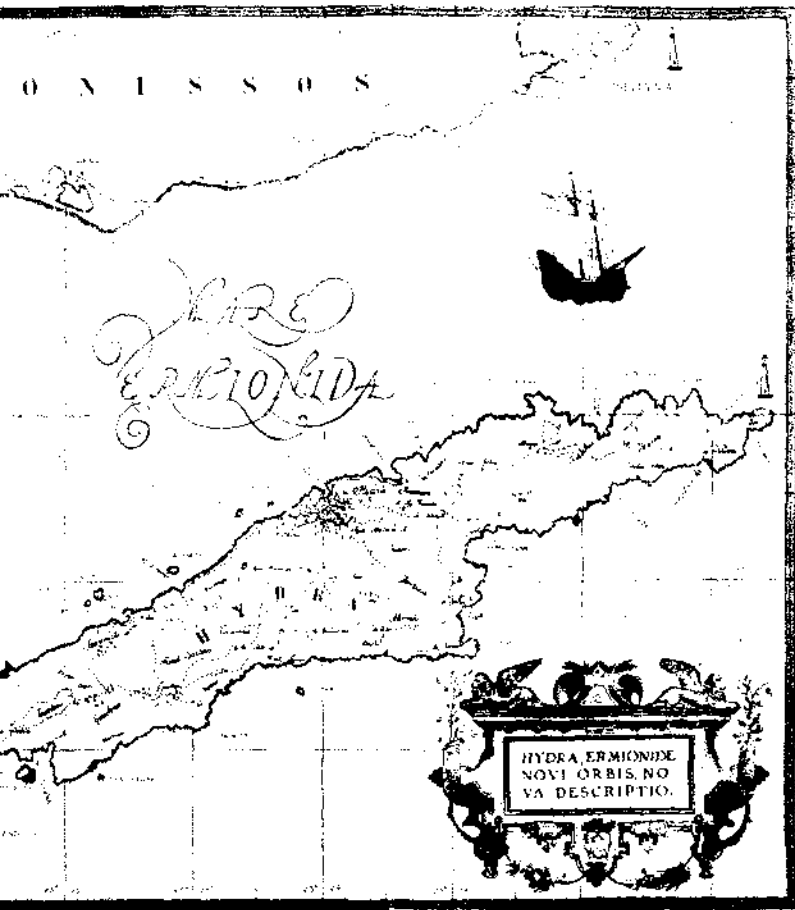
' Ιδιότητα	"Όνομα	Τόπος καταγωγής
' Αστυνόμος	Θεοχάρης Παπαντωνίου	' Υδραίος
Γραμματεύς τής ' Αστυνομίας	Γεώργιος Θεοφίλου	' Υδραίος
' Υπογραμματεύς	Δημήτριος Δελόπουλος	' Υδραίος
' Υγειονόμος	Ν. Λαζάρου Νέγκας	' Υδραίος
' Ιατρός του 'Υγειονομείου	Νικόλαος Ξανθός	Σίφνιος
Γ ραμματεύς	Χριστόδουλος ' Ιωάννου	' Υδραίος
' Υπογραμματεύς	Δημήτριος 'Ολύμπιος	' Υδραίος
Λιμενάρχης	'Ιωάννης Μαρούκας	' Υδραίος
Γραμματεύς του Λιμεναρχείου	Α. Κονταράτος	Χίος
'Επιστάτης του Λοιμοκαθ/ρίου	'Αντώνιος Σακελλαρίου	'Υδραίος
Πολιτάρχης	'Αντώνιος Χ' Ανδρέου	' Υδραίος
Συνεπιστάτης του Δασμοτ/νείου	Δημήτριος Γ. Κριεμάδης	'Υδραίος
Γ ραμματεύς	'Αναστάσιος Λ. Κόκκινης	' Υδραίος

16. *Άρχείον "Υδρας*, τόμ. ΙΔ', σ. 82 κέξ. 'Αρχικά έστάλησαν οι 'Αναστάσιος Λόντος και Ν. Καλογερόπουλος μαζί μέ τόν γιατρό Ν. Ξανθό.

17. "Ο.π., σσ. 82-83.

P E L O P

Ύδρα

"Υστερα από τήν εξάλειψη τής επιδημίας ή εφαρμογή τοῦ «Περί ναυτιλίας ψηφίσματος» τέθηκε ἐκ νέου, δημιουργώντας μάλιστα μεγαλύτερη ἀπό ὅσο πρὶν ἔνταση, δεδομένου δι τὸ Καποδίστριας εἶχε προχωρήσει σέ τροποποίηση ὀρισμένων διατάξεων. Οἱ ἀλλαγές εἶχαν ὡς στόχο τήν κατεύθυνση τής επέκτασης τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν κρατικῶν ὀργάνων σέ βάρος αὐτῶν τῶν προκρίτων. Ἔτσι, τὸ ἀρθρο 4 τοῦ καινούριου Ἰς ἡφίσματος τῆς 20 Αὐγούστου 1828 «Περί τῶν χρεῶν τῶν λιμεναρχῶν», ὀριζε δι τὰ ἐκδιδόμενα ὡς τότε ἀπό τίς δημογεροντίες ἐγγραφα ιδιοκτησίας τῶν πλοίων θά ἐπρεπε ἐφεξῆς νά ἐπικυρώνονται «παρά τῆς κυβερνήσεως» καί ἐπιφόρτιζε τοὺς λιμενάρχες «νά ἐπαγρυπνοῦν εἰς αὐτὸ τοῦτο»¹⁸. Φυσικά, αὐτές οἱ ἐνέργειες τοῦ Κυβερνήτη, πού εἶχαν πάντα πρόσχημα τήν πάταξη τῆς πειρατείας, δέν ἐπαυαν νά προκαλοῦν δυσφορία καί ἀντιδράσεις μεταξύ τῶν νησιωτῶν, καθότι ἔθεταν τίς τοπικές Ἀρχές ὑπὸ κυβερνητικὴ κηδεμονία.

Δεύτερη περίοδος: Αὐγῶστος 1828 - Ἰούλιος 1829

α) τὸ ζήτημα τῶν ἀποζημιώσεων

Κατὰ τὸ δεύτερο ἔξάμηνο τοῦ 1828, ὁ Καποδίστριας ὀργανώνει ἀποτελεσματικότερα τὸν ἐλεγχὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἀπὸ τήν Κεντρικὴ Διοίκηση μέ βάση τίς διατάξεις τοῦ Ἰ' ψηφίσματος, σχετικῶς μέ τήν περιφερειακὴ ὀργάνωση τοῦ κράτους. Ἦδη ἀπὸ τὸ Μάιο εἶχε ἀναγγελθεῖ ἡ ἄφιξη κυβερνητικῶν ἐπιτρόπων ἀποστολῆ τῶν ὁποίων ἦταν «νά θέσουν τὰς τοπικὰς διοικήσεις ὑπὸ τήν αἰγίδα τῶν νόμων» καί «νά ἐκτελέσουν ἀμέσως καί ἐμμέσως τήν περὶ ἐθνικῆς ναυτιλίας διάταξιν»¹⁹.

Στὴν Ἰδρα ὁ Καποδίστριας, ἀναγνωρίζοντας δι δύσκολα θά ἀφαιροῦσε τήν ἐξουσία ἀπὸ τοὺς προκρίτους, ὀρισε προσωρινὸ διοικητὴ τὸν «πρώτον ἐξ αὐτῶν», δηλαδή τὸν Λ. Κουντουριώτη²⁰. Ὁ ἐλιγμός αὐτός, ὡστόσο, δέν κατεύνασε τίς ἀνησυχίες τῶν Ἰδραίων γιά τήν πρόθεση τοῦ Κυβερνήτη, σκοπός τοῦ ὁποίου ἦταν νά τοὺς ἀφαιρέσει τὸ δικαίωμα τῆς παροχῆς διπλωμάτων γιά τὰ πλοῖα καθὼς καί τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπραξῆς καί διάθεσης τῶν προσόδων τοῦ νησιοῦ σέ μιά περίοδο, μάλι-

18. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 17.

19. *Αρχεῖον Ἰδρας*, τόμ. ΙΔ', σσ. 98-99. Διακήρυξη τοῦ Ἰ. Καποδίστρια «πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἐξ τμημάτων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους» τῆς 14 Μαΐου 1828.

20. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 348. Τέτοια μεταχείριση ἐπεφυλάχθη μόνο στοὺς Ἰδραίους. Στις ἄλλες περιοχές τῆς χώρας οἱ διοικητές δέν ἦταν ποτέ ἐντόπιοι.

στα, πού τά οικονομικά τους ήταν κρίσιμα. «Τά πλοία, γράφει ό 'Α. Λιγνός, δέν ήσαν είς κατάστασιν νά αναλάβουν τό έργο των. Τά κεφάλαια είχον έξαντληθή· και ό ναυτικός πληθυσμός τών τριών νήσων μειωθή»²¹. Μέ τήν επικράτηση τών συνθηκών αύτών αρχίζει νά προβάλλει ξανά τό αίτημα τών άποζημιώσεων. Οί πρόκριτοι τής "Υδρας μέ έπιστολή τους τής 6 'Ιουνίου 1828 ζητούσαν από τήν κυβέρνηση «νά εύαρεστηθή νά λάβη πρόνοιαν» για τά πλοία τους, ώστε «νά προληφθώσι από τοϋ νά σαπίσωσιν είς τό παντελές και βουλίσωσι»²². Στο 'ίδιο αίτημα θά επανέλθουν τόν Αύγουστο και τό Σεπτέμβριο²³.

Ό Καποδίστριας, μέ τή σειρά του, απέφυγε νά δώσει σαφείς και δεσμευτικές άπαντήσεις και προτίμησε νά υϊοθετήσει μία τακτική μάλλον παρεκτυστική: ζήτησε από τούς νησιώτες νά όρίσουν πληρεξουσίου, ώστε νά συζητήσει μαζί τους τήν επίλυση τοϋ προβλήματος²⁴.

Πράγματι, οί νησιώτες συνέστησαν όκταμελή έπιτροπή, άποτελούμενη από τέσσερις 'Υδραίους, δύο Σπετσιώτες και δύο Ψαριανούς, ή όποία στις 2 Νοεμβρίου πρότεινε «νά παρρησιάση έκαστος τήν τιμήν τής κατασκευής τοϋ πλοίου του και οϋτω λαμβάνουσιν αύτήν βάσιν ή διορισθησομένη έπιτροπή πρός έπεξεργασίαν τών λογαριασμών τούτων και όδηγουμένη από τόν χρόνον και λοιπά νά φθάση είς τόν σκοπόν». Πρότεινε έπίσης τήν κατάστρωση ενός γενικοϋ λογαριασμοϋ «ό όποιος» κατά τή γνώμη της «όσον ήτο αναγκαίος διά πολλούς λόγους νά είναι είς πάντα χρόνον τελειωμένος και καθαρός, άλλον τόσον παρημελήθη έως σήμερον»²⁵.

Στό αίτημα τής συστάσεως νέας έπιτροπής ό Καποδίστριας ανταποκρίθηκε αύθημερόν. Μέ έπιστολή του πρός τό Πανελλήνιο ζήτησε τή γνώμη του για τή συγκρότησή της —κατά τόν Καποδίστρια θά έπρεπε νά είναι έπταμελής και νά περιλαμβάνει τέσσερα μέλη διορισμένα από τήν κυβέρνηση και τρία από τά νησιά—καθώς και για τήν άγορά από τό κράτος όρισμένων πλοίων από τά νησιά²⁶.

21. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 52.

22. *Αρχείον "Υδρας*, τόμ. ΙΔ', σ. 112.

23. *"Ο.π.*, σσ. 215-217.

24. *"Ο.π.*, σ. 217.

25. *"Ο.π.*, σ. 231. Μέλη τής έπιτροπής αύτήζήταν οί Δ. Τσαμαδός, Β. Μπουντούρης, Α. Χατζηαναργύρου, Γ. Κούτζης, Γκ. Καρακατσάνης, Ν. Κοτζιας, Αποστόλης Αποστόλης, Α. Μοναρχίδης.

26. *"Ο.π.*, σ. 232.

* Η "Υδρα, μέ τή σειρά της, προχώρησε κι αυτή στή δημιουργία νέας επιτροπής, έπονομαζόμενης «λογιστικής», στην οποία συμμετείχαν οί Τ. Ορλάνδος, Λ. Τσαμαδός, Δ. Βούλγαρης, Δ. Θεοδωράκης, Α. Οικονόμου, Ν. Οικονόμου και Γ. Κριεζής, οί όποιοι έπρεπε «νά θεωρήσωσι τούς παρά τών κατά μακρόν Διοικήσεων δοθείσας συναλ/κάς και νά τάς παραβάλωσι μέ τάς καταβολάς διά νά ίδωσιν αν έξισώνωνται και τελευταίον νά έπεξεργασθώσιν τούς κοινούς και μερικούς έκάστου λογαριασμούς ο'ίτινες έπεξεργασθέντες και επικυρωθέντες παρ' αυτής νά παρρησιασθώσιν εις τήν σχηματισθησομένην παρά τής κυβερνήσεως έπταμελή επιτροπήν»²⁷.

Στήν επιτροπή αντιπρόσωπος τής "Υδρας θά οριστεί ο Γ. Κριεζής, τών Ψαρών ο Ν. Κοτζιάς και τών Σπετσών ο Α. Χατζήαναργύρου²⁸. Περί τά τέλη τοῦ 1828 ο Καποδίστριας προχώρησε στην επίσημη σύσταση τής επιτροπής, στην οποία τοποθέτησε τούς Α. Μαυροκορδάτο, Τ. Μαγγίνα, Ζ. Ζαχάρωφ και Τ. Βλάχο. Στο σχετικό ψήφισμα, αφού αναγνώρισε τή νομιμότητα τών διεκδικήσεων τών νησιών και μνημόνευσε τίς αποφάσεις «τών έν Αστρει και έν Έπιδαύρω, συνελύσεων», ορισε διτι «ή επιτροπή θέλει συνέλθει εις τήν καθέδραν τής Κυβερνήσεως και θέλει άρχισει τάς εργασίας της δσον τό δυνατόν ταχύτερον»²⁹. Τελικά, όμως, οί εργασίες καθυστέρησαν και ή έν λόγω επιτροπή υπέβαλε τό πόρισμά της σχεδόν ένα χρόνο άργότερα, στις 2 Νοεμβρίου 1829³⁰. Στο διάστημα πού μεσολάβησε σημειώθηκαν αρκετές εξελίξεις στην πολιτική ζωή τής χώρας.

β) τά προ τής Έθνοσυνέλευσης

Ήδη από τό καλοκαίρι τοῦ 1828 είχε άρχισει νά σχηματίζεται από τούς προκρίτους τής Πελοποννήσου ένας αντικαποδιστριακός πυρήνας μέ επικεφαλής τούς Α. Ζαΐμη, Κ. Δεληγιάννη, Α. Λόντο, Μπ. Ροῦφο και άλλους.

Κατά τόν Χ. Λοῦκο «οί Πελοποννήσιοι πρόκριτοι ήθελαν ή άριστοκρατική τους ύπεροχή νά άποτελέση θεμελιώδη βάση τοῦ νέου συνταγματικού συστήματος. Θά επιθυμούσαν, για παράδειγμα, νά γίνουν ισόβια μέλη μιᾶς Γερουσίας. Τό Σύνταγμα γι' αυτούς θά έδινε τήν δυνατότητα

27. *Αρχεία Α. και Γ. Κουντουριώτων*, τόμ. Θ', Αθήναι 1968, σ. 317.

28. *Ο.π.*, σ. 333.

29. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 64.

30. Βλ. Παράρτ. άρ. έγγ. 18.

νά πολεμήσουν τίς συγκεντρωτικές τάσεις τοῦ κράτους, πού ἐπέδωκε τήν καταστροφή τῶν πηγῶν δύναμής τους. Θά τοὺς ἐπέτρεπε ἐπίσης τήν ἄσκησι, ἀπό ὑψηλές θέσεις, πραγματικῆς ἐξουσίας, πού θά τήν ἐκμεταλλεύονταν γιά τήν προσπώριση ὠφελιμάτων καί γιά τήν ἐνίσχυση καί διεύρυνση τῆς κομματικῆς τους πελατείας»³¹.

Οἱ καίριες αὐτές παρατηρήσεις τοῦ Χ. Λούκου διασταυρῶνονται μέ τά δσα προαναφέρθηκαν γιά τήν ἀπειλή πού συνέθεται τό καποδιστριακό καθεστῶς σχετικά μέ τήν ὑπόστασι τῶν προκρίτων καί τοὺς δρους συμμετοχῆς τους στό πολιτικό παιγνίδι. Ἐδώ πρέπει νά προστεθεῖ ὅτι, ἐάν οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου ἢ τῆς Ἰδρας ἀργότερα ἐνστερνίσθηκαν τίς συνταγματικές ἰδέες, δέν ἀπέδωσαν, ἴσως, σ' αὐτές τό νόημα πού εἶχαν γιά τοὺς διανοομένους, ὅπως ὁ Ἄ. Πολύζωϊδης ἢ ὁ Θ. Φαρμακίδης. Εἶναι πολὺ πιθανόν ὅτι γι' αὐτοὺς τό συνταγματικό πολίτευμα καί ἡ συμμετοχή τους σέ ἓνα ἐκλεγμένο σῶμα δέν σήμαινε τίποτα περισσότερο ἀπό τήν εὐκαιρία νά διασφαλίσουν, μέσω τῆς συμμετοχῆς τους σέ ἓνα ἀσθενές κεντρικό ὄργανο, τήν προεξάρχουσα θέση πού κατεῖχαν στίς περιφέρειές τους.

Ἡ Οὐλοποννησιακός πυρήνας ἀρχισε νά ἔχει ἐπαφές μέ προσωπικότητες ὅπως ὁ Ἄ. Μαυροκορδάτος, ὁ γαμπρός του Σπ. Τρικούπης, ὁ Κ. Ζωγράφος, ὁ Ἐμ. Τομπάζης, ὁ Ἄ. Μιαούλης ἢ ὁ ©. Φαρμακίδης. Προσπάθησε ἐπίσης νά προσεταιρισθεῖ τοὺς Κουντουριώτηδες, ἀλλά ἡ προσπάθεια αὐτή δέν τελεσφόρησε, γιὰτί προσέκρουσε στή διστακτικότητα τοῦ Γ. Κουντουριώτη, ὁ ὅποιος ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι πρόβουλος τοῦ τμήματος τῶν Οἰκονομικῶν, χωρὶς, ὡστόσο, νά μετέχει ἐνεργά στήν κυβερνήσι»³².

Ἡ Καποδίστριας, ἀπό τήν πλευρά του, παρά τήν αὐξανόμενη ἰσχύ τῆς ἀντιπολίτευσης, δέν δίστασε νά ἔλθει σέ ρήξι μέ τό Πανελλήνιο, ὅταν τό σῶμα αὐτό ἐξέφρασε τήν ἀντίθεσή του στό σχέδιο ψηφίσματος πού ὑπέβαλε ὁ Κυβερνήτης σχετικά μέ τήν ἐκλογή τῶν πληρεξουσίων γιά τήν Ἐθνοσυνέλευσι. Προκειμένου νά ξεπεράσει τήν ἀντίδρασι αὐτή, ὁ Καποδίστριας ἀναγκάστηκε νά ἀυξήσει, τό Φεβρουάριο τοῦ 1829,

31. Χ. Λούκος, *Ἡ ἀντιπολίτευσι κατὰ τοῦ Κυβερνήτη Ἰω. Α. Καποδίστρια 1828-1831*, ἀδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, 1984, σ. 40.

32. *Ἀρχαία Α. καί Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Θ', σ. 319. Ο Γ. Κουντουριώτης παρέμενε στήν Ἰδρα καί ἐνημερωνόταν γιά τίς πολιτικές ἐξελίξεις ἀπό τόν Ν. Οἰκονόμου. Παραιτήθηκε, τελικά, τό Νοέμβριο τοῦ 1828, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ ἀδελφοῦ του καί τῆ δυσαρέσκεια πού ἐξέφρασε ὁ Στ. Κάννιγκ.

κατά ὀκτώ τά μέλη τοῦ Πανελληνίου· ἔχοντας ἔτσι σχηματίζει πιστή ὑπέρ αὐτοῦ πλειοψηφία, κατόρθωσε νά κάνει ἀποδεκτή τήν πρότασή του. Ἡ πρόταση, μεταξύ τῶν ἄλλων, περιείχε καί τίς ἐπίμαχες διατάξεις, σύμφωνα μέ τίς ὁποίες παρεχόταν τό δικαίωμα στούς ἐτερόχθονες Ἑλληνες νά ἐκλέγουν καί ὀριζε δι, στίς κατά τόπους ἐκλογικές συνελύσεις θά προήδρευαν διορισμένοι ἀπό τήν κυβέρνηση ἐπίτροποι καί δι οί δημογέροντες³³. Ἀποτέλεσμα τῶν Αντικανονικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κυβερνήτη ἦταν ἡ παραίτηση τοῦ Σπ. Τρικουπή ἀπό τή θέση τοῦ Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας, στήν ὁποία τόν ἀντικατέστησε ὁ Ν. Σηλιάδης³⁴.

Μέ τή δημοσίευση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, τό Μάρτιο, ὁ Καποδιστριας προχώρησε πλέον στή σύγκληση Ἐθνοσυνέλευσης. «Ἐπειγόταν τώρα, γράφει ὁ Χ. Λοῦκος, νά συγκροτήσῃ Ἐθνοσυνέλευση πού θά ἀνανέωνε τίς ἔκτακτες ἐξουσίες του καί θά τόν ἐξουσιοδοτοῦσε νά διαπραγματευτεῖ μέ τοὺς συμμάχους τή λύση τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος. Ἦθελε νά ἀντλήσῃ νέα δύναμη γιά νά ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἀντιπάλους του στό ἔσωτερικό καί, κυρίως, νά ἀποκτήσῃ μέ τό σαφῆ καθορισμό ἀπό τήν Ἐθνοσυνέλευση τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἑλλάδας, τή δυνατότητα ἔλιγμών γιά νά ἀποτραπεῖ ὁ περιορισμός τῶν ἐλληνικῶν συνόρων ἢ ἡ ἐπιβολή ἄλλων ὀρων δυσμενῶν γιά τή χώρα»³⁵.

Στό μεταξύ, οἱ ὕδραῖοι πρόκριτοι προέβαλαν, τόν Ἰανουάριο, νέες οικονομικές ἀπαιτήσεις γιά τά «ιδιόκτητα πλοία στήν ὑπηρεσία τοῦ ἐθνικοῦ στόλου» αὐτή τή φορά, ἐπειδή δέν ἦταν σίγουροι &ν θά ἐνέπιπταν στήν κατηγορία αὐτῶν πού ἡ «ἐξεταστική τῶν λογαριασμῶν ἐπιτροπή» ὀφείλε νά κρίνει γιά νά καθοριστοῦν οἱ ἀποζημιώσεις. Παράλληλα ζήτησαν ἀπό τήν κυβέρνηση νά καταβάλῃ τίς ἀποζημιώσεις τῶν πυρπολικῶν σέ δίστηλα³⁶.

Ἀπαντώντας στά αἰτήματα αὐτά, ὁ Καποδιστριας ὑπενθύμιζε δι τὴν κυβέρνηση, στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων της, εἶχε ἤδη λάβῃ πρόνοια γιά τοὺς Ἰδραίους, δεδομένου δι οἱ μισοὶ περίπου ναῦτες τοῦ στόλου ἦταν Ἰδραῖοι³⁷, καί ἐπικαλεῖτο, γιά μιὰ ἀκόμη φορά, τήν καχεξία τοῦ

33. Ν. Σηλιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ' σσ. 156-157.

34. *Ὁ.π.*, σ. 145.

35. Χ. Λοῦκος, *Ἡ ἀντιπολίτευση*, σ. 72.

36. *Ἀρχεῖον Ἰδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 8.

37. Ἀπό τοὺς 2.086 ναῦτες τοῦ στόλου 974 ἦσαν, κατά τὸν Καποδιστρια, Ἰδραῖοι.

Ἐθνικοῦ Ταμείου πού καθιστούσε ανέφικτη τὴν καταβολὴ ὁποιασδήποτε ἀποζημίωσης³⁸.

Τὴν ἴδια περίοδο ἡ κυβέρνησις ἀποφασίζει νὰ χορηγήσῃ στὸν Μιαοῦλη μηνιαία ἀντιμισθία 1.000 γρ. καὶ ὁ Καποδίστριας δὲν χάνει τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ ἀπευθύνῃ θερμούς ἐπαίνους³⁹. Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Κυβερνήτης προσπαθεῖ νὰ προσεταιρισθεῖ τὸν ὕδραϊο ναύαρχο, ἀλλὰ αὐτός ὡς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνέλευσης διατηρεῖ οὐδέτερη στάση στὴν ἀντιπαράθεση τοῦ πρώτου μὲ τὴν Ἵδρα. Πρὶν γίνεῖ λόγος γιὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευση, ἀξίζει νὰ μνημονευθεῖ ὅτι ὁ Καποδίστριας προέβη σὲ μιὰ ἀκόμη φιλικὴ χειρονομία πρὸς τοὺς Ἵδραίους, ἐπισκεπτόμενος τὸ νησί τὸ Μάρτιο τοῦ 1829 μὲ τὸ ἀτμόπλοιο «Ἐρμῆς»⁴⁰.

γ) ἡ Δ' Ἐθνοσυνέλευση

Οἱ πληρεξούσιοι πού πήραν μέρος στὴ Δ' Ἐθνοσυνέλευση ἦταν, σχεδὸν ὅλοι, φιλοκαποδιστριακοί. Ἡ Ἵδρα καὶ οἱ Σπέτσες ὑπῆρξαν ἀπὸ τίς ἐλάχιστες περιοχὲς πού ἐξέλεξαν ἐκπροσώπους ἀντικυβερνητικούς. Στὴν Ἵδρα, στὴ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως, ἐμφανίστηκαν δεκαοκτὼ ὑποψήφιοι γιὰ νὰ διεκδικήσουν ἕξι ἔδρες. Μὲ βάση τὰ ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν οἱ ἐξῆς: Γ. Κουντουριώτης, Δ. Τσαμαδός, Β. Μπουντούρης, Ἐμ. Τομπάζης, Ἰ. Ὁρλάνδος καὶ Δ. Βούλγαρης⁴¹. Ἐκτός ἀπὸ τοὺς πληρεξουσίους, στάλθηκε πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευση καὶ ἀντιπροσωπεῖα τῶν πλοιάρχων τῆς Ἵδρας μὲ σκοπὸ τὴν προβολή

38. *Ἀρχεῖον Ἵδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 9. Στὴν ἴδια ἐπιστολὴ τῆς 11 Φεβρουάριου 1829 ὁ Καποδίστριας ἔγραφε: «ἂν ὁ συμπολίτης κύριος Γεώργιος Κουντουριώτης ἦτον εἰς τὸν τόπον τοῦ ὑπουργήματός του [στό τμήμα τῶν Οικονομικῶν τοῦ Πανελληνίου] ἢ ἂν ἠθέλε ἐπανελεῖν ἀνευ ἀναβολῆς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας, ἀναμφιβόλως ἠθέλατε πεισθῆ περὶ ταύτης τῆς προφανοῦς ἀληθείας», δηλαδή τῆς ἐνδεῖας τοῦ Ταμείου.

39. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 277. Στὸ σχετικὸ γράμμα, μὲ ἡμερομηνία 1 Φεβρουάριου 1829, ὁ Καποδίστριας ἀναφέρει: «Μανθάνομεν μετὰ πολλῆς λύπης ὅτι ὁ ναύαρχος Μιαοῦλης, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα τοῦ ἐλευθερίως καὶ ἀφιλοκερδῶς, καὶ μεγάλα καταβαλὼν ὑπὲρ αὐτῆς, κινδυνεύει, ἂν ἀκολουθήσῃ, νὰ ἀφανίσῃ τὴν πολυάριθμον οἰκογένειάν του, καὶ ταῦτα μανθάνομεν ὅποτε καὶ αὐτοῦ τοῦ δημοσίου οἱ χρηματικοὶ πόροι ἐκλείπουσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πασα δικαιοσύνη τὸ ἀπαιτεῖ, κρίνομεν νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν ναύαρχον ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου 1.000 γρόσια κατὰ μῆνα μισθός [...] ἀμα δὲ τοῦ Ταμείου βελτιωθέντος, θέλομεν διατάξῃ νὰ πληρωθῶσιν εἰς αὐτόν οἱ τε προλαβόντες μισθοὶ καὶ τὰ τῆς τραπέζης ἐξῆδα...».

40. Σπηλιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 164.

41. *Ἀρχεῖον Ἵδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 45.

τών ιδιαίτερων αιτημάτων τους. Στην *Αντιπροσωπεία* αυτή συμμετείχαν οί Γ. Σαχτούρης, Λ. Παπαμανώλης, Λ. Πινότσης και Δ. Κιοσές⁴². Είναι αξιοσημείωτο ότι κανένας από τους αντιπροσώπους των πλοιάρχων δεν ήταν υποψήφιος για την Έθνοσυνέλευση, πράγμα που κάνει έμφανή την διαφοροποίηση των δύο ομάδων, δηλαδή των καπεταναίων και της δημογεροντίας⁴³. Παρά ταύτα, ή συνεργασία τους ήταν, όπως πάντα, στενή και με κοινές επιδιώξεις.

Οί προεστοί της Ύδρας ζήτησαν και από τον Μιαούλη να συμμετάσχει στην ομάδα των πλοιάρχων, ώστε να ενισχύσει με τό κύρος του τις διεκδικήσεις τους. Αύτός όμως αποποιήθηκε την πρόταση, επικαλούμενος τυπικά μάλλον εμπόδια. «Τήν διαληφθεῖσαν, κύριοι, αναφοράν», έγραφε στην απάντησή του, «άμα μοί παρουσιασθή ὑπέγραφα, άλλ' επειδή ή θέσις μου είναι τοιαύτη ώστε δεν μοί συγχωρεῖται διόλου να απομακρυνθώ από αυτήν δεν ήμπορώ να συνοδεύσω τούς αποσταλέντας άδελφούς εις τήν Συνέλευσιν». Έξάλλου, συνεχίζει ο ναύαρχος, ή παρουσίαση τής αναφοράς «άνήκει δλωσ διόλου εις τούς αντιπροσώπους μας, οἵτινες ἔχουν τό δικαίωμα τής είσελεύσεως εις τήν Συνέλευσιν ενῶ εις ἐμέ τοῦτο δεν επιτρέπεται...»⁴⁴.

Τέσσερις από τούς αντιπροσώπους τής Ύδρας ἔφτασαν στό Ἄργος πρίν από τήν ἔναρξη των εργασιών τής Έθνοσυνέλευσης. Τό κλίμα που συνάντησαν εκεί ήταν τόσο έντονα φιλοκαποδιστριακό και ή δική τους δυσπιστία για τούς Πελοποννησίους τόσο μεγάλη, ώστε, άπευθυνόμενοι στη δημογεροντία, έγραφαν: «'Οδηγούμενοι [...] από τας περιστάσεις και από τας ραδιουργίας των Πελοποννησίων, στοχαζόμεθα αναγκαιότητα να επιταχύνετε τήν αποστολή των άπεσταλμένων με τήν αναγκαίαν αναφοράν περί τής άποζημιώσεως των θυσιών μας. Ἄγνοοῦμεν μόλον τοῦτο αν επιτύχωμεν, επειδή, ως πληροφορούμεθα, οί Πελοποννήσιοι συνέρχονται συνεχώς ιδιαιτέρως και άλλο άντικείμενον δεν έχουν είμή να μήν άποζημιώσουν κανένα και να μήν δώσουν σπιθαμήν γής εις τινα. Περί τοῦ κεφαλαίου τούτου είναι και ώρκισμένοι»⁴⁵.

Οί φόβοι που εκφράζονται από τούς Υδραίους στό γράμμα αυτό, υπογραμμίζουν ένα από τά σημαντικά στοιχεία που διαφοροποιούσαν

42. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 80.

43. Πρβλ. κατάλογο Ὑδραίων υποψηφίων για τήν Έθνοσυνέλευση στό *Αρχεῖον Ὑδρας*, τόμ. ΙΕ', σσ. 46-49.

44. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 297.

45. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 79.

τόν ναυτικό κόσμο από τις υπόλοιπες (Αντιπολιτευόμενες ομάδες, δπως μέ τους προκρίτους τής Πελοποννήσου. Ἡ παραχώρηση ἔθνικῶν γαιῶν ἀποτελοῦσε τό μόνο, οὐσιαστικά, μέσο πού εἶχε ἡ κυβέρνηση στή διάθεσή της γιά νά ἀποζημιώσῃ τούς ἀγωνιστές. "Ὁμως, στίς διεκδικήσεις τῶν ἔθνικῶν κτημάτων, ἦταν φυσικό οἱ νησιώτες νά μειονεκτοῦν. Φυσικό ἐπίσης ἦταν νά προβάλλουν ἀντιρρήσεις σχετικά μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ ψηφίσματος γιά τή ναυτιλία, βάσει τοῦ ὁποῖου ἡ κυβέρνηση ἔθετε περιορισμούς στήν ἀσκηση τοῦ κυριότερου ἐπαγγέλματός τους, ἐνώ, συγχρόνως, ἀπάλλασσε τούς γεωργούς ἀπό σημαντικά βάρη καί χάριζε στούς ποιμένες τούς φόρους τῶν βοσκημάτων⁴⁶.

Ἡ θέση δμως τῶν νησιωτῶν εἶχε ἐξασθενήσῃ ὕστερα ἀπό τήν παραίτηση προσωπικοτήτων ἀπό τήν κυβέρνηση, δπως τοῦ Κ. Ζωγράφου ἡ τοῦ Ἀ. Μαυροκορδάτου. Ἡ παραίτηση τοῦ Μαυροκορδάτου, ἰδιαίτερα, ὁ ὅποιος ἀπό τή θέση πού κατεῖχε στό Γενικό Φροντιστήριο χειριζόταν μέ ἐπιτυχία τίς ναυτικές ὑποθέσεις, ἔβλαψε σημαντικά τούς νησιώτες. Ἐδῶ θά πρέπει νά ὑπομνησθῇ δι τὸν Μαυροκορδάτο, κατὰ τόν Daukins, ἀποχώρησε ὕστερα «ἀπό εἰς βάρος του συκοφαντίες ὀργάνων τῆς κυβερνήσεως δι εὐρίσκεται ἐπικεφαλῆς κόμματος ἐπιθυμοῦντος νά πωλήσῃ τήν Ἑλλάδα εἰς τήν Ἀγγλίαν»⁴⁷.

Μέ τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνέλευσης οἱ πληρεξούσιοι τῶν Ὑδραίων παρουσίασαν μιὰ ἀναφορά δπου, ἀφοῦ μνημόνευαν τὰ προηγούμενα διαβήματά τους πρὸς τόν Κυβερνήτη, ὑπογράμμιζαν τή δύσκολη κατάσταση στήν ὁποία εἶχαν περιέλθει ἀπό τίς ζημίες πού εἶχαν ὑποστεί τὰ πλοῖα τους, ἐνώ «οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ἐλευθερώσαντες τὰς πατρογονικάς τῶν γαίας καί ἤδη νεμόμενοι τὰ προϊόντα αὐτῶν ἀπολαμβάνουσι τὰ προοίμια [sic] τῆς ἐλευθερίας». Ἡ ἀναφορά τελείωνε μέ τήν ἔκφραση τῆς ἐλπίδας δι τὴν Ἐθνοσυνέλευση καί «ἡ σεβαστὴ ἐνεστῶσα κυβέρνησις θέλει προσδιορίσει τούς συντομωτέρους τρόπους καί προχειροτέρους πόρους καί διὰ τήν εἰς αὐτούς ἀπόδοσιν τῶν δσων κατέ-

46. Χ. Λοῦκος, *Ἡ ἀντιπολίτευση*, σ. 149.

47. *Μνημεία τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*, Ἔκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἀθήναι 1975, τόμ. Α', Μέρος πρῶτον, σ. 110. Σ' αὐτὴ τὴ φράση συμπύκνωσε ὁ ἀγγλος πρέσβυς Daukins τό σχετικὸ γράμμα τοῦ Μαυροκορδάτου πρὸς τόν Καποδίστρια. * Ὁ Daukins γνωστοποίησε ἐπίσης στόν Βρετανὸ ὑπουργὸ ἐξωτερικῶν Aberdeen δι «εὐρέως κυκλοφορεῖ ἐν Ἑλλάδι ἡ διάδοσις δι δῆθεν πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐξαγοράζονται ὑπὸ τῆς Μ. Βρεταννίας διὰ νά ὑποβοηθήσῃ τὰς ἀγγλικὰς βλέψεις ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου» καί δι τὴν διάδοσιν αὐτὴν προκάλεσε τὴν παραίτηση τοῦ Ἀ. Μαυροκορδάτου.

βαλον καί διά τήν ἀποπλήρωσιν τῆς ἀπωλείας καί φθορᾶς τῶν πλοίων τῶν»⁴⁸. Παρόμοια ὑπομνήματα ὑπέβαλαν ἐπίσης οἱ ἑκπρόσωποι τῶν ὑδραίων πλοιάρχων καθώς καί οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἄλλων νησιῶν⁴⁹.

Τά αἰτήματα τῶν νησιωτῶν ἔγιναν δεκτά ἀπό τήν Ἐθνοσυνέλευση ἢ ὅποια, μέ τό Γ' ψήφισμα, ἐξουσιοδοτοῦσε τήν κυβέρνηση νά προχωρήσει «εἰς τήν ἔρευνάν τῶν διαφόρων ἀπαιτήσεων» καί, ἀκολουθῶς, νά κανονίσει «μέ τήν σύμπραξιν τῆς Γερουσίας καί τό ποσόν τῶν πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας ἀποζημιώσεων, καί τήν ἐποχὴν καί τόν τρόπον τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν [...]». Ἐπί σκοπῷ τοῦ νά ὀργανισθῇ τό Ἐθνικόν Ναυτικόν, καί νά χορηγηθῇ συγχρόνως εἰς τὰς νήσους Ἰδρας, Σπετσῶν καί Ψαρῶν τό μέσον διά νά προφυλάξωσιν ἀπό τήν φθοράν τά χρησιμεύσαντα εἰς τό Ἔθνος πλοία [...] νά ἀγοράσῃ ἐξ αὐτῶν τῶν πλοίων δσα ἠθέλον εἰσθαι χρήσιμα πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους»⁵⁰.

Μέ τήν ἀπόφαση αὐτή ἢ Ἐθνοσυνέλευση κατοχύρωνε καί πάλι τή νομιμότητα τῶν αἰτημάτων τῶν νησιῶν, ἀλλά, σύμφωνα μέ τήν πάγια πλέον τακτικὴ τοῦ Καποδίστρια, ἀνέβαλλε *sine die* τήν ἱκανοποίησίν τους.

δ) ἡ στάση τοῦ Α. Κουντουριώτη

Ὁ Α. Κουντουριώτης, ὁ ὅποιος ἦταν μάλλον ἀπαισιόδοξος γιὰ τήν τύχη τῶν διεκδικήσεων τῶν νησιῶν, παρακολουθοῦσε ἀπό τήν Ἰδρα τίς ἐξελίξεις στήν Ἐθνοσυνέλευση καί μέ ἐπιστολές πού ἀπηύθυνε πρὸς τόν ἀδελφό του, διατύπωνε τίς ἀπόψεις του· στίς 18 Ἰουλίου τοῦ 1829 ἔγραφε: «... ἠξέυρω τοὺς εἰς τήν συνέλευσιν ταύτην πληρεξουσίουσ τῆς Πελοποννήσου δέν δύναμαι παρά νά ὁμολογήσω δι τὴν ὑπαγορεύονται καί ὀδηγοῦνται εἰς δσα πρὸ τῶν συνεδριάσεων τῆς συνελεύσεως ἐτοιμάζουσι καί εἰς τοὺς περὶ τῶν ἀναποζημιώσεως [sic] τῶν νήσων σκοπούσ των...»· καί συμβούλευε τόν ἀδελφό του νά «εἰσθε μέ τό πνεῦμα τοῦ Κυβερνήτου διά νά μᾶς ἀποζημιώσῃ»⁵¹.

48. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 74-75.

49. *Ο.Κ.*, σσ. 78-80.

50. *Ο.π.*, σσ. 82-83. Βλ. καί Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 19.

51. *Ἀρχεῖα Α. καί Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Γ', σ. 72. Σέ ἄλλη ἐπιστολή, τῆς 26 Ἰουλίου (*δ.π.*, σσ. 75-76), ὁ Α. Κουντουριώτης ἔγραφε: «Ἐλυπήθην πληροφορηθεῖς δι τὴν Κυβέρνησιν μιν γνῆναι τὰς θυσίας μας μέ τὰς γενικὰς. Τοῦτο εἶναι ὁμολογουμένως ἀσύμφορον διότι αἱ θυσίαι μας εἶναι χρηματικαὶ καταβολαῖ ἐνθ' αἱ τῶν ἄλλων εἶναι διαταγαῖ δοθεῖσαι ἀπὸ παρρησιάσεις λογαριασμῶν γεμόντων προφανέστατῶν καταχρήσεων. Εἶμαι

Λάζαρος Κουντουριώτης (1769-1852)
(Έθνικὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο)

Ἡ θέση λοιπόν τοῦ Λ. Κουντουριώτη εἶναι σαφής: οὔτε στὸν ἀντιπολιτευτικὸ πυρήνα τῶν Πελοποννησίων θέλει νὰ προσχωρήσει οὔτε ρήξη μὲ τὸν Καποδίστρια ἐπιθυμεῖ· μένει δὴμος μὲ τὴν ἐντύπωση διὰ τὸ Καποδίστρια δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ κηρύξει τὸ λιμάνι τῆς Ὑδρας ἐλεύθερο δασμῶν, γεγονός πού τὸ θεωρεῖ «σωτήριο μέσο διὰ τὸν δυστυχοῦντα λαόν τῆς Ὑδρας»⁵².

Σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτό, οἱ διαπραγματεύσεις μεταξύ τῆς δημογεροντίας τῆς Ὑδρας καὶ τῆς κυβέρνησης διήρκεσαν ἀρκετοὺς μῆνες. Τελικὰ, τὰ λιμάνια τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν κηρύχθηκαν ἐναλλάξ, ἀνά ἔτος, ἐλεύθερα δασμῶν, τὸ Μάρτιο τοῦ 1830⁵³. Ὡς τότε, καὶ παρὰ τὸ γεγονός διὰ μεταξὺ Καποδίστρια καὶ νησιωτῶν ὑπῆρχε ἐμφανὴς διάσταση —ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦταν καὶ ἡ ἀρνήση τῶν Γ. Κουντουριώτη, Α. Μιαούλη καὶ Ἐμ. Τομπάζη νὰ συμμετάσχουν στὴ Γερουσία— ὁ ναυτικὸς κόσμος δὲν προσχώρησε στὴν ἀντιπολίτευση, ἀργότερα, δὴμος, διαπιστώνοντας διὰ τὴν ἀναμονὴ δὲν προσέφερε τίποτα, θὰ μεταβάλει τὴν τακτικὴ του καὶ θὰ συνεργαστεῖ στενά μαζί της.

Τρίτη περίοδος: Αὐγούστος 1829 - Ἀπρίλιος 1831

α) τὸ πόρισμα τῆς ἐπιτροπῆς Μαυροκορδάτου

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1829 ὑπῆρχε μεγάλη ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας. Οἱ Δυνάμεις ἀρνοῦνταν νὰ δεχτοῦν τὴ συμμετοχὴ τῆς Ἑλληνικῆς κυβέρνησης στις διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν ἑδαφικῶν καὶ καθεστωτικῶν προβλημάτων. Ἐπίσης, ἡ ἐλλείψη σταθερῆς οικονομικῆς ἐνίσχυσης ἀπὸ τὴν Εὐρώπη δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα στὴ λειτουργία τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ κυρίως, δὴμος, προκαλεῖ ἀναταραχὲς στὶς μὴ μισθοδοτούμενες τακτικά ἔνοπλες δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐνισχύουν ἐτσι τὴ θέση τῆς ἀντιπολίτευσης⁵⁴.

Ἡ κατάσταση αὐτή, σὲ συνδυασμὸ μὲ πληροφορίες πού διοχετεύονται καὶ ἐμφανίζουν ἐπικείμενὴ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ

λοιπὸν γνώμης νὰ ἐπιμείνετε συμφώνως δλοι οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν νήσων καὶ νὰ μὴ συγκατανεύσετε νὰ ἐνωθῶσιν αἱ ἀποζημιώσεις μας μὲ τὰς γενικάς...».

52. Ὁ.π., σ. 81.

53. Ἀρχεῖον Ὑδρας, τόμ. ΙΣΤ', σ. 273.

54. Δ. Κόκκινος, δ.π., τόμ. ΙΒ', σ. 350. Σὲ γράμμα τοῦ πρὸς τὸν Ἐϋνάρδο, μὲ τὸ ὅτιο ζητούσε «τὸ ταχύτερον χρήματα, καὶ πάλιν χρήματα», ὁ Κυβερνήτης ἔγραψε: «... χρειάζεται νὰ ἴχη ἡ κυβέρνησις νὰ πληρῶνῃ ἐκείνους πού θὰ τὴν ὑπηρετοῦν. Διαφορετικὰ θὰ ἀναγκασθῶ νὰ ὀπλίσω ἔθνοφύλακας...».

τήν Ἀρχή, προκαλεῖ ἀναζωπύρωση τοῦ ἀντικαποδιστριακοῦ κλίματος⁵⁵.

Στήν ἀτμόσφαιρα αὐτή, ἡ Ἐξεταστική τῶν λογαριασμῶν τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτροπή υπέβαλε στις 2 Νοεμβρίου 1829 τό πόρισμά της.

Στό πόρισμα αὐτό, πού ὑπογράφεται μόνο ἀπό τούς Ἄ. Μαυροκορδάτο, Ἰ. Βλάχο, Ἰ. Κριεζή, καί Ἄ. Χατζηναργύρου καί στό ὅποιο ἐκτίθενται «έν προοιμίῳ» οἱ δυσχέρειες πού συνάντησε ἡ ἐπιτροπή στό ἔργο της, κυρίως λόγω τῆς ἑλλειψῆς ἀσφαλῶν στοιχείων, παρουσιάζεται δνας καταρχήν ὑπολογισμός τῶν συνολικῶν ἐξόδων τοῦ τρινησίου. Σύμφωνα μέ τό λογαριασμό αὐτό, τά ἐξόδα ἔφταναν σέ 1.888.381 τάληρα ἀπό αὐτά 791.276 τάληρα ἀνήκαν στήν Ἰδρα, 557.480 τάληρα στίς Σπέτσες καί 539.625 τάληρα στά Ψαρά⁵⁶. Ἡ ἐπιτροπή, ὡστόσο, σημείωνε δι τὸ ποσό αὐτό —καί κυρίως τά ἐξόδα τῶν Ψαρῶν— θά ἔπρεπε, γιά διάφορους τεχνικούς λόγους, νά ἐλαττωθεῖ σημαντικά, χωρίς ὁμως νά ὑποδεικνύει καί τόν κατάλληλο τρόπο. Ἔτσι, ἐνώ υἱοθετοῦσε τίς θέσεις τῶν νησιωτῶν, δέν ἀπέκλειε τήν προοπτική νέων, ἀτέρμονων διαπραγματεύσεων.

Ἔστερα ἀπό τή δημοσίευση τοῦ εὐνοϊκοῦ γιά τά νησιά πορίσματος, ὁ Μαυροκορδάτος μπόρεσε νά ἀμβλύνει τή δυσπιστία τῶν Ἰδραίων καί τοῦ ναυτικοῦ κόσμου ἀπέναντι τῶν ὑπόλοιπων ὁμάδων τῆς ἀντιπολίτευσης, χωρίς, ὡστόσο, νά ἐπιτύχει ἀκόμη τή στενή τους συνεργασία. Ἐφεξῆς, ὁμως, ἡ προβολή κάθε αιτήματος, ἰδίως ἐκ μέρους τῶν Ἰδραίων, θά ἔχει ἐντονα ἀντιπολιτευτικό χαρακτήρα καί θά ὁδηγήσει βαθμιαία στήν πλήρη ρήξη μεταξύ κυβέρνησης καί Ἰδρας.

55. *Αρχεῖα Α. καί Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Γ', σσ. 119-120. Γράμμα τοῦ Γ. Λή τῆς 11 Νοεμβρίου 1829 πρὸς τόν Γ. Κουντουριώτη, δπου ἀναφέρονται τά ἐξῆς: «... Πρῶτον μὲν βεβαιότατον εἶναι δι τὸ κόντε Καποδίστριας θά ἀναχωρήσει ἐντὸς ολίγου ἀπὸ τῆν Ἑλλάδα· τοῦτο μοῦ εἶπε χθὲς ὁ κύριος Δόκιος καὶ ἐπρόσθεσεν δι τὸ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης ἤδη ἠξεύρει δι δέν ἔχει καμμίαν ἐλπίδα νά μείνη [...] πρὶν τῶν [sic] α' Ἰανουαρίου θέλει ἀλλαγθῆ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶθε νά καλλιτερεύσῃ! [...]».

Ὁ ἀγγλος φιλέλληνας Γ. Λή ὑπῆρξε γραμματέας τοῦ Ρ. Τσώρτς. Ἐποστηρικτῆς στήν ἀρχὴ τοῦ Καποδίστρια μετέβαλε κατόπιν τῆ στάση του, δταν ὁ τελευταῖος ψυχράνθηκε μέ τόν ἀρχιστράτηγο. Ἐκτοτε ὁ Λή ἄρχισε νά ἀναπτύσσει Ἀντιπολιτευτικὴ δράση. «Ἦδη ἀπὸ τό 1828 ἦρθε σ' ἐπαφὴ μέ τούς Ἄ. Ζαΐμη, Ἄ. Μαυροκορδάτο, Λ. Κουντουριώτη καί Ἰ. Ὀρλάνδο γιά τίς ὅποιες ἐνημέρωνε τακτικά τόν ἄρμοστή τῶν Ἰονίων νήσων F. Adam. (βλ. D. Flemming, *δ.π.*, σσ. 69-71 καί 187-191).

56. βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 18. Σημειωτέον δι τὸ ποσό αὐτό ἰσοδυναμεῖ περίπου μέ τὴ συνολικὴ κρατικὴ δαπάνη τοῦ ἔτους 1828-1829, δπως τουλάχιστον δίνεται ἀπὸ τόν προϋπολογισμό τοῦ ἔτους αὐτοῦ.

β) ή παραίτηση τοῦ Α. Κουντουριώτη

Σ' αὐτή τή διαδικασία ρήξης μέ τόν Καποδίστρια ἀνήκει καί ή παραίτηση, στις 27 Δεκεμβρίου 1829, τοῦ Α. Κουντουριώτη ἀπό τή θέση τοῦ προσωρινού διοικητή τῆς "Υδρας. Στή σχετική ἐπιστολή πού ἀπηύθυνε πρὸς τόν Κυβερνήτη, ὁ Α. Κουντουριώτης τόνιζε ἰδιαίτερα τήν οικονομική ἐξαθλίωση τοῦ λαοῦ τοῦ νησιοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξωθεῖτο «νά καταφύγη [...] εἰς διάφορα μέρη τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καί τό περισσότερο εἰς τήν καθέδραν καί ναύσταθμον τοῦ Σουλτάνου»⁵⁷.

Ἡ ἐνέργεια αὐτή τοῦ Α. Κουντουριώτη, μαζί μέ τίς ἐπεμβάσεις τῶν ξένων καί τίς κινήσεις τῶν διαφόρων ὄπλαρχηγῶν, ἐξασθενοῦσε σημαντικά τή θέση τῆς κυβέρνησης καί γι' αὐτό ὁ Καποδίστριας προσπάθησε, ματαιῶς βέβαια, νά τήν ἀποτρέψει. Στήν ἀπάντησή του πρὸς τόν Α. Κουντουριώτη σημείωνε: «Τό γράμμα σας τῆς 27 Δεκεμβρίου μέ λυπεῖ κατά δύο λόγους, τό μόνον, διότι ἐκθέτει τήν δυστυχίαν τοῦ λαοῦ τῆς "Υδρας, τό δέ, διότι βλέπω διότι δέν εἰσθε διατεθειμένος νά συντελέσετε εἰς βοήθειαν αὐτοῦ».

Στή συνέχεια, ἀφοῦ ὑπενθυμίζει τίς προσπάθειες πού εἶχε καταβάλει γιά τήν οικονομική ἀνόρθωση τοῦ νησιοῦ ὁ Κυβερνήτης ἐπικαλεῖται τήν ἀδυναμία στήν ὁποία ἔχει περιέλθει ή κυβέρνηση λόγω τῆς μῆ συνάψεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δανείου καί, καταλήγοντας, ζητεῖ καί πάλι ἀπό τόν Κουντουριώτη νά συμμετάσχει στό κεφάλαιο τῆς Τράπεζας. Τοῦ προτείνει, μάλιστα, νά λάβει «εἰς ἰδιαίτεραν ὑποθήκην καί ὑπό διαχείρισίν τού, ὀλικήν ή χωριστήν, εθνικά τινά κτήματα»⁵⁸.

Νέος προσωρινός διοικητής "Υδρας καί Σπετσῶν διορίστηκε ὁ ρουμελιώτης γεροϋσιαστής Γ. Μαυρομάτης. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἀναγγέθηκαν νέα μέτρα ὑπέρ τῶν νησιῶν. Συγκεκριμένα, γιά τήν ἐνίσχυσή τους ὁ Καποδίστριας χορήγησε 50.000 τάληρα. Ἀπό τό ποσό αὐτό ή "Υδρα ἔλαβε περίπου τό μισό (24.500 τάληρα), οἱ Σπέτσες 15.000 τάληρα καί τά Ψαρά 10.000⁵⁹. Τά χρήματα αὐτά, σύμφωνα μέ σαφή ἐντολή τοῦ Καποδίστρια πρὸς τόν Γ. Μαυρομάτη, ὁ ὁποῖος εἶχε τήν εὐθύνη τῆς διανομῆς, ἔπρεπε «νά μεταχειρισθοῦν εἰς μόνην τήν ἐπισκευήν τῶν πλοίων ή εἰς κατασκευήν νέων μικρῶς χωρητικότητος» καί νά δοθοῦν δχιστούς «ἀνευδεεῖς» πλοιοκτήτες ἀλλά στούς ἀπόρους καί σέ δσους «πα-

57. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 89.

58. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σσ. 351-352.

59. "Ο.π., σ. 356.

λαίουν μέ τήν σκληροτέραν στέρησιν»⁶⁰. Έκτος από τīs παροχές αυτές καί τήν άπαλλαγή τών λιμανιών τής "Υδρας καί τών Σπετσών από τούς δασμούς, πού ήδη αναφέρθηκαν⁶¹, ό Καποδίστριας προσπάθησε για μία άκόμη φορά νά κολακεύσει τόν Μιαούλη, 'ικανοποιώντας τήν 'επιθυμία του νά τού δοθεί ένα μεγάλο κτήμα στην τοποθεσία Γλυκειά τής 'Αργολίδας⁶².

"Όλες αυτές οί 'ενέργειες τού Κυβερνήτη άποσκοπούσαν στό νά άποσπάσουν τούς νησιώτες ναυτικούς από τήν 'επιρροή τών προκρίτων καί νά τούς προσελκύσουν στό κυβερνητικό στρατόπεδο. ' Ωστόσο, στην "Υδρα τουλάχιστον, ή ισχύς τών Κουντουριώτηδων, οί όποιοι ήγούντο τού «λαϊκού κόμματος», θά άποδειχθεί πολύ μεγαλύτερη από αυτή τού Καποδίστρια⁶³.

γ) τό ζήτημα τού Λεοπόλδου

Τό Φεβρουάριο τού 1830, ό πρίγκιπας Λεοπόλδος τού Σάξ-Κοβούργου άνακηρύχθηκε από τή Διάσκεψη τού Λονδίνου βασιλέας τής 'Ελλάδας. Από τήν εποχή αυτή καί ώς τήν παραίτησή του, ή πολιτική ζωή τού τόπου καί ή διαμάχη κυβέρνησης - αντιπολίτευσης κυριαρχείται από τīs προσπάθειες τής τελευταίας νά προσεταιρισθεί τόν νέο ήγεμόνα καί νά έξουδετερώσει τīs 'ενέργειες τού Καποδίστρια. "Ένας αριθμός από μυστικές αναφορές, ύπογεγραμμένες από στελέχη τής αντικυβερνητικής παράταξης, στέλνονται στον Λεοπόλδο, εκφράζοντας τήν ύποταγή τους καί τήν αντίθεσή τους στην πολιτική τού Καποδίστρια. (Βλ. πίνακα αναφορών στό τέλος τού παρόντος κεφ., σελ. 112).

Κομιστές τών αναφορών αυτών ήσαν οί 'Άγγλοι καί οί Γάλλοι πού, έτσι, έκαναν φανερό δι τισ δύο Δυνάμεις είχαν ταχθεί εναντίον τού «φιλοφρονούντος προς τήν Ρωσσίαν» Καποδίστρια.

'Ο Κυβερνήτης, από τήν πλευρά του, προσπάθησε νά πείσει τούς

---

60. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 355. Βλ. καί δεύτερη 'επιστολή τού Καποδίστρια προς τόν Μαυρομάτη τής 15 Μαρτίου 1830 (*δ.π.*, σ. 357). Οί 'Υδραίοι άντέδρασαν στην πρόθεση τής κυβέρνησης νά διανείμει ή ίδια τά βοηθήματα (*δ.π.*, σ. 356).

61. "Η άπαλλαγή τών λιμανιών τής "Υδρας καί τών Σπετσών από τούς δασμούς διατάχθηκε καί αυτή μέ τήν εύκαιρία τής άφιξης τού νέου διοικητή.

62. "Ο.π., τόμ. ΙΒ', σ. 364. 'Επιστολή Καποδίστρια προς Μιαούλη τής 18 Μαρτίου 1830.

63. Petropoulos, *δ.π.*, τόμ. Α', σ. 127.

άντιπολιτευομένους νά στέλλουν τίς ἐπιστολές πρὸς τὸν Λεοπόλδο μέσω τῆς κυβέρνησης⁶⁴, προσπαθώντας ἔτσι νά ἀποφύγει ὄχι μόνον τὴν προσωπική φθορά ἀλλὰ καὶ τὴ μείωση τῆς διαπραγματευτικῆς ικανότητος τῆς κυβέρνησής του στὸ διπλωματικὸ πεδίο⁶⁵. Οἱ προσπάθειές του ὁμως ἔμειναν ἀκαρπες. Τὸ ἀντιπολιτευτικὸ κύμα διογκωνόταν συνεχῶς καὶ σέ ἀρκετές περιοχές, ὅπως Πόρο, Μάνη καὶ Σύρα, οἱ ἀντικυβερνητικοί, μὲ τὴν ἐλπίδα διὰ τὴ ἀναχώρησιν τοῦ Καποδίστρια ἦταν πλέον βέβαια, προκαλοῦσαν βιαιότητες καὶ ταραχές.

Τὸ Μάιο τοῦ 1830, ὁ Λεοπόλδος, διαπιστώνοντας διὰ τὴ Δυνάμεις δὲν ἦταν διατεθειμένες νά ἐπιλύσουν τὰ ἔδαφικὰ καὶ οικονομικὰ προβλήματα τῆς χώρας, ὅπως αὐτὸς εἶχε ἀπαιτήσει — ὕστερα ἀπὸ τίς ὁδηγίες τοῦ Καποδίστρια — παραιτήθηκε. Ἡ παραίτησή του, πού ἐγίνε γνωστὴ στὴν Ἑλλάδα περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου, ἀποτέλεσε πλῆγμα γιὰ τὴν ἀντιπολίτευση καὶ ἄφησε ἐκτεθειμένους ὄσους εἶχαν ἐκδηλωθεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ Καποδίστρια. Ὡστόσο, εἶχε καὶ καταλυτικὴ δράση, γιατί ἔφερε σέ στενότερη ἐπαφὴ καὶ συνεργασία τοὺς Ὑδραίους μὲ τοὺς ὑπόλοιπους ἀντικυβερνητικούς⁶⁶.

Πεποίθησις τῆς ἀντιπολίτευσης ἦταν διὰ τὸν ἀπευθύνοντα γιὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Λεοπόλδου ἦταν ὁ Καποδίστριας⁶⁷. Μὲ στόχο λοιπὸν τὴν ἀποτροπὴν τῆς παραίτησης καὶ τὴν ἐκλογήν νέου ὑποψηφίου ἡγεμόνα, ἀποφασίστηκε νά σταλεῖ ὑπόμνημα πρὸς τίς Δυνάμεις, στὸ ὅποιο νά παρουσιάζεται ἡ κατάστασις τῆς χώρας μὲ λιγότερο μελανὰ χρώματα ἀπὸ ἐκεῖνα πού εἶχε χρησιμοποιήσει ὁ Καποδίστριας στὴν ἀλληλογραφία του μὲ τὸν Λεοπόλδο. Τὸ ὑπόμνημα αὐτό, ὁμως, γιὰ νά ἔχει μεγαλύτερο κύρος,

64. *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Ι', σσ. 215-216 κέξ. Θὰ πρέπει νά σημειωθεῖ διὰ τὴν οἱ Κουντουριώτηδες ἦταν ἰδιαίτερα διατακτικοὶ ὄσον ἀφορᾷ στὴν ἀποστολὴ τέτοιων ἀναφορῶν, τὴν δικήν τους δὲ τὴν ἐστεῖλαν μέσφ τῆς Κυβέρνησης, βλ. σχετικὴ ἀλληλογραφία τους μὲ τοὺς Π. Νικολαΐδη καὶ Καντακουζηνὸ στὸ *Ἀρχεῖον Ὑδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 227. (Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Λεοπόλδο ὑπογεγραμμένη ἀπὸ τοὺς Α. καὶ Γ. Κουντουριώτη, Σ. Ν. Μπουντούρη καὶ Α. Τσαμαδὸ, μὲ ἡμερομηνία 31 Μαΐου 1830).

65. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σσ. 365-367. Σχετικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Καποδίστρια πρὸς «τοὺς κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἐκτάκτους ἐπιτρόπους καὶ διοικητάς» τῆς 26 Μαΐου 1830.

66. *Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Ι', σσ. 215-216. Μέχρι ἐκεῖνη τὴ στιγμή οἱ Κουντουριώτηδες ἀρνοῦνταν ὅποιανδήποτε στενὴν συνεργασίαν μὲ τὴν ὑπόλοιπὴ Ἀντιπολίτευση, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Π. Νικολαΐδη πρὸς τὸν Γ. Κουντουριώτη τῆς 17 Μαΐου 1830.

67. *Ὁ.π.*, τόμ. Ι', σσ. 246-248. Ἐπιστολὴ Π. Νικολαΐδη τῆς 16 Ἰουνίου 1830.

θά έπρεπε όπωσδήποτε νά ύπογραφεΐ και από τούς 'Υδραίους, οί όποιοι ώς εκείνη τή στιγμή δέν είχαν συνεργαστεί μέ τίς άλλες ομάδες τής αντιπολίτευσης. Για νά εξασφαλιστούν οί ύπογραφές τών Υδραίων, ό Μαυροκορδάτος έγραψε σχετικά στους Μπουντούρη και Γ. Τομπάζη, ένώ, παράλληλα, έστειλε τόν Α. Καντακουζηνό στον Πόρο για νά συναντήσει τούς Μιαούλη και Έμ. Τομπάζη και μετά στην "Υδρα για νά έρθει σέ έπαφή μέ τούς Κουντουριώτηδες⁶⁸. Ό Μαυροκορδάτος ήθελε νά πείσει τούς 'Υδραίους δι τή παραίτηση του Λεοπόλδου αποτελούσε νίκη του Καποδίστρια και δι τή έμφάνιση ένός ένιαίου αντιπολιτευτικού κινήματος ήταν άναγκαΐα, προκειμένου νά επιτευχθεί ή άπομάκρυνση του Κυβερνήτη από τήν 'Αρχή. Οί 'Υδραίοι υιοθέτησαν τίς άπόψεις αυτές και έτσι άρχισε νά πραγματοποιείται, για πρώτη φορά, στενή προσέγγιση μεταξύ τών διαφόρων αντικυβερνητικών ομάδων⁶⁹. Ωστόσο, δεδομένου δι εκκρεμοΐσε ή εκλογή νέου ήγεμόνα από τή Διάσκεψη του Λονδίνου, άνέστειλαν για λίγο καιρό τίς δραστηριότητές τους, αναβάλλοντας τίς επιθέσεις έναντίον του έξασθενημένου ήδη Καποδίστρια για εύθετότερο χρόνο⁷⁰.

δ) ή εξέγερση τής Μάνης και ή εξέλιξη τής στάσης τής "Υδρας

Περί τά τέλη του 1830 ξέσπασε δυναμική εξέγερση στη Μάνη. 'Η στάση προκλήθηκε, έν μέρει, από άστοχες ένέργειες του νέου διοικητή τής περιοχής Γ. Κορνήλιου και τά πράγματα όξύνθηκαν άφóτου διαδόθηκαν φήμες για τήν πρόθεση τής κυβέρνησης νά γκρεμίσει τούς πύργους τών Μαυρομιχαλαίων⁷¹.

Όταν ή είδηση τής εξέγερσης έφτασε στό Ναύπλιο, ό Πετρόμπεης έγκατέλειψε λαθραΐα⁷² τήν πρωτεύουσα μέ τό βρΐκι του Th. Gordon και

68. *Άρχεία Α. και Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Γ, σσ. 245-246.

69. ' Ωστόσο τό κοινό ύπόμνημα προς τή Διάσκεψη του Λονδίνου δέν έστάλη ποτέ, πιθανώς γιατί μετά τό ψήφισμα τής 23 'Ιουλίου 1830 μέ τό όποιο ή Γερουσία Αποδεχόταν τό Πρωτόκολλο τής 3 Φεβρουάριου και δήλωνε δι επιθυμούσε τήν εκλογή νέου ήγεμόνα «μέ δσην ζωηρότητα πάν έθνος επιθυμεί τήν πολιτικήν εύτυχή άποκατάστασίν του» ήταν πλέον περιττό.

70. *Άρχεία Α. και Γ. Κουντουριώτου*, τόμ. Γ, σσ. 316-317 και 320-321. Σχετικές έπιστολές του Α. Μαυροκορδάτου προς τόν Γ. Κουντουριώτη, τής 6 και 20 Νοεμβρίου 1830.

71. Ν. Κασομούλης, *Ένθυμήματα*, σ. 362.

72. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, σ. 386. «Εΐχαν καθιερωθή τότε, προς έλεγχο τής κινήσεως των ύποπτων, τά διαβατήρια, δπως ώνομάζοντο αί άστυνομικαΐ άδειαι τής μεταβάσεως από

κατευθύνθηκε στή Ζάκυνθο καί από ἐκεῖ στό Λιμένι, δπου, δμως, λόγω θαλασσοταραχῆς δέν κατόρθωσε νά φτάσει⁷³. Τό πλοίο του ἀναγκάστηκε νά καταπλεύσει στό Κατάκωλο δπου καί συνελήφθη ἀπό τόν διοικητή τῆς Ἡλίδας Π. Ἀναγνωστόπουλο, ὁ ὅποιος τόν παρέδωσε στόν Κ. Κανάρη⁷⁴.

Ἡ σύλληψη τοῦ Πετρόμπεη καθῶς καί ἡ ἀποστολή στή Μάνη ναυτικής μοίρας ὑπό τόν Κανάρη καί δυνάμεων τοῦ στρατοῦ ὑπό τούς Ν. Κασομούλη καί Ἀ. Μίχο συνέβαλαν στήν προσωρινή ἐκτόνωση τῆς κατάστασης. Τά πνεύματα δμως ἐξήφθησαν πάλι δταν ὁ Κανάρης συνέλαβε καί τόν Κ. Μαυρομιχάλη, τόν ὅποιο ἐπίσης ἔφερε στό Ναύπλιο⁷⁵.

Τήν ἴδια ἐποχή —τέλη 1830 καί ἀρχές 1831— ἡ ἀντιπολιτευτική διάθεση τῶν Ὑδραίων ἐγινε ἀκόμη ἐντονότερη. Τό Νοέμβριο τοῦ 1830, ἕνα χρόνο μετά τή δημοσίευση τοῦ πορίσματος τῆς Ἐπιτροπῆς Μαυροκορδάτου, ἐπανήλθαν στό θέμα τῶν ἀποζημιώσεων, χωρίς, αὐτή τή φορά, νά δείχνουν διάθεση νά ὑποχωρήσουν ἀπό τίς ἀρχικές τους ἀξιώσεις. Σέ ἐπιστολή τῆς δημογεροντίας πρὸς τούς ἐκπροσώπους τῶν πλοιοκτητῶν καί τῶν πλοιαρχῶν περιέχονταν δεσμευτικές ὁδηγίες γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν κυβέρνηση καί τονιζόταν δι τὸ οἱ παρουσιασθέντες ἀπό τήν Κοινότητα τῆς Ὑδρας λογαριασμοί δέν ἔπρεπε «νά ἐλαττωθῶσιν εἰς τό παραμικρόν κατά τήν πραγματικὴν ποσότητα αὐτῶν» καί δι «αἱ τῶν θυσιῶν ποσότητες χορηγημένοι εἰς νομίματα καί δι φανταστικά γρόσια [...] δέν στέργομεν νά λάβουν ἄλλην ἐκτίμησιν, εἰμὴ τήν τῶν δίστηλων». Ἀκόμη, οἱ Ὑδραῖοι ἀρνοῦνταν τόν συμψηφισμό τῶν ἀπαιτήσεων τους μέ τὰ προϊόντα τῶν λειῶν καί πειρατειῶν πού εἶχαν κατά καιροῦς

τόπου εἰς τόπον. Τοῦτο ἴσχυε καί διὰ τούς ἐπισημοὺς καί τούς γνωστοτέρους, καί ἴσως κυρίως διὰ τούτους...». Ὁ Πετρόμπεης ζήτησε ἀπὸ τόν Καποδίστρια τήν ἀδεία νά μεταβεῖ στό Λιμένι, τήν ὁποία δμως δέν ἔλαβε.

73. Χ. Λούκος, *Ἡ ἀντιπολίτευση*, σ. 211.

74. Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, σσ. 355-356. Ὁ Πετρόμπεης ἀπεστάλη κατόπιν μέ τό βρῖκι τοῦ Κανάρη στό Ναύπλιο.

75. *Ὁ.π.*, σσ. 365-368. Ἡ σύλληψη τοῦ Κ. Μαυρομιχάλη —ὁ ὅποιος σέ λίγους μῆνες ἐπρόκειτο νά δολοφονήσει τόν Κυβερνήτη— ἔχει δώσει λαβὴ σέ πολλά σχόλια. Ὁ Βλαχογιάννης ἀναφέρει ὅτι «στήν ιστορικὴ μνήμη τοῦ Κανάρη βαραίνει πολὺ ἡ κράτηση τοῦ Κ. Μαυρομιχάλη ὡς πράξη ἀπιστη πού γίνεται βαρύτερη γιατί ὑποθέτει καί τυφλὴν αὐλικὴν κολακεία πρὸς τόν Καποδίστρια. Ὅπως δμως ὁ συγγραφεὺς [Κασομούλης] παρασταίνει τὰ πράγματα τήν ἀφορμὴ νά κρατήσῃ τόν ἄνθρωπο τήν δώσαν οἱ συγγενεῖς του πού ἀνυπόμονοι πιάσαν ἄνθρώπους ἀπὸ τό πλήρωμα τοῦ μοιράρχου ὡς ἐγγύηση πῶς θά ἀπολυθῇ ὁ δικὸς τους. Ὁ χαρακτήρας τῆς πράξης εἶτι ἀλλάζει μορφή», *δ.π.*, σ. 365, σημ.

καρπωθεῖ, ἰσχυριζόμενοι ὅτι «αἰ λείπει καὶ πειρατεῖται πεπραγμέναι ἀπὸ τινὰς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἰδρας μηδεμίαν σχέσιν [έχουσι]... μέ τὰς θυσίας μας»⁷⁶.

Οἱ πλοίαρχοι, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους, ὑπερέβαλαν καὶ αὐτοὶ τὶς προηγούμενες ἀξιώσεις τους, ζητώντας «ὁ κατὰ τὸν λόγον τοῦ δικαίου κανονισθησόμενος μισθὸς [δίδει] τὰς εἰρημένους ἐκδουλεύσεις νὰ μὴν ἐννοεῖται διακεκομμένος εἰς τὰς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐπιστροφὰς εἰς τὰ ἴδια τοῦ στόλου διότι καὶ τότε οἱ πλοίαρχοι διὰ τὰς πολεμικὰς περιστάσεις ὡς ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν ἀγῶνα δὲν εἶχον ἄλλον ἔργον εἰμὴ τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἐφοπλισμὸν τῶν πλοίων»⁷⁷.

Οἱ νέες διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἰδραίων καὶ κυβέρνησης, πού ἐγέναν τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1830, κατέληξαν καὶ πάλι σὲ ἀδιέξοδο. Ἰστερα ἀπὸ αὐτὸ ὁ Καποδίστριας προσπάθησε νὰ παραμερίσει τὶς δημογεροντικὰς καὶ ἔδωσε ἐντολὴν στὸν Γ. Μαυρομάτη νὰ ἐξηγήσει τὶς νέες προτάσεις του «εἰς ἕκαστον πολίτην Ἰδραῖον καὶ Πετρωίτην ἔχοντα δικαίωμα εἰς ἀποζημίωσιν» καὶ νὰ λάβει «ἐγγράφως τὴν ὅποιαν ἤθελε [...] κάμει ἀπόκρισιν»⁷⁸. Οἱ κυβερνητικὰς προτάσεις προέβλεπαν κυρίως στὴν ἐξόφληση τῶν λογαριασμῶν μὲ ἐντοκὰ γραμμάτια, ἀφοῦ προηγουμένως κυβέρνησις καὶ ἐνδιαφερόμενοι εἶχαν συμφωνήσει γιὰ τὸ ὕψος τῆς ἀποζημίωσης πού ὁ καθένας δικαιούτο⁷⁹.

Οἱ προτάσεις αὐτὲς ἀπορρίφθηκαν ἐκ νέου ἀπὸ τοὺς Ἰδραῖους, οἱ ὅποιοι μὲ ἐπιστολὴν τους, τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1831, παραιτοῦνταν ἀπὸ τὴν ἀξίωση τῆς ἄμεσης ἐξόφλησης καὶ ζητοῦσαν τὴν σύστασιν κώδικα ἐθνικῶν χρεῶν στὸν ὅποιο θὰ ἐγγράφονταν οἱ ὀφειλὲς πρὸς αὐτούς⁸⁰. Φυσικὰ, καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ δὲν βρῆκε ἀνταπόκρισιν. Ὁ Καποδίστριας ἀποπειράθηκε τότε νὰ διαχωρίσει τὰ αἰτήματα τῶν πλοιοκτητῶν ἀπὸ αὐτὰ τῶν πλοιαρχῶν, προσφέροντας μόνον στοὺς τελευταίους κάποια ἱκανοποίηση μὲ τὴν σύστασιν τοῦ Ναυτικοῦ Ταξιαρχικοῦ⁸¹.

Τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἀγωνιστῶν, πού θὰ κατατάσσονταν στὸ σῶμα αὐτό, θὰ διενεργούσε πενταμελὴς ἐπιτροπὴ στὴν ὅποια συμμετείχαν ὁ γεροϋσιαστὴς Δ. Καμπάνης, οἱ δύο γραμματεῖς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτι-

76. *Ἀρχεῖον Ἰδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 287.

77. *Ἰ.π.*, σ. 288.

78. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 98.

79. *Ἰ.π.*, σσ. 99-100.

80. *Ἀρχεῖον Ἰδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 294. Βλ. καὶ Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 20.

81. Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 21.

κών, ό Α. Χατζηαργύρης και ένα μέλος τής Ναυτικής Ύπηρεσίας. Στήν τελευταία αυτή θέση διορίστηκε προσωρινά ό Α. Μιαούλης, ό όποιος είχε σαφώς αντιληφθεΐ διτι ή Ίδρυση τοϋ Ταξιαρχικοϋ άπειλοϋσε τήν ένότητα τών Ύδραίων. Σέ ΄πιστολή του πρός τόν Γ. Κρυντουριώτη άνέφερε σχετικά: «... Χρεωστώ έν ταυτῶ νά σάς βάλω ύπ' όψιν διτι βλέπω πώς ήλθαν μερικοί καπεταναΐοι έκ Πετζών και έπαρρησιάσθησαν εις τήν ειρημένην Επιτροπήν μέ τήν έλπίδα νά βραβευθώσι, καθώς τούς έχουν κολακεύσει, και συμπεραίνω διτι θέλει τούς άκολουθήσει και άλλοι κατόπιν. Υποψιάζομαι διτι ήμπορεΐ ή Κυβέρνησις (διά νά δυνηθή νά κάμη τούς σκοπούς της και νά φέρη και εις τήν νήσόν μας τό σχίσμα, ως εις τούς Ψαριανούς και Πετζιώτας, και άκολουθως τόν παντελή όλεθρόν μας), ήμπορεΐ, λέγω, νά διορίση καμμίαν άνταμοιβήν εις τούς δσους παρρησιάζονται διά αύτούς τούτους τούς σκοπούς της [...]. Αγκαλά και έγώ δέν θέλω πρό πάντων νά παραδεχθώ διτι θέλει γενή καμμία άνταμοιβή, έπειτα, και εάν γένη, θέλει είναι τόσον καταφρονετική και Ίσως διχι εις χρήματα, ώστε δέν πρέπει τινάς κᾶν νά τήν στοχάζεται· τό ούσιωδέστερον δμως και εκείνο, τό όποιον πρέπει ό κάθε καλός πατριώτης Ύδραΐος νά στοχάζεται, είναι τόν σκοπόν και τό τέλος, διά τά όποια θέλει ή Κυβέρνησις νά γένη αύτή ή άνταμοιβή, ήγουν ή μέν άνταμοιβή πρόσκαιρος και χαμερπής, οί δέ σκοποί της διά νά φέρη τό σχίσμα και τήν διχόνοιαν μεταξύ μας, ώστε νά γενώμεν μετά ταϋτα ήμεΐς οί΄ιδιοι τά όργανα τών φρονημάτων της...»⁸².

Ή διάσταση μεταξύ Ύδραίων και κυβέρνησης είχε μεγαλώσει και για έναν άκόμη λόγο: ήδη από τίς άρχές τοϋ 1831, ό ΄ Α. Πολυζωΐδης⁸³ τό Δεκέμβριο τοϋ 1830 είχε εκδηλώσει τήν πρόθεση νά Ίδρύσει στό Ναύπλιο άνεξάρτητη φιλελεύθερη έφημερίδα, πλην δμως ή έκδοσή της άπαγορεύθηκε από τίς Άρχές⁸⁴. Τήν παράνομη⁸⁵ ένέργεια τής Διοίκησης έσπευσε νά εκμεταλλευθεΐ ή αντιπολίτευση. Μέ επιστολές πρός τούς

82. *Άρχεία Α. και Γ. Κρυντουριώτου*, τόμ. Γ, σσ. 419-420.

83. Κ. Γαρδίκας, «Ο ΄Αναστάσιος Πολυζωΐδης και ή ΄Ελληνική ΄Επανάσταση», *Μνήμων*, τόμ. Α΄, 1971, σσ. 23-52.

84. *Άπόλλων*, 13 Μαρτίου 1831. Τά διατρέξαντα τᾶ εκθέτει ό ίδιος ό Πολυζωΐδης.

85. Α. Μάμουκας, *Τά κατά τήν άναγέννησιν τής Ελλάδος*, τόμ. Β΄ (1839) 129, τόμ. Θ΄ (1841) 132 και τόμ. ΙΑ΄ (1852) 64. Ή ΄ελευθεροτυπία ήταν κατοχυρωμένη από τά επαναστατικά συντάγματα και, συγκεκριμένα, από τόν Νόμο τής ΄Επιδάυρου, τμήμα Β΄, κεφ. ζη΄, και τό Πολιτικό Σύνταγμα τής ΄Ελλάδος, κεφ. Γ΄, παρ. 26. Τήν ισχύ τών άρθρων αύτών τήν είχε *Αναγνωρίσει* και ή Δ΄ ΄Εθνοσυνέλευση.

Κουντουριώτηδες, ό Μαυροκορδάτος και ό Κ. Καρατζάς παρουσίασαν τήν απαγόρευση τής κυκλοφορίας τής εφημερίδας ως μιά ακόμη απόδειξη του δεσποτισμού του Κυβερνήτη και τους έπεισαν να έκδοθει ή εφημερίδα εκεί. Πράγματι από τίς 11 Μαρτίου άρχισε να έκδίδεται στην "Υδρα *Ο Απόλλων*, ό όποιος έγκωμιάζε «τους Υδραίους Προστάτας, Άνδρας οί όποιοι άλλοτε και μέ τήν περιουσίαν των άδρότατα και μέ τά στήθη των τολμηρότατα ύπεστήριζαν τον άγώνα τής Έλλάδος, παρουσιάζονται ήδη άντιλήπτορες φανεροί των έπαπειλουμένων δεινών αυτής των καταπατημένων Συνταγματικών αρχών της...»⁸⁶.

Στήν έκδοση του *Απόλλωνα* 6 Κυβερνήτης άντέδρασε στην αρχή συγκρατημένα. Μέ κάποιον ειδικό εκπρόσωπο έστειλε αναφορά στην "Υδρα και στις Σπέτσες, προκειμένου να ύπογράψουν και να καταδικάσουν οί κάτοικοι τήν ένέργεια του Πολυζωΐδη. Μόνον άργότερα, όταν ή Γερουσία ψήφισε νόμο «Περί του Τύπου», διατάχθηκε ή απαγόρευση τής κυκλοφορίας τής εφημερίδας. Όστόσο, ό Πολυζωΐδης και οί 'Υδραίοι άγνόησαν τήν απαγόρευση, θεωρώντας ότι ό νόμος ήταν άντισυνταγματικός⁸⁷. "Έτσι ή διαμάχη μεταξύ Καποδίστρια και αντιπολίτευσης πέρασε σε μιά καινούρια περίοδο, αφού πλέον ή τελευταία, επικαλούμενη τίς άρχές του Συντάγματος, αποφάσισε να επέκταθει ή δράση της πέραν του νομικού πλαισίου που έθετε ή κυβέρνηση.

---

86. *Απόλλων*, 21 Μαρτίου 1831. Τό κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε άμέσως μετά τήν άναγγελία τής ίδρυσης του Ταξιαρχικού.

87. Χ. Λούκος, «Η δίωξη τής εφημερίδας *Ο Απόλλων*», *Έρανιστής*, 1971, σσ. 200-218 και *Απόλλων*, 4 'Απριλίου 1831.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ⁸⁸

Τόπος	Πόσοι υπέγραψαν	Χρονολογία άναφορᾶς	Παραπομπή <i>Ἀπόλλωνα</i>
Σύρα (Ερμουπολίτες)	436	17 Ἰουν.	31/125, 126-128
Σύρα (πάροικοι Ψαριανοί)	142	17 Ἰουν.	31/125, 128-129
Σύρα (αυτόχθονες καθολικοί)	85/183	12/24 Ἰουν.	31/130
Σύρα (πάροικοι Κρήτες)	91	30 Ἰουλ.	50/207-208
Μύκονος	92	20 Ἰουν.	37/153
Νάξος	138	21 Ἰουν.	36/147-140
Νάξος (χωριά)	252	4 Ἰουλ.	40/166
Νάξος (πάροικοι Κρήτες)	217	30 Ἰουλ.	50/208-209
"Υδρα	546	24 Ἰουν.	32/131-134
Πάρος	142	27 Ἰουν.	35/144-145
Πάρος (πάροικοι Κρήτες)	107	30 Ἰουν.	50/205
Πόρος	252	28 Ἰουν.	34/138, 140-141
Σέριφος	105	28 Ἰουν.	37/147, 153-154
"Ανδρος	213	29 Ἰουν.	36/147, 148-149
Ἴος καί		5 Ἰουλ.	38/156, 157, 175
■Ἴος (πάροικοι Κρήτες)	126	5 Ἰουλ.	42/175
'Αθήνα καί χωριά ἸΑττικῆς	290	8 Ἰουλ.	42/173-175
Κέα	196	10 Ἰουλ.	41/169-170
Σκόπελος	217	13 Ἰουλ.	47/196
Σκόπελος (Θεσσαλομακεδόνες)	106	1 Αύγ.	47/196
Σκιάθος	143	14 Ἰουλ.	47/196
Καλάβρυτα (ἐπαρχία)	132	14 Ἰουλ.	43/180
Ναύπλιο	[83]	14 Ἰουλ.	44-5/184, 46/192
Σπέτσες	165	15 Ἰουλ.	38/156-157
Πολύκανδρος	63	17 Ἰουλ.	46/192
Βοστίτσα	266	18 Ἰουλ.	46/192
Σκύρος	124	22 Ἰουλ.	46/192
Θερμιά	78	23 Ἰουλ.	46/192
Μεγαρίδα		25 Ἰουλ.	46/192
Σύκινος	56	30 Ἰουλ.	46/192
Μήλος (πάροικοι Κρήτες)		τέλη Ἰουλ.	46/192
'Ηλιοδρόμια	50	10 Αύγ.	53/222
Σίφνος	103	17 Αύγ.	53/222

88. Χ. Λοῦκος, *Ἡ δίωξη τοῦ *Απόλλωνα*, σ. 389.

V

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΠΟΡΟΥ

Η κατάσταση πριν από τό κίνημα

Από τήν Άνοιξη τοῦ 1831, ἀφότου δηλαδή ἡ ρήξη μέ τόν Κυβερνήτη εἶχε γίνει σαφής, ἡ ἀντιπολίτευση, γιά νά νομιμοποιήσει τή δράση της, ἐπικαλεῖται ὀλοένα καί συχνότερα τίς συνταγματικές ἀρχές. Ἔτσι, τό ἀνομοιογενές αὐτό μῶρφωμα, πού περιλαμβάνει δυτικόφρονες διανοούμενους, νησιώτες καί πελοποννήσιους προκρίτους, φαναριώτες τιτλούχους καί ἀγγλογάλλους φιλέλληνες, ἀρχίζει νά ἀποκτᾷ μιά φυσιογνωμία καί νά αὐτοαποκαλεῖται «παράταξη τῶν Συνταγματικῶν», ἐνώ οἱ ἀντίπαλοί του τό οἰονομάζουν κόμμα τῶν «᾽Ολιγαρχικῶν»¹.

Οἱ συνταγματικές καί φιλελεύθερες ἰδέες εἶχαν ἀρχίσει, περί τά μέσα τοῦ 1830, νά κερδίζουν ξανά ἐδαφος στήν Εὐρώπη, ἰδίως ὕστερα ἀπό τήν Ἰουλιανή Ἐπανάσταση στή Γαλλία καί τά γεγονότα τοῦ Βελγίου καί τῆς Πολωνίας². Τά γεγονότα αὐτά παρακολουθοῦσε ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἡ ἀντιπολίτευση καί ἀναμετέδιδε τακτικά ὀ *Ἀπόλλων*.

Οἱ γαλλικές ἐξελίξεις, κυρίως, ἐπέτρεψαν στήν ἀντικαποδιστριακή παράταξη νά ἐλπίζει δι τὴ ἰστάση τοῦ Παρισιοῦ ἀπέναντι στόν Καποδίστρια θά ἀλλάζε καί δι τὴ προδιαγραφόμενη γαλλορωσική σύγκρουση θά μεταφερόταν στήν Ἑλλάδα. Οἱ ἐλπίδες αὐτές, βέβαια, δέν ἐπαληθεύ-

---

1. Αὐτός εἶναι ὀ δρος πού κατὰ κανόνα χρησιμοποιεῖ ὀ Ν. Σηλιάδης.

2. P. Renouvin, *Le 19e siecle de 1815 à 1871, l'Europe des nationalites et l'eveil des nouveaux mondes dans Histoire des relations Internationales*, Paris 1954, vol. V, σσ. 62-68.

Στό ὑπό ρωσική κατοχή τμήμα τῆς Πολωνίας ἔγινε ἐπανάσταση, ἡ ὀποία κατεστάλη ἀπό τόν Τσάρο. Οἱ δυτικές δυνάμεις, στήν ὑποστήριξη τῶν ὀποίων ὑπολόγιζαν ὀ Πολωνοί, δέν παρενέβησαν καθόλου. Οἱ Βέλγοι, ὑπό τήν κυριαρχία τοῦ ἡγεμόνα τῆς ὀ Ολλανδίας, ὠς τότε, ἐπαναστάτησαν καί ζήτησαν τὴ δημιουργία ἀνεξάρτητου κράτους· αἴτημα πού ὑποστήριξε, ἔστω καί γλιάρᾷ, ἡ Γαλλία καί ἀποδέχθηκε, τελικά, καί ἡ Ἄγγλία ἀπό φόβο μήπως τό Βέλγιο προσαρτηθεῖ στή Γαλλία. Ἄς σημειωθεῖ δι ὀ Τσάρος, θιασώτης τῆς διατήρησης τοῦ εὐρωπαϊκοῦ status quo, παρενέβη στήν ὑπόθεση τοῦ Βελγίου, στέλνοντας μοῖρα τοῦ στόλου του νά βοηθήσει τούς ὀ Ολλανδοῦς.

θηκαν, γιατί ή γαλλική έξωτερική πολιτική με την άνοδο των κομμάτων της Resistance, τό Μάρτιο τοῦ 1831, υιοθέτησε τήν ἀρχή τής «μὴ ἐπεμβάσεως» στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τών ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Συνεπῶς, κατά τήν περίοδο αὐτή, ὁ «ἐπίσημος» ἀρχηγός τοῦ «γαλλικοῦ κόμματος», Ἰω. Κωλέττης, τηρεῖ μιά στάση ἀναμονής, ἴσως γιά νά ἐνισχύσει στό τέλος τήν παράταξη, πού ἐνδεχομένως θά ἐπικρατοῦσε. Ἐντούτοις, ἡ ἀντιπολίτευση δέν ἔπαψε νά προβαίνει σέ ἐνέργειες πού ἀφηναν νά ὑπονοηθεῖ δι τή Γαλλία τοῦ Luis-Phillipe τήν ὑποστήριζε. Στίς 31 Μαρτίου 1831, γιά παράδειγμα, ὁ πλοίαρχος Ἄνδρέας Ἀποστόλης, ὁ ὅποιος βρισκόταν στήν Αἴγινα, ὕψωσε στό καράβι του τή γαλλική σημαία τήν ὁποία μάλιστα χαιρέτισε μέ κανονιοβολισμούς. Τό ἐπεισόδιο αὐτό στάθηκε ἀφορμή γιά νά ἐξοριστοῦν ἀπό τόν Ν. Γιαννίτση, διοικητή τοῦ νησιού, ἀρκετοί πού θεωρήθηκαν ἀντιφρονούντες³.

Τό μέτρο τής ἐξορίας ἐφαρμόστηκε ἀπό τήν κυβέρνηση⁴ σέ πολλές περιπτώσεις ἀντιπολιτευομένων ἀλλά καί ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἀπλῶς δέν ἦταν σύμφωνοι μέ τήν καποδιστριακή πολιτική, ἰδίως, μάλιστα, ὕστερα ἀπό τήν δξυση πού προκάλεσε τό ἀνεπιτυχές πραξικόπημα τοῦ Δ. Τσάμη Καρατάσου⁵, διοικητή τοῦ ἐλαφροῦ τάγματος. Παρόλο πού ποτέ δέν ἀποδείχτηκε δι τὸ κίνημα εἶχε ἐνισχυθεῖ ἀπό τήν "Υδρα, τό γεγονός δι ὁ Καρατάσος βρήκε καταφύγιο ἐκεῖ καθῶς καί οἱ ὁμολογίες μερικῶν ἀξιωματικῶν ἀφῆσαν νά ὑπονοηθεῖ δι βασικοί ὑποκινητές τής στάσης ἦταν κάποια μέλη τοῦ «Κοινοῦ τής "Υδρας»⁶. Ἀνεξάρτητα πάντως ἀπό τή βασιμότητα αὐτῆς τής ὑπόθεσης, οἱ ἀποκαλύψεις γύρω ἀπό τό κίνημα ἔδωσαν ἀφορμή καί πρόσχημα στόν Καποδίστρια νά προβεῖ σέ διώξεις κατά τών ἀντιπολιτευομένων.

Κάτω ἀπό αὐτή τήν πίεση πολλοί πολιτικοί τής ἀντικαποδιστριακῆς παράταξης, ὅπως ὁ Ἄ. Μαυροκορδάτος, ὁ Ἄ. Ζαΐμης, καί ὁ Σπ. Τρικούπης, ἀναγκάστηκαν νά καταφύγουν στήν "Υδρα. Μέ τήν ἀφιξή τους ἐκεῖ συνεστήθη, τό Μάιο τοῦ 1831, ἑπταμελής «συνταγματική» ἐπιτροπή,

3. Ἀπόλλων, 14 Ἀπριλίου 1831.

4. Οἱ «συνταγματικοί», ἐπίσης, καθαιροῦσαν ἀπό δημόσιες θέσεις καί ἀνάγκαζαν σέ φυγή ἀπό τίς περιοχές πού εἶχαν φιλοκυβερνητικές προσωπικότητες.

5. Στ. Παπαγεωργίου, ὀ.π. 1986, σσ. 166-174.

6. Βλ. στό Παράρτημα (ἀρ. ἐγγ. 29) ἐπιστολή τοῦ Α.Μ. τῆς 11 Ἰουλίου 1831, ἀπό "Υδρα, ὅπου μεταξύ ἄλλων τονίζονται καί τά ἐξῆς: «... ὅσον ἐπεριφρόνησα τά ἀνόητα κινήματα τοῦ Τζάμη, τά κατ' ἐμέ πάντα ἰδιοτελή καί ληστρικά τών ἀνεπιών Πετμεζαίων, τόσον νομίζω νόμιμα, ἀμεμπτα καί ἐπαινετά τά τών κοινοτήτων...».

ἀποτελούμενη ἀπό τούς Γ. Κουντουριώτη, Ἀ. Μιαούλη, Β. Βουδούρη, Ἀ. Κριεζή, Δ. Βούλγαρη, Ν. Οἰκονόμου καί Ἐμ. Τομπάζη, ἡ ὁποία, ἀφοῦ καθαίρεσε τήν προηγούμενη δημογεροντία, ἀνέλαβε τή διοίκηση τοῦ νησιοῦ⁷. "Υστερα ἀπό αὐτό, ὁ Γ. Μαυρομάτης ἀναγκάστηκε νά ἐγκαταλείψει τό νησί. Λίγο ἀργότερα, στίς 21 Ἰουλίου 1831, οἱ Συριανοί, σύμμαχοι καί οικονομικοί ὑποστηρικτές τῆς "Υδρας καθαίρεσαν καί αὐτοί τή διορισμένη δημογεροντία καί, μέ τήν ἔγκριση τοῦ διοικητή Γ. Ἀμβροσιάδη, ἐξέλεξαν νέα, προερχόμενη ἀπό τό ἀντικαποδιστριακό στρατόπεδο⁸. Ἡ Κυβέρνηση προτίμησε νά ἀγνοήσει τό συμβάν καί ἐξακολούθησε τίς ἐπίσημες ἐπαφές μέ τόν ἀντιπρόσωπό της, ὁ ὁποῖος ὁμῶς ἀργότερα δέν θά ἀνταποκριθεῖ στά καθήκοντα τοῦ διοικητή, ἐμποδίζοντας τή διεκπεραίωση τῶν κυβερνητικῶν ἐντολῶν καί ἐγγράφων στά νησιά τῆς δικαιοδοσίας του⁹. Τήν ἴδια περίοδο κυκλοφοροῦσε εὐρύτατα καί ἡ φήμη γιά ἐπικείμενη ἀπαγωγή τοῦ Καποδίστρια¹⁰.

Κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθήκες, ὅπου κανεῖς δέν μπορούσε νά ἀποκλείσει τό ἐνδεχόμενο μιᾶς ἐμφύλιας σύρραξης, ὁ Κυβερνήτης ζήτησε ἀπό τούς ἀντιπρέσβεις νά καλέσουν τούς Γ. Κουντουριώτη καί Ἀ. Μαυροκορδάτο καί νά ἀπαιτήσουν τήν παράδοση τοῦ τυπογραφείου τῆς "Υδρας στήν κυβέρνηση¹¹, ἐπισείοντας τήν ἀπειλή νά ἀποκλειστεῖ τό νησί μέ πλοῖα τῶν Δυνάμεων¹².

Οἱ πρέσβεις διαφώνησαν μέ τό αἴτημα τοῦ Καποδίστρια, ἀλλά κάλεσαν τριμελή ἐπιτροπή, ἀποτελούμενη ἀπό τούς Ἀ. Μαυροκορδάτο, Γ. Κουντουριώτη καί Ἀ. Μιαούλη, γιά νά τούς παράσχει διασαφηνίσεις καί νά τούς προτείνει συμβιβαστικές λύσεις. Στό Ναύπλιο, στό σπίτι τοῦ

7. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 115, 117. Ἐπιστολή Ἰδραίων πρὸς Καποδίστρια. Ἡ δημογεροντία τῆς "Υδρας περιλάμβανε, ἀπό τό Μάιο τοῦ 1830, ὡς μέλος της τόν Γ. Κιβωτό, ὁ ὁποῖος ἦταν διορισμένος ἀπό τήν κυβέρνηση καί τοῦ ὁποῖου τό ὄνομα δέν βρισκόταν —καθὼς Ἰσχυρίστηκαν οἱ Ἰδραῖοι— στούς καταλόγους τῶν πολιτῶν τοῦ νησιοῦ. Τό γεγονός αὐτό ἰδῶσε πρόσχημα στήν καθαίρεση τῆς δημογεροντίας. (Βλ. σχετική ἐπιστολή 545 Ἰδραίων πρὸς τόν Καποδίστρια τῆς 23 Ἰουνίου 1831 στόν Ἀ. Λιγνό, *δ.π.*, σσ. 115-117).

8. *Χιακόν Ἀρχεῖον*, τόμ. Δ', σσ. 222-223.

9. *Ὁ.π.*, σ. 235.

10. *Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, δ.π.*, σσ. 476-477. Γράμμα Daukins πρὸς Palmerston τῆς 4/16 Μαΐου 1831.

11. Ὁ *Ἀπόλλων* διανεμόταν μέ ὑδραϊκά πλοῖα σ' ὅλη τήν Ελλάδα.

12. *Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, δ.π.*, σ. 492. Γράμμα Daukins πρὸς Palmerston τῆς 9/21 Ἰουνίου 1831.

Ντώκινς¹³, οί άπεσταλμένοι τής "Υδρας άρνήθηκαν ένώπιον τών άντιπρέσβων όποιαδήποτε άνάμιξη στό κίνημα τής Μάνης και άδιαφόρησαν για τήν άπειλή τής κυβέρνησης δι τήν δέν θά τούς χορηγούσε τά άπαιτούμενα για τά πλοία τους ναυτιλιακά έγγραφα. 'Υποστήριζαν άκόμα δι μόνο ή έφαρμογή τών ψηφισμάτων τής ¹ Εθνικής Συνέλευσης του 'Αργους θά άποκαθιστούσε τήν ομόνοια.

'Ο Μαυροκορδάτος, έπίσης, μέ έπιστολή πού άπηύθυνε από τό Ναύπλιο πρός τόν Καποδίστρια άνέπτυσε τις προσωπικές του άπόψεις, σύμφωνα μέ τις όποιες οί κυριότερες αιτίες τής διάστασης μεταξύ κυβέρνησης και άντιπολίτευσης ήταν: ή κατάργηση του δικαιώματος τής τοπικής αυτοδιοίκησης, ή έξάρτηση τών δικαστηρίων από τήν Κεντρική κυβέρνηση¹⁴, ό περιορισμός τών άτομικών έλευθεριών καθώς και ή μη διασφάλιση τής άτομικής ιδιοκτησίας, ή άνικανότητα τών κυβερνητικών ύπαλλήλων, ή μη τήρηση του Β' ψηφίσματος τής Συνέλευσης του 'Αργους, πού άναφερόταν στη διανομή τών εθνικών γαιών και τή δημιουργία οικονομικών πόρων για τό κράτος και, τέλος, ή παραβίαση τών σχετικών μέ τήν έλευθεροτυπία διατάξεων του Συντάγματος.¹⁵

Οί άντιπρέσβεις τών Δυνάμεων κατέβαλαν προσπάθειες για νά πραγματοποιηθεί συνάντηση τής τριμελούς έπιτροπής μέ τόν Καποδίστρια, χωρίς όμως έπιτυχία¹⁶. 'Ο Κυβερνήτης, αμέσως μετά τήν άναχώρηση τών Μαυροκορδάτου, Κουντουριώτη και Μιαούλη από τό Ναύπλιο, έξασφάλισε τήν τυπική ύποστήριξη τών ξένων σε περίπτωση πού θά προχωρούσε σε άφαίρεση τών ναυτιλιακών έγγραφων τών πλοίων πού άνήκαν στα νησιά, όπως έπίσης και σε ένδεχόμενο άποκλεισμό τής "Υδρας, μέ τήν προϋπόθεση δι ό 'ίδιος θά έξαντλούσε προηγουμένως κάθε περιθώριο συμβιβασμού. Τά αίτήματα του Καποδίστρια και οί άπαντήσεις τών άντιπρέσβων άνακοινώθηκαν στη Γερουσία και κατατέθηκαν στο άρχείο για νά άποτραπεί τυχόν ύπαναχώρηση τών εκπροσώπων

13. Η. Γεωργίου, *Τό άληθινό 21*, 'Αθήνα 1987, σσ. 161-162. 'Επιστολή Rouen πρός τόν Γάλλο 'Υπουργό 'Εξωτερικών Sebastiani.

14. 'Ο Πολυζωίδης στη *Γενική 'Ιστορία του* (έκδοση Σ. Κ. Βλαστός 1890, σ. 963) γράφει: «Ο Βιάρος ίδρυσε εν τῷ τμήματι αυτού καινοφανή δικαστήρια επ' οὐδενός νόμου στηριζόμενα, ών έκαστον συνίστατο έξ ενός δημογέροντος, έξ ενός εիրηνοδίκου, εις βοήθειαν τών άνικάνων περι τό δικάζειν δημογερόντων διορισθέντων».

15. *Μνημεία 'Ελληνικής 'Ιστορίας*, δ.π., σ. 501.

16. Σπ. Μαρκεζίνης, *Πολιτική 'Ιστορία τής Νεωτέρας 'Ελλάδος, τόμ. Α'*, 'Αθήναι 1966, σ. 79.

τών Δυνάμεων¹⁷. Είναι φανερό δι, παρά τήν ὕπαρξη τών ἔγγραφων αὐτῶν διαβεβαιώσεων, ὁ Καποδίστριας δέν εἶχε πεισθεῖ δι τῆ θά τοῦ παρεχόμεν ἡ βοήθεια πού ζητοῦσε.

Ἡ στάση τών τριῶν Δυνάμεων

Οἱ ἀντιπρέσβεις καί οἱ ἀρχηγοί τών ναυτικῶν μοιρῶν τών Δυνάμεων ἐπισημῶς δήλωναν δι ὑποστηρίζουν ὁμόφωνα τήν Ἑλληνική κυβέρνησι — αὐτό ἐξάλλου ἐπέβαλλαν καί οἱ συμβατικές δεσμεύσεις πού εἶχαν ἀναλάβει— ὥστόσο, οὔτε τόσο εὐικρινεῖς, οὔτε τόσο ὁμόφωνοι ἦταν.

Ἡ ῥώσος ἀντιναύαρχος Ρίκορδ ἐδειξε ἐξ ἀρχῆς τήν ὑποστήριξή του πρὸς τόν Καποδίστρια, περιπλέοντας τὸ Αἰγαῖο καί προσπαθώντας νά ἐπαναφέρει τοὺς ἀντικυβερνητικούς στήν τάξη. Ὁ ζήλος πού ἐπέδειξε καί, ἴσως, οἱ μέθοδοι πού χρησιμοποίησε τόν κατέστησαν γρήγορα μισητό στοὺς «Συνταγματικούς» καί τόν ὠδήγησαν σέ διάσταση μέ τοὺς συναδέλφους του τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας. Φτάνοντας στὸν Πόρο στά μέσα Ἰουνίου προέβη σέ ἀπειλητικές ὁσο καί ὕβριστικές δηλώσεις ἐναντίον τών «Συνταγματικῶν», κάνοντας ἐτσι σαφές δι ὄχι μόνο ἦταν ἀποφασισμένος νά ἐπέμβει στά ἐσωτερικά τῆς χώρας, ἀλλά καί δι, ἂν χρειαζόταν, θά κατέφευγε σέ βίαια μέσα¹⁸.

Οἱ Ἄγγλοι, τῆϊδία ἐποχή, τηροῦν, ἀνεπίσημα βέβαια, φιλική στάσι πρὸς τοὺς «Συνταγματικούς». Ἡ πλοίαρχος Γαρε, κυβερνήτης ἑνὸς ἀγγλικοῦ βρικόου, πού ἐφτασε στὸν Πόρο λίγο μετὰ τήν ἀναχώρησι ἀπὸ ἐκεῖ τοῦ Ρίκορδ, μιλώντας μέ τόν Ἰ. Φαλάγγα, γνωστό «Συνταγματικό», ἐξέφρασε τήν ἀπορία του γιὰ τὸ γεγονός δι «οἱ Ἕλληνες ἕως τώρα δέν ἔκοψαν τὰ Κεφάλια τών Κυβ[ερνητικῶν] μέ τοὺς μπαλτάδες», ἀλλά καί τόν διαβεβαίωσε δι οἱ Ἄγγλοι δέν ἐπρόκειτο νά ἀναμιχθοῦν στά ἐσωτερικά πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης, σχετικὰ μέ τίς δηλώσεις τοῦ Ρίκορδ, ὁ ἄγγλος κυβερνήτης ἰσχυρίστηκε δι ὁ ῥώσος ναύαρχος ψευδῶς καί δι δέν ἦταν ἐπιτρεπτό «νά μεταχειρισθῆ οὔτε ἕνα στρατιώτη ἐναντίον ὁποιοδῆποτε Ἕλληνο»¹⁹.

Ἡ Ρίκορδ, πληροφορούμενος τίς δηλώσεις τοῦ ἀγγλοῦ ἀξιωματικοῦ

17. Κ. Βάρφης, *Πόρος 1831, Τὸ κίνημα - Οἱ πρωταγωνιστές*, Ἀθήνα 1986, σσ. 100-106. Ἐμπιστευτικὴ ἐπιστολή Καποδίστρια καί ἀπάντησι τοῦ Ρουάν.

18. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου, ἀρ. ἐγγ. 4904. Ἐπιστολή Ν. Ἰωαννίδη πρὸς Λ. Κουντουριώτη. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 23).

19. Ἐπιστολή Ν. Ἰωαννίδη, ὁ.κ.

στὸν Πόρο, ζήτησε ἀπὸ τὸν Ε. Λάιονς, ἀρχηγὸ τῆς Ἀγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας στὴν Ἑλλάδα, νὰ τὸν ἐπιπλήξει. Αὐτὸς, ἀπαντώντας στὸν Ρίκορδ, θὰ καλύψει ἐν μέρει τὸν πλοίαρχο Γαρε καὶ θὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν Ρίκορδ ὄχι μόνον νὰ μὴ δώσει συνέχεια στοῦ γεγονότος ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξαλείψει τὶς τυχόν ἐντυπώσεις πού δημιούργησε τὸ ἐπεισόδιο στὸν Καποδίστρια καὶ τὸν Ρούκμαν, ῥώσο ἀντιπρέσβη στὴν Ἑλλάδα²⁰.

Ἀπὸ πλευρᾶς Γαλλίας, ἡ ὑποστήριξη πρὸς τοὺς «Συνταγματικούς» ἦταν ἐπίσης ἀνεπίσημη πλὴν ὁμως σαφῆς²¹. Τὸ γαλλικὸ βρῖκι «Δαίμων», ὕστερα ἀπὸ ἐντολὴ τοῦ Λαλάντ, ἀρχηγοῦ τῆς μοίρας τῆς Ἀνατολῆς, κατέπλευσε στοῦ τέλος Ἰουνίου στὴ Μάνη, μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκαταστήσει τὴν τάξη. Οἱ ἀξιωματικοὶ του, ἐντούτοις, δέχτηκαν μὲ τιμὲς τοὺς ὑποκινητὲς τῶν ταραχῶν, ἐνὼ τὸ πλήρωμά του ἐνώθηκε μὲ τοὺς πολίτες, οἱ ὅποιοι διαδήλωναν μὲ τὸ σύνθημα «Ἐθνοσυνέλευση - Σύνταγμα»²².

Αὐτὰ καὶ ἄλλα περιστατικά δηλώνουν διὰ τὸ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἀκολουθοῦν τὴν ἴδια στὴν οὐσία πολιτικὴ πού ἀποσκοπεῖ στοῦ συμβιβασμὸ στασιαστῶν καὶ κυβερνήσεως καὶ στὴν ἀποφυγὴ τῆς χρήσης βίας, ἐνὼ στὴν πραγματικότητα ἐπιδιώκουν τὴν πτώση τοῦ «ρωσόφιλου» Καποδίστρια²³. Ὁ ῥώσος λοιπὸν ἀντιναύαρχος ἔχει ἀπόλυτο δίκιο, δταν γράφει διὰ τὸ οἱ ἀντιπρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας «... κατακρίνουν μὲν εἰς τὸ φανερόν τὴν ἀντιπολίτευση ἀλλὰ εἰς τὸ κρυπτόν δὲν παύουν νὰ τὴν ὑποστηρίζουν καὶ νὰ ὑποδαυλίζουν τὴν φωτιάν, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ προέλθῃ γενικὴ καὶ καταστρεπτικὴ πυρκαϊά»²⁴. Ἔτσι, ἐνὼ ἡ Ρωσία —καὶ ἰδιαίτερα ὁ Ρίκορδ— πιστὴ στὴν πολιτικὴ τῆς διατήρησης τοῦ εὐρωπαϊκοῦ status quo θὰ συνδράμει τὴν Ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ἡ

20. Ἀρχεῖο Lyons, West Sussex Record Office, MS B 84/1. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 24).

21. Η. Γεωργίου, *δ.π.*, σ. 450. Αναφορὰ τοῦ πλοίαρχου Λεραῖ πρὸς τὸν Υπουργὸ τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλλίας Ντέ Ριγνύ.

22. *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τόμ. ΙΒ', σ. 554. Βλ. καὶ *Ἐπιστολαὶ Ἰ. Καποδίστρια*, Ἀθήναι 1841, τόμ. Δ', σ. 216: «Εἴμεθα πεπληροφορημένοι σήμερον διὰ εἰς Λιμένι ἐμφάνεια τοῦ βρικίου σας ὅχι μόνον δὲν περιέστειλεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως ἐνεψύχωσε τὸ ἀγριὸν καὶ πονηρὸν πνεῦμα τῶν ἐκεῖ συναχθέντων ληστῶν. Ἄλλ' εἴθε ἡ ἐπιτίμησις τὴν ὅποιαν ἐπειτα τοὺς ἐδώκατε ἐνεργήσῃ καλλίτερα».

23. *Ἀρχεῖον Καποδίστρια*, τόμ. Γ, σ. 190. Ὁ ἴδιος ὁ Καποδίστριας γνώριζε, φυσικὰ, ἄριστα τὶς διαθέσεις τῶν Ἀγγλογάλλων ἀπέναντί του. Προσπαθώντας νὰ ἐρμηνεύσει αὐτὴ τὴν στάση, διερωτᾶται, σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Μ. Σοῦτζο, μήπως αὐτὴ ὑπαγορευόταν ἀπὸ «τὰ χίλια ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοία πού πέρασαν τὸν Βόσπορον μέσα σὲ μία μόνον χρονιά τῆς ἀνορθώσεως».

24. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, σ. 639. Ἐπιστολὴ τοῦ Ρίκορδ πρὸς τὸν Nesseldorf.

Ἐρμούπολη Σύρου
(Χαλκογραφία)

«Καρτερία»

Ἄγγλία καί ἡ Γαλλία —ἡ ὁποία τήν ἐποχή ἐκείνη ἐπιζητοῦσε τή στενή συνεργασία τῆς κυβέρνησης τοῦ Λονδίνου— θά συνεχίσουν, καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κρίσης τοῦ Πόρου, τήν ἐπαμφοτερίζουσα τακτική τους πού ἐνθάρρυνε τούς στασιαστές.

Ἡ κατάληψη τῶν ἐθνικῶν πλοίων ἀπό τούς Ὑδραῖους

Οἱ κινήσεις τῆς ἀντιπολίτευσης καί ἡ ἀνάγκη νά ἀνακτήσει τό χαμένο κύρος του ἀπέναντι στούς Συμμάχους ἀνάγκασαν τόν Καποδίστρια νά προσπαθήσει νά ἐξοπλίσει μέ μυστικότητα μέρος τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου. Εἶχε συλλάβει τό σχέδιο νά ἀναγκάσει πρῶτα τή Σύρο σέ συμπόρευση μέ τήν Κυβέρνηση καί νά ἀκολουθήσουν τά ἄλλα νησιά, ἀφοῦ θά εἶχαν χάσει, στό μεταξύ, τήν οικονομική βοήθεια πού τούς προσέφεραν οἱ ἔμποροι τῆς Ἐρμούπολης. Ἡ Ὑδρα θά ἔμενε ἔτσι ἀποκλεισμένη καί θά ὑποχρεωνόταν νά ὑποταχθεῖ στήν Κεντρική κυβέρνηση. Ἐλέγχοντας, λοιπόν, ὁ Κυβερνήτης ὀλόκληρη τήν ἐπικράτεια, θά μπορούσε νά ἀνανεώσει μέ μεγαλύτερη εὐκολία τήν ἐμπιστοσύνη τῶν τριῶν ἀντιπρέσβειων γιά τό πρόσωπό του.

Ἡ ἄνθρωπος πού ἐπιλέχθηκε γιά νά ἐκτελέσει τό παραπάνω σχέδιο ἦταν ὁ Κ. Κανάρης, κυβερνήτης τῆς κορβέτας «Νῆσος τῶν Σπετσῶν» καί ἐμπιστος τῆς Κυβέρνησης. Ὡστόσο ἡ ἐντολή τῆς προετοιμασίας τῶν ἐθνικῶν πλοίων —«Ἑλλάς», «Νῆσος τῶν Σπετσῶν», «Ὑδρα», «Καρτερία» καί «Ἐπιχειρήσεις»— μαθεύτηκε στήν Ὑδρα σχεδόν ἀμέσως, στίς 13/25 Ἰουλίου 1831²⁵. Οἱ «οἰκοκυραῖοι» συγκεντρώθηκαν ἀμέσως στό σπίτι τοῦ Μιαούλη, γιά νά καθορίσουν τή στάση τους. Ὁ Μαυροκορδάτος εἶχε παραστεῖ στή συνάντηση ἀλλά, σύμφωνα μέ μεταγενέστερη δήλωσή του, πήγε ἀπό δική του πρωτοβουλία καί δχι κατόπιν προσκλήσεως. Σκοπός του, εἶπε, ἦταν, ὅπως ἀργότερα καί στόν Πόρο, νά ἡρεμήσει τά πνεύματα καί νά ἐμποδίσει ἀσκοπες θυσίες²⁶.

25. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 489. Ἡ πληροφορία ἔφτασε στήν Ὑδρα μέ ἐπιστολή τοῦ κυβερνητικοῦ Βουδούρη πρὸς τόν ἀδελφό του. Τό αὐτό ἐπανελάβε καί ὁ Μαυροκορδάτος σέ λόγο του στή Βουλή στίς 7 Ἰανουαρίου 1845.

26. Βλ. τόν λόγο πού ἐξεφώνησε στή Βουλή ὁ Α. Μαυροκορδάτος στίς 26 Ἰανουαρίου 1845, ὅπως τόν ἀποδίδει ὁ Γ. Βλαχογιάννης στά σχόλιά του στήν ἐκδοση τῶν *Ἐνθυμημάτων τοῦ Κασομούλη* (*δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 408-409). Ὁ Κασομούλης, ἀντίθετα, ἀποδίδει στόν Μαυροκορδάτο ἕναν ρόλο πολύ πιό ἐνεργητικό. «Παρουσιάσας, γράφει, ἕν γράμμα ἑνός φίλου του ἀπό Ναύπλιον τούς λέγει δι τὸ μόνον σωτήριον μέσον ἦτον δι' αὐτούς νά καταλάβουν τά εἰς Πόρον πολεμικά», (*δ.π.*, σ. 407).

Τό συμβούλιο ανέθεσε στον μοίραρχο Α. Γ. Κριεζή να καταλάβει τά πλοία του ναυστάθμου και να θέσει υπό τον έλεγχό του τον Πόρο. Έπιπλέον προχώρησε στην έκλογή νέας δημογεροντίας, στην οποία συμμετείχαν οί Λ. Κουντουριώτης, Σ. Μπουντούρης, Γ. Ορλάνδος, Δ. Βούλγαρης και Γ. Κριεζής.

Ο Α. Κριεζής μέ 70 ναύτες αναχώρησε την επομένη, 14/26 Ιουλίου, από την Ύδρα για τον Πόρο όπου, λίγο ύστερα από τά μεσάνυχτα, κατέλαβε τό σημαντικότερο πλοίο του στόλου, τό δίκροτο «Ελλάς», χωρίς να συναντήσει σοβαρή αντίσταση.

Ο ίδιος ό Κριεζής περιγράφει την επιχείρηση ως εξής:

Σπεύδω να σας Αναγγείλω, διτι μίαν ώραν μετά τά μεσάνυχτα έμβή καμεν εις την φρεγάταν. Αντίστασιν διά των όπλων δεν ευρομεν από τούς ευρισκομένους εις την φρεγάταν, μέρος τής φρουράς του πολιταρχείου μάς έκατάλαβε και έτρεξε να δώση είδη σι ν εις τον ναύσταθμον, πλήν, ή άπειλή των δπλωνμας τούς έκαμε να σταματήσουν, ήρχισαν να φωνάζουν και τάς φωνάς των έπήρην είδησιν τό διοικητήριον και ή κορβέτα του Κανάρη, δθεν έπυροβόλησαν πέντε ή εξ΄τουφέκια.

Σήμερον τό πρωί ήλθεν ό καπετάν Νικολάκης και ό καπετάν Χριστόδουλος τούς έγχείρισα την επιστολήν σας, και άφοϋ την άνέγνωσαν, ώμιλήσαμεν και έσυμφωνήσαμεν όπου να βασταχθή ή εύταξία και να μη ταραχθούν τά καθεστώτα. Έάν όμως λάβωμεν άνάγκην από ναύτας να πάρωμεν μερικούς Ποριώτας. Έκάμαμεν όμιλίαν προς τούτοις περί κυριεύσεως του κορβέτου Κανάρη, πλήν δεν τον έγκρίναμεν, έπειδή ήτο ένδεχόμενον να γίνη ρήξις εις τον Πόρον.

Έπαναλαμβάνω να σας παρακαλέσω, κύριοί μου, να παρακινήσετε τον ναύαρχον να έλθη αύριον, ει δυνατόν, έπειδή είναι ένδεχόμενον, μέ τό κίνημα αυτό να έλθουν εις τον λιμένα τουτον πλοία εύρωπαϊκά. Φαντασθήτε λοιπόν πόσον είναι άναγκαία ή παρηρησία του ναύαρχου²⁷.

*Ο κυβερνήτης του «Καρτερία» Γ. Φαλάγγας συνάντησε τον Κριεζή την επομένη για να του μεταφέρει τούς χαιρετισμούς και τά μηνύματα του Κανάρη. Στο τελευταίο από τά μηνύματα αυτά, ό Κανάρης έπιζητούσε τή συνεργασία του Κριεζή. Ο Κριεζής, πάλι, σε έπιστολή του τής 16 Ιουλίου προς τούς Λ. και Γ. Κουντουριώτη αναφέρει:

Χθές σας έγραψα τά διατρέξαντα σήμερα δε' σας ειδοποιώ, διτι ό Κανάρης χθές βράδυ μου έστειλε τον καπετάν Φαλάγκα να μου είπτ} τούς άσπασμούς του και να τον νομίζω φίλον καθώς και πρότερον, διότι και αυτός

27. Α. Λιγνός, δ.π., τόμ. Γ', σσ. 154-155.

τοιούτον μέ ἐστοχάσθη πάντοτε. Μον᾽ ἐμήνυσε πρός τούτοις διτι λυπεῖται μεγάλως νά τόν στοχάζονται οἱ Ἕλληνες καθώς τό κηρύττουν καί διτι ἐάν ἐως τώρα ἐφέρθη τοιουτοτρόπως, αὐτό προήλθεν ἐξ αἰτίας ὅπου ἐως τώρα δέν ἔλαβε κανένα γράμμα ἀπό κανέναν σημαντικόν τῆς "Υδρας. Καθώς μοῦ εἶπεν ὁ καπετάν Φαλάγκας, ὁ Κανάρης ἔχει σκοπόν νά παραιτηθῆ, ἂν ἡ κυβέρνησις τοῦ προτείνῃ ἄλλην μίαν φοράν νά πηγαίνῃ ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἢ εἰς κανέν ἄλλο μέρος ὅπου ζητοῦν σύνταγμα. Πρός τούτοις ὁ Κανάρης λέγει, ὅτι οἱ "Ἕλληνες ἀρχισαν τήν δουλειάν τους βασίμως καί ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς Σπάρτης ἦτο μέ βάσινδχι ραδιουργικήν, καθώς τό κηρύττει ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης, καί ὅτι ἡ Ἐξοχότης του μέ ραδιουργίαν ἔκαμε νά γίνῃ ἡ ἐναντίον τῶν συνταγματικῶν ἀναφορά.

Σάς γράφω ταῦτα διά παρακινήσεως τοῦ καπετάν Φαλάγκα. Ἐγώ ὁμως τί νά συμπεράνω ἀπό αὐτά, δέν γνωρίζω' διό στοχασθῆτε καί εἰπήτεμου πώς νά φερθῶ...»^{27α}.

Ὁ Μιαούλης ἔφτασε στόν Πόρο τῆ νύχτα τῆς 16/28 Ἰουλίου²⁸ ἐπικεφαλῆς 200 ναυτῶν. Μέ τήν ἄφιξή του προσχώρησε στό κίνημα καί ὁ μοίραρχος Α. Σαχίνης, κυβερνήτης τοῦ «"Υδρα». Οἱ στασιαστές, σύμφωνα μέ τά δσα ἀναφέρει ὁ Μιαούλης σέ ἔπιστολή του τῆς 18 Ἰουλίου, ἦταν ἔτοιμοι νά προβοῦν σέ δυναμικές ἐνέργειες ἂν ὁ Ρίκορδ, ὁ ὅποιος στό μεταξύ εἶχε καταπλευσῆ στόν Πόρο, «χωρίς τήν συγκατάνευσιν τῶν δύο ἄλλων δυνάμεων ἤθελε κάμει κίνημα»²⁹ ἐναντίον τους. Στήν ἴδια ἐπιστολή ὁ ὑδραῖος ναύαρχος σημειώνει «εἶναι περιττόν νά σάς ἐκφρασθῶ τήν σύμπνοιαν τῶν καλῶν μας συμπολιτῶν καί τήν σταθεράν ἀπόφασιν τοῦ νά ὑπερασπισθῶσιν τά δίκαια τῶν κοινοτήτων ὅπου ἐκφράσθησαν, καί τό καταπατηθέν σύνταγμα, παρά τοῦ αὐθαιρέτου, τό ἀτμοκίνητον δπου εὑρίσκεται μέσα ὁ Καπετάν Φαλάγ καί ὁ Καπετάν Χριστόδουλος μέ τούς ὄπλισμένους ποριώτας, θά μεταχειρισθῆ καυστικά³⁰ δλα τά μέτρα αὐτά τά ἔλαβamen ἔπειδή γνωρίζωμεν διτι εἶναι ἡ μόνη κρίσιμος περίστασις, ἄς ἔχωμεν λοιπόν ἐλπίδας μας εἰς τόν θεόν, καί ἄς ἀποφασίσῃ τό δίκαιον». Ὁ Μιαούλης, ἐξάλλου, θεωροῦσε διτι ὁ Κανάρης ἢ θά τούς ἐνίσχυε ἢ θά παρέμενε οὐδέτερος³¹. Παρόλ' αὐτά, δμως, φαίνεται

27α. Α. Λιγνός, δ.π., σ. 155.

28. Γ. Κ. Μαζαράκης - Αἰνιάν, «Τά συμβάντα τοῦ Πόρου ἀπό 17 γράμματα τοῦ Α. Μιαούλη», ΔΙΕΕ, τόμ. ΚΓ\ 1980, σ. 129.

29. Ἐπιστολή Μιαούλη τῆς 18 Ἰουλίου 1831, δ.π., σ. 130. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 25).

30. Πυρακτωμένα βλήματα μέ τά ὅποια ἦταν ἐξοπλισμένο τό «Καρτερία».

31. "Ο.π., (σημ. 29).

δτι τήν ἔπομένη, 19/31 Ιουλίου, οἱ κινηματίες ἔχασαν τήν ὑπομονή τους ἀπό τῆς παλινδρομήσεις τοῦ Ψαριανοῦ, καί κατέλαβαν μέ τέχνασμα τό πλοίο του «Σπέτσαι»³². "Υστερα ἀπό τήν κατάληψη τοῦ «Σπέτσαι», «ὁ πονηρός Κανάρης, γράφει ὁ Κριεζής, ἐμβήκε εἰς τήν ... καί ἀνεχώρησε χωρίς νά τόν δοῦμε»³³.

Ἐπλήρης ἔλεγχος τῆς θαλάσσιας περιοχῆς τοῦ Πόρου ἀπό τοὺς κινηματίες πρέπει νά ὀλοκληρώθηκε στίς 22 Ἰουλίου/ 3 Αὐγούστου μέ τήν κατάληψη τοῦ φρουρίου Heydeck, στή νησίδα Ἁγίου Κωνσταντίνου, στό νότιο πέρασμα τοῦ Πόρου³⁴. Ἀπό τήν πλευρά τῆς φιλοκυβερνητικῆς παράταξης, ὁ Κ. Ράμφος, διοικητής τοῦ Πόρου, μέ τήν ομάδα του καί λίγους προκρίτους —πιθανῶς μόνο ἕναν— ἐγκατέλειψαν τό νησί καί φιλοξενήθηκαν ἀπό τά κυβερνητικά στρατεύματα στήν ἀέναντι παραλία, τόν Γαλατά, ἐνώ ὁ Γ. Σαχτούρης, διοικητής τοῦ ναυστάθμου τοῦ Πόρου, παρέμεινε μέχρι τέλους οὐδέτερος καί χρησιμοποιήθηκε ὡς σύνδεσμος μεταξύ Μιαούλη καί Ρίκορδ.

Ἡ ἀναίμακτη κατάληψη τῶν πλοίων καί τοῦ ναυστάθμου ἐνίσχυε τή θέση τῆς Ὑδρας, γιατί, ἀφενός μὲν φαινόταν συνεπῆς καί ἱκανή νά προστατεύσει τά νησιά πού ὡς τότε ἀντιμετώπιζαν τόν κίνδυνο νά ὑποκύψουν διά τῆς βίας στήν Κεντρική κυβέρνησι καί ἀφετέρου ἀποδείκνυε τή στρατιωτική ἀδυναμία τοῦ Καποδίστρια.

Στή Σύρο ἡ ἐνέργεια τῶν Ὑδραίων ἐγίνε δεκτὴ μέ ἐνθουσιασμό. Οἱ πρόκριτοι τοῦ νησιοῦ μέ γράμμα τους πρὸς τοὺς ὁμολόγους τους τῆς Ὑδρας ἐπιδοκίμασαν ἀπολύτως τό κίνημα καί ἐστείλαν ἄφθονα χρήματα γιά τήν ὑποστήριξή του. Ζήτησαν ἐπίσης τήν ἀδεία νά στείλουν τά πλοῖα, πού ἀρχικά εἶχαν διατεθεῖ γιά τήν προστασία της, νά ξεσηκώσουν τά ὑπόλοιπα νησιά³⁵, ἐνώ οἱ Θ. Μανούσης καί Π. Γεραλόπουλος πήγαν ὡς ἐκπρόσωποί τους στήν Ὑδρα³⁶.

32. Ὁ Μιαούλης ἐστείλε δύο πλοῖα καί κατέλαβαν τήν κορβέτα τήν ὥρα πού ὁ Κανάρης συζητοῦσε μαζί του.

33. Δ. Φωτιάδης, *δ.π.*, τόμ. Δ', σ. 227. Κατά μία ἄλλη ἀποψη, ὁ Κανάρης παρέδωσε οἰκιοθελῶς τό «Σπέτσαι», «ὅταν ἀντελήφθη ἀπειθαρχία ἐκ μέρους ὀρισμένων ναυτῶν του καί γιά νά προλάβῃ ἀνάμιξη τῶν ρωσικῶν πλοίων». (Βλ. *Ἱστορία Ἑλληνικῶν Ἔθνους*, τόμ. IB', σ. 555).

34. Κασομούλης, *Ενθυμήματα*, σ. 391. Περιγράφεται τό τέχνασμα πού χρησιμοποίησε ὁ ἴδιος ὁ διοικητής τοῦ φρουρίου, ὁ φιλέλληνας συνταγματάρχης Γ. Αμπάτης, γιά νά τό παραδώσει στοὺς στασιαστῆς, ὥστε νά ἐλέγχουν αὐτοὶ τόν δίαυλο.

35. *Χιακόν Ἀρχεῖον*, τόμ. Δ', σσ. 260-262. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 26).

36. *Ὁ.π.*, σσ. 263-264.

Σέ ἀπάντηση τοῦ αιτήματος τῶν Συριανῶν ὁ Μιαούλης θά ἀναθέσει στόν μοίραρχο Ν. Ράπτη τόν έλεγχο τῶν θαλάσσιων ὁδῶν τοῦ Αἰγαίου, συστήνοντάς του νά συννενοεῖται μέ τή Σύρο καί νά βοήθῃ τά νησιά πού τόν καλοῦν, ὥστε νά ἐμποδίσει «άταξίαν ἢ κατάχρησιν ὁποιουδήποτε εἴδους»³⁷. Ὁ Μιαούλης πρέπει ἐσκεμμένα νά ἀπέφυγε τίς ὁδηγίες γιά μιᾶ ἐνδεχόμενη συμπλοκή μέ κυβερνητικά ἢ ρωσικά πλοῖα.

Οἱ ἀντιδράσεις τοῦ Καποδίστρια

Ὁ Καποδίστριας πληροφορήθηκε τή στάση ἀπό ἀπεσταλμένο τοῦ διοικητή Κ. Ράμφο, στό Ναύπλιο. Συγχρόνως καί οἱ Ὑδραῖοι πρόκριτοι τοῦ ἐστειλαν μακροσκελή ἐπιστολή, στήν ὁποία τοῦ ἐξηγοῦσαν δι τή κίνησή τους εἶχε καθαρά ἀμυντικό χαρακτήρα, ἐν ὄψει μάλιστα τῶν πολεμικῶν προετοιμασιῶν τῆς κυβέρνησης νά τοὺς ἐξαναγκάσει σέ ὑποταγή. Στή συνέχεια ἐπανερχόνταν στό πάγιο αἰτημά τους γιά ἄμεση σύγκληση Ἐθνοσυνέλευσης καί ὑποστήριζαν δι τή ἐπιθυμία τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης καί τῆς τάξης δέν ἀπρεπε νά ἐκληφθεῖ παρά ὡς ἀναφορά στήν εἰρήνη καί τήν τάξη πού εἶχε ἀποδεχθεῖ ἡ Συνέλευση τοῦ Ἄργους³⁸.

Ὁ Καποδίστριας, γνωρίζοντας δι τά ἐθνικά πλοῖα λόγω τῆς μακροχρόνιας ἀκινήσιός δέν μπορούσαν νά ἀποπλεύσουν σύντομα ἀπό τόν Πόρο, ἀποφάσισε τόν στενότερο, κατά τό δυνατόν, ἀποκλεισμό τους, ὥστε νά ὑποχρεωθοῦν οἱ στασιαστές νά τά παραδώσουν. Τό μεσημέρι τῆς 16/28 Ἰουλίου ἐφτασε στά Περιβόλια τό τάγμα τῶν Τακτικῶν, πού τό ἀποτελοῦσαν 350 ὄπλιτες, μέ διοικητή τόν Π. Διαμαντίδη, ἐνώ δύο ρωσικά πλοῖα, χωρίς τόν ναύαρχο Ρίκορδ, ἀπέκλεισαν τό βόρειο πέρασμα τοῦ στενοῦ τοῦ Πόρου³⁹.

Ἐκτός ἀπό τήν ἀποστολή ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στήν ἀπέναντι ἀπό τόν Πόρο ἀκτή, ὁ Καποδίστριας ἐπιδίωξε νά ἐξασφαλίσει καί τήν ἐνεργό συμπαράσταση τῶν ξένων, ἡ ὁποία τοῦ ἦταν ἀπαραίτητη, δεδομένου δι ὁ ἴδιος στερεῖτο πλοίων. Μέ σχεδόν ὁμοιες ἐπιστολές καί πρὸς τοὺς τρεῖς ἀντιπρέσβεις, ἀξίωνε νά ἀνακοινωθεῖ στοὺς πρωταίτιους δι καί οἱ Σύμμαχοι θά συμβάλουν στήν καταστολή τοῦ κινήματος⁴⁰.

37. Χιακόν "Αρχεῖον, τόμ. Δ', σ. 257.

38. Ἐφ. Ἀπόλλων, τχ. 39, σσ. 159-161.

39. Μαζαράκης-Αἰνιάν, δ.π., σ. 144.

40. Δ. Κόκκινος, δ.π., σ. 640.

Ο ξαφνικός απόπλους τής αγγλικής φρεγάτας «Μαδαγασκάρη» από τό Ναύπλιο, στις 15/27 Ίουλίου, καί ή καθυστέρηση τής επίστροφής τοῦ γάλλου ἀντιπρέσβη από τό Νεόκαστρο, όπου βρισκόταν, κίνησαν ὑποψίες στὸν Καποδίστρια, ὁ ὁποῖος σέ ἐπιστολές του πρὸς τοὺς ἀντιπρέσβεις ἐξέφραζε τή λύπη του γιά τὴν ἀπουσία τους, ὑπονοώντας διτὴ αὐτὴ ἦταν ἐσκεμμένη. Ἀπὸ τὸν ρώσο πρέσβη, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στό Ναύπλιο, θά ζητήσει νά σταλεῖ ὁ ναύαρχος Ρίκορδ στὸν Πόρο, «ἵνα κωλύση τοὺς ἐξ "Υδρας πειρατὰς τοῦ νά ἐκπληρώσωσι τὸν σκοπὸν των»⁴¹.

Οἱ ὑποψίες τοῦ Καποδίστρια, τουλάχιστον γιά τοὺς Ἕγγλους, εἶναι ἀβάσιμες, ἀφοῦ, πράγματι, τό «Μαδαγασκάρη», πηγαίνοντας νά παραλάβει τό ἀγγλικὸ ταχυδρομεῖο, πέρασε ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν "Υδρα καί τὸν Πόρο⁴², ἀλλὰ ὁ Ρίκορδ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη φτάσει ἐκεῖ, δέν ἐνημέρωσε τὸν Lyons γιά τὰ διατρέξαντα καί γιά ποιὸ λόγο βρισκόνταν τὰ ρωσικὰ πλοῖα στὴν περιοχὴ ἐκεῖνη⁴³. Στὴν μετέπειτα ἀναφορὰ του ὁ κυβερνήτης τοῦ «Μαδαγασκάρη» E. Lyons ἰσχυρίστηκε διτὴ ταυτόχρονη παρουσία ἀγγλικῶν καί ρωσικῶν πλοίων στὴν ἀρχὴ τῆς ἐξέγερσης θά ἀπέτρεπε τὴν δξυση πού δημιούργησε ὁ Ρίκορδ· δξυση τὴν ὁποία ἀγωνίστηκε νά ἀμβλύνει ὁ Lyons⁴⁴, φτάνοντας στὸν Πόρο μίᾱ εβδομάδα ἀργότερα.

*Ἡ ἐντολὴ τῆς μετάβασης τῶν ρωσικῶν πλοίων στὸν Πόρο δέν δόθηκε πρόθυμα ἀπὸ τὸν ἀντιπρέσβη Rueckman, ἀλλὰ ἐπέδρασε στὴν ἀπόφαση αὐτὴ ἡ αἴγλη τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ τό πρόσφατο παρελθόν του στὴ Ρωσία. Ἀντίθετα μὲ τὸν ἀντιπρέσβη, ὁ διοικητὴς τῆς ρωσικῆς μοίρας, ναύαρχος Ρίκορδ, ἐδρασε μὲ προθυμία καί πιθανολογεῖται ἀκόμα νά καθοδηγήθηκε στις ἐνέργειές του αὐτές ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη⁴⁵.

Τὰ ρωσικὰ πλοῖα «Πριγκίπισσα Λόβιτς», «Τηλέμαχος», «Ὀδυσσεύς» καί «Λοῦγγρο», κατέπλευσαν στὸν Πόρο διαδοχικά, ἀπὸ τίς 16/28 ὡς τίς 18/30 Ίουλίου, καί ἀπέκλεισαν τό βόρειο πέρασμα τοῦ στενοῦ.

41. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, σ. 641.

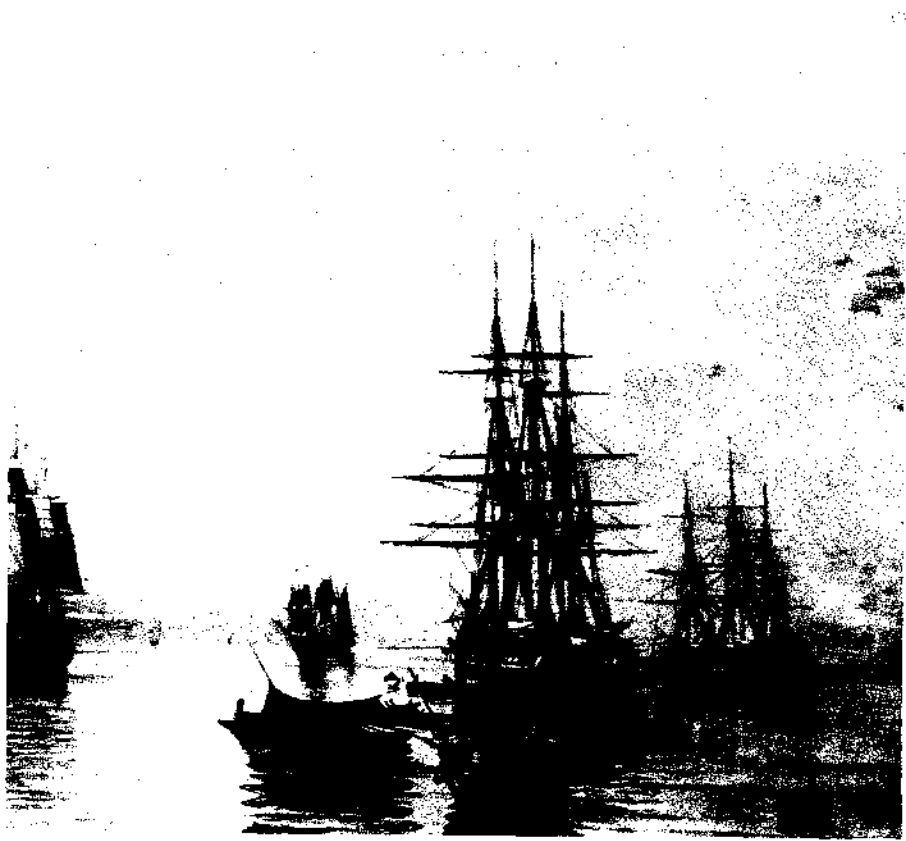
42. Τό γεγονός διτὸ «Μαδαγασκάρη» πέρασε ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ χωρὶς νά σταματήσει ἐδῶσε στοὺς Ὑδραῖους στασιαστὲς λαβὴ νά πιστέψουν διτὸ οἱ Ἕγγλοι τοὺς ὑποστήριζαν ἀνοικτὰ (βλ. ἐπιστολὴ τῶν Κουντουριώτηδων, Ἰ. Ὀρλάνδου καί Δ. Βούλγαρη, τῆς 22 Ίουλίου 1831 πρὸς τὴ δημογεροντία τῆς Σύρας, στὸ *Χιακόν Ἀρχεῖον*, τόμ. Α', σσ. 256-7), πράγμα γιά τό ὅποιο ὁ Καποδίστριας παραπονέθηκε στὸν Ντόκινς. Βλ. *Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*, *δ.π.*, σ. 510.

43. Ἐναφορὰ Λάιονς τῆς 29 Ίουλ./ 10 Αὔγ., *δ.π.*, σ. 511.

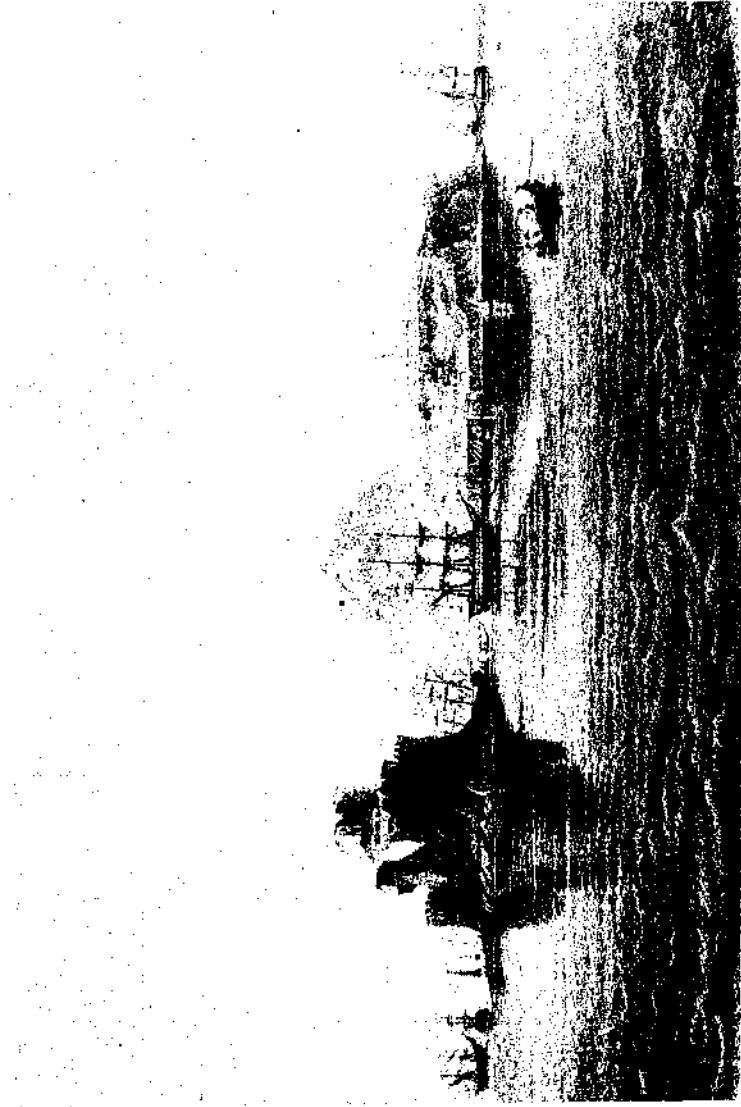
44. *Ὁ. π.*, σ. 511.

45. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, σ. 643.

Κ. Βολανάκη, «Ἰστιοφόρα»
(Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος)

Τό Μπούρτζι Ναυπλίου
(Ιστορικό Έθνομολογικό Μουσείο)

Στή διοίκηση τοῦ Ρίκορδ θά ένταχθοῦν καί τά ἑλληνικά πλοῖα «Ἡρακλῆς» καί «᾽ Αθήνᾶ» (ιδιοκτησία Γιαννίτση καί Τσαμαδοῦ) μέ καπετάνιους τούς Κανάρη καί Ὁρλώφ, τών οποίων τά μειωμένα πληρώματα συμπληρώθηκαν ἀπό ρώσους πυροβολητές⁴⁶. Ὁ ἀποκλεισμός ἀπό ξηρά ὀλοκληρώθηκε μέ τό ἱππικό τοῦ Καλλέργη καί τίς μονάδες πού διοικούσε ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος. Ἔτσι, στίς 20 Ἰουλίου / 1 Αὐγούστου ἡ ἀριθμητική δύναμη τών κυβερνητικῶν στρατευμάτων εφτάνε στούς 1.000-1.200 ὀπλίτες.

Οἱ ἀντιπρέσβεις Rueckman καί Daukins, οἱ ὅποιοι ἦταν στό Ναύπλιο, καθῶς ἀργότερα καί ὁ Rouen, συμμορφώθηκαν πρὸς τήν ἐπιθυμία τοῦ Καποδίστρια καί μέ διακήρυξή τους ἀποδοκίμασαν τό ἐπαναστατικό κίνημα, ἐκφράζοντας τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ δήλωση αὐτή θά ἦταν ἀρκετή γιά νά ἀποθαρρύνει τούς ἀρχηγούς καί τούς ἐμπνευστές του⁴⁷.

Τά κυβερνητικά στρατεύματα ἀπέναντι ἀπό τόν Πόρο

Τά πρῶτα στρατεύματα τῆς κυβέρνησης, οἱ τριακόσιοι ἄνδρες τοῦ Τακτικοῦ, ἔφτασαν στά Περιβόλια (Γαλατάς) τό μεσημέρι τῆς 16/28 Ἰουλίου. Οἱ ἐνοπιοὶ Ποριώτες καί τά πληρώματα τών πλοίων, ἀνοργάνωτοι ἀκόμα, χωρίς κανένα σχέδιο, ἐτοίμασαν αὐτοσχέδια ἀμυνα. "Ὅσοι ἀπό τούς Ποριώτες εἶχαν ἐπανδρώσει τή φρεγάτα «Ελλάς» τήν ἐγκατέλειψαν γιά νά ὑπερασπισθοῦν τίς οἰκογένειές τους, ἐνώ ἄλλοι κινήθηκαν γιά νά προβάλλουν ἀμυνα σέ ἀντιπαράταξη. Τό ἀτμοκίνητο «Καρτερία» μέ κυβερνήτη τόν Φαλάγγα προσορμίστηκε κατάλληλα γιά νά μπορέσει νά βομβαρδίσει τά κυβερνητικά στρατεύματα. Ὁ Μιαούλης θά γνωστοποιήσει στήν Ὑδρα τήν ἀφίξη τών στρατευμάτων καί θά ζητήσει ἐπείγοντως ἐνίσχυση ἐκάτο ναυτῶν⁴⁸.

46. Τά πλοῖα αὐτά ἐξοπλίστηκαν ἀπό τούς Κανάρη καί Ὁρλώφ στήν Αἴγινα.

47. Βλ. ἐπιστολή τους τῆς 1 Αὐγούστου 1831 στό Ἄρχειο Λάιονς, MS B65 καί ἐδώ Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 29. * Ὁ Rouen, ἐπίσης, σέ ἐπιστολή του πρὸς τόν Καποδίστρια στίς 23 Ἰουλίου/ 4 Αὐγούστου 1831 θά προσθέσει: «ἐπεφόρτισα τόν Lalande, ὅστις ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Lyons εἰς Πόρον, ὅπως δηλώσει ἐπίσημως εἰς τόν Α. Μιαούλη καί στούς Ὑδραίους ὅτι ἡ Γαλλία, ὅπως καί οἱ σύμμαχοί της, ἐνδιαφέρεται τά μάλιστα διά τήν διατήρησιν ἐν Ἑλλάδι τῆς ἡσυχίας καί τῆς ἐπικρατοῦσης τάξεως πραγμάτων». (*Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*, δ.π., σσ. 510-511).

48. Μαζαράκης-Αἰνιάν, δ.π., σ. 129. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι τό γράμμα τοῦ Μιαούλη πού περιγράφει τά γεγονότα τῆς ἡμέρας ἐχει ἡμερομηνία 18/30 Ἰουλίου, ἐνώ ὁ Κασομούλης καί ἄλλες πηγές βεβαιώνουν ὅτι ὁ στρατός ἔφτασε στά Περιβόλια στίς 16/28 Ἰουλίου.

Τά κυβερνητικά στρατεύματα θά αποφύγουν τίς προκλήσεις καί θά δχυρωθούν σέ ένα ύψωμα έξω από τόν Γαλατά. Ένας μόνο λόχος επίσκεφθηκε τό χωριό, γιά νά ενημερώσει καί νά μεταπείσει τούς κατοίκους του⁴⁹. Οί επαναστάτες, μέ τήν εύκαιρία αúτή, προσπάθησαν νά διαπραγματευθούν καί νά παρασύρουν τό τμήμα αúτό τοῦ στρατοῦ μέ τό μέρος τους. Ο Σαχίνης θά έχει συνομιλίες μέ τόν λοχαγό Κουτρομπή⁵⁰, ό Χριστόδουλος Μέξης ή Ποριώτης θά συζητήσει μέ τόν Κασομούλη, ενώ γιά τόν ίδιο σκοπό έχουν σταλεί σέ φιλοκυβερνητικούς έπιστολές από τούς Πολυζωΐδη καί Φαρμακίδη. Οί έπιστολές δμως αúτές διαβιβάστηκαν κατόπιν στον Καποδίστρια⁵¹.

Οί συζητήσεις καί οί διαπραγματεύσεις θά διακοπούν μέ τήν άφιξη τών Καλλέργη καί Νικήτα Σταματελόπουλου. ' Η έπικοινωνία τών Ποριωτών μέ τήν άπέναντι ήπειρωτική περιοχή, όπου πολλοί είχαν κτηματική περιουσία, διακόπηκε καί άρχισε ό πλήρης άποκλεισμός τοῦ νησιοῦ από τήν Πελοπόννησο. ' Η μόνη διέξοδος πού άπέμενε ήταν τοῦ νότιου διαύλου⁵². Τά κυβερνητικά στρατεύματα άρχισαν νά προξενούν καταστροφές στά κτήματα καί στά σπίτια πού υπήρχαν στά Περιβόλια.

Μιαούλης καί Ρίκορδ

' Ο Μιαούλης, παρά τίς άρχικές δηλώσεις του⁵³, δέν ήταν διατεθειμένος νά αναλάβει πρωτοβουλία επίθεσης κατά τών Ρώσων. Είχε δμως άποφασίσει νά άντιμετωπίσει μέ τά πυροβόλα του κάθε δυναμική ένέργεια πού θά ξεκινούσε από αúτούς. Έτσι είχε προετοιμάσει τά πλοία του γιά ένδεχόμενη σύγκρουση καί ζητούσε από τήν "Υδρα νά τόν ένισχύσει μέ δύο άκόμα σκάφη⁵⁴.

49. Κασομούλης, *Ένθυμήματα*, τόμ. Γ', σ. 385.

50. ' Ο Κουτρομπής είχε σταλεί παλαιότερα από τόν Καποδίστρια στήν "Υδρα γιά νά ζητήσει τήν παράδοση τοῦ Τσάμη Καρατάσου.

51. Κασομούλης, *δ.π.*, σσ. 388-389.

52. Μαζαράκης-Αϊνιάν, *δ.π.*, σσ. 131-133. «Εύγενέστατοι Κύριοι, γράφει ό Μιαούλης στίς 20 ' Ιουλίου στους Κουντουριώτηδες, οί στρατιώτες ο'τινες εύρίσκονται εις τό δντικρυ μέρος τοῦ πόρου ἔχουν σκοπόν νά πιάσουν τούς μύλους νά μήν αφήνουν τούς ποριώτας νά αλέθουν είναι άνάγκη λοιπόν νά έπαρικινήσεται [sic] έμπόρους νά κάμνουν δλευρον νά στείλουν».

53. "Ο.π., σ. 147.

54. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 158-159. Έπιστολή τοῦ Μιαούλη πρós τήν Κοινότητα τής "Υδρας τής 17 Ιουλίου 1831.

Ἡ πρώτη συνάντηση τῶν δύο ναυάρχων, Ρίκορδ καί Μιαούλη, πραγματοποιήθηκε τή νύχτα τῆς 18/30 Ιουλίου στήν παραλία τοῦ Πόρου, κοντά στή φρεγάτα «Ἑλλάς», γιατί ὁ Μιαούλης φοβούμενος τήν αιχμαλωσία του εἶχε ἀρνηθεῖ νά ἐπισκεφθεῖ τό ρωσικό πλοίο, θεωρώντας τόν ρώσο ναύαρχο πράκτορα τοῦ Καποδίστρια⁵⁵.

Στίς διάφορες προτάσεις τοῦ Ρίκορδ ὁ Μιαούλης ἀντέταξε δι, ἕως δτου συγκληθεῖ Ἐθνοσυνέλευση, ὡς προϊστάμενη Ἄρχή του θά ἀναγνώριζε μόνο τή «Συνταγματική Ἐπιτροπή» τῆς Ἰδρας καί δι, ἂν ἡ Ἐπιτροπή τοῦ ζητοῦσε νά ἀποπλεύσει, θά τό ἐπιχειροῦσε, ἀψηφώντας τήν ἀποτρεπτική πρόθεση τοῦ Ρίκορδ.

Οἱ πρόκριτοι τῆς Ἰδρας σέ ἐπιστολή τους πρὸς τούς Συριανούς περιγράφουν τή συζήτηση τῶν δύο ναυάρχων ὡς εξῆς:

Ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς Πόρον ὁ Ἀντιναύαρχος Ρῶσος Κύριος Ρικόρδος, ὠμίλησεν μετὰ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη, τοῦ εἶπε νά παραιτηθῆ ἀπό τό ὅποιον ἐπεχειρήσθῃ ἔργον, καί ὅτι τά πλοῖα τά Ἐθνικά νά μένουν ἀκίνητα καί νά μὴν ἐμπορέ^{οὔτε} ἡ Ἰδρα, οὔτε ἡ Κυβέρνησις νά τά μεταχειρισθῆ. Ὁ Ναύαρχος Μιαούλης ἠρώτησεν ἂν ἔχη πρότον ἀπό τήν Ἰδραν τοιαύτην διαταγήν, δεῦτερον ἂν ἔχη αὐτήν ἐγγράφως καί ἀπό τὰς ἄλλας δύο Δυνάμεις. Αὐτός τοῦ ἀπεκρίθη τό «ὄχι»· τότε ἔπαυσε ν ἡ ὁμιλία. Ἀκολούθως εἶπεν εἰς τόν Ναύαρχον ὁ Ἀντιναύαρχος Ρῶσος ὅτι νά μὴ κινηθῆ ἀπό τόν Πόρον. Ἐκεῖνος δέ τοῦ ἀπεκρίθη ὅτι δέν ἔχει ἄλλο νά κάμῃ παρά νά ἀκούσῃ τὰς διαταγὰς τῆς Ἰδρας καί ἄς γνωρίσῃ ὅτι ἂν αὐτός προβάλλῃ νά τοῦ ἐμποδίσῃ τὰ κινήματα, θέλει ἀνοίξῃ δρόμον διὰ τῶν κανονιῶν.

Ὅτι ὁ Ἀντιναύαρχος Ρῶσος ἐπρόβαλεν εἰς τόν Μιαούλην νά συγχώρησῃ διὰ νά ἀπεράσουν εἰς Πόρον οἱ 300 Τυπικοί ἐπὶ λόγῳ ὅτι νά φυλάξουν τήν ἡσυχίαν, οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Πόρου εἶναι πολλά ἡσυχιοὶ καί δέν ἔχουν ἀνάγκην νά δεχθῶσιν εἰς τήν νήσον τούς ἐχθρούς στελλομένους ἀπό τήν Κυβέρνησιν. Οἱ Ποριωτᾶ ὄπλοφοροῦν⁵⁶.

Μπροστά στήν ἀδυναμία τῶν δύο ναυάρχων νά καταλήξουν σέ κάποια συμφωνία, ἐγίνε δεκτό νά σταλεῖ ἕνας ρώσος ἀξιωματικός στήν Ἰδρα, γιά νά ἐξακριβώσῃ ἂν ὑπάρχουν ἄλλες ἀπόψεις τῆς «Ἐπιτροπῆς»⁵⁷.

55. Ἐθνική Βιβλιοθήκη, Ἀρχεῖον Α' (Ἀρχεῖον Ααλάνδου) ἀρ. ἐγγ. 9951. Ἐκθεση Λαλάνδ στόν Ἰπουργό Ἀποικιῶν καί Ναυτικού De Rigny.

56. *Χιακόν Ἀρχεῖον*, τόμ. Δ', σ. 250.

57. G. Finlay, *History of the Greek Revolution and of the Reign of King Otho*, London, τόμ. II, 1971, σ. 65. Ἀνεκδοτολογικά ἀναφέρεται πὸς ὁ Φίνλεϋ, στό χωρίο αὐτό,

Ὁ Ρίκορδ, λίγες μέρες ἀργότερα, θά ἰσχυριστεῖ ἐνώπιον τῶν Συμμάχων διὰ τόσο ὁ Μιαούλης ὅσο καί οἱ Ἀρχές τῆς Ἰδρας τὸν εἶχαν διαβεβαιώσει διὰ οἱ στασιαστές θά ἐγκατέλειπαν τὰ πλοία ἐφόσον θά ὑπῆρχε ἡ σύμφωνη γνώμη καὶ παρουσία τῶν ναυτικῶν διοικητῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ἀντίθετα, οἱ Ἰδραῖοι ὑποστήριξαν, ἀργότερα, διὰ καμιά ὑπόσχεση δὲν εἶχαν δώσει στὸν Ρίκορδ ἢ τὸν ἀπεσταλμένο του⁵⁸.

Τὸ τελευταῖο γεγονός, ὡς τὴν ἀφίξη τῶν ναυτικῶν διοικητῶν Lyons καὶ Lalande, ἦταν ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Ρίκορδ στὸν Μιαούλη διὰ θά ὑψώσει τὴ ρωσικὴ σημαία στὰ δύο ἑλληνικὰ βρῖκια, πού ἐνίσχυναν τὴν μοίρα του. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ πρέπει νὰ εἶχε ὡς σκοπὸ τὴ διαφύλαξη τῶν ρώσων ναυτικῶν, κυρίως πυροβολητῶν, πού εἶχαν ἐπιβιβαστεῖ στὰ πλοία αὐτά, γιὰ νὰ ἀυξήσουν τὸν μειωμένο ἀριθμὸ τῶν πληρωμάτων τους. Ὁ Μιαούλης, μέσω ἐνὸς ἀξιωματικοῦ πού εἶχε στείλει ὁ ρώσος ναύαρχος γιὰ νὰ τὸν ἐνημερώσει σχετικά, τοῦ διεμήνυσε διὰ «δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα ὁ Ρίκορδ νὰ ὑψώσει ρωσικὴν σημαίαν εἰς ἑλληνικὰ πλοία ἀλλ' οὔτε ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τοιοῦτον πράγμα ἐπειδὴ τότε ὁ Ρίκορδ νομίζεται ναύαρχος τοῦ Κυβερνήτου καὶ διὰ τῆς Ρωσσίας· ἢ ἂν δὲν εἶναι αὐτὸ τότε εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Καποδίστρια. Ἐπειτα τοῦ εἶπωμεν ἡμεῖς διὰ οὔτε ὁ Κυβερνήτης ἐγράψεν τοιοῦτον γράμμα τοῦ Ρίκορδ οὔτε ὁ Ρίκορδ τὸ κάμνει αὐτὸς ἐπέμεινε διὰ θά τὸ κάμῃ, τότε ἡμεῖς τοῦ εἶπωμεν διὰ τὰ ζητούμενα ἐγγράφως δὲν εἶπεν ἀπὸ τὸν Ρίκορδ, μὰς ὑπεσχέθη νὰ μὰς τὰ στείλῃ, νὰ ἰδῶμεν ὁμοῦ· εἰς τὸ τέλος μὰς εἶπεν διὰ εἶναι βέβαιον πὼς ὁ Κυβερνήτης ἐγράψεν γράμμα τοῦ Ρίκορδ, δὲν ἤξεύρω ὁμοῦ δὲν ὁ Ρίκορδ ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ κίνημα»⁵⁹.

Οἱ Λάιονς καὶ Λαλάντ φτάνουν στὸν Πόρο

Ὁ ἀγγλος ναυτικὸς διοικητὴς E. Lyons, φτάνοντας στὸ Ναύπλιο μετὰ τὸ πλοῖο τοῦ «Μαδαγασκάρη», ἐμαθε τὸ κίνημα τῆς Ἰδρας καὶ ἀμέσως ἀναχώρησε γιὰ τὸν Πόρο. Στὰ ἀνοιχτὰ τῶν Σπετσῶν συνάντησε τὸ γαλλικὸ πλοῖο «Καλυψώ», ὅπου ἐπέβαιναν ὁ Γάλλος πρέσβης Rouen καὶ ὁ ναυτικὸς διοικητὴς Lalande, ὁ ὁποῖος, δὲν πληροφορήθηκε τὰ γεγονό-

---

ἐμφανίζει τὸν Ρίκορδ νὰ ἀπειλεῖ διὰ θά χρησιμοποιήσει βία καὶ τὸν Μιαούλη νὰ τοῦ ἀπαντᾷ εὐστοχα διὰ γνωρίζει τόσο καλὰ τὰ καθήκοντά του ὅσο καὶ ὁ Ρώσος.

58. Μαζαράκης-Αἰνιάν, δ.π., σ. 131.

59. Ὁ.π., σ. 132.

τα, ἀποφάσισε νά τόν ἀκολουθήσει⁶⁰. Τά δύο πλοία θά καταπλεύσουν στὸν Πόρο στις 23 Ἰουλίου / 4 Αὐγούστου⁶¹. Οἱ Ὑδραῖοι, ἀπὸ τὸ νησί τους, ἀντιλήφθηκαν τὸν προορισμὸ τῶν δύο πλοίων καὶ ἐστειλαν ὡς πολιτικὸ σύμβουλο τοῦ Μιαούλη τὸν Μαυροκορδάτο, ικανοποιώντας ἐτσι τὸ αἶτημα πού κατ' ἐπανάληψη εἶχε ἐκφράσει ὁ ναύαρχος.

Ὁ πρῶτος ἐπισκέπτης πού δέχτηκαν μὲ τὴν ἀφιξή τους στὸν Πόρο οἱ διοικητὲς τῶν ξένων μοιρῶν ἦταν ὁ γραμματικὸς τοῦ Μιαούλη, ὁ ὁποῖος καὶ τοὺς διαβεβαίωσε διὰ τὴν κατάληψη τῶν πλοίων ἀποτελοῦσε μέτρο προληπτικὸ, δεδομένου διὰ τὸν Καποδίστριας προτίθεται νά ἐκστρατεύσει ἐναντίον τῶν νησιῶν. Οἱ ἐπόμενοι ἐπισκέπτες ἦταν οἱ δημογέροντες τοῦ Πόρου, οἱ ὁποῖοι διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τίς καταστροφές τῶν περιουσιῶν τους ἀπὸ τὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα —ιδίως ἀπὸ τοὺς στρατιώτες τοῦ Καλλέργη — καὶ ἐπαίνεσαν τὸν Μιαούλη, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἀναχώρησή τοῦ διοικητῆ Κ. Ράμφου, κατόρθωσε νά διατηρήσει τὴν τάξιν καὶ τὴν εἰρήνην στὸ νησί τους.

Μετὰ τὴν ἐνημέρωση ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ νησιοῦ καὶ τοὺς τοπικοὺς παράγοντες οἱ δύο διοικητὲς ἐπισκέφθηκαν τὸν Ρίκορδ, ὁ ὁποῖος προετοιμαζόταν νά ἀρχίσει ἐχθροπραξίες κατὰ τῶν κινηματιῶν. Ὁ Ρίκορδ, ἔχοντας ὑπόψη τοῦ τὴ συζήτηση πού εἶχε μὲ τὸν Μιαούλη καὶ τὸ μήνυμα πού τοῦ εἶχε κομίσει ὁ ἀντιπρόσωπός του ἀπὸ τὴν Ὑδρα, τοὺς διαβεβαίωσε διὰ τὸν ἐφόσον ὁμόφωνα θά ζητοῦσαν τὴν παράδοση τῶν πλοίων οἱ στασιαστὲς θά συμμορφώνονταν. Στὴν κατοπινὴ δὲ συνάντησή πού εἶχαν οἱ δύο διοικητὲς μὲ τὸν Ρίκορδ, τὸν Μαυροκορδάτο καὶ τὸν Μιαούλη ἐπὶ τοῦ πλοίου «Καλυψώ», διαπίστωσαν διὰ τὴν κινηματιῶν ἀρνοῦνταν τὴν λύση αὐτή⁶².

60. Ὁ ἀντιπρόεδρος Rouen ἐπιβιβάστηκε σ' ἄλλο πλοῖο καὶ ἐπέστρεψε στὸ Ναύπλιο.

61. *Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*, δ.π., σ. 512.

62. Μαζαράκης, δ.π., σ. 131. Ὁ Μιαούλης σὲ γράμμα του τῆς 23 Ἰουλίου ἀναφέρει: «... μᾶς ἐδειξαν μίαν σημείωσιν ὅπου εἶχε κάμει ὁ Ἀξιωματικὸς ὁ Ρώσος ὁ ἐλθὼν εἰς Ὑδραν, κατὰ τῶν προτάσεων τὰς ὁποίας ἔκαμε, καὶ τῶν ἀποκρίσεων τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἔλεγε διὰ τὸ ἔκαμε τὰς σημειώσεις αὐτὰς ἐν φ' ἐγίνοντο αἱ ὁμιλίαι ὁ Μαυροκορδάτος, δστις εὔρε τὰς ἀπαντήσεις πάντη ἀλλοιωμένας τὰς ἀναίρεσεν ἐντόνως, καὶ ἐπρόσθεσεν διὰ τὸ ἐν φ' ἐγίνοντο αἱ ὁμιλίαι μόνος ἐκράτουσε σημειώσεις, ἰταλιστί, ὁ δὲ ἀξιωματικὸς δὲν ἔγραφεν, καὶ ἂν ὁ ἴδιος ἐσημείωσεν διὰ τὸ ἠθέλε, καὶ εἰς γλώσσῃ ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς μετὰ τὰς ὁμιλίας, τοῦτο δὲν ἔμπορεῖ νά θεωρηθῆ ὡς πρωτόκολλον, καθὼς κακῶς τὸ ὀνομάζει, οὐδέ ἔχει καμμίαν ἰσχύν, ἢ κῦρος, μάλιστα ἐνὶ εἶναι πάντη διαφορετικὴ ἢ ἐκθεσις ἀπὸ τὰς γενομένας ὁμιλίας...».

Ἡ συνάντηση λοιπόν δέν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα καί, μπροστά στό ἀδιέξοδο πού δημιουργήθηκε, οἱ Lalande καί Lyons δέχτηκαν νά παραμείνουν μία μέρα ἀκόμα στόν Πόρο, περιμένοντας τόν ἐρχομό ἐκπροσώπων τῆς "Υδρας καί ἔλπίζοντας δι τὴ «Συνταγματική Ἐπιτροπή» θά πρότεινε κάποια συμβιβαστική λύση⁶³.

Τό γεμάτο διαβουλεύσεις εικοσιτετράωρο τῆς 23 Ἰουλίου / 4 Αὐγούστου ἐκλείσει μέ τήν ἀφιξη ἑνός κυβερνητικοῦ κότερου στόν Πόρο. Τό πλοίο αὐτό εἶχε κανονιοβοληθεῖ στά Ἀμπελάκια ἀπό γολέτα τῶν στασιαστών. Ὁ Ρίκορδ θέλησε νά στείλει πλοίο του γιά νά συλλάβει τό ὑδραϊκό, ἐνώ ὁ Μιαούλης ἦταν ἑτοιμος νά ἀντιδράσει, στέλνοντας δικά του πλοία νά τό ἐνισχύσουν. Ὁ Lalande μέ παρέμβασή του πέτυχε νά ἀποσοβηθεῖ αὐτό τό ἐπεισόδιο καί ἔτσι κανένα πλοίο δέν ἀπέπλευσε.

Ὡς τίς ἀπογευματινές ὥρες τῆς ἐπόμενης ἡμέρας ἐξαιτίας τοῦ καιροῦ δέν εἶχαν φτάσει οἱ Ἰδραῖοι πληρεξούσιοι. Σέ νέα συνάντηση ὁ Ρίκορδ ἐκπροσωπήθηκε ἀπό τόν κυβερνήτη τοῦ «Τηλέμαχος», ὁ ὁποῖος εἶχε σαφείς ἐντολές νά μὴν προβεῖ σέ κανενός εἶδους παραχώρηση. Τό ἴδιο ἀνυποχώρητος ἦταν καί ὁ Μιαούλης, ὁ ὁποῖος στό αἶτημα τῶν Συμμάχων νά ἐγκαταλειθοῦν τά πλοία ἀπαντοῦσε: «Σταλθήκαμε ἐδῶ ἀπό τήν κοινότητα τῆς "Υδρας. Οἱ διαταγές πού ἔχω εἶναι νά διατηρήσω τήν θέση μου καί νά μὴν ἐγκαταλείψω παρά μέ ἀντίστοιχες διαταγές καί ἂν θελήσουν νά μέ ἀναγκάσουν μέ τήν βία, θά χύσω καί τήν τελευταία ρανίδα τοῦ αἵματός μου...»⁶⁴.

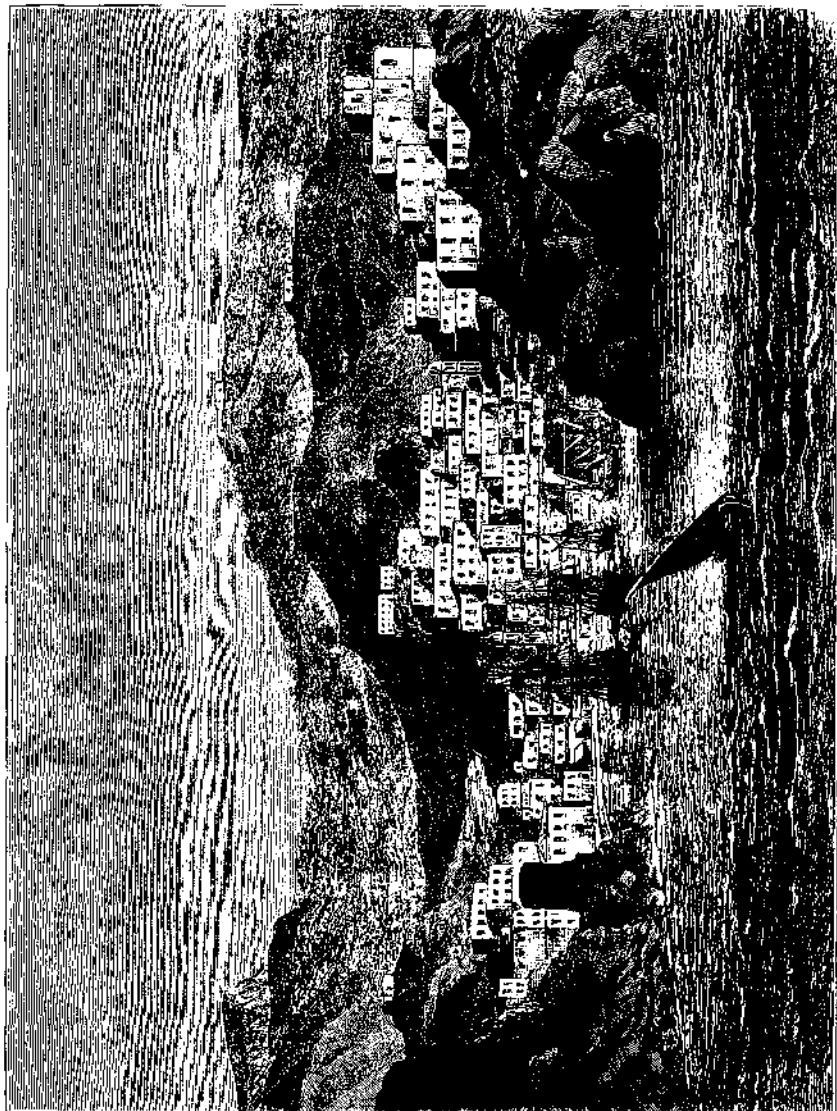
Εἶναι σαφές δι τὴ Ἰδρα ἐπιδίωκε νά διαφυλάξει δι, ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε κερδίσει, μέχρις διτου ὁ Καποδίστριας συγκαλέσει Ἡθική Συνέλευση. Ἐξάλλου τά λόγια τοῦ Μιαούλη ταυτίζονταν μέ τίς τελευταίες ἐντολές τῶν Ἰδραίων, διπως θά φανεῖ μέ τήν ἀφιξη τοῦ Σαχίνη ἀπό τήν Ἰδρα κατὰ τό τέλος αὐτῆς τῆς συνάντησης: «νά κρατήση δι, τι εἶχε καταλάβει καί νά φανῆ σκόπιμα μετριοπαθῆς μά καί πιστός στις διαταγές πού εἶχε»⁶⁵.

Οἱ συνομιλίες δέν ἔφεραν, πάλι, κανένα ἀποτέλεσμα καί οἱ Lyons καί Lalande πρότειναν νά παραμείνει ἡ κατάσταση γιά μερικές ἡμέρες διπως εἶχε, προκειμένου οἱ ἴδιοι νά συζητήσουν μέ τόν Καποδίστρια καί

63. Κ. Βάρφης, *Πόρος 1831*, σσ. 111-125. Λεπτομερῆς περιγραφή τῶν διαβουλεύσεων τῶν δύο διοικητῶν στόν Πόρο δίνει ὁ Λαλάντ σέ ἀναφορά του τῆς 12 Αὐγούστου 1831 πρὸς τόν προϊστάμενό του Υπουργό Ναυτικῶν καί Ἀποικιῶν Ντε Ριγνύ.

64. *Ὁ.π.*, σ. 117.

65. *Ὁ.π.*, σ. 118.

“Υδρα
(*Tour de monde*, 1876)

νά διαπιστώσουν αν αυτός πλέον προτίθεται νά προβεί σέ υποχωρήσεις. Μέ τήν πρότασή τους, πού έγινε αποδεκτή από τόν Μάυροκορδάτο καί τόν Μιαούλη, δέν συμφώνησε ό ρώσος αντιπρόσωπος τοῦ Ρίκορδ⁶⁶.

Τίς πρωινές ώρες τῆς 25 Ἰουλίου / 6 Αύγουστου, λίγο πρὶν τόν απόπλου τῶν «Μαδαγασκάρη» καί «Καλυψώ», ό Ρίκορδ ζήτησε μέ έγγραφό του από τούς δύο διοικητές νά παραμείνουν στόν Πόρο, γιά νά τόν υποστηρίξουν ὑλικά καί ἠθικά. Γιά νά ἐνισχύσει τό αἴτημά του αὐτό ἐπικαλεῖτο τίς ἐντολές τῆς Ρωσικῆς κυβέρνησης καί τόνιζε ότι θεωροῦσε τό κίνημα τοῦ Πόρου ἐπαναστατικό καί δι, τέλος, θά ἐμπόδιζε μέ τή βία κάθε ἀπόπειρα απόπλου τῶν πλοίων πού κατεῖχαν οἱ κινηματίες. Τυχόν ἀρνηση αὐτῆς τῆς βοήθειας, πρόσθετε ό Ρίκορδ στό έγγραφό του, θά τή θεωροῦσε ἀπομόνωσή του ἀπό τή συμμαχία καί, ἐπομένως, δέν θά εἶχε τήν εὐθύνη γιά τίς τυχόν συνέπειες⁶⁷.

Οἱ δύο διοικητές ἀντιτάχθηκαν στίς ἀπόψεις αὐτές, καί ἰδίως στήν ἀπειλή χρήσης βίας, δήλωσαν δμως δι, θά ἀποχωροῦσαν γιατί δέν ἐκριναν σωστό νά παραμείνουν ἀπλοὶ θεατές μιᾶς ἐνδεχόμενης σύγκρουσης. Πρόσθεσαν ἀκόμη δι, θά ἀναχωροῦσαν γιά νά ἐνημερώσουν τόν Καποδίστρια, ό ὅποιος φαινόταν κακά πληροφορημένος γιά τά γεγονότα. Ἡ δήλωσή τους τελείωνε μέ τήν ἐκφραση τῆς ἐλπίδας δι, θά ἐπειθαν τόν Κυβερνήτη νά κάνει αὐτός πλέον νέες προτάσεις συμβιβασμοῦ⁶⁸.

Ἡ Λαλάντ καί ό Λάιονς, πρὶν ἀναχωρήσουν, ἔλαβαν ἀπό τόν ρώσο συνάδελφό τους τή διαβεβαίωση δι, θά ὑπάκουε πιστά στίς ὁδηγίες τοῦ Καποδίστρια. Οἱ ἴδιοι σχημάτισαν τήν ἐντύπωση δι, θά ἀπέφευγε κάθε σύγκρουση καί δέν θά παραχωροῦσε πλοιάρια γιά τήν ἀπόβαση τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων στόν Πόρο⁶⁹.

Οἱ δύο ναυτικοὶ διοικητές κατέπλευσαν τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας στό Ναύπλιο καί ἐπιδίωξαν νά συναντηθοῦν ἀμέσως μέ τόν Καποδίστρια. Ἡ Κυβερνήτης τούς δέχτηκε τήν ἐπομένη καί, ἔχοντας ἤδη πληροφορηθεῖ γιά τίς προσπάθειες πού εἶχαν καταβάλει προκειμένου νά ἐξομαλυνθεῖ ἡ κατάσταση, τούς ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησή του. Συναμα

66. Κ. Βάρφης, *Πόρος 1831*, σ. 117. Ἐναφορά Λαλάντ πρὸς Ντέ Ριγνύ.

67. Ἐρχεῖον Λάιονς, δ.π., MS B65. Ἐπιστολή Ρίκορδ πρὸς Λάιονς τῆς 25 Ἰουλ. / 6 Αύγ. 1831. (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 28).

68. Ἐναφορά Λαλάντ, ο.π., σ. 114.

69. Ἐρχεῖο Λάιονς, δ.π., MS B65. Στίς 11 Αύγουστου 1831 οἱ Λαλάντ καί Λάιονς ἀπηύθυναν πρὸς τούς ἀντιπρέσβεις τῶν χωρῶν τους ἐπιστολή, στήν ὁποία καταδίκασαν τή συμπεριφορά τοῦ Ρίκορδ.

τούς διαβεβαίωσε διτι οὐδέποτε εἶχε διατάξει νά χρησιμοποιηθεῖ βία κατά τῶν στασιαστών⁷⁰.

Οἱ πρώτες συγκρούσεις

Μέ τήν ἀναχώρηση τῶν δύο ξένων διοικητῶν ἀρχισαν οἱ προστριβές μεταξύ τοῦ Ρίκορδ και τοῦ Μιαούλη.

Στό ἡμερολόγιό του ὁ Μιαούλης γράφει διτι ειδοποιήθηκε ἀπό τόν Ρίκορδ διτι τά πλοῖα «Τηλέμαχος» καί «Λουγγρο» (ἓνα βρίκι καί ἓνα κλήβερ) θά ἀγκυροβολοῦσαν στίς 26 Ἰουλίου / 7 Αὐγούστου προσωρινά στό νότιο πέρασμα τοῦ στενοῦ τοῦ Γαλατᾶ, μέ σκοπό νά ἀποπλεύσουν γιά ἄλλα λιμάνια⁷¹. Ἔτσι, μέ τή συγκατάθεση τοῦ Μιαούλη τά δύο πλοῖα ἀγκυροβόλησαν στό στενό. Ἀνάμεσά τους ἦταν τό «Νήσος τῶν Σπετσῶν» μέ κυβερνήτη πλέον τόν Λ. Πινότση, πού βρισκόταν ἐκεῖ ἀπό τίς 24 Ἰουλίου / 5 Αὐγούστου, γιά νά ἐλέγχει, μαζί μέ τούς ἄνδρες τοῦ φρουρίου Heydeck, τόν μοναδικό δίαυλο διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπικοινωνοῦσαν οἱ στασιαστές μέ τήν ὑπόλοιπη * Ἑλλάδα.

Τά δύο ρωσικά πλοῖα ἀπό τή νέα θέση τους ἀρχισαν νά παρεμποδίζουν τήν ἐπικοινωνία μέ τήν ἀπέναντι ἀπό τόν Πόρο ἀκτή καί, κυρίως, τή μεταφορά νεροῦ ἀπό τό Μοναστήρι⁷². Τήν ἐπαύριο ὁ κυβερνήτης τοῦ «Τηλέμαχος» ἀπαίτησε ἀπό τό «Σπέτσαι» νά ἀπομακρυνθεῖ καί κανονιοβόλησε ἓνα πλοῖάριο πού μετέφερε γυναικόπαιδα. Ἡ τακτική αὐτή ἐδείξε σαφῶς διτι ἐπιδιωκόταν ὁ πλήρης ἀποκλεισμός τῶν στασιαστών. Τότε ὁ Μιαούλης, γιά νά ἐνισχύσει τό φρούριο Heydeck, ἐστειλε τόν κυβερνήτη τοῦ «Καρτερία» Φαλάγγα νά τεθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς φρουράς.

Σέ μιά προσπάθεια τῶν στασιαστών γιά νέες συνεννοήσεις θά σταλεῖ ὁ Κ. Μ. Ἀργυρόπουλος στόν Ρίκορδ. Ὡστόσο δέν θά γίνει δεκτός ἀπό τόν ρώσο ναύαρχο, ἐνώ, συνάμα, θά λάβει τήν προειδοποίηση διτι κάθε πλοῖάριο τῶν στασιαστών πού θά πλησίαζε τά ρωσικά σκάφη θά βυθιζόταν⁷³.

70. Ἀναφορά Λαλάντ, *δ.π.*, σ. 121.

71. *Χιακόν Αρχεῖον*, τόμ. Δ', σ. 267.

72. Ν. Μπότσης, «Ἡ γαλλική μοίρα τῆς Ἀνατολῆς», *Ναυτική Ἐπιθεώρησης*, Νοέμ.-Δεκ. 1946, σ. 289. Ἐπιστολή Βαγιάν πρὸς Λαλάντ τῆς 30 Ἰουλίου/ 11 Αὐγούστου 1831.

73. Ὁ Κασομούλης στά *Ἐνθυμήματά του* (*δ.π.*, σ. 392) ισχυρίζεται διτι ἡ μετακίνηση τῶν ρωσικῶν πλοίων ἔγινε στίς 23 Ἰουλίου / 4 Αὐγούστου ὡς ἀντίμετρο γιά τήν κατάληψη τοῦ φρουρίου Heydeck. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν διτι τά ρωσικά πλοῖα στάλθηκαν

' Η κατάσταση χειροτέρευσε, όταν τά δύο ρωσικά πλοία άρχισαν νά κανονιοβολούν μία ύδραϊκή γολέτα, πού κατέπλεε στον Πόρο⁷⁴. ' Η πράξη αυτή, όπως σημειώνει ο Κασομούλης, «παρώξυνε τούς στασιαστές νά καταφύγουν εις τό τολμηρότερον μέτρον έχθροπραξίας κατά τής σημαίας μίας Δυνάμεως, ήτις εάν και έφαινετο δι εστήριζεν μέ περισσότερον ζήλον τον Κυβερνήτην έναντίον τής δοξασίας των, διά τό μεγαλειών της όμως και διά τάς εύεργεσίας της πρός τό έθνος μας θά έπρεπε νά σεβασθοϋν [...] τήν 24 Ιουλ.⁷⁵ πρωί, ενώ τά πάντα ήσαν εις τήν μεγαλυτέραν ήρεμίαν, οί έν Πόρο έκ σχεδίου καταλαβόντες τάς οικίας και τά έν τῷ λιμένι άνεργα (καθώς και τά) έν ενεργεία πυροβόλα του πλοίου⁷⁶, καθώς και τό άτμοκίνητον («Καρτερία»), τό όποιον ήτο άγκυροβολημένον μεταξύ Πόρου και Γαλατά, νά άντισταθοϋν εις ύποτιθεμένας προσβολάς, τον Φαλάγγαν τον έπεμψαν εις τό έπιθαλάσσιον φρούριον μέ διαταγάς νά ύποχρεώσει μέ τον πλοίαρχον του κορβέτου «Σπέτσαι» τήν σαλούπαν⁷⁷ νά σηκωθή»⁷⁸.

Σύμφωνα πάντα μέ τον Κασομούλη, τήν πρώτη μέρα θά σκοταθοϋν δεκατέσσερις άνδρες από τό πλήρωμα του «Σπέτσαι». Τήν επομένη, 24 Ιουλίου / 5 Αύγουστου⁷⁹, θά πραγματοποιηθεί άπόβαση κυβερνητικών στρατευμάτων στον Πόρο μέ τή βοήθεια έξι ρωσικών πλοιαρίων. Στις μάχες πού άκολούθησαν (στον Πόρο) σκοτώθηκε, μεταξύ άλλων, και ό στρατιωτικός διοικητής Πόρου, Χριστόδουλος Μέξης ή Ποριώτης.

' Η άπόβαση των κυβερνητικών δέν πέτυχε, αλλά στή ναυμαχία πού έπακολούθησε στις 30 Ιουλίου —μέ έπιτιθέμενα τά ρωσικά σκάφη «Τηλέμαχος» και «Όδυσσεύς», πού ήταν σε συνεργασία μέ τά έλληνικά «Ήρακλής» και «'Αθηνά»— οί άντικυβερνητικοί αναγκάστηκαν νά ανατινάξουν τό «Σπέτσαι», αφού πρώτα τά 80 μέλη του πληρώματος με-

για νά παρεμποδίσουν τον άπόπλου τής κορβέτας «Σπέτσαι». Οί ισχυρισμοί αυτοί λογικά δέν εύσταθοϋν, δεδομένου δι η Αναχώρηση του πλοίου θά άδυνάτιζε τή θέση του Μιαούλη, ενώ είναι γνωστό δι αυτός ζητούσε ενίσχύσεις.

74. Πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, για τό πλοίο πού είχε ζητήσει ο Μιαούλης από τήν "Υδρα μέ έπιστολή του τής 17 Ιουλίου.

75. Ο Κασομούλης συγχείει τίς ήμερομηνίες. Πρέπει νά έννοεί τήν 27 Ιουλίου.

76. ' Ο Γ. Βλαχογιάννης σημειώνει δι εδώ έννοείται, ίσως, τό πλοίο πού αναφέρθηκε πιο πάνω δι ερχόταν από τήν "Υδρα και κανονιοβολήθηκε από τούς Ρώσους.

77. Σαλούπα = λέμβος.

78. Κασομούλης, *Ένθυμήματα*, τόμ. Γ', σσ. 392-393.

79. Οί πρώτες έχθροπραξίες έγιναν στις 28 Ιουλίου / 9 Αύγουστου και ή άπόβαση στις 29 Ιουλίου / 10 Αύγουστου. Ο Μιαούλης αναφέρει μόνο εναν νεκρό.

ταφέρθηκαν, σχεδόν χωρίς απώλειες, στό φρούριο Heydeck.

Σέ ἐπιστολή του τῆς 30 Ἰουλίου ὁ Μιαούλης παρουσιάζει τήν ἐξέλιξη τῶν μαχῶν ὡς ἐξῆς:

Σπεύδομεν νά σάς ἀναγγείλωμεν διτι σήμερον περί τήν πρωίαν ἔραξεν ἐνταῦθα πλησίον τῆς ρωσικῆς φρεγάδας ἔν Γαλλικόν βρίκιον ὀλίγον ὕστερον μετά τήνάφιζίν του ἐστάλη ὁ ἀξιωματικός κύριος Φαλάγγας σταλμένος διά νά ἐπισκεφθῆ καί νά μάθη τί παρά τοῦ πλοίαρχου⁸⁰ ἐπιστρέψας ὁ Φαλάγγας μάς εἶπεν διτι ἤθελεν ἐλθῆ ὁ πλοίαρχος Γάλλος διά νά μάς ἀναμῶση ἀφοῦ πρότον ὑπάγη πρός τόν ὑποναύαρχον Ρικόρδον. Ἐνώ, ὁ πλοίαρχος Γάλλος ἦτον ἐν μέσῳ τοῦ διαστήματος μεταξύ τοῦ πλοίου του καί τοῦ δικρότου μας ἐρχόμενος πρός ἡμάς, ἐμβήκαν ἀπό τό μέρος τοῦ Βουρτζίου⁸¹ τά δύο ρωσικά πλοία καί ἐρριψαν τάς ἀγκυράς των πλησίον τῆς Κορβέτας «Σπέτζαι», ἐνώ τά δύο ἑλληνικά πλοία τοῦ Γιαννίτζη καί Τζαμαδοῦ ἐστέκοντο εἰς τά πανιά κανονοβολοῦντα τό Βούρτζιον. Ἄρχισαν τόν κανονοβολισμόν ταυτοχρόνως καί τά ἀρασμένα ρωσικά πλοία κτυπῶντα τόσον τό Βούρτζι καθῶς καί τήν Κορβέταν μας μέ μέγα πείσμα. Ἡ Κορβέτα τούς ἀπεκρίθη καί αὐτή μέ τήν βολήν μίας μπαταρίας, ἀλλ' ἐπειδή ἀπό τόν προηγούμενον πόλεμον ἡ Κορβέτα δέν ἦτον εἰς κατάστασιν νά ἀνθέξῃ, ἔχουσα τά κανόνια της χωρίς ἀραμπάδες καί δλωρ διόλου ἀνέτοιμος διά νά μὴν ἀφήσῃ ὁ πλοίαρχός μας Καπετάν Λάζαρος Πινότζης νά καταλάβουν οἱ ρώσοι τήν Κορβέταν βλέπουσα ὡς εἶπομεν τό ἀδύνατον νά ἀνθέξῃ εἰς τάς βολάς τῶν δύο βρικίων, ἀφοῦ εἶγαλεν [sic] εἰς τό Βούρτζι τό πλήρωμά του ἔβαλεν πῦρ εἰς τήν πυριτιδαποθήκην καί κατέκαυσε τό Κορβέτον διτι τοιαύτην διαταγήν εἶχεν λάβει παρ' ἡμῶν. Κανείς τῶν ἀνθρώπων μας δέν ὑπέφερε τίποτε ■ ἓνας Ποριώτης μόνον ἐφονεύθη, ἐνώ μετεκομίζετο τό πλήρωμα τῆς Κορβέτας εἰς τό Βούρτζι, καί ἓνας Ναύτης τῆς αὐτῆς Κορβέτας ἐλαβῶθη πολλά ἐλαφρά· τά ρωσικά βρίκια ὑπέφεραν, συμπεραίνομεν, μεγάλην βλάβην, ἐβγήκανεἰς τά πανιά μετά τόν πόλεμον, ἀφήσαντα τάς ἀγκυράς των τό Βούρτζι ἐπολέμησε θαυμάσια, καθῶς καί ἡ Κορβέτα μας μ' ἔδλον διτι δέν ἦτον εἰς κατάστασιν πολέμου ■ ὁ Πλοίαρχος Γάλλος μάς εἶπεν διτι ἦλθεν ἀπεσταλμένος διά νά βεβαιωθῆ τά ἐνταῦθα διατρέχοντα καί νά τά ἀναγγείλῃ εἰς τόν Ναύαρχόν του. Θέλομε ν τόν δώσει καί ἡμεῖς μίαν ἐκθεσιν τῶν γεγονότων διά τούς δύο Ναύαρχους Ἄγγλον καί Γάλλον διά νά τήν στείλῃ τήν ὅποιαν καί μᾶς ἐζήτησεν οἱ Ποριῶται ἀγκαλά καί σλίγοι ἐδῶ μείναντες ἀψύχως, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νά μάς στείλετε τό ταχύτερον 150 ἢ 200 ἀνθρώπους Κρανιδιώ-

80. Πρόκειται γιά τόν Vaillant, κυβερνήτη τοῦ πλοίου «Ἀκταίων», τόν ὅποιο εἰσεῖλε στόν Πόρο ὁ Λαλάντ.

81. Ἐννοεῖ τό φρούριο Heydeck.

τας, Κρητικούς, ή όποιους άλλους δυνηθεΐτε· ό σημερινός Πόλεμος εΐχεν αντικείμενον, ώς εμάθομεν, νά μάς κυριεύσουν τό Βούρτζι⁸².

Οί εξελίξεις αυτές υπήρξαν δυσμενείς γιά τούς «Συνταγματικούς». Ή συμπλοκή μέ τή ρωσική μοίρα άδυνάτισε τά πολιτικά 'επιχειρήματα πού στήριζαν τό κίνημα. Ή Εξάλλου, δπως διαφαίνεται από τά δσα άναφέρει ό Μιαούλης, οί Ποριώτες φοβήθηκαν και άρχισαν νά 'εγκαταλείπουν τούς Ύδραίους⁸³. Άλλωστε, στό Ναύπλιο ό επίσημος Τύπος άγωνίζεται νά διευρύνει αυτές τίς 'εντυώσεις και νά προκαλέσει γενική κατακραυγή κατά τών στασιαστών. Ό Καποδίστριας σέ διακήρυξη πρós τό λαό, δημοσιευμένη στή Γενική Έφημερίδα στίς 30 Ήουλίου, γράφει:

Ησφαλίσθητε ήδη άφ ' εαυτῶν, άποδοκιμάσαντες τρανώς και επίσημως τούς άτυργούς του κακοῦ, καταισχύναντες αυτούς ώς έχθρούς τής πατρίδος, και επικαλεσθέντες κατ ' αυτών τήν εκδίκησιν τών νόμων, ή ζητήσαντες τουλάχιστον νά έξορισθώσιν από τήν Έλλάδα. Αί άναφοραί τής Πελοποννήσου και τής Στερ. Έλλάδος, εΐς τάς οποίας φαίνονται εκπεφρασμένα αυτά τά αισθήματα, δημοσιεύονται, και έξ αυτών αί Σύμμαχοι Δυνάμεις και ό Κόσμος θέλουσι πληροφορηθή τήν άλήθειαν, ώστε νά μήν άμφιβάλλουν παντελώς περι του χαρακτήρος τών άνταρτικών κινήματων, τά όποια κατατρύχουσι μέρη τινά του Αρχιπελάγους, καθώς και περι του χαρακτήρος τών ανθρώπων, οΐτινες διήγειρον και διευθύνουν τήν άνταρσίαν [...].

Ή άνατίναξη τών εθνικών πλοίων «Έλλάς» και «Ύδρα»

Οί 'εχθροπραξίες στόν Πόρο κορυφώθηκαν μέ τήν άνατίναξη τών πλοίων «Έλλάς» και «Ύδρα» καθώς και του φρουρίου Heydeck. Ή λεπτομερέστερη και, πιθανότατα, ή άκριβέστερη περιγραφή τών συμβάντων είναι αυτή πού περιέχεται στήν έπιστολή του Βαγιάν, κυβερνήτη του «Άκταίων», πρós τόν διοικητή τής γαλλικής μοίρας τής Άνατολής, Λαλάντ, ή όποία παρατίθεται αυτούσια:

82. Μαζαράκης-Αϊνιάν, δ.π., σ. 135. Τά γεγονότα τά περιγράφει, κατά τόν ίδιο τρόπο, και ό Βαγιάν στήν εκ'θεση πού προαναφέρθηκε.

83. Σέ άλλο γράμμα του ό Μιαούλης — και αυτό στίς 30 Ήουλίου, αλλά άπευθυνόμενο πρós τούς Κουντουριώτηδες — σημειώνει: «Πρὸ μιᾶς ώρας έγγραφα εΐς τήν δημογεροντίαν τά διατρέξαντα ήδη δέ σ'ας λέγω διτ είναι άνάγκη νά σταλθοῦν διακόσιοι στρατιώται τής ξηρᾶς νά κρατήσουν τήν θέσιν του Πόρου, διότι οί ποριώται εδειλίασαν και άνεχώρησαν σχεδόν δλοι μ' δλον όπου εΐτον διακόσιοι ύπομίσθιοι μαζί μ' εκείνους όπου εΐχεν ό καπετάν Χριστόδουλος... ». Σύμφωνα μέ τόν Λαλάντ, ό Καποδίστριας επίδίωξε τήν εξέλιξη αυτή, άνεξάρτητα από τό αν' ένόπιον τών αντιπρέσβειων ισχυρίστηκε τό αντίθετο.

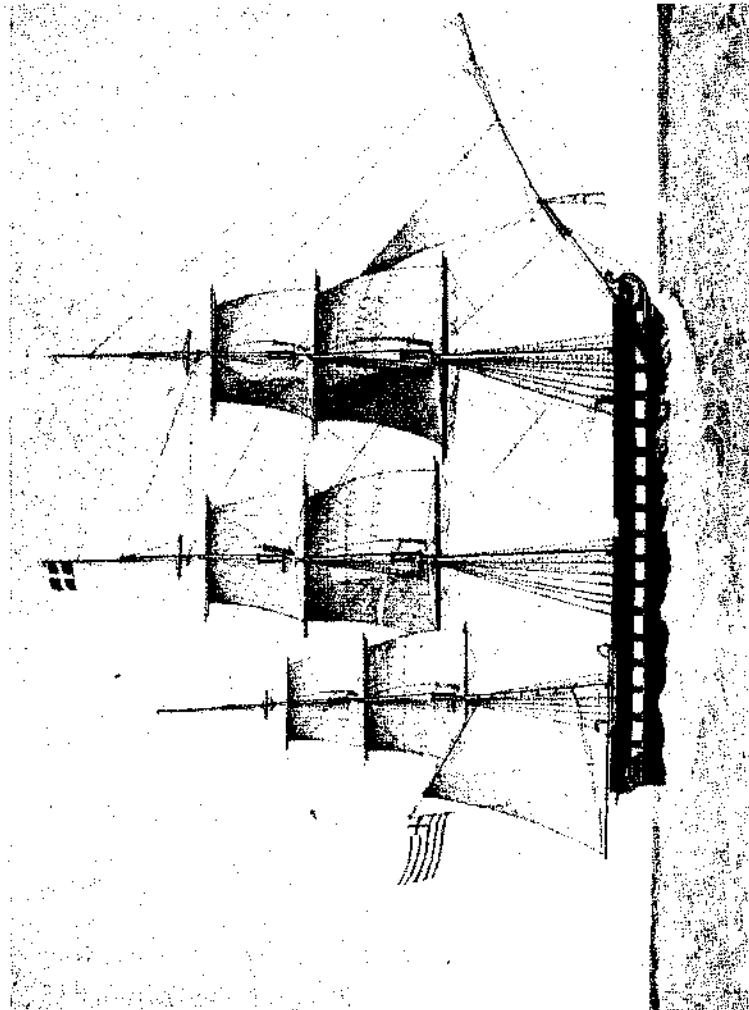

Ἐκ τοῦ βρικίου ὁ Ἀκταίων, ἐν Πόρῳ 1/13 Αὐγούστου 1831

Κύριε Πλοίαρχε,

Ἡ φρικτὴ ἀπόφασις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Μιαούλης ἐξετελέσθη πρὸ ὀλίγον. Ἡ «Ἑλλάς» καὶ ἡ κορβέτα «Υἷδρα» δὲν ὑπάρχονν πλέον ἐτινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Μένουν ἀκόμη τὰ ἀτμοκίνητα, ὁ ναύσταθμος καὶ μία παλαιὰ ρωσικὴ φρεγάτα. Ἰσως καὶ αὐτὰ πάθωσι τὰ τῆς φρεγάτας ἢ «Ἑλλάς» τουλάχιστον ὁ Μιαούλης τὸ εἶχεν ἀποφασίσει οὕτω· θέλω πασχίσει νὰ σὰς διηγηθῶ ὅσα συνέβησαν ἐδῶ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀπὸ 11 γράμματός μου.

Τὴν 19/31 Ἰουλίου τὸ πρωῖ ὁ κ. Φαλάγγας ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖον μου ἐκ μέρους τοῦ ναυάρχου Μιαούλη διὰ νὰ πληροφορηθῆ ἂν ἐστειλα εἰς Ναύπλιον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μοὶ εἶχε στείλει τὴν προ' αὐτῆς ἡμέραν. Τὸν ἐβεβαίωσα περὶ τούτου. "Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Φαλάγγας ἐμελλε ν' ἀναχωρήσῃ, μοὶ ἔδωσαν τὴν εἰδήσιν ὅτι βάρκαι ρωσικαὶ φυλάττουν αὐτὸ ν, προσποιούμενοι ὅτι βολίζουσι. Ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν ἀντιπάθειαν τῶν Ρώσων πρὸς τὸν Φαλάγγα, ὅστις ἐδιοίκει τὸ φρούριον τοῦ πρὸς δυσμάς στομίου ὅταν ἐπυροβόλησε κατὰ τὴν πρώτην συγκρουσιν τοὺς Ρώσους, τὸν ἐπεβίβασα εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πλοιάριά μου διὰ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν «Ἑλλάδα». Τότε ἀμέσως ὁ ναύαρχος Ρικόρδος μετεκάλεσε τὰς βάρκας του' ἐλθὼν δὲ ὕστερον ἐντὸς τῆς ἡμέρας νὰ μεῖ ἰδίῃ, ὠμολόγησεν ὁ ἴδιος ναύαρχος Ρικόρδος ὅτι δὲν ἦτο εἰς χεῖρας του νὰ καταστείλῃ τὴν μανίαν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Ρώσους ἢ θεὰ τοῦ Φαλάγγα, καὶ ὅτι ἀκουσίως ἐνέδωσεν εἰς ἐκεῖνο τὸ κίνημα· ὅτι μοὶ ἦτον ὁμως πολλὰ εὐγνώμων διὰ τὸ ὅποιον ἔλαβον ἐγὼ φρόνιμον μέτρον. Μοὶ ἐδιηγήθη τότε ὅλως τεταραγμένος ὅτι πρὸ ὀλίγου ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ πλοῖα τοῦ στολίσκου του, καὶ ὅτι εἰς ὅλα τὰ πληρώματα ἐζήτησαν νὰ πολεμήσουν τοὺς Ἕλληνας διὰ νὰ ἐκδικήσουν τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν των τοῦ «Τηλεμάχου». Ἐπρόσθεσεν ὅτι ἀπέδιδε τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν πληρωμάτων εἰς ὅσα τῶ εἶπε παρόντος μου τὴν πρὸ αὐτῆς ἐσπέραν ὁ κ. Ὀρλώφ, διοικητὴς ἑνὸς τῶν δύο ἑλληνικῶν βρικίων τῆς Κυβερνήσεώς, εὐρισκόμενος ἐνταῦθα. Καὶ τῶν ὄντι αὐτὸς τῶ εἶπε μὲ ἀλλαζονικὸν τρόπον, ὅτι ἔπρεπε νὰ τελειώσουν πλέον καὶ νὰ προσβάλλουν κατὰ τοῦ Μιαούλη. Ὁ ναύαρχος Ρικόρδος εὐρίσκετο εἰς μεγάλην ταραχὴν ἐπασχον νὰ τὸν καταπέισω, ὅτι ἀναδέχεται μίαν μεγάλην εὐθύνην, & ν οἱ Ἕλληνες βλέποντες ὅτι προσβάλλονται ἀπὸ αὐτόν, ἀπὸ ἀπελπισίαν ἐτίναζον εἰς τὸν ἀέρα ὅλα τὰ πλοῖα. Ἀνεχώρησε λοιπὸν λέγων μοι ὅτι θέλει περιγράψῃ, καὶ φαινόμενος εὐδιάθετος νὰ ἀναβάλῃ τὴν προσβολὴν μέχρις ὅτου νὰ ἐλθῇ ἀπάντησις εἰς τὰ ἀπὸ 11 γράμματά του. Περί τῆς ἐσπέρας ὁ πλοίαρχος Σαχίνης, τῆς κορβέτας ἢ «Υἷδρα», ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖον μου ἐκ μέρους τοῦ ναυάρχου Μιαούλη, διὰ νὰ με παρακαλέσῃ νὰ γνωστοποιήσω εἰς τὸν ναύαρχον Ρικόρδον τὴν ὁποίαν ἔλαβε πρὸ ὀλίγου

Ἡ φρεγάτα «Ελλάς»
(Ἐθνικὴ Πανακοθήκη)

ἀπόφασιν ἀηλιτισμένην μανθάνων διτι θέλει προσβληθῆ τὴν ἐπαύριον τό πρῶτ' ἀπό τὴν ρωσικὴν μοίραν⁸⁴. Ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἔχω ὁδηγιῶν σας, κ. πλοίαρχε, δὲν ἐδίστασα νά γράψω ἐπισήμως πρὸς τόν ναύαρχον Ρικὸρδον διὰ νά εἰδοποιήσω περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ναυάρχου Μιαούλη· ἐπισυνάπτεται ἐνταῦθα ἀντίγραφον τοῦ πρὸς τόν κύριον Ρικὸρδον γράμματός μου, ἐξ οὗ μανθάνετε τὰ περιστατικά τῆς μετὰ τοῦ πλοιάρχου τῆς "Υδρας ἐντεύξεώς μου. Ὑπεσχέθην πρὸς αὐτόν ὅτι θέλω εἰδοποιήσαι τόν ναύαρχον Μιαούλην τό ἀποτέλεσμα τῶν πρὸς τόν κ. Ρικὸρδον κινήματων μου. Ὁ κ. Ρικὸρδος μοι ἐμήνυσε παρακαλώνμε νά υπάγω εἰς τό πλοῖον του. Τῷ ἐδηγήθην ἐκ στόματος δσα μοι εἶπεν ὁ πλοίαρχος Σαχίνης.

Αὐτός ἐκλονίσθη, ἀλλ' ἐπρόσθεσεν διτι δὲν ἦτο δυνατόν νά μείνη εἰς αὐτήν τὴν θέσιν, διτι ἔπρεπε νά ἀπολαύσῃ καὶ ἓνα ἀποτέλεσμα ἀπ' ὅσα ἔκαμε τουλάχιστον ὁ Μιαούλης, καὶ νά μεταφέρῃ εἰς τόν ναύσταθμον τό ἀτμόπλευστον καὶ τὴν κορβέταν "Υδραν, τὰ ὅποια κανονοβολοῦν τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος, καὶ ἐμποδίζουσιν τὴν μετὰ τὰς τῶν στρατευμάτων τῆς κυβερνήσεως εἰς τόν Πόρον· διτι δίδει λόγον τῆς τιμῆς του νά μὴ ἐπιχειρησθῆ τι ἐναντίον του. Ἐγὼ τῷ ἔδωσα νά ἐννοήσῃ διτι ἦτον ἀδύνατον νά συγκατατεθῆ ὁ Μιαούλης εἰς τοιαύτην πρότασιν, ἢ ὅποια τὸν παρέδιδε χεῖρας καὶ πόδας δεμένον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν στρατευμάτων τῆς κυβερνήσεως, τὰ ὅποια ἤμποροῦν νά γίνουσιν κανονοστάσια, ἐνῶ ὁ Μιαούλης δὲν ἠθέλε δυνηθῆ νά ἀποφύγῃ τὸν πυροβολισμόν αὐτῶν καὶ διτι τρεχούσης ἀνάγκης ἀναχωρήσεως, δὲν ἠθέλε δυνηθῆ νά τὴν ἐνεργήσῃ. Λοιπόν, λέγει, ἄς μὴ κινήθουν τὰ πλοῖα, μόνον ἄσμη πυροβολήσουν καὶ ἄς ἀφήσουν ἐλευθέραν τὴν διόδον εἰς 150 τακτικούς, οἱ ὅποιοι κατ' αἰτήσιν τῶν Ποριωτῶν μέλλουσιν νά κατέχουν τὸν Πόρον διὰ νά τηρήσουν τὴν εὐταξίαν εἰς τὴν νῆσον τῷ ἔδωκα νά ἐννοήσῃ διτι τὰ αὐτὰ ἴδια ἠθέλει ἐμποδίσαι νά δεχθῆ τὰ αὐτὰ προβλήματα· πλὴν διτι δὲν ἐγνώριζον τί κάμνει ὁ Μιαούλης· ἀλλ' ὁ ὀρθὸς λόγος μὲ ἐδίδασκεν διτι δὲν ἤμπορεῖ νά δεχθῆ τοιαύτας προτάσεις. Ὁ ναύαρχος Ρικὸρδος μοι εἶπεν διτι θέλει ἐπιμείνει εἰς αὐτό, καὶ διτι ἐμελλε νά γνωστοποιήσῃ εἰς τόν

84. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀρχεῖον Α', ἀρ. ἐγγ. 9983/3-9. "Ὅταν μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Πόρου ὁ Καποδίστριας ἐξέδωσε ἑγκύκλιον, στὴν ὁποία δινόταν ἡ κυβερνητικὴ ἐκδοχὴ γιὰ τὰ συμβάντα, ὁ Βαγιάν συνέταξε μία σημείωσιν, ἢ ὅποια σὲ μερικὰ σημεία διαφέρει ἀπὸ τό γράμμα του πρὸς τόν Λαλάντ. Σ' αὐτὴ τῇ δευτέρῃ σημείωσιν ἀναφέρει διτι ὁ Σαχίνης, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του, τοῦ ζήτησε νά κάνει γνωστὸν τὸν Ρικὸρδ διτι «κανένα ἀπὸ τὰ πλοῖα ποῦ ἦσαν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς "Υδρας δὲν θά κανονοβολοῦσε ἐναντίον τῆς Ρωσικῆς Σημαίας». Ἐπίσης ὁ Βαγιάν ἀναφέρει διτι ὁ Σαχίνης τὸν διαβεβαίωσε «πὺς ὁ Μιαούλης θά κρατοῦσε τὸν λόγον του (δπως ἔλεγε) ποῦ εἶχε δώσει στοὺς Λαλάντ καὶ Λάιονς νά μὴν ἐπιχειρήσῃ νά ἀποπλεύσῃ ἀπὸ τὸν Πόρον μέχρι τὴν ἐπιστροφή τῶν κυρίων Διοικητῶν τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς Μοίρας».

Μιαούλην τήν ἐσχάτην του θέλησιν διά τοῦ Σαχτούρη εὑρισκομένου εἰς τό πλοῖον του ὁμοῦ μέ τούς ἄλλους Ἑλληνας⁸⁵. Πριν ἀναχωρήσω ἀπό τοῦ ναυάρχου Ρικόρδου τῷ ἀνέφερον ὅποιαν ἀνεδέχτο ὑπέρογκον εὐθύνην, ἄν ἐσπρωχθε τούς Ἑλληνας εἰς τόσονμεγάλον κίνημα ἀπελπισίας ὅσον τό νά ἀφανίστ] τό ναυτικόν των, ὅτι οἱ πολιτισμένοι κόσμοι ἔχουν τά βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς αὐτό ν, ὅτι τόν παρακαλώ διά τό ἴδιον συμφέρον, διά τήν Ἰδίαν αὐτοῦ ὑπόληψιν νά ἀποφύγη ἕν τόσον μέγαλον δυστύχημα τό ὅποιον ἀληθῶς ἐπιπτε ν' ἐπάνω του. Αναχωρῶν τόν ἀφήκα μέ διάθεσιν πολλά μετρίαν ὡς πρὸς τόν Μιαούλην καί πεπεισμένον ὅτι ὁ Μιαούλης ἦτον ἀνθρώπος νά πράξῃ, ὅτι ἔλεγεν. Ἄλλ' ὁ Καλλέργης καί οἱ ἄλλοι ἔλεγαν τά ἐναντία καί ἤθελαν νά πιστοποιήσουν τόν ναύαρχον Ρικόρδον τό ἐναντίον. Ἐπιστρέψας εἰς τό πλοῖον στέλλω ἕνα δόκιμον εἰς τόν ναύαρχον Μιαούλην νά τῷ εἴπῃ ὅτι ἐγνωστοποίησα καί προφορικῶς καί ἐγγράφως εἰς τόν ναύαρχον Ρικόρδον τήν φρικτήν του ἀπόφασιν, ὅτι ἠγνόουν τίνι τρόπῳ ἤθελε προσφερθῆ ὁ ναύαρχος Ρικόρδος πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅτι ἐφρόνουν πῶς δέν θέλει ἀπομακρυνθῆ τῆς μετριότητος.

Σήμερον 1 /13 Αὐγούστου τὰς 6 ὥρας τό πρωῖ ἦλθεν εἰς τό πλοῖον μου ὁ

85. ΓΑΚ/ Ἀρχεῖον Μαυροκορδάτου, ἀρ. ἐγγ. 4938.

Τό γράμμα τοῦ Ρικόρδ πρὸς τόν Μιαούλη ἔχει ὡς ἐξήξ:

Φρεγ. Πριγγ^{σα} Λόβιτς εἰς λυμένα Πόρον

Αὐγούστου 1η 183 ί

Κύριε Μιαούλη,

Οἱ κάτοικοι τοῦ Πόρου μ' ἀποστολήν πρὸς τόν διοικητήν των, τόν παρακαλοῦν νά ἐμβῆ εἰς τήν πόλιν των 150 τακτικοί στρατιῶται ὑποκείμενοι εἰς ἀυστηρόν εὐταξίαν καί διωρισμένοι νά διατηρήσουν τήν τάξιν εἰς τήν πόλιν τοῦ Πόρου χρεωστοῦν νά τόν συνοδεύουν. Σᾶς εἰδοποιῶ λοιπόν, δι δέν χρεωστάτε νά δείξετε τήν παραμικράν ἀντίστασιν εἰς τήν ἐπιστροφήν τοῦ ὑπουργοῦ τούτου μέ τούς ἀνθρώπους του εἰς τήν χώραν. Αἱ παραμικροί ἀντιστάσεις σας θέλει μ' ἀναγκάσουν νά προστρέξω εἰς τά ἴδια μέσα, τά ὅποια πρὸς ἄκραν μου δυσαρέσκεια μετεχειρίσθην εἰς τὰς προλαβούσας περιστάσεις.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς μετakoμίσσεως τοῦ διοικητοῦ καί τῶν στρατιωτῶν του στέλλω εἰς τόν κόλπον τοῦ Μοναστηριοῦ εν βρῖκιον.

Ὁ Γάλλος πλοίαρχος καί ὁ κύριος Σαχτούρη μ' ἐκοινοποίησαν τόν σκοπόν σας νά καύσετε τά ἔθνικα πλοία. Ὁ σκοπός οὗτος, τόν ὅποιον μόλις δύναμαι νά πιστεύσω θέλει ἐπιφέρει εἰς τήν νήσον σας βαρεῖαν εὐθύνην. Εἰς τήν εὐθύνην τῆς παρανόμου ἀρπαγῆς θέλει προστεθῆ ἡ ὑποχρέωσις νά ἀναπληρώσετε εἰς τήν Κυβέρνησιν τὰς ζημίας τοῦ βαρβάρου τούτου ἔργου, τό ὅποιον δέν συμφωνεῖ μέ χαρακτήρα ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπολέμησαν ποτέ ἐνδόξως διά τήν πατρίδα των, εἰς τήν ὅποιαν ζητοῦν νά ἐπιφέρουν τώρα τοιοῦτον ὄλεθρον.

Ὁ Ἀντιναύαρχος τοῦ Ρωσικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου
Rikord

κύριος Φαλάγγας νά ἐρωτήση ἐκ μέρους τοῦ Μιαούλη ἀν' ἔχω τι νέον νά τῷ μὴνύσω. Τῷ εἶπον ὅχι, καί ἐπανέλαβον ὅσα ἐμήνυσα πρὸς τὸν ναύαρχον Μιαούλην τὴν προ' αὐτῆς ἐσπέραν τὸν ἠρώτησα ἀν' ὁ Σαχτούρης εἶπε πρὸς τὸν Μιαούλην ὅσα μοί εἶχεν εἶπει ὁ ναύαρχος Ρικόρδος τὴν προλαβοῦσαν περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀτμοπλεύστου καί τῆς κορβέτας «"Υδρας"» ἀλλ' ἦτο πεπεισμένος αὐτός δι' ὅτι ὁ ναύαρχος Μιαούλης δὲν ἠθέλε πώποτε συγκατανεύσει εἰς λόγους, ἐπειδὴ ἡ κατάσταση τοῦ Πόρου ἀπὸ τὰ στρατεύματα τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἠθέλε τοὺς ἀφήσει διόδον δταν ἠθελον τινάζει εἰς τὸν ἄερα τὰ πλοία. Ὁ Φαλάγγας μοί διηγήθη δι' ὅτι διὰ τὰ μέτρα εἶχον ἤδη ληφθῆ, δι' ὅτι ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι ἔμεναν εἰς κάθε πλοῖον μετὰ τῶν πλοιάρχων, δι' ὅτι οἱ ὕδραιοι εὐρίσκοντο ἤδη ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τῆς μεσημβρινῆς εἰσόδου πλοίων, δι' ὅτι ὁ Μιαούλης ἐμελλε νά βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸν φρικτὸν τοῦ σκοποῦ. Ἐν τούτοις ὁ ναύαρχος Ρικόρδος ἐστελεν ἕνα ἀξιωματικὸν τοῦ νά μέ εἶπῃ δι' ὅτι εἶδε τὸν Φαλάγγαν ἐλθόντα εἰς τὸ πλοῖόν μου καί μέ παρακαλεῖ νά τὸν παραδώσω εἰς τὰ στρατεύματα τῆς κυβερνήσεως. Ἐδέχθην, ὡς συμπεραίνετε, αὐτὴν τὴν πρότασιν καθὼς ἦτον ἀξία νά τὴν δεχθῶ, καί ὑπήγον εἰς τὸν ναύαρχον Ρικόρδον. Τὸν ἐδρον περιτριγυρισμένον ἀπὸ Ἑλλήνων ἐκ τῆς φατρίας τοῦ Κυβερνήτου, οἷον Καλλέργην, Ράμφον κ.λ.π. καί ἀπὸ τούτων ἀξιωματικούς του· ἦτον ὀργισμένοι· μοί λέγει ἅμα μέ εἶδεν «Εἶμαι λοιπὸν ἀποφασισμένος· σήμερον κτυπῶ». Τῷ παρέστησα ὅσα λυπηρὰ ἐπακόλουθα ἠμπορεῖ νά ἔχη τοῦτο διὰ τὴν Ἑλλάδα· δι' ὅτι ὁ ἴδιος θέλει εὑρεθῆ ὑπὸ βαρεῖαν εὐθύνην[...]. Μοί ἀποκρίνεται δι' ἡ ἀπόφασιν ἐγένετο, δι' ὅτι ἐμελλε νά στείλῃ πλοῖον ν' ἀποκλείσῃ τὴν μεσημβρινὴν εἰσόδον. Ἐπρόσθεσα ἀμέσως δι' ἡ κίνησιν τῶν πλοίων τούτων θέλει γενῆ σημεῖον τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων· τῷ διηγήθη ν' μάλιστα ἐνώπιον ὄλων τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖ τὰ καθέκαστα τῶν ὄσων ἐλήφθησαν μέτρων ἀπὸ τὸν ναύαρχον Μιαούλην διὰ τὴν ἐκβασιν τοῦ φρικτοῦ τοῦ σκοποῦ, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου ἔμαθον. Μ' ἀπεκρίθη δι' ἡ εὐθύνῃ θέλει πέσει ἐπὶ τοῦ Μιαούλη. Τότε ἔγραψα ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ ἐνώπιον ὄλων τῶν Ἑλλήνων καί Ρώσων, ὄσοι παρευρίσκοντο εἰς τοῦ ναύαρχου Ρικόρδου, τὸ γράμμα⁸⁶ τοῦ ὁποῖου ἐπισυνάπτεται ἀντί-

86. Στὴ σημείωσιν πού προαναφέρθηκε (σημ. 84), ὁ Βαγιάν ἔχει προσθέσει πὸς κατὰ τὴν συνομιλία αὐτὴ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ρικόρδ «νά ὁ ναύαρχος βάλῃ μέχρι τὴν Αφίξιν τοῦ Ἑγγλοῦ ἢ Γάλλου διοικητῆ». Παρακάτω συμπληρώνει: «Πρὶν φύγω θέλησα ἀκόμα μία φορά νά μεταπεισῶ τὸν Ρώσο Ναύαρχο νά ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων τοῦ μέχρι τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ἑγγλοῦ καί Γάλλου Διοικητῆ οἱ ὅποιοι θά ἔφθαναν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, μέσα στὴν ἡμέρα ἢ, τὸ ἀργότερον, τὴν ἐπομένη». Τέλος, ὁ Βαγιάν στὸ σχόλιό του γιὰ τὴν κυβερνητικὴ ἐγκύκλιον, παρατηρεῖ πὸς ὁ Ἰσχυρισμὸς τοῦ Κυβερνήτη δι' ὅτι οἱ δύο διοικητὲς βρισκόνταν τὴ στιγμὴ τῆς ἀνατίναξης τῶν πλοίων κοντὰ στὸν Πόρο, εἶναι ἀνακριβής, γιὰτὶ, ἐνὸς ἡ ἀνατίναξιν ἐγένετο στίς 13 Αὐγούστου στίς 10.30 π.μ., τὸ «Καλυψώ» καί τὸ «Μαδαγασκάρη» ἔφτασαν στὸν Πόρο στίς 14 Αὐγούστου στίς 6 τὸ πρωί.

γραφον, τοῦ ὁποῖου τῷ εἶχον ἀναγνώσει μόνον τό σχέδιον τήν προλαβοῦσαν ἐνεχείρισα εἰς αὐτόν τό γράμμα τοῦτο παρόντων τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Ἐνώ ἔγραφον αὐτό, λέγω πρὸς τόν Σαχτούρη, τόν διοικητήν τοῦ Πόρου καί πρὸς τοὺς λοιπούς "Ἑλληνας, ὅτι ἐπεθύμουν θερμῶς νά ἤθελεν ἐμποδίσει αὐτό τό γράμμα τήν ὅποιαν ἐπρόβλεπον φρικώδη καταστροφὴν. Ἀνεχώρησα λέγων πρὸς τόν ναύαρχον Ρικόρδον, ὅστις μοί ἐζήτησε νά κρατήσω εἰς τό πλοῖον μου τόν Φαλάγγαν, ὅτι ἄλλως πως ἐννόουν τά δικαιώματα τῶν ἐθνῶν, ὅτι ἐμελλον ν' ἀποπέμψω αὐτόν μὲ πλοιάριόν μου πρὸς τόν Μιαούλην ἐξεφράσθην μάλιστα μέ σφοδρότητα δι' ὅσην ἐντύπωσιν μοί ἔκαμνον τοιαῦται προτάσεις.

"Ἀμα ἐπέστρεψα εἰς τό πλοῖον μου καί ἀνεχώρησεν ὁ Φαλάγγας μέ τό πλοιάριόν μου, μέ δίδουν εἰδησιν ὅτι τό ρωσικόν Λοῦγγρον ἐτοιμάζετο ν' ἀνοιξή πανιά· τότε ἐφαντάσθην ὅτι τό φρικώδες συμβάν 'ἐμελλε ν' ἀκολουθήσῃ. Τό πλοιάριόν μου ἐπέστρεψε καί ἦτον εἰς τό ἡμισυ τοῦ δρόμου μεταξὺ Πόρου καί τοῦ βρικόου (ἐγὼ εἶμαι ἐλλιμενισμένος πλησίον τῆς ἀρκτώας εἰσόδου) ὅταν τό Λοῦγγρον ὑψωσε τό [...] καί ἦλθεν ν' ἀράξῃ πλησίον τοῦ Ἀκταίωνος· ἐν ταυτῷ τάβρικόα ὁ Ὀδυσσεύς καί ὁ Ἀχιλλεύς τοῦς μπημαπιφίγκους· τό αὐτό ἔκαμαν καί τά δύο βρικόα τῆς Κυβερνήσεως. Τό ἐν ἐξ αὐτῶν ἐδίπλωσε τό [...]. Τότε μία φρικώδης ἐκρηγίς ἐκίνησε τήν προσοχήν μας πρὸς τό μέρος τοῦ Πόρου-ἢ κορβέτα "Υδρα ἐτινάχθη εἰς τόν ἀέρα-μετά ἐν ἡ δύο λεπτά τό ὠραῖον δίκροτον ἢ Ἑλλάς ἐτινάχθη ὡσαύτως. Ἀπό τά ρωσικά πλοία ἐπευφήμησαν μέ βαρβαρικές κραυγὰς, χούρρα. Εἰς αὐτήν τήν στιγμὴν τῆς θλίψεως, ἀμέσως ὑπήγον εἰς τοῦ κυρίου Ρικόρδου· τόν ἠρώτησα ἂν ξεκινά ταχυδρόμον εἰς Ναύπλιον μοί ἀποκρίνεται ναι. Ὁ σκοπός μου ἦτο νά ξεκινήσω καί ἐγὼ ἕνα· ἐπέστρεψα εἰς τό πλοῖον μου διὰ νά σὰς περιγράψω ὅλα τά ἐλεεινά ταῦτα συμβάντα. Ρωσικαὶ βάρκαι ἐξεκίνησαν διὰ νά μεταβιβάσουν τά στρατεύματα τῆς κυβερνήσεως εἰς Πόρον συμπεραίνω ἐκ τούτου ὅτι ὁ Μιαούλης ἀνεχώρησε καί δέν ἠθέλησε νά τινάξῃ εἰς τόν ἀέρα τά ἀτιόπλευστα, τό πυρπολικόν καί τόν ναύσταθμον, ἢ ὅτι δέν εἶχεν καιρόν νά δώσῃ φωτιά, ἢ ὅτι τά φντίλια δέν ἔκαμαν ἀποτέλεσμα κατὰ καλήν τύχην. Οἱ 'Υδραῖοι ἐπέστρεψαν εἰς "Υδραν. "Ὅλα ἐδώ ὑποβάλλονται πάλιν εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Κ. Καποδίστρια. Θέλω ἰδεῖ πὺς φέρονται οἱ νικηταῖ εἰς Πόρον θέλω περιμένει τὰς διαταγὰς σας. Ἐν τοσοῦτω ἠμπορῶ νά παρατηρήσω τί θέλει γενῆ ὁ τόπος.

A. Vaillant

Υ.Γ. ' Ὁ Μιαούλης μ' ἐμήνυσε διὰ τοῦ δοκίμου ὅστις ἦτον εἰς τό πλοιάριόν μου τό ὅποιον ἔφερε τόν Φαλάγγαν εἰς τό δίκροτον ἢ Ἑλλάς, ὅτι ἐμελλε νά ἐκτελέσῃ τόν σκοπὸν του, ὅτι δέν ἐδίδεδε διόλου πίστιν εἰς τοὺς λόγους τῶν Ρώσων, ὅτι μέ εὐχαριστεῖδιὰ τήν συμπάθειαν ὁποῦ τοῦ ἐδειξα,

καί διτι μοί στέλλει τούς τελευταίους του ἄσπασμούς. Αγνωῶ ἀν ἐτάφη ὑπό τά ἐρείπια τοῦ δικρότου ἢ Ελλάς.

Ἡ ὥρα μετά μεσημβρίαν. Τά ρωσικά πλοίαρῖα εἶναι εἰς τήν ξηράν πολλαῖ οἰκίαι καίγονται. Τό θέαμα εἶναι φρικώδες· ὦ, πόσας δυσκολίας θά ἤμποροῦσαν νά ἀποφύγουν⁸⁷.

Μετά τή στάση

Ἡ Μιαούλης μέ τόν μικρό ἀριθμό τῶν ἐμπίστων του κατέφυγε στόν Πόρο, κάτω ἀπό συνεχεῖς πυροβολισμούς, καί ἀπό τό Μοναστήρι μέ πλοίαρῖα ἐπιβιβάστηκε σέ ὑδραϊκό πλοίο, πού τόν πήγε στήν "Υδρα⁸⁸.

Ἡ Κανάρης, λίγο μετά τήν ἀνατίναξη, θά ἀνακοινώσῃ στόν Καποδίστρια: «Ἡ Μιαούλης παρέδωκε εἰς τάς φλόγας τήν «Ἑλλάδα» καί τήν κορβέτα «Υδρα», εἶθε νά παραδοθῇ τό ὄνομα τοῦ αὐτουργοῦ τοιαύτης πράξεως βαρβαρότητας εἰς αἰῶνιον ἀνάθεμα».

Ἡ μυκονιάτης ναύτης Γ. Γαλατσίδας καί κάποιος στρατιώτης, τοῦ οὗοιου δέν σώθηκε τό ὄνομα, μέ αὐτοθυσία ἔσωσαν τό «Καρτερία» καί τό «Ἐμμανουήλ»⁸⁹ ἀπό τήν ἀνατίναξη πού εἶχε προετοιμάσει ὁ Μιαούλης.

Οἱ ἐνέργειες τῶν Κυβερνητικῶν, ὅταν κατέλαβαν τόν Πόρο, χαρακτηρίζονται ἀπό τόν Φίνλεϋ⁹⁰ ὡς ἐπαίσχυντη σελίδα τῆς ιστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ληλασίες, λαφυραγωγίες καί ἐμπρησμοί κατέστρεψαν ὀλόκληρο τόν Πόρο κάτω ἀπό τά βλέμματα τῶν Ρώσων, οἱ οὗοιοι δέν προσπάθησαν νά παρεμποδίσουν αὐτή τήν ἐπιδρομή.

Τή συμβιβαστική λύση, στήν ὁποία εἶχαν καταλήξει οἱ Ἀγγλογάλλοι καί ὁ Καποδίστριας στό Ναύπλιο, νά ἐγκαταλειφθοῦν τά πλοία ἀπό τούς Ἑδραίους καί ἀπό τήν Κυβέρνηση καί νά ἐνεργηθοῦν ἐκλογές γιά

87. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 176-181.

88. Ὁ Μαυροκορδάτος εἶχε ἀναχωρήσει πρῖν ἀπό τήν ἀνατίναξη τῶν πλοίων. Συγκεκριμένα εἶχε ἐγκαταλείψει τόν Πόρο στίς 25 Ἰουλίου, ἡμέρα τῆς ἀναχώρησης ἀπό ἐκεῖ τῶν Λάιονς καί Λαλάντ. (Βλ. ἀρθρο τοῦ Ἰαπόλλωνα, *Αναδημοσιευμένο ἀπό τόν Δ. Κόκκινο, δ.π.*, τόμ. Β', σ. 484). Σέ ἀδημοσίευτο γράμμα του πρὸς τόν Λάιονς, πού βρίσκεται στό δμῶνυμο Ἰαρχεῖο (Βλ. Παράρτ. ἀρ. ἐγγ. 30) ὁ Μιαούλης Απαλλάσσει ἀπό κάθε εὐθύνη τόν Μαυροκορδάτο. Στόν Λάιονς ἔγραψε ἀργότερα καί ὁ ἴδιος ὁ Μαυροκορδάτος, ζητώντας ἀπό τόν Ἰαγγλο πλοίαρχο νά διαψεύσει δημοσίως τίς κατηγορίες πού τοῦ ἀπαγγέθηκαν σχετικά μέ τό ρόλο του στόν Πόρο. (Βλ. Ἰαρχεῖον Λάιονς, *δ.π.*, MS B65, καί ἐδῶ Παράρτημα ἀρ. ἐγγ. 31).

89. Ἴσως πρόκειται γιά τό «Ἐπιχειρήσεις».

90. G. Finlay, *History of the Greek Revolution and of the reign of Otho*, London 1971, τόμ. Β', σ. 68.

τή σύγκληση Ἐθνοσυνέλευσης στό Ἄργος στις 8 Σεπτεμβρίου, τήν πρόλαβαν τά γεγονότα.

"Ὑστερα ἀπό τήν καταστροφή τών πλοίων καί τήν ἐπιστροφή τοῦ Μιαούλη μέ τήν ομάδα του στήν "Υδρα, ἡ Κοινότητα καί οἱ συγκεντρωμένοι ἐκεῖ πληρεξούσιοι τών νησιών τοῦ Αἰγαίου ἐπιδοκίμασαν τό τολμηρό ἐγχείρημα τοῦ ναυάρχου καί δήλωσαν δι ἀναλαμβάνουν ἀπό κοινοῦ τήν εὐθύνη, σέ περίπτωση πού ἡ Ἐθνοσυνέλευση θά τό καταδικάζε καί θά ἐπέβαλλε κυρώσεις⁹¹.

Τά κυβερνητικά στρατεύματα ὕστερα ἀπό τρεῖς ἡμέρες ἐπέστρεψαν στά στρατόπεδά τους, ἐκτὸς ἀπό τό Τυπικό τάγμα, πού παρέμεινε γιά λίγο στόν Πόρο μαζί μέ τά ἀτμοκίνητα «Καρτερία» καί «Επιχειρήσις», τό βρῖκι «Κίμβρος» καθώς καί ἄλλα μικρά πλοίαρια ὑπό τόν Κανάρη.

Ἐπίσης ὁ Καποδίστριας προκήρυξε Ἐθνική Συνέλευση γιά τήν 8η Σεπτεμβρίου, στό Ἄργος. Στή σχετική ἐγκύκλιο τῆς 1 Αὐγούστου ὁ Κυβερνήτης τόνιζε: «Ἀνώτεροι λόγοι μᾶς ὑποχρεοῦν νά συγκαλέσωμεν δσον τό ταχύτερον Ἐθνικήν Συνέλευσιν δέ θέλωμεν νά σᾶς φανερώσωμεν ἤδη τούς λόγους αὐτούς, ἀλλ' οἱ ἀντιπρόσωποι ὑμῶν θέλουν τούς γνωρίσει καί θέλουν κρίνει περί αὐτῶν. Οἱ κατά τήν Ἐπικράτειαν ἐκτακτοὶ ἐπίτροποι καί διοικηταί, συμμορφούμενοι μέ τό ἀπό 4 Μαρτίου 1829 ψήφισμα, θέλουν συγκαλέσει τὰς ἐκλεκτικὰς συναθροίσεις καί αὐταὶ ἢ θέλουν ἐπικυρώσει τούς ἐν Ἄργει κατά τό 1829 παρευρεθέντας πληρεξουσίους ἢ θέλουν ἐκλέξει ἄλλους, κατά τόν ἀριθμόν καί τὰς ἀναλογίας, τόν παρά τοῦ νόμου διωρισμένον»⁹².

Ἡ ἀντιπολίτευση ἀντιλήφθηκε δι οἱ νέες αὐτές ἐκλογές εἶχαν σκοπό νά τήν ἐξουδετερώσουν πολιτικά. Ἔτσι, οἱ ἡγέτες τῆς ἀποφάσισαν νά ἀγωνιστοῦν δχι πλέον γιά νά περιορίσουν τήν κυβερνητικὴ δραστηριότητα στά δρια τοῦ Συντάγματος, ἀλλά γιά νά ἀπομακρύνουν τόν Καποδίστρια, κατόπιν ἀποφάσεως πού θά λάμβανε ἡ Ἐθνοσυνέλευση πού θά εἶχε συγκληθεῖ ἀπό αὐτούς⁹³. Μέ προκηρύξεις καί μέσω τῆς ἐφημερίδας *Ἀπόλλων* δικαιολογοῦσαν τίς δυναμικὲς ἐνέργειές τους στόν Πόρο καί προέτρεπαν τούς δημογέροντες νά μὴ λάβουν μέρος στήν Ἐθνοσυνέλευση τοῦ Ἄργους, ἀλλά νά στείλουν τούς πληρεξουσίους τους στήν "Υδρα⁹⁴.

91. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τόμ. Γ

92. Δ. Πετρακάκος, *δ.π.*, σ. 435.

93. Κασομούλης, *δ.π.*, σ. 414.

94. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σσ. 193, 195 καί 196.

' Η χώρα λοιπόν είχε χωριστεί σέ τρεις παρατάξεις: τούς ' Υδραίους καί τούς Μανιάτες, οί όποιοι θεωροῦνταν στασιαστές, τούς Ρουμελιώτες τοῦ Κωλέττη, πού ἔκλιναν μάλλον πρὸς τούς «Συνταγματικούς» καί, τέλος, τούς Κυβερνητικούς. Οί τελευταίοι είχαν πρόθυμο σύμμαχο καί ὑποστηρικτή τή ρωσική ἀποστολή⁹⁵, ἀλλά ἡ εὐμενής οὐδετερότητα τῶν ἀγγλικῶν καί γαλλικῶν δυνάμεων πρὸς τούς στασιαστές καί οί κατηγορίες πού ἀπηύθυναν σέ βάρος τοῦ Ρίκορδ, δι μέ τίς ἐνέργειές του εἶχε συντελέσει νά βαθύνει ὁ διχασμός, ἀποτέλεσε ἕνα ἀντίβαρο ὑπέρ τῶν «Συνταγματικῶν»⁹⁶. Οί ' Υδραῖοι ἀγωνίζονταν νά παρασύρουν μέ τό μέρος τους περιοχές πού δέν είχαν προσχωρήσει ἀκόμη σέ κάποια παράταξη.

Αὐτό τό σκοπό εἶχε ἡ ἀπόπειρα νά τεθεῖ ὑπό τόν ἐλεγχό τους ἡ Σαλαμίνα, ἡ ὁποία εἶχε φανεῖ πρόθυμη νά προσχωρήσει στό κίνημα, ἀν οί 'Υδραῖοι ἐνίσχυναν τό στρατό της μέ 10.000 τάληρα. Στίς 13/25 Αὐγούστου ναυτική μοῖρα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δημ. Κριεζή καί δύναμη στρατιωτῶν ὑπό τούς Καρατάσο καί Γρίβα ἐφτασαν στή Σαλαμίνα καί ἐπιδίωξαν νά προσεταιριστοῦν τόν Κριεζώτη, κομίζοντας τό ποσό πού εἶχε ζητηθεῖ. Ἀντικειμενικός τους σκοπός ἦταν νά περάσουν στήν Πελοπόννησο, νά συγκεντρώσουν τούς διασκορπισμένους Ρουμελιώτες, καί νά ἐπιτεθοῦν στό Ναύπλιο πού ἐλεγχόταν ἀπό τόν Κολοκοτρώνη. Ἡ ἀρνηση τοῦ Κριεζώτη νά συμπράξει στό ἐγχείρημα καί ἡ ἀφίξη —ἀπό τήν Ἐλευσίνα— Ἐλαφρῶν ταγμάτων τούς ἀνάγκασε νά ἀπομακρυνθοῦν καί νά πλεύσουν πρὸς τά Ἀμπελάκια (περιοχή Σαλαμίνας), δπου προσπάθησαν νά προσεταιριστοῦν τόν Βάσο. Ἡ ἀρνηση δμως τοῦ τελευταίου καί ἡ διαπίστωση δι τό νησί ἐλεγχόταν ἀπό κυβερνητικά στρατεύματα τούς ὑποχρέωσε νά ἐπιστρέψουν στήν "Υδρα. Ὁ στολίσκος στήν ἐπιστροφή του κυκλώθηκε καί ἀπό τόν Κανάρη —ὁ ὁποῖος εἶχε κινητοποιηθεῖ γιά νά προστατεῦσει τή Σαλαμίνα— καί ἀπό τόν Ρίκορδ, ὁ ὁποῖος βρισκόταν ἐκεῖ γιά νά ἐλέγχει τήν περιοχή τῆς "Υδρας. Οἱ ἐπαναστάτες διασώθηκαν ἀφοῦ δμως ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλείψουν ἕνα γολετόβρικο μέ τό πλήρωμά του στούς κυβερνητικούς⁹⁷.

Ἐπεισόδιο μέ πρωταγωνιστή τόν Ρίκορδ σημειώθηκε καί στή Σύρο· ἕνα ὑδραῖικο πλοῖο, διωκόμενο ἀπό τόν ρώσο ναύαρχο ἀναγκάστηκε νά

95. *Ἀρχεῖον Ὑδρας*, τόμ. ΙΕ', σ. 362 καί Α. Λιγνός, *δ.π.*, σσ. 187 καί 190.

96. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τόμ. Γ', σ. 417: «... οἱ Ὑδραῖοι ὠφελούμενοι ἀπό τήν (μυστικήν) συμπάθειαν (καί) φεύγοντες τήν (δήθεν) προσοχήν τῶν (ναυτικῶν) μοιράρχων Ἑγγλίας καί Γαλλίας οἵτινες ἐπολιόρκουν τρόπον τινά τήν "Υδραν... ἐφαίνοντο δι δύσκολα θά καταδαστοῦν».

97. Ν. Κασομούλης, *δ.π.*, σ. 417.

καταπλεύσει στό λιμάνι τοῦ νησιοῦ. Ὁ Ρίκορδ ζήτησε ἀπό τούς προκρίτους νά τοῦ τό παραδώσουν, ἀλλά αὐτοί ἀρνήθηκαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ὁ καπετάνιος του εἶχε ἐντολή νά τό ἀνατινάξει⁹⁸. Τό τέχνασμα αὐτό καθώς καί ἡ ἄφιξη ἐκεῖ τοῦ Λάιονς ἀνάγκασαν τόν Ρίκορδ νά ὑποχωρήσει. Ὡστόσο, σέ ἐνδειξη διαμαρτυρίας γιά τή στάση τῶν Ρώσων, οἱ Ὑδραῖοι κατέβασαν τή ρωσική σημαία ἀπό τά πλοία τους —τήν ὁποία ἔφεραν ἀπό τήν ἐποχή τῆς συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή— καί ὕψωσαν τή γαλλική.

Ὁ νέος γραμματέας τῆς Δικαιοσύνης Μ. Σικελιανός στίς 13/25 Αὐγούστου 1831 θά ὑποβάλλει ἐκθεση στόν Καποδίστρια σχετικά μέ τά γεγονότα τοῦ Πόρου, ὅπου θά ἀναφέρει δι: «τά πρόσωπα τά ὅποια ἐπέπεσαν εἰς εὐθύνην καί ἀξια φαίνονται νά εἰσαχθῶσιν εἰς δίκην εἶναι οἱ Λάζαρος Κουντουριώτης, Ἰωάννης Ὀρλάνδος, Δημήτριος Βούλγαρης, Ἰωάννης Γ. Κριεζῆς (μέλη τοῦ κοινοῦ τῆς Ὑδρας), Γεώργιος Κουντουριώτης, Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Ἀνδρέας Μιαούλης, Γεώργιος Σαχίνης, Ἀντώνιος Κριεζῆς, Δημήτριος Κριεζῆς, Ἰωσήφ Φαλάγγας, Ἀναστάσιος Πολυζωίδης καί Νικόλαος Γκίκας ἐκ Πόρου. Οἱ ἀνωτέρω, σύμφωνα μέ τό πόρισμα τῆς τριμελούς ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς, θεωροῦνται ἐνοχοί πρώτης κατηγορίας καί δέν φαίνεται δι ὡς οἱ λοιποὶ θά τύχουν ἀμνηστείας»⁹⁹.

Τήν ἐπομένη τῆς ὑποβολῆς τοῦ πορίσματος, 14/26 Αὐγούστου, ἡ Ὑδρα, τό λιμάνι τῆς ὁποίας εἶχε ἤδη ἀρχίσει νά ἐπιτηρεῖται στενά, θά τεθεῖ, ἐπισημως πλέον, σέ ἀποκλεισμό. Ὁ Καποδίστριας, ἐξηγώντας στό σχετικό διάταγμα τούς λόγους τῆς κήρυξης τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἀναφέρει δι ὁ ἀποκλεισμός ἀποφασίστηκε «ἐπειδή οἱ κάτοικοι τῆς Ὑδρας κυριεῦνται ἀπό τούς ἐσχάτης προδοσίας κατηγορουμένους ὀλίγους ἀντάρτας ἐξακολουθοῦντες ν' ἀντενεργῶσιν ἀναφανδόν εἰς τήν ἐνεστῶσαν τάξιν τῶν πραγμάτων, διευθύνουν ἀπεσταλμένους των καί ἐνοπλα πλοία εἰς δλα τά μέρη ἐπειδή [...] δσα πλοία ἢ πλοιάρια προέρχονται ἐξ Ὑδρας [...] δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναγνωρίση ἢ Κυβέρνησις τά διαβατήρια καί ναυτιλιακά ἐγγραφέα των, ὡς ἐκδιδομένα ἀπό τὰς ἀνταρτικὰς ἀρχάς».

Στό κείμενο αὐτό γίνεται καί πάλι σαφῆς ἡ γνωστή ἤδη τακτική τοῦ Καποδίστρια νά στρέψει τούς Ὑδραῖους κατά τῶν προκρίτων, ἐπιρρί-

98. *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τόμ. ΙΒ', σ. 584.

99. Α. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 200.

ποντας σ' αὐτούς τήν εὐθύνη γιά δσα δεινά ἤθελαν προκύψει ἀπό τήν ἐπιβολή τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ὁστόσο ὁ ἀποκλεισμός, στήν ἀρχή τουλάχιστον, δέν ὑπῆρξε ἐπιτυχής γιατί ἀφενός τά πλοία πού εἶχε στή διάθεσή του ὁ σπετσιώτης ναύαρχος Γ. Ἀνδροῦτσος ἦταν λιγιστά ἀφετέρου ἡ ἀγγλική καί ἡ γαλλική μοίρα, στίς ὅποιες ἐπίσης ἀνετέθη τό ἔργο αὐτό, δέν ἐδειξαν φυσικά τό ζήλο τοῦ Ρίκορδ¹⁰⁰.

Ρίκορδ

Λάϊνος

(Ἀσπρέας: Πολιτική ιστορία τῆς Νεωτέρας Ελλάδος)

Τά ὑπό τόν Ρίκορδ πλοία μαζί μέ αὐτά τοῦ ἀντιναυάρχου, πλέον, Κανάρη¹⁰¹, ὁ ὅποιος φεύγοντας ἀπό τόν Πόρο εἶχε ἐγκατασταθεῖ στό Θερμιά¹⁰², εἶχαν ἀναλάβει τή δίωξη τῶν πλοίων τῶν στασιαστῶν στό Αἴγαίο. Ὁ Ρίκορδ στίς 15/27 Αὐγούστου ἐξέδωσε προκήρυξη μέ τήν ὁποία ἀπαγόρευε τήν ἐλευθεροεπικοινωνία μεταξύ τῶν νησιῶν, ἐξαιρώντας μόνο τά πλοία πού μετέφεραν τρόφιμα καί ἦταν ἐφοδιασμένα μέ κυβερνητικές ἀδειες¹⁰³. Ὁμως, παρά τή λήψη τῶν μέτρων αὐτῶν, τά ὑδραϊκά πλοία κυκλοφοροῦν σχεδόν ἐλεύθερα, ἐπεμβαίνοντας ἀκόμα καί σέ νησιά πού ζητοῦσαν προστασία ἀπό τήν κυβέρνηση, ὅπως ἡ Κύθνος καί ἡ Τζιά. Ἀπό ἐκεῖ οἱ πλοίαρχοι Γ. Νέγκας, Ἰ. Κιοσές καί Γ. Κοκογι-

100. Ἐπιστολαί Ἰ. Καποδίστρια, Ἀθήνα 1841, τόμ. Α', σσ. 267-268.

101. Ὁ Κανάρης ἀπό τις 11/23 Αὐγούστου εἶχε προαχθεῖ σέ Ἀντιναύαρχο «εἰς Ἀμοιβήν τῆς Ἀρετῆς καί ἀνδρείας ἦν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος μέχρι σήμερον ἔδειξεν». Τό Σεπτέμβριο τοῦ 1834 θά ὑποβιβαστεῖ στό βαθμό τοῦ πλοίαρχου β' τάξεως.

102. Ἰ. Λαζαρόπουλος, δ.π., σ. 314.

103. Α. Λιγνός, δ.π., τόμ. Γ', σ. 214.

ζης ἔδωξαν τὸν Κανάρη μὲ τὰ δύο πλοία του. Οἱ πλοίαρχοι εἶχαν ἐντολὴ «νά τὸν κτυπήσουν ἢ καὶ νά τὸν συλλάβουν»¹⁰⁴.

Ἡ πιὸ παρακινδυνευμένη ἐνέργεια τῶν Ὑδραίων ἦταν ἡ ἀποστολὴ πλοίων στό Λιμένι τῆς Μάνης, πού εἶχε ὡς σκοπὸ νά πείσει καὶ νά βοηθήσει τοὺς Μανιάτες νά ἐπεκτείνουν τὸ τοπικὰ περιορισμένο κίνημά τους πρὸς τὴν Τρίπολη κι ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὸ Ἄργος, ὅπου εἶχαν ἀρχίσει κιόλας νά συγκεντρώνονται πληρεξούσιοι. Τὸ βρίκι «Ἀπόλλων» μὲ κυβερνήτη τὸν Μανόλη Βούλγαρη μετέφερε μία τριμελὴ ἐπιτροπὴ, 350 στρατιῶτες, ὅπλα καὶ χρήματα, γιὰ νά ἐνισχύσει τὸν ἀρχηγὸ τῆς Μάνης, «στρατηγὸ» Ἡλ. Κατσάκο. Μὲ τὸν «Ἀπόλλωνα» ἐνώθηκαν τὰ κυβερνητικὰ πλοία —τὸ μίστικο «Εὐπλους» (κυβερνήτης Δάμπης), ἡ γολέτα «Ἄργος» (ὁ κυβερνήτης Κιοσῆς εἶχε ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὸν Γ. Βούλγαρη)— ἓνα βρίκι μὲ κυβερνήτη τὸν Κ. Νέγκα καὶ μία γολέτα μὲ κυβερνήτη τὸν Ἰ. Δ. Ζάκα. Ἡ μοίρα αὐτὴ ὑπὸ τὸν Μ. Βούλγαρη στις 19/31 Αὐγούστου κανονιοβόλησε τὸ Μέτσαπον καὶ ὕστερα μὲ ἐπικεφαλὴς τὸν Ἡλία Κατσάκο βοήθησε στὴν κατάληψη τῆς Καλαμάτας ἀπὸ τοὺς Μανιάτες.

"Ὅταν ὁ Ρίκορδ ἐντόπισε τὴ μοίρα στὸν Ἄλμυρό, οἱ στασιαστὲς ὀποχρεώθηκαν νά κάψουν τὸ πλοίο τοῦ Δάμπη καὶ νά βουλιάξουν τὴ γολέτα τοῦ Ζάκα. Τὸ «Ἄργος» συνελήφθη καὶ ὀδηγήθηκε στό Ναύπλιο. Τὰ πληρώματα τῶν καταστραφέντων πλοίων κατέφυγαν στὸν γαλλικὸ πάρωνα «Le Genie», ὁ κυβερνήτης τοῦ ὁποῖου ἀρνήθηκε νά τὰ παραδώσει στοὺς Ρώσους¹⁰⁵. Τὴν Καλαμάτα τὴν παρέλαβε ὁ γαλλικὸς στρατὸς, ὁ ὁποῖος καὶ ἀρνήθηκε νά τὴν παραδώσει στὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα, ἀγνοώντας τὸ σχετικὸ αἴτημα τοῦ Καποδίστρια.

"Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τῆς ἀποστολῆς στὴ Μάνη, ἡ Ὑδρα ἀρχίζει νά ἀπομονώνεται καὶ ἐξασθενεῖ σημαντικὰ¹⁰⁶. Ὁ Ρίκορδ, ὕστερα ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις πού προαναφέραμε, εἶχε ἐπιτύχει ἀπὸ τὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου τὸν πλήρη ἀποκλεισμό της, πού διήρκεσε ὡς τὴν ἡμέρα τῆς δολοφονίας τοῦ Καποδίστρια, στις 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1831.

104. Δ. Κόκκινος, *δ.π.*, τόμ. ΙΒ', σ. 516.

105. Βλ. σχετικὰ ἐκθεση Λαλάντ πρὸς τὸν Ὑπουργὸ Ναυτικῶν τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1831 στὸν Ν. Μπόταση, *δ.π.*, σσ. 257-258.

106. Στὸ νησί παρέμεναν, βέβαια, πάντα 56 πληρεξούσιοι ἀπὸ τὶς Κυκλάδες, τὴ Σπάρτη καὶ τὴ Θεσσαλομαγνησία, καὶ σημαντικοὶ ἀντικαποδιστριακοὶ παράγοντες, ὅπως οἱ Σπ. Τρικώπης, Ἀνδρέας Λόντος, Ἀνδρέας Ζαΐμης κ.ἄ. (Βλ. Ἄ. Λιγνός, *δ.π.*, τόμ. Γ', σ. 226).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ Κυβερνήτης Ἰ. Καποδίστριας, στήν προσπάθεια του νά ἰδρύσει καί νά ἑναρμονίσει τή λειτουργία του Ἑλληνικοῦ κράτους πρός τά εὐρωπαϊκά πρότυπα, ὄφειλε νά περιορίσει τήν ἰσχύ τῶν περιφερειακῶν κέντρων ἐξουσίας καί νά τά θέσει κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς κυβέρνησης· ἔργο κάθε ἄλλο παρά εὐκόλο, ἀφοῦ ἔθιγε καίρια δικαιώματα κατακτημένα ἤδη ἀπό τήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας. Στή δημιουργία τῶν ἀντιδράσεων πού ἀντιμετώπισε, ἢ συμβολή τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, πού ἐπιδίωκαν τήν αὐξηση τῆς ἐπιρροῆς τους στήν περιοχή τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου δέν ἦταν ἀσήμαντη. Πέραν τῆς ἀμεσης, ἐνίοτε, συνεργασίας καί τῆς εὐνοίας πού ἔδειχναν πρός τήν ἀντιπολίτευση οἱ δύο ἀπό τίς τρεῖς Δυνάμεις χρησιμοποίησαν ὡς κύριους μοχλοὺς τῆς πολιτικῆς τους ἀπέναντι στόν Καποδίστρια τή χορήγηση τῶν οἰκονομικῶν βοηθημάτων καί δανείων καθὼς καί τό ζήτημα τῶν συνόρων τοῦ νεοσύστατου κράτους.

Οἱ μοχλοὶ αὐτοὶ ἀποδείχτηκαν ἰδιαίτερα ἀποτελεσματικοί. Ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἡ ἀδυναμία τῆς κυβέρνησης νά καταβάλλει τακτικά τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπαλλήλων της καί τῶν στρατιωτικῶν καθὼς καί νά ἐξοφλήσει τά ἐσωτερικά ἔθνη χρέη, μαζί μέ τή γενικότερη οἰκονομική καχεξία τῆς χώρας, ἀπέτελεσαν σημαντικές αἰτίες ἀναβρασμοῦ. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὁ περιορισμὸς τῶν συνόρων ἀφῆνε μεγάλες περιοχές μέ ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς στήν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία δυσαρέσκειας καί ἀντιδράσεων τόσο στοὺς πληθυσμοὺς ἐκείνους καί στοὺς ἀγωνιστὲς ὅσο καί στό ἐσωτερικὸ τοῦ κράτους. Ἔτσι, οἱ παραγκωνισμένοι ἀπὸ τό καποδιστριακὸ καθεστῶς καί οἱ τοπικοὶ ἀρχοντες ἐκμεταλλεύθηκαν ἐπιδέξια ἀφενὸς τίς δυσχέρειες τῆς κυβέρνησης καί ἀφετέρου τήν πενία καί τή δυσαρέσκεια μερίδας τοῦ λαοῦ καί ἀναφερόμενοι σέ κάποιες ἀθαίρετες ἐνέργειες τοῦ Καποδίστρια καθὼς καί στήν ἀναστολή τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος, κατόρθωσαν νά συμπήξουν ἓνα συνεχῶς διευρυνόμενον ἀντιπολιτευτικὸ κύκλο πού ἀπαιτοῦσε «Σύνταγμα καί Ἐθνοσυνέλευση».

Ὁ ναυτικὸς κόσμος στήν ἀρχὴ τῆς καποδιστριακῆς περιόδου κρατήθηκε μακριά ἀπὸ τόν κύκλο αὐτὸ καί τέθηκε, παρά τήν παράδοση

αυτόνομίας πού είχε δημιουργήσει από τήν έναρξη τής Ἐπανάστασης, κάτω από τήν ἡγεσία τοῦ Κυβερνήτη ὁ ὅποιος καθόριζε τίς προτεραιότητες τών ναυτικών ἐπιχειρήσεων, ἀποφάσιζε τήν κατανομή τών πλοίων σέ μοίρες καί ἔπέλεγε τοὺς ἄρχηγούς τους. Ἐπιπλέον, οἱ ἀντιδράσεις τοῦ Καποδίστρια στά ψηφίσματα «περί ναυτιλίας», τά ὅποια ἐκδόθηκαν δταν ὁ ἴδιος ἐπωφελεῖτο ἀκόμη τής περιόδου χάριτος πού ἀπολαμβάνει κάθε καινούριος ἡγέτης, ἦταν μάλλον παθητικές. Οἱ Ὑδραῖοι κυρίως —καί αὐτό θά μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ ὡς δείγμα πολιτικής ἀνωριμότητας—δέν διαμαρτυρήθηκαν έντονα ἀλλά ἀρκέστηκαν στήν προσωρινή μὴ ἐφαρμογή τών ψηφισμάτων. Οἱ ἀντιδράσεις τών ναυτικών κλιμακώθηκαν ὕστερα ἀπό τήν τοποθέτηση τών κυβερνητικῶν ἐπιτρόπων, ὅποτε καί ἀρχισαν νά προβάλλονται ὀλοένα καί συχνότερα τά αἰτήματα περὶ ἀποζημιώσεως τών νησιῶν. Ἐδῶ εἶναι βέσιμο νά ὑποτεθεῖ δι τὸ οἱ νησιῶτες, πού γνώριζαν καλά τήν οικονομική δυσπραγία τής κυβέρνησης, ἐπιδίωκαν μέ τήν προβολή τών αἰτημάτων αὐτῶν τὴ διατήρηση τοῦ παλαιοῦ πολιτικοῦ πλαισίου, τουλάχιστον ἕως δτου ἐπιτύχουν τήν ικανοποίηση τών οικονομικῶν ἀπαιτήσεῶν τους.

Ἄ Ο Καποδίστριας, ἀπό τήν πλευρά του, γιά νά ὑπερκεράσει τίς ἀντιδράσεις τών ναυτικῶν προσπάθησε ἐπανεπιλημένως νά τοὺς διασπάσει. Ἀποπειράθηκε, γιά παράδειγμα, πολλές φορές νά προσεταιριστεῖ τόν Μιαούλη, προσφέροντάς του ὕψηλό μισθό, τό κτήμα τής Γλυκείας κ.ἄ. Στήν ἴδια διασπαστική λογική ὑπάκουε καί ἡ ἰδρυση τοῦ ναυτικοῦ ταξιαρχικοῦ σώματος, ὅπως καί ἡ προσφορά 50.000 ταλήρων στοὺς ἐνδεεῖς ναυτικούς πού θά διανεμόνταν ὕστερα ἀπό εἰσήγηση τοῦ κυβερνητικοῦ ἐκπροσώπου καί ὄχι ἀπό τίς δημογεροντίες. Τό ἴδιο θά μπορούσε νά Ἰσχυριστεῖ κανεῖς καί γιά τήν προσπάθεια τοῦ Καποδίστρια νά πείσει τόν Κουντουριώτη νά συμμετάσχει στό κεφάλαιο τής Ἐθνικῆς Χρηματιστικῆς Τράπεζας, ἡ ὁποία, ἐφόσον συγκέντρωνε ἐπαρκή ποσά, θά προχωροῦσε στήν ἀποζημίωση τών ναυτικῶν.

Ἡ τακτική αὐτή εἶχε ἐφαρμοστεῖ μέ ἐπιτυχία στό στρατό, ὁ ὅποιος μέ τά τοπικιστικά σύνδρομα πού τόν διεῖπαν ἦταν ἀρκετά πρόσφορος σέ διασπάσεις. Στό ναυτικό δμως ὁ βαθμός συνοχῆς ἦταν πολύ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτόν τοῦ στρατοῦ καί ἡ τακτική τοῦ Κυβερνήτη δέν ἦταν δυνατόν νά ἀποδώσει τοὺς ἀναμενόμενους καρπούς. Τόν μόνον ἀπό τοὺς ἀγωνιστές πού ὁ Καποδίστριας κατόρθωσε νά παρασύρει πρὸς τό μέρος του ἦταν ὁ Κανάρης, ὁ ὅποιος δμως λίγο χρήσιμος μπορούσε νά φανεί. Ἄ Ο Ψαριανός ἐκπροσωποῦσε μιὰ κοινότητα πού λόγω τοῦ ἐκπατρισμοῦ της

ήταν διασπασμένη και αδύναμη. 'Επιπλέον, ενώ έχαιρε γενικής εκτίμησης, δέν ήταν έπαρκώς ισχυρός.

"Όταν ή προοπτική τής έξόφλησης τών χρεών φάνηκε άρκετά μακρινή και ή αύξηση τής ισχύος τών κρατικών όργάνων 'επικίνδυνη για τούς τοπικούς άρχοντες, τά νησιά, και Ιδιαίτερα ή "Υδρα ή όποία ώς τήν έποχή τής Δ' 'Εθνοσυνέλευσης απέφευγε νά ταυτιστεί μέ τούς ύπόλοιπους άντικαποδιστριακούς κύκλους, άρχισαν νά προσεγγίζουν τήν άντιπολίτευση. ' Η προσέγγιση αύτή, για τήν επίτευξη τής όποίας σημαντικό ρόλο έπαιξε ό συντάκτης τοϋ πορίσματος τής «έξεταστικής τών λογαριασμών τοϋ ναυτικοϋ' επιτροπής», Άλ. Μαυροκορδάτος, μετατράπηκε σέ στενή συνεργασία μετά τήν παραίτηση τοϋ Λεοπόλδου. 'Άμεσος στόχος τής συνεργασίας αύτής ή δημιουργία τών προϋποθέσεων εκείνων πού θά επέτρεπαν τήν ταχεία έκλογή νέου ήγεμόνα και, συνεπώς, τόν περιορισμό τής δύναμης τοϋ Καποδίστρια.

* Η έξαψη τοϋ άντιπολιτευτικοϋ μένους, πού από κάποιο σημείο και έπειτα ύπάκουε στοϋς δικούς του νόμους, ή 'εκατέρωθεν δυσπιστία, οί διεθνείς εξελίξεις και ή στάση τών Δυνάμεων όδήγησαν στή ρήξη πού έκδηλώθηκε μέ τό κίνημα τοϋ Πόρου. Τό κίνημα, κορύφωση τοϋ άντιπολιτευτικοϋ άγώνα τών αντιπάλων τοϋ Κυβερνήτη, κατέληξε στήν πραγματικότητα σέ ήττα τών άντικαποδιστριακών και συγχρόνως στή δημιουργία καθαρώς έθνικοϋ στόλου προσκειμένου στόν Καποδίστρια.

Άπό τή στιγμή εκείνη και έπειτα, ό Καποδίστριας, έχοντας περιορίσει σημαντικά τή δύναμη τών αντιπάλων του, θά μπορούσε νά ισχυροποιήσει τή θέση του και νά έξαναγκάσει τίς Δυνάμεις νά τόν άναγνωρίσουν ώς τόν μόνο έγκυρο συνομιλητή τους. 'Αν λοιπόν δέν είχε μεσολαβήσει ή δολοφονία του, οί μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις στή χώρα θά ήταν, ίσως, διαφορετικές. 'Ωστόσο, ή δολοφονία δέν θά πρέπει νά αντιμετωπισθεΐ ανεξάρτητα από τό πολιτικό κλίμα πού είχε δημιουργηθεΐ. Στόν άντιπολιτευόμενο Τύπο τής 'εποχής ό Καποδίστριας καταγγέλλεται συνεχώς ώς τύραννος και μολονότι πουθενά δέν παρουσιάστηκε, οϋτε πριν τή δολοφονία οϋτε μετά, μία σαφής άπολογία τής τυραννοκτονίας, είναι άδιαμφισβήτητο διτι οί Μαυρομιχαλαΐοι προχώρησαν στήν πράξη τους ώθούμενοι βέβαια από τίς έπιταγές τοϋ κώδικα τιμής, αλλά και γνωρίζοντας διτι κάποιοι τουλάχιστον θά θεωρούσαν τήν πράξη τους πολιτικά δικαιωμένη. Μέ αύτή τήν έννοια, ή δολοφονία τοϋ Καποδίστρια υπήρξε μία πολιτική πράξη άμεσα συνδεδεμένη και μέ τίς εξελίξεις πού εξετάσαμε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

1. "Εκθεση περί τής καταστάσεως τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου κατά τό τέλος τοῦ 1828. Ὑποβλήθηκε πρὸς τήν Δ' Ἐθνική Συνέλευση ὑπὸ τοῦ «ἐπί τῶν ναυτικῶν μέλους τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου» Ἀλ. Μαυροκορδάτου (8 Ἰουλίου 1829). (Σελ.161-181)
2. Ἐκθεση περί τής καταστάσεως τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου κατά τό τέλος τοῦ 1831. Ὑποβλήθηκε πρὸς τήν Ε' Ἐθνική Συνέλευση ὑπὸ τοῦ «τόπον ἐπέχοντος ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματέως τής Κυβερνήσεως» Γεωργίου Γλαράκη (20 Δεκ. 1831). (Σελ.181-191)
3. Ναυλοσύμφωνο μεταξύ τής Γραμματείας τῶν Ναυτικῶν καί τοῦ «Πλοιάρχου Δημ. Μαμούνη», γιά τή ναύλωση τοῦ πλοίου του «Ἀχιλλεύς», «δι' ἓν μόνον ταξειδίον εἰς Ναύπακτον» (15 Νοεμ. 1829). (Σελ.192)
4. Ναυλοσύμφωνο μεταξύ τής Γραμματείας τῶν Ναυτικῶν καί τοῦ «Καπιτάν Νικ. Γυαλή», ὃ ὅποιος παραχωρεῖ (μέ μηνιαίον ναῦλο) τό πλοῖο του «εἰς ἔθνηκήν ὑπηρεσίαν» (25 Νοεμ. 1829). (Σελ.192-193)
5. Ἐκθεση Ἐμμ. Τομπάζη περί συστάσεως Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ στήν Ἑλλάδα [1827]. (Σελ.193-195)
6. Ὀρκος τοῦ Γιακουμάκη Ν. Τομπάζη, κατά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του ὡς προσωρινός ναύαρχος τοῦ Ναυτικοῦ τής Ὑδρας (28 Ἀπρ. 1821). (Σελ. 195-196)
7. Γενικές ὁδηγίες περί τῶν «παραγγελμάτων» καί τῶν διαφόρων ἐργασιῶν τῶν πληρωμάτων στά πολεμικά πλοία [χ.χ.]. (Σελ.196-201)
8. Ποινικά ἀρθρα γιά τό Πολεμικό Ναυτικό [χ.χ.]. (Σελ.201-206)
9. Διάταγμα περί τής ἔνδυμασίας τοῦ πλοιάρχου β' τάξεως καί τοῦ ὑποπλοιάρχου α' τάξεως σέ περίπτωση πού «διορισθῶσιν εἰς διεύθυνσιν μοίρας...» (29 Ἰουνίου 1828). (Σελ.206-207)
10. Ἐπιστολή Μ. Παππάζογλου πρὸς τόν Γραμματέα τῶν Ναυτικῶν (Βιάρο Καποδίστρια), νά τοῦ «σταλώσιν τά ἔθνη. Ἱμάτια» (28 Ἀπριλίου 1830). (Σελ. 207)
11. Ἐπιστολή Γ. Σαχίνη πρὸς τή Γραμματεία τῶν Ναυτικῶν, μέ τήν ὁποία ζητεῖ νά διοριστεῖ «ἐπὶ τής Κορβέττας τῶν Τακτικῶν τις ἰκανός εἰς τό νά διδάσκη τά περί τήν ὀπλασκίαν...», καί κατά προτίμησιν ὁ «λοχίας» Νικ. Μάνος Ζαγοραῖος (14 Αὐγ. 1830). (Σελ. 208)
12. Διαταγή πρὸς τόν ἀντιναύαρχο Γ. Σαχτούρη, γιά «τήν σύμπραξιν ναυτικῆς δυνάμεως» εἰς τόν ὑπό τοῦ ἀρχιστρατήγου «Τζώρτζ» ἀποκλεισμό τής Πρέβεζας (5 Μαρτίου 1828). (Σελ.209-210)

13. Διαταγή προς τόν άντιναύαρχο Γ. Σαχτούρη νά εμποδίσει τόν ύπό τοϋ «Σα-
τράπου τής Αίγύπτου» έφοδιασμό τών φρουρίων τής Κρήτης καί τοϋ Ίμ-
βραήμ Πασά (6 Μαρτίου 1828). (Σελ. 210-212)
14. «Άρθρα τοϋ πρίγγιπος Δημ. ' Υψηλάντη», άφορώντα εις τήν διοίκηση τών
νήσων [Ίούνιος 1821]. (Σελ.213-214)
15. Άποσπάσματα από τήν Έκθεση Άλ. Μαυροκορδάτου περί τών πειρατι-
κών βάσεων τών νησιών (13 Φεβρ. 1828). (Σελ.214-219)
16. Έγκύκλιος τής Γενικής Γραμματείας τής Έπικρατείας, μέ τήν όποία κοι-
νοποιούνται «τό Η' ψήφισμα ύπ' άριθ. 140 περί ναυτιλίας», τής 3 Φεβρ.
1828, καί «Διάταξις άφορώσα τόν κανονισμόν τών άσφαλιστικών μέσων...
διά νά δοθή τό Έγγραφο τής ιδιοκτησίας καί τό δίπλωμα τής Κυβερνήσεως»
(20 Μαρτίου 1828). (Σελ.219-228)
17. Τό ΙΣΤ' ψήφισμα, σχετικά μέ τήν «ανάγκην τής τακτοποιήσεως τών λιμε-
ναρχείων, ώς τελούσης στοιχειώδες μέρος τοϋ περί ναυτιλίας Η' ψηφίσιμα-
τος...» (20 Αύγ. 1828). (Σελ.228-232)
18. Πόρισμα τής «Έξεταστικής τών λογαριασμών τοϋ Ναυτικοϋ Έπιτροπής»
(2 Νοεμ. 1829). (Σελ.233-238)
19. Τό Γ' ψήφισμα τής Δ' Έθνικής Συνέλευσης «περί τών άποζημιώσεων, τάς
όποιας τό Έθνος όφείλει...» (29 Ίουλ. 1829). (Σελ.238-240)
20. Έπιστολή ' Υδραίων προς τόν Καποδίστρια, σχετικά μέ τήν «έκκαθάρισιν»
τών λογαριασμών τους (24 Φεβρ. 1831). (Σελ.241-243)
21. Διάταγμα περί «συστάσεως Ταξιαρχικοϋ σώματος διά τήν ύπηρεσίαν τών
ναυτικών» (20 Μαρτίου 1831). (Σελ.243-244)
22. Έπιστολή Α.Μ., περί Λεοπόλδου, Έθνικής συνέλευσης κ.ά. (11 Ίουλίου
1831). (Σελ.244-246)
23. Έπιστολή Ν. Ίωαννίδη, περί τοϋ ναύαρχου Ρίκορδ, τών Άγγλικών πολε-
μικών πλοίων καί τών Ποριωτών (17 Ίουνίου 1831). (Σελ.247-249)
24. Έπιστολή Lyons προς Ricord, σχετικά μέ τήν ύποδαύλιση τών κομματικών
παθών στόν Πόρο καί τίς συκοφαντίες κατά τοϋ πλοιάρχου Gare (16 Ίου-
λίου 1831). (Σελ.249-250)
25. Έπιστολή Μιαούλη προς τό «Κοινό» τής "Υδρας, σχετικά μέ τή στάση πού
θά κρατούσε «εις κάθε κίνημα τής Κυβερνήσεως [...] Αν ό Ρίκορδ [...] ήθελε
κάμει κίνημα καθ' ύμόν νά μας κτυπήσει...» (18 Ίουλίου 1831).
(Σελ. 250-251)
26. Έπιστολή τής Δημογεροντίας Έρμουπόλεως προς τή Δημογεροντία
"Υδρας, σχετικά μέ «τήν διαγωγήν τοϋ Ναύαρχου Ρικόρδου» εις τά κατά τόν
Πόρον συμβάντα (23 Ίουλίου 1831). (Σελ.251-253)

27. Ἐπιστολή τῶν Dawkins καί Ruesckman πρὸς τὸν Καποδίστρια, μὲ τὴν ὁποία καταδικάζουν «τὸ στασιαστικὸ κίνημα», πού ἐκδηλώθηκε στὸν Πόρο (1 Αὐγ. 1831). (Σελ.253-254)
28. Ἐπιστολή Ricord πρὸς Lyons, σχετικὰ μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ «στασιαστικοῦ κινήματος τῶν Ὑδραίων καὶ τοῦ Πόρου» (25 Ἰουλ./ 6 Αὐγ. 1831). (Σελ. 254-256)
29. Ἐπιστολή τῶν Lyonw καί Laland πρὸς τοὺς ἀντιπρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων, σχετικὰ μὲ τὴν στάση τοῦ Ricord «ἀπέναντι στοὺς Ὑδραίους καὶ Ποριώτες» (11 Αὐγ. 1831). (Σελ.256-257)
30. Ἐπιστολή Μιαούλη πρὸς Lyons, σχετικὰ μὲ τὰ εἰς Πόρον συμβάντα (6/18 Αὐγ. 1831). (Σελ. 258)
31. Ἐπιστολή Μαυροκορδάτου πρὸς Lyons, σχετικὰ μὲ τὸ «τελεσίγραφο τῶν Διοικητῶν τῶν τριῶν βάσεων...» καὶ τὴν μεταξύ τους συνάντηση τῆς 23 Ἰουλίου / 4 Αὐγούστου (6/18 Αὐγ. 1831). (Σελ.258-259)
32. Ἀναφορά τοῦ Lyons πρὸς τὸν Hotham, σχετικὰ μὲ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ρίκορδ στὰ νησιά μὲ σκοπὸ «νά ἀποτρέψει τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ νά ἀπευθυνθεῖ στὸν Κυβερνήτη γιὰ ἀνακούφιση ἀπὸ τίς συμφορὲς του...» (19 Ἰουλίου 1831). (Σελ. 260-261)
33. Πίνακας εβδομαδιαίας τροφοδοσίας τοῦ Ναυτικοῦ (2 Ἀπριλ. 1828). (Σελ. 262-263)
34. Λογαριασμός τοῦ ἐθνικοῦ πλοίου «Ἐπιχείρησις» (29 Μαρτίου 1828). (Σελ. 264-265)
35. Λογαριασμός τοῦ ἐθνικοῦ πλοίου «Ἐρμής», ἀπὸ 1 Νοεμβρίου μέχρι 20 Δεκεμβρίου 1829 (2 Ἰαν. 1830). (Σελ.266-267)
36. Λογαριασμός τοῦ ἐθνικοῦ πλοίου «Σαπφώ», ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1830 ἕως 9 Ἰανουαρίου 1831 (12 Ἰαν. 1831). (Σελ.268-269)
37. Λογαριασμός τοῦ ἐθνικοῦ πλοίου «Θαλασσομάχος», ἀπὸ 6 Ὀκτωβρίου 1829 ἕως 6 Ἰανουαρίου 1830 (7 Ἰαν. 1830). (Σελ.270-271)
38. Λογαριασμός τοῦ ἐθνικοῦ πλοίου «Θεμιστοκλής» ἀπὸ 1 Νοεμβρίου ἕως 15 Δεκεμβρίου 1829 (15 Δεκ. 1829). (Σελ.272-273)
39. Κατάλογος πληρώματος τῆς κορβέτας «Ἰδρα» ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1828 ἕως 15 Ἰουνίου 1830 (20 Ἰουν. 1830). (Σελ.274-275)
40. «ΣΥΛΛΟΓΗ Συνθημάτων ἀφορώντων διάφορα κινήματα τῶν Ἑλληνικῶν Πλοίων». (Σελ.276-299)
41. «ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ». (Σελ.300-320)

< ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ (1828)
ΠΡΟΣ ΤΗΝ Δ' ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΕΛΕΤΣΗ ΥΠΟ
Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ* >

Υπηρεσία Ναυτική

Αριθ. 4987

Ἐξοχώτατε!

Ἦδη, ὄτε ἡ Κυβέρνησις, συγκαλέσασα εἰς Συνέλευσιν τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους, μέλλει νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν αὐτῶν τὰς μέχρι τοῦδε πράξεις τῆς, εἶναι χρέος καὶ τῆς υπηρεσίας ταύτης νὰ ἐκθέσῃ τὰ δσα ἀφορώσι τὸν κλάδον τῶν ναυτικῶν, ἀφιερωθέντα εἰς τὴν διεύθυνσιν θατέρου τῶν μελῶν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου.

Καθ' ὃν καιρὸν ἡ Υ. Ε. ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐκινδύνευε νὰ ἴδῃ ἀμαυρωμένην τὴν δόξαν, μὲ τὴν ὅποιαν ἡ ἀπαραδειγμάτιστος ἀνδρεία του, ὁ μέγας του ἐνθουσιασμός καὶ ἡ περὶ τὴν ναυτιλίαν ἐμπειρία του τὸ ἐπερικάλυψαν καθ' ὄλην σχεδὸν τὴν συνέχειαν ὀκταετοῦς ἀγῶνος. Αἱ ἀθέμιτοι καὶ ἀπάνθρωποι πράξεις ὀλίγων κακούργων (ὅποιοι, κατὰ δυστυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εὐρίσκονται μεταξύ ὄλων τῶν ἔθνων), εἰς μὲν τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ ὀνομάσωσιν ἀθροισμα πειρατῶν τὸ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος του ἀγωνιζόμενον ἑλληνικὸν ἔθνος, τοὺς δὲ φίλους τῶν Ἑλλήνων κατέστησαν σχεδὸν ἀναπολογήτους ἐναντίον τῆς κοινῆς κατακραυγῆς, τὴν ὅποιαν διήγειρεν ἡ κορυφωθεῖσα κατὰ θάλασσαν πειρατεία.

Δέν ἤμποροῦσεν, οὐδ' ἐπρεπε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἀθώωσῃ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος ἐνώπιον ὄλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, οὐδέ ἐδύνατο νὰ τὸ ἀθώωσῃ πληρέστερα ἀφ' ὅσον τὸ ἀθώωσεν, ἀποδείξασα, ὅτι, ὄχι μόνον δέν ἦσαν μέτοχοι τῶν τοιούτων πράξεων οἱ συκοφαντούμενοι ναῦται "Ἑλληνας, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, καλῶς ὄδηγούμενοι, ἦσαν καὶ πρόθυμοι καὶ ἱκανοὶ νὰ ἐξαλείψωσι τὴν πειρατείαν.

* Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τόμ. Β', Ἀθήναι 1974, σσ. 490-506.

Εἷς τών κατά θάλασσαν πρωταγωνιστῶν, ὁ ναύαρχος Μιαούλης, ἐπεφορτίσθη τό ἔργον τοῦτο· καί μετ' ὀλίγας ἡμέρας δέν ὑπῆρχε πλέον ἢ κατά τās Βορείους Σποράδας φωλεά τῆς πειρατείας. Ὑπέρ τὰ 70 πειρατικά πλοία κατεκάησαν, ἐβυθίσθησαν ἢ κατεσχέθησαν, καί ἀμέσως τὸ ἐμπόρων ἀπήλαυσε τήν ἐπιθυμητήν ἀσφάλειαν, τῆς ὁποίας τήν διατήρησίν ἐκαμεν ἔργον ἢ Κυβέρνησις.

Ἐνώ, ὁ ναύαρχος κατεγίνετο εἰς τῆς πειρατείας τήν κατάλυσιν, ἡ ἐπιμονή τοῦ Ἱμπραχίμ πασά εἰς τό νά κατέχη τήν Πελοπόννησον ἀπήτησε τόν ἀποκλεισμόν τών κατά τήν Μεσσηνίαν φρουρίων. Ὁκτώ ἑλληνικά πλοία, ὑπό τήν ὀδηγίαν τοῦ ἀντιναύαρχου Σαχτούρη, ἐδιωρίσθησαν νά ἐνεργήσουν τόν ἀποκλεισμόν τοῦτον καί ἀπέδειξαν, κατά τό ἐπτάμηνον διάστημα τῆς διαρκείας του, ὅτι ἀδίκως ἐκατηγορεῖτο ὀλόκληρον τό ἑλληνικόν ναυτικόν δι' ὀλίγους κακούργους.

Ἡ ἀγρυπνία καί τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς μοίρας ταύτης καί τών ἄλλων πλοιάρχων, ἡ ἀκρίβεια εἰς τήν ἐκτέλεσιν τών χρεῶν των καί ἡ ἐνταξία, τήν ὁποίαν ἐφύλαξαν, ἐφείλκυσαν εἰς αὐτούς τόν ἐπαινον τών ναύαρχων καί τών ἄλλων ἀξιωματικῶν τών Συμμάχων Δυνάμεων.

Ὡς πρός τό οικονομικόν μέρος τῆς μοίρας ταύτης, ἡ ἀναφορά τῆς διορισθείσης ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς διά νά ἐξετάσῃ τοὺς λογαριασμούς της ἀποδεικνύει σαφέστατα, ὅτι ἐξωδεύθησαν 123.185 γρόσια ὀλιγότερα, ἀφ' ὅσα ἠθελον ἐξοδευθῆ κατά τό προλαβόντως ἀκολουθούμενον σύστημα τοῦ νά πληρώνεται ἕκαστον πλοῖον ἀνά 10 χιλιάδας γρόσια μηνιαίως. Συνάπτεται ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ὑπό στοιχείου Α, πρός περισσοτέραν πληροφορίαν.

Δέν ἔχομεν νά ἐπαριθμήσωμεν, εἰς τό μετά τήν ἀφίξιν τῆς Τ. Ε. διάστημα, πολλάς περιστάσεις, κατά τās ὁποίας οἱ ναῦται μας ἐπροσκήθησαν νά δεῖξουν τήν χαρακτηρίζουσαν αὐτούς ἀνδρείαν. Δέν εἶναι, ὁμῶς, δίκαιον ν' ἀποσιωπηθῆ ἡ τόλμη των κατά τήν ἐῖσπλευσιν εἰς τόν Ἀμβρακικόν κόλπον καί ἡ γενναιότης των εἰς τήν ὑπό τό πῦρ τών φρουρίων τῆς Πρεβέζης καί τοῦ Ἀκτίου κυρίευσιν τών ἐχθρικών κα\νονοφόρων.

Μέ τήν αὐτήν γενναιότητα προσεφέρθησαν καί τὰ πληρώματα τῆς ἐν τῷ Λαμιακῷ κόλπῳ μοίρας, ὅτε διετάχθησαν νά κυριεύσωσι τό κανονοστάσιον τῆς Λιθάδος, διά ν' ἀσφαλίσωσι τήν διά θαλάσσης κοινωνίαν τών κατά τό Ταλάντι καί τās Θερμοπύλας στρατιωτικῶν σωμάτων.

Ὅτι δ' ἐξαιρέτως πρέπει νά παρατηρηθῆ εἶναι ἡ πειθαρχία, τήν ὁποίαν ἐδειξαν καί ἀξιωματικοί καί ναῦται καθ' ὅλας τās περιστάσεις, μ' ὄλον ὅτι, μὴ δντων κοινοποιημένων ποινικῶν νόμων, δέν ἦτο δυνατόν νά

προσαρμοσθώσιν αἱ ἀνάλογοι ποιναὶ εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας εἰς ἐγκλήματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων εἶναι ἀναντιρρήτως μικρότατος· διότι, μεταξὺ δύο χιλιάδων ναυτῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι κατὰ συνέχειαν εἰς ἐνέργειαν, μετὰ τὴν ἀφιξὶν τῆς Τ. Ε., μόλις ὀκτώ ἢ δέκα ἐγκλημάτων παραδείγματα ἔχομεν. Ἀλλά, προβλέπουσα ἡ Κυβέρνησις τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ μένωσι καὶ ταῦτα ἀτιμώρητα, οὐδὲ νὰ ἐπιβάλλωνται ποιναὶ αὐθαίρετοι, διεύθυνε πρό τίνος καιροῦ εἰς τὸ Πανελλήνιον σχέδιον ψηφίσματος, ἀφορώντος τὴν ἐγκληματικὴν διαδικασίαν καὶ διορίζοντος τὰ ποινικὰ ἄρθρα, κατὰ τὰ ὅποια θέλουν προσαρμόζεσθαι αἱ ποιναὶ τῶν διαφόρων ἐγκλημάτων καὶ πταισμάτων εἰς τὸ ἐλληνικὸν ναυτικόν.

Παρά τὸ ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦτο, εἶναι καὶ ἄλλα δύο, ὅχι ὀλιγότερον ἀναγκαῖα, τὰ ὁποῖα δὲν διέφυγον μὲν τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀμέσως καὶ χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένην προετοιμασίαν. Ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α'. Ὁ γενικὸς ὄργανισμὸς τοῦ ναυτικοῦ· δηλαδή, ὁ προσδιορισμὸς τῆς ναυτικῆς ἱεραρχίας, ἡ τακτικὴ ναυτολογία καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν χρεῶν ἐκάστου ἀξιωματικοῦ καὶ ναύτου.

Ἡ Κυβέρνησις ἐπροτίμησε νὰ προχωρήσῃ βαθμηδὸν εἰς ἀντικείμενα τόσον οὐσιώδη· ἡ μικροτέρα ἀποτυχία κατ' ἀρχάς ἤθελε φέρει μεγάλας δυσκολίας εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἡ ὠφέλεια τῆς μεθόδου ταύτης ἀπεδείχθη, διότι, ἐνῶ πρότερον ἦτο δύσκολον νὰ γενῆ ναυτολογία διὰ περισσότερον τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων μηνῶν, ἤδη εὐκόλως κατορθοῦται δι' ἔτος ὀλόκληρον ἢ καὶ διὰ μακρύτερον διάστημα, ἀρκεῖ νὰ ἔχη ἡ Κυβέρνησις σταθερὰ τὰ μέσα καὶ ἀσφαλεῖς τοὺς χρηματικούς πόρους, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἀναγκαίων ναυτῶν διὰ διετίαν ἢ καὶ τριετίαν.

Ἡ ὠσαύτως, καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν χρεῶν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν, ἂν δὲν ἐγίνε δι' ἐπίσημων διαταγμάτων, εἰσῆχθη ὁμοῦ καὶ ὁλονὲν εἰσάγεται βαθμηδὸν δι' ἐγγράφων ὁδηγίων, εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐγίναν καὶ γίνονται αἱ ἀναγκαῖαι μεταβολαί, ὁδηγούσης εἰς αὐτάς τῆς ἀλανθάστου πείρας. Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἤμποροῦν νὰ χορηγήσουν ἤδη τὴν ἀπαιτουμένην ὕλην διὰ τὸν σταθερὸν κανονισμὸν τῶν χρεῶν ἐκάστου ἀξιωματικοῦ καὶ ναύτου.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἱεραρχίας δὲν ἐγίνεν, ὡσαύτως, διὰ διατάγματος, ἐνεργήθη ὁμοῦ πραγματικῶς ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἢ εἰς ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν πλοίων. Καὶ ἐπειδὴ, τὸ μὲν θεωρητικὸν μέρος τοῦ προσδιορισμοῦ τούτου εἶναι εὐκολώτατον, τὸ δὲ πρακτικὸν ἐπαρουσίαζε δυσκολίας, ἡ Κυβέρνησις, ἐνασχοληθεῖσα εἰς τοῦτο, ὡς τὸ ἀναγκαιότερον, εὐκόλως καὶ χωρὶς ἀμφιβο-

λίαν άποτυχίας θέλει δυνηθή νά προσδιορίση τήν ναυτικήν ιεραρχίαν διά διατάγματος έπισήμου.

Τό β' αναγκαιότατον έργον είναι ή εις τήν ναυτικήν θεωρίαν γύμνασις τών άξιωματικών τοῦ έλληνικοῦ ναυτικοῦ. Τοῦτο δέν κατορθοῦται, βεβαίως, εις όλίγον χρόνου διάστημα. Χρειάζονται διδάσκαλοι· καί, ή δέν έχομεν, ή έχομεν όλίγους καί μέτριους· χρειάζονται καταστήματα ανάλογα, εις τά όποια νά διδάσκονται οί μέλλοντες νά καταταχθώσιν εις τό ναυτικόν νέοι. ' Η Κυβέρνησις, άν έχη τ' ανάλογα μέσα, δέν θέλει άμελήσει καί τούς διδασκάλους νά εύρη καί τά καταστήματα νά έτοιμάση, καθώς έφρόντισε νά πράξη τοῦτο διά τούς άξιωματικούς τοῦ Τακτικοῦ Σώματος, μέ τήν σύστασιν τοῦ Κεντρικοῦ Πολεμικοῦ Σχολείου.

' Η τακτοποιήσις τοῦ ναυτικοῦ ήτο, όχι μόνον δύσκολος, αλλά καί άδύνατος, άν δέν υπήρχεν έν κατάστημα, εις τό όποιον νά έτοιμάζονται καί νά φυλάττωνται τά άπολύτως αναγκαία, τόσον διά τήν τροφοδότησιν τών πληρωμάτων, όσον διά τήν 'επισκευήν τών πλοίων. Άφ' ενός μέρους, πολλή ύλη, άνήκουσα εις τό έθνος, ήτον έσκορπισμένη εις διάφορα μέρη καί καθ' ήμέραν ήλαττοῦτο, ή δέ Κυβέρνησις οὐδ' έγνώριζε καν ποῦ εύρίσκετο ή ύλη αὔτη· άφ' έτέρου, αναγκαζομένη ν' άγοράζη ή Κυβέρνησις, τόσον τάς τροφάς, όσον τά εις 'επισκευήν αναγκαιοῦντα, τήν ώραν, καθ' ήν έπαρουσίαζετο ή χρεια, έπλήρωνε διπλάσιός τιμάς καί πολλάκις δέν έπετύγγανε τά ζητούμενα εἶδη.

Μέ μικρά χρηματικά μέσα, όσα έσυγχώρει ή ένδεια τοῦ Έθνικοῦ Ταμείου, έσυστήθη βαθμηδόν έν κατάστημα εις Πόρον, τό όποιον, μ' όλην τήν άτέλειάν του, έχρησίμευσε μεγάλως εις τήν οικονομίαν τοῦ ναυτικοῦ. ' Η διεσπαρμένη ύλη τοῦ κλάδου τούτου συνήχθη εις αύτό" εις τάς έν αύτῳ άποθήκας αποταμιεύονται αἱ τροφαί καί διάφορα εις 'επισκευήν αναγκαία εἶδη, προβλεπόμενα έν καιρῳ. Έσυστήθησαν δέ καί τά αναγκαιότερα έργοστάσια, ώστε τά έθνικά πλοία, έρχόμενα εις Πόρον, εύρίσκουσιν έτοιμα τά μέσα τής αναγκαίας 'επισκευής των.

Τά πλοία ταῦτα, πρό' ενός μέν έτους 'επεριωρίζοντο εις τό δίκροτον ' Η ' Ελλάς, τήν κορβέτταν ' Η ' Υδρα, οὔσαν εις κακήν κατάστασιν καί έχουσαν χρεια ν μεγίστης 'επισκευής, τά δύο άτμοκίνητα, τήν Καρτερίαν, καί τήν 'Επιχείρησιν, τάς τρεῖς κανονοφόρους, τήν 'Ελβετίαν, τήν Βαυαρίαν καί τήν Φιλελληνίδα, καί τήν παλαιάν καί άχρηστον ήδη γολέτταν Αθηναῖδα· τό όλον, όκτώ πλοία. Σήμερον συμποσοῦνται, τά μέν εις ένέργειαν, ως πολεμικά, φορτηγά ή ταχύπλοα, πενήντα έξ, τά δέ κείμενα εις Πόρον, καί κατά μέγα μέρος άχρηστα διάφορα πλοία καί πλοιάρια, τριάντα έξ· τό

δλον, ἑκατόν δώδεκα, ἀριθ. 112 [γραπτέον ἑνεήκοντα δύο, ἀριθ. 92], ὡς ἀκριβέστερον πληροφορεῖται ἡ Κυβέρνησις ἐκ τοῦ συναπτομένου καταλόγου ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Β.

Συνάπτεται, ὡσαύτως, ὑπὸ τὸ στοιχεῖον F, ἢ ὡς ἔγγιστα κατάστασις τοῦ ὕλικου τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου μηνός, καὶ εἰς αὐτὴν φαίνεται ἡ ὕλη, ἢ εἰς τὰς ἀποθήκας ἤδη εὑρισκομένη, τῆς ὁποίας οὐδ' ἔχνος κἂν ὑπῆρχε, πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ καταστήματος τούτου.

Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ἤδη τὴν ἀνάγκην τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ναυστάθμου καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἐκλέξασα τὸν ἀρμοδιώτερον διὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ, ἐπροσδιώρισε νὰ ἐξοδεύεται μηνιαίως ἢ μικρὰ ποσότης τετρακοσίων διστήλων διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῆς θέσεως καὶ μέρους τῆς ἀναγκαίας ὕλης τῶν οἰκοδομηθησομένων ἀποθηκῶν, ἐργοστασίων καὶ ἄλλων καταστημάτων.

Μετὰ τὴν ἐκθεσιν ταύτην, ἡ ὑπηρεσία ὀφείλει νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως τὴν συνοπτικὴν ἐκθεσιν τῶν λογαριασμῶν τῆς, ἐμπεριλαμβανομένων εἰς τοὺς τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου, καὶ νὰ παραστήσῃ τὴν σημαντικὴν οικονομίαν, ἢ ὁποία ἐγένεν εἰς τὸν κλάδον τῶν ναυτικῶν.

Ἐκ τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου φαίνονται ἐξωδευμένα διὰ τὸ ναυτικὸν γρόσια 3.158.317. Ἐκπιπτομένων ἐ αὐτῶν γροσίων 294.373, δοθέντων εἰς προδεδουλεμένους μισθοὺς καὶ ἑξοδα, μένει ἢ ποσότης 2.963.944 [γραπτέον 2.863.944] γροσίων ἐξοδευθέντων εἰς τὸ ναυτικὸν κατὰ τὸ διάστημα 14 μηνῶν.

Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης, 1.460.527 γρόσια ἐδόθησαν εἰς μισθοὺς. Ἀναλογουμένη ἢ ποσότης αὕτη εἰς δύο χιλιάδας ναύτας, ἐνῶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εὑρέθησαν περισσότεροι εἰς πραγματικὴν ὑπηρεσίαν, φέρει μηνιαῖον μισθὸν ἑκάστου ναύτου, ἐμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀξιοματικῶν, γρόσια 52, μ' ὅλον ὅτι ὁ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διορισθεὶς μέσος ὄρος, κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 141 πρὸς τὸν ναύαρχον διαταγὴν τῆς, δοθεῖσαν τὴν 3 Φεβρουάριου 1828, πρὸ τῆς συστάσεως, δηλαδή, τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀνά δίστηλα 4 * /£, ἤτοι γρόσια 67 Ζι εἰς κάθε ναύτην. Ἐκ τῆς οικονομίας ταύτης εἰς τοὺς μισθοὺς προκύπτει διαφορά εἰς ὄφελος τοῦ Ταμείου γροσίων 429.473.

Τὰ εἰς τροφοδοσίαν ἐξοδευθέντα κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα τῶν 14 μηνῶν συμποσοῦνται εἰς γρόσια 429.187. Ἡ ποσότης αὕτη, ἀναλογουμένη εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν 2.000 ναυτῶν, φέρει ἀνά 15 γρόσια εἰς ἕκαστον ναύτην μηνιαίως, ἐνῶ, κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1442 διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως, ἐκδε-

δομένον τήν 3 'Απριλίου 1828, τό αντίτιμον τής τροφοδοσίας έκάστου ναύτου μηνιαίως διορίζεται εἰς γρόσια 25 $\frac{3}{4}$. Προκύπτει, λοιπόν, καί ἐκ ταύτης τής εἰς τήν τροφοδοσίαν οικονομίας διαφορά εἰς ὄφελος τοῦ Ταμείου γροσίων 274.813.

Τό δέ ὄλον τής οικονομίας εἰς μισθούς καί εἰς τροφοδοσίαν συμποσοῦνται εἰς 704.286 γρόσια.

Τά ἐξόδα τῶν ἐπισκευῶν συμποσοῦνται εἰς γρόσια 974.228. Ἄλλ' εἰς αὐτά ἐμπεριέχονται τά δοθέντα εἰς ἀγοράν πλοίων ἢ εἰς τήν ἐκτίμησιν τῶν δι' ἔθνικὴν ὑπηρεσίαν κρατηθέντων ἐκ τῶν λειῶν, τά ἔξοδα τῶν οἰκοδομῶν τοῦ ναυστάθμου, τά τής κατασκευῆς διαφόρων βαρκῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς τά ἔθνικά πλοία καί ἄλλοῦ καί δέν ἐμπεριλαμβάνονται εἰς τόν ὑπό στοιχεῖον Β κατάλογον, καί τά διά πρόβλεψιν ἰκανοῦ μέρους τής εἰς τὰς ἀποθήκας σωζομένης ὕλης.

Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς τοῦ καταλόγου τῶν νῦν ἔθνικῶν πλοίων, ἢ κατάστασις τοῦ ὕλικου καί αἱ μεγάλαι καί γενικαί ἐπισκευαί, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰ σημαντικώτερα ἔθνικά πλοία, ὄχι μόνον δικαιολογοῦσι τό ἐξόδον τοῦτο, ἀλλὰ καί ἀποδεικνύουσι τήν μεγάλην οικονομίαν, ἣτις ἐγίνε καί εἰς τοῦτο τό μέρος τῶν ἐξόδων τοῦ ναυτικοῦ καί ἡ ὁποία κυρίως ὀφείλεται εἰς τόν ζήλον καί τήν ἀξιεπάεινον ἀγρυπνίαν τής Ἐπιτροπῆς τῶν Ναυτικῶν.

Ἐν Αἰγίνῃ τήν 8 Ἰουλίου 1829

Τό ἐπί τῶν ναυτικῶν μέλος
τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου
Α. Μαυροκορδάτος

Στοιχεῖον Α

Ἐξοχώτατε!

Πρός πληροφορίαν τής Κυβερνήσεώς, κρίνομεν χρέος μας νά κάμωμεν ἐνταῦθα ἓνα παραλληλισμὸν μεταξὺ τῶν ἐξόδων, τά ὁποῖα ἔκαμεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν ὑπὸ τόν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην μοίραν διὰ ἑπτὰ μῆνας, κατὰ τό ὁποῖον τήν σήμερον ἀκολουθεῖ σύστημα, καί ἐκείνων, τά ὁποῖα ἤθελε κάμει, ἂν ἀκολουθοῦσε τό ὁποῖον αἱ παρελθοῦσαι Κυβερνήσεις ἀκολουθοῦσι [γραπτέον ἠκολούθησαν] σύστημα.

Κατά τοῦτο, ἡ Κυβέρνησις ἤθελε πληρώσει γρόσια 490.000 δι' ἑπτὰ μῆνας, εἰς ἑπτὰ πλοία πρὸς γρόσια 10 χιλιάδας τόν μῆνα ἀπὸ τά ὁποῖα, ἀφοῦ ἤθελαν ἐκπεσθῆ τά ἀνήκοντα εἰς τήν Κυβέρνησιν γρόσια 45.554:20 ἐκ

τών γροσίων 303.697:15, τὰ ὅποια ἔστησαν αἱ λεῖαι, μένουσι γρόσια 444.445:20 καὶ τόσα ἠθέλε πληρώσει ἡ Κυβέρνησις.

Κατὰ τὸ ὅποιον, ὅμως, ἤδη ἠκολούθησε σύστημα, προστιθεμένων εἰς τὰ γρόσια 125.540, τὰ ὅποιᾶ πληρώνει ἤδη, τὰ ὅσα ἐπλήρωσεν εἰς μισθοῦς τῆς μοίρας γρόσια 236.080, καὶ ἐκπιπτομένων τών γροσίων 40.360, τὰ ὅποια λαμβάνει διὰ τὰ 26 τὰ % ἀπὸ τὴν ἐκκαθάρισιν τών λειών, ἐξώδευσε δι' ὅλην τὴν μοίραν γρόσια 321.260, δηλαδή γρόσια 123.185 ὀλιγώτερα, ἀφ' ὅσα ἠθελον ἐξοδευθῆ κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα.

Ἡ παροῦσά μας ἀναφορὰ χρησιμεύει μόνον εἰς πληροφορίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ἀπὸ τὸ καθεστὼς τῆς οικονομίας σύστημα.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 23 Δεκεμβρίου 1828

Ἡ ἐπὶ τών λογαριασμών
τῆς μοίρας τοῦ ἀντιναύαρχου Γ. Σαχτούρη
ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ
Β. Α. Καποδίστριας
Α. Μαυροκορδάτος
Α. Παπαδόπουλος

Διὰ τὸ πιστόν τῆς ἀντιγραφῆς
Τὸ ἐπὶ τών ναυτικῶν μέλος
τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου
Α. Μαυροκορδάτος

Στοιχεῖον Β

Κατάλογος τών ἐθνικῶν πλοίων

Ἀριθμὸς	Ὄνομα	Εἶδος	Ἀριθμὸς Κανονιῶν
1.	Ἑλλάς	■ Φρεγάτα	64
2.	Ἕδρα	■ κορβέττα	26
3.	Καρτερία* ¹	Λ	8
4.	Ἐπιχειρησις ^{12*} >	· ἀτμόπλευστα	8
5.	Ἑρμῆς	)	4

(1) Ἐχει χρεῖαν ἐπισκευῆς ἢ ἀλλαγῆς τῆς μηχανῆς.

(2) Ἡ μηχανὴ του, μ' ὄλον δτι ἐδιωρθώθη, δέν εἶναι ὁμως καλή.

Ἄριθμὸς	Ὄνομα	Εἶδος	Ἄριθμὸς Κανονίων
6.	Ἀντίζηλος	βρίκια	10
7.	Θησεύς } ⁽³⁾		4
8.	Ἀχιλλεύς }		4
9.	Κίμβρος }		10
10.	Εὐχαρις	βρικογόλεττον	10
11.	Λαίδη Κοδριγκτών }	γολέττα	12
12.	Λήδα }		8
13.	Σμύρνα }		10
14.	Ἄργος	ἐρμαφρόδιτον	6
15.	Βαυαρία	κανονοφόροι	3
16.	Φιλελληνίς }		3
17.	Ἀμβρακία }		3
18.	Ἑλβετία }		1
19.	Μέδουσα }		1
20.	Εὐπλους	μιστικογούλεττον	1
21.	Κλειώ	γαλεόττα	1
22.	Μεσολόγγιον	μπόβος	1
23.	Αἴολος	κόττερα ⁽⁴⁾	1
24.	Ζέφυρος }		1
25.	Ἑρμῆς	κόττερον	1
26.	Ἀκαρνανίς	τράττα	1
27.	Ἑχθρολέτις }		1
28.	Μάλτεζα }		1
29.	Ἅγιος Νικόλαος		μίστικον
30.	Κυδωνία ⁽⁵⁾	»	-
31.	Θέτις	βελλοῦ	1
32.	Νηρηίς	»	1
33.	Ἀσπασία	»	1
34.	Σαπφώ	»	1
35.	Τερψιχόρη	»	1
36.	Ἀριάδνη	»	1
37.	Καλυψώ	»	1
38.	Ἀμφιτρίτη	»	1
39.	Γοργώ	»	1
40.	Καλυδών	»	1

(3) Φορτηγά, ἐπισκευαζόμενα ἤδη.

(4) Ταχύπλοα.

(5) Φορτηγόν.

Αριθμός	Όνομα	Εἶδος	ΑριθμόςΚανονιών
41.	Διώνη	βελλοῦ	1
42.	Ἐχινάς	»	1
43.	Χαρίκλεια	»	1
44.	Ἑλένη	»	1
45.	Κασσάνδρα	»	1
46.	Καλλιόπη	»	1
47.	Ναυπλία	»	1
48.	Κάστωρ	»	1
49.	Πολυδεύκης	»	1
50.	Σφαῖρος	πέραμα	1
51.	Ποσειδών	»	1
52.	Θαλασσόμαχος ^{16'}	»	-
53.	Κώνωψ	» ⁽⁷⁾	-
54.	Ἐπίδαυρος	τσερνίκι ¹⁸⁾	-
55.	"Αγιος Νικόλαος	τρεχαντήρι ^{19*}	1
56.	Γοργώ	πέραμα ^{*101}	1

**Σημείωσις τών εις Πόρον εύρισκομένων
τό μέγα μέρος άχρήστων και τινων χρησίμων
έθνικών πλοίων και πλοιαρίων**

5 δικάταρτα πυρπολικά Τά δύο έξ αύτών άντιπιοῦνται Σαντοριναῖοι τινές, ώς άρπαγέντα άπ' αύτούς παρά τίνος Τσοτσοβιένα, Ἵδραίου, και διά τοῦτο μένουσι σηπόμενα, ένῶ τό έν έξ αύτών, έπισκευαζόμενον, ήθελε χρησιμεύσει ώς φορτηγόν. Έκ τών μενόντων τριών, τό έν μόνον είναι έπιδεκτικόν έπισκευής, τά δ' άλλα δύο είναι έπισκευής άνεπίδεκτα- θέλουν δέ χαλασθή, διά νά κατασκευασθή από μέρος τής ύλης αύτών μία μεγάλη μαγώνα, αναγκαιοτάτη οὔσα διά τόν ναύσταθμον.

1 Βρίκιον Λεία Τουρκική επί Κόχραν. Τό σκάφος έμπορεῖ νά

(6) Ταχύπλουν.

(7) Ταχύπλουν.

(8) Ταχύπλουν.

(9) Φορτηγόν.

(10) Εύρίσχεται εις Σκόπελον υπό τόν Προσωρινόν Διοικητήν.

	χρησιμεύση, άλλ' οὔτε κατάρτια έχει χρήσιμα καί στερείται δι' ὄλου πανίων καί σχοινιών.
1 κόττερον	'Ἐχρησίμευσε μέχρι τοῦδε ὡς φορτηγόν, άλλ' ἤδη κατήντησε δι' ὄλου ἀχρηστον.
1 σαμπέκκον	''Ἦτον βυθισμένον εἰς Ναύπακτον καί ἐξεβυθίσθη ἀπό τόν ναύαρχον. Διά τήν ἐπισκευήν του ἠθέλον χρειασθῆ περισσότερα ἀφ' ὄσα χρήζει [γραπτέον ἀξίζει] τό σκάφος τοῦ πλοίου· διά τοῦτο, θέλει ἐκτεθῆ εἰς δημοπρασίαν.
3 βάρκαι	'Ἐχρησίμευσαν μέχρι τοῦδε εἰς τόν ναύσταθμον, άλλ' εἶναι παμπάλαια καί σχεδόν βυθισμένοι, ἀνεπίδεκτοι ἐπισκευῆς. 'Ἐμποροῦν νά χρησιμεύσουν εἰς μάλωμα τινῶν μερῶν τοῦ νέου ναυστάθμου.
3 σκαμπαβίαι	'Ἐδόθησαν, κατά ζήτησιν τοῦ ναύαρχου κ. 'Εὐδήνου, εἰς μετακόμισιν νεροῦ, ξύλων, πετρῶν καί ἄλλης ὕλης εἰς τὰς παρά τῶν Ρώσων οἰκοδομουμένας ἀποθήκας.
4 μαγῶναι	Εἰς χρήσιν τοῦ ναυστάθμου.
1 μαγίστρα	Παλαιά, ἀχρηστος.'
2 βάρκαι μικραί	'Ἡ μὲν μία, εἰς χρήσιν τοῦ ναυστάθμου· ἡ δ' ἄλλη, ἀχρηστος καί βυθισμένη.
3 λέμβοι	Εἰς χρήσιν τοῦ ναυστάθμου.
1 μικρόν πέραμα	'Ὡσαύτως.
3 σχεδίαι	'Ἡ μὲν μία, μεγάλη· αἱ δέ δύο, μικραί· ὅλαι νεοκατασκευασμένοι καί χρήσιμοι.
1 ἐφολκίς	Μικρά καί εὐκίνητος· νεοκατασκευάστος.
6 πλοιάρια	Διαφόρων ειδῶν, σταλέντα ἀπό τήν 'Ἐπιτροπήν τῆς Οἰκονομίας ὡς νόμιμοι λεία καί μέλοντα νά ἐκτεθῶσιν εἰς δημοπρασίαν.
1 γολέττα,	ἡ Ἀθηναῖς· ἡ ὁποία διά τήν παλαιότητά της οὔσα ἀχρηστος, μέλλει νά χαλασθῆ.

Είδη επίσκευῆς

Ὅκαδες	324 $\frac{3}{8}$	στοῦκος
»	545 $\frac{7}{8}$	ἄλειμμα
»	154	τρεμεντίνα
»	5	ψαροκόλλα
»	629	δράμια γομμαλάκκα ἀραβική
»	820	κηρί
»	6	χῶμα διὰ λουστράρισμα
»	2	ὕδραργυρος
»	21.484	πίσσα
»	89	κατράμι
»	12.495 $\frac{1}{2}$	ρετσίνη
»	4	ὅμοια λαμπικάτη
»	3.236	δαδι
Ἀριθμὸς	5.706	πήχεις μουσαμάδες
»	7.017 $\frac{3}{4}$	πανί μαλτέζικον
»	5.363 $\frac{3}{4}$	σαλία

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω, εὐρίσκονται καὶ διάφοροι γούμενοι παλαιαί, χρησιμεύουσαι διὰ σφιλάτσα· διάφορα σίδηρα παλαιὰ ἀτμοκινήτων· διάφοροι παλαιοὶ μακαράδες παλαιὰ πανία καραβίων· ἄμαξαι κανονίου καὶ ἄλλα.

Πολεμεφόδια

Ὅκαδες	635 $\frac{1}{2}$	μολύβι
»	7.940	μυτράλλια
»	44	σφαιρίδια μολύβδου
Ἀριθμὸς	5 $\frac{3}{4}$	ρέζιμα στουπόχαρτον, διὰ φυσέκια τουφεκίων
»	22	ὅμοια χαρτί χονδρὸν μεγάλον, διὰ φυσέκια κανονίων
»	29	μακάσια
»	13.195	σφαῖραι διαφόρων εἰδῶν
»	1.971	σφαῖραι διαφόρων εἰδῶν κεναί
»	98	βόμβαι μεγάλαι
»	10	σφαῖραι πέτριναι

Πολεμοφόδια

Ἄριθμός	55	ὅμοιοι καυστικάί
»	341	φιτίλια ξύλινα γρνατών
»	10.090	τουφεκοπέτραι
»	11	κανόνια παλαιά μικρά
»	33	κανόνια σιδηρά, διαφόρου χωρητικότητος
»	2	κανόνια ὀρειχάλκινα μικρά
»	7	τρομπόνια
»	1	ἴμοιοι ὀρειχάλκινον, οκάδων 11
»	566	τουφέκια, πολλά ἐκ τῶν ὀπίων παλαιά
»	23	ἴμοια ἄρβανίτικα παλαιά
»	48	ἴμοια ἄγγλικά εἰς σχῆμα καρπίνων καινούργια
»	29	ἴμοια μέ λόγχας, ὁμοίως
»	37	πιστόλια, πολλά ἐκ τῶν ὀπίων παλαιά
»	700	λόγγαι τουφεκίων παλαιαί
»	23	κοντάκια τουφεκίων ἀφθειαςτα
»	1	τουφέκι τηλεβόλον τοῦ Ἄρνῶ
»	117	λωρία μπαλασκῶν
»	86	μπαλάσκα καινούργια
»	43	ἴμοιοι παλαιαί
»	15	λάζοι παλαιοί
»	15	σπαθιά καινούργια
η	10	» παλαιά
»	300	θήκαι λογγῶν παλαιαί
»	4	τύποι σφαιριδίων
»	3	ψαλίδια, ὅπου ἔκπτουν τὰς οὐράς τῶν σφαιριδίων
»	7	μαχαίρια παλαιά
»	10	πελέκεις
»	5	μέτρα πυρίτιδος
»	8	μουντιά καί τριβέλλια
»	4	κομμάτια σκεπάσματα τῶν κρίκων
»	20	» διά τέσ φάλιες κανονίων
»	2	τροχοί σίδηροί ἄμαξῶν
»	4	αὐτιά κανονίων
»	26	καβίλια τροχῶν

Πολεμεφόδια

Ἄριθμός	5	κρίκοι κανονίων
»	30	μάππαι
»	12	πιασίματα αξόνων
»	28	στεφάνια αξόνων
»	65	σφήνες
»	4	κρίκοι άμαξών
»	86	χαροῦπαι
»	41	πυριτοθήκαι τετράγωνοι
»	1	κάσσα με φυσέκια τουφεκίων
ἌΟκάδες	600	πυρίτις

Ἐνδυμασίαι καὶ διάφορα εἶδη
χρήσιμα εἰς ἔνδυμασίαν

Ἄριθμός	210	φέσια
»	4	μανδήλια
»	8	πανταλόνια
»	108	ζακέτται
»	12	ζευγάρια περικνημίδες
»	9	» παπούτσια
»	203	ὑποκάμισα
»	7 $\frac{3}{4}$	πῆχες πανὶ ρεβεντούκι
»	10 $\frac{3}{4}$	τόκ
»	14 $\frac{3}{4}$	σαλὶ σπινᾶτον
»	105 $\frac{3}{4}$	πῆχες πέλλα
»	3	κομμάτια, ὁμοίως
»	248	πῆχες άμπᾶ
»	15	παπάζια

Διάφορα σύνεργα

Ἄριθμός	56	πτυάρια
»	49	λοστοὶ σιδηροῖ
»	6	πριόνια μεγάλα
»	22	» μικρότερα
»	1	» μικρόν

Διάφορα σύνεργα

Ἀριθμός	4	σίδηρα διά τήν διόρθωσιν τών πριονίων	
»	1	σκεπάρνι ἀγγλικόν μέγαν	
»	1	σμιλάρι	
»	1	πλάνια	
»	1	σενιαδόρον, όπου βάζουν τά φούντια τών βαρελιών	
»	1	σκεπάρνι μικρότερον	
»	387	λίμαι διαφόρων ειδών	
»	12	μεγάλα σίδηρα	
»	6	σίδηρα μικρότερα	
»	122	δμοια εἰς σχήμα σμιλαρίων	
		διαφόρου μεγέθους	^ Ἀναγόμενα
»	12	ἐργαλεῖα μικρά σιδηρά	εἰς τόν τόννον
»	1	σφυρί μικρόν	
»	2	μάγγεαι μικραῖ	
»	7	σμιλάρια φίνα ἀγγλικά	
»	9	τροπάνια, ὁμοίως	
»	21	ἀμόνια	
»	1	κόφτρα	
»	3	σφυρία	
»	1	ψαλίδι	
»	2	κουμπάσσα	Εὐρίσκονται
»	5	βέργαι σιδηραῖ	εἰς τό μαγαζίον
»	5	ζουμπάδες	τοῦ ἐν τῷ
»	2	κοπίδια	ναυστάθμῳ
»	1	ἀμόνι μικρόν	φαναρτσή
»	1	σμιλάρι	
»	2	ξύλα λαμπούντια	
»	1	λίμα	
»	1	μάγγανον μέγαν	
»	2	χειρομάγγανα μικρά	
»	1	ἀμόνι	᾽Ομοίως, εἰς
»	2	τανάλιαι μεγάλαι τῆς φωτιάς	τό τοῦ ὄπλο-
»	3	σφυρία, τό ένα μέγαν	ποιοῦ

Διάφορα σύνεργα

Ἀριθμός 1	τσιμπίδι	
» 2	στριφτήρια	
» 1	μάσκαλα	
) 1	τσίφτι αγγλικόν	
» 2	πλάκαι με 10 κολάτσια	
» 1	ψαλίδι τής λαμαρίνας	
» 1	κατσαμπράκα	
» 2	μαντικάπια με τά ξύλα των	
» 1	βιδολόγος μεγάλος με 3 κο- λάτσια	
» 3	ξύστραι	
» 1	μάγγανον [όπου] ἐβγάζουν τούς μπινᾶδες	
» 8	σμιλάρια του ξύλου	L' Ομοίως, εἰς
» 3	κοπίδια, όπου κόπτουν τό σίδηρον τό τοῦ ὄπλο- ποιου	
» 2	τσαμπάδαι	
» .1	δοξάρι σιδηροῦν	
» 1	κολλητάρι	
» 22	χειρούλια διά τές λίμες	
» 1	τρυπάνι, δι' οὐ ἐβγάζουν τάς σφαίρας	
» 1	σκεπάρνι	
» 1	πριόνι	
» 2	σουβλιά	
» 1	πριονάκι μικρόν καί ψιλόν	
» 42	λίμαι διαφόρου μεγέθους	
» 2	βιδολόγοι, ὁ εἰς μεγάλος με τές βίδες του	
» 1	φουσερόν	
» 15	λίμαι διάφοροι	L' Ομοίως, εἰς
» 9	χειρούλια	
» 1	μάγγανον	L' τόν σιδη- ρουργών-
» 1	άμόνι	
» 2	λίμαι μεγάλαι	κλειδαράδων
» 1	άμόνι, ομοίως	

Διάφορα σύνεργα

Ἄριθμός	53	λίμαι διάφοροι	} Ὁμοίως, εἰς τὸ τῶν μηχανουργῶν
»	2	μάγγανα μεγάλα	
»	1	ἄμόνι μέγανον	
»	18	χειρούλια τῶν λιμῶν	
»	4	τσιμπίδια	
»	1	τσέρπι μικρὸν	
»	1	σφυρὶ μικρὸν	
»	50	χωνιά διάφορα	
»	9	πανδοχεῖα	
»	4	σφυρία σιδηρᾶ	
»	6	σφήνες διάφοροι	
»	1	ἄμόνι	
»	1	τρυπητήρι μικρὸν	
»	1	σφήνα τῶν βρικῶν	
»	1	ροκάνι ἀπὸ ὄξυαν	
»	2	ξυστράκια	
»	1	μαρκαδόρος	
»	3	τρυπάνια	
»	1	τεροφούντι	
»	1	καλαφατικὸν	
»	1	στραβοσίδηρον, ὅπου ἐβγάζουν τὰ καρφία	} Ὁμοίως, εἰς τὸ τῶν βουτσάδων
»	1	κορκονάρα, ὅπου ἀνοίγουν τὰ βουτσιᾶ	
»	2	πλανιοποῦλαι μεγάλαι	
»	1	τανάλια μεγάλη	
»	1	σκεπάρνι	
»	1	ταλιαδούρα	
»	1	μαχαίρα	
»	1	τούμπλα, ὅπου τραβοῦν τὰ στεφάνια	
»	1	ράσπα	
»	2	λίμαι	
»	10	τριβέλλια μεγάλα τοῦ χεριοῦ	
»	7	σγρόπια	

Διάφορα σύνεργα

Αριθμός 6	σμιλάρια του χεριού ~	
» 2	ὁμοίως, στενά	
» 2	πριόνια, τό έν μικρόν	
» 2	πλάνιαι μέ τά σιδήρά των	
» 1	σκεπαρνιά	
» 2	σίδηρα τών πλανιών	
» 2	κομπάσσα τών μαραγκών	
» 1	τανάλια καί 2 σίδηρα, διά νά σφίγγουν τά ξύλα	
» 1	γωνιά, ή μισή ξύλινη καί ή άλλη μισή σιδηρά	
» 1	ξύστρα καί 2 σιδηριαί παλαιαί	
» 1	σίδηρον, όπου σφίγγουν τά ξύλα	
» 2	βιδολόγοι	
» 13	σγρόπιαι του τόνου	
» 12	σμιλάρια, όπου πλανιάρουν	
» 16	γωνίαι, όπου τονάρουν τό σίδηρον	
» 5	σίδηρα, δεξιά καί άριστερά ήμι- κύκλια τής μηχανής	
» 5	έργαλεία σφαιροειδή	
» 4	δμοια διά ξύλα	
» 3	σύνεργα γωνίας διά τάς βίδας	
» 7	έργαλεία, γλώσσαι, τό 1 τσάκι- σμένον	
» 8	έργαλεία, άριστερά καί δεξιά, μεγάλα	
» 2	έργαλεία, διά νά κάμη μεγάλα γιουλβιά	
» 2	έργαλεία στενά, διά νά κόβη τό ξύλον	
» 2	έργαλεία τρίγωνα μεγάλα, διά τά μέταλλα	
» 51	μαντικάπια, διά τρύπημα	
» 6	» τετράγωνα, εί χρήσιν μετάλλου	

Όμοίως, είς
τό τών μη-
χανουργών
του τόνου

Διάφορα σύνεργα

Ἄριθμός	9	μαντικάπια ἀγγλικά, δεξιά καί ἀριστερά	
»	8	σύνεργα ἀγγλικά, δεξιά καί ἀριστερά	
»	5	σύνεργα μικρά, τῆς χειρός	
»	8	τρυπάνια, τῆς χειρός	
»	2	μαρτέλλα, μέ τά μανίκια των	
»	2	» ἀνευ μανικιοῦ	
»	2	τσιμπίδια στρογγυλά	
»	7	κομπάσσα, μέ τό ἡμικύκλιον	
»	2	μάγγανοι, ὁ εἰς παλαιός	
»	1	τανάλια, δι' ἧς ἐβγάζουν τά καρφία	
»	2	σίδηρα, δι' ὧν γυρίζουν τέσ θηλυκές βίδες, τετράγωνα	' Ομοίως, εἰς τὸ τῶν μηχανουργῶν τοῦ τόρνου
»	1	ἐργαλεῖον, δι' ὃ γυρίζουν τά τσαπράζια τῶν πριονίων	
»	1	σίδηρον, ὅπου ἐμβαίνουν τά τριβέλλια	
»	5	τριβέλλια	
»	1	σύνεργον ξύλινον, ὅπου χαρακῶνουν τά σανίδια	
»	1	ράσπα ξύλινη, μέ τό σίδηρόν της, μυτερή	
»	2	ρίγαι σιδηραῖ	
»	1	ξυλοφάγος	
»	11	πριόνια διάφορα	
»	1	σίδηρον, ὅπου γυρίζουν τέσ βίδες	
»	4	σύνεργα, διά νά κόπτουν τά σίδηρα	
»	10	» δι' ὧν κάμνουν τέσ βίδες	
»	2	γαρισουάρια δι' ὧν ἀνοίγουν τὰς τρύπας τοῦ σιδήρου	
»	2	μαντικάπια μεγάλα, δι' ὧν τροποῦν τό σίδηρον	
»	9	βίδαι, διά ξύλα καί διά σίδηρα	

Διάφορα σύνεργα

'Αριθμός 2	βιολόγοι άρσενικοί	
» 2	μικρά τσιμπίδια	
» 4	βεργίτσαι, σίδηρον	
» 1	τόρνον με τό τακίμι του, σιδηροῦν	
» 6	άμπρα σιδηρά τοῦ τόρνου	
» 3	κλειδιά τοῦ τόρνου	
» 4	βίδες, όπου μένουν εἰς τόν τόρνον	
» 1	τόρνος άρματωμένος, ξύλινος	
» 16	σύνεργα διάφορα τοῦ τόρνου	
» 2	μάγγανοι μεγάλοι	
» 2	πλάνια μεγάλα	Όμοίως, εἰς
>» 1	μπαλταῶ	τό τών μη-
» 3	βιολόγοι	χανουργών
» 3	τόκ άνήκοντα εἰς τό,ν τόρνον	τοῦ τόρνου
» 5	τριβέλλια τοῦ τόρνου διαφόρου	
	μεγέθους	
»» 1	σύνεργον, δι ' ου' διώχουν τά	
	καρφιά	
» 1	μπουρί	
» 1	σύνεργον μικρόν, διά νά κόπτη	
	σίδηρον	
» 3	τριβέλλια με τό κέντρον	
»> 1	σύνεργον τής χειρός, διά τρύπημα	
	σιδήρου	
» 2	τροχοί άκονίου	
» 26	λίμαι διάφοροι	

2

<ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ
(1831) ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε'ΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΥΠΟ Γ. ΓΛΑΡΑΚΗ *>

Σεβαστοί Κύριοι,

'Ως τόπον έπέχων τοῦ επί τών Ναυτικών Γραμματέως σπεύδω κατά

* Μαρ. Σίμψας, «Η πρώτη Έπίσημη Έκθεσις γιά τό έθνικό Ναυτικό τής Νεωτέρας Ελλάδος», *Ναυτική Έπιθεώρησις*, τχ. 109 (1979) 339-353.

χρέος νά ἐκθέσω λεπτομερώς τά δσα ἀφορώσι τόν κλάδον τοῦτον τῆς δημοσίου Ὑπηρεσίας.

Ἡ συγκρότησις ἱκανοῦ ἐθνικοῦ στόλου, ἀναποφεύκτου καί διά τήν ἀξιοπρέπειαν τῆς πατρίδος, καί διά τήν ἐσωτερικήν καί ἐξωτερικήν αὐτῆς ἀσφάλειαν, ἦτο μία τῶν πρωτίστων μεριμνῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων, τοῦ ταμείου ἢ πτωχείας, αἱ πολυειδεῖς ἀσχολίαι τῆς Κυβερνήσεως, ἀνέλαβον [γραπτέον ἀνέβαλον] τήν ἐντελή ἐνέργειαν τῶν δσων περί τοῦ ἀντικειμένου ἐμελέτα ἢ βαθεῖα τοῦ αἰοιδίμου σύνεσις.

Κατά τήν ἐποχὴν τῆς Δ' Ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὁ * Ἑλληνικός στόλος ἐσύγκειτο ἀπό πλοία 92 ἐννεήκοντα δύο μικρά καί μεγάλα, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν λέμβων, κατὰ τόν ὅποιον περί τούτου ἐπαρουσίασε πίνακα τό ἐπί τῶν Ναυτικῶν μέλος τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου εἰς τήν ρηθεῖσαν Συνέλευσιν ἐξ αὐτῶν ἐφθάρησαν ἀχρι τῆς συστάσεως τῆς ἐπί τῶν Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν Γραμματείας πλοιάρια δέκα ὀκτώ, ὡσεπιτοπλεῖστον παλαιαί σεσαθρωμένα λέμβοι.

Ἡ τότε Ἐπιτροπή τῶν Ναυτικῶν ἔπαυσε συγχρόνως μέ τό Γενικόν Φροντιστήριον, καί παρέδωκεν εἰς τήν Ναυτικήν Ὑπηρεσίαν 74 πλοία, [Σημ.: ὁ Πίναξ Α' δείχνει 75 πλοία], κατὰ τόν ἐπισυναπτόμενον πίνακα ὑπό στοιχ. Α'. Ἀλλά μόλις τά 48 ἦσαν εἰς κατάστασιν νά διαμείνουν εἰς ὑπηρεσίαν, τά δέ λοιπά 26 πάντα ἀχρηστα, ἐκείντο ἀγκυρωμένα εἰς τόν Πόρον.

Ἡ ὀλιγότης τῶν μεγάλων ἐθνικῶν πλοίων, καί ἡ ἀσήμαντος χωρητικότης τῶν πλειοτέρων ἐξ αὐτῶν ἐβίασε τήν Κυβέρνησιν νά μεταχειρίζεται κατὰ μέγα μέρος ιδιόκτητα πλοία διά τās ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ναυτικοῦ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐθνικοῦ στόλου ὑπέκειντο εἰς τās πολυειδεῖς ἀλλοιώσεις τῶν ἐμπορικῶν σχεδίων τῶν ιδιοκτητῶν, καί τό ἐθνικόν ταμεῖον κατεξώδευε μολοντοῦτο τās αὐτάς ποσότητας, αἱ ὁποῖαι ἀπητοῦντο καί διά ἐθνικά πλοία.

Ἡ πρόβλεψις πολεμικῶν πλοίων ἀπό τήν Εὐρώπην ἦτο σχεδόν ἀκατόρθωτος διά τήν πτωχείαν τοῦ ταμείου ἢ κατασκευῆ νέων πλοίων εἰς τήν Ελλάδα προϋποθέτει ναύσταθμον κατάλληλον, καί ἐφοδιασμένον μέ τās ἀναγκαίας ὕλας, πράγμα, τό ὅποιον εἰσέτι δέν ἠδυνήθη νά ἐνεργηθῆ διά τήν ἔλλειψιν τῶν χρηματικῶν πόρων. Ἡ Ἐθνική Τράπεζα ἦτον εἰς τήν προκειμένην ὑπόθεσιν ἡ μόνη ὁδός, διά τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ἐμπόρει νά συμβιβάσῃ τό κέρδος τοῦ πολίτου μέ τήν ὠφέλειαν τοῦ Ταμείου. Ἐπροβλήθη ἀπό τόν προκάτοχόν μου Κύριον Β. Α. Καποδίστριαν, σύμφωνα μέ τό ὑπ'

άρ. Ε' ψήφισμα τής Δ' ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τό σχέδιον νά ἀγορασθῶσι διὰ λογαριασμόν τοῦ ἔθνικοῦ στόλου τινά τῶν ἀγωνισθέντων ὑπέρ τῆς πολυτίμου ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἰδιοκτητῶν πλοίων, ἐπί συνθήκη νά παρακατατεθῶσιν εἰς τήν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τὰ χρήματα, ὅσα ἤθελαν συμφωνηθῆ, καί ν' ἀπολαμβάνῃ ὁ πωλητὴς τὸν νόμιμον τόκον, ὑποκείμενος εἰς τὴν τελείαν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ρηθέντος ἔθνικοῦ καταστήματος. Πολλοὶ ἰδιοκτῆται ἐφάνησαν πρόθυμοι εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις περιορίσθη νά ἀγοράσῃ, ὅσα ἀπητοῦντο ἀναποφεύκτως διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναυτικοῦ, ὡς καὶ ἠγόρασε τό βρίκιον τοῦ Ν. Ἀποστόλη, μετασηματισθέν ἤδη εἰς γαβάραν, τό βρίκιον τοῦ Μπόμπολη μεταμορφωθέν εἰς κορβέταν, τὴν κορβέταν τοῦ Τουμπάζη, τό βρίκιον τοῦ Τσαμαδοῦ, καὶ τό βρίκιον τοῦ Γιαννιτσόου.

Ἄρχισε τοιοιτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά σχηματίζεται στόλος ἔθνικός, ἀν' ὅχι ἐπαρκῆς διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Κράτους, τουλάχιστον ἐπαρκῆς διὰ τὰς προσωρινὰς ἀνάγκας του· αὐτὸς ἐπρεπε νά θεωρηθῆ ὡς θεμέλιον Ναυτικῆς Δυνάμεως, ἀνευ τῆς ὁποίας τό ἔθνος δέν θέλει φθάσει ποτέ εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν πολιτικῆς σημαντικότητος, ὅστις συνάδει μέ τούς πολυτετεῖς ἀγῶνας, καὶ μέ τὰς πολυαριθμούς θυσίας του.

Ἀλλὰ Φεῦί Βάσκανος δαίμων ἐμελέτησε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἄλλως ἐνδόξου Ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος!

Ἡ ἀνταρτικὴ Φατρία, ἥτις ἐθεσε τὴν ἐστίαν της εἰς τὴν νήσον Ὑδραν, καὶ ἐσχεδίαζε σκοπούς φθοροποιούς διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους, συνέλαβε καὶ τὸν ἐπίσης τολμηρὸν καὶ βάρβαρον σκοπὸν νά ἀνατρέψῃ τό Ἑλληνικὸν Ναυτικόν, ἐπιχειρήσασα νά τό ἀφαντάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νά τό μεταχειρισθῆ ὄργανον τῶν ὀλεθρίων σκοπῶν της.

Κατ' ἀρχὰς ἐπροσπάθησε παντοίοις τρόποις νά ἀναστατώσῃ κρυφίως τὰ πληρώματα τῶν ἔθνικῶν πλοίων, καὶ νά τὰ διεγείρῃ ἐναντίον τῶν καθεστῶτων. Τελευταῖον ἀποφασίσασα νά ρίψῃ ἐξολοκλήρου τὴν προσωπίδα, καὶ νά κινηθῆ εἰς φανεράς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐχθροπραξίας, ἐφώπλισε λέμβους, καὶ διὰ νυκτὸς τὰς ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πόρον, ὅπου οἱ ἐν αὐταῖς ἐνοπλοὶ κατέλαβον αἰφνιδίως τὰ ἐκεῖ ἀγκυρωμένα πλοία, τό δίκροτον «Ἑλλάς», καὶ τὰ ἀτμοκίνητα «Καρτερία» καὶ «Ἐπιχειρήσεις», καὶ αὐτὸν τὸν Ναύσταθμον, ὅλα ἀπροφύλακτα ὄντα ὡς πρὸς τοιαύτην ἀπροσδόκητον ἐπιδρομὴν. Ἡ πάραντα ἀπὸ αὐτοῦς γενομένη διαρπαγὴ καὶ λαφυραγωγία, τόσον εἰς τὸν Ναύσταθμον, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἔθνικῶν πλοίων ἐχαρακτήρισαν ἐναργῶς τό ἀνταρτικὸν τόλμημα.

Ἡτόμολησε τότε, ἡ κορβέττα «Ύδρα», τῆς ὁποίας ὁ διευθυντής ἦτο συνεννοημένος μέ τά σχέδια τῶν ἀνταρτῶν παρεδόθη δι' αἰσχροῦς δολιότητος ἢ ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ γενναίου Κανάρη κορβέττα «Πέτσαι». Συνελήφθησαν δ' αἱ κατά τόν Πόρον πολυάριθμοι λέμβοι, καί αἱ βελοῦδες «Μέδουσα» καί «Ἀμφιτρίτη»· ἠτόμολησαν τά κότερα «Αἴολος» καί «Ερμῆς» τό αὐτό παράδειγμα ἠκολούθησαν συγχρόνως καί αἱ κατά τό Αἰγαῖον Πέλαγος Γολέτται «Λήδα» καί «Εὐχάρις», τό κατά τήν Σπάρτην μύστικόν «Εὐπλους», τό κατά τόν Λαμιακόν Κόλπον βρίκιον «Ἀντίζηλος», καί ἡ κατά τήν Σαλαμίνα βελοῦ «Νηρηΐς», τό δέ βρίκιον «Ἀχιλλεύς» συνελήφθη ἐξ ἀπάτης κατά τά νερά τῆς Σπάρτης.

Ἄλλα τά ἀνω ἀναφερόμενα πλοία ἐκτός τοῦ κοττέρου «Ἐρμῆς» ἐδιοικοῦντο ἀπό διευθυντάς Ὑδραίους.

Ἐν τούτοις οἱ ἀντάρται σκοπόν ἔχοντες νά κινήσουν τά ἀρπαχθέντα πλοία κατά τῆς νομίμου Κυβερνήσεως, καί νά φέρωσιν εἰς τās νήσους καί τά παράλια τῆς λοιπῆς Ἐπικρατείας τήν ἀνταρσίαν καί τήν ἀναρχίαν, ἐνησχολοῦντο μέ ἐπιμονήν διά νά φέρωσιν εἰς πέρας τά φθοροποιά σχέδιά των. Ὁ κατ' ἐκείνους τόν λιμένα εὑρεθείς τότε ἐξοχώτατος Π. Ρικρόδος, Ἀντιναύαρχος τῆς Ρωσίας, ὁ ἐνθερμος ζηλωτής τῆς εἰς τήν Ελλάδα διατηρήσεως τῆς εὐταξίας καί τῶν καθεστώτων, ἀκαταπαύστου ἀντικειμένου τῆς ἐπιθυμίας τῶν Σ. Συμμάχων Αὐλών, μήν ἀνεχόμενος νά πράττωνται ἐνώπιον αὐτοῦ τοιαῦτα ἐγκλήματα, καί νά διακινδυνεύῃ ἡ ἀσφάλεια τοῦ Κράτους, διεκοίνωσεν εἰς τούς ἀρχηγούς τῆς κατά τοῦ Πόρου ἐπιδρομῆς τήν στερεάν ἀπόφασίν του, ὅτι δέν θέλει ἐπιτρέψει κατ' οὐδένα τρόπον τήν ἐκ τοῦ λιμένος ἐξοδόν τῶν κατασχεθέντων ἐθνικῶν πλοίων. Οἱ ἀντάρται βλέποντες τό ἀμετάθετον τοῦ Κυρίου Ἀντιναύαρχου, καί πίπτοντες ἀπό ἐγκλημα εἰς ἐγκλημα κατήντησαν εἰς τσαύτη πόρωσιν, ὥστε καταπατήσαντες πᾶν αἴσθημα εὐγνωμοσύνης ἀπετόλμησαν νά καθαιματώσουν τήν σημαίαν τοῦ Μεγαλειοτάτου Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας, ἐνός τῶν κραταιῶν καί Φιλάνθρώπων τῆς Ελλάδος προστατῶν. Τελευταῖον ἀπολέσαντες τόν ὅποιον ἔτρεφον φθοροποιόν σκοπόν, ἐξώκειλαν εἰς ἄλλο ἐπίσης σατανικόν σχέδιον. Παρέδωκαν ἀνηλεῶς εἰς τās φλόγας τοῦ πυρός τό δίκροτον «Ελλάς»· τό δίκροτον, διά τήν ἀπόκτησιν τοῦ ὁποίου τό ἔθνος κατεξώδευσεν ὑπέρμετρα· τό δίκροτον, τό ὅποιον δικαίως ἔθεωρεῖτο, ὡς τό πρότυπον πλοῖον τῆς ἐντελοῦς ναυπηγίας· τό δίκροτον, τό ὅποιον ἦτο τό ἀξιολογώτερον ὑποστήριγμα τοῦ ἐθνικοῦ στόλου. Παρέδωκεν ὁμοίως εἰς τό πῦρ τήν κορβέτταν «Ύδρα», ἀφοῦ πρὸ ἡμερῶν εἶχαν πυρπολήσει καί τήν κορβέτταν «Πέτσαι», καί κατέστρεψαν τά ὄχυράματα τοῦ κατά τόν Πόρον

ἐπιθαλασσίῳ φρουρίῳ, τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ὀφείλει ἡ Ἑλλάς εἰς τὰς φιλανθρώπους συνδρομὰς τῶν φιλελλήνων. Διὰ τοῦ ζήλου ἑνὸς ναύτου, καὶ τινῶν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς διεσώθησαν τὰ δύο ἀτμοκίνητα, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ γενῶσι καὶ αὐτὰ τοῦ πυρός παρανάλωμα. Ὡς ἐκ θαύματος διεσώθη ἡ νήσος Πόρος καὶ τοῦ Ναυστάθμου ἡ οἰκοδομὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπαπειλοῦντο καταστροφὴν.

Τὸ φριχτὸν ἐγκλημα ἐχαρακτηρίσθη αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ· τὸ ἔθνος δλον ἐκρινε πρεπόντως περὶ αὐτοῦ εἰς τὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναφορὰς του, καὶ ὁ ἔξω κόσμος ἐπευφήμισε τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Ἔθνους. Αἱ περιφημότεραι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας Ἐφημερίδες, ἀφοῦ ζωγραφίζουσιν μετὰ ἀληθῆ χρώματα τὸ τρομερὸν τόλμημα, τὸ κηρύττουσιν ὡς μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑθνῶν.

Αἱ ἀνταρτικαὶ ἐχθροπραξίαι δὲν περιορίσθησαν μόνον εἰς τὸν Πόρον. Τὰ αὐτομολήσαντα Ἑθνικὰ πλοία εἰς χεῖρας τῶν ἀνταρτῶν, ἐνωμένα καὶ μὲ ἄλλα ἐφοπλισθέντα Ὑδραϊκά, ὄχι μόνον περιέπλεον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πράττοντα τὰ μύρια κατὰ τῶν νομίμων Ἀρχῶν, καὶ ἀγωνιζόμενα μετ' ἐπιμονῆς νὰ ἀναστατώσωσι τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τοῦ Αἰγαίου πελάγους κατὰ τῶν καθεστώτων, ἀλλὰ καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διεγείρωσιν εἰς ἐπανάστασιν τὸ κατὰ τὴν Σαλαμίνα στρατόπεδον, καὶ τελευταῖον νὰ ἐνισχύσωσι τοὺς ἐν τῷ Λιμένι ἀντάρτας, διὰ νὰ ἐφορμήσουσιν κατὰ τῆς Καλαμάτας. Ἡ ἀπευκταία αὕτη ἐπιδρομὴ ἐγέννησε τὴν καταστροφὴν τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης πόλεως, καὶ τῶν περὶ χωρίων, καὶ τόσας ἄλλας δεινὰς συνεπειὰς.

Χρέος μου ἦτο, Κύριοι, νὰ βάλω ὑπ' ὄψιν σας τὴν ἔκτασιν τῆς ζημίας, τὴν ὁποίαν τὸ Ἑθνικὸν Ναυτικὸν ὑπέφερεν ἀπὸ τὰς ἀνταρτικὰς ἐχθροπραξίας ζημίας, ἡ ὁποία ἀναντιρρήτως ἀναφέρεται κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸ Ἔθνος, διότι τὰ πλοία τοῦ στόλου, κανεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ φαντασθῆ ποτέ, ὅτι εἶναι ἰδιοκτησία Προυχόντων, Ναυάρχων, ἢ Κοινοτήτων, ἀλλὰ κτήμα ἀναφαίρετον αὐτοῦ τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὁμοίως ἢ ἐκτίμησις τῶν πυρποληθέντων καὶ ἀφανταχθέντων εἰσέτι δὲν ἠδυνήθη νὰ γείνη, καθότι τοιαύτη ἐκτίμησις εἶναι ἔργον ἀνθρώπων ὀλωσδιόλου ἀδιαφόρων, καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ εἰδημόνων. Ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτι ἡ ζημία εἶναι ὑπέρογκος.

Ἡ προξενηθεῖσα ζημία δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν πυρπόλησιν τοῦ δικρότου «Ἑλλάς», τῶν δύο κορβετῶν «Ὑδρα» καὶ «Πέτσαι», εἰς τὴν κατερήμωσιν τοῦ Ναυστάθμου, καὶ εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ δικρότου «Ἐμμανουήλ», καὶ τῶν δύο ἀτμοκινήτων, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ περαιτέρω. Τὸ βρῖκιον « Ἀντίζηλος» κατεβυθίσθη ἀπὸ τοὺς ἀντάρτας κατὰ τὸν Ἀλμυρόν,

τό βρίκιον «Αχιλλεύς» παρεδόθη κατά τόν αὐτόν λιμένα εἰς τάς φλόγας ἀπό τοῦς ἰδίους διά νά μή πέσουν ταῦτα εἰς τήν ἐξουσίαν τῆς κατ' ἐκεῖνα τά μέρη ναυτικῆς μοίρας· τά δύο κότερα «Αἰόλος» καί «Ἑρμῆς», τό Μύστικον «Εὐπλοῦς», αἱ βελουδες «Νηρηίς», «Μέδουσα» καί « Ἀμφιτρίτη», αἱ δύο γολέτται «Λήδα» καί «Εὐχαρίς», καί αἱ πολυάριθμοι λέμβοι εὐρίσκονται ἔως τήν σήμερον εἰς τήν ἐξουσίαν τῶν ἐν Ὑδρα.

Ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ἐν καιρῷ μέτρα νά διασώσῃ, ὅσα τῶν λειψάνων τοῦ ἐμπρησθέντος στόλου ἐδύναντο νά ἀναβυθισθῶσιν ἀπό τά βάθη τῶν ὑδάτων. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἐκβυθίσεως ἐξακολουθοῦν ὁλονέν, καθ' ὅσον ἡ ἐποχή τοῦ χρόνου τό ἐπιτρέπει, καί ἐλπίζομεν, ὅτι θέλει διασωθῆ ἰκανόν μέρος ἀπό τά ἐφόδια τῶν πυρποληθέντων πλοίων.

Ἄνωτέρω σᾶς ὑπέδειξα τό ὑπέρογκον τῆς ζημίας, τήν ὁποίαν τά προκείμενα συμβάντα ἐπέφερον εἰς τό ὕλικόν τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ. Ἄλλ' ὄχι ὀλιγωτέραν ζημίαν ἐπροξένησαν καί εἰς τό ἠθικόν αὐτοῦ. Τφόντι δύναται τις νά ὀνομάσῃ τήν ἐποχὴν ταύτην, ἐποχὴν τῆς καταστροφῆς, καί διαστροφῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ. Εἶναι φρίκης ἀξίον νά βλέπῃ τις ἐκεῖνους, τοὺς ὁποίους ἡ Κυβέρνησις ἐτίμησε μέ βαθμούς καί ἐμπιστοσύνην, νά παρασύρονται ἀπό τήν διαφθοράν καί ἀπιστίαν! Πρὶν προχωρήσωμεν περαιτέρω, εἶναι χρέος μας εἰς τήν περίστασιν ταύτην, νά ἀποδώσωμεν τοὺς ὀφειλομένους ἐπαίνους εἰς πολλοτάτους Ἀξιωματικούς καί ἀπλοῦς ναύτας Πετσιώτας καί Ψαρριανούς οἱ ὅποιοι καί κατ' ἐκείνην τήν κρίσιμον ἐποχὴν ἐδέχθησαν [γραπτέον ἐδείχθησαν] ἐντιμου χαρακτήρος, καί ἀξιοί τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Κυβερνήσεως, καί τῶν εὐχῶν τῆς πατρίδος. Αὐτοὶ τφόντι διετήρησαν τό Ναυτικόν τῆς Ἑλλάδος· δέν πρέπει νά ἀποσιωπήσωμεν, ὅτι καί ἰκανόν μέρος αὐτῶν τῶν Ὑδραίων δι' ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰ χρέη τῶν, καί ὅτι τινές τῶν ἀποπλανηθέντων, γνωρίσαντες μετέπειτα τόν δλεθρον, εἰς τόν ὅποιον τοὺς ὠθοῦσαν δόλιοι συμβουλαὶ ἐπρόσπεσαν εἰς τό ἔλεος τῆς Κυβερνήσεως, καί ὄχι μόνον ἐπέτυχον ἀραυτα πατρικῆς συγχωρήσεως, ἀλλά καί συγκατελέχθησαν πάλιν μεταξύ τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ ἔθνικοῦ στόλου. Εἰς τοιοῦτον βαθμόν ἐφθασεν ἡ ἀμετρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπιείκεια, ὥστε νά δεχθῆ εὐμενῶς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀνθρώπου, οὔτινες χθὲς ἀκόμη τήν κατεπολέμου μετὰ τὰ δπλα εἰς τὰς χεῖρας, μόνον καί μόνον, διότι ἐδειξαν σημεῖα μετανοίας!

Παῦω πλέον νά ἀνακαλώ εἰς τήν μνήμην σας λυπηρά συμβάντα, τὰ ὅποια ἠδυνήθησαν νά ἀκρωτηριάσουν τήν ὠραιότεραν καί δυσεπανόρθωτον δύναμιν τοῦ κράτους, καί μεταβαίνω εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ναυτικοῦ ἀντικείμενα.

Κατά τήν εποχήν τῆς τελευταίας ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως συμπίπτει ἡ ἐναρξίς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ νέου κατὰ τόν Πόρον Ναυστάθμου. Ὁ παλαιός Ναύσταθμος δέν ἠδύνατο νά θεωρηθῆ, ὡς ἐργαστήριον Ναυπηγίας, ἀλλά μόνον, ὡς ἀπλή ἀποθήκη τῶν ἀναγκαίων διὰ τήν τροφοδοσίαν ὕλων, καί ὡς μικρόν ἐργαστήριον εἰς ἐπισκευήν τῶν πλοίων.

* Ἡ Κυβέρνησις ἐσκέφθη ἐν καιρῷ περὶ τοιοῦτου ἀναποφεύκτου καταστήματος. Ἐπροβλήθη ἀπό [τό] τότε Γενικόν Φροντιστήριον νά οἰκοδομηθῆ Ναύσταθμος κατὰ τό ἀνατολικόν βόρειον μέρος τῆς νήσου Πόρου πλησίον τῶν Ρωσικῶν ἀποθηκῶν. Τό σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς δέν εἶναι εὐκαταφρόνητον, ἀλλά τό μέρος δχι ἀρμόδιον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ὑπηρεσίας. Θέσις ἀπροφύλακτος ἀπό αἰφνιδίους ἐχθρικός ἐπιδρομάς, πορθμός στενός καί ἀβαθὺς διὰ μεγάλης χωρητικότητος πλοία· ἰδοῦ τὰ ἐλαττώματα τοῦ νέου καταστήματος· ἐντούτοις, εἴνεκεν ἐναρξίς, καί τό ἔργον ἐξηκολούθει νά προβαίη βαθμηδόν· ἀλλ' ἡ κατάστασις τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου ἐβίασε τήν Κυβέρνησιν νά ἀναβάλῃ τήν ἀποπεράτωσιν εἰς εὐτυχεστέραν ἐποχήν. Τοιοῦτοτρόπως ἔπαυσαν κατὰ τόν Ἰούνιον 1830 ἔτος αἱ εἰς αὐτόν ἐργασίαι, τῶν ὁποίων τό ἐξοδον ἀνέβαιεν εἰς Φοίνικας περίπου τρεῖς χιλιάδας κατὰ μήνα, καί ὀλικῶς εἰς Φοίνικας ἐξήντα δύο χιλιάδας. Μ' ὄλα ταῦτα ὁ Ναύσταθμος οὗτος καί ἂν ποτε ἀποπερατωθῆ, δέν ἔμπορεῖ νά χρησιμεύσῃ, εἰμὴ διὰ κατασκευήν γολεττῶν, καί μικρῶν βρικίων.

Αἱ διὰ τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναυτικοῦ ἀναγκαῖαι ὕλαι, ὡς ξυλεία, πανία κ.τ.λ. εἶναι εἰσέτι ξένης εἰσαγωγῆς προϊόντα. Μόλις ἐφέτος ἤρχισεν ἡ Γραμματεία νά πορίζεται τό διὰ τόν στόλον ψωμί ἀπό ἐγχώριον σίτον. Αἱ τροφαί εἶναι μέρος τῆς πατρίδος, καί μέρος ξένης γῆς προϊόντα.

Ἡ ξυλεία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐξετάσθη πέρυσιν ἀπό τόν ἐπί τούτῳ κατ' ἐκεῖνατὰ μέρη σταλέντα Ἀντιναύαρχον Κύριον Κανάρην, τοῦ ὁποίου ἡ ἀναφορά περιέχει πληροφορίας πολὺ εὐχάριστους τόσον διὰ τήν ποιότητα τῶν ξύλων, καθὼς καί διὰ τόν τρόπον τῆς εἰς τὰ παράλια μετακομίσεως· ἡ ἐποχὴ τοῦ χρόνου δέν ἐπέτρεψε νά γενῆ τό παρελθόν ἔτος ἐναρξίς τῆς ξυλοτομίας, ἐλπίζεται δμως νά ἐνεργηθῆ ἐφέτος.

Ἡ μακρόθεν γενομένη προμήθευσις τῶν διὰ τήν κίνησιν τῶν Ἀτμοκινήτων ἀναποφεύκτων γεανθράκων ἀποκαθιστά τήν ὕλην ταύτην εἰς ἄκρον πολυέξοδον. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νά γενῆ ἐξέτασις, μήπως καί ἡ Ἑλληνικὴ γῆ περιέχει τό ὄρυκτόν τοῦτο. Τὰ κατὰ τήν Σκόπελον Ἡλιοδρόμια ἐφάνησαν ὅτι καλύπτουν στρώματα γεανθράκων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις εἶχε λάβει ἀναφοράς, ἀλλ' ἡ δοκιμὴ δέν ἔδωκε τόσον εὐάρεστα ἀποτελέσματα· διότι ἡ συναχθεῖσα ἐκεῖθεν ὕλη ἐφάνη ἀχρηστος διὰ τήν ὑπηρε-

σίαν τών Ἀτμοκίνητων. Νεώτεροι παρατηρήσεις ἐδείξαν, ὅτε [γραπτέον: ὅτι] δέν εἶναι γεανθράκων ὕλη τό ορυκτόν ἐκεῖνο.

Σᾶς εἶναι γνωστόν, Κύριοι, ὅτι μέχρι τοῦ 1830 ἔτους τά λείψανα τών κατά τόν λιμένα Νεοκάστρου πυρποληθέντων Τούρκο αἰγυπιακῶν πλοίων ἐξεβυθίζοντο διά λογαριασμόν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως. [Πρόκειται διά τήν ἀνέλκυση τών ναυαγίων τῆς ναυμαχίας, στόν ὄρμος τοῦ Ναυαρίνου]. Εἰς τᾶς προσπάθει ας τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχηγού μας χρεωστοῦμεν τήν εἰς τήν Ἑλλάδα παραχώρησιν τοῦ δικαιώματος τούτου κατά τόν Μάϊον 1830· ἔκτοτε ἡ Γραμματεία αὕτη ἐπιφορτισθεῖσα τήν διεύθυνσιν τῆς ἀγρεύσεως, συνέδεσε συμφωνίας μέ τούς ἐκεῖ βουτητάς, ὅσον τό δυνατόν ὠφελίμους διά τό ἔθνικόν Ταμεῖον. Ὁ νέος οὗτος προσωρινός πόρος ἔδωκεν ἄχρι τήν 31 Αὐγούστου προῖόν, τοῦ ὁποίου τό ἀντίτιμον ὑπολογίζεται Φοίνικας 45.949:24, ἀφαιρεθέντων τών ἐξόδων τῆς ὑπηρεσίας ταύτης.

Τό προσωπικόν τῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ναυτικοῦ ἦτο περί τήν ἐναρξιν τῆς τελευταίας ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ρυθμισμένον κατά τόν εἰς τά ἐμπορικά πλοία συνεπιζόμενον ὄργανισμόν, τουτέστιν ὁ διοριζόμενος πλοίαρχος ναυτολογῶν διένειμε βαθμούς κατ' ἄρᾶσκαιαν εἰς τούς συγγενεῖς ἢ σχετικούς του ἐκ τοῦ πληρώματος. Πόσον τό σύστημα τοῦτο ἦτον ὀλέθριον, καί ἀσυμβίβαστον διά τήν Δημοσίαν Ὑπηρεσίαν, ἐφάνη εἰς πολλάς περιστάσεις. Ἀπλή ἀλλαγὴ τοῦ πλοίαρχου ἀνέτρεπεν ὅλον τό ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ προκατόχου του πλήρωμα. Οἱ Ἀξιωματικοί ἐβιάζοντο νά ἀναχωρήσουν, διά νά κάμουν τόπον εἰς τούς συγγενεῖς ἢ σχετικούς τοῦ νέου διευθυντοῦ, καί ἐναυτολογοῦντο ὡς ἀπλοὶ ναῦται εἰς ἄλλα πλοία. Ὅποιαι ἐλπίδας ἐδύνατο τοιουτοτρόπως νά τρέφη ὁ Ἀξιωματικός τοῦ ἔθνικοῦ στόλου, ἀφοῦ δέν ἐγνώριζεν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀνταμειβεῖ μέ βαθμούς τήν ἀξιότητα καί πίστιν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὅτι ὁ διορισμός ἢ προβιβασμός του κρέμαται ἀπό τήν μετά τοῦ πλοίαρχου σχέσιν του, καί ὅτι ἀπλή αὐτοῦ δυσἀρέσκεια εἶναι ἄρκετή νά ματαιώσῃ πολλῶν χρόνων πιστάς ἐκδουλεύσεις;

Εἶναι πλέον τοῦ ἐνός χρόνου, ἀφότου τό ἀνάρμοστον τοῦτο σύστημα ἐπαυσε διερρυθμισθῆ ἢ βαθμολογία τών Ἀξιωματικῶν ἀναλόγως μέ τᾶς περιστάσεις καί τᾶς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας. Ἐκτοτε ἐδίδοντο εἰς τούς ἀξιωματικούς καί ὑπαξιωματικούς τακτικά τοῦ βαθμοῦ τῶν διπλώματα, καί ἀφίνετο εἰς ἕκαστον ἀνοικτόν τό στάδιον, τό ὅποιον διατρέχων οὔτος ἐντίμως, ἤθελε φανῆ ἀξίος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἔθνους, καί τῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν του.

Ὁ ἔθνικός στόλος ὑπηρετεῖται τήν σήμερον ἀπό 3 Ἀντιναυάρχους,

δύο πλοιάρχους πρώτης, έννέα δευτέρας τάξεως, καί έκατόν δεκαπέντε ύποπλοιάρχους καί ύπαξιωματικούς καί 1.500 ναύτας.

' Η παραλυσία τοῦ προσωπικοῦ μετά τά αξιοθρήνητα κατά τόν Πόρον συμβάντα επέφεραν άρκετήν σύγχυσιν εις τούς καταλόγους τών άξιωματικών τοῦ στόλου. Πολλοί έξ αὐτών, παραβάντες τήν πρόσ τήν Κυβερνητικήν τοῦ Κράτους Ἐρχήν όφειλομένην εὐπειθειαν, άπεσκίρτησαν εις τούς άντάρτας. Τοῦτο έβίασε τήν Γραμματείαν νά αναπληρώσει προσωρινώς τούς χηρεύσαντας τόπους, έως δτου αί περιστάσεις έπιτρέψωσι τήν άκριβή τοῦ προσωπικοῦ μεταρρύθμισιν.

Είς τήν περίστασιν ταύτην δέν δύναμαι νά άποσιωπήσω τό πατριωτικόν μέτρον, τό όποιον έλαβεν ό άοίδιμος Κυβερνήτης κατά τόν Μάρτιον τοῦ ήδη λήγοντος έτους, διά νά διοργάνιση προσωπικόν, συγκείμενον άπό άνδρας ειδήμονας, καί ύπηρετήσαντας τήν πατρίδα εις τόν ύπέρ άνεξαρτησίας άγώνα, ως διευθунται πολεμικών πλοίων έπ' αὐτωῦ τῷ σκοπῷ έσύστησε διά τοῦ ύπ' Αρ. 53 διατάγματος πενταμελή Ἐπιτροπήν διά νά συντάξη ναυτικόν ταξιαρχικόν Τάγμα. Ἡ Ἐπιτροπή αὕτη έξετάσασα τās έκδουλεύσεις ένός έκάστου τών παρουσιασθέντων, τούς κατεχώρησε κατά βαθμολογίαν εις τό ρηθέν Τάγμα, καί κατά τήν πρόσ τήν Κυβέρνησιν αναφοράν της έλαβεν όλίγους χρηματικούς πόρους πρόσ περιθάλψιν αὐτών, εις λογαριασμόν τών όφειλομένων εις αὐτούς άποζημιώσεων. Ἐκτός τής προσωρινής ταύτης περιθάλψεως διορίσθη εις τά μέλη τοῦ τάγματος τούτου μισθός κατ' αναλογίαν τοῦ βαθμοῦ των. Τό τελευταίον αὐτό μέτρον, καί έν γένει ή έξακολούθησις τών εργασιών τής Ἐπιτροπής έμελλε νά παύσει, ως καί έπαυσε προσωρινώς διά τās έπισυμβάσας εις τό Ναυτικόν συμφοράς.

Διά τās κατά τόν Ναύσταθμον εργασίας έμισθοδοτοῦντο πρίν τής άπό τούς άντάρτας κατασχέσεως του έκατόν ναῦται. Ἐκτοτε έβιάσθη ή Γραμματεία νά λάβη καταλληλότερα εις τās δεινάς περιστάσεις μέτρα διά τήν τροφοδοσίαν τών πληρωμάτων, καί τήν έπισκευήν τών πλοίων καί τήν σημερον περιώρισε τούς ύπομισθίους εις μόνον 25.

Μέγα έμπόδιον εις τήν πρόοδον τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ είναι ή άτακτος ναυτολογία. Ἡ Γραμματεία πρίν τών λυπηρών τοῦ Πόρου συμβάντων έπροσπάθησε παντοίοις τρόποις νά όργανίσει τοῦτον τόν κλάδον τής Ἐπηρεσίας εις τρόπον άρμόδιον, άλλ' ή έκ τής έλλείψεως τών χρηματικών πόρων γινομένη άτακτος πληρωμή τών μισθών έματαίωσε τούς σκοπούς της. Αί ένδελεχεΐς μέριμναι τής Κυβερνήσεως διά τόν όργανισμόν τοῦ προσωπικοῦ τής Ἐπηρεσίας τοῦ Ναυτικοῦ θέλουν λάβει αίσιον πέρας, ως νομίζω, όπόταν ή Κυβέρνησις δυνηθή νά διαθέσει δι' αὐτήν τήν άνάγκην

ποσότητας χρημάτων άδράς· διότι τότε μόνον θέλει δυνηθή νά άπογράψη ναύτας διά τριετίαν, ή καί περαιτέρω, ώς είναι διοργανισμένα καί τά στρατεύματα τής ξηρας·

Ἐπιθυμητόν, καί αναγκαῖον διά τήν πρόοδον τοῦ Ναυτικοῦ εἶναι ή σύστασις τακτικοῦ ναυτικοῦ σχολείου. Πολλάκις έσχεδιάσεν ό προκάτοχός μου Κύριος Β. Α. Καποδίστριας τήν σύστασιν τοιοῦτου εκπαιδευτικοῦ καταστήματος, άλλ' άφ' ενός μέρους ή κατάστασις τοῦ Ταμείου, άφ' έτέρου δέ ή έλλειψις έμπείρων διδασκάλων όμογενών έβίασαν τήν Κυβέρνησιν νά αναβάλη τά τοιαῦτα εἰς εὔτυχεστέραν έποχήν.

Σαῖς έξέθεσα άνωτέρω, Κύριοι, τάς συμφοράς, αἱ όποῖαι κατέπληξαν τό έθνικόν Ναυτικόν χρεωστώ ήδη νά ε'ίπω, διτι πάραυτα μετά τήν δυστυχή εκείνην έποχήν ό άείμνηστος Κυβερνήτης ένησχολήθη μετά σπουδής καί μερίμνης έκ τών λειψάνων τοῦ στόλου νά άπαρτίσει όποσοῦν ικανήν Ναυτικήν Δύναμιν. Ὁ πατρικός οὔτος σκοπός κατορθώθη μέ πολλούς κόπους, καί μέ άοκνον δραστηριότητα. Ὁ συγκροτηθείς στολίσκος διεμοιράσθη εἰς δύο μοίρας, έξ ών ή μία ένησχολήθη εἰς τό νά έμποδίξη τήν έκπλευσιν άνταρτικών ενόπλων πλοίων, καί οὔτω νά άπαντήση τάς άπό μέρους των έχθροπραξίας· ή έτέρα εἰς τό νά ένθαρρύνη τούς πεφοβισμένους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κατοίκους, ώστε τήν σήμερον έμποροῦμε νά εἴπωμεν μετά βεβαιότητας, διτι εὔτυχώς εἰσήχθη καθ' ὄλον τό Αἰγαῖον Πέλαγος ή ειρήνη καί εὔταξία.

Ὁ έθνικός στόλος σύγκειται τήν σήμερον άπό 44 πλοία κατά τόν έπισυναπτόμενον υπό στοιχ. Β' πίνακα. Εἰς αὐτόν τόν πίνακα καταφαίνονται καί τά κατά τόν Ἐλμυρόν κατασχεθέντα δύο άνταρτικά πλοία· τουτέστιν ή κορβέτα τοῦ Λαλεχοῦ, καί τό βρίκιον Παλαιόν Σαχτούριον, πρὸς δέ τούτοις καί τά δύο βρίκια «Ἐπαμεινώνδας» καί «Τιμολέων», τά όποῖα έκειντο εἰς τόν λιμένα τοῦ Πόρου άγκυρωμένα, καί πρὸ καιροῦ πάντη άμειλημένα, καί έσχάτως έπεσκευάσθησαν δι' άδρών έξόδων τής Κυβερνήσεως, άφοῦ οἱ άντάρται προώδεον εἰς τάς κατά τών Καθεστώτων έχθροπραξίας των.

Χρεωστοῦμεν νά αναφέρωμεν, διτι τά πλειότερα τών άποτελούντων τόν έθνικόν στόλον πλοίων εἶναι πολλά παλαιά, καί ὅτι έπομένως πρέπει νά γενή σκέψις περί προμηθεύσεως άλλων καθ' ὅποιον τρόπον ή Σ. Συνέλευσις κρίνει εὔλογον νά άποφασίση.

Ἡ διατήρησις τοῦ έθνικοῦ στόλου, όποῖος εἶναι τήν σήμερον, άπαιτεῖ μηνιαῖον έξοδον Φοιν., 98.384 κατά τόν έπισυναπτόμενον υποθετικόν λογαριασμόν υπό στοιχ. Δ.

Τά γενόμενα έξοδα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γραμματείας τῶν Ναυτικῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεώς της, τουτέστιν ἀπὸ α' Ἀπριλίου 1830 μέχρι 30 Σεπτεμβρίου 1831 ἀναβαίνουν εἰς Φοιν. 1.796. 001: 32 κατὰ τὸν ἰσολογισμόν τοῦ ταμείου της, τὸν ὅποιον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑπ' ὄψιν σας ὑπὸ στοιχ. Ε. Ὁ ἰσολογισμὸς οὗτος εἶναι ἐκθεμένος κατὰ τὴν μέθοδον τῆς διπλογραφίας. Ἐνόμι'σα χρέος μου πρὸς πλειοτέραν σαφήνειαν νὰ καταστρώσω εὐληπτοτέραν καὶ συνοπτικωτέραν ὑπὸ στοιχ. ΣΤ ἐκθεσιν αὐτοῦ τοῦ ἰσοζυγίου, καὶ ἐπὶ πάσῃ τούτοις ἐπεξήγησιν ὑπὸ στοιχ. Ζ τῶν φαινομένων εἰς αὐτὴν τὴν ἐκθεσιν μερίδων.

Ἐκρίνα πρὸς τούτοις χρέος μου νὰ σῶς παρουσιάσω ἐκ τῶν καταστίχων τῆς παυσάσης Γ ραμματείας τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν ἀντίγραφον τοῦ ἰσοζυγίου τῆς ληψοδοσίας της ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς συστάσεώς τουτέστιν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1829 μέχρι τῆς παύσεώς της 31 Μαρτίου 1830. Ἐκ τοῦ ὑπὸ στοιχ. Η ἐπισυναπτομένου τούτου ἰσοζυγίου ἢ μὲν ποσότης Φοιν. 3.544.300:64 ἀνήκει εἰς τὸ Στρατιωτικόν, οἱ δὲ λοιποὶ Φοιν. 556.398:59 εἰς τὸ Ναυτικόν. Ἐάν ἡ τελευταία αὕτη ποσότης προστεθῇ εἰς τὰ έξοδα τῆς Γ ραμματείας τῶν Ναυτικῶν, ἢ ὀλικὴ αὐτῶν ποσότης ἀναβαίνουσα εἰς Φοιν. 2.352.399:91 δεικνύει τὰ έξοδα τῶν Ναυτικῶν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1829 μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1831.

Πρὶν παύσω τὴν παροῦσαν τῆς Ὑπηρεσίας μου ἐκθεσιν, χρεωστῶ εἰς τιμὴν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος νὰ ἀναφέρω, ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ θάλασσαι δὲν ἐμολύνθησαν πλέον ἀπὸ τὴν παρουσίαν πειρατῶν. Ἄρκει τοῦτο, διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν πεφωτισμένον κόσμον, ὅτι ἡ ὀλέθριος πειρατεία δὲν ἦτον, ὡς ἐφρόνουσιν τινές, ἀσθένεια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ τῶν περιστάσεων ἀναρχίας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀποσιωπήσω, ὅτι αἱ ἀνταρτικαὶ ταραχαὶ ἔδωκαν ἐσχάτως εὐκαιρίαν εἰς τινὰς τῶν κατὰ Σπάρτην ταραχοποιῶν νὰ ἐναγκαλισθῶσιν πάλιν τὴν ὀλέθριαν ταύτην μάλιστα τῆς ἀνθρωπότητος· ἀλλ' ἐλπίζεται, ὅτι ἡ παρουσία τῶν ἐκεῖ παραπλεόντων ἐθνικῶν πολεμικῶν πλοίων θέλει καταπαύσει τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα, καὶ θέλει ἐξασφαλίσῃ τὴν θαλασσοπλοῦσαν ἀπὸ ληστρικός ἐπιδρομάς.

Ἐν Ναυπλίῳ, 20 Δεκεμβρίου 1831

Ὁ τόπον ἐπέχων τοῦ ἐπὶ τῶν
Ναυτικῶν Γραμματέως τῆς Κυβερνήσεώς

Γ. ΓΑΡΑΚΗΣ

3

< ΝΑΥΛΟΣΥΜΦΩΝΟ Δ. ΜΑΜΟΥΝΗ¹ >

Άρ. 223.

Δηλοποιεῖται διά τοῦ παρόντος Ναυλοσυμφωνητικοῦ, ὅτι ὁ Πλοίαρχος Δημήτριος Μαμούνης, δίδει εἰς τήν ἐπί τῶν Στρατ. καί Ναυτ. Γραμματεία ὑπό μηνιαῖον Ναῦλον, δι' ἕν μόνον ταξείδιον ἐντεῦθεν εἰς Ναύπακτον, τό Πλοῖόν του ὁ *Αχιλλεύς* ὑπό σημαίαν ἑλληνικήν χωρητικόν Κοιλῶν 5500 ἀγκυρωμένον ἤδη εἰς τόν λιμένα τῆς Αἰγίνης, μέ τάς εφεξῆς συμφωνίας.

Α'. ὑπόσχεται ὁ ῥηθεῖς Πλοίαρχος νά ἔχη τό πλοῖόν του στεγνόν ἀπό Νερά ἐφοδιασμένον μέ τούς ἀναγκαίους Ναύτας καί ἐγγραφα, καί εἰς καλήν κατάστασιν.

Β'. ὑπόσχεται ὡσαύτως καί ἡ ἐπί τῶν Στρατ. καί Ναυτ. Γραμματεία νά δώσῃ εἰς τόν ῥηθέντα Πλοίαρχον διά Ναῦλον του παράδ. 22 τό κοιλόν τόν μήνα, λογαριαζομένου τοῦ Ναύλου τοῦτου δι' ὅσον καιρόν ἤθελε διαμείνῃ τό πλοῖόν του εἰς ὑπηρεσίαν καί ἀρχομένου ἀπό τήν ἡμέρα καθ' ἣν θέλει ἐκπλεύσει ἀπό Αἴγιναν & νά λάβῃ ἐπ' αὐτοῦ τά μέλη τῆς ἐπί τῆς Οικονομίας ἐπιτροπῆς, εἶδε' μή ἀπό τήν ἡμέραν καθ' ἣν φθάσῃ εἰς τό Ναύπλιον· ὅλα τά λοιπά ἐξόδα ἐννοοῦνται εἰς βάρος τοῦ Πλοίαρχου.

Εἰς ἐνδειξιν τούτων ἐγέναν δύο παρόμοια ὑπογεγραμμένα παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καί κρατούμενα παρ' αὐτῶν.

ἐν Ναυπλίῳ τήν 15 9βρίου 1829

Δημήτριος μαμούνης

4

< ΝΑΥΛΟΣΥΜΦΩΝΟ Ν. ΓΥΑΛΗ² >

Άρ. 354.

Δηλοποιεῖται διά τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ ἐγγράφου, ὅτι ὁ Καπιτάν Νικόλαος Γυαλής πλοίαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ Βρικίου Ὀδυσσεύς τόνων ἑλληνικῶν 96, ἐσυμφώνησε μετά τῆς ἐπί τῶν Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν Γραμματείας τῆς Κυβερνήσεως καί δίδει τήν σήμερον μέ ναῦλον τό πλοῖον του εἰς ἔθνικήν ὑπηρεσίαν μέ τάς ἀκολουθούς συμφωνίας.

1. Γ.Α.Κ./ Γραμματεία Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν, φάκ. 3.

2. "Ο.π., φάκ. 4.

Ἐξ ἑνὸς μέρους ὑπόσχεται ὁ εἰρημένος πλοίαρχος Ν. Γυαλῆς νά εἶναι τὸ πλοῖον του καλῶς οἰκονομημένον ἀπὸ τε τὴν ἀρμάτωσιν καὶ σκάφην χωρὶς νά κάμνη νερά καὶ μέ πλήρωμα ἀτόμων δεκαοκτώ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑπόσχεται ἡ Γ ραμματεία αὕτη νά διδῆ εἰς τὸν Ν. Γυαλῆν διὰ ναῦλον τοῦ πλοίου του γρόσια τρεῖς χιλιάδας Ἀρ. 3000 τὸν καθέκαστον μῆνα δι' ὅσον καιρὸν ἤθελεν εὐρίσκεται εἰς ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν χωρὶς τίνος ἄλλου, ἐννοουμένων τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐξόδων εἰς βάρος τοῦ πλοιάρχου.

Εἰς ἐνδειξιν ἐγέναν δύο ὁμοια ὑπογεγραμμένα παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, διὰ νά κρατῆ τὸ κάθε μέρος τὸ ἔν πρόσ ἀσφάλειαν τῶν δικαιωμάτων του.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 25 9βρίου 1829

Ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν Γραμματεὺς

Β. Α. Καποδίστριας

Νικόλας Γιαλῆ

5

< ΕΚΘΕΣΗ ΕΜ. ΤΟΜΠΙΑΖΗ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ³ >

« [...] Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων συνίσταται ἀπὸ πλοῖα μικρά, τὰ ὅποια εἶναι ἰδιοκτησία πολλῶν ἀτόμων, κατοίκων τῆς Ἰδρας, τῶν Πετζῶν καὶ τῶν Ψαρῶν. Εἰς τὴν πρώτην ζέσιν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ κύριοι τῶν εἰρημένων πλοίων, Ἰδραῖοι, Πετζιώται καὶ Ψαριανοί, φιλοτιμούμενοι μεταξὺ τῶν, καὶ κινούμενοι ἀπὸ ζήλον καθαρὸν, ἐτοίμαζαν, καὶ ἐφοδίαζαν τὰ πλοῖα τους ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ ἔνκατάστατοι ἐξ αὐτῶν ἐπλήρωναν μάλιστα καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν Ναυτῶν, καὶ τροφάς, καὶ ἄλλα, στοχαζόμενοι διὰ τὸν ἄγῶνα τῶν Ἑλλήνων θέλει τελειώσῃ ὀγλήγορα. Ἀφ' οὗ δὲ πάλιν εἶδαν διὰ τὸ πᾶν ὑπάγει εἰς μᾶκρος, εὐρέθησαν ὑπόχρεοι νά ἐξακολουθήσῃ μετ' ἰδίου τρόπου τὰ ἐξοδα τῆς Ναυτικῆς δυνάμεως, μετ' ἐλπίδα διὰ τὸν οἱ φιλόπλοιοι βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης θέλουν ὑπερασπισθῆ τὸν δίκαιον ἄγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τοῦτο ἐχρειάζετο πολὺν καιρὸν καὶ χρειάζεται.

3. Κ. Βακαλόπουλος, ὁ.π., σσ. 58-60.

Ἐν τοσοῦτω, ὁ λαός τῶν τριῶν Νήσων, καί ὡς ἀεργός, καί διότι πολὺ μέρος αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς ἔνδειαν, ἐστασίαζε καί στασιάζει ἐναντίον τῶν προκρίτων, καί τῶν κυρίων τῶν πλοίων, εἰς τρόπον ὅπου αὐτοὶ εὐρέθησαν εἰς πολλὰς περιστάσεις εἰς ἀμηχανίαν.

Ἐφθασε τὸ δάνειον τῆς Ἀγγλίας, καί ἡ Διοίκησις ἀνεδέχθη τὴν οικονομίαν τοῦ στόλου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπλήρωσε μίαν ἐκστρατείαν ὀλόκληρον. Ἀλλὰ πάντα ἐπεμπεν εἰς τὰς Νήσους μίαν ποσότητα χρημάτων διὰ τὴν ἐκπλευσιν ὄσων πλοίων ἐδιώριζεν. Αὐτὰ τὰ χρήματα εἰς τὴν Νήσον Ἰδρῶν ἐμβαιναν εἰς τὸ κοινόν ταμεῖον, καί ἡ τοπικὴ Διοίκησις ἐφρόντιζε διὰ τὰ πλοία τῆς ἐκστρατείας. Οἱ κύριοι τῶν πλοίων μὲ δλα τὰ ἐξόδα τοῦ κοινοῦ, πάντα ἐξώδευαν τὰ ἀπὸ λόγους τοὺς διὰ ἀναγκαῖα πράγματα τῶν πλοίων εἰς τρόπον ὥστε, διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγώνος, ἀπόκαμαν καί ἐπαραιμέλησαν μὲ λύπην ψυχῆς τὴν ιδιοκτησίαν τους, μὴν ὑποφέροντες πλέον τὰ ἐξόδα.

Κάθε εὐαίσθητος πατριώτης, ὁ ὅποιος γνωρίζει τὴν σημερινὴν κατάστασιν τοῦ Ναυτικοῦ μας, εἰς αὐτὰς μάλιστα τὰς κρίσιμους περιστάσεις τῆς πατρίδος, χρεωστὰ νὰ τὴν κοινοποιήσῃ μὲ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εὐρίσκεται τὸ ναυτικόν μας, καί οἱ Κύριοι τῶν πλοίων, τὰ ὅποιᾶ τὸ συνθέτουν, εὐχῆς ἔργον ἦτο τὸ νὰ παρθοῦν μέτρα περὶ συστάσεώς ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ.

Ὅσον ἐκ μέρους μου τολμῶ νὰ κάμω τὰς ἀκολουθούσας παρατηρήσεις περὶ τούτου· 1) Τὸ δῖγραμμον ἢ «Ελλάς», τὸ ἀτμοκίνητον ἢ «Καρτερία», τὸ βρῖκι τοῦ Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου καί τινὰ ἀπὸ τὰ ιδιοκτητὰ πλοία, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς θέλει προσδιορισθῆ παρὰ τοῦ Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου καί τῶν ἡμετέρων θαλασσιῶν, συσκευθέντων ὀρίμως, θέλουν συγκροτεῖ τὴν Ἐθνικὴν Ναυτικὴν δύναμιν. Ἡ δὲ Διοίκησις θέλει φροντίσει νὰ ἀγοράσῃ τὸν προσδιορισθέντα τοῦτον ἀριθμὸν τῶν πλοίων μὲ ὁμολογίας πληρωτέας εἰς διωρισμένον καιρὸν 2) Ἡ Διοίκησις νὰ ἐκλέξῃ τοὺς καλυτέρους καπετάνιους, νὰ τοὺς δώσῃ διπλώματα, καί νὰ προσδιορίσῃ τὸν μισθὸν τῶν 3) Ὁ στόλος οὗτος νὰ μὴν εἶναι οὔτε εἰς Ἰδρῶν οὔτε εἰς Πέτζας, ἀλλὰ εἰς ἕνα τόπον ξεχωριστόν τῆς ἀρεσκείας τοῦ Ναυάρχου λόρδου Κοχράνου. Ὅταν ἡ ναυτικὴ δύναμις εὐρίσκεται εἰς ξεχωριστόν τόπον, ἐμποδίζονται καί αἱ πειρατεῖαι, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζονται πλέον ἄλλα πλοία πολεμικά, εἰμὴ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου· 4) Νὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν εἰς τὸ πανελλήνιον, ὅτι οἱ Ναῦται εὐρίσκονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, θεωροῦνται ἐξ' ἴσου ὄμοιοι, καί καθεὶς θέλει προβιβάζεται κατὰ τὴν ἀξίαν του, διὰ νὰ παύσῃ ἢ ζηλοτυπία Ἰδραίων, Πετρωιῶν καί Ψαριανῶν, καί ὄλοι οἱ Ἕλληνες νὰ λογιζῶνται ἐμπροσθεν τῶν νόμων. Ἐθνος εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκονται τινὲς

κλάδοι, ο'ίτινες θέλουν νά 'υπερέχουν καί νά 'απολαμβάνουν περισσότερον, καί τούς οποίους είναι ανάγκη νά οικονομούν καί νά κολακεύουν, δέν είναι ανάγκη νά υπάρξη· 5) Νά γράψη ή Διοίκησις πρὸς τὰ φιλελληνικά τῆς Εὐρώπης κοιτάτα, ἐξόχως πρὸς τόν Κύριον Ἐϋνάρδον, νά φροντίσουν διὰ 15.000 πλάκας χαλκίνας 12 Γαλλικῶν λίτρων βάρους ἐκάστην, μέ τὰ ἀνάλογα καρφία, διὰ νά χαλκοενδύσῃ δώδεκα πλοία. Οὕτω ἡ Διοίκησις ἔχουσα 15 πλοία ἔτοιμα, ἤμπορεῖ μέ ταχύτητα νά τὰ κάμῃ νά ἐκπλεύσουν διὰ κάθε αἰφνίδιον ἐκστρατείας, ἐν ᾧ ἂν δέν εἶναι ἐπιχαλκωμένα, χρειάζονται πολλές ἡμέρας ἕως νά ἐτοιμασθοῦν, καί πάλιν ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας πιάνουν χόρτον καί καταντούν βραδυκίνητα' 6) Νά διορισθῇ ἓνας ὑπουργός, ἢ μία ἐπιτροπή εἰς τόν τόπον ὅπου εἶναι ὁ Ναύσταθμος, ἥτις νά προσέχη καί νά φροντίξῃ διὰ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ στόλου, δηλαδή πυρίτιδα, σφαίρας, κατάρτια, ξυλικήν, φούρνους, μαγαζεῖα κλπ.»

[1827]

[Εμμ. Τομπάζης]

6

< ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗ ΤΟΜΠΑΖΗ* >

Ὁρκίζομαι εἰς τόν ἀληθινόν Θεόν, τόν ὑπερασπιζόμενον τόν δίκαιον, τόν ἐδικούμενον τόν κακόν καί παραβάτην τῶν ἠθικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετών. Ὁρκίζομαι εἰς τό θεῖον καί ἱερόν Εὐαγγέλιον, ὀρκίζομαι εἰς τήν ἐλευθερίαν καί εἰς τήν μέλλουσαν τοῦ ἔθνους ἀνεγερσιν, παρόντων τῶν ἀξιότιμων καπεταναίων τῆς πατρίδος μου τῆς "Υδρας, νά φυλάξω δσα ἀκολουθοῦν.

Αον. Νά ἀναδεχθῶ τήν προσωρινήν ἀξίαν τοῦ Ναυάρχου τοῦ Ναυτικοῦ "Υδρας, ἕως οὐ νά τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία μας εἰς τήν ὁποίαν ἡ πατρίς μᾶς ἐστελεε, κατὰ τήν κοινήν ψήφον τῶν συμπατριωτῶν μου καπεταναίων τήν ὁποίαν ἀναδέχομαι προθύμως καί μέ τήν ἀναγκαίαν φιλογένειαν.

Βον. Νά ἀκούω τὰς διαταγὰς τῆς Βουλῆς τῆς "Υδρας ὅπου ἤθελε τύχει νά μᾶς πέμψῃ.

Γον. Νά κινήσω τό ναυτικόν τῆς "Υδρας κατὰ τοῦ βαρβάρου τυράννου τῆς πατρίδος καί τῶν ὀπαδῶν του χωρίς νά βλάψω ἄλλον, ὅπου κριθῇ εὐλόγον ἀπὸ τό κοινόν κοινοβούλιον.

Δον. Εἰς ἀνυποτάκτους τόπους ἢ εἰς ἔχθρικόν πλοῖον νά σέβωμαι τήν περιουσίαν τῶν ἀθῶων ὁμογενῶν μας, τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὑπηκόων καί αὐτῶν τῶν Τούρκων ὅταν παραδίδωσι τὰ δπλα χωρίς πόλεμον.

* Γάκ. Τομπάζης, ο.π.", σσ. 39-40.

Εον. Ἐπειδή τό ναυτικόν μας εἶναι ἠνωμένον μέ τά πλοία τών άλλων νήσων, νά συνεργώ μετ' αὐτών εἰς τόν κοινόν σκοπόν κατά τήν ἀπόφασιν, ἣτις θέλει γίνεταί εἰς τά πολεμικά μας συμβούλια κατά καιρούς.

ΣΤ ον. Νά φέρω ἢ νά στείλω εἰς Ὑδραν τό μέρος τών λαφύρων δπου ὁ παρών στόλος ἤθελε κάμει διά νά τό μοιράσῃ ἢ πατρίς κατά τοῦς διορισθέντας νόμους.

Ζον. Ἄν παραβῶ τόν άνω έκτεθέντα δρκον μου κηρύττομαι άνάξιος τοῦ έμπιστευθέντος μοι ύπουργήματος καί ύπόχρεως νά δώσω λόγον εἰς τήν πατρίδα μου καί εἰς δλους τοῦς άρχηγούς τοῦ γένους.

Χίος Ἐν ἴτω Ἑλληνικῶ Στόλω τή 28 Ἀπριλίου 1821

Ὁ Ναύαρχος

Γιακουμάκης Ν. Τουμπάζης

Οἱ Καπεταναῖοι

Καπετάν Λάζαρος Πέτρου Λαλεχός

Καπετάν Αναστάσης Τσαμαδός

Καπετάν Δημήτρ. Ἀντωνίου Βόκου

Καπετάν Λάζαρος Παπα Μανώλη

Καπετάν Λευθέρης Γιάννη Γκιώνη

Καπετάν Γιάννης Γκέλις

Καπετάν Γιάννης Δονταζ

Καπετάν Ἰωάννης Δ. Βούργαρη

7

<ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙ ΠΑΝΤΟΣ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ*>

1. Ὅλα τά παραγγέλματα τών διαφόρων έργασιών τοῦ πληρώματος θά δίδονται ἀπό τό πρὸς τήν πρύμνην μέρος τοῦ καταστρώματος.

2. Ἄν μία τών φυλακῶν εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται τό πλήρωμα εἶναι μόνη εἰς ἔργασίαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, τά παραγγέλματα δίδονται ἀπό τόν ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἐπιφυλακῆς Ἀξιωματικόν, ἂν δέ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος δλον τό πλήρωμα, ὁ Πλοίαρχος, ἢ ὁ μετ' αὐτόν ἀνώτερος τών Ἀξιωματικῶν δίδει τά παραγγέλματα.

3. Ἀπαγορεύεται καί ἀπό τοῦ Πλοίαρχου καί ἀπό πάντα Ἀξιωματι-

* Κ. Βάρφης, Παλιές οδηγίες, σσ. 215-222.

κόν ανώτερον τοῦ ἐπί τῆς φυλακῆς Ἀξιωματικοῦ νά δίδῃ ἀπ' εὐθείας τὰ παραγγέλματα, διά νά μή συμβαίῃ σύγχυσις, καί διδομένων ἐνίοτε ἀντιφατικῶν παραγγεμάτων οἱ ναῦται ἀγνοοῦν ποίων ἀξιωματικῶν νά ἀκούσωσιν, ἀλλά τὰ παραγγέλματα, δίδονται πρὸς τὸν ἐπί τῆς φυλακῆς Ἀξιωματικόν, ὁ ὅποιος ἐξ ἄλλου εἶναι νά τὰ ἐκτελέσῃ.

4. Εἰς μόνους τοὺς ἀξιωματικούς συγχωρεῖται τὸ νά δίδωσι παραγγέλματα, καί νά ἀποτείνονται εἰς τοὺς εὐρισκομένους ἐπάνω εἰς τὰ κατάρτια.

5. Ἀπαγορεύονται αἱ φωναὶ καί τὰ τραγοῦδια εἰς τὸ γόρισμα τοῦ ἐργάτου καί εἰς τὸ ἀνέβασμα τῶν πανίων ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου. Αἱ τοιαῦται ἐργασίαι [συντονίζονται] μὲ τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ, ἐάν ὑπάρχῃ αὐλητῆς ἐπὶ τοῦ πλοίου.

6. Δέν συγχωρεῖται, ἐκτοῦ περιστάσεως κινδύνου, ἢ ἀπολύτου ἀνάγκης νά γίνεταί ἀρχὴ ἐργασίας τινός πρὶν ἕκαστος εὐρεθῆ εἰς τὴν θέσιν του. Διὰ τοῦτο τὸ μὲν πρῶτον μέρος τοῦ παραγγέλματος χρησιμοποιοῦν ὡς εἰδοποιητικόν μόνον, τὸ δὲ δεῦτερον ἐπιφέρει τὴν ἐνέργειαν, π.χ. διδομένου τοῦ παραγγέλματος «ν' ἀνοιχθεῖ ὁ Φλόκος» ὁ Ἀξιωματικὸς κράζει πρῶτον «ἐτοιμάστε τὸν φλόκον» ἀφοῦ ὁ Ναύκληρος ἢ ὁ κατὰ τὴν πλώρην εὐρισκόμενος Ἀξιωματικὸς ἀποκριθεὶς «ἐτοιμον», ὁ Ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς δίδει τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ παραγγέλματος, καί ὁ Ναύκληρος ἢ ὁ ὑποναύκληρος σημαίνει τὴν σφρίκτραν καί οἱ διὰ τὰς θέσεις τῶν εὐρισκόμενων ναῦται ἐνεργοῦν τὸ παράγγελμα.

7. Πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως καί ταραχῶν εἶναι ἀνάγκη ἕκαστος τοῦ πληρώματος νά γνωρίζῃ τὴν θέσιν του, ὁ δὲ Ἀξιωματικὸς θέλει παραγγέλει τὴν σιωπὴν καί θέλει προσέχει νά φυλάττωνται.

8. Ὅσακις δλο τὸ πλήρωμα εἶναι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἢ θέσις τοῦ, ἀμέσως μετὰ τοῦ Πλοίαρχου, ἀξιωματικοῦ εἶναι τὸ κατὰ τὴν πρύμνην μέρος, τοῦ δὲ ἀμέσως μετ' αὐτοῦ Ἀξιωματικοῦ, τὸ κατὰ τὴν πῶραν, οἱ δὲ λοιποὶ Ἀξιωματικοί, καί δόκιμοι εἶναι ἐσπαρμένοι ἀδιαφόρως ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὅπως ἠθέληεν κρίνει εὐλογον ὁ Πλοίαρχος νά τοὺς ὀρίσῃ.

9. Τὸ ἀνοίγμα καί μάζωμα τῶν πανίων τῶν διαφόρων καταρτίων πρέπει νά γίνεταί συγχρόνως, ὁσακις τὸ συγχωρὴ ὁ ἀριθμὸς τοῦ πληρώματος.

10. Θέλει εἶναι προσδιωρισμένον τὸ πλήρωμα ἐκάστης λέμβου (βάρκας) τοῦ πλοίου καί εἰς ἐπιστάτης ἔχων τὴν φροντίδα τῆς διατηρήσεώς της.

11. Δέν συγχωρεῖται νά μένῃ καμμία λέμβος εἰς τὰς πλευράς τοῦ πλοίου ἀλλὰ δένονται ἢ δπισθεν ἢ εἰς τὰ κοντάρια τὰ ὅποια ἐπὶ τούτου ἐκτείνονται πρὸς τὴν πῶραν τοῦ πλοίου.

12. Δέν συγχωρεῖται εἰς κανένα νά καπνίσῃ, νά καθίσῃ ἢ νά παίξῃ εἰς τά κατά τήν πρῶμην μαζύ τοῦ καταστρώματος, οἱ Ἀξιωματικοί καί οἱ δόκιμοι περιφέρονται εἰς τό μέρος αὐτό ἀλλά χωρίς νά ἐμποδίσωσι τοὺς ἐργαζομένους. ■

13. Δέν συγχωρεῖται τό κάπνισμα [πέντε λέξεις] τοῦ καταστρώματος ἢ τοῦ κοραδόρου ἐκτος ἂν [πέντε λέξεις].

14. Τό πλήρωμα ἐκάστου πλοίου ἂν ὁ ἀριθμός του τό συγχωρεῖ, διαιρεῖται εἰς τρεῖς φυλακάς, εἰδέ μή εἰς δύο τουλάχιστον.

Ἡ διάρκεια ἐκάστης φυλακῆς διορίζεται κατά τόν ἀκόλουθον τρόπον:

Ἀπό τήν Μεσημβρίαν ἕως εἰς τὰς 4 ὥρας M.M.

Ἀπό τὰς 4 ἕως εἰς τὰς 6.

Ἀπό τὰς 6 ἕως εἰς τὰς 8.

Ἀπό τὰς 8 ἕως τό Μεσονύκτιον.

Ἀπό τό Μεσονύκτιον ἕως τὰς 4 π. μ.

Ἀπό τὰς 4 ἕως εἰς τὰς 8.

καί ἀπό τὰς 8 ἕως τήν Μεσημβρίαν.

15. Ὁ κώδων σημαίνει ἀνά ἡμίσειαν ὥραν ἐκάστης φυλακῆς δηλαδή εἰς τὰ 30 λεπτά μετά τήν μεσημβρίαν μία φορά:

εἰς τήν 1 ὥραν M.M. δύο

εἰς τήν 1ην καί ἡμίσειαν τρεῖς

εἰς τήν 2αν ὥραν τέσσαρας

καί οὕτω μέχρι τῆς τέσσαρης M.M. δετε σημαίνει οκτώ, καί πάλι ἀρχεται κατά τόν αὐτόν τρόπον ἢ περίοδος τῆς Βας φυλακῆς.

16. Ὀλίγα λεπτά προ' τοῦ τέλους ἐκάστης φυλακῆς ὁ ὑποναύκληρος τῆς ἐπί τοῦ καταστρώματος φυλακῆς προσκαλεῖ τήν ἀκόλουθον φυλακὴν κράζων: «Φυλακή α, β ἢ γ' ἐπάνω» καί μετά δέκα λεπτά ὁ ὑποναύκληρος τῆς νέας φυλακῆς συνάξει αὐτήν ἐπί τοῦ καταστρώματος, ὁ δέ δόκιμος ἀναγιγνώσκει τόν ὀνομαστικόν κατάλογον καί πληροφορεῖται ἂν ὄλοι οἱ τῆς φυλακῆς εἶναι παρόντες καί οὕτως ἀλλάσσεται ἡ φυλακή.

17. Οἱ ναῦται τῆς 1ης Κλάσεως ὑπό τήν ὑπευθυνότητα τοῦ πρώτου τιμονιέρου κυβερνοῦν τό πλοῖον συναλλάσσονται δέ ἀνά δύο ὥρας.

18. Δύο σκοποὶ ἢ φύλακες ὀρίζονται ἐπί τούτου ἐκάστην νύκτα γιά νά εἰδοποιῶν ἂν φαίνεται γῆ ἢ κανένα πλοῖον. Τήν ἡμέραν δέ ὀρίζεται εἰς σκοπός ἐπί τοῦ καταρτιοῦ ὄστις ἐναλλάσσεται ἀνά πασαν ὥραν.

19. Τήν αὐγὴν ἐκάστης ἡμέρας πλύνεται τό κατάστρωμα τοῦ πλοίου, μετά ταῦτα προγεύεται τό πλήρωμα, δίδεται γι' αὐτό ἀνάπαισις 3/4 τῆς ὥρας διά τό πρόγευμα. Μετά τό πρόγευμα καθαρίζεται ἡ πλένεται ὁ κοραδό-

ρος καί μετά ταῦτα γίνεται ἡ ἐπίσκεψις τῶν κανόνιων. Ὁ Ἀξιωματικός τοῦ Πυροβολικοῦ γενικῶς καί ἕκαστος τῶν ἄλλων Ἀξιωματικῶν δι' ἑσούς ἀφορᾷ τὰ κανόνια τῆς Μοίρας του, παρατηροῦσι ἂν τὰ κανόνια εἶναι εἰς καλήν κατάστασιν, οἱ πυρόβολοι καθαροί, τὰ σχοινιά καλά δεμένα καί ὅλα εἰς τάξιν.

Ἐκαστος ὀφείλει νά καθαρίζει τὰ ὄπλα του τό πρωῖ καί ὁ Ἀξιωματικός τῆς φυλακῆς ἀσχολεῖ αὐτούς εἰς διάφορα ἔργα, δηλαδή εἰς κατασκευήν Σαλαμάστρων, εἰς στρίψιμον (σχοινίων) εἰς ράψιμον πανίων καί ἄλλα τοιαῦτα.

Μισήν ὥραν πρὸ τῆς Μεσημβρίας οἱ δόκιμοι ἔρχονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος διὰ νά παρατηρήσωσι τὴν ὥραν τῆς Μεσημβρίας καί τό πλάτος.

Τὴν μεσημβρίαν τό πλήρωμα γεύεται καί ἔχει μίαν ὥραν ἀναπαύσεως κατὰ τό γεῦμα.

Μετά τό γεῦμα ἡ φυλακή ἐνασχολεῖται εἰς διάφορα ἔργα ὡς πρὸ τοῦ γεύματος.

Εἰς τὰς 5 μετά τὴν Μεσημβρίαν ἐάν ὁ καιρὸς τό συγχωρὴ γυμνάζονται οἱ Ναῦται εἰς τὰ κανόνια, κατὰ τὴν γύμνασιν ταύτην διδάσκεται εἰς αὐτούς ὁ τρόπος τοῦ νά διευθύνουσι τὴν βολὴν πρὸς τὸν σκοπὸν, ἡ διαφορὰ τῶν πυριτοβολῶν (φυσικῆς) καί ἡ διαφορὰ τῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς πυριτοβολῆς.

Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δεῖπνᾷ τό πλήρωμα καί μετά τό δεῖπνον γίνεται κατάπαυσις πάσης ἐργασίας ἐάν δέν ἦταν ἀνάγκη.

20. Ἐκάστην δευτέραν καί παρασκευὴν πλένονται τὰ Ἐνθέματα τῶν ναυτῶν καί ὁ Κοραδόρος, κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἀνοίγονται ὅλα αἱ θυρίδες τοῦ καταστρώματος καί τοῦ Κοραδόρου διὰ νά ἀερισθῇ τό πλοῖον.

21. Ὅταν τό πλοῖον εἶναι εἰς τὸν λιμένα μετά τό πλύσιμον τοῦ καταστρώματος ὁ Ναύκληρος ἀπομακρυνόμενος ὀλίγον ἐπὶ μιᾷ λέμβου παρατηρεῖ ἂν αἱ ἀντένναι εἶναι εἰς θέσιν ὀρθογώνιον ὡς πρὸς τὰ Κατάρτια, ἂν τὰ σχοινιά εἶναι καλά τακτωμένα, καί τὰ πανιά δεμένα κατὰ τὴν τάξιν καί παστρικά.

22. Εἰς τὸν λιμένα καθ' ὃν καιρὸν πλένεται τό κατάστρωμα τοῦ πλοίου πρέπει νά βρέχωνται καί αἱ ἐξῶθεν πλευραὶ του.

23. Ὅσακις δύο καράβια πλησιάσουν συναπαντώμενα αὐτόπρωρα τό μὲν ἔχον τὸν ἄνεμον ἐκ δεξιῶν φυλάττει τὸν δρόμον του, τό δὲ ἔχον τὸν ἄνεμον ἐξ ἀριστερῶν ὑποχωρεῖ διὰ νά δώσῃ τόπον εἰς τό ἄλλο.

Τοῦτο γίνεται πάντοτε χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν μικροῦ ἢ μεγάλου πλοίου Πολεμικοῦ ἢ Ἐμπορικοῦ.

24. ' Οσάκις διάφορα πλοία συμπλέουν έκαστον αὐτῶν ἀκολουθεῖ τά κινήματα τοῦ πλοίου ἐπί τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Ναύαρχος, ἢ ὁ ἀρχαιότερος τῶν Πλοιάρχων. ' Ωσαύτως αὐτός [μία λέξι] δλα ἀναβιβάζεται καί καταβιβάζεται τήν σημαίαν των, σημαίνει τόν ὄρθρον καί τήν [μία λέξι] ἀκολουθοῦντα τό παράδειγμα τοῦ Ναυάρχου ἢ τοῦ ἀρχαιοτέρου Πλοιάρχου.

25. ' Οσάκις πλοῖον εἶναι ἀρραγμένον ἐντός τοῦ λιμένος, οἱ φύλακες τουφεκίζουν τήν αὐγήν καί σημαίνεται ὁ ἐγερτείας ἢ δέ Ναυαρχίς κανονιοβολεῖ ἀπαξ.

26. ' Από μέν τῆς ἔαρινῆς ἡμερίας μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἢ Σημαία ὑψώνεται εἰς τάς 8 ὥρας Σημαίνοντος τοῦ τυμπάνου, εἰς δέ τάς 9 μετά τήν μεσημβρίαν τουφεκίζουν οἱ φύλακες καί τό τύμπανον σημαίνει τήν ἀναχώρησιν, ὁ δέ Ναύαρχος κανονιοβολεῖ ἀπαξ. Ἀπό τῆς φθινοπωρινῆς ἡμερίας μέχρι τῆς ἔαρινῆς ἢ σημαία ὑψώνεται ὑπό τόν ἦχον τοῦ τυμπάνου κατά τήν 9ην ὥραν, ὁ δέ τουφεκισμός τῶν φυλάκων πρὸς σήμανσιν τῆς ἀναχωρήσεως ὡς καί ὁ Κανονοβολισμός γίνεται κατά τήν 8 μετά τήν μεσημβρίαν.

- 27. ' Ἡ σημαία καταβιβάζεται πάντοτε συγχρόνως μέ τήν Δύσιν τοῦ ἡλίου.

28. Εἰς τάς 9 $\frac{1}{2}$ M.M. σβύνονται δλα τά φῶτα εἰς τόν Κοραδοῦρον, ἐκτὸς ἐνός εἰς τά μικρότερα πλοῖα καί μέχρι τῶν τριῶν εἰς τά μεγαλύτερα, τά ὅποια μένουν δλην τήν νύκτα, διοριζομένων φυλάκων στό νά προσέχουν αὐτά ἢ Ἐκτέλεσις τοῦ σβυσίματος τῶν φώτων ἀνατίθεται εἰς τόν ὑποφρουρόν ἢ εἰς ἀπουσίαν τοῦ ὑποφρουροῦ εἰς ὁποῖον τῶν ὑπαξιωματικῶν του ἀναθέσῃ ὁ Πλοίαρχος.

29. Συγχωράτε εἰς τοὺς ἀξιωματικούς νά ἔχωσι φῶς ἕως εἰς τάς 11 M.M. ὁ δέ ἀξιωματικός τοῦ πυροβολικοῦ ἔχων τήν ἐπιστασίαν του νά μή συγχωρή νά μένη μετά τήν ὥραν ταύτην.

30. " Ὄταν πλοῖον ἢ πλοῖα ὁποιαδήποτε εὐρίσκονται εἰς τόν λιμένα δπου ὁ Ναύσταθμος, ὑψώνουν καί καταβιβάζουν τήν σημαίαν των συγχρόνως μέ τήν τοῦ Ναυστάθμου.

31. Δέν εἶναι συγχωρημένον εἰς κανέν πλοῖον νά κανονοβολίση ἐπί παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μοίρας ἢ τοῦ Ναυάρχου ἀνευ τῆς ἀδειας τοῦ.

32. " Ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος τά πληρώματα γυμνάζονται εἰς τόν Κανονοβολισμόν πρὸς τόν σκοπόν, συγχωρεῖται τό ἐξοδον μιᾶς πυριτοβολῆς καί μιᾶς σφαίρας ἀνά πᾶν κανόνι τήν ἑβδομάδα, ὡσαύτως τριῶν «βολῶν» ἀνά πᾶν «τουφέκι» οἱ δέ Πλοίαρχοι ὀφείλουν νά ἐκθέσωσι εἰς τόν Μοίραρχον ἢ εἰς τόν Ναύαρχον, δι' ἀναφοράς των τό ἀποτέλεσμα ἐκάστου γυμνασίου γνωστοποιῶντες τήν ἀπόφασιν, τό μέγεθος τοῦ σκοποῦ, τόν ἀριθμόν τῶν

βολών οι όποιες επέτυχον και τά ὄνόματα τών πυροβολητών, οι όποιοι διηθύθουν τās βολās ταύτας.

33. Ὁ Πλοίαρχος γεύεται εἰς χωριστὴν τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσκαλεῖ ἀλληλοδιαδόχως ἀνά ἓνα τών Ἀξιωματικῶν καὶ τών δοκίμων ἢ εἰς περισσοτέρους ἐάν Θέλη.

34. Οἱ Ὑποπλοίαρχοι καὶ οἱ λοιποὶ Ἀξιωματικοὶ οἱ ἔχοντες βαθμὸν Ὑποπλοίαρχου γεύονται εἰς κοινὴν τράπεζαν εἰς τὴν ὁποίαν ἤμποροῦν νά προσκαλοῦν ἀλληλοδιαδόχως ἓνα τών Σημαιοφόρων ἢ ἓνα τών δοκίμων.

35. Οἱ Σημαιοφόροι καὶ οἱ δόκιμοι γεύονται ὁμοῦ, καὶ ὁ Ναύκληρος, ὁ πρῶτος ξυλουργός, ὁ Ὑπαξιωματικὸς τών πυροβολικῶν καὶ οἱ λοιποὶ Ὑπαξιωματικοὶ ἔχουν ὡσαύτως κοινὴν τράπεζαν.

8

< ΠΟΙΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ* >

1. Ὅστις εἴτε κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς ἐπὶ τοῦ Ἑλλ[ηνικοῦ] Στόλου κτυπήσῃ τὸν ἀνώτερόν του θανατώνεται διὰ τυφεκισμοῦ.

2. Ὅστις εἴτε κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς ἐπὶ τοῦ Ἑλλ. Στόλου φοβερῖσῃ καὶ κτυπήσῃ τὸν ἀνώτερόν του φυλακώνεται διετίαν ολόκληρον, καὶ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ Ναυτικόν.

3. Ὅστις κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς ἐπὶ τοῦ Ἑλλ. Στόλου ἐκφωνήσῃ λόγους στασιαστικούς καθ' οἷασδήποτε ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἢ ἐπὶ τοῦ στόλου φυλακώνεται ἀπὸ ἑνὸς μέχρι τριῶν μηνῶν φυλακῆ. Εἰς ἐπανάληψιν δέ φυλακώνεται ἓν ἔτος καὶ ἀποβάλλεται.

4. Ὅστις εἴτε κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς συνωμώσῃ κατὰ τῆς ἀσφαλείας, ἢ τῆς ἐλευθερίας ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ φυλακώνεται τριετίαν ολόκληρον καὶ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ Ναυτικόν.

5. Ὅστις εἴτε κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς συνωμώσῃ κατὰ τῆς ἀσφαλείας, κατὰ τῆς ἐλευθερίας, ἢ κατὰ τοῦ πλοίαρχου φυλακώνεται ἐπταετίαν καὶ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ Ναυτικόν.

6. Ὅστις εἴτε κατατεταγμένος εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ ἐθελοντὴς ἐπὶ τοῦ Ἑλλ. Στόλου λιποτακτῆσῃ ἢ δραπετεύσῃ προ' τοῦ ἐχθροῦ ἢ δώσῃ πρὸς

---

* Κ. Βάρφης, Ναυτικὸς Κώδικας.

αυτόν επιβλαβείς πληροφορίες ή όποιεσδήποτε άλλες προσθήκη θανατώνεται διά τυφεκισμόΟ.

7. "Όστις είτε κατατεταγμένος εις τό 'Ελλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοῦ 'Ελλ. Στόλου κλέψη πράγματα μή ανήκοντα εις τό έθνος ζημιούται δλου τοῦ μισθοῦ καί έκ τών λειών ανάλογόν του καί αποβάλλεται αίσχρώς άφοῦ έκτεθή επί τοῦ πλοίου φέρων επί τών ώμων του πρόγραμμα έχον έπιγεγραμμένην τήν λέξιν «Κλέπτης».

8. "Όστις είτε κατατεταγμένος εις τό 'Ελλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοῦ 'Ελλ. Στόλου λιποτακτήση ή δραπετεύση ζημιούται τόν μισθόν καί έκ τών λειών ανάλογόν του, φυλακώνεται ολόκληρόν εξαμηνίαν καί αποβάλλεται από τό 'Ελλ. Ναυτικόν.

9. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό 'Ελλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοῦ 'Ελλ. Στόλου κλέψη πράγματα έκτιμώμενα άξίας μεγαλυτέρας τών δύο δίστηλων χωρίς νά λιποτακτήση ζημιώνεται τόν μισθόν του καί έκ τών λειών ανάλογόν του καί φυλακώνεται από τριών μέχρι έξι μηνών φυλακήν. Είς επανάληψιν διπλασιάζεται ή ποινή τής φυλακίσεως καί αποβάλλεται.

10. Αν ή τιμή τών κλοπιμαίων δέν υπερβαίνει τά δύο δίστηλα ζημιούται ενός μηνός μισθόν καί φυλακώνεται από ενός μέχρι τριών μηνών, εις επανάληψιν διπλασιάζεται ή ποινή τής ζημίας καί τής φυλακής καί αποβάλλεται.

11. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό 'Ελλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοῦ 'Ελλ. Στόλου ὕβριση ανώτερόν του ζημιούται τριών μηνών μισθοῦ καί φυλακώνεται από ενός μέχρι έξι μηνών φυλακήν.

12. "Αν ή τιμή τών κλεμμένων πραγμάτων δέν υπερβαίνει τά δύο δίστηλα ζημιούται ενός μηνός μισθοῦ καί φυλακώνεται ενα μήνα. Είς επανάληψιν τοῦ άμαρτήματος ζημιούται μέ δίμηνον μισθόν, φυλακώνεται δύο μήνας καί αποβάλλεται.

13. 'Ο κλέπτης επίσης καί ο'ποίος λαμβάνει ποινήν ὕποχρεοῦται καί νά επιστρέψη τά κλεμμένα ε'ίτε [...].

14. "Όστις κλέβει ή επιχειρήσει νά κλέβη πυρίτιδα από τήν πυριταποθήκην ζημιούται δλον τόν μισθόν, τά έκ τών λειών αναλογοῦντα καί φυλακώνεται διετίαν.

15. Πᾶσα κλοπή λείας πριν άποφασισθή λεία από τό ανήκον δικαστήριον θεωρείται ως κλοπή καί ολικώς τιμωρείται κατά τά 10 καί 12 άρθρα.

16. Πᾶσα κλοπή λείας μέ τήν άπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου θεωρείται ως κλοπή έθνικών πραγμάτων καί ό κλέπτης τιμωρείται κατά τά 9 καί 10 άρθρα.

17. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοϋ Έλλ. Στόλου ύβρίση άνωτερόν ζημιούται τριών μηνών μισθοϋ και φυλακώνεται από ενός μέχρις έξι μηνών φυλακήν.

18. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοϋ Έλλ. Στόλου σηκώση χειρα ένοπλον κατά άλλου όμοιοβάθμου ή κατωτέρας κλάσεως ζημιούται τόν μισθόν και τό εκ τών λειών ανάλογον και φυλακώνεται μήνας τρεις. Έάν .δέ πληγώση διά τοϋ δπλου ή τοϋ ξύλου ζημιώνεται τόν μισθόν και τό εκ τών λειών ανάλογόν του και φυλακώνεται επί έτος.

19. "Όστις κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν φανερωθή δειλός ή άνανδρος ένώπιον τοϋ έχθροϋ ζημιούται έν μισθόν και τό εκ τών λειών ανάλογόν του και αποβάλλεται αίσχροϋς φέρων επί τών ώμων πρόγραμμα έχον επιγεγραμμένην τήν λέξιν Δειλός.

20. "Όστις ειτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν ή έθελοντής θέλήση άνευ άδειας τοϋ πλοιάρχου νά καταβιβασθή ή σημαία τοϋ πλοίου ή άλλωστε παραδοθή τό πλοίο αποβάλλεται (ΑΙΣΧΡΩΣ) και φυλακώνεται τριετίαν.

21. "Όστις ειτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν ή έθελοντής καταβιβάση τήν σημαίαν ένώπιον τοϋ έχθροϋ άνευ έντολής τοϋ πλοιάρχου θανατώνεται διά τυφεκισμοϋ.

22. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν ή έθελοντής επί τοϋ Έλληνικοϋ Στόλου παρακούση έκουσίως ή εκ προμελέτης τάς διαταγάς τοϋ άνωτέρου του ζημιούται ενός μέχρι τριών μηνών μισθοϋ και φυλακώνεται ενός μέχρι τριών μηνών φυλακήν.

23. "Όστις ε'ίτε κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν παρακούση έξ άμελείας τάς διαταγάς τοϋ άνωτέρου του ζημιούται δέκα ήμερών μέχρις ενός μηνός μισθόν εις επανάληψιν έκτος τής άνωτέρω ζημιάς υποβιβάζεται εις κατωτέραν κλάσιν.

24. "Όστις κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν άμελει τά χρέη και λείπει τήν προωρισμένην ώραν τής φυλακής ή βραδύνει ύπερ τό δέον ν' άνεβή επί τοϋ καταστρώματος προσκαλούμενος κατά τόν συνήθη τρόπον, ζημιούται δέκα ήμερών μέχρις ενός μηνός μισθοϋ και περιορίζεται από μίας μέχρι δέκα ήμερών εις επανάληψιν έκτος τής άνωτέρω ποινής και υποβιβάζεται.

25. "Όστις κατατεταγμένος εις τό Έλλ. Ναυτικόν έξέλεθη τοϋ πλοίου άνευ άδειας τοϋ άνωτέρου του ή δέν επιστρέψη έν καιρῷ ζημιούται 15 ήμερών μέχρις ενός μηνός μισθοϋ. Έάν δέ αί περιστάσεις βαρύνουν, τό

πταίσμα θά υποβιβάζεται εις κατωτέραν κλάσιν ή καί θά αποβάλλεται.

26. "Οστις κατατεταγμένος εις τό 'Ελλ. Ναυτικόν αποδειχθή ανάξιος νά εκπληροϊ τά έργα τής κλάσεως εις τήν ὅποιαν κατετάχθη υποβιβάζεται εις άλλην ανάλογον τής ικανότητάς του κλάσιν.

27. "Οστις άνευ διαταγής φέρει ή συγχωρήση εις άλλον νά φέρη επί τοῦ πλοίου ε' ἴδη ἔμπορίου" αν μὲν ὁ συγχωρήσας τοῦτο εἶναι ὁ διοικητής τοῦ πλοίου ὑστερεῖται διετίαν ὀλόκληρον τήν διοίκησιν παντός πλοίου καί τοῦ ἀνήκοντος εις αὐτόν μισθόν, καί ἐκ τῶν λειῶν ἀνάλογόν του. "Αν δέ εἶναι ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν ή τῶν άλλῶν κατατεταγμένων εις τό 'Ελλ[ηνικόν] Ναυτικόν ὑστερεῖται ἴσασύτως ἑνός ἔτους μισθοῦ καί τό ἐκ τῶν λειῶν ἀνάλογον καί πᾶν δικαίωμα προβιβασμοῦ κατά διετίαν αν δέ εἶναι ἑθελοντής καταδικάζεται εις χρηματικήν ζημίαν. Τό καθ' ὄλον τῶν ἀνωτέρω περιστάσεων πρᾶγμα κρατεῖται εις ὄφελος τοῦ καταστήματος τῶν ἀπομάχων τοῦ Ναυτικοῦ.

28. "Οστις φέρει επί τοῦ πλοίου άνευ ἀδείας ή διαταγής καυστικήν ὕλην, ή πυρίτιδα, θειον, αν μὲν εἶναι ἀξιωματικός αποβάλλεται, αν δέ ἐκ τῶν άλλων κατηγοριῶν εις τό Ναυτικόν ή ἑθελοντής ζημιοῦται δίμηνον μισθόν, καί τό ἐκ τῶν λειῶν ἀνάλογον καί φυλακώνεται ἕνα μήνα.

29. Τήν αὐτήν ποινήν λαμβάνει καί ὁστις διορίζεται νά προσέχη τό πλοῖον ή άλλην καυστικήν ὕλην καί δέν καταβάλει τήν [...] προσοχή.

30. "Οστις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ 'Ελλ. Ναυτικοῦ φανή δειλός ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ καθαιρεῖται καί αποβάλλεται ἀπό τό Ναυτικόν.

31. "Οστις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ δέν ἐμψυχώνει μέ τήν ἀνήκουσαν δραστηριότητα καί μέ τό παράδειγμά του τούς Νᾶύτες ἐν καιρῷ πολέμου αποβάλλεται ἀπό τό Ναυτικόν.

32. "Οστις τῶν ἀξιωματικῶν παρακούση τόν ἀρχηγόν του ἀρνούμενος ρητήν τήν ἐκτέλεσιν τής προσταγής του υποβιβάζεται εις κατώτερον βαθμόν. "Αν δέ ὕβριση ή φοβερύση συγχρόνως μέ τήν ἀρνησιν, καθαιρεῖται εις τήν μίαν καί εις τήν άλλην περίπτωσιν εἶναι εις βάρος τοῦ [...] ἀξιωματικοῦ ἀλλά συνεπεία τής παρακοῆς του.

33. "Οστις τῶν ἀξιωματικῶν ἀφίση τό κατάστρωμα τήν ὥραν τής φυλακῆς (ἐκτὸς αν ὕπαγη νά κοινοποιήση τι εις ἀνώτερόν του ή οὔτως ή άλλως ἐκτὸς ἀπολύτου ἀνάγκης) υποβιβάζεται εις κατώτερον βαθμόν, εις ἐπανάληψιν τοῦ πταίσματος αποβάλλεται.

34. Ἐάν χαθῆ κατάρτι ή πανί ἑνός πλοίου διά τήν ἀμάθειαν ή τήν ἀνικανότητα τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ φυλάσσοντος δταν συμβῆ τέτοια ζημία, ὁ ἀξιωματικός οὔτος καταδικάζεται εις ζημίαν μή ὑπερβαίνουσα τόν ἑτήσιον

μισθόν του καί ὑποβιβάζεται εἰς κατώτερον βαθμὸν ἀναλόγως μέ τήν ἀμάθειαν ἢ τήν ἀνικανότητα τούτου.

35. "Ἄν διὰ τήν ἀμέλειαν ἢ διὰ τήν ἀνικανότητα ἀξιωματικῶς ἐπιπέση τὸ πλοῖον εἰς ἄλλον ἢ ναυαγήση κατὰ τήν ὥραν τῆς φυλακῆς του ὁ ἀξιωματικός οὗτος ὑποβιβάζεται εἰς βαθμὸν κατώτερον ἢ καθαιρεῖται καί ἀποβάλλεται ἢ καί φυλακῶνεται ἀπὸ 6 ἕως 18 μῆνας φυλακῆν κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀμελείας του ἢ ἀνικανότητός του.

36. Ἐάν πλοῖον κυριευθῆ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν ἐκ προδοσίας ἢ ἐχθρότητος τοῦ πλοιάρχου ὁ πλοίαρχος θανατώνεται διὰ τυφεκισμοῦ.

37. Ἐάν πλοῖον ναυαγήση ἐξ ἀμελείας ἢ ἀνικανότητός τοῦ Πλοιάρχου, ὁ Πλοίαρχος καθαιρεῖται καί καταδικάζεται εἰς φυλακῆν ἑνὸς μέχρι τριῶν ἐτῶν κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀμελείας του.

38. Εἰς τήν αὐτὴν ποινὴν καταδικάζεται ὁ πλοίαρχος ἐάν δέν ἀφήσῃ τὸ ναυαγοῦν πλοῖον του ἐσχατος πάντων.

39. Ἐάν πλοῖον προσκρούσῃ εἰς ὕφαλον ἢ ζημιωθῆ κατάρτι ἢ πάθῃ ἄλλην ζημίαν ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἀνικανότητα τοῦ πλοιάρχου, ὁ πλοίαρχος ἀφαιρεῖται τὴν πλοιαρχικὴν.

40. Ἐάν ἀρχηγὸς μοίρας ἢ πλοίαρχος Ἑλλ. Πολεμικοῦ πλοίου ἀρνηθῆ τὴν δυνατὴν συνδρομὴν εἰς πλοῖον ἢ πλοῖα εἴτε φίλης εἴτε οὐδετέρας δυνάμεως, εἴτε ἐχθρικά κινδυνεύοντα ζητοῦντα βοήθεια ἢ ἀρνηθῆ τὴν [...] εἰς πλοῖα ἐμπορικά ἑλληνικά, καθαιρεῖται καί κηρύττεται ἀνάξιος.

41. Ὅστις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλλ. Ναυτικοῦ ἐπιφορτισμένος τὴν συνοδεῖαν πλοίου παραιτεῖται [...] καθαιρεῖται καί φυλακῶνεται τριετίαν.

42. "Ὅστις τῶν πλοιάρχων πολεμικοῦ πλοίου παρακούσῃ ἐν γνώσει τὰς προσταγὰς, ἢ τὰ σημεῖα τοῦ Ναυάρχου, ἢ τοῦ Μοιράρχου, ἢ τοῦ ἀρχηγοῦ ἀπὸ τὸν ὅποιον διωρίσθη στερεῖται τὴν πλοιαρχίαν ἂν δέ ἢ παρακοῆ [...] τὴν [...] τοῦ πλοίου του, ἢ ἄλλου πλοίου τοῦ στόλου, καθαιρεῖται. "Ἄν παρακούσῃ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ θανατώνεται διὰ τυφεκισμοῦ.

43. "Ὅστις τῶν ἀξιωματικῶν ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κατατεταγμένους εἰς τὸ Ἑλλ. Ναυτικὸν ἢ τοὺς ἐθελοντὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλλ. Στόλου ποινὴν ἀυθαίρετον, στηριζομένην εἰς ἀπόφασιν τοῦ ἀνήκοντος πολεμικοῦ συμβουλίου καθαιρεῖται ἢ φυλακῶνεται μέχρι τριετίαν κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς παρ' αὐτοῦ ἐπιβληθείσης ἀυθαίρετου ποινῆς.

44. "Ὅστις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου ἀποδειχθῆ δολιούμενος τὴν κυβέρνησιν ἢ καί ἀπλοῦν πολιτικὴν ἢ λάβῃ μέρος εἰς συμφωνίας ζωοτροφῶν διὰ λογαριασμόν τῆς Κυβερνήσεως ἢ μεταχειρισθῆ δολίως τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς αὐτὸν πράγματα ἢ πραγματεύεται τοὺς μισθοὺς καί τὸ ἐκ τῶν λειῶν

ανάλογον τών Ναυτών, ή έπιχειρή έργον ανάξιον τοῦ χαρακτηρός άξιωματικοῦ, καθαιρεΐται καί άν ή περίστασις τόν ένοχοποιεΐ περισσότερον καταδικάζεται καί εΐς φυλακήν μή ύπερβαΐνουσα δμωσ τήν διετίαν.

45. Παñ έγκλημα μή διαλαμβανόμενον εΐς τά άνωτέρω άρθρα, τιμωρεΐται κατά τήν άπόφασιν τοῦ έπί τούτων συγκαλουμένου μεγάλου πολεμικοῦ Συμβουλίου, ή δέ μεγΐστη ποινή τήν όπόϊαν τοῦτο δύναται νά έπιβάλη εΐς τά τοιαῦτα έγκλήματα δέν ύπερβαΐνει τήν τριετή φυλακήν.

46. Παñ πταΐσμα μή διαλαμβανόμενον εΐς τά άνωτέρω άρθρα κατά τήν άπόφασιν τοῦ έπί τοῦ συγκαλουμένου μικροῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, αΐ δέ παρ' αὔτου διωργανωμένοι ποινάΐ εΐναι ή στερησίς του [...] ό περιορισμός τοῦ πταΐσματος από μιᾶς μέχρι 10 ήμερών, ή στερησις άλλης τροφής έκτός άρτου καΐ ὕδατος από μΐας μέχρι δέκα ήμερών, ή στερησις μέχρις ενός μηνός μισθοῦ, ή παñ άλλο τοιοῦτου είδους ποινή έκτός τής μαστιγώσεως ήτις άπαγορεύεται εΐς τό Έλληνικόν Ναυτικόν.

9

< ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ 29ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ* >

Διάταγμα Άριθ. 17. Ίουνίου 29 1828

Έπειδή ή έπί τών Ναυτικών Γραμματεΐα παρέστησεν εΐς ήμάς, δι πλοίαρχός τις δευτέρας τάξεως, ώς άρχηγός Μοΐρας, άπορεΐ έάν άρκεΐ διά τήν αὔτην θέσιν του νά ένδυθή μέ τόν διαταχθέντα ιματισμόν, κατά τόν βαθμόν του μόνον, χωρίς ούδεμΐας προσθήκης, ή έάν εΐναι ίσως ύπονοούμενον, δι ή θέσις φέρει τόν ιματισμόν κατά τόν εΐς μοΐραρχον άναγκαΐον.

ήμεΐς ΐνα παύσωμεν τήν άπορίαν ταὔτην καΐ ΐνα εύχαριστήσωμεν εύγενή φιλοτιμίαν.

Διατάττομεν

Αον) ό πλοίαρχος δευτέρας τάξεως καθώς καΐ ό άπλοῦς ὕποπλοίαρχος α' τάξεως, δταν διορισθώσιν εΐς διεύθυνσιν μοΐρας συγκειμένης έκ πλοίων δικατάρτων ή τρικατάρτων εΐς άριθμόν τουλάχιστον τών δύο έχουσι τό δικαΐωμα νά φέρωσιν έπί τοῦ περιδερίου τοῦ ιματισμοῦ τοῦ βαθμοῦ των, έν μορφή δοκίδων, τά παράσημα τοῦ Μοιράρχου,

Βον) τελειωθείσης τής αὔτης άρχηγίας των, ή Κυβέρνησις θέλει ή τούς δώσει τήν άδειαν ν' άφήσουν τάς αὔτάς δοκίδας μέχρι τοῦ προβιβασμοῦ των

* Ι. Λαζαρόπουλος, Τό Πολεμικόν Ναυτικόν, σσ. 376-377.

είς βαθμόν ανώτερον ή δχι καί τοῦτο κατά τήν εύχαρίστησιν τήν οποιαν έπροξένησεν είς αύτήν ό τρόπος καθ' δν έξεπλήρωσε τά χρέη τής έμπιστευθείσης άρχηγίας.

Ό επί τών Ναυτικών Γραμματεός θέλει κοινοποιήσσει τό παρόν διάταγμα είς τήν Ναυτικήν Ύπηρεσίαν, ήτις θέλει τό δημοσιεύσει είς δλον τόν στόλον καί θέλει τό έκτελέσει καθ' δλα.

10

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ Μ. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ* >

Πρός τόν επί τών Ναυτικών Γραμματέα τής Κυβερνήσεως
Β. Α. Καποδίστρια

Έκλαμπρότατε Κώμη!

Σπεύδω νά έκφρασθώ τήν πρόσ Υ. Ε. εύγνωμοσύνην μου διά τήν μεγάλην καλοκαγαθίαν ήν πρόσ έμέ έλάβετε, ώστε διαλυθέντος τοῦ επί τής Καρτερίας πληρώματος έφ' ής έίμην καί ό ύποφαινόμενος δοῦλός Σας Σημαιοφόρος, καί μ' έδιωρίσατε επί τοῦ Κίμβρου φέροντα τόν άυτόν βαθμόν. Τό μεγαλώτατον τοῦτο δείγμα τής πρόσ έμέ εύνοίας Σας Έκλαμπρότατε! μέ βιάζει είς τό νά τολμήσω νά Σας προσφέρω τόν έαυτόν μου είς δ,τι ήθέλατε καί περαιτέρω μ' έγκρίνει καί διά τής παρούσης μου τολμώ νά Σας παρακαλέσω νά μέ καταγράψετε πρώτον είς τόν Κατάλογον τοῦ όργανισμοῦ τών Ναυτικών καί δχι μόνον δι' δσον καιρόν καταγραφώσιν άπαντες, άλλ' δσον θελήσετε.

Σας παρακαλώ ώσαύτως αν έγκρίνετε νά εύχαριστηθήτε νά μοί σταλώσιν τά έθν[ικά] Ίμάτια διά νά τά ένδυθώ πρώτος, νά δείξω τό παράδειγμα καί είς άλλους, καί διά νά καυχώμαι διτι πρώτος ήξιώθην νά ένδυθώ τό έθνικόν Ίμάτιον επί τοῦ οποιου όρκίσθην άπαξ, όρκίζομαι καί αύθις νά χύσω τήν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αίματός μου.

Έντοσούτω προσκυνώντάς Σας Σας προσφέρω τό Σέβας μου
καί τήν διά βίου άφοσίωσίν μου

Τήν 28 Ύπριλίου 1830

Έν Πόρφ

επί τοῦ έλλ. έθν. Βρικίου ό Κίμβρος

ό επί τοῦ Κίμβρου Σημαιοφόρος

Μ. ΠαππάζογλουςΨαριανός

* Γ.Α.Κ./ Αρχείον Βλαχογιάννη, Α', φακ. 104.

11

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ. ΣΑΧΙΝΗ* >

Ἄριθ. 962

Πρός Τήν Ἐπί Τών Ναυτ. Γραμματεῖαν Τῆς Κυβερνήσεώς

Βλέπων μέ χαράν τούς ἐπί τῆς Κορβέττας νεωτέρους Ναύτας, δι ἀρχισαν νά ἐφαρμόζωνται μέ φιλοτιμίαν εἰς τήν Ἐπιτοπικήν, καί τήν ἀλλήνων Τακτικῶν γύμνασι, εἰς τήν ὁποίαν ἐκρίνα ὠφέλιμον νά τούς παροτρύνω, γυμνάζων αὐτούς ἐν τοσοῦτς»» μόνος ὁσον δύναμαι [...] καί παρατηρῶν δι ἀνίσως ἤθελαν ἐξακολουθήσει τήν γύμνασι συντονώτερον διά τίνος τῶν Στρατιωτικῶν ἐπί τούτς«» διωρισμένου, ἤθελαν ἐπιδώσει ἐντός ολίγου, σπεύδω νά γνωστοποιήσω αὐτό τοῦτο τῇ Γραμματεῖί*, ὥστε ἄν τό ἐγκρίνη νά διορίση νά μᾶς δοθῇ ἐπί τῆς Κορβέττας τῶν Τακτικῶν τις ἰκανός εἰς τό νά διδάσκη τά περί τήν ὄπλασκήν καί τάλλα [...].

Καί ἐπειδή κατά τό 1828 μεταξύ τῶν Τακτικῶν οἱ ὅποιοι μοί εἶχον δοθῇ ἐπί τῆς Κορβέττας εἰς τήν περί τήν Εὐβοίαν Πολιορκίαν, ἐγνώρισα τόν λοχίαν Νικόλαον Μάνον Ζαγοραῖον φανέντα εἰς ὄλον ἐκεῖνο τό διάστημα οἶνδρα τιμιώτατον, καί περί τά χρέη του ἀκριβέστατον, ἀνίσως εὐρίσκηται ὁ αὐτός ἐνταῦθα, καί ἐμπορῇ νά διδάξῃ ταῦτα, ἤτο ἐπιθυμητόν νά μᾶς δοθῇ αὐτός ὡς ἐγνωσμένος τούς τρόπους, εἰς ἐλλειψιν δέ, ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἤθελεν ἐγκριθῇ.

Τήν αὐτήν καί πλειοτέραν ἐτι χρεῖαν ἔχομεν καί ἐνός τῶν τακτικῶν πυροβολιστῶν ἰκανοῦ νά γυμνάσῃ τούς ναύτας εἰς τήν μεταχείρησιν τῶν κανονιῶν, γύμνασις ἢ ὁποία συγχρόνως ἐμπορεῖ νά ἐκτελήται κατ' ἄμοιβήν.

Τρέφων ἀγαθᾶς ἐλπίδας δι αἱ τόσον ὠφέλιμοι κατά πάντα γυμνάσεις θέλουσι προξενήσει κάλλιστα ἀποτελέσματα καί διεγείρει τό φιλότιμον εἰς τό Ναυτικόν ἐν γένει, δέν ἀμφιβάλλω δι ἐγκρίνουσα τήν πρότασιν ταύτην ἢ Γραμματεῖα θέλει μᾶς ἐπιταχύνει τήν προμήθειαν τῶν δύο τούτων τακτικῶν ἵνα ἐνισχύσωμεν τήν ἤδη ὑπόθετον διάθεσιν τῶν νέων προσβιβάζοντες αὐτούς βαθμηδόν εἰς τήν περί τά τακτικά σπουδαιοτέραν γύμνασι.

Μέ τό ὀφειλόμενον δέ σέβας μένω

Τῇ 14 Αὐγούστου 1830
Ἐπέναντι Ναυπλίου
ἀπό τῆς Κορβέττας ἢ Ἰδρα.

ὉΜοίραρχος
Γ.Σαχίνης

* Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη, Α \ φάκ. 105.

12

<ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΡΟΣ Γ. ΣΑΧΤΟΥΡΗ*>

Αριθ. 618.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπειδὴ εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μόνον διτὴ ἀποκλείεται στενὰ διὰ θαλάσσης μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Βασιλαδίου, ἐμβαίνουν μόνον τοῦτο τροφαὶ ἀπὸ μέρους τῆς ξηρᾶς, ἔπειδὴ ἡ πόλις τῆς Πρεβέζης καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη κείμενα εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον χρησιμεύουν ὡς ἀποθήκαι τοῦ διωρισμένου διὰ τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, καθὼς καὶ διὰ τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα κατέχουν ἀκόμη μίαν γραμμὴν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ διὰ μέσου τῶν ὁποίων ὁ ἐχθρὸς δύναται νὰ βαστᾷ τὴν ρηθεῖσαν φρουρὰν.

Καὶ ἐπειδὴ εἶναι χρέος τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐμποδίζῃ καθ' ὅσον τὰ μέσα τῆς τὴν συγχωροῦν, τὴν εισαγωγὴν τῶν τροφῶν, τῶν πολεμεφοδίων, καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους πολεμικῆς λαθρεμπορίας εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Κατὰ συνέπειαν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 677 ψηφίσματος,

Θεωρήσας καὶ τὰς ἀναφοράς τοῦ Ἀρχιστρατήγου Κυρίου Ρ. Τζούρτζ, διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖ τὴν σύμπραξιν ναυτικῆς δυνάμεως, διὰ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν Πρέβεζαν καὶ ἐκ τούτου νὰ προξενήσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου πολεμικοῦ κινήματός του.

Διατάττει τὰ ἀκόλουθα·

Ἄρθρον 1. Ὁ Ἀντιναύαρχος Σαχτούρης θέλει διαταχθῆ νὰ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ναυτικὴν μοῖραν ἓνα ἰκανὸν ἀριθμὸν κανονοφόρων βαρκῶν καὶ ἄλλων ἐνόπλων πλοιαρίων, νὰ συνθέσῃ ἐξ αὐτῶν στολίσκον, καὶ νὰ τὸν διευθύνῃ εἰς Δραγαμέστον, ὅπου νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Ἀρχιστρατήγου κυρίου Ρ. Τζούρτζ.

Ἄρθρον 2. Ὁ Ἀρχιστράτηγος θέλει λάβῃ τὰ ἀρμόδια μέτρα διὰ νὰ συστήσῃ τὸν ἀποκλεισμόν ἐμπροσθεν τῆς Πρεβέζης, δίδων περὶ τούτου τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς καὶ ὁδηγίας εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ ῥηθέντος στολίσκου.

Ἄρθρον 3. Προκηρύττων τὸν ἀποκλεισμόν θέλει φροντίσει νὰ ἀπαγορεύσῃ, τὴν κατάσχεσιν παντὸς οὐδετέρου πλοίου ἢ πλοιαρίου, κατὰ τὰς

* Γ. Σαχτούρης, δ.π., σσ. 291-292.

πρώτας δύο εβδομάδας μετά τήν δημοσίευσιν τής προκηρύξεως· εἰς τό διάστημα τοῦτο τά οὐδέτερα πλοία ἢ πλοιάρια, τά ὅποια ἠθέλον εὐρεθῆ διευθυνόμενα μέ φορτίον εἰς τόν Ἀμβρακικόν κόλπον, θέλουν τά γυρίζει ἀπό τήν διεύθυνσίν των, καί θέλουν τά ἀφήνει νά ἐπιστρέφουν ἐλεύθερα.

Ἄρθρον 4. Τά πλοία ἢ πλοιάρια, τά ὅποια ἠθέλον κατασχεθῆ μετά τήν παρέλευσιν τής προθεσμίας, ἔχοντα φορτίον πολεμικῆς λαθρεμπορίας, θέλουν φέρεσθαι εἰς Δραγαμέστον, διά νά ἐξετάζωνται ἀπό ἐπιτροπήν ἐπιτηδες διωρισμένην παρά τοῦ Ἀρχιστρατήγου, καί ἐάν αὐτός ἀποφασίσῃ διῆ κατάσχεσις ἐγένειε κατά τήν τάξιν, καί ἀπό εὐλόγους αἰτίας, τό κατασχεθέν πλοῖον ἢ τό πλοιάριον θέλει διευθύνεται εἰς τήν Καθέδραν τής Κυβερνήσεως, διά νά κρίνεται εἰς τό ἀνήκον δικαστήριον ἐξ ἐναντίας δέ θέλει ἀπολύεται.

Ἄρθρον 5. Ὁ Ἀρχιστράτηγος θέλει δώσει τάς πλέον αὐστηράς διαταγὰς εἰς τοὺς διοικητάς τῶν κανονοφόρων καί τῶν ἔνοπλων πλοιαρίων δσα συνθέτουν τόν στολίσκον νά σέβωνται τό εἰρηνικόν ἐμπόριον τῶν οὐδετέρων, καί νά μή προξενοῦν εἰς αὐτό καμμίαν βλάβην· καί θέλει κρίνει διά πολεμικοῦ κριτηρίου καί θέλει τιμωρήσει αὐστηρά δσα ἠθέλον φωραθῆ διῆ ἐπραξαν ἐναντίον τῶν διαταγῶν τούτων.

Ἄρθρον 6. Θέλει προσδιορίσει μίαν γραμμὴν περίπλου, τήν ὁποίαν αἱ κανονοφόροι καί τά ἔνοπλα πλοῖα τοῦ στολίσκου τούτου δέν θέλουν ὑπερβαίνει, ἐπί ποινή τοῦ νά θεωροῦνται καί νά μεταχειρίζωνται ὡς πειραταί, ἐάν ἠθέλον ἀπαντηθῆ ἐκτός τῶν ὀρίων τής γραμμῆς ταύτης.

Ἐν Πόρῳ τῆ' 5 Μαρτίου 1828

Ὁ Κυβερνήτης
Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
(Γ.Σ.)

Ὁ γραμματεὺς τής Ἐπικρατείας
Σ. ΤΡΙΚΟΠΗΣ

13

< ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΡΟΣ Γ. ΣΑΧΤΟΥΡΗ* >

Ἀριθ. 677

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπειδὴ μία ναυτικὴ Μοίρα τοῦ Σατράπου τής Αἰγύπτου, συγκειμένη ἀπό πολλά πολεμικά καί φορτηγά πλοία, ἐξέπλευσεν ἀπό τήν Ἀλεξάν-

* Γ. Σαχτούρης, *ο.π.*, σσ. 287-288.

δρειαν εἰς τὰς 31 Ἰανουαρίου διὰ τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν, τὴν δὲ μοῖραν ταύτην φθάσασαν ἤδη εἰς τὴν Σούδαν τῆς Κρήτης, ἐμελλε νὰ ἀκολουθήσουν κατόπιν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πλοία,

Ἐπειδὴ αἱ ἐκστρατεῖαι αὐταὶ ἀποβλέπουσιν εἰς δύο σκοπούς, δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ ἐφοδιάσωσι κατ' εὐθείαν τὰ φρούρια τῆς Κρήτης, καὶ εἰς τὸ νὰ στείλωσιν ἐκεῖθεν ἑμμέσως διαφόρων εἰδῶν βοήθειας εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἰμβραήμ Πασσᾶ, καθὼς καὶ εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ ἐξουσιαζόμενα φρούρια εἰς τὴν Πελοπόννησον,

Ἐπειδὴ τέλος εἶναι χρέος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐμποδίσῃ ὅσον δυνατόν τὸ φθάσιμον τῶν τροφῶν, πολεμοφοδίων, καὶ διαφόρων ἄλλων βοηθειῶν εἰς τὰ εἰρημένα φρούρια,

Διατάττει ὡς ἐφεξῆς.

1ον. Μία ναυτικὴ μοῖρα, συγκειμένη ἀπὸ ὀκτώ πολεμικὰς γολέτας καὶ βρίκια, καὶ ἀπὸ τινὰ ἀριθμὸν βαρκῶν κανονοφόρων καὶ ἄλλων πλοιαρίων, διορίζεται νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φθάσιμον τῶν τροφῶν, τῶν πολεμοφοδίων, καὶ παντός ἄλλου εἴδους πολεμικῆς λαθρεμπορίας εἰς τὰ παρά τῶν Τούρκων ἐξουσιαζόμενα μέρη τῆς Κρήτης, νὰ βαστάξῃ στενωτάτον ἀποκλεισμόν τῶν φρουρίων Μοθώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου, καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸν ἤδη υπάρχοντα ἀποκλεισμόν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου.

2ον. Ὁ ἀντιναύαρχος Γ. Σαχτούρης διορίζεται ἀρχηγὸς τῆς αὐτῆς μοίρας.

3ον. Θέλει κτυπήσῃ ὁ ἴδιος, ἢ θέλει διατάξῃ νὰ κτυπήσουν οἱ πλοίαρχοι τῶν πλοίων τῶν συνιστώντων τὴν μοῖραν ταύτην, κάθε πολεμικόν, ἢ φορτηγὸν πλοῖον φέρον ἐχθρικὴν σημαίαν, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ νὰ βιάσῃ τὸν ἀποκλεισμόν, ἢ παρουσιασθῇ ἐμπροσθεν ἢ πλησίον τῶν μερῶν, τὰ ὅποια διετάχθη νὰ ἀποκλείσῃ.

4ον. Δέν θέλει ἐπιτρέψῃ, ἢ θέλει διατάξῃ τοὺς συνιστώντας τὴν μοῖραν τοῦ πλοίαρχους νὰ μὴν ἐπιτρέψωσιν τὴν εἴσοδον παντός πλοίου ἐμπορικῶ ὑπὸ σημαίαν οὐδετέραν εἰς τοὺς λιμένας τῶν ἀνωτέρω μερῶν.

5ον. Θέλει συλλάβῃ, ἢ θέλει διορίσῃ τοὺς ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ πλοίαρχους νὰ συλλάβωσιν δλα ἐκεῖνα ἐκ τῶν οὐδετέρων ἐμπορικῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἤθελον διευθύνεσθαι εἰς τοὺς βηθέντας λιμένας φέροντα τροφάς, πολεμοφοδία, ἢ πᾶν ἄλλο εἶδος πολεμικῆς λαθρεμπορίας, ἀποστέλλων αὐτὰ εἰς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ κριθῶσι παρά τοῦ ἐπὶ τούτῳ διορισθέντος δικαστηρίου. Θέλει δμως φυλάττει πάντοτε τὰς πρὸς αὐτὸν δοθείσας ὁδηγίας περὶ τῶν κανόνων ἐκείνων τοὺς ὁποίους χρεωστεῖ νὰ ἀκο-

λουθή τόσον εις τήν κατάσχεσιν, όσον καί εις τό διάστημα του ταξειδίου τών εις τήν καθέδραν τής Κυβερνήσεως άποστελλομένων τοιούτων πλοίων.

6ον. Ἐξαιροῦνται τά έμπορικά οὐδέτερα πλοία, όσα διευθύνονται εις τά φρούρια τής Κρήτης τά τοιαῦτα θέλουσι μόνον άπάγονται καί έπιστρέφονται άπό τόν δρόμον των εις τάς πρώτας τρεῖς έβδομάδας μετά τήν διακήρυξιν τής παρούσης διαταγής, έάν έρχονται άπό τάς Ἰονίους νήσους ή άπό τά παράλια τοῦ βασιλείου τής Νεαπόλεως, καί μετά ἕξ έβδομάδας τής διακηρύξεως, έάν έρχονται άπό τά παράλια τής Γαλλίας ή τῶν Ἰαδριατικοῦ κόλπου τότε δέ μόνον θέλουσι συλλαμβάνεσθαι καί άποστέλλεσθαι εις τήν καθέδραν τής Κυβερνήσεως, όταν μετά τήν ἰρηθεΐσαν προθεσίμian εύρεθώσι τοιαῦτα πλοία φέροντα τροφάς, πολεμοφόδια, ή πᾶσαν άλλην πολεμικήν λαθρεμπορίαν.

7ον. Ἐπαγορεύεται άυστηρώς εις πᾶν πλοΐον έκ τών συνιστώντων τήν παροῦσαν ναυτικήν μοίραν διά νά άπομακρύνηται άπό τόν προσδιωρισμένον περίπλου του, ή νά περιτρέχη τήν θάλασσαν τό μεγαλύτερον άπόστημα τοῦ περίπλου των έπεκτείνεται μόνον άπό τής Γραμβούσης έως τόν Δραγαμέστον. Πᾶν δέ πλοΐον τής αὐτῆς μοίρας εύρεθέν έξω τής ρηθείσης γραμμής κατά τό μέρος τής Μεσογείου θαλάσσης, χωρίς νά έχη καμμίαν μερικήν άδειαν ὑπογεγραμμένην άπό τόν άντιναύαρχον, θέλει λογίζεσθαι ώς πειρατικόν.

8ον. Ὅχι μόνον είναι άπηγορευμένον εις πᾶν πλοΐον τής ρηθείσης ναυτικής μοίρας νά ένοχλή μέ όποιονδήποτε τρόπον τό άδιάφορον έμπόριον τών οὐδετέρων, άλλ' είναι χρέος όλων καί ενός έκάστου τών πλοίαρχων τής αὐτῆς μοίρας νά υπερασπίζωσι τά οὐδέτερα έμπορικά πλοία καί νά τοῖς δίδωσι, χρείας καλούσης, βοήθειαν, καί πρό πάντων νά τά βοηθώσιν έναντίον τών πειρατών καί νά τά συνοδεύωσι καθ' ὅλην τήν έκτασιν τής οριστικής γραμμής τοῦ περίπλου των.

9ον. Ἐπιτάττονται όλοι οἱ πλοίαρχοι γενικώς καί μερικώς καθείς έξ αὐτῶν τών συνιστώντων τήν άνωτέρω μοίραν νά καταδιώκωσι τούς πειρατάς, όσοι εύρεθώσιν εις τήν όριστικήν γραμμήν τοῦ περίπλου των νά τούς καταφανίζουν ή νά τούς συλλαμβάνουν, καί εις τοιαύτην περίστασιν νά τούς πέμπωσιν ὑπό άσφαλή φυλακήν εις τήν καθέδραν τής Κυβερνήσεως.

Ἐν Πόρῖ* > τή 6 Μαρτίου 1828

Ὁ Κυβερνήτης
Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
(Τ.Σ.)

Ὁ γραμματεὺς τής έπικρατείας
Σ. ΤΡΙΚΟΠΗΣ

14

< ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΠΡΙΓΓΙΠΟΣ ΔΗΜ. ΥΨΗΑΑΝΤΗ* >

Άρθρα της διοικήσεως τών νήσων

α'. Οί έφοροι νά όρκισθώσιν δι τι θέλουσι φυλάξει πίστιν είς τήν Πατρίδα, ύποταγήν είς τούς νόμους καί πεποιθήσιν είς τόν γενικόν έπίτροπον του γένους καί πληρεξούσιον αυτού.

β'. Θέλουσιν έχει τήν φροντίδα νά συνάζωσι τά νόμιμα εισοδήματα καί συνηθισμένα δοσίματα διά τήν παροῦσαν περίστασιν τής ανάγκης του γένους ύπέρ τής έλευθερίας του, τά όποια έδίδοντο άπ ' αρχής τφ τυράγνα) άνευ τής παραμικρῆς άντιλογίας ή έναντιότητος τινός. Έκτοξ τούτων τών συνηθισμένων, καθυποβάλλονται άπαντες οί πλούσιοι καί έγκατάστατοι εκάστης νήσου, νά συνεισφέρη εκαστος, αναλόγως τής καταστάσεώς του, μίαν συνεισφοράν πρός βοήθειαν του γένους, καί διά τήν ένεστώσαν κατεπείγουσαν ανάγκην τής Πατρίδος.

γ'. Οί έφοροι είναι υπόχρεοι νά σημειώνωσι τά όνόματα τόσον τών συνεισφερόντων, δσον καί εκείνων οίτινες δέν ήθέλησαν νά συνεισφέρωσι, διά νά μου γίνη γνωστός ό ζήλος καί ό πατριωτισμός εκάστου, διά νά τούς παραστήσω έγκαίρως είς τήν Άρχήν.

δ'. Επειδή αί τρεις νήσοι "Υδρα, Σπέτζιες καί Ψαρά έχουσι τήν ναυτικήν δύναμιν άπό τήν όποίαν εξήρτηται ή έλευθερία δλων τών έλληνικών νήσων, τής Πελοποννήσου καί δλων τών έλληνικών παραθαλασσίων τόπων, έχουσι τήν γενικήν έφορίαν καί είναι κεφαλή δλων τών άλλων έφοριών τών λοιπών νήσων, όποῦ υπέκειντο είς τόν τυραννον.

Διορίζεται δε

α'. Επειδή ή ναυτική αυτη δύναμις χρειάζεται μεγάλα έξοδα διά νά ευρίσκεται τακτικώς είς ένέργειαν, διά τούτο είς τό έξής δλα τά άνω ρηθέντα νόμιμα δοσίματα καί συνεισφοραί νά συνάζωνται καί νά παρακατατίθενται είς τήν γενικήν κάσσαν τής "Υδρας.

β'. Η σύναξις θέλει γίνεται κατά τόν άκόλουθον τρόπον.

1. Τρεις εκλελεγμένοι άνθρωποι μέ έγγραφον άπόδειξιν άπό τάς τρεις προειρημένας έφορίας, δηλονότι είς άπό "Υδραν, είς άπό Σπέτζιες καί είς άπό Ψαρά νά στέλλωνται διά νά παραλαμβάνωσι παρά τών έφορων εκάστης

* Αρχείον της Κοινότητος "Υδρας, τόμ. Ζ', σσ. 217-219.

νήσου τά συναχθέντα δοσίματα, διά νά τά παραδίδωσιν εἰς τήν κάσσαν τῆς "Υδρας καί νά διαμοιράζωνται ἀναλόγως.

2. Οὔτοι οἱ τρεῖς ἐκλελεγμένοι νά δίδωσιν εἰς τούς ἐφόρους τών νήσων ἐγγραφον τῆς χρηματοληψίας καί νά λαμβάνωσιν ἄλλον ἐγγραφον χρηματοδοσίας ἐκ μέρους αὐτών, καί τά ἐγγραφα τῆς χρηματοδοσίας νά τά ἐγχειρίζωσιν εἰς τήν κάσσαν.

3. "Οποῖος θέλει νά ἀρματώσῃ καράβι καί νά ἐκβῆ εἰς κοῦρσος, πρέπει νά πέρνῃ ἀπό τούς ἐφόρους τοῦ τόπου του ἀποδεικτικόν τῆς τιμιότητος καί ἀξιοτήτος του, καί μέ τό ἀποδεικτικόν τοῦτο νά ἔρχεται εἰς μίαν τών τριῶν ἀνωτέρω νήσων, διά νά λαμβάνῃ τήν ἀδειαν.

4. "Οποῖος ἐξ ἐναντίας ἤθελε πιασθῆ χωρίς νά ἔχῃ τήν προειρημένην ἀδειαν, ὁ τοιοῦτος νά κρίνεται καί νά παιδεύεται κατά τούς νόμους ἀπό τήν ἐθνικήν Βουλὴν.

5. "Οποῖος δέ, ἀφ' οὗ λάβῃ τήν ἀδειαν καί ἐκβῆ εἰς τό κοῦρσος, ἤθελε παραβῆ τὰς διαταγὰς καί νόμους ὅπου τοῦ δίδονται ἀπό τήν γενικήν ἐφορίαν, ὁ τοιοῦτος θέλει κρίνεται καί παιδεύεται ἀπό τήν αὐτήν ἐθνικήν Βουλὴν κατά τούς νόμους.

6. Αἱ πρέζαι νά διατάττωνται εἰς τό ἐξῆς κατά τούς νόμους, τούς ὁποῖους ἔδωκεν ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ἔθνους διά τοῦ πληρεξουσίου του.

7. Ἐκάστη νήσος θέλει κατασκευάσει μίαν βούλλαν ἐθνικήν, εἰς κομμάτια τέσσαρα διηρημένην, δι' ἧς νά σφραγίζωνται ὅλαι αἱ τοπικαί ὑποθέσεις.

[Ἰούλιος 1821]

(Σ) Δημήτριος Ὑψηλάντης
πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

15

< ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΙΡΑΤΙΚΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ* >

Παρατηρήσεις

Ἐξοχώτατε,

Τό νά περιέλθῃ ὁ ἀπεσταλμένος Σας μέ τήν Φρεγάτταν δλας τὰς Νή-

---

* ΓΑΚ/Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φάκ. 14 (Συνημμένο στό ἀριθ. 4108 ἐγγρ.).

σους τοῦ Αἰγαίου Πέλαγους, διά νά βάλῃ εἰς ἐνέργειαν τό περί Ναυτιλίας ψήφισμα εἶναι σχεδόν ἀδύνατον διά δύο λόγους.

α^ο. ἡ Φρεγάτα δέν ἠμπορεῖ νά ἀράξῃ εἰς δλας τάς Νήσους, εἰς μερικάς δέ οὐδέ νά σταθῇ.

β^ο. διά νά περιέλθῃ δλας τάς Νήσους 35 τόν ἀριθμόν χρειάζεται καιρός πολὺς τόν ὅποιον δέν συγχωρεῖ ἡ περίστασις.

Εἶναι λοιπόν ἀνάγκη νά ὑπάγῃ εἰς τάς σημαντικώτερας, καί κεντρικώτερας τών Νήσων, καί ἐκεῖ νά προσκαλέσῃ τάς πέριξ- δηλαδή:

Εἰς τήν Σύραν νά προσκαλέσῃ τοὺς Δημογέροντας τῆς Κέας, τών Θερμίων, τῆς Ἄνδρου, τῆς Τήνου καί τῆς Μυκόνου.

Εἰς τήν Νάξον τοὺς Δημογέροντας τῆς Πάρου, καί Αντιπάρου.

Εἰς τήν Σαντορίνην τοὺς Δημογέροντας τῆς Ἴου, Ἄμοργοῦ, Ἄστουπαλαίας, Ανάφης, καί Πολυκάνδρου.

Εἰς Σίφον, τοὺς τῆς Σερίφου, Σίκίνου, Μήλου, καί Κιμῆλου [sic].

Εἰς Σάμον τοὺς τῆς Ἰκαρίας, Πάτμου, Λέρου, Σύμης, Καλύμνου, Χάλκης, καί Καρπάθου.

Εἰς Σκόπελον τοὺς τῆς Σκιάθου, Ἡλιοδρομίων, Σκύρου, Θάσου, καί Ἁγίου Ευδτρατίου.

Περιορίζων τὰς στάσεις του εἰς ἐξ ἄλλων, κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαίρεσιν, ἠμπορεῖ ἴσως εἰς τέσσαρας ἑβδομάδας νά ἐκπληρώσῃ τό ἔργον.

Ἀλλὰ διά νά μὴ περιμένη εἰς ἐκάστην τών στάσεων του τὴν σύναξιν τών δημογερόντων τών ἄλλων Νήσων, εἶναι ἀνάγκη νά ἔχῃ μίαν Γολέτταν μικρὴν, μέ τὴν ὁποίαν νά πέμπῃ ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὰς Νήσους τὰς ἄλλας, καί νά εἶναι βέβαιος δι τὴν φθάνων εἰς τὴν Σύραν παρ[αδείγματος] χ[άριν] ἢ τὴν Σαντορίνην, θέλει εὐρὴ τοὺς Δημογέροντας τών πέριξ Νήσων ἐκεῖ.

Ἡ αὐτὴ Γολέττα θέλει χρησιμεύσει καί εἰς ἄλλον σκοπόν, δηλαδή ἐάν πειράτης, ἢ πλοῖον πειρατικόν εἶναι εἰς μέρος ὅπου δέν ἠμπορεῖ νά πλησιάσῃ ἡ Φρεγάτα, θέλει πεμφθῇ ἡ Γολέττα διά νά τὸν συλλάβῃ [...].

Ἦτον ἐπιθυμητόν ἐν φ εἰσάγεται ὁ Περί Ναυτιλίας ὀργανισμὸς νά εἶναι συστημένοι αἱ τακτικαὶ Δημογεροντεῖαι, διότι, ὡς πληροφοροῦμαι, εἰς μερικάς Νήσους δέν εἶναι συστημένη καμμία τοπικὴ ἀρχή, καί εἰς ἄλλας αἱ καθεστῶσαι ἀρχαὶ ἐσυστήθησαν μέ τὴν βίαν, καί δέν χαίρουν τὴν κοινήν ὑπόληψιν. Εἰς ἄλλας πάλιν ὀργανίζεται ἡ ἀλλαγὴ τών Δημογερόντων. Ποίαν βᾶσιν λοιπόν ἠμπορεῖ νά βάλῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοιούτων ἀρχῶν, διά νά βεβαιωθῇ δι θέλει φυλαχθῇ τό ψήφισμα, ἢ ποίαν ἀσφάλειαν, ἢ ἐγγύησιν ἔχει δταν αἱ ἀρχαὶ ἀλλαχθῶσι. “Ὅταν δμως αἱ δημογεροντεῖαι, ἢ αἱ ἄλλαι τοπικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν συστημένοι, ἐκτός τῆς ἀσφαλείας

διά τήν διατήρησιν τοῦ ψηφίσματος, ἤθελεν εὐκολυνθῆ πολὺ καὶ ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀναφορῶν μέ τὰς ὁποίας ἐπιφορτίζεται ὁ ἀπεσταλμένος Σας, [...].

Καθ' ὅσον παρατηρῶ ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀναφορὰς δέν εἶναι δύσκολον νά συλληφθῶσι πολλοὶ τῶν πειρατῶν, καὶ μάλιστα οἱ εἰς Μύκωνον, καὶ Ἄμοργόν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ὁ Καπιτάνος τῆς Φρεγάτας νά δώσῃ ὅλην τὴν δυνατὴν ἀντίληψιν, ἐάν κάμῃ χρεῖαν.

·[...]·

Πολλὰ ἀπὸ τὰ μικρὰ πλοῖα, ἀν καὶ φέρουν σημαίαν ἐμπορικὴν εἶναι κατασκευῆς ἀπηγορευμένης μέ τὴν προκήρυξιν τῆς Διοικ. Ἐπιτροπῆς, ἴσως δέν εἶναι τόσον εὐκολον ν' ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τοὺς Κυρίουσ των.

*Περὶ Σκοπέλου, Σκιάθου, Σκύρου,
καὶ τῶν ἐν χύτχῃ στρατιωτικῶν Σωμάτων*

Ἡ Σκόπελος ἔχει σήμερον περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ψυχῶν, ἐξ ἧσ αὐτῶν μόνις τὸ ἡμισυ εἶναι αὐτόχθονες, τὸ ἄλλο ἡμισυ εἶναι μέτοικοι ἐκ διαφόρων μερῶν, τὰ ὅποια ἐπαθον εἰς τὸ διάστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Μάλιστα δέ Κασσανδρηνοί, καὶ Θετταλομάγνητες.

Εὐρίσκονται ἐπ' αὐτῆς περὶ τοὺς 1800 στρατιῶται, τὸ πλεῖστον μέρος Ὀλύμπιοι, Κασσανδρηνοί, καὶ Ζαγοραῖοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν εἰς τὴν ἐξουσίαν των ὅλην τὴν περιουσίαν κινητὴν καὶ ἀκίνητον τῶν κατοίκων, καὶ ἑκάμαν, καὶ κάμουν φρικτὰς καταχρήσεις.

[...] ; ^

Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνωτέρω ἀρχηγῶν καὶ ὑπαρχηγῶν ἔχουν τὰς φαιμιλίας των εἰς τὴν αὐτὴν Νήσον, ὡσαύτως καὶ πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτῶν κατὰ συμπερασμὸν εὐρίσκονται ἕως 150 Φαιμίλλαι στρατιωτῶν ἐπὶ τῆς Νήσου.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ὄπλαρχηγοὶ ἔχουσι πλοῖα τὰ μὲν ἐξ ἀρπαγῆς ἀπὸ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ ἐντοπίους, τὰ δέ κατασκευασθέντα ἀπὸ τοὺς ἰδίους· τὰ πλοῖα εἶναι μικραὶ Γολέτται, Μύστικα, Περάματα, καὶ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους, μέ τὰ ὅποια μετέρχονται τὴν πειρατείαν, καὶ κάμουν συχνὰς ἀποβάσεις εἰς τὰς πέριξ Νήσους.

Ὁ Πάνορμος, καὶ ἡ Ἄγνοῦς εἶναι οἱ κυριώτεροι Λιμένες τῆς Σκοπέλου, εὐρίσκονται δέ πλοῖα καὶ εἰς τὸν Λιμένα τῆς χώρας, καὶ εἰς τὸ Λουτράκι τῆς Γλώσσης.

Σκιάθος. Εἰς τὴν Σκιάθον οἱ Αὐτόχθονες συμποσοῦνται εἰς 300 μέχρι 400 Φαιμιλίας, αἱ ὅποια σχεδὸν ὅλοι κατέφυγον εἰς τὸ Φρούριον, εἰς δέ τὴν

έξω χώραν είναι οί υπό τόν Καρατάσσον καί τόν Γάτσον στρατιώται έως 300 τόν αριθμόν.

Οί σημαντικώτεροι τών άρχηγών είναι οί ακόλουθοι:

Καρατάσσος, Γάτσος, Μπιτσάβας, Βελέντσας, καί ύπ' αυτούς οί ακόλουθοι καπιτάνοι Σάββας, Στυλιδιώτης, Θωμάς, Λιόλιος, Βλαχομιχάλης.

Αί στρατιωτικά Φαμίλλια συμποσοϋνται ίσως εις 40.

Έχουν, ως καί οί τής Σκοπέλου, πλοία διαφόρων ειδών άρπαγμένα, ή επί τούτου κατασκευασθέντα.

Τό ' Ωραιόκαστρον είναι ό Λιμήν τής Σκιάθου.

Σκύρος. Η Σκύρος έχει αυτόχθονας Φαμιλλίας ύπέρ τας 600, αί όποίαι, ως καί αί τής Σκιάθου έπεριωρίσθησαν εις τό Φρούριον. Είς τήν έξω χώραν είναι στρατιώται περί τούς 300.

Οί σημαντικώτεροι άρχηγοί αύτών είναι οί ακόλουθοι

Μήτρος Λιακόπουλος, Σουλιώτης, Θεόδωρος άδελφός τοϋ Βάσσου.

Δεκαπέντε ή έίκοσι φαμιλλία στρατιωτών εύρίσκονται επί τής νήσου.

Λιμένας έχει διαφόρους ή Σκύρος, άλλ' ως επί τό πολύ εις τόν όνομαζόμενον Πουριά εύρίσκονται τά πλοία, τά όποια, ως καί εις τας άλλας δύο Νήσους έχουν οί στρατιωτικοί.

Έκ τών άνωτέρω σημειώσεων συνάγεται, διτι εις ταύτας τας τρεις Νήσους εύρίσκονται περί τας 2500 στρατιώται, καί 200 σχεδόν Φαμίλλια αύτών. Πλοϊα μικρά μεγάλα έχουν περί τά 80, έκ τών όποίων τά ήμισυ ήμποροϋν νά χρησιμεϋσουν, τά δέ άλλα ήμισυ είναι παλαιότερα καί ανεπιτήδεια.

Τά περισσότερα δέ τών πλοίων τούτων έλαβον διπλώματα, ή έφοδιαστικά έγγραφα επί τής ' Αντικυβερνητικής Επιτροπής.

Πολλοί τών συγγενών, καί οικείων τών προσημειωθέντων οπλαρχηγών είναι εις τόν Όλυμπον, καί εις άλλα μέρη τής Μακεδονίας, καί τής Θεσσαλίας, καί ή είναι, ή φαίνονται προσκνημένοι εις τούς Τούρκους.

Άγιος Ευστράτιος, καί 'Ηλιοδρόμια. Έκτος τών ζημιών, καί άλλων μεγάλων δεινών τά όποια ύποφέρουν οί κάτοικοι τών τριών Νήσων έπαθαν πολλά καί οϊ κάτοικοι τοϋ Αγίου Εύστρατίου καί οί τών ' Ηλιοδρομίων.

Θάσσος. Οί κάτοικοι τής Θάσσου έφθασαν νά δώσουν έτησίως εις τούς προσημειωθέντας δπλαρχηγούς έως 250 χιλιάδας γρόσια, διά νά μήν ένοχλώνται από τας έπιδρομάς των, μ' δλον τοϋτο δέν τούς ασφαλίζει αυτός ό φόρος.

' Η Θάσσος έχει επτά χωρία καί πολλήν Ναυπηγήσιμον ξυλικήν διά τό

όποιον είναι χρησιμοτάτη εις τούς Έλληνας. Οί κάτοικοί της είναι δλοι Χριστιανοί, φοβούμενοι δμως τούς Τούρκους, έν δσιύ είχαν Ναυτικόν Ίσχυρόν, καί μή ύποφέροντες τάς καθημερινάς ληστείας τών Όλυμπίων καί άλλων, έλάμβανον επί τής Νήσου φρουράν Τούρκων 150, ένίοτε δέ καί όλιγωτέρων, τήν όποιαν έπλήρωναν. Μετά τήν φθοράν τήν οποίαν έλαβεν ό Τουρκικός Στόλος, καί μετά τήν παύσιν τών ληστειών, δέν είναι άμφιβολία διτι ευχαρίστως θέλουν ένωθή μέ δποιον Σώμα ' Ελληνικόν ήθελε διορισθή διά νά διώξωσι τούς Τούρκους, καί νά ένωθώσι μέ τήν λοιπήν έλευθέραν ' Ελλάδα.

Ίμβρος. ' Η Ίμβρος είναι καί μεγαλητέρα καί πολυανθρωποτέρα, καί πολύ ευφορωτέρα τής Θάσσου, έχει τριάντα χωρία έπαθε καί αύτή από τάς έπιδρομάς τών ληστών, καί διά νά τάς άποφύγη έφθασε νά πληρώση έως 500 χιλιάδας γρόσια έτησίως- διά τούς αύτούς λόγους έχει, ως καί ή Θάσσοσ, φρουράν Τουρκικήν περίπου 200 στρατιωτών, αλλά καί αύτή, ως εκείνη, θέλει ένωθή μέ τάς λοιπάς έλευθέρας Νήσους άμα άσφαλισθοϋν οί κάτοικοί της από τάς καταχρήσεις.

' Η άρμοδιώτερα ' ίσως δύναμις διά νά κατορθώση τούτον τόν σκοπόν, δηλαδή τήν δίωξιν τών Τούρκων από τήν Θάσσον καί Ίμβρον είναι ή υπό τόν Συνταγματάρχην Φαβιέρον, ό όποιος ήμπορεί νά διαταχθή, εάν τά τής Χίου προοδεϋουν, νά πέμψη μέρος του υπό τήν οδηγίαν του Τακτικού διά νά βάλη εις έργον τό πράγμα.

Έν τοσούτω, διά νά παύσωσιν αί καταχρήσεις τών επί τής Σκοπέλου, Σκιάθου, καί Σκύρου στρατιωτικών Σωμάτων, είναι αναγκαιότατα δχι μόνον τά όποια έχουσι πλοία ν' αφαιρεθώσιν, αλλά καί δλα τά προσημειωθέντα Σώματα, καί αί φαμιλλίαι νά μεταφερθώσιν εις άλλο μέρος. Δέν είναι άμφιβολία διτι, άφ' ου ή υπό τόν Ναύαρχον πεμπομένη Ναυτική δύναμις αφαιρέση τά πλοία, οί Όλύμπιοι καί άλλοι άρχηγοί θέλουν προσπέσει εις τήν συμπάθειαν τής Κυβερνήσεως, καί θέλουν ζητήσει τάς διαταγάς της, ποϋ, καί υπό τίνα νά έκστρατεύσωσιν- ή δέ Κυβέρνησις είναι άνάγκη νά τούς προμηθεύση πλοία διά νά αφήσουν τάς φαμιλλίας των, τροφάς καί δι' αύτούς καί διά τάς φαμιλλίας των, μέχρι του μέρους εις τό όποιον ήθελον διορισθή νά υπάγουν. Διά τήν μετακόμισιν των ήμποροϋν νά χρησιμεύσουν τόσον τά υπό τόν Ναύαρχον πλοία, δσον καί μέρος εξ εκείνων τά όποια θέλουν ληφθή από τούς ίδιους, εάν δέ χρειασθώσι καί περισσότερα δέν είναι δύσκολον νά ναυλωθώσιν εις Σύραν.

Τόπος άρμοδιώτερος διά τάς φαμιλλίας είναι, τό κατ' έμέ, ή Σαλαμίς.

Διά δέ δέκα ἡμερῶν τροφάς μόνον θέλουν χρειασθῆ περίπου 400 καντάρια παξιμαδίου. Κατά τόν νέον στρατιωτικόν Διοργανισμόν δλα τά ἀνωτέρω σώματα ἡμποροῦν νά σχηματίσουν δύο πλήρεις χιλιαρχίας, καί νά χρησιμεύσουν εἰς τό κατά τήν Ἀττικήν συγκροτηθησόμενον στρατόπεδον. ὉΚαρατάσσοσ, καί ὁ Διαμαντής εἶναι ἴσως οἱ δύο ἀρχηγοί ὑπό τοῦσ οποιόουσ ἡμποροῦν νά συμφωνήσουν οἱ περισσότεροί τῶν ἄλλων Καπιτάνων νά μείνουν.

Ὁ σκοπός βέβαια δέν εἶναι νά σηκωθῆ τό βάρος ἀπό τάς Νήσους ἐκεῖνας, καί νά πέσῃ εἰς ἄλλο μέρος, δέν εἶναι λοιπόν ἀμφιβολία δι τὰ τά στρατιωτικά σώματα ἐάν μεταφερθοῦν εἰς ἄλλο μέρος χωρίς νά ὀργανισθῶσι, καί χωρίς νά δοθῆ εἰς αὐτά μία ἐνασχόλησις, θέλουν πράξει τά ἴδια δπου καί ἂν εὔρεθῶσι.

Μετά τήν ἀναχώρησιν τῶν στρατευμάτων αἴρηθεῖσαι Νήσοι ἡμποροῦν νά ὀργανισθῶσιν εἰς μίαν ἐπαρχίαν ὑπό τό δνομα Ἐπαρχία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Σποράδων Νήσων, καί εἰς αὐτήν τήν ἰδίαν ἐπαρχίαν θέλουν ἐμπεριληφθῆ καί ἡ Θάσσοσ καί ἡ Ἴμβρος. Μικρά δύναμις Ναυτική ὑπό τόν διοικητήν ταύτης τῆς ἐπαρχίας θέλει ἀρκέσει διά τήν προφύλαξιν αὐτῆς ἀπό πᾶσαν ἐπιδρομήν τῶν ἐχθρῶν, καί διά τήν ἐσωτερικήν τῆς εὐταξίαν.

Δύο μικραὶ Γολέτται, καί τρία ἄλλα μικρότερα πλοία θέλουν οἰκονομηθῆ μέ 1200 δίστηλα μηνιαίως, ἄλλά τῆς Θάσσοσ μόνῆς τά εἰσοδήματα θέλουν ἀρκέσει εἰς τό ν' ἀπαντηθῶσι τά ἔξοδα.

Ἐν Πόρῳ 13 Φεβρουαρίου 1828

[Ἄ. Μαυροκορδάτοσ]

16

< ΤΟ Η' ΠΕΡΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΨΗΦΙΣΜΑ* >

Ἀριθ. 342. Ἐγκύκλιος.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Εἰς τακτοποίησιν καί ἀσφάλειαν τοῦ ἐμπορίου καί ἐντός καί ἐκτός τῆς Ἐπικρατείας, ἐξέδωκεν ἡ Κυβέρνησις τό Η' ψήφισμα ὑπ' ἀριθ. 140 περί ναυτιλίας, κατά τό ὅποιον ἀνάγκη νά ὀργανισθοῦν δλα τά ἐμπορικά πλοία τῆς Ἑλλάδοσ ὀποιοῦδήποτε μεγέθουσ ἀπό τήν πρώτην τοῦ προσεγγίζοντοσ μηνός Μαΐου.

* Γενική Ἐφημερίς, 3 Μαρτίου 1828.

Ἡ Γενική Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας, κατ' ἐπιταγήν τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου, ἐγκλείει ἀντίγραφον τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου διά νά κοινοποιηθῆ εἰς ὄλους τοὺς πλοίαρχους τῆς περιοχῆς σας, ὥστε οἱ πλοίαρχοι ἐφωδιασμένοι ὄλοι κατά τὸν προσδιορισθέντα καιρὸν μέ τὰ ἀποδεικτικά, δσα ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὴν ὕπ' ἀριθ. 2 διατάξιν, οἱ μὲν τῆς πρώτης κλάσεως νά ἔλθουν εἰς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως διά νά λάβουν τὰ διπλώματά των οἱ δὲ τῶν πλοίων τῆς δευτέρας κλάσεως, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν ἀλιευτικῶν, νά τὰ λάβουν αὐτοῦ' υπογεγραμμένα ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὸ η' ἄρθρον τῆς εἰρημένης διατάξεως.

Ἐνάγκη πάσα νά καταβάλετε ὄλην τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν δσων καὶ σὰς καὶ τοὺς ὕγειονόμους ἐπιφορτίζει ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος διοργανισμός, ἔπειδὴ χωρὶς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν διατεταγμένων διά τοῦ στελλομένου διοργανισμοῦ δέν θέλει δίδονται διπλώματα εἰς τὰ πλοῖα.

Ἐκ τῆς Γενικῆς Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας

Ἐν Πόρῳ τῆ 20ῆς Μαρτίου 1828

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
(Σ) Σ. Τρικούπης

Τό πλήρες κείμενον τοῦ θεμελιακοῦ τούτου διά τὴν ὀργάνωσιν τῆς ναυτιλίας Ψηφίσματος ἔχει οὕτω:

Ἀριθ. 140
Ψήφισμα Η'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀκούσας καὶ τὴν γνώμην τοῦ Πανελληνίου,
Ψηφίζει:

Ἄρθρον 1.

Πᾶν ἐμπορικὸν Ἑλληνικὸν πλοῖον χρεωστεῖ νά φέρῃ τὴν παραδεχθεῖσαν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἥτις εἶναι κυανὴ μέ κυανοῦν σταυρὸν ἐπὶ τετραγώνου λευκοῦ, κειμένου κατὰ τὴν ἔνδον πρὸς τὰ ἀνώ γωνίαν.

Ἄρθρον 2.

Εἰς δύο κλάσεις διαιροῦνται τὰ ὑπὸ ' Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐμπορευόμενα πλοῖα.

Εἰς τὴν α' ἀνάγονται δσα ἔχουσι χωρητικότητα 15 τόννων καὶ ἐπέκεινα, λογιζομένου ἀνά 40 κοιλὰ τοῦ τόννου.

Είς τήν β' ανάγονται δσα έχουσι μικροτέραν χωρητικότητα τών 15 τόννων.

Άρθρον 3.

Δύο έγγραφα χαρακτηρίζουσι κυρίως δλα τά έμπορικά πλοία τής α' καί β' κλάσεως.

Τό έγγραφον τής ιδιοκτησίας.

Καί τό δίπλωμα τής Κυβερνήσεως.

Άρθρον 4.

Έτερα δύο έγγραφα ασφαλίζουνσι μετά τών άνωτέρω δύο τόν πλοῦν παντός έμπορικοῦ πλοίου.

Τό ναυτολόγιον.

Καί τό διαβατήριον.

Άρθρον 5.

Τό έγγραφον τής ιδιοκτησίας δίδεται από τούς δημογέροντας τής * Ελληνικής νήσου ή άλλης παραλίου χώρας, είς ήν άνήκει τό πλοῖον, καί σφραγίζεται μέ τήν σφραγίδα τής κοινότητος.

Άρθρον 6.

Τό δίπλωμα τής Κυβερνήσεως ύπογράφεται από τόν Κυβερνήτην τής Έλλάδος, προσυπογράφεται από τόν Γραμματέα τής Έπικρατείας καί σφραγίζεται μέ τήν σφραγίδα τής Κυβερνήσεως, κατά τό έπισυναπτόμενον άντίτυπον ύπ' αριθ. 1.

Άρθρον 7.

Η έπισυναπτομένη ύπ' αριθ. 2 διάταξις κανονίζει τά ασφαλιστικά μέσα, τών όποιων προαπαιτεΐται ή τακτική εκτέλεσις, διά νά δοθή τό έγγραφον τής ιδιοκτησίας καί τό δίπλωμα τής Κυβερνήσεως.

Άρθρον 8.

Τό ναυτολόγιον καί τό διαβατήριον δίδονται από τόν ύγειονόμον τής Έλληνικής νήσου, ή άλλης παραλίου χώρας, έξ ής άναχωρεΐ τό πλοῖον, ύπογράφονται παρ' αύτοῦ καί σφραγίζονται μέ τήν σφραγίδα τοῦ ύγειονομείου κατά τά έπισυναπτόμενα άντίτυπα ύπ' αριθ. 3 καί 4.

Είς έλλειψιν ύγειονόμου τό ναυτολόγιον καί τό διαβατήριον υπογράφονται από τούς δημογέροντας τής αύτής νήσου ή χώρας καί σφραγίζονται μέ τήν σφραγίδα τής κοινότητος.

Άρθρον 9.

Συμπληρωθείσης τής διορίας, καθ' ήν ισχύει τό δίπλωμα (ή όποία φαίνεται σημειωμένη κάτωθεν τοῦ διπλώματος είς τό τέλος), σημειοῦται

δπισθεν τοῦ ἰδίου διπλώματος ἢ παράτασις τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Ἡ σημείωσις αὕτη εἰς μέν τά διπλώματα τῶν πλοίων τῆς α' κλάσεως ὑπογράφεται ἀπό τόν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, προσυπογράφεται ἀπό τόν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας καί σφραγίζεται μέ τήν σφραγίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς δέ τά τῶν πλοίων τῆς β' κλάσεως ὑπογράφεται ἀπό τήν ἐπιτόπιον ἀρχήν τῆς νήσου ἢ τῆς παραλίου χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει τό πλοῖον καί σφραγίζεται μέ τήν δημόσιον σφραγίδα τῆς αὐτῆς ἀρχῆς.

Ἄρθρον 10.

Εἰς μόνα τά πλοία τῆς α' κλάσεως καί μετά τήν συμπλήρωσιν τῆς διορίας καθ' ἣν ἰσχύει τό δίπλωμά των, συγχωρεῖται περιπλέον διορία μηνῶν δύο ἐντός τῆς Ἑλλάδος καί μηνῶν ἑξέκτος τῆς Ἑλλάδος, δταν διά τακτικῶν ἐγγράφων τῶν ἐπιτοπίων Ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ἢ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ τῆς τῶν ξένων ἀρχῶν ἔκτος τῆς Ἑλλάδος, ἀποδειχθῇ ὅτι δι' εὐλόγους αἰτίας δέν ἦτο δυνατόν νά γενῆ εἰς τήν συμπλήρωσιν τῆς διορίας ἢ σημείωσις τῆς παρατάσεως τῆς ἰσχύος τοῦ διπλώματός των, ὡς τό ἀνωτέρω ἀρθρον διατάττει.

Ἄρθρον 11.

Ὅταν συμβῆ ἀλλαγὴ τοῦ πλοιάρχου, σημειοῦται δπισθεν τοῦ διπλώματος κατά τόν αὐτόν τρόπον καί μέ τάς αὐτάς ὑπογραφάς καί σφραγίδας, ὡς τό ἀρθρον 9 διαλαμβάνει.

Ἄρθρον 12.

Ἐάν ἡ κυριότης τοῦ πλοίου μεταβῆ εἰς ἄλλο ἢ ἄλλα πρόσωπα, δηλαδή ἀπό Ἑλληνα εἰς Ἑλληνα ἢ Ἑλληνας, ἢ σημείωσις ταύτης τῆς μεταβάσεως γίνεται δπισθεν τοῦ ἐγγράφου τῆς ἰδιοκτησίας, ὑπογράφεται ἀπό τούς δημογέροντας τοῦ μέρους, εἰς τό ὅποιον ἐγένεν ἢ μετάβασις, καί κυροῦται μέ τήν σφραγίδα τῆς κοινότητος.

Ἐάν δέ ἡ μετάβασις γενῆ ἔκτος τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἀπουσίαν ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ κύρωσις γίνεται ἀπό τάς καθεστῶσας ἀρχάς εἰς τό μέρος ἐκεῖνο.

Ἄρθρον 13.

Ἐάν πλοῖα * Ἑλληνικά πωληθῶσιν εἰς ξένους, ἢ ναυαγήσωσιν, ἢ κατασταθῶσιν ἀχρηστα εἰς πλοῦν ἐντός τῆς Ἑλλάδος, τά διπλώματα τῆς Κυβερνήσεως ἐπιστρέφονται εἰς τήν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας, παραδιδόμενα εἰς τάς ἐπιτοπίους ἀρχάς τοῦ μέρους, δπου ἐγένεν ἢ πώλησις ἢ τό ναυάγιον, ἢ δπου τό ἀχρηστον εἰς πλοῦν πλοῖον κεῖται; τά διπλώματα

ταῦτα συντροφεύονται μέ ἀναφοράν τών ρηθειςών ἐπιτοπίων ἀρχών πρός τήν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 14.

Ἐάν πλοῖα Ἑλληνικά πωληθῶσιν εἰς ξένους ἢ ναυαγήσωσιν, ἢ μείωσιν ὡς ἀχρηστα εἰς πλοῦν ἐκτός τῆς Ἑλλάδος, ὁ πλοίαρχοξ οφείλει νά φέρη καί παραδῶσῃ ὁ ἴδιος, ἢ διά τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ λιμένος, εἰς τόν ὅποιον ἠθελε φθάσει, νά πέμψη πρός τήν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας τό δίπλωμα τῆς Κυβερνήσεώξ συντροφευμένον, εἰς ἔλλειψιν ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεώξ, μέ τήν ἀπόδειξιν τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς τοῦ μέρους, δπου ἔγινεν ἢ παῦσις τοῦ πλοῦ, ἢ πώλησις ἢ τό ναυάγιον τοῦ πλοίου.

Ἄρθρον 15.

"Ὅλα τά Ἑλληνικά ἐμπορικά πλοῖα θέλουν ἀριθμηθῆ· καί τών μέν πλοίων τῆς α' κλάσεωξ ὁ ἀριθμός σημειοῦται ἐξῶθεν τῆς πρύμνης, εἰς δέ τά πλοῖα τῆς β' κλάσεωξ ἐπί τῆς μιᾶξ τών πλευρών τῆς πώρης σημειοῦται ὁ ἀριθμός τοῦ πλοίου καί ἐπί τῆς ἐτέρας τό δνομα τῆς νήσου, ἢ ἄλλης παραλίου χώρας, εἰς τήν ὁποίαν ἀνήκει τό πλοῖον ἢ δέ σημείωσις καί τοῦ ἀριθμοῦ καί τών γραμμάτων τοῦ ὀνόματος γίνεται διά τοῦ πυρός, καί δχι διά τῆς βαφῆξ.

Ἄρθρον 16.

Εἶναι ἀπηγορευμένον εἰς δλα τά πλοῖα τῆς β' κλάσεωξ νά ἔχωσι ναύτας περισσοτέρους τών ἐξ.

Ἄρθρον 17.

Δέν συγχωρεῖται ὡσαύτωξ εἰς τά πλοῖα τῆς αὐτῆξ κλάσεωξ νά φέρωσι κανόνι.

Ἄρθρον 18.

Εἶναι ἀπολύτωξ ἀπηγορευμένον καί εἰς τά τῆς α' καί εἰς τά τῆς β' κλάσεωξ πλοῖα νά φέρωσι ψιλὰ δπλα περισσότερα τοῦ ἀριθμοῦ τών ναυτῶν τοῦ ναυτολογίου των. Ταῦτα δέ, καί ἄν τυχόν δέν ἀνήκουσιν εἰς τό πλοῖον, ἄλλ' εἰς τούξ ναύτας, παραδίδονται εἰς χεῖρας τοῦ πλοιάρχου καί φυλάττονται ἀπό αὐτόν εἰς παρακαταθήκην, δι' ὡραν χρείας μόνον.

Ἄρθρον 19.

Δέν συγχωρεῖται καί εἰς τά πλοῖα τῆς α' κλάσεωξ νά φέρωσι κανόνι, ἄν δέν ἔχουν χωρητικότητα ὑπερβαίνουσαν τούξ 25 τόννους.

Ἄρθρον 20.

Εἰς μόνας τὰς ἀλιευτικὰς τράτας, ἀναγομένας εἰς τήν β' κλάσιν, συγχωρεῖται νά ἔχωσι περισσοτέρους τὸν ἕξ ναυτῶν ἄλλ' εἶναι ἀπηγορευμένον εἰς αὐτάς νά ἔχωσι ψιλὰ ὅπλα, ἢ κανόνιον· καί ἀπαιτεῖται νά φέρωσι πάντοτε τὰ δίκτυα καί ἄλλα τῆς ἀλιευτικῆς ἀναγκαῖα.

Ἄρθρον 21.

Ἀφεύκτως ἀπαιτεῖται τὰ δύο τρίτα τῶν ναυτῶν παντός Ἑλληνικοῦ πλοίου, ἐμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πλοίαρχου καί τοῦ ναυκλήρου νά εἶναι Ἕλληνες.

Ἄρθρον 22.

Οἱ ναῦται, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι καταγραμμένα εἰς τὸ ναυτολόγιον, ὀφείλουν νά μείνουν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ταξιδίου, διὰ τὸ ὅποιον ἐμίσθωθησαν ἢ ἐσυμφωνήθησαν, ἐκτὸς περιστάσεως ἀσθενείας, καθ' ἣν ὁ ὑγειονόμος, ἀφοῦ πληροφορηθῆ δι' ἀποδεικτικοῦ τοῦ ἐπισκεπτομένου τὸν ἀσθενῆ ἰατροῦ καί δι' ἄλλων ἐξετάσεων τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀσθενείας καί τὴν ἀνάγκην τοῦ νά ἀποβιβασθῆ ὁ ναύτης, θέλει συγχωρήσει εἰς αὐτὸν νά ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου, καί εἰς τὸν πλοίαρχον ν' ἀντικαταστήσῃ ἄλλον.

Εἰς ἔλλειψιν ὑγειονόμου τὸ χρέος τῆς ἐξετάσεως ἀνήκει εἰς τοὺς δημογέροντας.

Δέν συγχωρεῖται δέ καί εἰς τὸν πλοίαρχον νά ἐκβάλλῃ τοῦ πλοίου του, ἀνευ ἀποδεδειγμένης εὐλόγου αἰτίας, κανένα ναύτην πρὶν τοῦ τέλους τοῦ ταξιδίου, διὰ τὸ ὅποιον τὸν ἐμίσθωσεν, ἢ ἐσυμφώνησε μετ' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 23.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιβατῶν τῶν πλοίων ἐχόντων τὰ διαβατήριά των κατὰ τὴν τάξιν σημειοῦνται εἰς τὸ ναυτολόγιον.

Δέν συγχωρεῖται δέ εἰς τὸν πλοίαρχον νά δεχθῆ ἐπιβάτην ἀνευ τακτικοῦ διαβατηρίου.

Ἄρθρον 24.

Ἐάν κατὰ τὸν διάπλουν ἀποθάνῃ ναύτης ἢ ἐπιβάτης, ὁ πλοίαρχος ὀφείλει, εἰς τὸν ὅποιον πρῶτον ἤθελε φθάσει λιμένα, νά παρουσιασθῆ καί ἀναγγεῖλῃ εἰς τὰς καθεστῶσας ἀρχὰς τὸ συμβῆν, καί μετὰ τὴν ἐνορκον ἐξομολόγησιν αὐτοῦ καί τῶν λοιπῶν ναυτῶν καί ἐπιβατῶν, νά λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν δσων ἐγιναν ἐξομολογήσεων δι' ἀσφάλειάν του.

Ἄρθρον 25.

Ἐάν κατὰ τὸν διάπλουν ἀποθάνῃ ὁ πλοίαρχος, διαδέχεται τὴν κυβέρ-

νησιν τοῦ πλοίου ὁ ἀντιπλοίαρχος καί ἐάν καί οὗτος ἀποθάνῃ, διαδέχεται αὐτήν ὁ ναύκληρος. Καί εἰς τήν μίαν καί εἰς τήν ἄλλην δέ τούτων τῶν περιστάσεων, ὁ διάδοχος τοῦ πλοίαρχου ὀφείλει νά παρουσιασθῆ καί νά λάβῃ τήν ἀπόδειξιν τῶν ἐξομολογήσεων, κατὰ τό ἀνωτέρω ἄρθρον.

"Ἄρθρον 26.

Καί διά πᾶν ἄλλο δυστύχημα συμβάν κατὰ τόν διάπλουν ὁ πλοίαρχος, οἱ ναῦται καί οἱ ἐπιβάται ὀφείλουν νά πράξουν ὅσα τό ἄρθρον 24 διατάττει.

"Ἄρθρον 27.

Οἱ πλοίαρχοι τῶν πλοίων τῆς α' κλάσεως ὀφείλουσιν εἴτε οἱ ἴδιοι, ἢ διά τοῦ γραφέως των, νά κρατώσιν ἡμερολόγιον ἀκριβές καθ' ὄλον αὐτῶν τόν διάπλουν, τό ὅποιον ὑποχρεοῦνται νά παρουσιάσωσι πρὸς τόν ὑγειονόμον, ἢ εἰς ἀπουσίαν αὐτοῦ, πρὸς τοὺς δημογέροντας τοῦ μέρους, εἰς τό ὅποιον ἤθελον φθάσει, ἐάν ἤθελε ζητηθῆ παρ' αὐτῶν.

"Ἄρθρον 28.

Χύσις δέν γίνεται χωρὶς τήν συναίνεσιν τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ πληρώματος, συμπεριλαμβανομένων τοῦ πλοίαρχου καί τοῦ ναυκλήρου.

"Ἄρθρον 29.

Θεωροῦνται ὡς πειρατικά καί ὡς τοιαῦτα καταδιώκονται, καί συλλαμβανόμενα κρίνονται καί καταδικάζονται μέ τήν ποινήν τῆς δημεύσεως τοῦ πλοίου καί τῆς ζημίας τῆς ἐξασφαλίσεως, ὡς εἰς τήν ὑπ' ἀριθ. 2 διάταξιν φαίνεται, ὅσα πλοῖα τῆς α' ἢ β' κλάσεως εὐρεθῶσι μὴ ἔχοντα τά δύο χαρακτηριστικά καί τά ἄλλα δύο ἀσφαλιστικά ἐγγραφα* τά σημειούμενα εἰς τά ἄρθρα 3 καί 4 τοῦ παρόντος Ψηφίσματος.

Ἐξαιροῦνται μόνον, ὅσα νεοκατασκευάστα ὄντα μεταφέρονται διά πρώτην φοράν, ἢ εἰς τό μέρος τῆς κατοικίας τοῦ κυρίου ἢ τῶν κυρίων αὐτῶν, ἢ εἰς τήν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως, διά νά λάβωσι τό ἔγγραφον τῆς ιδιοκτησίας ἢ τό δίπλωμα. Εἰς ταῦτα ἄρκοῦσι μόνον τά ἀκόλουθα τρία ἐγγραφα:

Ἐν ἐφοδιαστικόν ὑπογεγραμμένον ἀπό τόν ὑγειονόμον, ἢ εἰς ἔλλειψιν αὐτοῦ ἀπό τοὺς δημογέροντας τοῦ μέρους, εἰς τό ὅποιον ἐναυπηγήθη τό πλοῖον,

ἢ ἀπόδειξις τοῦ ναυπηγοῦ
καί τό ναυτολόγιον.

Καί εἰς μέν τά τῆς β' κλάσεως ἐμποδίζονται καί τά κανόνια καί τά ψιλὰ δπλα, εἰς δέ τά τῆς α' κλάσεως συγχωροῦνται μόνον τά ψιλὰ δπλα, τά ὅποια ἀναγκαίως πρέπει νά εἶναι προσυποσημειωμένα εἰς τό ἀνωτέρω ἐφο-

διαστικών· εἰς κανένα δέ τούτων δέν συγγορεῖται νά περιφέρεται άνευ ἔυλο-
γου αιτίας ἀπό λιμένα εἰς λιμένα, ἀλλά χρεωστεῖ νά ἐξακολουθῇ τήν διεύ-
θυνσίν του.

Ἄρθρον 30.

Εἰς τήν αὐτήν ἔνοχὴν τῆς πειρατείας καί εἰς τήν αὐτήν ποινήν τῆς
δημεύσεως τοῦ πλοίου καί τῆς ζημίας τῆς ἐξασφαλίσεως, ὑπάγονται ὄσοι
πλοίαρχοι φωραθῶσιν ὅτι παρέβησαν τά ἀρθρα 16, 17, 18, 19 καί 20 τοῦ
παρόντος Ψηφίσματος.

Ἄρθρον 31.

Ἡ παράβασις τῶν ἀρθρων 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 22, 23, 24, 25 καί
28 παιδεύεται μέ τήν ζημίαν τῆς ἐξασφαλίσεως.

Ἄρθρον 32.

Τό ἥμισυ τῆς ἀνωτέρω ζημίας εἶναι ἡ ποινὴ τῆς παραβάσεως τῶν
ἀρθρων 15, 26 καί 27 τοῦ παρόντος Ψηφίσματος.

Ἄρθρον 33.

Τό παρόν Ψήφισμα θέλει ἐκδοθῆ διὰ τοῦ τύπου καί κοινοποιηθῆ εἰς
ὄσας τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, πρὸ πάντων δέ εἰς τὰς νήσους καί εἰς τὰς
παραλίους χώρας.

Ἄρθρον 34.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ παρόντος Ψηφίσματος ἀρχεται ἀπὸ τῆς α' τοῦ προ-
σεγγίζοντος μηνὸς Μαΐου.

Ἄρθρον 35.

Ὅλοι οἱ πλοίαρχοι τῶν πλοίων τῆς α' καί β' κλάσεως ὀφείλουσι νά
ἔχωσιν ἀντίτυπον τοῦ παρόντος Ψηφίσματος πρὸς ὀδηγίαν των.

Τῆ 3 Φεβρουαρίου 1828, ἐν Αἰγίνῃ

Ὁ Κυβερνήτης

Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Σ. ΤΡΙΚΟΤΠΗΣ

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

Ἀφορώσα τὸν κανονισμόν τῶν ἀσφαλιστικῶν μέσων, τῶν ὁποίων
προαπαιτεῖται ἡ τακτικὴ ἐκτέλεσις, διὰ νά δοθῇ τὸ ἔγγραφον τῆς ἰδιοκτη-
σίας καί τὸ δίπλωμα τῆς Κυβερνήσεως.

Α.. ' Ο κύριος παντός πλοίου πρώτης ή δευτέρας κλάσεως παρουσιάζει εις τούς δημογέροντας τού μέρους, δπου έχει τήν κατοικίαν του, αναφοράν, δι' ής εκθέτει τούς λόγους καί τά δίκαια, δυνάμει τών όποιων ώς "Ελλην καί κύριος τού πλοίου ζητεί παρ' αυτών έγγραφον άπόδειξιν τής ιδιοκτησίας του.

Β. Εάν ή αναφορά αυτη δέν περιέχη δλας τās άπαιτουμένας άποδείξεις πρόσ πληροφορίαν τών δημογερόντων, όφείλουσιν ούτοι νά ζητήσωσι καί λάβωσιν έγγράφως τās αναγκαίας πληροφορίας παρά τών τιμιωτέρων κατοίκων τής ένορίας τού αναφερομένου, παρά τού ιερέως τής αύτής ένορίας καί παρά τών γειτόνων του καί μετά τούτο νά διορίσωσι τόν λιμενάρχην ή, εις άπουσίαν τού λιμενάρχου, ένα τών έμπειροτέρων καί τιμιωτέρων κατοίκων τού μέρους εκείνου νά κάμη τήν έξέτασιν τού πλοίου.

Γ. * Ο λιμενάρχης ή ό παρά τών δημογερόντων άντ' αυτού διορισθείς, όφείλει νά έξετάση εις πῶιον μέρος, άπό πῶιον ναυπηγόν καί διά καταβολής τίνος έναυπηγήθη τό πλοϊον εις ποίαν τών δύο κλάσεων άνάγεται, ποιον τό μήκος, πλάτος καί βάθος· ποία ή χωρητικότης καί ποία ή ποσότης τών έξόδων τής ναυπηγίας του.

Εάν δέ τό πλοϊον ήγοράσθη παρ' άλλου, όφείλει νά έξετάση τά έγγραφα τής πωλήσεως καί άγοράς, τήν τιμήν καί δλα, δσα προεξετέθησαν περί τής χωρητικότητος καί κλάσεως τού πλοίου.

Κυρίως όφείλει νά προσέξη, μήπως τό είδος τής κατασκευής του είναι έκ τών άπηγορευμένων διά τής προκηρύξεως τής Διοικητικής ' Επιτροπής, σημειουμένης έν Ναυπλία) τήν 2 Μαΐου 1826, καί θέλει αναφερθή έγγράφως πρόσ τούς δημογέροντας, εκθέτων εις πλάτος δλα τά άποτελέσματα τών έξετάσεών του, γνωμοδοτών περί τής νομιμότητος ή μή, τής ιδιοκτησίας, καί σημειών τόν άνήκοντα εις τό πλοϊον αριθμόν.

Δ. Μετά τήν αναφοράν ταύτην οί δημογέροντες, προσκαλοϋντες τόν κύριον τού πλοίου, ζητοϋσι παρ' αυτού τήν έξασφάλισιν, ήτις άπαιτεΐται διά νά λάβη τό δίπλωμα τής Κυβερνήσεως. Η έξασφάλισις γίνεται κατά παρακαταθήκην ή δι' ένεχύρου ή δι' ύποθήκης άκινήτου κτήματος ή δι' έγγυήσεως ενός ή καί περισσοτέρων πολιτών ' Ελλήνων έχόντων κτηματικήν κατάστασιν' ίσην ή περισσοτέραν τής ποσότητος, τήν όποιαν έγγυώνται, καί συνεπιφέρουσιν τήν' ύποθήκην τής έγγυήσεως.

Τόσον ή ποσότης τής εις παρακαταθήκην χρηματικής καταβολής ή τής τιμής τού ένεχύρου καί τής ύποθήκης, δσον ή ποσότης διά τήν όποιαν δίδεται ή έγγυήσις, δέν ήμπορεΐ νά είναι όλιγωτέρα τού τρίτου τής τιμής τού πλοίου.

Ε. Μετά τήν συμφωνίαν τής εξασφαλίσεως, οί δημογέροντες δίδουν τό έγγραφον τής ιδιοκτησίας, περιεκτικόν όλων τών γινομένων εξετάσεων, εἰς τό ὅποιον καταχωρίζεται αὐτολεξεί ὀλόκληρος ἡ ἀναφορά τοῦ λιμενάρχου ἢ τοῦ ἀντ' αὐτοῦ διορισθέντος, καί σημειοῦται ὁ τρόπος καί τό ποσόν τής εξασφαλίσεως. Γίνονται δέ ἄλλα δύο ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου, ἐκ τών ὁποίων τό ἕν πέμπεται πρὸς τήν Γραμματείαν τής Ἐπικρατείας, τό δέ ἄλλο φυλάττεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τών δημογερόντων.

ΣΤ. Ὁ παρακαταθήκη, τό ἐνέχυρον, ἡ ὑποθήκη ἢ ἡ ἀπόδειξις τής ἐγγυήσεως μένουσιν εἰς χεῖρας τών δημογερόντων καί οὗτοι ὑποχρεοῦνται νά καταβάλωσιν τήν τιμὴν τής εξασφαλίσεως, ἐάν ὁ πλοίαρχος καταδικασθῇ διὰ παρανομίαν.

Ζ. Τά διπλώματα τών πλοίων τής α' κλάσεως δίδονται μόνον εἰς τήν καθέδραν τής Κυβερνήσεως παρά τής Γραμματείας τής Ἐπικρατείας εἰς τόν ἔχοντα τό ἐγγραφον τής ιδιοκτησίας, κατὰ τήν ἀνωτέρω τάξιν, ἢ εἰς τόν ἐπίτροπον αὐτοῦ.

Η. Τά διπλώματα τών πλοίων τής β' κλάσεως πέμπονται παρά τής Γραμματείας τής Ἐπικρατείας πρὸς τοὺς δημογέροντας τών νήσων ἢ τών ἄλλων παραλιῶν μερῶν καί δίδονται παρ' αὐτῶν εἰς τοὺς ἔχοντας τακτικά ἐγγραφα ιδιοκτησίας.

Ἐν Αἰγίνῃ, τήν 3 Φεβρουάριου 1828

Ὁ Κυβερνήτης
Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
Ὁ Γραμματεὺς τής Ἐπικρατείας
Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

17

< ΤΟ ΙΣΤ' ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1828* >

Ἀριθ. 5917. Ψήφισμα Ιζ'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θεωρῶν τήν ἀνάγκην τής τακτοποιήσεως τών λιμεναρχείων, ὡς ἀπο-

* Γενική Ἐφημερίς, 20 Αὐγούστου 1828.

τελούσης στοιχειώδες μέρος τοῦ περί ναυτιλίας Η' Ψηφίσματος καί συντε-
λούσης εἰς τήν βελτίωσιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς δημοσίου οικονομίας διά τῆς
ἐξ αὐτῆς προκυπτούσης ἀρμονίας μεταξύ τῶν συμφερόντων τῆς θαλασσο-
πλοΐας καί τῆς ἐσωτερικῆς εὐνομίας τῆς ἐπικρατείας·

Ἀκούσας καί τήν γνώμην τοῦ Πανελληνίου,

Ψηφίζει

1. Ὁ λιμενάρχης ὀφείλει νά ἐπαγρυπνή εἰς τούς λιμένας καί τά παρά-
λια τῆς περιοχῆς του· ἐκτελεῖ δέ τά χρέη τοῦ καί δι' ὑπολιμεναρχῶν κατά
τήν χρεΐαν.

2. Ὁφείλει νά γνωρίζη ποῦ ἐναυπηγήθη ἕκαστον τῶν εἰς τούς κατοί-
κους τῆς περιοχῆς του ἀνηκόντων πλοίων.

3. Μετρά τήν χωρητικότητα τοῦ πλοίου, κατά τήν (ὑπ' ἀριθ. 1 καί 2)
ἐρμηνείαν καί δίδει ἐνδεικτικόν ὡς τό (3) σχέδιον.

4. Τό παρ' ὁποιασδήποτε δημογεροντίας ἐκδιδόμενον ἔγγραφον τῆς
ιδιοκτησίας πρώτης τάξεως πλοίου πρέπει νά εἶναι ἐπικυρωμένον παρά τῆς
Κυβερνήσεως· ὁ δέ λιμενάρχης χρεωστεῖ νά ἐπαγρυπνή εἰς αὐτό τοῦτο.

5. Ἡμπορεῖ ὁ λιμενάρχης νά δώσῃ γνώμην εἰς τόν ἐκτακτον ἐπίτρο-
πον περί τῆς τιμιότητος τοῦ πλοιάρχου καί τοῦ κυρίου τοῦ πλοίου, πρὶν
ἐκδοθῆ παρά τῆς Κυβερνήσεως τό παρ' αὐτῶν αἰτούμενον δίπλωμα· πρὸς
τούτοις δίδει γνώμην περί τῆς δοθείσης παρά τοῦ πλοιάρχου ἐγγυήσεως,
ἣτις πρέπει νά εἶναι κατά τόν ὑπ' ἀριθ. (3) τύπον.

6. Τά Διπλώματα τῶν πλοίων τῆς δευτέρας κλάσεως πέμπονται παρά
τῆς Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τούς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους, καί
παρά τούτων διανέμονται εἰς τούς ἔχοντας τακτικά ἔγγραφα ιδιοκτησίας
καί δίδοντας τήν ἀπαιτουμένην ἐγγύησιν. Τό Ἔγγραφον τῆς Ἰδιοκτησίας
τῶν τοιούτων πλοίων ἐπικυροῦται ἀπό τόν Ἐκτακτον ἐπίτροπον. Ὁ δέ
λιμενάρχης ἐάν εὕρη τι ἀτακτον εἰς τά Διπλώματα τῶν πλοίων, τόσον τῆς
πρώτης ὡς καί τῆς δευτέρας κλάσεως, διά μέν τά τῆς πρώτης κλάσεως
ἀναφέρεται διά τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου πρὸς τήν Κυβέρνησιν, διά δέ τά τῆς
δευτέρας πρὸς τόν Ἐκτακτον Ἐπίτροπον.

7. Ὁ λιμενάρχης, δταν ἐμφανισθῆ εἰς αὐτόν τό Ἔγγραφον τῆς Ἰδιο-
κτησίας καί τό Δίπλωμα τῆς Κυβερνήσεως, ὀφείλει νά καταχώριση εἰς
ὑπόμνημα τήν ιδιοκτησίαν κατά τό (4) σχέδιον καί νά ἐκτελέσῃ τό 15
ἄρθρον τοῦ Ψηφίσματος τῆς 3 Φεβρουάριου τοῦ 1828.

8. Καταστρώνει τό Ναυτολόγιον τῆς πρώτης κλάσεως (5) καί τῆς
δευτέρας (6) καί κάμνει τὰς προσθαφαιρέσεις εἰς τό πλήρωμα αὐτοῦ, ἢ τήν
παράτασιν, καταχωρών αὐτό εἰς τό ἀνήκον βιβλίον.

9. Εἰς παῖν Ναυτολόγιον σημειοῖ ὁ λιμενάρχης καί τόν ἀριθμόν τῶν ἐπιβατῶν κατά τά Διαβατήρια αὐτῶν.

10. Δίδει τά Διαβατήρια εἰς τοὺς ἐπιβάτας τοὺς ἀναχωροῦντας ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας (7), ἢ τήν ἀδειαν διὰ τοὺς ἐντὸς αὐτῆς (8), ἀλλά καί τά δύο ταῦτα μετὰ τήν ἀδειαν τῆς ἀστυνομίας, τήν ὅποιαν καί κρατεῖ πρὸς ἀσφάλειάν του (9)· τὰ δέ Διαβατήρια, τὰ διὰ τὰ ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας, ἐπικυροῦνται ἀπὸ τόν διοικητὴν τοῦ τόπου ἢ τήν δημογεροντίαν, ἐάν δέν εἶναι διοικητῆς.

11. Ὁ λιμενάρχης προσυπογράφει τήν πιστοποίησιν τοῦ ὑγειονομείου.

12. Ἐπαγρυπνεῖ καί διευθύνει τὰ περὶ τόπου ναυπηγείων, περὶ φορτώσεως καί ἐκφορτώσεως σαβουρῶν, καί ἐν γένει τὰ ἀναφερόμενα εἰς τό καρινάρισμα, τὸ παλάμισμα καί τήν ἐπισκευὴν τῶν πλοίων.

13. Ὅσακις ἀλλάσσονται τὰ δύο τρίτα τοῦ πληρώματος, ἀνανεοῦται τὸ Ναυτολόγιον.

14. Εἰς τήν περιοχὴν του, διαιρουμένην εἰς τμήματα ἀπὸ τὸ ὑγειονομεῖον, ὁ λιμενάρχης ἐπιφορτίζει τήν ἐκτέλεσιν τῶν λιμεναρχικῶν χρεῶν ἢ εἰς τοὺς διωρισμένους ἀπὸ τὸ ὑγειονομεῖον εἰς τὰ τμήματα ἐπιστάτας τῆς ὑγείας, ἢ εἰς ἄλλους ἐκλεχθέντας παρ' αὐτοῦ.

15. Ὁ λιμενάρχης διαιρεῖ τὰ πλοία τῆς δευτέρας κλάσεως εἰς ἀλιευτικά, εἰς φορτηγὰ πλέοντα ἐντὸς τῆς περιοχῆς του καί εἰς φορτηγὰ πλέοντα ἐκτὸς αὐτῆς· ἐπομένως καί τὰ Διαβατήρια αὐτῶν εἶναι τριῶν εἰδῶν, δηλαδή διὰ πλοία ἀλιευτικά (10), διὰ πλοία φορτηγὰ ἐσωτερικά (11) καί διὰ πλοία φορτηγὰ ἐξωτερικά (12).

16. Πᾶς λιμεναρχικός ἐπίτροπος οφείλει νὰ μὴ συγχωρῇ τήν προσόρμισιν εἰς ἄλλα ἐκ τῶν εἰς τὸ 15 ἀρθρ. ἀναφερομένων πλοίων, εἰμὴ εἰς τὰ ἀλιευτικά καί φορτηγὰ, πλέοντα ἐντὸς τῆς περιοχῆς του. Ὅλα δέ τὰ φορτηγὰ πλοία ἢ πλοιάρια, τὰ ἐρχόμενα ἐξωθεν τῆς περιοχῆς του, οφείλουσιν νὰ προσορμίζωνται εἰς τὸν παρά τοῦ ὑγε'ιονόμου προσδιοριζόμενον τόπον.

17. Ὁ αὐτὸς οφείλει νὰ λαμβάνῃ τὸ Διαβατήριον τοῦ τε ἀλιευτικοῦ καί τοῦ ἐσωτερικοῦ φορτηγοῦ πλοίου, καί προσορμιζομένου καί ἀναχωροῦντος. Ὅφειλει νὰ σημειώῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληρώματος, τὸ δνομα τοῦ ναυκλήρου, τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως καί τήν τῆς ἐπιστροφῆς, τὸν ἀφ' οὗ ἀνεχώρησε καί τὸν πρὸς ὃν διευθύνεται τόπον καί ταῦτα πάντα καταχωρεῖ εἰς τὸ ἀνήκον ὑπόμνημα (13). Τὰ αὐτὰ δέ περιστατικά δλα σημειοῖ καί δπισθεν τοῦ Διαβατηρίου.

18. Ἐάν δέ εὐρηθῇ τὰ Διαβατήρια δέν συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὸ πλή-

ρωμα καί τούς ἐπιβάτας, κρατεί τό πλοῖον καί ἀναφέρεται ἀμέσως δπου ἀνήκει· τό Διαβατήριον τῆς πρώτης κλάσεως εἶναι ὡς τό (ὑπ' ἀριθ. 14) σχέδιον.

19. Εἰς κανέν πλοῖον ἐρχόμενον ἐξωθεν τῆς περιοχῆς τοῦ λιμενάρχου δέν συγχωρεῖται νά κοινωνήσῃ μέ τήν ξηράν, χωρίς νά λάβῃ πρῶτον τήν ἐπίσκεψιν τοῦ λιμενάρχου καί τήν ἀδειαν τοῦ ὑγειονόμου.

20. Ὁ λιμενάρχης συνοδευόμενος πάντοτε ἀπό ένα ὑπρέτην τοῦ ὑγειονομείου, ὀφείλει νά πηγαίῃ εἰς ἀπάντησιν τῶν εἰς τόν λιμένα εἰσπλεόντων πλοίων ὅποιοιδήποτε εἶδους· τοῦτο δέ ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς εἰς πάντα ἄλλον.

21. Ὁ λιμενάρχης ἐξετάζων τόν πλοίαρχον ἐρωτᾷ:

τ' ὄνομα καί τό ἐπίθετον,

τόν βαθμόν,

τ' ὄνομα τοῦ πλοίου,

τήν σημαίαν,

πόθεν ἐρχεται,

πότε ἀνεχώρησε,

τόν ἀριθμόν τῶν ναυτῶν,

τόν τῶν ἐπιβατῶν,

τό φορτίον,

εἰς ποίους τόπους ἐπίασεν ἢ προσωρμίσθη,

τάς ἀπαντήσεις καί ἐπισκέψεις τάς ὁποίας ἐδέχθη ἀπό ἄλλα πλοία,

τήν ὑγείαν γενικῶς τῶν ναυτῶν καί τῶν ἐπιβατῶν τοῦ τόπου δθεν

ἐρχεται ἢ ἐπέρασε, καί δ,τι ἤκουσε καί ἐάν ἐσύναξε τίποτε εἰς τήν θάλασσαν κλπ.

22. Ἀφοῦ κάμῃ τήν ἐξέτασιν ταύτην ὁ λιμενάρχης τήν ἀναφέρει εἰς τό ὑγειονομεῖον (20).

23. Ὅταν τό ὑγειονομεῖον δια τάξῃ τόν λιμενάρχην νά ὀδηγήσῃ τόν πλοίαρχον μέ τά ἐγγράφα του, τότε ὁ λιμενάρχης ὀδηγεῖ αὐτόν μέ τήν λέμβον του εἰς τόν διωρισμένον τόπον.

24. Ὁ λιμενάρχης συνοδεύει ἐπιστρέφοντα εἰς τό πλοῖόν του τόν πλοίαρχον καί, κατά τάς διαταγὰς τοῦ ὑγειονομείου, διορίζει ποῦ καί πῶς νά προσωρμισθῇ τό πλοῖον.

25. Ὁ λιμενάρχης ὀδηγεῖ τούς ὑγειονομικούς φύλακας εἰς τά ὑπό καθαρισμόν πλοία.

26. Ἐπιτηρεῖ τόν λιμένα καί ἐπαγρυπνεῖ εἰς δλα τά ὑπό καθαρισμόν πλοία.

27. Εἰς τήν ἀναχώρησιν ὁποιουδήποτε ἐμπορικοῦ πλοίου ὁ λιμενάρχης χρεωστεῖ νά ἐπισκέπτεται τό πλοῖον, νά παρατηρεῖ τά ἐγγράφα τῶν πλοιάρχου ἂν εἶναι τακτικά, καί νά ἐξετάζη τούς ἐπιβάτας καί τά Διαβατήρια αὐτῶν.

28. Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐλλείψεως ἢ ἀταξίας τῶν ἐγγράφων, ἐμποδίζει τό πλοῖον καί ἀναφέρεται εἰς τό ὑγειονομεῖον.

29. Τό πλοῖάριον τοῦ λιμενάρχου πρέπει νά φέρη πάντοτε ὑψωμένην τήν σημαίαν, εἰς δείγμα ὅτι εἶναι δημόσιον πλοῖον.

30. Εἰς πᾶν πλοῖον εἰσπλέον εἰς τόν λιμένα διὰ νυκτός ὀφείλει νά πηγαίνει ὁ φύλαξ καί νά διορίζει τόν τόπον τῆς προσορμίσεως αὐτοῦ, ἕως νά ξημερώσῃ.

31. Ὁ λιμενάρχης ἀπαιτεῖ τά λιμενικά δικαιώματα κατά τόν ἐπισυναπτόμενον προσδιορισμόν (16).

32. Κρατεῖ δέ: α') βιβλίον εἰσερχομένων (17), β') βιβλίον ἰδιοκτησιῶν, ὅπου καταχωρεῖ τά ἐγγράφα τῶν ἰδιοκτησιῶν (4), γ') βιβλίον ναυτολογίων κατά τόν (5) καί (6) τύπον, δ') βιβλίον τῶν ἀδειῶν τῆς ἀναχωρήσεως καί τῶν διαβατηρίων (18), ε') ἡμερολόγιον τῶν δικαιωμάτων, ὀνομαζομένων λιμενικά δικαιώματα (19) καί ς') βιβλίον ἀνταποκρίσεως.

33. Παρουσιάζει κατά μήνα, ὅπου ἀνήκει, μηνιαῖον λογαριασμόν τῶν παρ' αὐτοῦ συναγομένων χρημάτων (20) εἰς δέ τό τέλος ἐκάστου ἔτους παρουσιάζει γενικόν ἰσολογισμόν (21).

34. Ὅφειλει νά ἀναφέρει κατ' ἔτος εἰς τήν Κυβέρνησιν ἀκριβῶς τόν ἀριθμόν τῶν ὑπό διαφόροις σημαίαις εἰς τόν λιμένα εἰσπλευσάντων πλοίων (22).

35. Τά ἐκ τῶν λιμενικῶν δικαιωμάτων συναγόμενα χρήματα παραδίδονται εἰς ὅποιον ἀνήκει.

Ἐν Αἰγίνῃ, τήν 20 Αὐγούστου 1828

Ὁ Κυβερνήτης

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Σ. ΤΡΙΚΟΤΠΗΣ

18

<ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΤΩΝ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΑΤΤΙΚΟΤ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ*>

Πρός τήν Αύτου Ἐξοχότητα τόν Κυβερνήτην τῆς Ελλάδος
Ἐξοχώτατε,

Ἡ διά τοῦ κα' ψηφίσματος ὑπ' ἀριθ. 8451 συσταθεῖσα ἐπιτροπή δέν ἠμπόρεσε νά φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς τόν σκοπόν διά τόν ὅποιον ἐσυστήθη, νά καταστρώσῃ δηλαδή ὄλους τοὺς λογαριασμούς τῶν τριῶν νήσων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ παρόντος ἀγώνος διά νά παρρησιασθῶσιν εἰς τήν Δ' Ἐθνικήν Συνέλευσιν. Ἐξακολουθοῦσα δμως τὰς ἐργασίας της μέ δλην τήν δυνατήν ἐπιμέλειαν ἤθελε κατορθῶσαι νά θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως ἔργον πλήρες καί κατά πάντα σύμφωνον μέ τήν ἐπιθυμίαν της, ἀν ἡ συνεχῆς καί ἀλλεπάλληλος ἀπόσπασις πότε μέν ἑνός ἢ δύο, πότε δέ περισσοτέρων τῶν συγκροτούντων αὐτήν μελῶν δέν ἤθελε κολοβῶσαι, ἀυξάνουσα τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔφερον αὐτή ἢ ἴδια φύσις τῶν λογαριασμῶν καί ἡ στέρησις τῶν μέσων τὰ ὅποια ἀφεύκτως ἀπαιτοῦντο διά τόν ἐκ συγκρίσεως ἔλεγχόν των.

Ἡ ὑποσημειούμενα μέλη τῆς ρηθείσης ἐπιτροπῆς, τὰ μόνα μένοντα ἐπί τοῦ παρόντος, ὀφείλουσαν νά γνωστοποιήσωσιν εἰς τήν Κυβέρνησιν τό μέχρι τοῦδε ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν των καί νά ζητήσωσι τὰς διαταγὰς τῆς περὶ τῆς παραδόσεως τῶν εἰς χεῖράς των ἐγγράφων ὅπου κριθῆ εὔλογον, νομίζουσι χρέος των νά ἐκθέσωσι καί τὰς παρατηρήσεις των ἐπί τῶν καταστροφέντων λογαριασμῶν, παρατηρήσεις αἱ ὁποῖαι θέλουσαν χρησιμεύσει βεβαίως εἰς τήν τελειωτικήν κατάστρωσιν αὐτῶν, διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισμάτων τῶν ἑθνικῶν συνελεύσεων.

Αἱ περιστάσεις ἀγώνος ἐπίσης μακροῦ καί δεινοῦ καί ἡ ἐπικρατοῦσα πρὸ τοῦ ἀγώνος εἰς τήν Ἑλλάδα καί ἐξαιρέτως εἰς τὰς νήσους συνήθεια τοῦ νά σημειώνωνται αἱ μεγαλύτεραι ληψοδοσίαι εἰς ἕν μικρόν φύλλον, καί νά θεμελιώνωνται τὰ συναλλάγματα εἰς τήν ἀμοιβαίαν καλήν πίστην, ἀντί τῶν πολυφύλλων βιβλίων, δέν ἔχορήγουν εἰς τήν ἐπιτροπήν τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τακτικόν ἔλεγχον μέσα. Αἱ κοινότητες τῶν τριῶν νήσων, ὅσάκις ἐπροσκλήθησαν, δέν ἠρνήθησαν τήν εἰς πολλά συντελεστικωτάτην σύμπραξίν των, καί πολλάκις ἐπρομηθεύθησαν ἀξιολόγους πληροφορίας καί ἀποδείξεις. Ἀλλά

---

* Ἄντ. Λιγνός, δ.λ., τόμ. Γ', σσ. 83-88.

πώς ήθελον προμηθεύσει καί δ,τι δέν υπήρχε, μ' δλον δι αναγκαιότατον εις τών λογαριασμών τήν κατάστρωσιν; Παραδείγματος χάρι' ολίγων μόνον πλοίων εύρέθησαν ήμερολόγια, καί ταυτα άτελή. 'Ολίγων' επίσης σώζονται τά ναυτολόγια αλλά καί αυτά χωρίς τήν ακρίβειαν ήτις απαιτείται εις πολεμικά μάλιστα πλοία. "Αν τινές τών καταβαλόντων προκρίτων τών νήσων έκράτησαν λεπτομερή κατάστιχα τών έξόδων των επί τών πλοίων, δέν έκρατήθησαν δμως από δλους τοιαυτα κατάστιχα, αλλά σημειώσεις μόνον κατά τήν έπικρατούσαν συνήθειαν. 'Άλλοι πάλιν, έκ τών γνωστών περιστάσεων έχασαν καί κατάστιχα καί σημειώσεις, καί ήναγκάσθησαν νά παρουσιάσωσιν ύποθετικόν ως έγγιστον ύπολογισμόν. Τοιοῦτοι είναι οί λογαριασμοί τών Ψαρών μέχρι τής δυστυχοῦς καταστροφής τής νήσου ταύτης, ή όποία άναντιρρήτως δικαιώνει τήν έλλειψιν καί λογαριασμών καί καταστίχων τακτικών. "Αν έσώζοντο καν τά άρχεία τής Κυβερνήσεως από τής²⁵ περιόδου μέχρι τής άφίξεως τής ύμετέρας έξοχότητος, δέν ήτο άδύνατον νά εύρεθώσιν εις αυτά οί κατά καιρούς παρουσιασθέντες λογαριασμοί, καί νά χρησιμεύσωσιν εις τήν απαιτουμένην σύγκρισιν'. Αλλά διά τήν άταξίαν καί τήν κολόβωσιν τών άρχείων, καμμία έξακρίβωσις, κανείς έλεγχος δέν ήτο κατορθωτός. Είς άπόδειξιν τούτου άρκεί νομίζομεν ή ακόλουθος παρατήρησις.

'Η έπιτροπή έφρόντισε νά ζητήση καί νά λάβη από τήν λογιστικήν έπιτροπήν σημειώσιν τής λήψεως τών τριών νήσων από τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1828.

'Εκ τής σημειώσεως ταύτης προκύπτει, δι αι τρεις νήσοι έλαβον κατά τάς διαφόρους έποχάς τήν ποσότητα 13.493.201 γροσίων. Αφαιρουμένων 1.064.273 μή άναγομένων εις τούς προκειμένους λογαριασμούς, μένουσι γρόσια 12.428.927.

Αλλ' εις τούς λογαριασμούς τούς παρουσιασθέντας από τάς κοινότητας τών τριών νήσων τό δλον τής λήψεώς των συμποσοῦται εις γρόσια 14.141.995. "Ωστε προκύπτει διαφορά 1.713.068 γρόσια, τά όποια αι κοινότητες όμολογοῦσιν δι' έλαβον μ' δλον δι δέν φαίνονται εις τήν σημείωσιν τής λογιστικής έπιτροπής.

Διά νά μήν αφήση κανένα μέσον, τό όποιον έδύνατο νά συντελέση εις τών λογαριασμών τήν έξακρίβωσιν, ή έξεταστική έπιτροπή έζήτησε διά τής Κυβερνήσεως από τάς κοινότητας τών νήσων τοῦ Αιγαίου πελάγους σημειώσιν τών χρημάτων, τά όποια κατά διαφόρους έποχάς έδωσαν εις τάς τρεις νήσους, άλλ' ούδέ ούτως κατώρθωσε νά φθάση εις τόν σκοπόν της, διότι αι ρηθεΐσαι κοινότητες νομίζουσαι δι πρόκειται λόγος νά άποζημιωθώσι, καί μέ τόκον 'ίσως, δι' δσα έξοδα έκαμαν κατά τήν διάρκειαν τοῦ άγώνος,

έστειλαν έκαστη' εκτεταμένους καταλόγους τών έξόδων της καί τών πραγμάτων τά όποια έδόθησαν ένίότε εις τά πλοία τών τριών νήσων, ή καί ήρπάγησαν από τούς ναύτας.

Η έπιτροπή άπελπισθεΐσα τέλος πάντων από τοϋ νά δυνηθή νά καταστρώση θετικόν λογαριασμόν, άπεφάσισε νά περιορισθή εις τήν τακτικήν κατάστρωσιν τών λογαριασμών τών παρουσιασθέντων από τάς κοινότητας, νά συντροφεύση δέ τήν κατάστρωσιν τοϋ γενικοϋ λογαριασμοϋ, δταν ή Κυβέρνησις άποφασίση νά δώση τέλος εις τήν προκειμένην υπόθεσιν.

Η κατάστρωσις αύτη έτελείωσεν ήδη, καί ή έπιτροπή έλπίζει δι τήν παρημελήθη τι τό όποιον έδύνατο νά τήν καταστήση σαφή καί εύανάπτυκτον. Έσημειώθησαν δλαι αί έκστρατεΐαι κατ' έποχάς, ό αριθμός καί τά όνόματα τών πλοίων τών λαβόντων μέρος εις τήν αύτήν έκστρατείαν, τό ποσόν τών έξοδευθέντων χρημάτων εις έκαστον πλοΐον εις γρόσια καί εις δίστηλα καί τό ποσόν τών τροπίδων έκάστου πλοΐου καί τελευταϊον τά λοιπά έξοδα, είτε τοπικά, ε'ίτε εις προβλέψεις πολεμοφοδίων καί άλλα. Εις τήν αύτήν γραμμήν εις τήν όποιαν σημειοϋται έκαστον τών πλοίων καί ή ποσότης τών χρημάτων, εύρίσκονται καί αί αναγκαΐαι παραπομπαί εις τά μερικά βιβλία ή κατάστιχα έκ τών όποιων εξήχθη λογαριασμός τοϋ πλοΐου καί εις τά όποια φαίνονται ή ύποδιαίρεσις τών έξόδων εις μισθούς, εις προβλέψεις τροφών, εις ήμερομίσθια καί λοιπά. Εις έκαστον τών τριών βιβλίων τά όποια περιέχουσι τούς λογαριασμούς τών τριών νήσων κατά τήν άνωτέρω τάξιν, προσετέθη έν συνοπτικόν ίσοζύγιον τοϋ αύτοϋ λογαριασμοϋ εις τό όποϊον φαίνεται ή ποσότης τήν όποϊαν έκάστη τών νήσων ζητεί εις έξόφλησιν. Αύτη συνίσταται κατά τό ίσοζύγιον τοϋ λογαριασμοϋ τής "Υδρας εις δίστηλα 791.276, κατά τό ίσοζύγιον τοϋ λογαριασμοϋ τών Σπετζών εις δίστηλα 557.480 καί κατά τό ίσοζύγιον τοϋ λογαριασμοϋ τών Ψαρών εις δίστηλα 539.625, τό δλον δίστηλα 1.888.381, λογιζόμενα ως έγγιστα κατά τάς διαφόρους τιμάς τοϋ διστήλου πρός γρόσια δέκα. Εις τήν ποσότηταν ταύτην περιέχονται δλα τά έξοδα τών έκστρατειών, δηλαδή μισθοί καί τροφαί τών πληρωμάτων καί έπισκευαί τών πλοίων, προβλέψεις πολεμοφοδίων, άγοραί πυρπολικών, ναϋλοι ταχυπλόων καί άλλων πλοίων, έξοδα τοπικά καί άλλα διάφορα. Αί παρατηρήσεις τάς όπόιας δυνάμεθα καί όφείλομεν έν συνειδήσει νά έκθέσωμεν, καί αί όποΐαι θέλουν συντελέσει εις τό νά φέρωσιν δχι εύκαταφρόνητον έλάττωσιν εις τήν ζητουμένην ποσότητα είναι αί άκόλουθοι.

Λαμβάνοντες τόν μέσον δρον τών τροπίδων τών πλοίων έκάστης νήσου, εύρίσκομεν ως έγγιστα δι τήν αί τών πλοίων τής "Υδρας είναι ανά 34 πήχεις·

αί τών Σπετσών ανά 33 και αί τών Ψαρών ανά 27 λαμβάνοντες ώσαύτως τόν μέσον δρον τών μηνιαίων έξόδων έκάστου πλοίου εἰς ἔκστρατείαν, ἔμπεριλαμβανομένων τών μισθών καί τροφῶν τών ναυτῶν καί τών εἰς ἐπισκευήν έξοδευθέντων, εὐρίσκομεν ὡς ἔγγιστα, διτι ὁ μέσος δρος τών μηνιαίων έξόδων διά τά πλοία τῆς "Υδρας εἶναι ἀνά 1.140 δίστηλα· διά τά πλοία τών Σπετσῶν ἀνά 1.200, καί ὁ διά τά πλοία τών Ψαρῶν ἀνά 1.176*. Τό ἀσύμφωνον τών μηνιαίων εἰς τὰς τρόπιδας μᾶς ἀναγκάζει νά ἐξετάσωμεν ἀντά ' Υδραϊκά πλοῖα, ἔχοντα περισσοτέρας τρόπιδας τών ἄλλων, έξώδευον ὀλιγώτερον, ἢ διότι δέν ἦσαν καλῶς προμηθευμένα ἀπό τροφᾶς καί πολεμοφόδια ὡς τά τών ἄλλων δύο νήσων, ἢ διότι δέν ἐκινδύνευον ἐπίσης εἰς τὰς μάχας καί δέν ἐλάμβανον ζημίας ἀπαιτούσας έξοδα ἐπισκευῆς. Αὐτόπται τῶν κατὰ τόν ἑλληνικόν ἀγῶνα διατρεξάντων δέν ἤμποροῦμεν κατ' οὐδένα τρόπον νά ἀδικήσωμεν τόσον προφανῶς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δέν ἐφάνησαν ποτέ κατώτεροι τών συναδέλφων των.

Παρατηροῦμεν ἔπειτα διτι ἡ ποσότης τών μηνιαίων έξόδων, τά ὁποῖα παρουσιάζουσι, δηλαδή δίστηλα 1.400 εἰς πλοῖον 34 τροπίδων εἶναι ὡς ἔγγιστα σύμφωνος μέ τόν ὅποιον ἐκάμαμεν ὑποθετικόν ὑπολογισμόν τών έξόδων ἐνός τοιούτου πλοίου εἰς ἔκστρατείαν. Ἦθελεν εἶναι ἐπομένως δίκαιον νά ὑπολογισθῶσι καί τά έξοδα τών πλοίων τών ἄλλων δύο νήσων ἐπί τῆς βάσεως τών έξόδων τών πλοίων τῆς "Υδρας καί κατ' ἀναλογίαν τών τροπίδων, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὑπολογισμοῦ ἤθελε προκύψει διαφορά 192.663 διστήλων εἰς ὄφελος τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου.

Τό δίκαιον τῆς προτάσεώς μας ταύτης ἐνισχύεται μεγάλως ἀπό τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις. Εἰς τόν λογαριασμόν τών πλοίων τῆς "Υδρας καί τών Σπετσῶν τά έξοδα τών ἐπισκευῶν ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ 1828 ἔτους ἐνφ εἰς τά τών Ψαρῶν διακόπτονται κατὰ μέγα μέρος ἀπό τήν ἐποχὴν τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου ταύτης, δετε συναπωλέσθη καί τό μέγα μέρος τών πλοίων. Εἶναι λοιπόν βέβαιον διτι λαμβανομένης τῆς ἀναλογίας ἐπί τῆς βάσεως τών 1.400 διστήλων γίνεται προσθήκη εἰς τά μηνιαία τών πλοίων τών Ψαρῶν, τά ὅποια δέν ὑπῆρχαν μετὰ τό 1824 ἔτος διά νά ἔχωσιν έξοδα ἐπισκευῆς.

Παρατηροῦντες ὡσαύτως ἀκριβέστερον τούς λογαριασμούς τούς παρουσιασθέντας ἀπό τήν κοινότητα τών Ψαρῶν εὐρίσκομεν διτι εἰς 20 πλοῖα, τῶν ὁποίων ἐγκλείεται ὁ κατάλογος, σημειοῦνται έξοδα ἐπισκευῆς δίστηλα 62.607 καί έξοδα ἐκστρατείας δίστηλα 56.104, καί τοῦτο διότι τά πλοῖα ταῦτα ἐχρησίμευσαν εἰς μίαν ἢ δύο ἐκστρατείας, ἐνίστε δέ καί εἰς μετακόμισιν μόνον, ἐνῶ δέν εἶναι δίκαιον νά ἐπιφορτίζεται τό ἔθνος μέ τό βάρος

τοιούτων επίσκευών χωρίς ανάγκας καί χωρίς αιτίας δικαιολογουμένας τοιαῦτα έξοδα.

Παρατηροῦμεν προσέτι διτι εἰς τό ποσόν τῶν έξόδων τῶν ἐκστρατειῶν τῶν πλοίων τῆς "Υδρας καί τῶν Σπετζῶν ἐμπεριλαμβάνονται καί τά εἰς ἀγοράν κανονίων καί ἄλλων δπλων έξοδευθέντα· καί τά μὲν τῆς "Υδρας συμποσοῦνται εἰς δίστηλα 10.739 τά δέ τῶν Σπετζῶν εἰς δίστηλα 24.829 κατά τὰς ἐγκλειομένας δύο σημειώσεις. Τά δπλα ταῦτα εἶναι ἔθνικὰ δταν έξοφληθῆ ὁ λογαριασμός τῶν νήσων ἄλλ' εἰς τόν λογαριασμόν τῶν Ψαρῶν δέν φαίνεται ἀγορά κανονίων, ἐπομένως ἡ ἀναλογία διὰ τό μηνιαῖον τῶν πλοίων τῶν Ψαρῶν αὐξάνει καί ἐκ τούτου.

Δι' ὄλους τούς προεκτεθέντας λόγους, ε'ίμεθα βέβαιοι διτι εἰς ἀπουσίαν θετικῶν ἀποδείξεων, ἡ Κυβέρνησις λαμβάνουσα ἓνα δρον ὑποθετικόν καί ὡς ἐγγιστα καί προσδιορίζουσα ἐξ ἀναλογίας τῶν τροπιδῶν τί ἀνήκει εἰς ἑκαστον πλοῖον κατά μήνα, δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τό δίκαιον καί δέν ζημιοῖ τό Τ αμεῖον.

Εἰς τὰς ποσότητας τὰς σημειωθείσας εἰς τούς λογαριασμούς ἐκάστης τῶν τριῶν νήσων διὰ τοπικά έξοδα παρατηροῦμεν διτι τά μὲν τῆς "Υδρας συμποσοῦνται εἰς δίστηλα 106.382, ἐκ τῶν ὁποίων 55.299 εἶναι μισθοί πληρωθέντες εἰς τούς φρουροῦντας τήν νήσον στρατιώτας, 29.233 δώρα δοθέντα εἰς πυρπολητάς, 12.191 εἰς ταχύπλοα καί ἄλλους ναύλους, καί μόνον 9.559 εἰς τοπικά έξοδα· τῶν Σπετζῶν εἰς 25.418, ἐξ ὧν 1.500 εἰς δώρα πυρπολιστῶν, τά δέ τῶν Ψαρῶν εἰς 18.189, μ' ὄλον διτι τά τῶν πρώτων δύο νήσων ἐκτείνονται μέχρι τοῦ 1828 ἔτους, τά δέ τῶν Ψαρῶν παύουσι κατά τό 1824* ὅσον μεγάλη εἶναι ἡ διαφορά τῶν έξόδων τούτων, τόσον φαίνεται καί ἀδικοιολόγητος. Οὔτε ἔργο μας εἶναι οὔδὲ δυνάμεθα νά προσδιορίσωμεν τό ποσόν τῶν έξόδων ἐκάστης νήσου· νομίζομεν δμως χρέος μας νά δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς τήν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς καί ὡς πρὸς τοῦτο τό μέρος τοῦ λογαριασμοῦ.

Παρά τούς ἀνωτέρω λογαριασμούς εἶναι καί ὁ λογαριασμός τῆς ἐκτιμήσεως τῶν πλοίων λαβόντων μέρος εἰς τόν ἀγῶνα τῶν τριῶν νήσων. Τά πρακτικά καί οἱ ὑπολογισμοί τῆς διορισθείσης ἐπιτροπῆς εἰς χεῖρας τοῦ γραμματέως τῆς. Ὅλίγα τινὰ πλοῖα ἀπόντα δέν ἐξετιμήθησαν ταῦτα δέ εἶναι ἡ κορβέττα «Θεμιστοκλῆς» τῶν κυρίων Τουμπάζηδων, τό βρίκιον τοῦ ναυάρχου Μιαούλη ὁ «Ἄρης», καί ἕτερον ὁ «Ἐπαμεινώνδας» ὀνομάζομενον τῶν κυρίων Κριεζήδων παρελήφθη ἀνεκτίμητον καί τό μικρόν βρίκιον «Βαρῶν Στρογγάνωφ» τοῦ κυρίου Αναγνώστου Παπαμανώλη βυθισθέν ἐμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου κατά τό πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ποσότης τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἐκτιμηθέντων πλοίων κατά τόν ὑπολογισμόν τῆς ἐπιτροπῆς ἀναβαίνει εἰς 1.010.500 δίστηλα" ἀλλά καί εἰς τοῦτο τῆς ἐκτιμήσεως τῶν πλοίων τό κεφάλαιον ὀφείλομεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι διάφορα πλοία καί τῶν τριῶν νήσων μᾶς φαίνονται σημειωθέντα εἰς τιμάς ἀνωτέρας τῆς ἀληθοῦς ποσότητος τῶν ἐξόδων τῆς κατασκευῆς των· ἡ Κυβέρνησις δμως δύναται νά ἐξακρίβωση τήν ἀλήθειαν ἀπαιτοῦσα νά παρουσιασθῶσι τά μεταξύ τῶν συμπλοίων συμφωνητικά, τά ὅπδια δέν ἐξητάσθησαν ἀπό τήν ἐπιτροπήν τῆς ἐκτιμήσεως. Ἐγγλείεται καί ὁ κατάλογος δλων τῶν ἐγγράφων τῶν εὑρισκομένων εἰς χεῖρας τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς κ. Μιχαήλ Μπαλασάκη, τόν ὅποιον οἱ ὑποσημειούμενοι ὀφείλομεν νά συστήσωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν διά τούς ὁποίους κατέβαλε πόνους εἰς τό μακρόν καί δυσχερές ἔργον τῆς καταστρώσεως τῶν λογαριασμών, χωρίς καμμίαν ἀμοιβήν, παρά τόν ὅποιον ἕως ἐσχάτως ἐλάμβανε μισθόν βοηθοῦ εἰς τό γραφεῖον τοῦ γενικοῦ φροντιστηρίου, ἐνώ ἐπεφορτίσθη τήν ἐκτέλεσιν διπλῶν χρεῶν καί τήν ἐνήργησε μέ ζήλον ἀξιόλογον καί μέ προθυμίαν ἀξίαν παντός ἐπαίνου.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 2 Νοεμβρίου 1829

Ἡ ἐξεταστική τῶν λογαριασμών τῶν ναυτικῶν Ἐπιτροπή

Α. Μαυροκορδάτος

Ι. Βλάχος

Ι. Γ. Κριεζής

Ἀναγνώστης Χ' Ἀναργύρου

19

<ΤΟ Γ' ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ Δ' ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ*>

Ψήφισμα Γ'

Η Δ' ΕΘΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ

Ἐπιθυμοῦσα νά ἐξακολουθήσῃ δσα αἰ προλαβοῦσαι Συνελεύσεις ἐψηφισαν περί τῶν ἀποζημιώσεων, τάς ὁπίας τό Ἔθνος ὀφείλει εἰς τάς νήσους Ὑδρας, Σπετσῶν καί Ψαρῶν, εἰς τούς στρατιωτικούς οἱ ὅπιοι ὑπερασπίσθησαν τήν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου τόσον ἀνδρείως, εἰς τούς πολεμήσαντας

* Ἀντ. Λιγνός, δ.πτόμ., Γ, σσ. 82-83.

κατά τήν Στερεάν Ελλάδα υπό τήν οδηγίαν τοῦ ἀειμνήστου Καραϊσκάκη, καί εἰς τὰ στρατιωτικά σώματα τὰ ἐντός καί ἐκτός τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν ὡσαύτως καί εἰς τὰ ἀνδρεῖα τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος στρατεύματα, καί εἰς τοὺς πλοιάρχους τῶν εἰρημένων τριῶν νήσων.

Σκεφθεῖσα ὠρίμως περί τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῶν νομίμων ἐκείνων πράξεων.

Ὁμολογοῦσα, δι, ἐκτός τῶν ἐχόντων δικαίωμα εἰς τὰς εἰρημένας ἀποζημιώσεις, καί πολλάί κοινότητες τῆς Ἐπικρατείας καί πολῖται ὡσαύτως συνεισέφερον μεγάλως εἰς ἐποχάς ἀμηχανίας καί περιστάσεις κρίσιμους τῆς Πατρίδος, καί δι εἶναι ἐπίσης δίκαιον νά θεωρηθῶσι μετ' ἀκριβείας καί νά ἀποδοθῶσι καί εἰς τούτους τὰ ὅπδια ἔχουσι δικαιώματα περί τὰς ἀποζημιώσεις.

Ψηφίζει

Α'. Ἡ Κυβέρνησις ἔχει τήν πληρεξουσιότητα νά ἐξακολουθήσῃ τήν ἐρευναν τῶν δικαιωμάτων ἀπερ ἔχουσιν εἰς τὰς ἀποζημιώσεις:

- 1) Αἱ νῆσοι Ὑδρας, Σπετσῶν καί Ψαρῶν.
- 2) Τό στρατιωτικόν σώμα τοῦ Μεσολογγίου.
- 3) Καί τὰ ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ Καραϊσκάκη στρατιωτικά σώματα.

Β'. Ἡ Κυβέρνησις θέλει λάβει τὰ ἀνήκοντα μέτρα διά νά ἐρευνήσῃ ἐπίσης τὰ δικαιώματα τῶν πλοιάρχων τῶν τριῶν Ναυτικῶν Νήσων, τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καί τῶν νήσων, τῶν πολιτικῶν ὑπουργῶν, τῶν πολιτῶν καί τῶν κοινοτήτων τῆς Ἐπικρατείας ὅσαι θέλουν ἀπαιτήσῃ ἀποζημιώσεις.

Γ'. Ἡ Κυβέρνησις προχωροῦσα εἰς τήν ἐρευναν τῶν διαφόρων ἀπαιτήσεων, θέλει κανονίσει μέ τήν σύμπραξιν τῆς Γερουσίας καί τό ποσόν τῶν πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας ἀποζημιώσεων, καί τήν ἐποχὴν καί τὸν τρόπον τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν.

Δ'. Ἐπειδὴ τὰ μόνα μέσα, δι' ὧν ἡ Κυβέρνησις δύναται νά ἀποδώσῃ τὰς εἰρημένας ἀποζημιώσεις, εἶναι τό ἐξωτερικόν δάνειον τό ὅποιον δύναται νά διαπραγματευθῇ, ἢ ἐμφρων διοίκησις τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, καί ἢ σύστασις κώδικος τῶν δημοσίων χρεῶν, ἢ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δίδει τήν πληρεξουσιότητα εἰς τήν Κυβέρνησιν.

- 1) Νά συστήσῃ κώδικα τῶν δημοσίων χρεῶν, εἰς τὸν ὅποιον θέλει καταγράφεσθαι τὰ ἀναγνωριζόμενα χρέη τῆς Ἐπικρατείας πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἀποζημιώσεως ἐπὶ τῆς ποσότητος τῶν ὁποίων θέλει

πληρώνεσθαι κατ' έτος νόμιμος τόκος, προσδιορισθησόμενος από τήν Κυβέρνησιν.

2) Νά εξαιρέση προηγουμένως τό δεκατημόριον τής ὄλης ποσότητος τοῦ ἐξωτερικοῦ δανείου, καί νά τό διανείμη κατ' ἀναλογίαν τών κεφαλαίων τοῦ ἀναγνωρισθησομένου χρέους.

3) Νά διαθέση βαθμηδόν πρός ὄφελος τών εἰρημένων 200 χιλιάδες στρέμματα ἀπό τής Ἑθνικῆς γῆς, ἐξαιρουμένων τών σταφίδων, τών ἀμπελώνων, τῶν ἐλαιοδένδρων καί τών δασῶν.

Αὐταί δέ αἱ γαῖαι δέν θέλουν δίδεσθαι ὡς ἰδιοκτησία εἰς τούς ἔχοντας λαβεῖν, πρὶν ἢ ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τής Ἑλλάδος, καί πρὶν ἢ ἐλευθερωθῶσι τά ἔθνικα κτήματα ἀπό τās ὑποθήκας εἰς τās ὅποιας ἐπί τοῦ παρόντος ὑπόκεινται.

Εἰς τό περί ἐξοφλήσεως χρεῶν σύστημα, τό ὅποιον ἡ Κυβέρνησις θέλει παραδεχθῇ, θέλει μεταχειρισθῇ, ἐπίσης τούς τρεῖς τρόπους, τούς εἰς προηγούμενον ἄρθρον διαλαμβανομένους, δηλαδή τήν εἰς τόν κώδικα τών χρεῶν πίστωσιν, χρήματα καί κτήματα, προσπαθοῦσα, ὅσον τό δυνατόν, νά ἐκπληρώσῃ πρὸ πάντων, κατὰ τόν λόγον τοῦ δικαίου, τās ὅποιας ἔλαβεν ὑποχρεώσεις τό Ἔθνος διὰ τών πράξεων τών προηγηθεισῶν Συνελεύσεων.

Ἄρθρο ζ' συμπληρωματικόν

Ἐπί σκοπῷ τοῦ νά ὀργανισθῇ τό Ἐθνικόν Ναυτικόν, καί νά χορηγηθῇ συγχρόνως εἰς τās νήσους Ἕδρας, Σπετσῶν καί ψαρῶν τό μέσον διὰ νά προφυλάξωσιν ἀπό τήν φθοράν τὰ χρησιμεύσαντα εἰς τό Ἔθνος πλοία, ἡ Συνέλευσις δίδει εἰς τήν Κυβέρνησιν τήν πληρεξουσιότητα νά ἀγοράσῃ ἐξ αὐτῶν τών πλοίων ὅσα ἠθέλων εἶσθαι χρήσιμα πρός ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους.

Ἡ Κυβέρνησις θέλει κανονίσει τήν τιμὴν αὐτῶν εἰς βάσεις δικαίας προσδιορίζουσα τόν τρόπον καί τās ἐποχάς τής πληρωμῆς κατὰ τούς πρός ὄντας οἰκουμηνικούς πόρους.

Ζ'. Τό παρόν ψήφισμα καταχωρηθέν εἰς τόν κώδικα τών ψηφισμάτων καί ἐπικυρωθέν, νά διευθυνθῇ πρός τήν Κυβέρνησιν, διὰ νά δημοσιευθῇ διὰ τών τύπων καί νά ἐνεργηθῇ.

Ἐν Ἀργεῖ τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Ἰουλίου

τῷ Χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἐνάτῳ.

Ὁ Πρόεδρος
Γεώργιος Σισίνης

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Γεώργιος Μαυρομάτης

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΔΡΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ* >

[Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος]

(Σχέδιον Α. Μαυροκορδάτου
καὶ Ἀντιγραφον, γραφῆς Ν. Χ' Θεοδώρου Τσέπη)

Ἐξοχώτατε

[...] Ὡς δυνατὸν ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν, διὰ μετὰ διαιτητῆ βασιάνισιν τῶν λογαριασμῶν μας, προσκαλούμενοι διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν ἐκκαθάρισίν των, ἠθέλαμεν ἀκούσει διὰ ὀφείλομεν ἢ νὰ περιμείνωμεν ἄλλην δλόκληρον διαιτητῆν, ἐπ' ἐλπίδι νὰ κατορθωθῇ ἢ ἐκκαθάρισις αὕτη, ἢ νὰ δεχθῶμεν συμβιβασμόν; καὶ ὅποιον; διὰ τοῦ τρίτου μόνον τῆς ὀφειλομένης εἰς ἡμᾶς ποσότητος!

Αἱ δύο προτάσεις αὗται αιτιολογούνται εἰς τὸ σχέδιον τῆς Κυβερνήσεως

α') Διὰ τοῦ διὰ ἢ ἐν Ἀργεὶ συνέλευσις εἰς τὸ ἀπὸ 29 Ἰουλίου Ε' ψήφισμά της ἐπροσδιώρισε τοὺς πόρους διὰ τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξόφλησιν τούτων καὶ ἄλλων ἔθνικων λογαριασμῶν, ἐκ δὲ τῶν διορισθέντων πόρων, ὁ μὲν τοῦ δανείου δὲν ἐπραγματοποιήθη, οὐδ' εἶναι πιθανόν διὰ θέλει πραγματοποιηθῇ κατὰ τὸ παρὸν διὰ τὰς γενικὰς τῆς Εὐρώπης περιστάσεις, οἱ δὲ ἄλλοι δὲν ἐξαρκουῦσιν εἰς τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν δλων. Ἐπομένως διδομένης εἰς ἐξόφλησιν τῶν ναυτικῶν λογαριασμῶν δλης τῆς ποσότητος τῶν διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων γῆς, δὲν θέλει προσαρμοσθῇ ὡς πρὸς τοὺς λογαριασμοὺς τούτους ἢ ἀνάλογος διὰ πιστώσεως καὶ διὰ χρημάτων ἀποζημιώσις, καὶ ἐν ταυτῷ ἡ Κυβέρνησις θέλει ἀναγκασθῇ νὰ πληρώσῃ 85 ἑκατομμύρια φοινίκων εἰς τοὺς ξένους δανειστάς καὶ ἄλλα 22 εἰς δσα περίπου συμποσοῦνται αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

β') Διὰ τοῦ διὰ ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπεξεργασθεισῶν τοὺς λογαριασμοὺς μας δύο ἐπιτροπῶν δὲν ἀποδεικνύεται νομίμως τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀληθές καὶ καθαρὸν χρέος τοῦ ἔθνους.

"Ἄς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ κάμωμεν οὐσιώδεις τινὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν αιτιολογιῶν ἑκατέρας τῶν δύο προτάσεων.

Τὸ δ' ἄρθρον τοῦ Ε' Ψηφίσματος τῆς ἐν Ἀργεὶ συνελεύσεως προσδιο-

* Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδραζ, τόμ. ΙΕ', σσ. 294-298.

ρίζον τόν τρόπον τής αποδόσεως τών έσωτερικών χρεών λέγει ρητός:

« 1) Νά συστήση (ή Κυβέρνησις) κώδικα τών δημοσίων χρεών εις τόν όποιον θέλουν καταγράφεσθαι τά άναγνωριζόμενα τής έπικρατείας χρέη πρός τούς έχοντας δικαίωμα άποζημιώσεως, επί τής ποσότητος τών όποιων θέλει πληρώνεσθαι κατ' έτος νόμιμος τόκος προσδιωρισμένος από τήν Κυβέρνηση/»·

« 2) Νά έξαιρέση προηγουμένως τό δεκατημόριον τής όλης ποσότητος τοῦ έξωτερικοῦ δανείου καί νά τό διανείμη κατ' αναλογίαν τών κεφαλαίων τοῦ άναγνωρισθησομένου χρέους»·

« 3) Νά διαθέση βαθμηδόν πρός όφελος τών ειρημένων διακοσίας χιλιάδας στρεμμάτων από τής έθνικής γής».

Έκ τούτων βλέπομεν δι τή Συνέλευσις βαδίζουσα τακτικός άπεφάσισε, πρώτον, νά καταγραφή τό χρέος εις κώδικα καί νά πληρώνεται ό νόμιμος τόκος, δεύτερον νά διανεμηθή κατ' αναλογίαν τοῦ δλου χρέους τό δέκατον μέρος τοῦ συμφωνηθησομένου έξωτερικοῦ δανείου, καί τρίτον, νά διατεθώσι βαθμηθόν πρός όφελος τών δανειστών αί διακόσια χιλιάδες στρεμμάτων έθνικής γής.

Τό πρώτον τών τριών μέτρων είναι τό κυριώτερον, ή άναγνώρισις δηλαδή καί κατάστρωσις τοῦ χρέους εις τόν κώδικα καί ή πληρωμή ετησίου τόκου· ή εκτέλεσις τοῦ δευτέρου καί τρίτου μέτρου προϋποτίθησι, πρώτον τήν συμφωνίαν έξωτερικοῦ δανείου, δεύτερον τήν κατάστρωσιν δλων τών έσωτερικών λογαριασμών εις τόν άυτόν κώδικα, διά νά γενή επομένως ή έξ αναλογίας διανομή, καί τρίτον τήν διαχώρισιν τών 200 χιλιάδων στρεμμάτων, τά όποια θέλουν διατεθή ώσαύτως βαθμηδόν εις χρήσιν τών έχόντων λαμβάνειν. "Αν τό δάνειον δέν κατορθοῦται κατά τό παρόν, άν ή κατάστρωσις δλων έν γενει τών λοιπών έσωτερικών λογαριασμών άπαιτή χρόνον ικανόν, άν ή διαχώρισις τών διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων έθνικής γής προαπαιτή πολιτειογραφικός μακράς έργασίας, τίποτε δμως δέν έμποδίζει τό πρώτον καί κυριώτερον τών μέτρων, τήν άναγνώρισιν καί κατάστρωσιν τοῦ χρέους εις τόν κώδικα· ή Συνέλευσις προείδε τό πῦραγμα καί τό άπεφάσισε· τί έμποδίζει τήν εκτέλεσιν τής άποφάσεώς της;

Δέν είναι, καθ' δλους τούς τρόπους θεωρούμεναι, δεκταί ούδέ προσηρμοσμέναί αί διά τόν συμβιβασμόν αίτιολογίαί τοῦ σχεδίου· δηλαδή

α') «Ότι οί διορισθέντες από τήν Συνέλευσιν πόροι δέν έξαρκοῦσιν εις έξόφλησιν τοῦ χρέους»· διότι ή Συνέλευσις άπεφάσισε προ πάντων τήν άναγνώρισιν καί τήν κατάστρωσιν εις τόν κώδικα, πράγμα τό όποιον δέν έχει τιν κοινόν μέ τούς πόρους τής έξοφλήσεως·

β') «Ὅτι δέν κατορθοῦται τό ἐξωτερικόν δάνειον»· διότι άν αναβάλλεται τό δάνειον, αναβάλλεται καί ή διανομή τοῦ δεκάτου μέρους, αλλά τό χρέος μένει πάντοτε καταγεγραμμένον εἰς τόν κώδικα καί πληρώνεται ὁ νόμιμος τόκος·

γ') «Ὅτι διδομένης εἰς ἐξόφλησιν τῶν ναυτικῶν λογαριασμῶν δλης τῆς ποσότητος τῶν διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων ἔθνικῆς γῆς, δέν θέλει προσαρμοσθῆ εἰς τούς λογαριασμούς τούτους ή ἀνάλογος διά πιστώσεως καί διά χρημάτων ἀποζημιώσις»· διότι, κατά τήν ἰδίαν τῆς Συνελεύσεως ἀπόφασιν, ή διάθεσις τῶν διακοσίων χιλιάδων στρεμμάτων θέλει γενή βαθμηδόν, οὐδ' ἐζητήθη ποτέ τό δλον τῆς ποσότητος αὐτῆς τῆς ἔθνικῆς γῆς ἀπό τήν Κυβέρνησιν, ήτις οὐδ' ἔχει τό δικαίωμα νά τήν διαθέσῃ οὕτω·

δ') «Ὅτι ή Κυβέρνησις θέλει ἀναγκασθῆ νά πληρώσῃ 85' εκατομμύρια Φοινίκων εἰς τούς ξένους δανειστάς καί άλλα 22 εἰς τούς άλλους Ἑλληνας»· διότι ὡς πρὸς τό ἐσωτερικόν μέν, ή ἀναγνώρισις καί κατάστρωσις εἰς τόν κώδικα μέρους τοῦ ἔθνικοῦ χρέους δέν φέρει τήν ἀναγνώρισιν καί κατάστρωσιν, πολύ δέ ὀλιγώτερον τήν πληρωμὴν τῶν λοιπῶν μερῶν, πρὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν διαφόρων λογαριασμῶν· ὡς πρὸς τό ἐξωτερικόν χρέος δέ, οὔτε τό προσημειωθέν Ε' ψήφισμα διαλαμβάνει τι ἀναγόμενον εἰς αὐτό, καί ή ἐν Ἀργεῖ Ἐθνική Συνέλευσις προεῖδε τά περί τῆς ἀποσβέσεώς του εἰς τά ἀρθρα δ' καί ε' τοῦ ἀπό 26 Ἰουλίου Γ' ψηφίσματος τῆς [...].

Πρὶν τελειώσωμεν, ἐπαναλαμβάνομεν δι, δχι μόνον δέν δυνάμεθα νά δεχθῶμεν ἐλάττωσιν τῆς ποσότητος τῶν θυσιῶν μας καθὼς καί παράτασιν ἐκκαθαρισμοῦ, αλλά καί νομίμως ζητοῦμεν τόν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος νόμιμον τόκον τῶν εἰρημένων θυσιῶν μας μέχρι τῆς ἐξοφλήσεως αὐτῶν.

Διαμένομεν μέ τό προσήκον βαθύτατον σέβας

Ἐν Ὑδρα, τήν 24 Φεβρουαρίου 1831

Οἱ πολῖται

21

<ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΠΕΡΙ ΣΤΣΤΑΣΕΩΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ*>

Ἀριθ. διατάγμ. 153. — 20 Μαρτίου 1831 ἐν Πόρω,

1. Συσταίνεται Ταξιαρχικόν σώμα διά τήν ὑπηρεσίαν τῶν ναυτικῶν.

* I. Λαζαρόπουλος, ο.π., σ. 348.

2. Θέλουν καταταχθή εις τό σώμα τοῦτο οἱ διευθύνται πλοίων, οἵτινες διαρκούντος τοῦ πολέμου ὑπηρετήσαν χωρίς νά λάβουν καμμίαν ἀντιμισθίαν, καί δέν εὐρίσκονται κατά τό παρόν εις καμμίαν θέσιν δημοσίου υπηρεσίας. Αὐτοί θέλουν λογίζεσθαι ὑπό τās διαταγās τῆς Κυβερνήσεως, καί ἐξ αὐτῶν θέλει ἐκλεγῆ, ὅποταν ἡ χρεία τό. καλέση διὰ τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ.

3. Θέλουν λαμβάνει μηνιαίαν ἀντιμισθίαν, τῆς ὁποίας τό ποσόν θέλει μᾶς προβληθῆ ἀμέσως ἀπό τήν ἐπιτροπήν, ἥτις εἶναι ἐπιφορτισμένη νά ἐξακριβώση τά δικαιώματα ἐνός ἐκάστου.

22

<ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α. Μ.'>

Ἐ Αντίγραφον

Ἐν Ἰούλιου 11 1831

Κυρία μου,

Οὐρανοκατέβατον σχεδόν ἐφθασεν εις τās χεῖράς μου συγχρόνως μέ ἄλλα ἐκ Ναυπλίου γράμματα τό ἀπό 4 τρέχοντος ἀδελφικόν σας. Δέν ἰξεύρω τίς ὁ πέμψας αὐτό φίλος, ἢ τίς ὁ ἐγχειρήσας ἤ πέμπαντι, διὰ νά φροντίσω νά διευθύνω διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου τήν ἀπάντησίν μου, τήν ἐτοιμάζω μ' ὄλον τοῦτο καί θέλω προσπαθήσει νά ὄσας τήν πέμψω ὄπως δυνηθῶ ἀσφαλῆστερα.

"Ὅμοιον μέ τό ὅποιον ἐλάβετε γράμμα ἐλαβᾶ καί ἐγώ πρὸ ἕξ ἡμερῶν ἤδη, χρονολογημένον τήν 20 Μαΐου· ὁ γράψας μέ εἰδοποιεῖ διτι ἔγραψε καί πρὸς τήν ἐκλ[αμπρότητα] σας καί πρὸς διαφόρους ἄλλους φίλους του ἐν οἷς συναριθμεῖ καί τόν Κ[ύριον] Σικελιανόν². τοῦτο μ' ἐφάνη παράδοξον, ἄλλ' ὄπως καί ἂν ἦναι, ἢ περὶ τοῦ πράγματος κρίσις μου δέν εἶναι διαφορετική ἀπό τήν ὁποίαν κάμνετε· γνωρίζετε κάλλιστα τί ἐφρόνουν περὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Λεοπόλδου, καί τούς λόγους διὰ τούς ὁποίους τόν ἐθεώρουν τόν συμφερότερον ἡγεμόνα διὰ τήν Ἑλλάδα· μ' ὄλα τά ὄσα ετρεξαν, δέν φρονῶ οὐδέ σήμερον διαφορετικά, ἄλλα δέν ἰξεύρω ἂν ὁ Λεοπόλδος ἠρνήθη θετικῶς

1. Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φάκ. 17, ἀρ. ἐγγρ. 4919.

2. Ὁ Μ. Σικελιανός ἦταν ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Γραμματεὺς τοῦ Καποδιστρια, ὁ ὅποιος ὑπ' αὐτῆ τήν ιδιότητα τόν Αὐγουστο τοῦ 1831 ἀνέλαβε τῆ διενέργεια δικαστικῆς ἐξέτασης γιὰ τά γεγονότα τοῦ Πόρου.

καί ἀμετατρέπτως τόν θρόνον τοῦ Βελγίου, ἡ ἀρνησίς του, νομίζω, ἐθεμελιούτο εἰς τήν μὴ ἀναγνώρισιν τοῦ πρωτοκόλλου ἀπό τό ἔθνοσυνέδριον τῶν Βέλγων, ἂν οὐδοι μετεπείσθησαν ἐπομένως, ὡς λέγεται, καὶ ἂν ἐλπίζεται νά συμβιβασθῶσιν εἰλικρινῶς αἱ μεταξύ Βέλγων καὶ Ὀλλανδῶν περί ὁρίων διενέξεις, δέν μοί φαίνεται παντελῶς ἀπίθανον τό νά δεχθῆ ὁ Λεοπόλδος δ,τι δέν ἀπέρριψεν ἀπολύτως ἀλλά δι' ἐνστάσεων. "Ἄς ὑποθέσωμεν δέ καί δι παρητήθη ἐντελῶς καί δι ἐπιθυμεί νά προσκληθῆ, νομίζω διτι ὁ ἄλλος ὁ μόνος τρόπος τῆς προσκλήσεώς του εἶναι ὁ δι' ἔθν. Συνελεύσεως, διότι ὁ δι' ἐπαρχιακῶν ἀναφορῶν ἢ ἄλλων μερικωτέρων, ἐνῶ θέλει ἀπαντήσῃ μυρίας ἀντιστάσεις καί δυσκολίας, δέν θέλει ἔχει γνησίαν ἐθνικότητα. Ἐπειτα καί αὐτῶν τῶν εἰλικρινῶς ἐπιθυμούντων τά συμφέροντα τῆς Πατρίδος πολλοί θέλουν ὑποπτεύσει ἴσως μηχανοβραφίας ἀνυπάρκτους καί σκοπούς ἰδιοτελείας, πράγμα τό ὅποιον θέλει φέρεται διαίρεσιν, καί νομίζεται, παρ' ἐμοῦ τουλάχιστον, διόλου ἀσύμφορον. Γινομένης ἐκ τοῦ ἐναντίου πᾶρρησία τῆς προτάσεως εἰς ἔθν. συνέλευσιν, ὁ καθείς ἐλευθέρως ἐκφράζει τήν γνώμην του, δέν μένει κάμμία ὑποψία εἰς κανένα, καί ἡ ἀπόφασις ἔχει χαρακτήρα Ἐθνικόν.

Ἄλλ' εἶναι κατορθωτή ἡ Ἐθν. Συνέλευσις; βλέπω διτι καί χωρίς νά ὑπάρχῃ ἰδέα κἄν καί τῆς ἔθν γινομένης προτάσεως, μέγα μέρος τοῦ Ἐθνοῦ αἰσθανόμενον ὅπῃ κίνδυνον τρέχοντες, ἂν ἐξακολουθήσῃ νά προβαίνει ἢ καταπάτησις τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦς ὁποίους ἐθεσαν δλαί αἱ προλαβοῦσαι συνέλευσις, ἐξέφρασε καί ἐκφράζει δι' ἀναφορῶν ἀπευθυνομένων πρός τήν Κυβέρνησιν καί δημοσιευόμενων διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τήν ἐπιθυμίαν τῆς συγκαλέσεως ἔθν. Συνελεύσεως. Αἱ μέχρι τοῦδε σταλεῖσαι ἀναφοραὶ εἶναι αἱ τῆς Ὑδρας, τῆς Ἑρμουπόλεως, τῆς ἀνω Σύρας, τῶν Ψαρρῶν, τοῦ Πόρου, τῆς Ἄνδρου, τῆς Νάξου, τῆς Μυκῶν, τῆς Ἰου καί τῆς Σερίφου. Γράφουσιν ὡς βέβαιον ὅτι παρακολουθοῦσι καί αἱ τῆς Σαντορίνης, Μήλου, διαφόρων ἄλλων νήσων, καί διτι ὑπεγράφησαν ἀναφοραὶ μέ τό αὐτό πνεῦμα εἰς τήν Ἀττικήν καί εἰς τινάς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς. Ἡ Μάνη ἐξέφρασεν ἤδη τήν αὐτήν ἐπιθυμίαν, δέν ἰξεύρω ἂν καί τινες ἐπαρχίαι τῆς Πελοποννήσου δέν θέλουν ἐκφράσει τό αὐτό φρόνημα. "Ὅσον ἀπό μέρους μου, Σάς βεβαιῶ διτι ὅσον κατέκρινα καί κατακρίνω τάς ἐνόπλους ἀντιστάσεις, ἐκτός ἂν ὑπαγορευθῶσιν ἀπό ἀνυπερβλήτων ἀνάγκην, καί εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἱερωτέρων δικαίων τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ἐπεριφρόνησα τά ἀνόητα κινήματα τοῦ Τζάμη, τά κατ' ἐμέ πάντη ἰδιοτελή καί ληστρικά τῶν ἀνεπιτήτων Πετμεζαίων, τόσον νομίζω νόμιμα, ἀμεμπτα καί ἐπαινετά τά τῶν κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι δι' ἀναφορῶν ἐκφράζουσι τό φρόνημά των, καί λέγουσι

παρρησία διὰ τι αισθάνονται. Αἱ ἀναφοραὶ αὐταὶ γεγραμμέναι μὲ δσο ν θέλετε σέβας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀφεύκτως θέλουν φέρει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συγκαλέσεως τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως. "Ἄν συγχρόνως φθάσωσι καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι, ὡς πολλαχόθεν μῖας βεβαιούσι, καταγίνονται ἤδη σπουδαίως περὶ τῶν πραγμάτων μας, καὶ εἶναι σύμφωνοι καὶ εἰς τὸ περὶ ὀρίων (κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας) καὶ εἰς τὸ περὶ ἐκλογῆς ἡγεμόνος, τόσον καλῆτερον, διότι, παρούσης τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως, γίνεται εἰς αὐτὴν ἢ κοινοποιήσιν τοῦ Πρωτοκόλλου," ἂν ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲν ἀπεφασίσθη τι ἕως τότε ἀπὸ τὰς δυνάμεις, τὸ Ἔθνος σκέπτεται διὰ τῶν πληρεξουσίων ἀντιπροσώπων του, καὶ ἀποφασίζει περὶ τῆς τύχης του.

Ἰδοὺ δλον δλόκληρον τὸ φρόνημά μου εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐρωτήσεών σας. Ἐλπίζω διὰ τι θέλετε εὐρηγίεις τὴν παροῦσαν τὴν συνήθη εἰλικρινεῖαν μὲ τὴν ὁποῖαν πάντοτε ἐξεφράσθη.

Τί νὰ εἰπῶ δι' ὅσα μοὶ γράφετε περὶ τῶν τοπικῶν σας πραγμάτων; τίποτε διαφορετικὰ δὲν ἤλπιζα ἀπὸ τὴν περιοδεῖαν τοῦ Γ εν. ἀρχηγοῦ σας. Μανθάνω ἤδη διὰ τι διορίζεται εἰδικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἀπὸ τοὺς Κους Μεταξάν, Ἀθανασιάδην καὶ Κοντάκην καὶ φέρουσα διπλὰς ἐγκυκλίους, φανερὰ καὶ μυστικὰς πρὸς τὰς Κοινότητας, τῶν ὁποίων ἐρωτᾶται, ἢ γνώμη περὶ τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως καὶ τοῦ Συντάγματος· συμπεραίνω διὰ τι παρὰ τὰς διπλὰς ἐγκυκλίους θέλουσι φέρει οἱ ἀποστελλόμενοι καὶ τριπλᾶς ὁδηγίας καὶ πολλαπλὰς ἐπιτηδειγμάς [sic] ἀναφορῶν. Ἐἴθε μόνον αἱ κοινότητες νὰ μὴ ἀπατηθῶσι καὶ θυσιάσωσι τὰ ἱερώτερα των συμφέροντα, καὶ διὰ νὰ μὴ συμβῆ τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωσιν διὰ τι τίποτε δὲν κινδυνεύουσι ἂν ἐκφράσωσι φανερά τὸ φρόνημά των.

Θέλετε νὰ μάθετε καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων, ἀπὸ προχθὲς ἔγινα πατὴρ υἱοῦ. Προσφέρατε τοὺς ἀδελφικούς μου ἀσπασμούς πρὸς τοὺς Κους αὐταδέλφους σας καὶ γνωρίζετε με πάντοτε

Εἰλικρινὴ ἀδελφόν
καὶ εἰς τὰς προσταγὰς σας
προθυμότατον.

A. M.

23

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ν. ΙΩΑΝΝΙΔΗ* >

Ἐκλαμπρότατοι Κύριοί μου!

Σήμερον ἐφθασα ἐδῶ ἀπό τόν Πόρον, καί ἀνήγγειλα πρὸς τόν πανευγενέστατον κύριον Λάζαρον Κουντουριώτην τὰ ἐκεῖ διατρέχοντα καί περί τοῦ Πνεύματος τό ὅποιον ἐξακολουθοῦν νά ἔχουν οἱ Ποριῶται, καθὼς καί τὰς λοιπὰς εἰδήσεις δσας εἴχαμεν. Ἡ εὐγενεΐα του μέ διέταξε νά τὰ γνωστοποιήσω καί πρὸς ὑμᾶς.

Ὁ Ναύαρχος Ρώσσος μετὰ τήν ἀναχώρησιν τῶν Ἀγγλικῶν Πολεμικῶν πλοίων ἐπροσκάλεσε τόν Ἡγούμενον τοῦ Μοναστηρίου καί ἀρχισε νά τόν παρακινή δι' ἀπειλῶν, καί ὑποσχέσεων, νά ὑπογράψῃ τὰς κατὰ τῆς Ὑδρας ἀναφοράς. Ἄλλ' ὁ Ἡγούμενος τοῦ ἀπεκρίθη, διτι καί τὰ χέρια του νά κόψουν αὐτός δέν υπογράφει. Ἐπομένως ἐπροσκάλεσε καί τόν Πανάγον, (εἰς τοῦ ὁποίου τό σπιτί ἐκατοίκει) καί ἀρχισε μέ τὰς πλέον ἀισχράς λέξεις νά τόν ὑβρίζῃ διατί νά ὑπογράψῃ τήν ὑπέρ τῆς Ὑδρας ἀναφοράν, καί μέ φοβερισμούς παιδαριῶδεις τόν ἐπαρακίνει νά ὑπογραφθῇ εἰς τήν κατὰ τῆς Ὑδρας. Ἀλλά καί αὐτός ἐμεινε σταθερός. Ἐπροσκάλεσε πολλάκις καί τούς Δημογέροντας, καί δι' αὐτῶν ἐσπερνεν εἰς τό Κοινόν διτι θέλει κρεμάσει εἰς τὰ πινά [sic] τῆς φρεγάτας του, τούς δσοι ἀνθίστανται εἰς τὰ θελήματα τοῦ Κυβερνήτου κτλ. Οἱ φοβερισμοί του δέν ἐκαμαν ἐντύπωσιν κάμμιαν εἰς τούς Ποριῶτας, τῷ ἐκοινοποιήθη μάλιστα πλαγίως, διτι οἱ Ποριῶται εἶναι βιασμένοι ν' ἀναφερθοῦν εἰς τὰς Δυνάμεις διτι ἡ Ἐνδοξότης του ἐπεμβαίνει εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς Πατρίδος τους καί τοῦτο τόν ἐκαμε νά συσταλθῇ, καί αὔριον ἀναχωρεῖ διά τήν Αἴγιναν, καί ἀπό ἐκεῖ εἰς τὰ Ἐπίδαυρα, καί εἰς τό Ναύπλιον.

Ὁ Καπ. Χρηστόδουλος συνεπεριπάτη μέ τόν Καπ. Φαλάγκα, εἰς τό Παράλιον τοῦ Πόρου, τήν στιγμὴν ἐκείνην ἀπέρασεν μέ τήν Βάρκαν ὁ κος Ρικόρδος καί εἶπεν εἰς τόν Καπ. Φαλάγκαν, δακτυλοδεικτῶν τόν Χρηστόδουλον, διτι δυσαρεστεῖται νά τόν βλέπῃ νά συμπεριπατῇ μέ τοιοῦτον ἀχρεῖον ὑποκείμενον. Τό εἶπεν εἰς Γαλλικὴν Διάλεκτον, πιστεύων διτι ὁ καπ. Χρηστόδουλος δέν ἐννοεῖ τὰ Γαλλικά. Ὁ Καπ. Χρηστόδουλος δέν ᾤσθη ἀπεκρίθῃ ἐκείνην τήν στιγμὴν ἐμμέσως δμως εἰδοποίησε τόν κον Ρικόρδον, διτι θέλει ζητήσῃ ἀμεσον ἱκανοποίησιν, καί διτι θέλει κάμει γνωστούς διά τῆς

---

* Γ.Α.Κ./ Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φάκ. 17, ἀριθ. ἐγγρ. 4904.

έφημερίδος τούς λόγους του. Τοῦτο ἐτρόμαξεν ικανά τόν κον Ρικόρδον καί ἐβαλε τόν Ἡγούμενον, καί τόν κον Φαλάγκα νά μεσιτεύσουν πρὸς τόν Καπ. Χρηστόδουλον νά υπάγη πρὸς ἀντάμωσίν του, καί ἐπρόσθεσεν διτ δυσαρρ-
στεῖται δι' αὐτήν τήν περίστασιν, καί ἄλλα Κουραφέξαλα. "Ὅσον ἐκ μέρους
μου, ἐμήνυσα διὰ τοῦ Καπ. Φαλάγκα τόν Χρηστόδουλον νά μένη ἀκαμπτος,
τι θέλει κάμει δέν ἤξεύρω, διότι ἤμην βιασμένος νά ἀναχωρήσω ἀπὸ τόν
Πόρον.

Οἱ Ποριῶται δλοὶ μικροί, καί μεγάλοι, ἐξακολουθοῦν νά φυλάττουν τό
αὐτό πνεῦμα, τῆς "Υδρας, καί ἐτοιμάζονται νά παρακαλέσουν τόν Κον Συν-
τάκτην τοῦ Ἀπόλλωνος νά προσθέσῃ καί τά ὀνόματα τῶν δσων δέν υπέ-
γραψαν εἰς τήν Α"ν ἀναφοράν. Ἡ χωρίς κάμμίαν βᾶσιν ἐναντιότης τοῦ Καπ.
Νικολάκη ἀναβάλλει μέχρι σήμερον τό πράγμα· καθυποβάλλεται δέ εἰς τήν
ἀπόφασίν Σας, καί γνωστοποιήσατέ μας τά δέοντα. Οἱ Ποριῶται εἶναι
ἐτοιμοὶ νά κάμουν ὅ,τι ἤθελε τούς εἰπή ἡ Ὑδρα, εἶναι ἐτοιμοὶ νά κινηθοῦν
καί διὰ τῶν δπλων, ἀν θέλῃ ἡ Ὑδρα.

Ὁ Ἀντιναύαρχος Ρώσσοσ εὔγαλεν εἰς τά Μαγαζιά του ἐξακόσια
Τουφέκια καί Παλάσκαϊσ καί 6 Κανόνια.

Οἱ Πρόκριτοι τοῦ Πόρου πιστεύουν ὡς ἀναγκαῖον νά ἐλθῇ εἰς Πόρον
κάνέν Ἀγγλικόν, ἢ Γαλλικόν πλοῖον, μόνον, καί μόνον δι' ἐπίδειξιν καί διὰ
νά γνωρίσῃ ὁ λαός τά ψεύματα τῶν Ρώσσων, πιστεύω καί ἐγὼ διτ εἶναι
ἀναγκαῖον, καί μάλιστα ἀν εἶναι δυνατόν νά ὀδηγηθῇ ὁ Πλοίαρχος τοῦ
Πλοίου, νά κάμῃ περιποίησιν τινά, εἰς τούς προκρίτους οἴτινες θά υπάγουν
εἰς ἐπίσκεψίν του.

Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐφθασεν ἀπὸ Σαλαμίνα εἰς Πόρον, ἡ Ἐθνική
Μπελλοῦ διοικουμένη ἀπὸ ὕδραϊον τινά, Κοσμά Λαγά. Ἡ Μπελλοῦ αὐτῇ
μετέφερεν εἰς τήν Ἐπίδαυρον ἓνα Πεζοδρόμον τοῦ Ράγκου. Ὁ ρηθεῖς
Πλοίαρχος μᾶς εἶπεν διτ εἶναι βιασμένος νά κοινοποιήσῃ διτ τῆς Κυβερνή-
σεως τά στρατεύματα ἐσκόρπισαν τό Σῶμα τοῦ Τσάμη. Ἡ ἀλήθεια δμως
εἶναι διτ, εἰς τήν Λιβαδίαν συνήχθησαν οἱ Ὀπλαρχηγοί, Νότης, Γρίβας,
Πανοργιάς, Ἴσκος, καί ὁ Τσάμης, καί διτ τό Σῶμα τῶν σύγκειται ἀπὸ δύο
ἡμισυ χιλιάδας στρατιώτας, διτ ὁ Ράγκος διὰ τοῦ Πεζοδρόμου ἐγραφε πρὸς
τήν Κυβ[έρνησιν] διτ εὐρίσκεται εἰς δεινὴν θέσιν, καί νά τόν βοηθήσῃ καί μέ
στρατιώτας καί μέ χρήματα, διότι καί οἱ στρατιῶται του λειποτακτοῦν. Ἡ
Πολιτάρχης τῆς Σαλαμίνας ἐσύναξεν ἑκατόν στρατιώτας καί διὰ νυκτός
ἀνεχώρησε διὰ νά ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Τσάμη. Ὁ Γριτσιώτης, Βάσσοσ, καί
Διοβουνιώτης, εἰς τήν Σαλαμίνα φωνάζουν ἀναφανδόν, Σύνταγμα, καί διτ
θέλουν κινηθῇ ἅμα κινηθοῦν οἱ Ὑδραῖοι.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀγγλικοῦ Βρικοῦ τό ὅποιον πρό τινων ἀγκυροβόλησεν εἰς Πόρον, ἀνταμώθη μέ τόν Κ. Φαλάγκα, καί ὁμιλῶν περί τῶν πραγμάτων μας εἶπεν, διτι ἀπορεῖ πῶς οἱ "Ἕλληνες ἕως τώρα δέν"έκοψαν τά Κεφάλια τῶν Κυβ[ερνητικῶν] μέ τούς μπαλτάδες' καί τό ἐπανέλαβε δῖς. Ὁ Κ. Φαλ[άγκας] τῷ εἶπεν, διτι δέν εἶναι δύσκολον νά γενή ἄν τοῦτο δέν ἐβλάπτε ἐξωτερικῶς τούς "Ἕλληνας. Ὁ Διοικ[ητὴς] Ἀγγλος, εἶπεν τότε, διτι ὁ φόβος μας εἶναι χωρίς βάσιν, καί διτι κάνεις δέν ἀνακατώνεται εἰς τά πράγματά μας. "Ὅταν ὁ Ἀγγλος ἔμαθε τούς φοβερισμούς τοῦ κυρ. Ρικόρδου κατὰ τῆς "Υδρας, ἐξεφράσθη οὕτως, «νά τόν εἰπήτε διτι εἶναι ἕνας ψεύτης, καί διτι δέν τῷ ἐπιτρέπεται νά μεταχειρισθῆ οὔτε ἕνα στρατιώτην ἐναντίον τοῦ παραμικροῦ Ἕλληνος». Ἐπρόσθεσε δέ διτι καί ὁ Ρικόρδος θέλει ἀναχωρήσει ἀπό τήν Ἑλλάδα αἰφνιδίως. Τήν ἡμέραν ὅπου ἐξέπλευσεν τό Ρωσικόν Πλοῖον διὰ τόν Ἀρχάγγελον, ἡ Ἀγγλική Φρεγάτα τό ἐξηκολούθησεν.

Σᾶς Ταπεινοπροσκυνῶ μέ βαθύτατον Σέβας καί εἰμί

Τῆ 17 Ἰουνίου 1831, Ἐν Ὑδροῖ, Ἀφοσιωμένος εἰς τήν Εὐνοϊάν Σας

Νικόλαος Ἰωαννίδης

24

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ LYONS ΠΡΟΣ RICORD* >

Ἀντίγραφον Ε. Λ.

«Μαδαγασκάρη», Ναύπλιο 16 Ἰουλίου 1831

Ἀγαπητέ μου Ναύαρχε,

Παρακαλῶ τήν Εξοχότητά σας δπως δεχθεῖ τίς καλύτερές μου εὐχαριστίες γιά τήν εὐκαιρία πού μοῦ ἔδωσε νά ἀναφέρω στόν πλοίαρχο Gare, πῶς σημειώθηκε διτι ἐβγαλε λόγο στόν Πόρο μέ σκοπό νά ὑποδαυλίσει τά κομματικά πάθη πού δυστυχῶς ὑπάρχουν σέ αὐτό τό νήπιο κράτος, σέ ἀμεση ἀντίθεση μέ τίς προθέσεις καί τίς ἐντολές τοῦ Ναυάρχου του καί, μάλιστα, τῆ στιγμῆ πού ὁ κύριος Dawkins, σέ συνεργασία μέ τούς συναδέλφους του, καταβάλλει εἰλικρινεῖς προσπάθειες γιά νά τά κατευνάσει.

Εἶμαι πεπεισμένος διτι ἡ Εξοχότητά σας θά εὐχαριστηθεῖ, ἀλλά δέν θά ἐκπλαγεῖ νά ἀνακαλύψει διτι αὐτή εἶναι μία ἀπό τίς καθημερινές συκο-

* Ἀρχεῖον Ε. Λάϊονς, West Sussex Public Record Office, MS B84/1.

φαντίες στις όποιες δλοι είμαστε έκτεθειμένοι, καί τίς όποιες δλοι πρέπει καρτερικά νά ύπομείνουμε, θεωρώντας διτι έχουν ειπωθεί από κάποιο άτομο ενός έκ τών δύο κομμάτων μέ υπέρμετρο ζήλο, μέ σκοπό νά εξυπηρετήσουν ξφήμερους στόχους, καί διτι δέν μπορῶν νά αμαυρώσουν τό χαρακτήρα ενός έντιμου άνδρός.

Ο κυβερνήτης Gare μέ διαβεβαίωσε διτι ή μόνη πολιτική γνώμη πού εξέφρασε στόν Πόρο, πού δόθηκε ως άπάντηση σέ έρώτηση πού προήλθε από τήν 'Εξοχότητά σας, ήταν διτι δέν πιστεύει διτι ό Ναύαρχός του θά χρησιμοποιήσει τήν 'Αγγλική μοίρα για έπιθετικές επιχειρήσεις έναντίον τής 'Υδρας, ή έναντίον κάποιου άλλου μέρους τοῦ * Ελληνικοῦ κράτους, καί διτι, δσον άφορά αυτόν, θά λυπόταν νά κάνει χρήση βίας για νά καταπιέσει τήν κοινή γνώμη σέ όποιαδήποτε Χώρα.

"Αν ή 'Εξοχότητά σας, κατά τή διάρκεια συνομιλιών, έχει αναφέρει αυτές τίς συκοφαντίες στήν 'Εξοχότητά του τόν Κυβερνήτη ή στόν Βαρόνο Rueckman, είμαι πεπεισμένος διτι θά εύαρεστηθείτε νά τούς παρουσιάσετε αυτή τήν αντίρρηση.

Έχω τήν τιμή νά είμαι
άγαπητέ μου Ναύαρχε
μέ κάθε αίσθημα ύψηλής ύπόληψης
ό υπάκουος ύπηρέτης σας
Edmund Lyons Πλοίαρχος

25

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΙΑΟΤΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ ΤΔΡΑΣ* >

Αρ. 3 (18 'Ιουλ. 1831)

Εύγενέστατοι Κύριοι,

Τό από τίς 12 τρέχοντος εύγενές γράμμα σας έλαβον όμοῦ καί τήν άναφοράν τών πολιτών μας εις τήν Κυβέρνησιν, τάς οδηγίας όπού πρέπει νά όμιλήσω εις τόν Αντιναύαρχον Ρικόρδ, καί τό έγγραφον τών πολιτών μας εις έμέ διά νά διορίσω τήν κυρίευσιν τής φεργάτας ή άναφορά άφ' ου υπεγράφη παρ' έμοῦ καί παρά τοῦ Καπετάν Αντώνη (δστις προσφέρει τά σεβάσματα του) καί άφ' ου έκρατήσαμεν αντίγραφον τής άναφορας̃ σας τήν

* ΔΙΕΕ, τόμ. ΚΓ' (1980).

έπιστρέφομεν, ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι καθ' ὅλα εἰς κάθε κίνημα τῆς Κυβερνήσεως καθ' ἡμῶν ἂν ὁ Ρικδρδ χωρίς τὴν συγκατάνευσιν τῶν δύο ἄλλων δυνάμεων ἠθέλε κάμει κίνημα καθ' ἡμῶν νά μᾶς κτυπήσει θέλει ἀντιβραβευθῆ καθὼς πρέπει εἰ δέ καί εἶναι ἡ συγκατάθεσις καὶ τῶν ἄλλων δύο δυνάμεων τότε θέλω ἐκφρασθῆ κατὰ τὰς ὁδηγίας ὁπού μοί ἔστειλατε, ἡ Ἑλλάς, ἡ Ὑδρα, ἡ Καρτερία, εἶναι ἔτοιμα διὰ νά κτυπήσουν, ἂν ὁ Κανάρης δέν κτυπήσει καθὼς ἡμεῖς ἐλπίζομεν τουλάχιστον θά σταθῆ ἀδιάφορος.

Εἶναι περιττόν νά σάς ἐκφρασθῶ τὴν σύμπνοιαν τῶν καλῶν μας συμπολιτῶν καὶ τὴν σταθεράν ἀπόφασιν τοῦ νά ὑπερασπισθῶσιν τὰ δίκαια τῶν κοινοτήτων ὁπού ἐκφράσθησαν, καὶ τό καταπατηθέν σύνταγμα, παρά τοῦ αὐθαιρέτου, τό ἀτμοκίνητον δπου εὑρίσκεται μέσα ὁ Καπετάν Φαλάγ καὶ ὁ Καπετάν Χριστόδουλος μέ τοὺς ὄπλισμένους ποριώτας, θά μεταχειρισθῆ καυστικά δλα τὰ μέτρα αὐτά τὰ ἐλάβαμεν ἐπειδὴ γνωρίζωμεν διτι εἶναι ἡ μόνη κρίσιμος περίστασις, ἧς ἔχωμεν λοιπόν ἐλπίδας μας εἰς τόν Θεόν, καὶ ἧς ἀποφασίση τό δίκαιον.

Σάς ἀσπάζωμαι ἐκ καρδίας καὶ μένω.

Ἐκ τοῦ Δικρότου Ἑλλάς τῆ 18 Ἰουλίου 1831

Ὁ Ναύαρχος
ἀνδρέας μισούλης

ἄμα δπου ἐφθασα εἰς τό Δίκροτον ἐδιώρισα νά ἐμβουν καὶ ἄλλοι ναῦται ὥστε κατὰ τό παρόν εὑρίσκονται ἕως 350: ὡς ἐγγιστα.

στείλατέ μας παξιμάδι δπου δέν εὑρίσκομεν νά ἀγοράσωμεν ἀπό τὰ λοιπά εἶδη εὑρίσκονται.

26

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑ ΥΔΡΑΣ* >

Ἐξ Ἑρμουπόλεως, τὴν 23 Ἰουλίου 1831.

Ἀγαπητοί Συμπολιῖται,

Ἀπαντοῦμεν σήμερον τὰς ἐπιστολάς Σας τῆς 16, 17, 19 καὶ 20 φθίνοντος, τῶν ὁποίων τὴν παραλαβὴν Σάς ἀναγγείλαμεν μέ τὰς ἀπό 21 καὶ 23 ἰδίου συντόμους μας.

* Χιακὸν Ἀρχεῖον, τόμ. Δ', σσ. 260-262.

Παρατηροῦμεν τά κατά τόν Πόρον καί αὐτόθι, καί ἀποροῦμεν διά τήν διαγωγὴν τοῦ Ναυάρχου Ῥικόρδου, θέλοντος νά ὑποστήριξῃ ἀσυστόλως τήν αὐθαίρετον Κυβέρνησίν μας. Ἐλπίζομεν δι τὴν θέλουν δειχθῆ δικαιοτέροι οἱ δύο ἄλλοι Ἀντιπρέσβεις τῆς Γαλλίας καί Ἀγγλίας καί δι τὴν θέλουν παραστήσει εἰς τόν κύριον Ῥικόρδον δι τὴν δέν εἶναι δίκαιον νά ἐπεμβαίη εἰς τὰ ἐσωτερικά μας πράγματα καί πολὺ περισσότερο δι τὴν νά ὑποστηρίξῃ μίαν ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν δέν δύνανται πλέον οἱ Ἕλληνες νά ὑποφέρουν. Τοῦ ἡμετέρου Ναυάρχου αἱ ἐντονοὶ ἀποκρίσεις καί ἡ σταθερὰ ἀπόφασις κáμνου τιμὴν καί εἰς αὐτόν καί εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. "Ὅταν κινδυνεύουν τὰ μεγάλα συμφέροντα τοῦ Ἔθνους, πάσα ὑπὲρ αὐτῶν θυσιὰ λογίζεται μικρὰ καί πᾶσα ἀντίστασις δικαία. "Ὅλα δσα διέτρεξαν καί ἐπράξατε πρὸς ὑπερσπισιν τῶν ἔθνικῶν δικαιωμάτων, δλα εἶναι σύμφωνα μέ τὰς ἀρχὰς καί τὴν ἀπόφασίν μας, καί δσα ἄλλα μέτρα τοιαῦτα λάβετε ἀκολουθῶς, τείνοντα εἰς τόν αὐτόν σκοπὸν, δλα μᾶς εἶναι δεκτὰ καί εὐχάριστα. Τὴν συγκατάθεσιν ταύτην τῆς Κοινοτήτῃς μας τὴν ἔχετε ἐπισήμως εἰς τὸ ἐσώκλειστον ἐγγράφον καί εἰπήτέ μας ἀν ἔχη καλῶς ἢ ὅπως ἄλλως στοχάζεσθε. Παρομοίως θέλετε λαμβάνει διαδοχικῶς ἀπὸ τὰς ἄλλας Αἰγαιοπελαγίτικας Κοινοτήτας, ἀφ ὅσων γνωρίσωσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπισήμου ἐκφράσεως τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, τὸ ὅπδιον ἐπιμελῶς θέλομεν τοὺς βάλει ὑπόψιν. Εἶναι ἀνάγκη μεγίστη νά καταπαύσῃ, ὡς γράφετε, ἡ ἐνέργεια τῶν κατὰ τόπους Διοικητῶν, δσων μάλιστα ἡ διαγωγή καί τὰ φρονήματα ἐφάνησαν ἐπιμόνως φιλαυθαίρετα, καί νά ἀναλάβωσι τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων αἱ παρὰ τοῦ λαοῦ νομίμως ἐκλεγμένα ἀστυκαὶ ἀρχαί. Περί τούτου θέλομεν γράψαι εἰς τὰς Νήσους, ἀλλ' εἰς τοῦτο θέλει συντελέσει πολυμαῖλλον ἢ παρουσία τῶν Ἐθνικῶν πλοίων, καί διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νά λάβῃ ὁ κύριος Ῥάπτης τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς δθεν ἀνήκη, διότι χωρὶς τῶν διαταγῶν τούτων δέν ἡμπορεῖ, ὡς εἶπε, νά ἐνεργήσῃ ἀπευθείας, ἀρκούμενος πρὸς τὸ παρὸν νά προσμένῃ εἰς τὸν λιμένα μας μέχρις ὅτου νά τοῦ φθάσωσι. Τὸν Πλοίαρχον Κιοσέ, προσφερθέντα προθύμως, θέλομεν ἐν τοσοῦτῳ μεταχειρισθῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· δθεν τὸν ἐμπομεν αὔριον διὰ τὴν Ἀνδρον μέ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, τὰς ὁποίας θέλει φέρει μαζὴ του ὁ φθάσας ἐκεῖθεν κύριος Σέρρος, καί πάλιν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπανερχόμενος. Προσμένομεν καί τὸν Πλοίαρχον Κοκκονέζον διὰ νά τὸν διευθύνωμεν εἰς ἄλλας Νήσους. Προφθάσετέ μας δμως τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς ὡς ἀνω εἶπαμεν.

Αἱ πρὸς τοὺς Ἕλληνας καί πρὸς τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας προκηρῦξεις Σας εἶναι κατάλληλοι καί δέν πρέπει νά βραδύνωμεν πλέον· ἡ ρῆξις ἐγινε καί διαλλαγὴ δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἢ τὸ ἔθνος ἢ τὸ αὐθαίρετον, Ὅσον δρα-

στηριώτερον ενεργείτε, τόσον τό Ἔθνος ἐνθάρρύνεται, τόσον εὐστοχώτερον παραλύουν τά μέσα τοῦ αὐθαίρετου. Οἱ Ἕλληνες δλοι εἶναι σύμφωνοι, ὁ φόβος μόνον δεσμεύει μέγα μέρος. Ἐνέργεια λοιπόν διά νά τούς λυτρώσωμεν ἀπό τόν φόβον. Ἀπό πολλά <τά> μέρη τῆς Ῥούμελης μάς ειδοποιοῦν διτι νεῦμα μόνον προσμένουν ἀπό Ἰγῖας καί εἰναῖ ἔτοιμοι ταχύνετε λοιπόν διά νά ἐκπληρωθῇ ἡ ἐπιθυμία των καί νά φθάσωμεν ταχύτερον εἰς τόν σκοπόν. Τό αὐθαίρετον ποῦ ἐλπίζεις; δλον τό Ἔθνος εἶναι κατ' αὐτοῦ. Μόνον ἡ ἀπό μέρους μας ἀδράνεια δύναται νά τοῦ παρέξῃ στιγμιαία ἐλπίδα.

Πάλιν τό ἐπαναλαμβάνομεν, ἡ ἐμφάνισις τῶν προκηρύξεων καί ἡ σύμπραξις τῶν Ἐθνικῶν πλοίων εἶναι ἀναγκαιοτάτη. Τοιουτοτρόπως ἀσφαλίζονται καί τά Ἐθνικά χρήματα, ἀπό τά ὅποια κατὰ τό μᾶλλον καί ἥττον παντοῦ εὐρίσκονται, καί τῶν ὁποίων τώρα μάλιστα καταρχάς, ὡς λέγετε, καί δέν τό ἀμφιβάλλομεν, ἔχετε μεγάλην χρεῖαν. Λάβετε παρά τοῦ ἀπεσταλμένου Σας, τοῦ κυρίου Μάνθου, γρόσια πενήντα χιλιάδας καί πιστώσατέ μας καί διά ταῦτα ὡς καί διά τά προλαβόντα. Καταγινόμεθα καί διά τρίτην ἀποστολήν. Δέν ἐλάβαμεν κανέν ἀκόμη μέτρον διά τό ἐδώ Τελωνεῖον, διότι μέλλομεν νά κάμη σπουδαιότεραν σκέψιν.

27

<ΕΠΙΣΤΟΛΗ DAWKINS ΚΑΙ RUECKMAN*>

Ναύπλιο 1η Αύγουστου 1831.

Κύριε Κυβερνήτα,

Σπεύδομε νά σᾶς δηλώσουμε, σύμφωνα μέ τό α'ίτημα τῆς Ἐξοχότητάς Σας, διτι οἱ κυβερνήσεις μας ἀποδίδουν ὑψίστη σημασία στή διαφύλαξη τῆς τάξης καί ἡρεμίας στήν Ελλάδα, καθῶς καί στή διατήρηση τῆς τάξης πραγμάτων πού ἔχει ἐγκαθιδρυθεῖ ἐκεῖ προσωρινά.

Ἀποδοκιμάζομε καί καταδικάζομε τό στασιαστικό κίνημα πού μόλις ἐκδηλώθηκε στόν Πόρο. Εφόσον ἀπουσιάζουν ὁ κύριος Ἐπιτετραμμένος τῆς Γαλλίας καί οἱ Διοικητές τῆς Ἀγγλικῆς καί Γαλλικῆς βάσης, καί μέχρι τήν ἐπιστροφή τῶν ἀξιωματῶν αὐτῶν, ἐκφράζομε τήν ἐλπίδα διτι ἡ δήλωσή μας αὐτή θά εἶναι ἀρκετή ὥστε νά ἐπανέλθουν στά καθήκοντά τους οἱ ἀρχηγοί πού ἔχουν προσχωρήσει στό κίνημα αὐτό.

* Ἀρχεῖον Αἰῶνος, West Sussex Public Record Office, MS B65.

Δραττόμεθα τής εύκαιρίας νά έκφράσουμε στήν 'Εξοχότητά Σας τόν βαθύτερο σεβασμό μας.

E. I. Dawkins
Rueckman

28

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ RICORD ΠΡΟΣ LYONS* >

Φρεγάτα Λόβιτς στόν δρμο τοῦ Πόρου

25 Ἰουλίου / 6 Αύγουστου 1831.

Κύριε Διοικητά,

Δέν θά ἐξηγηθῶ περισσότερο σχετικά μέ τό ζήτημα τής άτυχοῦς ὑπόθεσης τής φρεγάτας «'Ελλάς» καί άλλων κρατικών πολεμικών πλοίων πού καταλήφθηκαν άπό τούς Ἵδραίους στασιαστές. Οί συζητήσεις πού είχα τήν τιμή νά διεξαγάω μέ έσᾶς καί τό συνάδελφό μας, κυβερνήτη Laland, σᾶς άποκάλυψαν έπαρκῶς τόν τρόπο σκέψης μου, δπως καί τά προπαρασκευαστικά μέτρα πού έκρινα άναγκαῖο νά λάβω, μέ στόχο τήν έπιστροφή τών πλοίων στήν κυβέρνηση, είτε άπευθείας, ε'ίτε μέ τήν επέμβαση τών Διοικητών τών μοιρών τών τριών Δυνάμεων προστατριών τής 'Ελλάδος. Δέν περίμενα παρά τήν άφιξή σας για νά θέσω τέρμα σέ αυτή τήν ὑπόθεση.

Σᾶς εξήγησα επίσης τό σκοπό τής άποστολής ενός άξιωματούχου, πού τελεί ὑπό τίς διαταγές μου, στήν Ἵδρα, τίς συνέπειες τής όποιας δέν παρέλειψα επίσης νά θέσω σέ γνώση σας.

"Όλες οί ενέργειες στις όποιες προχώρησα στήν προκειμένη περίπτωση στό δνομα τής συμμαχίας, στηρίζονται άποκλειστικά στήν άυστηρή έκτέλεση τόσο τών ὀδηγιών τής Αύτοκρατορικής Κυβέρνησης, πού συμπίπτουν, πιστεύω, μέ εκείνες πού καί έσεις καί ό κύριος συνάδελφός μας θά έχετε λάβει άπό τίς κυβερνήσεις σας, δσο καί τοῦ τελευταίου σήματος τοῦ Αύτοκρατορικοῦ Ἵπουργείου Ἐξωτερικών, δπου μεταξύ άλλων τονίζεται: «'Ο κύριος κόμης Καποδίστριας πρέπει αυτή τή στιγμή νά είναι πληροφορημένος δι τή Γαλλική κυβέρνηση, καθοδηγούμενη συνεχῶς άπό τίς πλέον καλοπροαίρετες για τήν 'Ελλάδα προθέσεις, μόλις έδώσε έντολή στους διοικητές τών ναυτικών καί χερσαίων δυνάμεων πού σταθμεύουν στήν Πελοπόν-

* Αρχεῖον Λάτιονς, West Sussex Public Record Office, MS B65.

νησο, νά προσφέρουν τή βοήθεια καί τή συνεργασία τους στόν Κυβερνήτη, στήν περίπτωση πού εκείνος θά έκρινε ἐπιβεβλημένη τήν προσφυγή στήν ἐνοπλη βία γιά τήν ἀποκατάσταση τής ήρεμίας σέ όποιοδήποτε τμήμα ή νησί τής 'Ελλάδος.

»Οί 'ίδιες διαταγές δόθηκαν σήμερα στόν 'Αντιναύαρχο κύριο Ricord, καί ό Διοικητής τής 'Αγγλικής ναυτικής βάσης θά εξουσιοδοτηθεί, χωρίς ἀμφιβολία, σύντομα, άν αυτό δέν έχει ήδη συμβεί, νά δράσει από τήν πλευρά του σύμφωνα μέ τίς προστατευτικές απόψεις τής συμμαχίας».

'Από τίς ἀνταλλαγές απόψεων πού είχαμε προκύπτει μία διαφορετική αντιμετώπιση τοῦ λυπηροῦ στασιαστικού κινήματος τών 'Υδραίων καί τοῦ Πόρου. Σπεύδω, λοιπόν, νά ὄσας ἐπαναλάβω, κύριε, τίς παρακάτω παρατηρήσεις γραπτά.

1. Δέν ἀναγνωρίζω τήν πρακτική τής κατάληψης πλοίων από 'Υδραίους, παρά μόνο ὡς στασιαστική καί, κατά συνέπεια, ἀντίθετη μέ τίς καλοπροαίρετες απόψεις τών προστάτιδων Δυνάμεων τής 'Ελλάδος, οί όποίες ἐπιθυμοῦν τή διατήρηση τής τάξης πραγμάτων καί τής προσωρινής κυβέρνησης, πού ἐκείνες ἐγκατέστησαν.

2. Ζητώ, συνεπώς, τήν ἀπόδοση τών πλοίων στή νόμιμη κυβέρνηση ἀπευθείας, ή μέσω τής δικής μας παρέμβασης, χωρίς νά γίνει δεκτός κανένας δρος από πλευρᾶς μας, ἐφόσον δέν μπορεί νά ἔχουμε καμία σχέση μέ τήν εισβολή στά πλοῖα.

3. Λαμβάνοντας ὑπόψη τίς μοιραίες συνέπειες πού θά μπορούσε νά έχει ή ἐξοδος τής φρεγάτας «'Ελλάς» ή όποιοδήποτε ἄλλου πλοίου εὑρισκόμενου πρός τό παρόν ὑπό τήν ἐξουσία τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη, ἀρχηγοῦ τών 'Υδραίων στασιαστών, ἀπό τό λιμάνι τοῦ Πόρου, έκρινα ἀπαραίτητο νά ἀντιταχθῶ (στήν ἐξοδο αὐτή) μέχρι νά ληφθεῖ οριστική ἀπόφαση ἐπί τής ὑπόθεσης αὐτής, καί δήλωσα στόν κύριο Μιαούλη διτι σέ περίπτωση πού θά προσπαθοῦσε νά ἐπιβάλει τήν ἐξοδο τών πλοίων πού έχει καταλάβει, θά ήμουν ὑποχρεωμένος νά καταφύγω στή βία γιά νά τόν ἀποτρέψω, καί διτι, συνεπώς, κάθε παρόμοια προσπάθεια ἀπό πλευρᾶς του θά ἐκλαμβανόταν ἀπό μένα ὡς πράξη ἐχθρική.

Ἄφοῦ σᾶς ἐξέθεσα, κύριε Διοικητά, δλα αὐτά γιά τά όποια είχα τήν τιμή νά σᾶς ἀναφέρω παραπάνω, δέν μοῦ μένει παρά νά ζητήσω τήν ήθική καί ὕλική σας συνδρομή, ὡστε νά τεθοῦν σέ ἐφαρμογή δλα τά σημεῖα πού μνημονεύω, καί τά όποια θά βρεῖτε, ἀναμφίβολα, σύμφωνα μέ τίς κατευθύνσεις πού καί ἐσεῖς, ἐπίσης, ἔχετε λάβει.

Θεωρώ καθήκον μου ἐξᾶλλου νά λάβω τήν τιμή νᾶσας προειδοποιήσω,

δτι ἂν δέν θεωρήσετε σκόπιμο νά μέ ὑποστηρίξετε γιά τήν ἐπιτέλεση τοῦ σκοποῦ τῆς ἀντιμετώπισης τῶν ταραχῶν πού ἐκδηλώθηκαν πρόσφατα στό Αἰγαίو, καί πού μοναδικός τους στόχος εἶναι ἡ ἀνατροπή τῶν ἀρχῶν τῆς κυβέρνησης πού συστάθηκε μέ τή μεγαλειώδη παρέμβαση τῶν κυρίαρχων Προστατῶν τῆς Ἑλλάδος, θά θεωρήσω τόν ἑαυτό μου ἀποκλεισμένο ἀπό τή συμμαχία. Αποσεύοντας, λοιπόν, κάθε ευθύνη γιά τίς συνέπειες, καί ἐγκαταλείποντας ἔτσι τή συμμαχία, δέν μοῦ μένει παρά νά στείλω τήν ἀπολογία μου στή διάσκεψη τοῦ Λονδίνου.

“Ὅποιες καί ἂν εἶναι οἱ κρίσεις σας γιά τήν παρούσα, κύριε κυβερνήτα, σᾶς παρακαλώ νά δεχθεῖτε νά μοῦ ἀπαντήσετε δριστικά γραπτῶς.

Ἐπιστολή ἀντίστοιχου περιεχομένου ἀπευθύνω ἐπίσης στόν κύριο Ἄρχιπλοίαρχο Laland.

Δεχθεῖτε, κύριε, τή διαβεβαίωση τῆς βαθύτατης ἐκτίμησής μου.

Ἄντιναύαρχος, Διοικητής τῶν
Ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Α.Μ.
τοῦ Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν
Ρωσικῶν τῆς Ἄνατολῆς
P. Ricord

29

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ LYONS ΚΑΙ LALAND ΠΡΟΣ ΤΟΤΣ ΑΝΤΙΠΡΕΣΒΕΙΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ* >

Ναύπλιο 11 Αύγουστου 1831.

Κύριοι Ἄντιπρέσβεις,

"Ὅταν μᾶς γνωρίσατε χθές δτι ἐπιθυμοῦσατε νά συνενωθοῦμε μέ σᾶς καί μέ τήν Ἐξοχότητά του τόν Πρόεδρο γιά νά μεταβοῦμε στόν Πόρο καί νά ἐπιχειρήσουμε ἐκ νέου τήν ἐφαρμογή τῶν τρόπων ἐπαναφορᾶς τῶν Ὑδραίων στό καθήκον, σπεύδομε νά συμμορφωθοῦμε μέ τό ἀίτημά σας, ἀλλά αὐτή τή στιγμή ἓνα σοβαρό γεγονός μᾶς ὑποχρεώνει νά κάνουμε σχετικά κάποιες νέες παρατηρήσεις. Μόλις λάβαμε ἀπό τήν Κοινότητα τῆς Ὑδρας ἓνα ἐπικυρωμένο ἀντίγραφο τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη, σχετικά μέ δ,τι συνέβη στόν Πόρο στίς 6, 7, 8 καί 9 τρέχοντος μηνός.

* Ἀρχεῖον Λαίονς, West Sussex Public Record Office, MS B65.

Ἔχομε τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀποστείλουμε συνημμένα ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου. Ἔχομε τὴ γνώμη, Κύριοι, δι, ἀφοῦ ὁ κύριος Ναύαρχος Ricord ἔχει ἀποκλείσει τὸ λιμάνι τοῦ Πόρου καὶ ἔχει φερθεῖ ἀπέναντι τοὺς Ὑδραίους καὶ Ποριώτες ἀντίθετα μὲ τὶς συμβουλές μας καὶ μὲ τὶς ἀπερίφραστα ἔκφρασμένες, κατὰ τὶς διαβουλεύσεις, προθέσεις μας, δὲν μπορούμε νὰ ἐπαναλάβουμε τὶς διαβουλεύσεις αὐτές, πρὶν γνωρίσουμε τὶς διαθέσεις τοῦ κυρίου Ναυάρχου Ricord. Ὁ κύριος Ναύαρχος ἐνήργησε μέχρι στιγμῆς χωρὶς νὰ μᾶς συμβουλευθεῖ καὶ χωρὶς νὰ λάβει ὑπόψη τὶς ἀπόψεις μας, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν εἶναι λόγος γιὰ νὰ δράσουμε καὶ ἐμεῖς χωρὶς τὴ συνεργασία του, ἂν καὶ ἔχει δηλώσει δι, θὰ ἀποσχισθεῖ ἀπὸ τὴ συμμαχία. Ἄν, λοιπόν, ὁ κύριος Ναύαρχος ἐμμένει στὴν ἀπόφασή του νὰ μὴ συνάψῃ καμμία σχέση μὲ τοὺς στασιαστὲς, δὲν μπορούμε οὔτε ἐμεῖς νὰ διαβουλευθοῦμε μὲ αὐτούς. Μία τέτοια συνένωση δὲν θὰ ἔκανε τίποτε περισσότερο ἀπὸ τοῦ νὰ διαρρήξῃ περισσότερο τοὺς δεσμούς τῆς συμμαχίας, διότι, ἂν ὁ κύριος Ναύαρχος Ricord, παρὰ τὶς παρατηρήσεις πού μπορέσαμε νὰ τοῦ ὑποβάλουμε, ἐμμένει στὴν ἀπόφασή του νὰ ἀποδυναμώσῃ μὲ τὴ βία καὶ τὴν πείνα τοὺς στασιαστὲς, ἐμεῖς, ἀπὸ πλευρᾶς μας, ἐπιμένουμε νὰ δράσουμε ἀποκλειστικά μὲ καλοπροαίρετη παρέμβαση.

Κάνουμε ἐπίσης τὴν παρατήρηση δι, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποτεθεῖ δι, τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη διαπνέεται ἀπὸ πάθος, θεωροῦμε ἐπίσης ἀναμφίβολο δι, ὁ κύριος Ναύαρχος Ricord ἐμπόδισε τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα πλοία [...] τῆς χώρας νὰ ικανοποιήσουν τὶς πιὸ πιεστικὲς τοὺς ἀνάγκες, μετέφερε στὰ στενὰ στρατεύματα ἀπόβασης, καὶ ὀργάνωσε τὴν δημοβροντία πού ἐπληξε τὸ «Ἑλλάς». Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν πράξεις ἐχθρότητας στὶς ὁποῖες δὲν μπορούμε νὰ συνηγορήσουμε.

"Ὑστερα ἀπὸ δσα ἐκτίθενται, κύριοι Ἀντιπρέσβεις, καὶ γιὰ νὰ μὴν ὀδηγηθοῦμε σὲ ὀλοκληρωτικὴ ἀποτυχία στὸν Πόρο, θεωροῦμε ἐπεῖγον τὸ νὰ ἐξηγηθεῖ τὸ συντομότερο δυνατὸ ὁ κύριος Ρώσος συνάδελφός σας σχετικὰ μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ κυρίου Ναυάρχου Ricord, καὶ ἡ Ἐξοχότητά του ὁ Πρόεδρος, σχετικὰ μὲ τὶς μετέπειτα προθέσεις του.

Ἔχομε τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἐκφράσουμε τὸ σεβασμὸ

καὶ τὴν ἐκτίμησή μας.
Κύριοι Ἀντιπρέσβεις
Ταπεινοὶ καὶ Εὐπειθεῖς
Ἐπηρετεῖς σας
Laland - Lyons

30

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΙΑΟΤΛΗ ΠΡΟΣ LYONS* >

Κύριε Πλοίαρχε,

Εύρεθείς άσθενής καί κλινήρης, μετά τήν άπό Πόρον ένταύθα έπιστροφήν μου, έταράχθην, ίσως ύπέρ τό δέον, άπό τήν εγκύκλιον τών 3/15 Αύγούστου εις τήν όποιαν, μέ άκατανόητον άναίδειαν, διέστρεψαν δλας τάς άληθείας. Λαμβάνω τήν τόλμην νά σας κοινοποιήσω πιστήν μετάφρασιν ταύτης τής έγκυκλίου συντροφευθείσης μέ μερικάς παρατηρήσεις τάς οποίας έκρινα άναγκαϊόν νά σημειώσω εις τό περιθώριον.

Έλπίζω δι τήν δέν θέλετε ύποφέρει νά επικυρωθή τό ψεύδος μέ τήν σιωπήν σας, μάλιστα καθ' όσον άφορᾷ τάς πρός έμέ προτάσεις σας εις τήν άπόκρισίν μου. Έλπίζω, Κύριε Πλοίαρχε, δι τήν θά θελήσετε νά σας διδάξω δσα κινήματα θέλετε άναγκασθή νά κάνετε διά τήν ιδίαν τιμήν Σας, καί χάριν τής άληθείας.

Έλυπήθην ώσαύτως διότι άποδίδουν εις τόν φίλον μου κύριον Μαυροκορδάτον λόγους τούς όποιους πάποτε δέν έπρόφερον ώς μοί ειπε, θέλει σας αναφέρει ό ίδιος περί τούτου εις ιδιαίτερόν του.

Άποτείνομαι ώσαύτως πρός τόν Πλοίαρχον Κον Βαλλιάν, διά νά ζητήσω τήν μαρτυρίαν του περί τών εις Πόρον έσχάτως συμβάντων. Έπειδή μοί ύποσχέθη αύτήν, είμαι βέβαιος δι τήν δέν θέλει μοί τήν άποποιηθή.

Εύαρεστηθείτε, Κύριε Πλοίαρχε, νά δεχθήτε τήν διαβεβαίωσιν τής πρός ύμάς ύπολήψεως καί άφοσιώσεώς μου.

Έν "Τόρα
τήν 6/18 Αύγούστου 1831

Ό Ναύαρχος
Άνδρέας Μιαούλης

31

< ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΤΡΟΚΟΡΔΑΤΟΤ ΠΡΟΣ LYONS² >

Κύριε Πλοίαρχε,

Ό φίλος μου Ναύαρχος Μιαούλης σας διαβίβασε τή μετάφραση μιās

1. Αρχείο Λάϊονς, West Sussex Public Record Office, MS B65.

2. Αρχείο Λάϊονς, West Sussex Public Record Office, MS B65.

έγκυκλίου στην οποία αναφέρεται δι «οί κύριοι Μαυροκορδάτος και Μιαούλης απάντησαν δι είχαν συγκεκριμένες εντολές από την πλευρά της Κοινότητας της Ύδρας, να μην'υπακούσουν στο τηλεσίγραφο των Διοικητών των τριών βάσεων».

Θυμάστε, χωρίς άμφιβολία, κύριε κυβερνήτη, δι, δταν συναντηθήκαμε στο πλοίο με τον Ναύαρχο Μιαούλη στις 23 Ίουλίου / 4 Αύγουστου, και έκφρασατε την ιδιαίτερη ικανοποίησή σας πού με βρήκατε εκεί και την επιθυμία σας να με δείτε να συμβάλλω στη διευθέτηση των πραγμάτων, σας δήλωσα δι είχα μεταβεί εκεί πριν από λίγες ώρες για να επισκεφθώ τό φίλο μου Ναύαρχο, δι δέν βρισκόμουν εκεί άπεσταλμένος κανενός και δι ήμουν εκεί ένα άπλό (άνεπίσημο) πρόσωπο. Έπανελάβα τις Ίδιες φράσεις στο «Καλυψώ», παρουσία του κυρίου Ναυάρχου Ricord και ένώπιον των αντιπροσώπων του, τό βράδυ τις 24 Ίουλίου/ 5 Αύγουστου.

"Υστερα από δλα αυτά, κύριε κυβερνήτη, καταλαβαίνετε καλά πόσο έχω έκπλαγει από αυτά πού, σύμφωνα με την έγκύκλιο, υποτίθεται δι έχω πει. Θά είχα έκπλαγει λιγότερο εάν δέν έμφανιζόταν τό δνομά σας δπως εκείνο του κυβερνήτη Laland, πράγμα τό όποιο, κατά κάποιον τρόπο, σας καθιστά μάρτυρες αυτού του γεγονότος ένώπιον του κοινού, έφόσον τό έπιβειαιώνετε με τή σιωπή σας. Είμαι βέβαιος, κύριε κυβερνήτη, δι δέν θά άνεχθεΐτε να πιστοποιηθεί με αυτό πού θά θεωρηθεί μαρτυρία σας, μία τέτοια συκοφαντία, και έλπίζω δι άνεξάρτητα από τά μέτρα πού θά κρίνετε άναγκαΐα να λάβετε για την άποκατάσταση της αλήθειας των γεγονότων, θά δηλώσετε άν σās είπα αυτά πού μου άποδίδουν στην έγκύκλιο τις 3/15 Αύγουστου.

Δεχθείτε τή διαβεβαΐωση της βαθύτερης εκτίμησης πού έχω την τιμή να τρέφω για σας.

"Υδρα
6/18 Αύγουστου 1831

"Ο ταπεινός και
εύπειθής υπηρέτης σας
ΊΑ. Μαυροκορδάτος

32

< ΑΝΑΦΟΡΑ LYONS ΠΡΟΣ HOTHAM* >

Ἐπίγραφον

Πλοίο τῆς Α.Μ. «Μαδαγασκάρη»
Ναύπλιο 19 Ἰουλίου 1831

Κύριε,

Τίποτε ἐνδιαφέρον δέν ἔχει συμβεῖ ἐδώ, ἀπό τότε πού εἶχα τήν τιμή νά σᾶς γράψω ἀπό τό «Ἄλλιγάτορ».

Ἦ ὁ ὑποναύαρχος Ricord ἐπέστρεψε ἀπό τήν ἐπίσκεψή του στά νησιά, ἔχοντας ἀποτύχει στίς προσπάθειές του νά ἀποτρέψει τόν κόσμο ἀπό τοῦ νά ἀπευθυνθεῖ στόν Κυβερνήτη γιά ἀνακούφιση ἀπό τίς συμφορές του.

Ἐσωκλείω δύο φύλλα τοῦ «Ἀπόλλωνα» πού περιέχουν τίς ἀπαιτήσεις τῆς Ὑδρας καί τῆς Σύρας, δύο ἀπό τά πιθ σημαντικά νησιά, τό πρῶτο γιά τή δύναμη, τόν πλοῦτο καί τήν ἐπιρροή τῶν κατοίκων του, τό δεύτερο γιά τό ἐμπόριο ἢ καλύτερα γιά τό ὅτι εἶναι τό λιμάνι -εἰσοδος τοῦ ἐμπορίου τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Αὐτές οἱ ἀπαιτήσεις παρουσιάζουν τάϊδια παράπονα μέ τό γράμμα τοῦ Πρίγκιπα Μαυροκορδάτου στόν Κυβερνήτη, προχωροῦν σέ περισσότερες λεπτομέρειες καί ἀπαιτοῦν σύγκληση Ἐθνοσυνέλευσης, πράγμα γιά τό ὅποιο, ἀπό ὅ,τι καταλαβαίνω, δέν μπορεῖ νά δοθεῖ λύση.

1ο. Διότι ὁ Κυβερνήτης δέν μπορεῖ νά συγκαλέσει Ἐθνοσυνέλευση χωρίς νά προσκαλέσει ἀντιπροσώπους ἀπό τήν Κρήτη καί τή Σάμο, τό ὅποιο θά ἦταν πάρα πολύ ἀσύμφορο καί παράλογο.

2ο. Κανένα καλό, πιθανῶς, δέν θά μποροῦσε νά προέλθει ἀπό τήν Ἐθνοσυνέλευση πρὶν ἢ Διάσκεψη [τοῦ Λονδίνου] ἀποφασίσει γιά τήν τύχη τῆς Ἑλλάδος· ὁμως πολλά κακά θά μποροῦσαν νά προέλθουν ἀπό τήν σύγκρουση τῶσων ἀντίθετων κομμάτων πού, δυστυχῶς, ὑπάρχουν σέ αὐτή τή Χώρα.

* Ὁ Κυβερνήτης δέν ἔχει στείλει τήν ἀπάντηση πού ἔχει ὑποσχεθεῖ στό γράμμα τοῦ Πρίγκιπα Μαυροκορδάτου, οὔτε πιστεύω ὅτι εἶναι πιθανόν νά τό κάνει.

Εἶναι ικανοποιητικό σέ σχέση μέ τήν [...] κατάσταση αὐτοῦ τοῦ νεαροῦ

---

* Ἀρχεῖον Λαίονς, West Sussex Public Record Office, MS B84/1.

κράτους νά μαθαίνουμε δι, παρ ' δλες τίς αντίξοότητες, τά δημόσια έσοδα αυξάνονται κάθε χρόνο, καί δι φθάνουν τό ένα εκατομμύριο δολλάρια, από τά όποια σχεδόν τά μισά προέρχονται από τό Τελωνείο τής Σύρας.

Έχω τήν τιμή νά είμαι

Κύριε

ό πιό υπάκουος

ταπεινός σας υπηρέτης

Edmund Lyons Πλοίαρχος

<ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑΣ ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ>

(Κ. Βάρφης, «Παλιές οδηγίες», σ. 224)

ΚΑΝΟΝΙΣΜ

ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΔΙΩΡΙΣΜΕΝΗΣ ΤΙ

Ημέραι.	Ψωμί όκ.	Κρασί όκ.	Ρίζι όκ.	Όσπρια όκ.	Βακαλάος όκ.	Πιστά παλαμίδες κομμάτω.	Κρέας όκ.	Λ βρώσας όκ.
Κυριακή.	30	30					18	
Δευτέρα.	30	30			10	15		1 $\frac{1}{4}$
Τρίτη.	30	30	10				6	
Τετάρτη.	37 $\frac{1}{2}$	30		10				1 $\frac{1}{4}$
Πέμπτη.	30	30	10				6	
Παρασκευή.	37 $\frac{1}{2}$	30		10				1 $\frac{1}{4}$
Σάββατον.	30	30			10	15		1 $\frac{1}{4}$
Διά μίαν εβδομάδα.	225	210	20	20	20	30	30	5

Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ :

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Θεωρήσας την παρεχόμενη διάταξιν
 τῶ Γενικῶν Φροντιστηρίων, καὶ ἐγκρίνει
 Ἐν Αθῆναις, τῆ 2 Ἀπριλλίου 1

(Τ. Σ.)

1.

ΑΣ ΚΑΘ ΕΒΔΟΜΑΔΑ.

Αριθ. 1442 έξερχ.

Γυρι εκ.	Κρομμύ- δια εκ.	Ελαιάς εκ.	Ξύλα Ζύγια.	Ξύδι εκ.	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.
5			Εν ήμισυ ζύγι την εβδομάδα.	Μία ήμισυ εκά την εβδομάδα.	Τò πλήρωμα εκάστου πλοίου δι- αιρείται εις τραπεζας ανά 6 ανθρώ- πους εις εκάστην τραπεζάν. Ο παρών υπολογισμός γίνεται διά δέκα τραπεζας, δηλ. διά πλήρωμα έξήκοντα ανθρώπων. Εις άλλων πλοαρίων δίδονται χαφία. Ο καθείς λαμβάνει μισόν όκον ψωμί την ήμεραν, εκτός της τετάρ- της και παρασκευής, ότε λαμβάνει 250 δράμα.
	2 $\frac{1}{2}$				
5		7 $\frac{1}{2}$			
	2 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$			
	2 $\frac{1}{2}$				
15	10	15	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	

Α Ι Τ Ε Ι Α.

Δ Δ Δ Ο Σ

ν εις την Κυβέρνησιν από
ισρά διατάττων να ενεργηθή.

νήτης
ΜΕΤΡΙΑΣ.

Ο Γραμματέας της Επικρατίας
Σ ΤΡΙΚΟΥΜΗΣ.

< ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ» >

(ΓΑΚ/Γενικό Φροντιστήριο, φάκ. 1)

Σελ. 27.

252	11	...
253	9	...
32	12	...
33	7	...
33	...	...
131	12	...
242	5	...
442	5	...
642	6	...
842	...	...
120	...	...
242	9	...
442	...	...
131	12	...

α) Ενοδείματα

Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	212. 10. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	87. 30	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	31. 20	212. 10. 00
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	55. 20. 30	28. 40. 30
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	30. 00	30. 00
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	15. 12. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	81. 10. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	21. 10. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	57. 20	151. 6. 26
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	264. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	60. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	345. 9. 20	749. 9. 20
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	50. 00	
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	52. 10. 50	35. 10. 50
Υπόλοιπο από προηγούμενο έτος	370. 00	

< ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ «ΕΡΜΗΣ» >

(ΓΑΚ/Γραμμ. Στρατ. και Ναυτ., φάκ. 2)

ΝΑΥΤΟΛΟΓΙΟΝ

Αριθμ. Πλοίου	Είδος	Όνομα	Ποσότης
1	...	...	...
2	...	...	...
3	...	...	...
4	...	...	...
5	...	...	...
6	...	...	...
7	...	...	...
8	...	...	...
9	...	...	...
10	...	...	...
11	...	...	...
12	...	...	...
13	...	...	...
14	...	...	...
15	...	...	...
16	...	...	...
17	...	...	...
18	...	...	...
19	...	...	...
20	...	...	...
21	...	...	...
22	...	...	...
23	...	...	...
24	...	...	...
25	...	...	...
26	...	...	...
27	...	...	...
28	...	...	...
29	...	...	...
30	...	...	...
31	...	...	...
32	...	...	...
33	...	...	...
34	...	...	...
35	...	...	...
36	...	...	...

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΜΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΛΑΟΙΟΥ *αριθμ. 2/2008*

Περιγραφή	Αποτίμηση	Μηνιαίο πρόσθετο	Μηνιαίο πρόσθετο	Ολικός αριθ. ετών		Υπογραφή του έξουχ. αξιωματικού
				Έτη	Μην	
		2	270	1170		
		2	420	1320		
		3	220	670		
		3	120	420		
		3	150	450		
		3	120	360		
		3	100	300		
		3	115	345		
		3	90	270		
		3	90	270		
		12	70	840		
		12	80	960		
		2	80	160		
		3	80	240		
		3	80	240		
		3	80	240		
		3	70	210		
		3	70	210		
		3	70	210		
		3	60	180		
		3	60	180		
		2	60	120		
		2	60	120		
		3	60	180		
		3	90	270		
		3	90	270		
		1	450	450		
		3	105	315		
		3	105	315		
		3	90	270		
		3	90	270		
<i>Σύνολο</i>				12809		

<ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ «ΣΑΠΦΩ»>

(ΓΑΚ/ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 11)

		ΝΑΥΤΙΚΟΙ				
		ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΣΤΕΛΟΥ ἐν Βεχῶν				ΟΝΟΜΑΖ
Μετρίων	Στελῶν	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ.				
		Ἀρτ.	Βαθμὸς	Όνομα	Επίσημον	Πατρὶς
		1.	Πλοίαρχος	Χαράλαμπος	Γεωργιάδης	Κερκύρας
		2.	Πλοίαρχος	Δημήτριος	Γεωργιάδης	"
		3.	Πλοίαρχος	Σταυρίδης	Δημόσιος	"
		4.	Πλοίαρχος	Γεωργίου	Μεσσανάλλος	Σαλαμίνας
		5.	"	Πλοίαρχος	Μεσσανάλλος	"
		6.	"	Γεωργίου	Νουσιώτης	"
		7.	"	Μανώλης	Μαυρομυλάκης	Κυθήριος
		8.	"	Βυζαντινός	Βαρχάς	Σαλαμίνας
		9.	"	Κωνσταντῖνος	Γουσσῆνος	Πάρος
		10.	"	Σταυρίδης	Φρασιοβίτης	"
		11.	"	Αναστασίου	Γεωργιάδης	"
		12.	"	Αναργύριος	Ζουρῆς	Σαλαμίνας
		13.	Πλοίαρχος	Πλοίαρχος	Καλαμιάς	Κερκύρας
		14.	Πλοίαρχος	Ανδρέας	Καλαμιάς	Κερκύρας
			ἐν Πάροις		ἐν Πάροις	ἐν Πάροις
					ἐν Πάροις	ἐν Πάροις
					ἐν Πάροις	ἐν Πάροις

ΜΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.

Αριθ. 2. από γ. Ουλερβέρν 1820 έως γ.
 " Ιαννουαρίου 1821. με
 Χρηματισμός Κούρας Νάυαρος το Στόλου με
 Διευθυντή 2^{ος} Ραζού.

ΠΟΛΙΤΑΡΧΟΣ

Κατ' Εξουσίαν	Μηνιαίο	Ομοίος μισθός	Παρατηρήσεις
Κατ' Εξουσίαν			Από γ. Ουλερβέρν 1820 έως γ. Ιαννουαρίου 1821. με Χρηματισμός Κούρας Νάυαρος το Στόλου με Διευθυντή 2 ^{ος} Ραζού.
32	72	234	40.
"	32	96	"
"	32	96	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	24	72	"
"	18	54	"
"	12	36	"
			" φ 1189: 40.

< ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ «ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ» >

(ΓΑΚ/ Γραμμ. Στρατ. καὶ Ναυτ., φάκ. 10)

ΝΑΥΤΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ Ε.

Επισημ. κατα- γραφ. λογαρ. Αρ.	Εξέλιξις	Όνομα	Πατρὶς	Ποσὶς Νεῦ	Παρατηρήσεις
2876	1	Σουμάκης	Σουμάκης	20	
	2	Σουμάκης	Σουμάκης	20	
	3	Σουμάκης	Σουμάκης	19	
	4	Μαργαρίτης	Μαργαρίτης	20	
	5				
	6				
	7				
	8				
	9				
	10				
	11				
	12				
	13				
	14				
	15				
	16				
	17				
	18				
	19				
	20				
	21				
	22				
	23				
	24				
	25				
	26				
	27				
	28				
	29				
	30				
	31				
	32				
	33				
	34				
	35				
	36				
	37				
	38				

Υ ΠΛΟΙΟΥ *Λιτράματα. ο Συναρμολογ.*

Αριθμ.	Αριθμ. φησ. λυα.	Αριθμ. φησ. λυα.	Ομοίω. γι. λυα.		Υπομνησ. κατ. λυα. λυα.
			Γεωμ.	Προσ.	
100	0	100	310	-	
	-	60	150	-	
	-		180	-	
	-		180	-	
			= 550 =		
<p><i>Προσ. 1000</i></p> <p><i>Συναρμολογ. ο Συναρμολογ.</i></p> <p><i>ομοίω. γι. λυα. λυα.</i></p> <p><i>ομοίω. γι. λυα. λυα.</i></p>					

< ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΙΟΥ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» >

(ΓΑΚ/ Γραμμ. Στρατ. και Ναυτ., φάκ. 6)

Ποσότητες ναυπηγών, υλικών, εργαλείων, εξοπλισμού, κ.λπ. που ανήκουν στο πλοίο «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» και έχουν καταβληθεί από το 1957 μέχρι το 1960. Η κατάσταση αυτή είναι η τελευταία που έχει καταγραφεί. Η κατάσταση αυτή είναι η τελευταία που έχει καταγραφεί.

Εσοδα	Αρ.	Βεβαιωσ.	Ποσότητα και περιγραφή	Μονάδα	Μετρήσεις	Μηνιαίοι	Το όσον του
1	1	Αποδοχές	Απόδοσεις πληρωτέες	ώρα	1	15	225
2	2	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	150
3	3	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	150
4	4	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	100
5	5	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	100
6	6	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	70
7	7	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	70
8	8	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	70
9	9	Παροχές	Παροχές πληρωτέες		1	15	70
		Σύνολο	Σύνολο πληρωτέων				1957 20

1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025

Year	...	...	...	...	...
1890	...	...	...	...	...
1891	...	...	...	...	...
1892	...	...	...	...	...
1893	...	...	...	...	...
1894	...	...	...	...	...
1895	...	...	...	...	...
1896	...	...	...	...	...
1897	...	...	...	...	...
1898	...	...	...	...	...
1899	...	...	...	...	...
1900	...	...	...	...	...
1901	...	...	...	...	...
1902	...	...	...	...	...
1903	...	...	...	...	...
1904	...	...	...	...	...
1905	...	...	...	...	...
1906	...	...	...	...	...
1907	...	...	...	...	...
1908	...	...	...	...	...
1909	...	...	...	...	...
1910	...	...	...	...	...
1911	...	...	...	...	...
1912	...	...	...	...	...
1913	...	...	...	...	...
1914	...	...	...	...	...
1915	...	...	...	...	...
1916	...	...	...	...	...
1917	...	...	...	...	...
1918	...	...	...	...	...
1919	...	...	...	...	...
1920	...	...	...	...	...
1921	...	...	...	...	...
1922	...	...	...	...	...
1923	...	...	...	...	...
1924	...	...	...	...	...
1925	...	...	...	...	...
1926	...	...	...	...	...
1927	...	...	...	...	...
1928	...	...	...	...	...
1929	...	...	...	...	...
1930	...	...	...	...	...
1931	...	...	...	...	...
1932	...	...	...	...	...
1933	...	...	...	...	...
1934	...	...	...	...	...
1935	...	...	...	...	...
1936	...	...	...	...	...
1937	...	...	...	...	...
1938	...	...	...	...	...
1939	...	...	...	...	...
1940	...	...	...	...	...
1941	...	...	...	...	...
1942	...	...	...	...	...
1943	...	...	...	...	...
1944	...	...	...	...	...
1945	...	...	...	...	...
1946	...	...	...	...	...
1947	...	...	...	...	...
1948	...	...	...	...	...
1949	...	...	...	...	...
1950	...	...	...	...	...
1951	...	...	...	...	...
1952	...	...	...	...	...
1953	...	...	...	...	...
1954	...	...	...	...	...
1955	...	...	...	...	...
1956	...	...	...	...	...
1957	...	...	...	...	...
1958	...	...	...	...	...
1959	...	...	...	...	...
1960	...	...	...	...	...
1961	...	...	...	...	...
1962	...	...	...	...	...
1963	...	...	...	...	...
1964	...	...	...	...	...
1965	...	...	...	...	...
1966	...	...	...	...	...
1967	...	...	...	...	...
1968	...	...	...	...	...
1969	...	...	...	...	...
1970	...	...	...	...	...
1971	...	...	...	...	...
1972	...	...	...	...	...
1973	...	...	...	...	...
1974	...	...	...	...	...
1975	...	...	...	...	...
1976	...	...	...	...	...
1977	...	...	...	...	...
1978	...	...	...	...	...
1979	...	...	...	...	...
1980	...	...	...	...	...
1981	...	...	...	...	...
1982	...	...	...	...	...
1983	...	...	...	...	...
1984	...	...	...	...	...
1985	...	...	...	...	...
1986	...	...	...	...	...
1987	...	...	...	...	...
1988	...	...	...	...	...
1989	...	...	...	...	...
1990	...	...	...	...	...
1991	...	...	...	...	...
1992	...	...	...	...	...
1993	...	...	...	...	...
1994	...	...	...	...	...
1995	...	...	...	...	...
1996	...	...	...	...	...
1997	...	...	...	...	...
1998	...	...	...	...	...
1999	...	...	...	...	...
2000	...	...	...	...	...
2001	...	...	...	...	...
2002	...	...	...	...	...
2003	...	...	...	...	...
2004	...	...	...	...	...
2005	...	...	...	...	...
2006	...	...	...	...	...
2007	...	...	...	...	...
2008	...	...	...	...	...
2009	...	...	...	...	...
2010	...	...	...	...	...
2011	...	...	...	...	...
2012	...	...	...	...	...
2013	...	...	...	...	...
2014	...	...	...	...	...
2015	...	...	...	...	...
2016	...	...	...	...	...
2017	...	...	...	...	...
2018	...	...	...	...	...
2019	...	...	...	...	...
2020	...	...	...	...	...
2021	...	...	...	...	...
2022	...	...	...	...	...
2023	...	...	...	...	...
2024	...	...	...	...	...
2025	...	...	...	...	...

1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025

<ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΒΕΤΑΣ «ΥΔΡΑ»>

(ΓΑΚ/ 'Αρχεῖον Βλαχογιάννη, Α', φάκ. 104)

Συμπλήρωσις τῶν εἰρημῶν κατ' αἰ. Ἐκαστὸς τῶν ἐπιτελεσθέντων
 ἔχει ἀριθμὸν ἀποστολῆς καὶ ἰσοτιμολογικὸν ἔχοντα ἐπὶ
 ἑξῆς ἀριθμὸν ἀποστολῆς

Ἔτος	Ὄνομα καὶ ἰδιότητα ἠδὲ μόνον ἑαυτοῦ	Ποσότης
1828	Αἰθίοψ Λυβίου ἀποστολῆς 106	26
"	" Τσαρὸς Μονίχας Β. ἀποστολῆς 1	4-5
"	" Ἀνδρῆς Ἀποστολῆς ἀποστολῆς 1	4
"	" Ἀποστολῆς ἀποστολῆς 1	"
1829	Καταζώνη ἀποστολῆς ἀποστολῆς 1	4
"	" Ἀποστολῆς ἀποστολῆς 1	"

274 Τὸ Ναυτικὸν στὴν Καποδοστριακὴν περιόδον

40

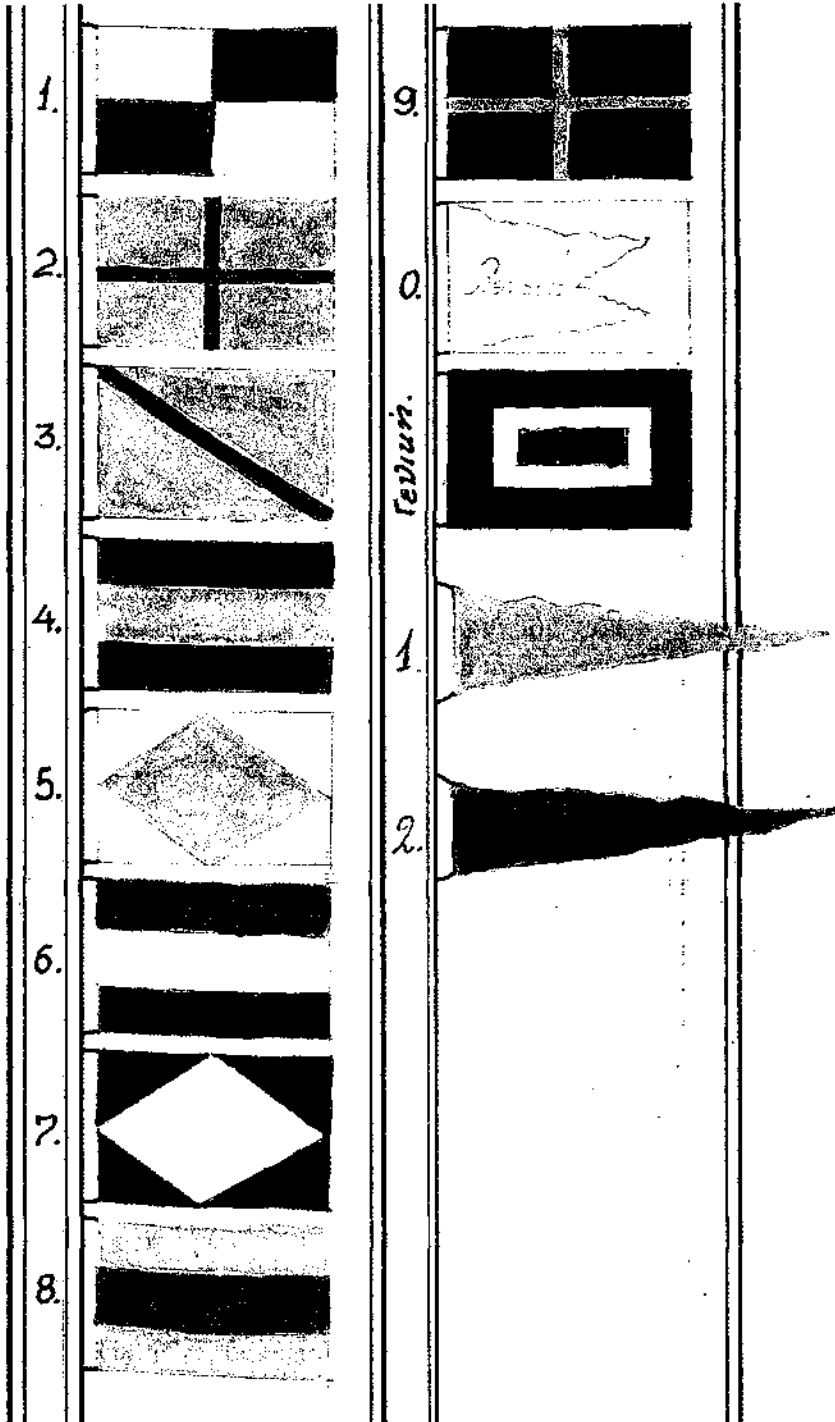
ΣΥΛΛΟΓΗ*

Συνθημάτων άφορώντων διάφορα κινήματα τών 'Ελληνικών Πλοίων:

Έξήγησις τών 'Ημερινών Συνθημάτων

1. Τό κύτρινον ταινίδιον (Κορνέτον) ὕψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο ἀπό τάς σχεδιασθείσας σημαίας (ἴδε τόν ἀντικρυς πίνακα τών σημαίων) σημαίνει ὅτι τά συνθήματα ἀποτείνονται πρός ὀρμισμένα πλοῖα πρός διαστολήν τών εἰς πλοῦν.
2. Τό κόκκινον ταινίδιον, ὕψωμένον ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο ἀπό τάς διαγραφείσας Σημαίας, φανερώνει ὅτι τά Συνθήματα ἀποτείνονται πρός τά πλέοντα πλοῖα.
3. "Ὅλων τών ἄλλων ἐν χρήσει, εἰς τά συνθήματα, ταινιδίων ἢ ἐξήγησις θέλει γίνεαι εἰς τό[ν] οἰκεῖον τόπον.
4. ' Η Γ ενική Σημαία, ὕψωθεῖσα αὐτή μόνη μετά, εἰς γενόμενον σύνθημα, τό ἀκυρόνει. 'Υψωθεῖσα δέ ὁμοῦ ὑπό παντός ἄλλης Σημαίας, φανερώνει ἀναδίπλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνης ὡς κατωτέρω σαφέστερον θέλομεν εἶπει διά παραδειγμάτων.
5. ' Ἐκάστης τών διαγραφεισῶν σημαίων δηλοῖ τόν πλησίον αὐτῆς σημειωθέντα ἀριθμόν. Διά δέ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν ἐπιτελοῦνται 99 συνθήματα τιθεμένου τοῦ ταινιδίου ὑποκάτωθεν π.χ.
 Διά τό σύνθημα ἀριθ. "4" πρέπει νά ὕψωθοῦν αἱ σημαῖαι οὕτως:
 Ἐπάνωθεν ἡ σημαία ἀριθ. 4.
 Ὑποκάτωθεν τό ταινίδιον.
 Διά τό σύνθημα ἀριθ. "20" θέλουν ὕψωθεῖ αἱ ἐξῆς σημαῖαι:
 Ἐπάνωθεν ἡ σημαία ἀριθ. 2
 Εἰς τό μέσον ἡ σημαία τοῦ μιδενικοῦ 0
 Ὑποκάτωθεν τό ταινίδιον.
 Διά τό σύνθημα ἀριθ. "33" ὑψώνονται αἱ ἐφεξῆς:
 Ἐπάνωθεν ἡ σημαία ἀρ. 3
 Εἰς τό μέσον ἡ Γ ενική
 Ὑποκάτωθεν τό ταινίδιον
6. Ἐάν ὁ ἀριθμός τοῦ συνθήματος ὑπερβαίνει τόν "99", τό ταινίδιον τίθεται ἐπάνωθεν τών ἄλλων Σημαίων καί οὕτω σημαίνει τήν εκατόντάδα, ἢ δέ

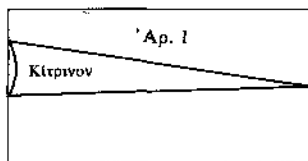
* Ἀρχεῖα Πολεμικοῦ Μουσείου.

- έν μέσω Σημαία τήν δεκάδα, ή υποκάτωθεν τήν μονάδα π.χ.:
 Διά τό σύνθημα άρ. "100" πρέπει νά ύψωθοῦν αἱ έφεξής σημαῖαι:
 Ἐπάνωθεν τοῦ ταινιδίου
 Ἐν μέσορ ή σημαία τοῦ Μιδενικοῦ 0
 Ὑποκάτωθεν ή Γενική.
 Διά τό σύνθημα άριθ. "123" ύψώνονται αἱ έξής σημαῖαι:
 Ἐπάνωθεν τοῦ ταινιδίου
 Εἰς τό μέσον ή σημαία άρ. 2
 Ὑποκάτωθεν ή σημαία άρ. 3
 Διά τό σύνθημα άριθ. "104" ύψώνονται αἱ έξής,
 Ἐπάνωθεν τοῦ ταινιδίου
 Εἰς τό μέσον ή σημαία τοῦ μιδενικοῦ 0
 Ὑποκάτωθεν ή σημαία Άριθ. 4
7. "Όταν δέ ό άριθμός τοῦ Συνθήματος ύπερβένη τόν "199", τό ταινίδιον τότε τίθεται έν μέσφ τών δύο σημαίων, σημαῖνον τάς δύο εκατοντάδας, ή έπάνωθεν σημαία τήν δεκάδα και ή υποκάτωθεν τήν μονάδα π.χ.
 Διά τό σύνθημα άριθ. 200 θέλουν ύψωθεῖ αἱ έφεξής Σημαῖαι:
 Ἐπάνωθεν ή σημαία τοῦ μιδενικοῦ 0
 Εἰς τό μέσον τό ταινίδιον.
 Ὑποκάτωθεν ή Γενική σημαία.
 Διά τό σύνθημα άριθ. "207" θέλουν ύψωθεῖ αἱ έφεξής σημαῖαι:
 Ἐπάνωθεν ή σημαία τοῦ μηδενικοῦ 0
 Εἰς τό μέσον τό ταινίδιον
 Ὑποκάτωθεν ή σημαία άριθ. 7
 Διά τό σύνθημα άριθ. "245" ύψώνονται ώς έξής
 Ἐπάνωθεν ή σημαία άριθ. 4
 Εἰς τό μέσον τό ταινίδιον
 Ὑποκάτωθεν ή σημαία άριθ. 5
8. Τό ταινίδιον ύψωθέν αυτό μόνον σημαίνει προοιδοποίησιν εἰς όλους νά προσέχουν εἰς τά συνθήματα τά όποια ό Αρχηγός τοῦ Στόλου ή τής μοίρας μέλλει νά ύψώσει και δλα τά πλοῖα θέλουν έτοιμάσει τήν Ἐθνικήν Σημαίαν διά νά άνταποκριθοῦν ώς συνεννοημένον.
9. Ἀφοῦ γίνη έν σύνθημα τό Πλοῖον, ή [= ή] τά Πλοῖα εἰς τά όποια πώ σύνθημα διευθήνθη ύψόνουν τήν Ἐθνικήν Σημαίαν εἰς τό Μέγα κατάρ--τιον ώς σημείον συνεννοήσεως, και θέλουν τήν κρατεῖ ύψωμένην ευδσο [= έφόσον] και ό Ἐρχηγός κρατεῖ ύψωμένον τό σύνθημα.

10. Όταν τις τών Πλοίαρχων τής Μοίρας έχη αιτίαν νά όμιλίση εις τόν Ἄρχηγόν ζητεί τήν τούτου άδειαν ύψόνων εις τό Πρωρέον κατάρτιον τήν Ἐθνικήν Σημαίαν. Ως σημείον συγκατανεύσεως από τόν Ἄρχηγόν ύψώνεται ή Σημαία τοῦ μηδενικοῦ 0 καί ύποκάτοθεν αὐτῆς τό ταινίδιον διά δέ σημείον άρνίσεως ύψώνεται Ἡ Γ ενική καί ύποκάτοθεν τό Ταινίδιον.
11. Ἐάν κανέν τών πλοίων τής Μοίρας διά τινά έπισιμβάσαν περίστασιν [sic] λάβη άνάγκην θαλασσίας βοήθειας από τόν άρχηγόν Ὑψώνει εις τό Πινάκιον τήν Ἐθνικήν Σημαίαν όμοῦ μέ μίαν άλλην διοιανδήποτε ύποκάτωθεν. μένει δέ ύψωμένον τό Σύνθημα τοῦτο έως δτου φθάσει ή ζητιθεΐσα βοήθεια από τόν Ἄρχηγόν ή Ἀμέσως ή έμμέσεως.
12. Κατά τόν διάπλουν δέν σιχωρίται εις κανέν τών Πλοίων νά προπορευθῆ τοῦ Ἄρχιγοῦ άνευ διαταγῆς.
13. Όταν δύο πλοία εύρεθόσιν εις τήν αὐτήν Γραμμήν καί πλησιάσουν νά συγκρουσθοῦν τό μέν έχον τάς μούρας δεξιᾶ, ας όρτζάρη, τό δέ άριστερά ᾶς ποδήση.
14. Τό πλοίο ή [= ή] πλοία τά όποια έδιατάχθησαν νά έξετάσουν τά φανέντα πλοία ή [= ή] τήν ξυράν έάν τά εύρουν φιλικά, ύψόνουν εις τό μέγα κατάρτιον τήν Ἐθνικήν σημαίαν όμοῦ μέ μίαν άλλην διοιανδήποτε ύποκάτοθεν, έάν δέ τά Ευρουν έχθρικά τήν αὐτήν Ἐθνικήν σημαίαν όμοῦ μέ άλλην τήν ά επάνοθεν αὐτῆς.
15. [Κενό]

Συνθήματα Ἡμερινά
τῶν ώρμισμένων πλοίων.

- Ἀρ. 1 Καλοῦνται οί Πλοίαρχοι καί Διευθυνταί δλων τών Πλοίων τής Μίρας νά έλθουν πρὸς τόν Ἄρχηγόν.
- Ἀρ. 2 Καλοῦνται οί Διευθυνταί τών ύποδεχθυμένων πλοίων τής Μοίρας.
- Ἀρ. 3 Καλοῦνται οί Σημαιοφόροι δλων τών πλοίων τής Μοίρας, νά έλθουν φέροντες τά Συνθηματολογία των.
- Ἄρ. 4 Καλοῦνται οί Σημαιοφόροι τών ύποδειχθησομένων Πλοίων τής Μοίρας, νά έλθουν φέροντες τά συνθηματολογία των.
- Ἀρ. 5 Καλοῦνται αί λέμβοι δλων τών πλοίων τής Μοίρας, όπλισμέναι εις μάχην.

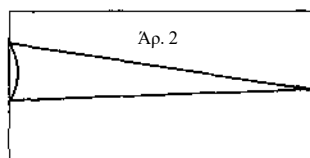
- Αρ. 6 Καλούνται αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθησομένων Πλοίων τῆς Μοίρας, ὀπλισμένοι εἰς μάχην.
- Αρ. 7 Καλούνται αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων τῆς Μοίρας, ἐφωδιασμένοι μέ κωπία.
- Αρ. 8 Καλούνται αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθησομένων Πλοίων τῆς Μοίρας, ἐφωδιασμένοι μέ κωπία.
- Αρ. 9 Αἱ λέμβοι δλων τῶν πλοίων τῆς Μοίρας, ὀπλισμένοι εἰς μάχην, ἄς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό Πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- Αρ. 10 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθησομένων Πλοίων τῆς Μοίρας, ὀπλισμένοι εἰς μάχην, ἄς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- Αρ. 11 Αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων τῆς Μοίρας, ἐφωδιασμένοι μέ κωπία νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό Πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- Αρ. 12 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθησομένων Πλοίων τῆς Μοίρας, ἐφωδιασμένοι μέ κωπία ἄς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- Αρ. 13 Αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων, ὀπλισμένοι εἰς Μάχην ἄς ἐξέλθουν εἰς περίπολον μέ τό ὑποδειχθησόμενον Μυστίκον.
- Αρ. 14 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθησομένων Πλοίων ὀπλισμένοι εἰς μάχην, ἄς ἐξέλθουν εἰς περίπολον μέ τό ὑποδειχθησόμενον μυστικόν [sic].
- Αρ. 15 Αἱ λέμβοι δλων Πλοίων ὀπλισμένοι εἰς μάχην ἄς ὑπάγουν νά ρίψουν εἰς τήν θάλασσαν τήν λέμβων ἢ τὰς λέμβους αἱ ὅποῖαι εἶναι συρμένοι εἰς τήν ξηράν καί νά τὰς φέρουν εἰς τά πλοῖα μας καί ἄν δέν δινιθοῦν ἄς τὰς πυρπολύσουν.
- Αρ. 16 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθιμένων Πλοίων, ὀπλισμένοι εἰς μάχην, ἄς ὑπάγουν νά ρίψουν εἰς τήν θάλασσαν τήν λέμβων ἢ τὰς λέμβους αἱ ὅποῖαι εἶναι συρμένοι εἰς τήν ξηράν καί νά τὰς φέρουν εἰς τά Πλοῖα μας καί ἄν δέν δινιθοῦν ἄς τὰς πυρπολίουν.
- Αρ. 17 Αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων ὀπλισμένοι εἰς Μάχην ἄς ὑπάγουν νά ρίψουν εἰς τήν θάλασσαν τήν λέμβων ἢ τὰς λέμβους αἱ ὅποῖαι εἶναι συρμένοι εἰς τήν ξηράν, καί νά τὰς φέρουν εἰς τά Πλοῖα μας, καί ἄν δέν δινιθοῦν ἄς τὰς τριπίσουν.
- Αρ. 18 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδεχθιμένων πλοίων ὀπλισμένοι εἰς μάχην ἄς ὑπάγουν νά ρίψουν εἰς τήν θάλασσαν τήν λέμβων ἢ τὰς λέμβους αἱ

όποια είναι συρμένοι εις τήν ξιράν καί νά τάς φέρουν εις τά πλοία μας, καί άν δέν δινιθοῦν νά τάς τριπίσουν.

- Άρ. 19 Αί λέμβοι όλων τών Πλοίων, ώπλισμένοι εις μάχην, άς ὑπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τάς λέμβους αί όποιαί είναι συρμένοι εις τήν ξιράν καί νά τάς φέρουν εις τά πλοία μας καί άν δέν δινιθοῦν άς τάς άφανίσουν.
- Άρ. 20 Αί λέμβοι τών ὑποδειχθιμένων Πλοίων, ώπλισμένοι εις μάχην, άς ὑπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τάς λέμβους αί όποιαί εἶναι συρμένοι εις τήν ξιράν καί νά τάς φέρουν εις τά πλοία μας καί άν δέν δινιθοῦν άς τάς άφανίσουν.
- Άρ. 21 "Άς άποσυρθοῦν εὐθῶς αί λέμβοι έκάστη εις τό άνίκον αὐτῆς Πλοῖον.
- Άρ. 22 Αί λέμβοι όλων τών Πλοίων ώπλισμένοι εις μάχην, άς κάμουν άπόφασιν ὑποδειχθιμένων μέρος τῆς Πατρίδος καί άς προσβάλουν τόν ἔχθρόν [sic] μέ τά ψιλά δπλα.
- Άρ. 23 Αί λέμβοι τών ὑποδειχθισωμένων Πλοίων ώπλισμένοι εις μάχην άς κάμουν άπόφασιν εις τό ὑποδιχθισόμενον άπό τήν πατρίδα μέρος τῆς ξιράς καί άς προσβάλουν τόν ἔχθρόν μέ τά ψιλά δπλα.
- Άρ. 24 Οί άποβάντες άς παύσουν τό πῦρ άς επιβοῦν εὐθῶς εις τάς λέμβους καί άς σταθοῦν προσεκτικοί εις τά κινήματα τοῦ ἔχθροῦ.
- Άρ. 25 Οί άποβάντες άς παύσουν τό πυρ, άς έπιβουν εἶς τάς λέμβους καί άς άποσυρθοῦν εις τά άνήκοντα αὐτῶν πλοία.
- Άρ. 26 "Όλη ή Μοίρα άς εἴθῃ ὑποκάτω του φρουρίου, άς ταχθή εις γραμμήν καί άς πυροβολήσῃ τό φρούριον.
- Άρ. 27 Τά ὑποδειχθισόμενα Πλοία άς εἴθῃ ὑποκάτω τοῦ φρουρίου παραταγμένα εις γραμμήν, διά νά πυροβολήσουν τό φρούριον.
- Άρ. 28 "Άς άρχίσῃ ή Μοίρα νά πυροβολή τό φρούριον.
- Άρ. 29 ή Μοίρα άς παύσῃ τό πῦρ καί άς άποσυρθῇ.
- Άρ. 30 τά ὑποδειχθισόμενα Πλοία άς παύσουν τό πῦρ καί άς άποσυρθοῦν.
- Άρ. 31 δλα τά πλοία άς εἴθῃ ἑπάνω τῆς Ἄγκυράς των, άς διαστάσουν άλλήλων.
- Άρ. 32 τά ὑποδειχθισόμενα πλοία άς έκπλεύσουν διά νά έπισκεφθοῦν τό διαβαίνων Πλοῖον. ή τά Πλοία καί άν τά εύρουν φιλικά ή ἔχθρικά, άς κάμνουν τόν [sic] άνήκον σύνθημα.

- Άρ. 33 Πόσοι τών ήμετέρων έθανατώθησαν εἰς τήν μάχην.
- Άρ. 34 Πόσοι τών ήμετέρων έπληγώθησαν εἰς τήν μάχην.
- Άρ. 35 δλα τά Πλοία αζ υψώσουν τήν Σημαίαν τήν όποιαν έχει καί ό άρχηγός.
- Άρ. 36 δλα τά Πλοία αζ κατεβάσουν τήν Σημαίαν.
- Άρ. 37 δλα τά Πλοία αζ έλθουν επάνω τής άγκύρας, καί ας εἶναι έτοιμα διά ν ' άποπλεύσουν.
- Άρ. 38 δλα τά Πλοία αζ άπάρουν καί αζ άνοίξουν πανιά.
- Άρ. 39 τά ύποδειχθησόμενα Πλοία άς έλθουν επάνω τής Άγκυράς των καί άς εἶναι έτοιμα διά ν ' άποπλεύσουν.
- Άρ. 40 Τά ύποδειχθησόμενα Πλοία άς άπάρουν καί άς άνοίξουν τά πανία.
- Άρ. 41 έκαστον Πλοῖον άς υψώση τήν ιδιαιτέραν του Σημαίαν,
- Άρ. 42 δλαι αἱ λέμβοι άς άποσυρθοῦν εἰς τά άνήκοντα αὐτῶν Πλοία.
- Άρ. 43 Φαίνονται πλοία
- Άρ. 44 Τά φαινόμενα Πλοία εἶναι φιλικά.
- Άρ. 45 Τά φαινόμενα Πλοία εἶναι έχθρικά.
- Άρ. 46 ό άρχηγός έλαβεν ε'ίδησην διτι ό έχθρικός στόλος εἶναι εἰς τά πανία.
- Άρ. 47 ό Άρχηγός έλαβεν ε'ίδησιν διτι ό έχθρικός στόλος εἶναι όρμισμένος.
- Άρ. 48 ' Ο Άρχηγός έλαβεν ε'ίδησιν διτι ό έχθρικός στόλος εἶναι μέρος εἰς τά πανία καί μέρος όρμισμένος
- Άρ. 49 Τά ύποδειχθησόμενα πλοία άς έκβουν εἰς τά πανία διά νά παραφυλλάτουν πλησίον τής μοίρας μας.
- Άρ. 50 Τά ύποδειχθησόμενα πλοία άς έκβδυν εἰς τά πανία διά άπαρσιν νά παρατηρήσουν τά κινίματα τής έχθρικής Μοίρας.
- Άρ. 51 ό Άρχηγός έλαβεν ε'ίδησιν διτι τά έχθρικά Πλοία εύρίσκονται όρμισμένα εἰς τόν ύποδειχθησομένον τόπον.
- Άρ. 52 ό Άρχηγός έλαβεν ε'ίδησιν διτι τά έχθρικά Πλοία εύρίσκονται εἰς τά πανία πλησίον τοῦ ύποδειχθησομένου τόπου,
- Άρ. 53 ό Άρχηγός έλαβεν εἶδησιν διτι τά έχθρικά Πλοία Εύρίσκονται μέρος όρμισμένα καί μέρος εἰς τά πανία εἰς τούς ύποδειχθησομένους τόπους.

- Αρ. 54 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής μοίρας μας, ὁμοῦ μέ Πληρώματά των συνελήφθησαν ἀπό τά ἐχθρικά Πλοία.
- Αρ. 55 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής μοίρας μας συνελήφθησαν ἀπό τά ἐχθρικά τά δέ Πληρώματά των διεσώθησαν.
- Αρ. 56 ὁ ἐχθρικός συνέλαβε τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής Μοίρας καί μέ μέρος τοῦ Πληρώματός των, τό δέ ἐπιπλέον διεσώθη.
- Αρ. 57 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής μοίρας μας ἐχάθησαν.
- Αρ. 58 Πλοία ἐχθρικά συνελήφθησαν ἀπό τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής Μοίρας.
- Αρ. 59 ὁ ἐχθρικός συνέλαβε τά υποδειχθησόμενα πλοία τής Μοίρας μας. Ἄλλ' ἀγνοῖται τί ἐγιναν τά πληρώματά των.
- Αρ. 60 ὁ Ἀρχηγός ἐλάβεν εἶδησιν διτι ὁ ἐχθρικός στόλος σύγκειται ἀπό τόν υποδειχθησόμενον Ἀριθμόν Πλοίων.
- Αρ. 61 ὁ Ἀρχηγός ἐλάβεν εἶδησιν διτι ὁ ἐχθρικός στόλος σύγκειται ἀπό τόν υποδειχθησόμενον ἀριθμόν Πλοίων, ὡς καί ἀπό τόν υποδειχθησόμενον ἀριθμόν ἐκάστης Κλάσεως Πλοίων.
- Αρ. 62 δλη ἡ Μοίρα θέλει διευθυνθῆ εἰς τούς υποδειχθησόμενους τόπους.
- Αρ. 63 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία θέλουν διευθυνθῆ εἰς τούς υποδειχθησόμενους τόπους.

Συνθήματα Ἡμερινά
εἰς Πλοῦν.

- Αρ. 1 Ὅλη ἡ Μοίρα ἀς ἀκολουθῆ τόν δρόμον τοῦ Ἀρχηγοῦ.
- Αρ. 2 Ὅλη ἡ Μοίρα ἀς ἀκολουθῆ τήν υποδειχθισομένην γραμμήν τής πυξίδος.
- Αρ. 3 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία τής Μοίρας ἀς ἀκολουθοῦν τήν υποδειχθισομένην γραμμήν τής πυξίδος.
- Αρ. 4 Τά υποδειχθησόμενα Πλοία ἀς ἀκολουθοῦν τόν δρόμον τοῦ Ἀρχηγοῦ.
- Αρ. 5 Ὅλα τά Πλοία ἀς ἀνοίξουν πανιά.
- Αρ. 6 Τά υποδειχθησόμενα πλοία ἀς ἀνοίξουν πανιά.
- Αρ. 7 Ὅλα τά Πλοία ἀς ὀλιγοστεύσουν πανιά

- 'Αρ. 8 Τά ὑπο διχθισόμενα πλοῖα ἄς ολιγοστεύσουν πανιά.
- 'Αρ. 9 Τά ὀπισθεν Πλοῖα ἄς αυξήσουν πανιά τά δέ ἔμπροσθεν ἄς ολιγοστεύσουν διά νά ἔνωθῆ ἡ Μοῖρα.
- 'Αρ. 10 Τά ὑποδειχθισόμενα πλοῖα ἄς πλησιάσουν εἰς τόν ἀρχιγόν.
- 'Αρ. 11 Ὅλα τά πλοῖα ἄς σοπράρουν τήν γάμβιαν καί ἄς σταθούν κατά πρόσωπον.
- 'Αρ. 12 Τά ὑπο διχθισόμενα πλοῖα ἄς σοπράρουν τήν γάμβιαν ἄς σταθούν κατά πρόσωπον.
- 'Αρ. 13 Τά κατά πρόσωπον πλοῖα ἄς ἀκολουθήσουν εἰς πλοῦν τήν ὑποδειχθισομένην γραμμήν τῆς Πιξίδος.
- 'Αρ. 14 Ὅλα τά πλοῖα ἄς γυρίσουν κατα πρόσωπον.
- 'Αρ. 15 Τά ὑποδειχθισόμενα πλοῖα ἄς γυρίσουν κατά πρόσωπον
- 'Αρ. 16 Ὅλα τά πλοῖα ἄς γυρίσουν ποδιζά
- 'Αρ. 17 Τά ὑποδειχθισόμενα πλοῖα ἄς γυρίσουν ποδιζά
- 'Αρ. 18 Ὅλα τά πλοῖα ἄς ὀρτζάρουν μέ τήν μούρη δεξιά.
- 'Αρ. 19 Τά ὑποδειχθισόμενα πλοῖα ἄς ὀρτζάρουν μέ τās μούρας δεξιά.
- 'Αρ. 20 Ὅλα τά πλοῖα ἄς ὀρτζάρουν μέ τās μούρας ἀριστερά.
- 'Αρ. 21 Τά ὑποδειχθισόμενα πλοῖα ἄς ὀρτζάρουν μέ τās μούρας ἀριστερά.
- 'Αρ. 22 Καλοῦνται οἱ Σημαιοφόροι ὅλων τῶν πλοίων τῆς μοῖρας Πλοίων νά ἔλθουν μέ τās λέμβους φέροντες τά Συνθηματολογία τῶν.
- 'Αρ. 23 Καλοῦνται οἱ Σημαιοφόροι τῶν ὑποδειχθισομένων Πλοίων νά ἔλθουν μέ τās λέμβους φέροντες τά Συνθηματολογία τῶν.
- 'Αρ. 24 Καλοῦνται αἱ λέμβοι ὅλων τῶν Πλοίων ἐφοδιασμένοι μέ κωπία.
- 'Αρ. 25 Καλοῦνται αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθισομένων Πλοίων ἐφοδιασμένοι μέ κωπία.
- 'Αρ. 26 Αἱ λέμβοι ὅλων τῶν πλοίων ἐφοδιασμένοι μέ κωπία ἄς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- 'Αρ. 27 Αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθισομένων Πλοίων ἐφοδιασμένοι μέ κωπία ἄς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό Πλοῖον τό ὅποιον τήν ζητεῖ.
- 'Αρ. 28 Καλοῦνται αἱ λέμβοι ὅλων τῶν πλοίων ὀπλισμένοι εἰς μάχην.
- 'Αρ. 29 Καλοῦνται αἱ λέμβοι τῶν ὑποδειχθισομένων Πλοίων ὀπλισμένοι εἰς μάχην.

- Αρ. 30 Καλούνται οί Διευθνταί δλων τών Πλοίων τής Μοίρας.
- Αρ. 31 Καλούνται οί Διευθνταί τών υποδειχθησομένων Πλοίων τής Μοίρας.
- Αρ. 32 Αί λέμβοι δλων τών πλοίων όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι είναι συρμένοι εις τήν ξηράν. και νά τας φέρουν εις τά πλοία μας, ή ἄν δέν δυνιθοῦν ἄς τας πυρπολήσουν.
- Αρ. 33 Αί λέμβοι τών υποδειχθησομένων Πλοίων όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι είναι συρμένοι εις τήν ξηράν και νά τας φέρουν εις τά Πλοία μας και ἄν δέν δυνιθοῦν ἄς τας πυρπολήσουν.
- Αρ. 34 Αί λέμβοι δλων τών πλοίων, όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν, εις τήν θάλασσαν, τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι είναι συρμένοι εις τήν ξηράν και νά τας φέρουν εις τά πλοία μας και ἄν δέν δυνιθοῦν ἄς τας τρυπήσουν.
- Αρ. 35 Αί λέμβοι τών υποδειχθησομένων πλοίων όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι εύρίσκονται συρμένοι εις τήν ξηράν και νά τας φέρουν εις τά Πλοία μας και ἄν δέν δυνηθοῦν ἄς τας τρυπήσουν.
- Αρ. 36 Αί λέμβοι δλων τών πλοίων, όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι εύρίσκονται συρμένοι εις τήν ξηράν και νά τας φέρουν εις τά πλοία μας και ἄν δέν δυνηθοῦν ἄς τας αφήσουν.
- Αρ. 37 Αί λέμβοι τών υποδειχθησομένων Πλοίων όπλισμένοι εις μάχην ἄς υπάγουν νά ρίψουν εις τήν θάλασσαν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι εύρίσκονται συρμένοι εις τήν ξηράν, και νά τας φέρουν εις τά πλοία μας και ἄν δέν δυνηθοῦν ἄς τας αφήσουν.
- Αρ. 38 Αί λέμβοι δλων τών πλοίων όπλισμένοι εις μάχην, ἄς κάμουν απόβασην και ἄς πυρπολήσουν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι είναι συρμένοι εις τήν ξηράν.
- Αρ. 39 Αί λέμβοι τών υποδειχθησομένων Πλοίων όπλισμένοι εις μάχην, ἄς κάμουν απόβασιν και ἄς πυρπολήσουν τήν λέμβον ή τας λέμβους αί όποϊαι είναι συρμένοι εις τήν ξηράν.
- Αρ. 40 Αί λέμβοι δλων τών πλοίων όπλισμένοι εις μάχην, ἄς κάμουν απόβασιν και ἄς προσβάλουν τόν έχθρόν μέ τά ψιλά δπλα.

[Αρ. 41: Παραλείπεται].

Αρ. 42 Οί άποβάντες άς παύσουν τό πυρ άς έπιβοϋν πάλιν είς τάς λέμβους καί άς έπιστρέφουν εύθύς είς τά άνήκοντα αύτών Πλοία.

Αρ. 43 "Όλα τά Πλοία άς παραταχθούν είς γραμμήν καί άς πυροβολήσουν τό φρούριον.

Αρ. 44 Τά ύποδειχθησόμενα Πλοία άς πλησιάσουν τό φρούριον καί άς πυροβολήσουν.

Αρ. 45 'Άς παύσουν τό πυρ καί άς άποσυρθοϋν έξω τής έχθρικής βολής.

' Αρ. 46 Τά φερόμενα πλοία είναι τά ύποδειχθησόμενα καί μένουν πρός τήν ύποδειχθησομένην γραμμήν τής πυξίδος.

Αρ. 47 Τά φερόμενα πλοία είναι φιλικά.

Αρ. 48 Τά φερόμενα πλοία έχθρικά διά τοϋτο δλα τά πλοία μας άς θέσουν τήν πρόραν των καταυτών.

Αρ. 49 Τά ύποδεχθησόμενα Πλοία τής μοίρας μας άς πασχίσουν νά προσβάλουν τά φαινόμενα έχθρικά πλοία.

Αρ. 50 "Όλη ή Μοίρα μας άς καταδιώξη τήν έχθρικήν φεύγουσα.

Αρ. 51 Τά ύποδειχθησόμενα Πλοία τής μοίρας μας άς καταδιώξουν τήν έχθρικήν φεύγουσα.

Αρ. 52 "Όλα τά Πλοία μας άς παραταχθούν είς γραμμήν καί άς προσβάλουν τά έχθρικά κατά πρίμνην δεξιόθεν.

Αρ. 53 "Όλα τά Πλοία μας άς παραταχθοϋν είς γραμμήν, καί άς προσβάλουν τά έχθρικά κατά πρίμνην άριστερόθεν

Αρ. 54 Τά ύποδειχθησόμενα Πλοία τής Μοίρας μας άς προσβάλουν τά έχθρικά κατά πρίμνην.

Αρ. 55 "Όλα τά Πλοία μας παραταγμένα εις γραμμήν, άς προσβάλουν τά έχθρικά κατά πρόραν.

Αρ. 56 Τά ύποδειχθησόμενα Πλοία τής Μοίρας μας άς προσβάλουν τά έχθρικά κατά πρόραν.

Αρ. 57 Έκαστον τών Πλοίων μας άς προσβάλη τό πλησιέστερον έχθρικό πλοϊον.

Αρ. 58 Τά Πλοία μας άς παύσουν τό πϋρ καί άς μακριθοϋν από τά έχθρικά.

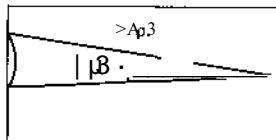
Αρ. 59 Τά άποδεχθησόμενα [sic] Πλοία άς παύσουν τό πϋρ καί άς μακριθοϋν από τά έχθρικά.

- Αρ. 60 "Όλα τά Πλοῖα μας εὐθετηθέντα ἄς προσβάλουν <τά> εἰς χεῖρας τὰ ἐχθρικά Πλοῖα διὰ νά τά ὑποτάξουν νά παραδοθοῦν.
- Αρ. 61 Ἐκαστον ὑποδεχθισόμενον τῶν Πλοίων μας εὐθετηθέντα ἄς προσβάλη εἰς χεῖρας τόν πλησιέστερόν του ἔχθρόν.
- Αρ. 62 Ἡ ἐχθρική δύναμις ὑπερτερεῖ καί ὁ δυνάμενος σώζεσθαι; σωζέσθω.
- Αρ. 63 Πόσοι τῶν ὑμετέρων ἐθανατώθισαν εἰς τήν ναυμαχίαν.
- Αρ. 64 Πόσοι τῶν ὑμετέρων ἐπληγώθησαν εἰς τήν ναυμαχίαν.
- Αρ. 65 Ἐξανίζαμεν γῆν κειμένην πρός τήν ὑποδεχθισομένην γραμῆν τῆς πυξίδος.
- Αρ. 66 Ἐξαστά Πλοῖα παραταγμένα ἄς ἐξακολουθήσουν τήν μάχην
- Αρ. 67 Ἐξαστά πλοῖα ἄς ἐτιμασθοῦν νά ἀγκυροβολήσουν.
- Αρ. 68 Τά ὑποδεχθισόμενα πλοῖα ἄς ἐτιμασθοῦν νά ἀγκυροβολήσουν
- Αρ. 69 "Όλα τά Πλοῖα ἄς ἀγκυροβολήσουν εἰς ἀπόφασιν [= ἀπόστασιν] ἀλλήλων.
- Αρ. 70 Τά ὑποδεχθισόμενα πλοῖα ἄς ἀγκυροβολήσουν εἰς ἀπόστασιν ἀλλήλων.
- Αρ. 71 Τά ὑπ' ἀνεμον Πλοῖα ἄς αὐξίσουν πανία διὰ νά ἐνωθοῦν μετά ἐκ ἀνέμων.
- Αρ. 72 Ὁλη ἡ μοῖρα ἄς ἐπισκευθῆ τά φαινόμενα Πλοῖα.
- Αρ. 73 Τά ὑποδειχθισόμενα Πλοῖα ἄς ἐπισκευθοῦν τά φαινόμενα Πλοῖα καί ἐπομένως νά μάς κάμουν τό ἀνῆκον σύνθημα.
- Αρ. 74 Τά ὑποδεχθισόμενα Πλοῖα ἄς ἐπισκευθοῦν τά φαινόμενα Πλοῖα τά ὅποια κεῖνται πρός τήν ὑποδειχθισομένην γραμῆν τῆς πυξίδος καί ἐπομένως ἄς μάς κάμουν τό ἀνῆκον Σύνθημα.
- Αρ. 75 Ὁλη ἡ μοῖρα παραταχθεῖσα ἄς ἐτοιμασθῆ εἰς μάχην.
- Αρ. 76 Ἐκαστον τῶν Πλοίων τῆς μοίρας μας ἄς ὑψώσῃ τήν ἰδιετέραν του Σημαίαν.
- Αρ. 77 Ἐξαστά Πλοῖα ἄς πλοισιάσουν εἰς τόν Ἀρχηγόν.
- Αρ. 78 Ἐξαστά Πλοῖα ἄς σταθοῦν ἀτραβέρσο.
- Αρ. 79 Τά ὑποδειχθισόμενα Πλοῖα ἄς σταθοῦν ἀτραβέρσο.
- Αρ. 80 Ἐξαστά Πλοῖα ἄς ποδίσουν πρός τό λιμένα δστις κεῖται πρός τήν ὑποδειχθισομένην γραμῆν τῆς Πυξίδος.

- Ἀρ. 81 Τὰ ὑποδειχθησόμενα πλοία ἄς ποδίσουν πρὸς λιμένα ὅστις κεῖται πρὸς τὴν ὑποδειχθησομένην γραμμὴν τῆς Πηξίδος.
- Ἀρ. 82 "Ὅλοι αἱ λέμβοι ἄς ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτῶν Πλοία.
- Ἀρ. 83 Ὅλα τὰ πλοία ἄς ἀκολουθήσουν τὴν αὐτὴν γραμμὴν, χωρὶς νὰ προσέχουν εἰς τὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ.
- Ἀρ. 84 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι τὰ ἐχθρικά Πλοία εὐρίσκονται εἰς Πλοῦν.
- Ἀρ. 85 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι τὰ ἐχθρικά Πλοία εὐρίσκονται ὠρμισμένα.
- Ἀρ. 86 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι τὰ ἐχθρικά Πλοία εὐρίσκονται μέρος εἰς Πλοῦν καὶ μέρος ὠρμισμένα.
- Ἀρ. 87 Τὰ ὑποδειχθησόμενα Πλοία ἄς πλησιάσουν εἰς τὰ Πυρπολικά καὶ ἄς προχωρήσουν ὀδηγοῦντες τα διὰ νὰ τὰ προστατέψουν εἰς τὰ ἐχθρικά Πλοία καὶ ἐπομένως νὰ διασώσουν τὰς λέμβους των.
- Ἀρ. 88 Τὰ ὑποδειχθησόμενα Πλοία ἄς παραφιλάτουν παραπλέοντα τὴν λοιπὴ μας μοίραν.
- Ἀρ. 89 Τὰ ὑποδειχθησόμενα πλοία ἄς ὑπάγουν νὰ παρατηρήσουν τὰ μηνήματα τῶν ἐχθρικών πλοίων.
- Ἀρ. 90 Τὰ ὑποδειχθησόμενα πλοία ἄς ὑπάγουν νὰ παρατηρήσουν τὰς θέσεις τῶν ἐχθρικών Πλοίων.
- Ἀρ. 91 Φαίνονται Πλοῖα.
- Ἀρ. 92 Τὰ φαινόμενα πλοία εἶναι ἐχθρικά.
- Ἀρ. 93 "Ὅλοι [= δλη] ἢ Μοίρα ἄς μείνη εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, χωρὶς νὰ προσέχη εἰς τὰ κινήματα τοῦ Ἀρχηγοῦ.
- Ἀρ. 94 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι ὁ ἐχθρὸς στόλος εὐρίσκεται ὠρμισμένος εἰς τὸν ὑποδειχθησομένον τόπον.
- Ἀρ. 95 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος παραπλέει τὸν ὑποδειχθησομένον τόπον.
- Ἀρ. 96 Ὁ Ἀρχηγὸς ἔλαβεν εἶδησιν ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος εὐρίσκεται μέρος ὠρισμένος καὶ μέρος εἰς Πλοῦν κατὰ τὸν ὑποδειχθησομένον τόπον.
- Ἀρ. 97 Ὁ ἐχθρὸς [συν]έλαβε τὰ ὑποδειχθησόμενα πλοία μας ὁμοῦ μὲ τὰ Πλοιρώματά των.

- Αρ. 98 'Ο εχθρός συνέλαβε τά υποδειχθησόμενα πλοία μας τά δέ πλοιώματά των διεσώθησάν.
- Αρ. 99 'Ο εχθρός συνέλαβε τά υποδειχθησόμενα Πλοῖα μας μέ μέρος τοῦ πληρώματός των τό δέ υπόλοιπον διεσώθη.
- Αρ. 100 Τά υποδειχθησόμενα πλοία μας ἐχάθησαν.
- Αρ. 101 Πλοία ἐχθρικά συνελήφθησαν ἀπό τά υποδειχθησόμενα πλοία μας.
- Αρ. 102 'Ο εχθρός συνέλαβε τά υποδειχθησόμενα πλοία μας ἀλλ' ἀγνοήται τη ἐγιναν τά Πληρώματά των.
- Αρ. 103 'Ο Αρχηγός ἐλάβεν εἶδησιν διτι ὁ ἐχθρικός στόλος συνίσταται ἀπό τόν υποδειχθησόμενον ἀριθμόν Πλοίου [= πλοίων],
- Αρ. 104 'Ο Αρχηγός ἐλάβεν εἶδησιν διτι ὁ ἐχθρικός στόλος σύγκηται ἀπό τόν υποδειχθησόμενον ἀριθμόν Πλοίων, ὡς καί ἀπό τόν υποδειχθησόμενον ἀριθμόν ἐκάστης κλάσεως Πλοίων.
- Αρ. 105 Τά υποδειχθησόμενα Πλοῖα ἀς ῥυμουλκήσουν τά μετά ταῦτα υποδειχθησόμενα Πλοία.
- Αρ. 106 Τά Πλοῖα τά ὅποια ἐδιατάχθησαν νά ἐπισκεφθοῦν τά φαινόμενα Πλοῖα ἀς ἐπιστρέψουν καί ἀς πλησιάσουν εἰς τόν Αρχηγόν.
- Αρ. 107 Τά ἐμπροσθεν Πλοῖα ἀς γυρίσουν μέ τās μούρας δεξιά.
- Αρ. 108 Τά ἐμπροσθεν Πλοῖα ἀς γυρίσουν μέ τās μούρας ἀριστερά.
- Αρ. 109 Τά ὀπισθεν Πλοῖα ἀς γυρίσουν μέ τās μούρας δεξιά.
- Αρ. 110 Τά ὀπισθεν Πλοῖα ἀς γυρίσουν μέ τās μούρας ἀριστερά.
- Αρ. 111 "Ολη ἡ Μοίρα θέλει διευθυνθῆ εἰς τόν υποδειχθησόμενον τόπον.
- Αρ. 112 Τά υποδειχθησόμενα Πλοῖα θέλουν διευθυνθοῦν εἰς τόν υποδειχθησόμενον τόπον.

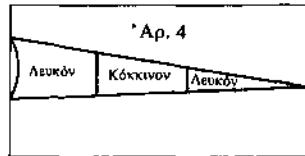

Συνθήματα τῆς Πυξίδος

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ μέ δύο ἀπό τās διαγραφεῖσας Σημαίας παριστάνει τήν Γραμμήν τῆς Πυξίδος καθ' ἣν πρέπει [νά] διευθυνθοῦν τά Πλοῖα, ἢ δπου εὐρίσκονται τά φανέντα Πλοῖα κτλ.

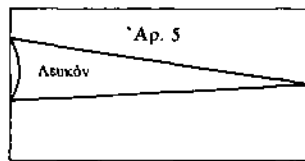
1 Τραμοντάνα	5 Γραικός	9 λεβάντες
2 Τραμοντάνα 14 Γραικός	6 Γραικός Α λεβάντες	10 λεβάντες ΧΑ Σιρόκος
3 Γραικός Τραμοντάνα	7 Γραικός λεβάντες	11 Σιρόκος λεβάντες
4 Γραικός Α Τραμοντάνα	8 λεβάντες 14 Γραικός	12 Σιρόκος % λεβάντες

13 Σιρόκος ~	20 Γαρμπής % Όστρια	27 Πουνέντες Μαήστρος
14 Σιρόκος !4 Όστρια	21 Γαρμπής	28 Μαήστρος !4 Πουνέντες
15 Όστρια σιρόκος	22 Γραμπής *4 Πουνέντες	29 Μαήστρος
16 Όστρια % σιρόκος	23 Πουνέντες Γ αρμπής	30 Μαήστρος *4 Τραμοντάνα
17 Όστρια	24 Πουνέντες 14 Γαρμπής	31 Μαήστρος Τραμοντάνα
18 Όστρια !4 Γαρμπής	25 Πουνέντες	32 Τραμοντάνα (4 Μαήστρος
19 Όστρια Γαρμπής	26 Πουνέντες !4 Μαήστρος	

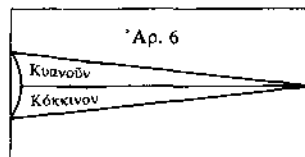
Άριθμός έκάστου τών Πλοίων μας

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωμένον ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο ἀπό τάς σχεδιασθείσας Σημαιάς ὑποδεικνύουσιν τόν ἀριθμόν τοῦ Πλοίου ἢ τών Πλοίων πρὸς τά ὅποια ἢ [= ἢ] περί τών ὁποίων εἶναι τό Σύνθημα.

Άριθμός τών φανέντων Πλοίων

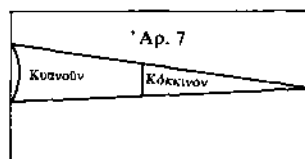
Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωμένον μέ μίαν ἢ δύο τών διαγραφεισών Σημαιών, παριστάνει τόν ἀριθμόν τών φανέντων Πλοίων.

Άριθμός τών φονευθέντων καί πληγωθέντων

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο τών διαγραφεισών Σημαιών ὑποδεικνύει τόν Άριθμόν τών φονευθέντων εἰς τήν μάχην. Ἐπί τοῦ μεγάλου καταρτιοῦ το αὐτό κόκκινον ταινίδιον μέ τάς αὐτάς Σημαιάς ὑψωθέν εἰς ἐπί τοῦ Πρωραίου Καταρτιοῦ παριστάνει τόν ἀριθμόν τών πληγωθέντων.

Ἐάν κατά δυστυχίαν συμβῆ θάνατος εἰς τόν Πλοίαρχον ὑψώνεται ἢ Ἐθνική Σημαία μεσίστιος ἀντεστραμένη εἰς τό Ποίκιον. Ἐάν δέ εἶναι μόνον πληγωμένη ἢ αὐτή Σημαία ἐπί κορυφῆς ἀντεστραμμένη εἰς τό Πίκιον.

Περίπολος

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο ἀπό τάς σχεδιασθείσας σημαιάς, παριστάνει τόν ἀριθμόν τῆς μυστικῆς λέξεως ἢ τοί τό δνομα τοῦ ἀγίου διά τό περίπολον.

	Ερώτησις	Απόκρισις
1	Άγιοι Πάντες	“Άγιοι απόστολοι
2	"Άγιοι Ἄρχάγγελοι	"Άγιοι ἀνάγκυροι
3	"Άγιοι Ταξιάρχες	“Άγιοι σαράντα
4	“Άγιος Νικόλαος	“Άγιος σποριδών
5	"Άγιος Γεώργιος	“Άγιος δημήτριος
6	“Άγιος Πέτρος	"Άγιος Παύλος
7	“Άγιος Ἰωάννης	“Άγιος κονσταντίνος
8	“Άγιος Μάρκος	“Άγιος Θωμάς
9	Άγιος Βασίλειος	"Άγιος Ἀργύριος
10	"Άγιος Χρυσόστομος	"Άγιος ἀθανάσιος
11	"Άγιος Ἀντώνιος	“Άγιος σάββας
12	Άγιος Ἀνδρέας	Ἄγιος λουκάς
13	"Άγιος στέφανος	"Άγιος Φίλιππος
14	"Άγιος Χαράλαμπος	"Άγιος Βλάσιος
15	"Άγιος Κωσμάς	"Άγιος δαμιανός
16	“Άγιος Μιχαήλ	"Άγιος γαβριήλ
17	"Άγιος Εὐστάθιος	Άγιος θεόδωρος
18	“Άγιος Παντελεήμων	“Άγιος Ἀναστάσιος
19	"Άγιος Ἰάκωβος	Ἄγιος Συμεών
20	"Άγιος Χριστόφιλος	“Άγιος μακάριος
21	"Άγιος Ἀλέξανδρος	"Άγιος λάζαρος
22	"Άγιος Πολύκαρπος	Ἄγιος Νικήτας
23	"Άγιος Γεράσιμος	"Άγιος διονύσιος
24	"Άγιος Ἰερώνυμος	"Άγιος Αυγουστίνος
25	“Άγιος	“Άγιος
26	“Άγιος	"Άγιος
27	Ἄγιος	"Άγιος
28	“Άγιος	"Άγιος
29	Ἄγια Ἄνα	Ἄγια Μαρίνα
30	Ἄγια Κατερίνα	Ἄγια Χριστίνα
31	Ἄγια παρασκευή	Ἄγια Κυριακή
32	Ἄγια μαγδαληνή	Ἄγια Ἀναστασία
33	Ἄγια Ἀλεξάνδρα	Ἄγια Εὐδοκία
34	Ἄγια Ἐλένη	Ἄγια Θεωδώρα
35	Ἄγια Ειρήνη	Ἄγια Ευγένια
36	Ἄγια μάρθα	Ἄγια Φοτινή
37	Ἄγια Ἐλισάβετ	Ἄγια μαργαρίτα

Πίναξ τῶν Νυκτερινῶν Συνθημάτων

Αριθμὸς Φανάρια ἀριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	Αριθμὸς ἀλάσεων	
1"	0	1"	26"	0000	1"	2"	51"	000	2"	3"	76"	0000	2"	1"
2"	0	2"	27"	0000	1"	3"	52"	000	2"	4"	77"	000	2"	1"
3"	0	3"	28"	0000	4"	4"	53"	000	2"	1"	78"	000	2"	1"
4"	0	4"	29"	0000	1"	1"	54"	000	2"	2"	79"	000	1"	1"
5"	000	1"	30"	0000	4"	2"	55"	000	2"	3"	80"	000	1"	2"
6"	000	2"	31"	0000	1"	3"	56"	000	2"	4"	81"	000	1"	3"
7"	000	3"	32"	0000	1"	4"	57"	000	2"	1"	82"	000	1"	4"
8"	000	4"	33"	0000	1"	1"	58"	000	2"	2"	83"	000	1"	1"
9"	0000	1"	34"	0000	1"	2"	59"	000	2"	3"	84"	000	1"	1"
10"	00000	2"	35"	0000	1"	3"	60"	000	2"	4"	85"	0000	1"	1"

14"	0 0	--"	2"	39"	0 0	1"	3"	64"	---	1"	4"	89"	---	2"	--"
15"	0 0	--"	3"	40"	0 0	1"	4"	65"	---	2"	1"	90"			
16"	0 0	--"	4"	41"	0 0	2"	1"	66"	---	2"	2"	91"			
17"	0 0	--"	1"	42"	0 0	2"	2"	67"	---	2"	3"	92"			
18"	0 0	--"	2"	43"	0 0	2"	3"	68"	---	2"	4"	93"			
19"	0 0	--"	3"	44"	0 0	2"	4"	69"	0	1"	--"	94"			
20"	0 0	--"	4"	45"	0 0	2"	1"	70"	0 0	1"	--"	95"			
21"	0 0	1"	1"	46"	0 0	2"	2"	71"	0 0	1"	--"	96"			
22"	0 0	1"	2"	47"	0 0	2"	3"	72"	0 0	1"	--"	97"			
23"	0 0	1"	3"	48"	0 0	2"	4"	73"	0 0	1"	--"	98"			
24"	0 0	1"	4"	49"	0 0	2"	1"	74"	0 0	2"	--"	99"			
25"	0 0	1"	1"	50"	0 0	2"	2"	75"	0 0	2"	--"	100"			

Ἐξήγησις τῶν νυκτερινῶν Συνθημάτων

"Ἐν φανάρι καί ἐν [=ἔν] Φυσέκι σημαίνουν προειδοποίησιν' εἰς δλα τὰ πλοῖα διτι ὁ Ἀρχηγός μέλει νά κάμη Σύνθημα

"Ἐν φανάρι καί μία Ψευδοφωτιά ἀκυρόνουν τό προσηγηθέν [sic] σήνθημα.

Ἐὸ Ἀρχηγός διά νά διακρίνεται ἐν μέσῳ δλης τῆς Μοίρας, κρατεῖ πάντοτε ὑψωμένον ἐν φανάρι.

Κανέν τῶν ἄλλων πλοίων δέν πρέπει νά ὑψώνη φανάρι ἢ ψευδοφωτίαν ἢ φυσέκι, χωρὶς ἀνάγκην.

Ἐάν κανέν τῶν Πλοίων τῆς Μοίρας λάβῃ ἀνάγκην ταχείας βοήθειας, δίδει εἶδησιν μέ μιαν βολήν Κανόνιου καί πέντε φανάρια κατά σειρὰν ὑψωμένα τό ἐν ὑποκάτωθεν τοῦ ἄλου εἰς τόπον δρατόν, οὕτω = = χωρὶς νά τὰ καταβαβάσῃ [sic] ἔως νά λάβῃ τήν ζητηθεῖσαν Βοήθειαν. ^Λ

Ἐν φανάρι καί μία ψευδοφωτιά καί ἐν φυσέκι, σημαίνουν διτι τό μετὰ ταῦτα Σύνθημα ὑποδικνύει τήν γραμμήν τῆς πιξίδος.

Τὰ πλοῖα συναπαντόμενα διά νυκτός, κάμουν ἀμοιβέως τό σύνθημα *τηᾶ* ἀναγνωρίσεως, ὑψώνοντας τέσσαρα φανάρια εἰς σχῆμα Πυραμίδος οὕτω

Τὰ νυκτερινὰ Συνθήματα δέν ἀποτείνονται εἰς μέρος τῶν Πλοίων ἀλλὰ εἰς δλα ὁμοῦ τὰ Πλοῖα τῆς Μοίρας.

Συνθήματα Νυκτερινά τῶν ὠρμισμένων Πλοίων

- Ἀρ. 1 Καλοῦνται δλοι οἱ Διευθυνταὶ τῶν Πλοίων νά ἐλθουν πρὸς τόν Ἀρχηγόν.
- Ἀρ. 2 Καλοῦνται δλοι οἱ Σημαιοφόροι δλων τῶν Πλοίων νά ἐλθουν φέροντες τὰ συνθηματολογία τῶν.
- Ἀρ. 3 Αἱ λέμβοι δλων τῶν πλοίων ἀς ἐξέλθουν εἰς περίπολον μέ τόν δοθέντων.
- Ἀρ. 4 Καλοῦνται αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων ὠπλισμένοι εἰς μάχην.
- Ἀρ. 5 Καλοῦνται αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων ἐφοδιασμένοι μέ κωπία
- Ἀρ. 6 Αἱ λέμβοι δλων τῶν Πλοίων, ἐφοδιασμένοι μέ κωπία, ἀς ὑπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εἰς τό Πλοίων τῶν ὁποίων τήν ζητεῖ.
- Ἀρ. 7 Αἱ λέμβοι δλων τῶν πλοίων ὠπλισμένοι εἰς μάχην κάμουν ἀπόβασην εἰς τό ὑποδειχθησόμενον μέρος ἀπό τήν γραμμήν τῆς πυξίδος, διά νά ἐξαφανίσουν τῶν ἐχθρόν μέ τὰ ψιλὰ δπλα.

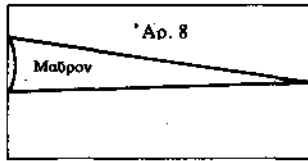

- Αρ. 8 Αί λέμβοι ας άποσυρθοϋν εις τά άνίκοντα αύτών πλοία.
- Αρ. 9 'Ο Αρχηγός έλαβεν ειδησιν διτι έξωθεν εύρίσκονται τά έχθρικά Πλοία, διά τουτο επαγριπνήται.
- Αρ. 10 "Ολα τά Πλοία ας έτοιμασθοϋν ν' άποπλεύσουν, διά τουτο άς άποσυρθοϋν εις άπόστασιν άλλων.
- Αρ. 11 "Ολα τά Πλοία άς σηκώσουν τήν άγκυραν και άς άποπλεύσουν.
- Αρ. 12 Τά Πλοία άς μείνουν ορμίσμένα.
- Αρ. 13 Φαίνονται Πλοία.
- Αρ. 14 Τά φαινόμενα Πλοία είναι έχθρικά.
- Αρ. 15 Τά φαινόμενα Πλοία είναι φιλικά.

Συνθήματα Νυκτερινά εις Πλοϋν

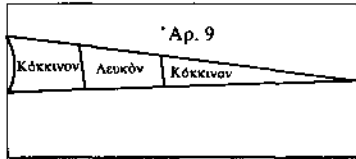
- Αρ. 1 "Ολα τά πλοία άς άκολουθοϋν τόν δρόμον του Αρχηγού.
- Αρ. 2 Τά Πλοία άς άκολουθοϋν τόν δρόμον τής ύποδειχθησομένης γραμής τής Πυξίδος.
- Αρ. 3 Τά Πλοία άς όρτζάρουν μέ τάς Μούρας δεξιά.
- Αρ. 4 Τά πλοία άς όρτζάρουν μέ τάς μούρας άριστερά
- Αρ. 5 Τά πλοία άς γυρίσουν κατά πρόσωπον.
- Αρ. 6 Τά πλοία άς γυρίσουν ποδιστόν.
- Αρ. 7 Τά δπισθεν πλοία άς αύξίσουν πανιά, τά δέ όπίσθεν άς ολιγοστεύσουν, διά νά ένωθή ή Μοίρα.
- Αρ. 8 "Ολα τά πλοία άς πλησιάσουν έκτάκτως πρός τόν άρχηγόν.
- Αρ. 9 Καλοϋνται δλοι οί Διευθυνται τών Πλοίων, νά έλθουν φέροντας τά συνθηματολογία των.
- Αρ. 10 Καλοϋνται οί Σημαιοφόροι δλων τών Πλοίων νά έλθουν φέροντες τά συνθηματολογία των.
- Αρ. 11 Καλοϋνται αί λέμβοι δλων τών Πλοίων έφωδιασμέναι μεκοπία.
- Αρ. 12 Καλοϋνται αί λέμβοι δλων τών Πλοίων όπλισμέναι εις μάχην.
- Αρ. 13 Αί λέμβοι δλων τών Πλοίων έφωδιασμέναι μέ κωπία, άς υπάγουν νά δώσουν βοήθειαν εις τό πλοίων τό όποϊον τήν ζητεί.
- Αρ. 14 "Ολα τά Πλοία άς Πλησιάσουν εις τό Πλοίων τό όποϊον ζητεί βοήθειαν.

- 'Αρ. 15 "Όλα τά Πλοία άς σταθοϋν κατά πρόσωπον.
- 'Αρ. 16 Τά κατά πρόσωπον Πλοΐα άς κινηθοϋν εις πλοϋν.
- 'Αρ. 17 'Εκάστων τών Πλοίων μας άς ύψώσουν τό σήνημα τής άναγνωρίσεως.
- 'Αρ. 18 "Όλα τά Πλοΐα άς αύξίσουν πανιά.
- 'Αρ. 19 "Όλα τά Πλοΐα άς δλιγοστεύσουν πανιά.
- 'Αρ. 20 ' Ετοιμαστήται εις μάχην.
- 'Αρ. 21 "Όλα τά Πλοΐα παραταχθέντα εις γραμμήν, άς πυροβολίσουν τό φρούριον.
- 'Αρ. 22 "Όλα τά Πλοΐα παραταχθέντα εις γραμμήν, άς πυροβολίσουν τών έχθρικών κατά πρύμνην.
- 'Αρ. 23 "Όλα τά Πλοία, παραταχθέντα εις γραμμήν, άς πυροβολήσουν τών έχθρών κατά πρόωρον.
- 'Αρ. 24 "Όλα τά πλοία εύθετιθέντα άς πυροβολήσουν τόν έχθρόν κατά πρύμνην.
- 'Αρ. 25 "Εκαστων τών πλοίων μας άς προσβάλη εις χείρας τόν πλησιέστερόν του έχθρόν καί πλοϊόν.
- 'Αρ. 26 Παύσεται τό πύρ καί μακρινθήται από τά έχθρικά.
- 'Αρ. 27 ' Η έχθρική δύναμις ύπερτερεί καί ό δυνάμενος σόζεσθαι σοζέσθω.
- 'Αρ. 28 Πλοΐα έφάνισαν, κείμενα κατά τήν ύποδειχθησομένην γραμμήν τής Πυξίδος.
- 'Αρ. 29 Έξανίξαμεν γήν, κειμένην κατά τήν ύποδειχθησομένην γραμμήν τής Πυξίδος.
- 'Αρ. 30 "Όλα τά Πλοΐα άς σταθοϋν όρτζαλαμπάντας μέ μόνον τό τρυκέτον.
- 'Αρ. 31 ' Ετιμασθήται νά άγκυροβολίσειται.
- 'Αρ. 32 ' Αγκυροβολίσατε εις άπόστασιν άλίλων.
- 'Αρ. 33 "Όλοι αί λέμβοι άς άποσιρθοϋν εις τά άνίκοντα αύτών πλοία.
- 'Αρ. 34 'Ο 'Αρχηγός έλαβεν ήδισην διτι ό έχθρικός στόλος εύρίσκεται εις τά πανιά.
- 'Αρ. 35 ό 'Αρχηγός έλαβαν ήδισην διτι ό έχθρικός στόλος εύρίσκεται όρμισμένος.
- 'Αρ. 36 ό 'Αρχηγός έλαβαν είδησιν [διτι] ό έχθρικός στόλος εύρίσκεται μέρος εις τά πανιά καί μέρος όρμισμένος.

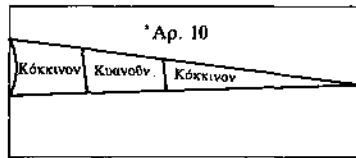
Τόπος διευθύνσεως τών Πλοίων μας.

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ [= ἦ] δύο τών διαγραφεισών σημαίων ὑποδεικνύει τόν τόπον ἢ [= ἦ] τόν λιμένα δπου διατάσσονται νά διευθυνθοῦν τά πλοῖα.

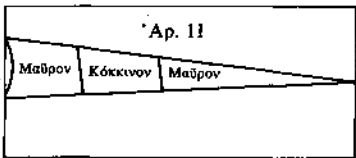
Τόπος διαμονής τών ἐχθρικών Πλοίων.

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ [= ἦ] δύο ἀπό τās διασχεδιασθείσας σημαίας, ὑποδεικνύει τόν τόπον ἢ [= ἦ] τόν λιμένα ὁποῦ εὔρσκεται ὁ ἐχθρικός στόλος ὠρμισμένος ἢ [= ἦ] εἰς πλοῦν.

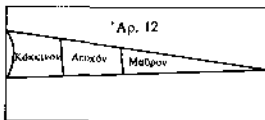
Ἄρ. τών ἀπολισθέντων καί τών συλληφθέντων Πλοίων.

Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο ἀπό τās διαγραφείσας σημαίας, ὑποδεικνύει τόν ἀριθμό τών Πλοίων μας δσα ἐγάθισαν προσέτι καί τόν ἀριθμόν τών ἀπό τά ἡμέτερα συλληφθέντων ἐχθρικών Πλοίων.

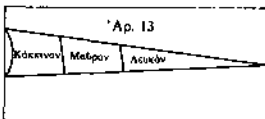

Ἄρ. Αριθμός τών Πλοίων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου.

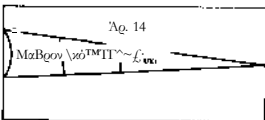
Τό ταινίδιον τοῦτο, ὑψωθέν ὁμοῦ μέ μίαν ἢ δύο τών διαγραφεισών σημαίων δηλοῖ τόν ἀριθμόν τών πλοίων ἐξ ὧν σύγκειται ὁ ἐχθρικός στόλος.

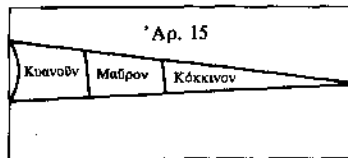
Αριθμός τών δικρότων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου

Αριθμός τών φηγατών τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου

Αριθμός τών κορβέτων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου

Ἀριθμός τών μικροτέρων Πλοίων
τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου

Ἰίνακας τών Τόπων ἢ [= ἤ] τών λιμένων ὅπου εὑρίσκεται
ὠρμισμένος ἢ [= ἤ] περιπλέει ὁ Ἐχθρικός στόλος ἢ ὅπου
διατάττεται νά ἐκστρατεύση ἢ Μορίρα [= Μοίρα] μας.

Ἀρ.	Ἀρ.
1" Τένεδος	33" Κέα
2" Μιτιλήνη	34" Μονεβασία
3" σμίρνη	35" Ναύπλιον
4" Χίος	36" Σπέτζαι
5" σκάλα νόβα	37" Ἄνδρος
6" σάμος	38" Αθήνα
7" Νικαρία	39" Σκήρος
8" Πάτμος	40" Βόλος
9" [- 1	41" Θεσσαλονίκη
10" λέρως	42" Σκόπελος
11" Κάλυμνος	43" λήμος
12" Τήνος	44" Ἴμβρος
13" Νήσους ■	45" Ταρῶ
14" Κῶς	46" Ὑδρα
15" Ρόδος	47" Κύθηρα
16" Σίμη	48" Μαραθονίσιον
17" Κάρπαθος	49" καλαμάτα
18" Κάσος	50" νεόκαστρον
19" Κοκινόκαστρον	51" πάτρα
20" Κύπρος	52" Κάπο ἀλβίνο
21" Κρήτη	53" Ζάκυνθος
22" Χανιά	54" Κεφαλονία
23" σαντορίνη	55" Ἄγια μαύρα.
24" ἀμοργός	56" Ναύπακτος
25" Ἴος	57" Πρέβεζα.
26" Νάξος	58" Κέρκυρα
27" Πάρος	59" Μοθώνη
28" Μήλος	60" Στόμιον νταρντανελίον
29" Σήφνος	61" Μισολόκι
30" Μήκονος	
31" σέρφος	
32" σόρα	

Χαρακτήρας	Αριθμός
ο	1
οο	2
οοο	3
οοοο	4
ο ο	5
οοο	6
οοοο	7
οοοοο	8
	9
	10
	11
	12
	13
	14
	15
	16
	17

Δυνατάγραφα της Νιούτς

Μερικόν διμερών της ανακρίβειας

41

<ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ*>

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Τό παρόν συγγραμμάτιον ἐμπεριέχει τήν ἐκθεσιν τών καθηκόντων ἐκάστου τών ἀξιωματικῶν ἑνός μεγάλου πολεμικοῦ πλοίου, καί ἐκδίδεται εἰς τύπον, ὅπως ἕκαστος τών ἀξιωματικῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ναυτικοῦ ἀναγινώσκων αὐτό, εὐκόλως γνωρίσῃ τὰς περὶ αὐτοῦ τοῦ σπουδαίου ἀντικειμένου διατάξεις τών πεπολισμένων [= πεπολιτισμένων] ἔθνων, καί εὐκολυνθῇ εἰς τήν ἐντελή ἐκπλήρωσιν τών ὁποίων τῷ ἐνεπιστεύθη ἡ Κυβέρνησις χρεῶν.

"Ὅστις τών ἀξιωματικῶν νομίζων τὰς ἐφημερίας ταύτας ἀτελεῖς ἢ ἀσαφεῖς, ἢ κρίνων πρόσοφτον [sic] προσθαφαίρεσιν τινα, θέλησῃ νά κάμη παρατηρήσεις περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ἔχει τό ἐλεύθερον νά τὰς διευθύνῃ πρὸς τήν ἐπί τών Ναυτικῶν Γραμματεῖαν, ἢ, τις μετ' εὐχαριστήσεως θέλει δόσει κάθε πληροφορίαν καί διασάφῃσιν.

Εἰς τό τέλος προσετέθησαν καί παρατηρήσεις τινές περὶ τοῦ παρασκευαστικοῦ, καί περὶ ὑπηρετήσεως τών κανονίων.

Ἐν Ναυπλίῳ, τήν 30 Μαΐου 1830

[Ἐν Αἰγίνῃ, ἐκ τῆς Ἐθνικῆς Τυπογραφίας, 1830]

* Ανατυπώθηκε ἀπό τήν Ἱστορική καί Ἐθνολογική Ἐταιρεία.

ΤΑ ΧΡΕΗ
ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ
Κα'ι τών υπ' αυτόν
ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ.

Ἐπειδή ὁ Πλοίαρχος διορίζεται Ἀρχηγός τοῦ πλοίου, τό ὅποιον διοικεῖ, τό πρότον του χρέος εἶναι νά ἐκτελή τάς οποίας λαμβάνει διαταγάς, νά ἐπαγρυπνή εἰς τό νά διαφυλάττηται εὐταξία καί πειθαρχία ἐπί τοῦ πλοίου του, καί νά ἐνεργώνται προθύμως αἱ προσταγαί του.

Κατά πρότον χρεωστεῖ νά ἐξετάσῃ τήν κατάστασιν τοῦ πλοίου, ἐκ συμφώνου μέ τούς Ἀξιωματικούς του καί τόν Πρωτοτέκτονα¹, καί ἄν ἀπαιτώνται ἐπισκευαί, ἢ μεταβολαί, νά τό φανερόνῃ ἀμέσως εἰς τήν Ναυτικήν Ὑπηρεσίαν.

Ὅφείλει νά ἐτοιμάσῃ τό πλοῖόν του, ὅσον τό δυνατόν, ταχύτερον, διά νά ἐμπορῇ νά ἐκπλεύσῃ.

Ἄνευ ἀδείας τῆς Ναυτικῆς Ὑπηρεσίας, ἢ τοῦ ἀρχηγούντος Ἀξιωματικοῦ, ὁ πλοίαρχος δέν ἔχει τό ἐλεύθερον νά περάσῃ, οὔτε μίαν νύκτα, ἐξω τοῦ πλοίου του.

Δέν εἶναι συγχωρημένον εἰς κανένα νά ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου ἀνευ ἀδειας τοῦ πλοιάρχου.

"Ὅλα τά κατάστιχα, τό ναυτολόγιον κ.τ.τ. πρέπει νά ἴναι ὑπογεγραμμένα ὑπό τοῦ Πλοιάρχου, τοῦ πρώτου Ὑποπλοιάρχου, τοῦ ἐπιμελητοῦ (ἢ τοῦ ἐκτελοῦντος τά χρέη αὐτοῦ) καί τοῦ φροντιστοῦ².

Ὅφείλει νά ζητήσῃ παρά τῆς Ναυτικῆς Ὑπηρεσίας νά τῷ δοθῶσι κατάστιχα καί βιβλία διά τήν ληψοδοσίαν του.

Ὅφείλει νά ἐπαγρυπνή, ὥστε οὔτε νά πωληθῶσιν οὔτε ν' ἀπολεσθῶσι τροφαί ἢ πολεμεφόδια, ἀλλά νά γίνηται μεγίστη φροντίς τηρήσεώς των. Ἄκρα οικονομία πρέπει νά παρατηρήται εἰς τήν ἐξόδυσίν των.

1. Maitre – Constructeur.

2. Commissaire.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

ΠΕΡΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ, ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΟΣ Κ.Τ.Λ.

Ἦ Πλοίαρχος δέν ἔχει τήν ἀδειαν νά κάμη τήν παραμικράν μεταβολήν, οὔτε εἰς τό ἔσωτερικόν, οὔτε εἰς τό ἔξωτερικόν τοῦ πλοίου, οὔτε εἰς τό ἐφόπλισμά του, άνευ κατεπειγούσης ἀνάγκης.

Θέλει ἐπιτρέψει εἰς ἕκαστον ἀξιωματικόν νά ἔχη τόν κοιτόνά του.

"Αν ἡ κατασκευή τοῦ πλοίου τό ἐπιτρέπη, θέλει διορίσει μίαν φυλακήν εἰς τήν πυριταποθήκην, μίαν ἀμφοτέροθεν ἐπί τών εἰσόδων, μίαν εἰς τόν ἔμπροσθινόν οἰκίσκον³, καί μίαν πλησίον τοῦ φοιτουλίου.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ καί λαμβάνει τά καταλληλότατα μέτρα πρὸς ἀποφυγήν πυρκαϊᾶς.

Δέν θέλει ἐπιτρέπει εἰς κανένα νά ἔχη ἐργαστήριον ἐπί τοῦ πλοίου.

Ἐπειδή ἡ καθαριότης, καί ὁ καλός ἀήρ εἶναι οὐσιωδέστατα πρὸς συντήρησιν τῆς ὑγείας, χρέος τοῦ Πλοίαρχου εἶναι νά τά διαφυλάττη, ὅσο ν τό δυνατόν, μεταξύ τοῦ πληρώματός του. Τά ἀνωθεν καταστρώματα νά σφουγγαρίζωνται καθ' ἑκάστην τό πρωί, καί τά κάτωθεν, ὁσάκις ὁ καιρός τό ἐπιτρέπει.

Τά κρεβάτια νά μετακομίζωνται ἐπάνω, ὁσάκις ὁ καιρός τό συγχωρεῖ. Αἱ ἀντλῖαι εἰς τήν τρόπιδα νά βάλωνται εἰς ἐνέργειαν, ὁσάκις εἶναι δυνατόν.

Ἦ Πλοίαρχος χρεωστεῖ νά ἐπαγρυπνή κατ' ἐξοχήν εἰς τήν καθαριότητα τών ναυτῶν, καί διά τοῦτο νά τοῦς διατάττη νά νίπτονται καθ' ἑκάστην, καί νά ἀλλάσσωσι παστρικά δῖς τῆς ἐβδομάδος ἡ ἀπαξ, καί ὅπως δυνηθῶσι καλῆτερα.

Θέλει διαιρέσει τό πλήρωμα εἰς τόσας μοίρας, ὅσους ἔχει Ἐποπλοίαρχους, αὐτάς δέ τὰς μοίρας εἰς οὐλαμούς διοικουμένους ἀπό Ἐπαξιωματικούς ὑπό τήν ἀρχηγίαν τών Ἐποπλοίαρχων.

Τό πλήρωμα δλον, τόσον Ναῦται, ὅσον Στρατιῶται καί Πυροβολισταί, θέλει διαιρεθῆ εἰς δύο Ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τῶ ἐν διαμένει εἰς τό ἔμπροσθεν, καί τό ἄλλο εἰς τό ὀπισθεν μέρος τοῦ καταστρώματος.

Οἱ διοικοῦντες τὰς μοίρας ἀξιωματικοί εἶναι ὑπεύθυνοι διά τήν εὐταξίαν, καλήν διαγωγὴν καί καθαριότητα τών ὑπ' αὐτούς Ναυτῶν.

Καθημερινῶς, ὁσάκις ὁ καιρός τό ἐπιτρέπη, θέλει διατάττει τήν εἰς τὰ πανία καί πυροβόλα γύμνασιν. Οἱ Πυροβολισταί ὀφείλουν νά διδάσκουν εἰς τοῦς Ναύτας τό γύμνασμα εἰς τὰ πυροβόλα.

3. Gaillard diaint, Ἰταλικά καμερόττον.

Ἄνευ ρήτης διαταγῆς τοῦ ἀνωτέρου του δέν τῶ εἶναι συγχωρημένον νά δέχηται ἐπιβάτας ἐπί τοῦ πλοίου.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Πλοίαρχος ἀναδεχθῆ τήν διοίκησιν τοῦ πλοίου, χρεωστῆ νά κρατῆ ἡμερολόγιον, τό ὅπδιον εἰς τό τέλος τῆς ἐκστρατείας, ἢ ἂν αὐτή διαρκέσῃ πολύν καιρόν, εἰς κάθε τριμηνίαν, πρέπει νά παρουσιασθῆ εἰς τήν Ναυτικήν Ὑπηρεσίαν.

Ἐν καιρῷ πολέμου χρεωστῆ νά ἔχῃ ἰδιαιτέραν φροντίδα, τό πλοῖον νά εὐρίσκηται πάντοτε ἐτοιμον διά μάχην.

Εὐρίσκόμενος εἰς λιμένα, χρεωστῆ ν' ἀκολουθῆ τά κινήματα τοῦ ἀρχαιοτέρου Ἀξιωματικοῦ τοῦ ἔθνους του, ὅστις τυχόν ἠθελεν εὔρεθῆ ἐκεῖ.

Θέλει ἐκλέξει ἕν καλόν τοῦ πλοίου μέρος διά τούς ἀσθενεῖς, τῶν ὁποίων χρεωστῆ νά ἔχῃ τήν φροντίδα.

Εἰς τās 10 ὥρας τά φάτα δλα πρέπει νά σβεσθῶσι κατά διαταγήν του.

Αὐτός κρατεῖ καί τά κλειδιά τῆς πυριταποθήκης.

Κάθε ἐσπέρας εἰς τās 5 ὥρας θέλει κρούεσθαι τό παρασκευαστικόν⁴, καί ἀφοῦ οἱ ἀρχηγοί τῶν καννονοστασίων, καί τῶν μοιρῶν ἐξετάσουν, ἂν δλα ἦναι εἰς τάξιν, τότε κρούεται τό ἀνακλητικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ

Ὁ ὑποπλοίαρχος εἶναι ὁ δεῦτερος διοικητής τοῦ πλοίου, αὐτός ἐπαγρυπνεῖ εἰς τό νά ἐκτελῶνται αἱ διαταγαί τοῦ Πλοίαρχου· αὐτός λαμβάνει τās ἀναφοράς περὶ δλων τῶν λεπτομερειῶν τοῦ πλοίου, καί ἀναφέρεται πάλιν ὁ ἴδιος πρὸς τόν Πλοίαρχον κάθε πρωῒ καί κάθε ἐσπέρας εἰς τās ὅκτω.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ εἰς τό νά φυλάττηται πειθαρχία καί εὐταξία, καί νά μὴ κακομεταχειρίζονται οἱ Ἀξιωματικοί τούς Ναύτας.

Ἄμα ἐφοπλισθῆ τό πλοῖον, αὐτός ἔχει χρέος νά ἀριθμῆσῃ τό πλήρωμα, νά συνθέσῃ τά ναυτολόγια, τά συνθεματολόγια⁵, [sic] κ.τ.λ.

Ὅτε γίνονται πολεμασκαίαι γενικαί, αὐτός εἶναι ὁ διατάττων, ἐκτός μόνον ἂν ὁ Πλοίαρχος θελήσῃ νά διατάξῃ ὁ ἴδιος.

Χρέος του εἶναι νά ἐπαγρυπνή, ὥστε οἱ δόκιμοι νά φυλάττωσι καθαριότητα, καί νά ἦναι ἐνασχολημένοι· θέλει δέ τούς διορίσει καί ὥρας τινάς διά νά δουλεύουν. Εἰς τό τέλος τῆς ἐκστρατείας, ἢ εἰς τήν τριμηνίαν παρουσιάζει εἰς τόν Πλοίαρχον τούς διαπρέψαντας μεταξύ τῶν λοιπῶν.

4. Branteb.

5. Role pour le manoeuvre des voiles.

Ἐπικυρώνει καί ὑπογράφει τά μηνιαία κατάστιχα περί τῆς ἐξοδεύσεως τῶν ἐφοδίων καί ἄλλων ὑλών.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΦΤΛΑΚΟΣ

ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΥ⁶

Ὁ τεταρτοφύλαξ Ὑποπλοίαρχος εἶναι ὑπεύθυνος διά τήν εὐταξίαν καί ἀσφάλειαν τοῦ πλοίου· ὀφείλει νά τό φυλάττη εἰς τήν διορισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, δευ εὐρίσκειται μέ στόλον, καί νά ἐπαγρυπνή εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Πλοίαρχου, καί τοῦ πρώτου Ὑποπλοίαρχου.

Δέν τῷ εἶναι συγχωρημένον νά φεύγη ἀπό τό κατάστρωμα, καί ἂν ἔχη τι νά κοινοποιήσῃ εἰς τόν Πλοίαρχον, τό κάμνει δι' ἑνός τῶν ὑπ' αὐτόν Ἀξιωματικῶν ἢ Ὑπαξιωματικῶν.

"Ἄμα ἀναλάβῃ τήν τεταρτοφυλακήν, δέχεται παρά τοῦ προκατόχου του τάς δοθείσας ὑπό τοῦ Πλοίαρχου διαταγάς, καί τό ἡμερολόγιον τό ὁποῖον ὁ προκατόχος του χρεωστεῖ πρώτον νά ὑπογράψῃ. Ἐπειτα κράζει τούς Ναύτας τῆς τεταρτοφυλακῆς κατ' ὄνομα, καί διορίζει εἰς τόν καθένα τόν τόπον του. Ὅτε τό πλοῖον εἶναι προσωρμισμένον, αὐτός πρέπει νά ἐπαγρυπνή, ὥστε ἡ γούμενα (κάμιλος) νά μὴ ἔλθῃ ἐπί τῆς ἀγκύρας, αἱ γούμεναι νά μὴ τρίβωνται, καί νά ἦναι πανταχόθεν σκεπασμέναι μέ δέσματα ἀχύρων, καί μέ παλαιόπανα⁷. Μία γούμενα νά ἦναι ἀποταμιευμένη, διά κάθε ἀπροσδόκητον ἀνάγκην, νά μὴ κρέμαται τίποτε, αἱ λέμβοι νά ἦναι καλῶς δεμέναι, ἡ σημαία καί ἡ ταινία 6 νά μὴ ἐμπερδεύωνται, κάθε πράγμα ἐκ μετάλλου νά ἦναι καθαρόν καί στιλπνόν. Νά μὴ ἐπιτρέπη εἰς κανένα νά κρέμῃ τά ροῦγά του ἀνευ ἀδειας του, καί εἰς μὴ προσδιορισμένα μέρη. Ὅφείλει νά γνωρίζῃ τόν δρόμον καί τήν στάσιν τοῦ πλοίου ἐπί τοῦ ὑδρογραφικοῦ πίνακος, καί νά ἐπιστατή, ὥστε τά πανία νά διευθύνωνται καλῶς, καί τό πλοῖον νά δεικνύηται τῷ ὄντι πολεμικόν.

Εἰς τό τέλος ἐκάστης τεταρτοφυλακῆς χρεωστεῖ νά ἐξαποστέλλῃ ὑπαξιωματικούς, διά νά ἐξετάζουσι τό ἐφόπλισμα τοῦ πλοίου, καί νά φανῇ τοιουτοτρόπως ἂν ἔσπασεν ἢ ἐχάλασε τί. Ὁ Ἀξιωματικός τῆς τεταρτοφυλακῆς τοῦ πυροβολικοῦ [ἢ ὁ ἐκπληρῶν τά χρέη τοῦ] ἐξετάζει τά καννόνια, καί ἀναφέρεται ὁμοίως περί αὐτῶν.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ, οἱ αὐταὶ νά μὴ κάμνωσι κρότον, καί νά μὴ φλυαρῶσιν, ἐν ᾧ δουλεύουν.

6. Lientenant de quart.

7. La flam me.

"Αν αλλάξη ή αύξηθῆ ὁ ἄνεμος, ἀν φανῆ πλοῖον μακρόθεν, ἢ ἀν δοθῶσι συνθέματα, χρεωστῆί ἀμέσως νά τό γνωστοποιῆ εἰς τόν Πλοίαρχον καί εἰς τόν πρῶτον Ὑποπλοίαρχον.

Νυκθημερόν θέλει ἔχει φύλακας ἐπί τῶν κεραιῶν [ἀντένων]⁸.

Εἰς τό τέλος τῆς τεταρτοφυλακῆς τό ἡμερολόγιον πρέπει νά ἦναι τελειωμένον καί ὑπογεγραμμένον.

Αὐτός χρεωστῆί νά ἐπαγρυπνῆ, οἱ Ναῦται νά ἐξυπνῶνται εἰς τὰς πέντε, δετε πλοῖον εἶναι προσωρμισμένον, καί εἰς τὰς ἕξ, δετε εὐρίσκεται εἰς δρόμον. Ἀφοῦ ἐξυπνήσουν, συνδέουν τακτικῶς τὰ κρεββάτια τῶν, καί τὰ ἀναιβάζουσι ἐπάνω διά νά τὰ τοποθετήσουσι δπου τῶς προσταχθή. Ἐπειτα νίπτονται καί κτενίζονται.

Τό ἑσπέρας εἰς τὰς 7 τοῦς προστάζει νά καταιβάσωσι τὰ κρεββάτια τῶν κάτω. Ὅτε τό πλοῖον εὐρίσκεται ἀγκυρωμένον, ἀρκεῖ τό ἡμισυ μιᾶς τεταρτοφυλακῆς τοῦ πληρώματος νά διαμένη ἐπί τοῦ καταστρώματος τήν νύκτα.

Καθ' ἐκάστην τό πρῶτ' τὰ καταστρώματα πρέπει νά σφογγαρισθοῦν καί τό κάθε πράγμα νά τεθῆ εἰς τόν τόπον του. Τά σχοινία νά ἦναι τετωμένα, καί αἱ κεραῖαι εἰς καλήν ὀριζόντειον θέσιν. Ταῦτα πάντα πρέπει νά ἦναι τελειωμένα εἰς τὰς ὀκτώ.

Δέν θέλει ἐπιτρέπει εἰς κανένα νά πλύνῃ ροῦχα ἐκτός τῶν διωρισμένων ὑπό τοῦ Πλοίαρχου ἡμερῶν καί ὥρων. Διά νά στεγνώσουσι, τᾶ ροῦχα πρέπει νά κρεμασθῶσι, καί τοῦτο γίνεται, δετε τό πλοῖον εἶναι προσωρμισμένον, μεταξύ τοῦ μεγάλου καί μεσαίου καταρτιού' δετε δέ εὐρίσκεται εἰς δρόμον μεταξύ τοῦ μεγάλου καταρτιοῦ καί τοῦ ἀρτέμωνος⁹ [καταρτιοῦ τῆς πρῶμ.ν/ς], ἢ δπως τό ὑπαγορεύσῃ) ἢ κατασκευῆ τοῦ πλοίου.

Δέν τᾶ εἶναι συγχωρημένον νά στείλῃ λέμβον εἰς κανέν μέρος ἀνευ ἀδείας τοῦ Πλοίαρχου ἢ ὑποπλοίαρχου. Δέν στέλλεται δέ ἐξω λέμβος ἀνευ ἑνός δοκίμου, δστις εἶναι ὑπεύθυνος διά τήν εὐταξίαν καί πειθαρχίαν.

Δέν θέλει ἐπιτρέψει νά φέρωσι ἐπί τοῦ πλοίου πνευματώδη [sic] ποτά ἀνευ ῥητῆς τοῦ Πλοίαρχου ἀδείας.

Ἄνευ ῥητῆς ἀδείας τοῦ Ἀξιωματικοῦ τῆς τεταρτοφυλακῆς δέν εἶναι συγχωρημένον νά ἀνάπτηται φῶς εἰς ὅποιονδήποτε μέρος τοῦ πλοίου.

Μέ τήν ἀδειάν του, καί εἰς ἕν φανάρι φέρει ὁ Πυροβολιστής, ἢ ὁ Ναύτης τό φῶς, δπου ἐζητήθη.

Εἰς τὰς 10 ὥρας πάντα τὰ φῶτα πρέπει νά ἦναι σβυσμένα ἐκτός τῶν

8. Vergues.

9. Artimon.

παρ' αὐτοῦ διαταχθέντων καὶ πρὸς αὐτό τοῦτο ἐξαποστέλλει ἓνα δόκιμον διὰ νὰ περιέλθῃ, καὶ ἐξετάσας ἀναφέρει.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ, ὥστε νὰ μὴν ἀνάπτηται φωτιά ἀνευ ἀνάγκης τινός.

"Ὅτε διαταχθῇ νὰ καταβῆ εἰς τὴν πυριταποθήκην, προστάζει νὰ σβύσωσιν δλα τὰ φῶτα, ἐπεὶ στέλλει ἓνα δόκιμον νὰ ἀνάψῃ μετὰ προσοχῆς τὸ φανάρι, καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ τὸ εἰς τὴν πυριταποθήκην ἔργον του, τὴν κλείει. Ὁ δόκιμος ἔχει τὴν φροντίδα νὰ σβύσῃ τὸ φῶς εἰς τὸ φανάρι, καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τοῦτο εἰς τὸν Ἀξιωματικὸν τῆς τεταρτοφυλακῆς.

Ὅλοι οἱ Ὑπαξιωματικοὶ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι σφυρίστρας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπαναλαμβάνουσι δλα τὰ προστάγματα· εἰς τὸν ἐλληνικὸν στόλον ἐκτελοῦν οἱ Αὐληταὶ αὐτὸ τὸ χρέος.

Ὅτε τὸ πλοῖον εὐρίσκειται εἰς δρόμον, ὁ Ἀξιωματικὸς τῆς τεταρτοφυλακῆς θέλει ἔχει τὴν φροντίδα νὰ μὴν ἀνοίγωσι πάρα πολλὰ πανία, καὶ νὰ ἴηται τὰ πάντα ἑτοιμα εἰς τρόπον, ὥστε, ἂν τύχῃ σφοδρὸς ἀνεμος, νὰ ὀλιγοστεύουσι ἀνευ ἀργοπορίας τὰ πανία, καὶ νὰ ληφθῶσι τ' ἀναγκαῖα εἰς τοιαύτην περίστασιν μέτρα.

Διὰ νυκτός θέλει πέμπει κάθε ὥραν ἓνα δόκιμον νὰ περιέρχεται τὸ πλοῖον, καὶ νὰ παρατηρῆ, μήπως ὑπάρχῃ κρυφίως ἀναμμένον φῶς, δπου δέν διετάχθῃ, καὶ ἂν τὸ πλήρωμα διάγῃ ἡσύχως.

Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν χρεωστεῖ ν' ἀποστέλλῃ τὸν Τέκτονα νὰ ἐξετάσῃ τὰς θυρίδας¹⁰, ἂν ἴηται καλῶς κλεισμένοι, καὶ τὸν Ὑπαξιωματικὸν τοῦ πυροβολικοῦ [ἢ τὸν ἐκπληροῦντα τὰ χρέη του.] διὰ νὰ παρατηρῆ, ἂν τὰ κανόνια ἴηται καλῶς δεμένα.

Σημ. Τοῦτο μόνον ἐν καιρῷ τρικυμίας.

Δέν τῶ εἶναι συγχωρημένον νὰ ἀλλάσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου, ἀνευ ἀδείας ἢ διαταγῆς τοῦ Πλοιάρχου, ἐκτὸς μόνον εἰς ἀπροσδοκῆτους περιστάσεις καὶ ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, διὰ νὰ σωθῇ τὸ πλοῖον.

Δέν θέλει ἐπιτρέψει, οὔτε νὰ εἰσαχθῇ, οὔτε νὰ ἐξαχθῇ τί ἐκ τοῦ πλοίου ἀνευ ἀδείας τοῦ Πλοιάρχου, καὶ τότε ἢ τοιαύτη εἰσαγωγή ἢ ἐξαγωγή καταγράφεται εἰς τὸ ἡμερολόγιον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ

Ὁ Ἐπιμελητῆς, [ἢ ὁ ἐπέχων τὸν τόπον του], θέλει προσέχει νὰ ἐκπληροῖ τὰ χρέη του, καὶ νὰ ἐκτελή τὰς προσταγὰς, τὰς ὁποίας θέλει λάβῃ τόσον παρὰ τοῦ Πλοιάρχου, ὅσον καὶ παρὰ τινός τῶν Ὑποπλοιάρχων.

10. Sabords χυδ. μπουκαπόρταν

Ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς φορτώσεως. Πρὸς αὐτό τοῦτο θέλει πληροφορηθῆ πρώτον, πὼς τὸ πλοῖον ἦτον ἐρματισμένον (σαβουρωμένον) καὶ φορτωμένον, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς αὐτό, ποῖαι ἦτον αἱ ιδιότητες τοῦ πλοίου, καὶ ποῖαι εἶναι αἱ μεταβολαί, διὰ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ καλητερεύσουν αἱ ιδιότητές του.

Θέλει ἔχει τὴν φροντίδα νὰ εὐρίσκηται ἰκανὴ ποσότης ἐρματος (σαβούρας), ἀπὸ σίδηρον ἢ λίθους. Αὐτὸ τὸ ἐρμα νὰ ἦναι καθάριον, δε ἐπιβιβάζεται, καὶ νὰ μὴ παρεισάγωνται ἀκαθαρσίαι εἰς τὴν τρόπιδα.

Θέλει ἐπιστατεῖ, τὰ ξύλα καὶ οἱ ἀνθρακες νὰ στοιβάζωνται τακτικά, καὶ χωρὶς νὰ προξενῆται ἀκαθαρσία.

Θέλει εἶναι παρών, δε φέρουσι τὰ ἐφόδια, διὰ νὰ ἴδῃ, ἂν ἦναι καλῆς ποιότητος, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀναφέρεται εἰς τὸν Πλοίαρχον· πρέπει δέ νὰ στοιβαχθῶσιν εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον.

Ἵφείλει νὰ γράφῃ εἰς τὸ ἡμερολόγιον τὴν ποσότητα τοῦ ἐρματος, τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον εἶναι στοιβασμένον, τὴν ποσότητα τῶν βαρελίων μὲ νερόν, καθὼς καὶ τὸ πὼς καὶ ποῦ εἶναι τοποθετημένα καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ἐξοδευθέντος καὶ τοῦ ἀπομένοντος νεροῦ.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ, ὥστε αἱ γούμεναι νὰ ἦναι εἰς τὸν τόπον των, νὰ μὴ τὰς ἐμποδίξῃ τίποτε, αἱ ἀκραὶ των νὰ ἦναι στερεωμέναι δπου δέον. Αἱ εἰς τὴν θάλασσαν ῥιφθεῖσαι νὰ ἦναι καλῶς προφυλαγμέναι διὰ νὰ μὴ τρίβωνται.

Τῶν τροφαποθηκῶν τὰ κλειδιά νὰ ἦναι εἰς τὰς χεῖράς του, διὰ νὰ μὴν ἐμπορὴ κάνεις νὰ ἐμβαίῃ εἰς αὐτάς ἀνευ ἀδείας του, καὶ τοῦτο μόνον μὲ φανάρι, ἵνα ἀποφεύγηται κίνδυνος πυρκαϊᾶς.

Θέλει φροντίζει νὰ εὐρίσκηται πάντοτε ἀποταμιευμένη ποσότης τις μικρῶν σχοινίων διὰ τὴν καθημερινὴν χρήσιν.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ νὰ μὴν ἐξοδεύηται νερόν περισσότερον τοῦ δέοντος.

Θέλει ἐπισκέπτεται συχνά τὰς ἀποθήκας τῶν διαφόρων ὑπαξιωματικῶν, διὰ νὰ παρατηρή, ἂν δλα ἦναι εἰς τὰς τάξιν καὶ παστρικά, καὶ τὴν ἀποθήκην τῶν πανίων, διὰ νὰ παρατηρή μήπως εἶναι βρεγμένα ἢ ὑγρά, καὶ ἂν ἦναι οὕτως, θέλει ζητήσῃ τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ Πλοίαρχου νὰ τὰ μετακόμισῃ ἐπάνω διὰ νὰ ἀερισθοῦν.

Θέλει ἐπαγρυπνεῖ, αἱ γούμεναι νὰ ἦναι πάντοτε ἐτοιμαὶ νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ μὴ τὰς ἐμποδίξῃ τίποτε.

"Ὅτε τὸ πλοῖον εἶναι ἀγκυρωμένον, αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι προσεκτικὸς, ἢ γούμενα νὰ μὴν ἔλθῃ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀγκυραν, καὶ δε ῥιφθῶσι δύο ἀγκυραὶ σταυροειδῶς, νὰ μὴν ἐμπερδεύωνται αἱ γούμεναι.

Ἵφείλει νὰ παρατηρή συχνά τὰ σχοινία, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ, τὰ ἐξάρτια

νά ήναι πάντοτε καλώς τεντωμένα, καί άν χρειάζεται νά τεντωθώσι, χρεωστεῖ ν' αναφερθή περί τούτου εις τόν Πλοίαρχον καί εις τόν μετ' αυτόν Ἀξιωματικόν.

Ἐμφεῖλει νά παρατηρή τās ναυτικάς πυξίδας (μπούσουλας) καί τὰ ἀμμοσταγή ὥρολόγια¹¹ νά ήναι καλώς φυλαγμένα καί εις καλήν τάξιν, καθὼς ἀκόμη καί τούς καθετήρας σκανδάλια¹² καί τὰ δρομόμετρα [παρκέτα]¹³.

Αὐτοῦ χρέος είναι νά βάνη εἰς κίνησιν τό πλοῖον ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Πλοίαρχου· χρεωστεῖ νά προειδοποιή τόν Πλοίαρχον, ἀμα ὑποθέση κίνδυνόν τινα διά τό πλοῖον εις τόν δρόμον, τόν ὅποιον ἀκολουθεῖ, καί εις κατεπειγούσας περιστάσεις ειδοποιεῖ ἀμέσως περί αὐτοῦ τόν Ἀξιωματικόν τῆς τεταρτοφυλακῆς.

Ἐτε πλησιάζει τό πλοῖον εις τήν ξηράν, αὐτός χρεωστεῖ νά εὐρίσκηται πάντοτε ἐπί τοῦ καταστρώματος, καί νά ρίπη συχνά τόν καθετήρα.

Πρέπει νά ἀναφέρηται εις τόν Πλοίαρχον, ἀμα νομίση, δι τὸ πλοῖον ἔχει ἀνάγκην σχοινίων, ἢ ἄλλων τινων ἀντικειμένων διά τήν ναυτιλίαν.

“Ἐτε τό πλοῖον εὐρίσκηται εις δρόμον, αὐτός χρεωστεῖ νά παρουσιάξη εις τόν Πλοίαρχον καθ' ἐκάστην περί τήν μεσημβρίαν, μίαν σημείωσιν, εις τήν ὁποίαν φανερώνει τό μήκος καί τό πλάτος, εις τό ὅποιον εὐρίσκηται τό πλοῖον, τήν ἀπόκλισιν ἀπό τῆς βελόνης τῆς πυξίδος, καί δσας παρατηρήσεις ἔκαμῆν αὐτός, ἢ οἱ βοηθοί του.

Ἐχει ὑπό τās διαταγὰς του τούς Βοηθούς τοῦ Ἐπιμελητοῦ, καί χρεωστεῖ νά τούς διδάσκη τὰ χρέη των.

ΠΕΡΙ ΤΟΥΤ ἈΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

Ἐο Ἀξιωματικός τοῦ πυροβολικοῦ (ἢ ὁ ἐκπληρών τὰ χρέη αὐτοῦ) ἔχει ὑπό τήν διεύθυνσίν του ὄλον τό πυροβολικόν τοῦ πλοῖου.

Ἀμα ἐπιβῆ εις τό πλοῖόν του, χρεωστεῖ νά ἐξετάση τήν πυριταποθήκην καί τὰ φανάρια, καί νά παρατηρήση άν δλα ήναι εις τάξιν, εις καλήν κατάστασιν, καί ἐκτός κινδύνου πυρκαϊᾶς· ἢ πυριταποθήκη νά μήν ήναι ὑγρά, καί νά μήν εὐρίσκηται εις αὐτήν κἀνέν πρᾶγμα σιδηροῦν.

Ἐέλει διατάττει τήν παραλαβήν τῆς πυρίτιδος, καί τήν ἀποταμίευσιν αὐτῆς εις τόν διωρισμένον τόπον.

Ἐέλει ἐπαγρυπνεῖ, τὰ κανόνια νά ήναι τοποθετημένα δπου δέον, τὰ

11. Sabliers.

12. Ligne de sonde.

13. Le log.

σχοινία, οί διευθέται¹⁴ κ.τ.λ. νά ήναι καλής ποιότητος, νά ήναι χρωματισμένα καί καθαρώς διατηρημένα, καί δλα τά άναγκαία είς τό γέμισμα καί είς τόν διαχειρισμόν τοῦ κανονίου έργαλεία νά εύρίσκωνται είς τόν όποιον τόπον ήθελε διορίσει ό Πλοίαρχος.

Αί σφαίραι νά ήναι άποταμιευμένοι, δπου ήθελε διατάξει ό Πλοίαρχος, καί τά κανόνια νά ήναι πάντοτε έτοιμα διά τό έργον των.

Θέλει έπαγρυπνεΐ είς τό νά φυλάττηται πειθαρχία καί καθαριότης μεταξύ των υπό τήν άμεσον δδηγίαν του, καί θέλει τούς γυμνάζει, δσον δυνατόν συχνά, μέ τήν άδειαν τοῦ Πλοίαρχου.

Θέλει προσέχει τά μέγιστα, δτε διαταχθοῦν οί πυροβολισταί νά δουλεύσουν είς τήν πυριταποθήκην. Είς τοιαύτην περίπτωση, δσοι είναι διορισμένοι νά έμβοῦν μέσα, πρέπει νά ήναι μέ τό ύποκάμισον καί μέ γυμνά ποδάρια, καί τοίς είναι άυστηρότατα άπηγορευμένον νά φέρουν έπάνω των κανέν είδος μετάλλου.

Ούδεμία ποσότης ούτε ποιότης πυρίτιδος δέν έπιτρέπεται νά βληθή άλλοῦ, είμή είς τήν πυριταποθήκην.

"Αν κρουσθή τό παρασκευαστικόν θέλει ύπάγει παντοῦ διά νά ἴδη, άν τό πυροβολικόν ήναι είς τάξιν, καί άν έλήφθησαν δλα τά μέτρα, διά νά γίνηται τακτική ή έφοδιάσις. Δι ' αυτό τό τέλος τοποθετεί άριθμόν τινά των υπό τήν δδηγίαν του είς τήν πυριταποθήκην, διά νά έπιταχύνωσι τήν άποστολήν των φυσεκίων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΥΚΛΗΡΟΥ

'Ο Ναύκληρος έχει υπό τήν διεύθυνσιν καί εύθύνην του δλην τήν άποσκευήν καί τό ύλικόν τοῦ πλοίου. "Όλα τά έξοδα διά τά σχοινία, πανία, καί άλλα πράγματα, θέλει γίνονται κατά διαταγήν τοῦ Πλοίαρχου, προς τόν όποιον αυτός άναφέρεται, παρουσιάζων κατά μήνα δύο σημειώσεις έξόδων, ύπογεγραμμένες παρ' αυτού καί έπικυρωμένες παρά τοῦ 'Επιμελητοῦ (ή τοῦ έπέχοντος τόν τόπον του). ' Ο Πλοίαρχος τάς ύπογράφει καί κρατεί τήν μίαν διά τόν έαυτόν του, τήν δέ άλλήν επιστρέφει είς τόν Ναύκληρον διά τήν ληψοδοσίαν του.

Καθ ' εκάστην είς τάς 8 τό πρωΐ θέλει έξετάζει τήν άποσκευήν, μήπως έχάλασεν ή έσπασε τί. Οί ' Υπαξιωματικοί, ο'ί, τινες κάμνουν τήν έξέτασιν τής άποσκευής χρεωστοῦν ν ' αναφέρωνται είς αυτόν.

Έπαγρυπνεΐ ώστε δλον τό ύλικόν νά ήναι καλώς τοποθετημένον είς

14. Οί τουρκιστί άραμπάδες.

τρόπον, ὥστε νά μὴν ἐμπορῆ τίποτε νά χαλάσῃ, καί θέλει φροντίζει νά φυλάττηται, ὅσον τό δυνατόν, οἰκονομία εἰς τήν ἐξόδευσιν τοῦ ὕλικου.

Θέλει ἐκτελεῖ τὰς διαταγὰς, τὰς ὁποίας τῷ δίδει ὁ Πλοίαρχος ἢ ὁ πρῶτος Ὑποπλοίαρχος καί δευτέρως ὁ καιρός τό ἐπιτρέπει, χρεωστεῖ νά γυμνάσῃ τὰ παιδιά εἰς τὰ χρέη τοῦ Ναύτου.

Αὐτός ἐπαγρυπνεῖ εἰσέτι καί εἰς τὰς ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι γίνονται διά τὰ σχοινιά καί τήν λοιπὴν ἀποσκευήν.

Ὁ Ἰστιορῥάφος εἶναι ὄλος δι' ὄλου ὑπό τὰς διαταγὰς του, καθὼς ἀκόμη καί ὁ Τέκτων καί ὁ Ὀπλοποιός.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΡΟΝΤΙΣΤΟΥ

Ὁ φροντιστής ἐχει εἰς τήν ἐξουσίαν του ὅλα τὰ ἐφόδια· εἶναι υπεύθυνος διά τήν χρήσιν των, καί ἐπαγρυπνεῖ, ὥστε νά μὴ χαλάσῃ τίποτε.

Θέλει δίδει ἐφόδια εἰς τό πλήρωμα, ὅσας εἶναι ἀνάγκη, κατὰ τήν διαταγὴν τοῦ Πλοίαρχου, καί ἐνώπιον ἐνός Δοκίμου, καί θέλει ἐπαγρυπνεῖ νά γίνηται ἡ διανομή κατὰ τόν ὄργανισμόν.

Τὰ ξύλα καί οἱ ἄνθρακες εἶναι ὁμοίως ὑπό τήν διεύθυνσίν του, καί ὀφείλει νά ἐπαγρυπνή, ὥστε νά μὴν ἐξοδεύηται μεγαλητέρα τοῦ δεόντος ποσότης, καί νά μὴ λαμβάνη ἐξ αὐτῶν οὐδεὶς ἀνευ ἀδείας του.

Καθ' ἑβδομάδα χρεωστεῖ νά παρουσιάσῃ εἰς τόν Πλοίαρχον δύο σημειώσεις, ὑπογεγραμμένας ἀπὸ αὐτόν καί ἀπὸ τόν πρῶτον Ὑποπλοίαρχον. Ὁ Πλοίαρχος τὰς ὑπογράφει, κρατεῖ τήν μίαν διά τόν ἑαυτόν του, καί ἐπιστρέφει τήν ἄλλην εἰς τόν Φροντιστήν διά τήν ληψοδοσίαν του.

Τὰς διδομένας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Πλοίαρχου διαταγὰς θέλει τὰς ἐκτελεῖ μέ ζήλον καί προθυμίαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

(ἢ τοῦ ἐκπληροῦντος τὰ χρέη του).

Ἐπειδὴ αὐτός εἶναι ὁ Γραμματεὺς τοῦ Πλοίαρχου, χρεωστεῖ νά ἐκτελεῖ τὰς διαταγὰς του μέ ἀκρίβειαν.

Ὅλαι αἱ ἀνχορχί καί ἄλλα ἐγγράφα ἀφορώντα τήν τοῦ πλοίου ὑπηρεσίαν, τῶν ὁποίων τήν σύνθεσιν ἢ παραλαβὴν ἤθελε τὴ διατάξῃ ὁ Πλοίαρχος, εἶναι ὑπό τήν διεύθυνσιν καί εὐθύνην του.

Χρεωστεῖ νά κρατῇ τακτικῶς ἀριθμημένον πρωτόκολλον τῶν εἰσερχομένων καί ἐξερχομένων ἐγγράφων.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

ΟΙ ΤΙΝΕΣ ΕΧΟΤΣΙΝ ΤΛΑΣ ΤΠΟ ΤΗΝ ΕΤΘΤΝΗΝ ΤΩΝ

Αὐτοὶ λαμβάνουν δλα τὰ ἐφόδια ἀπὸ τὸν ἀνήκοντα κλάδον τῆς Ναυτικῆς Ὑπηρεσίας, καὶ ἂν ἦναι κακῆς ποιότητος νὰ μὴ τὰ δέχωνται, διότι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ κάθε ἔνδεχόμενον.

Θέλουν ἀποθέσει τὰ ἐφόδια τῶν εἰς τὰς διωρισμένας αὐτοῖς ἀποθήκας, καὶ θέλουν ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὸ νὰ διατηρῶνται εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ νὰ ἦναι καλῶς τοποθετημένα.

Θέλουν κρατεῖ λογαριασμόν τῶν ἐφοδίων τῶν, παρουσιάζοντες σημειώσεις αὐτῶν εἰς τὸν Πλοίαρχον.

Δέν τοῖς εἶναι συγχωρημένον νὰ μεταχειρισθοῦν τὸ παραμικρὸν ἀνευ ῥητῆς διαταγῆς τοῦ Πλοίαρχου.

Κάθε μῆνα θέλουν παρουσιάζει εἰς τὸν Πλοίαρχον κατάλογον τῶν ἐξοδευθέντων ἐφοδίων. Αὐτός ὁ κατάλογος θέλει εἶναι ὑπογεγραμμένος ἀπὸ αὐτούς καὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον Ὑποπλοίαρχον, ἂν τὸν ἐγκρίνη, καὶ τελευταῖον ἀπὸ τὸν Πλοίαρχον. Ἄλλος ὁμοιος κατάλογος θέλει μείνει εἰς χεῖράς τῶν, διὰ νὰ τοῖς χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ληψοδοσίαν τῶν.

Ἄν χάσωσιν ἐφόδια, ἢ ἂν αὐτὰ χαλάσωσιν ἀπὸ ἀμέλειάν τῶν, αὐτοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι δι' αὐτά, καὶ θέλει κρατηθῆ τὸ ἀντίτιμον τῆς ζημίας ἀπὸ τοὺς μισθοὺς τῶν.

Ἄν ἐφόδιόν τι εὐρεθῆ χαλασμένον ἐκ περιστάσεως, θέλουν ἀναφέρεσθαι εἰς τὸν Πλοίαρχον ζητοῦντες νὰ συστηθῇ Ἐπιτροπὴ, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν αἰτίαν τῆς φθορᾶς, καὶ τὴν ποσότητα τῶν φθαρέντων.

Ἐν γένει ὀφείλουν νὰ ἐπαγρυπνοῦν πάντοτε τὰ ἐφόδια νὰ φυλάττωνται εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ὑπόκεινται, ὅσον τὸ δυνατόν, ὀλιγώτερον εἰς φθοράν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ

Οἱ Δόκιμοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἳ ὅποιοι περιμένουν νὰ προβιβασθοῦν Ἀξιωματικοί. Διὰ τοῦτο δέν φθάνει νὰ γυμνάζωνται μόνον εἰς τὰ χρέη τοῦ Ναύτου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, ὡς Ἀστρονομίαν, Ναυτιλίαν, Γεωμετρίαν, Γεωγραφίαν κ.τ.λ.

Ἐμβαίνουν εἰς τὴν τεταρτοφυλακὴν μὲ τοὺς ὑποπλοίαρχους, οἳ ὅποιοι τοὺς μεταχειρίζονται παντοῦ, δπου ἐμποροῦν νὰ μάθουν τί.

Χρεωστοῦν νὰ ἦναι πειθαρχεῖς, καὶ νὰ ἐκτελοῦν προθύμως τὰς διατάγας τῶν ἀνωτέρων τῶν.

Θέλει ἐξυπνοῦν ὁμοῦ μὲ τὸ πλήρωμα, καὶ τὰ κρεββάτιά τῶν πρέπει νὰ μετακομίζωνται ἐπάνω, ὡς καὶ τὰ τῶν λοιπῶν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΟΗΘΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ

Οί Βοηθοί του Ἐπιμελητοῦ ἐμβαίνουν εἰς τήν τεταρτοφυλακήν, ὁ καθείς μέ ένα Ἵποπλοίαρχον. Ὁ τόπος του εἶναι ἐπί τοῦ δπισθεν μέρους τοῦ πλοίου πλησίον τῆς πυξίδος καί τοῦ πηδαλίου.

Κρατεῖ ἡμερολόγιον τῆς τεταρτοφυλακῆς του, ἐπαγρυπνεῖ εἰς τό νά κυβερνάται τό πηδάλιον καλῶς, καί κατά τήν διωρισμένην διεύθυνσιν.

Κάθε μισήν ὥραν ῥίπτει τό δρομόμετρον, διά νά γνωρίσῃ τήν ταχύτητα τοῦ πλοίου, καί δπου πρέπει νά μετρηθοῦν τά νερά, ἐπαγρυπνεῖ νά ρίπτηται ὁ κάθετή ρ.

Χρέος του εἶναι νά φροντίζῃ, οἱ καθετήρες καί τό δρομόμετρον νά ἴναι εἰς τόν τόπον των καί εἰς καλήν τάξιν.

Αὐτοί οἱ βοηθοί ἔχουν ὑπό τήν διεύθυνσίν των καί τās σημαίας.

Ὁ Ἐπιμελητής εἶναι ὁ Ἄρχηγός των, ὁ γεροντότερος ἐξ αὐτῶν κρατεῖ τās ὑλας τοῦ κλάδου των, τό χαρτίον, τά μολυβδοκόνδυλα, τοῦς γεωγραφικούς πίνακας, τās σημαίας κ.τ.λ., καί εἶναι ὑπεύθυνος δι' αὐτά.

ΠΟΜΠΑΙ¹⁵

"Ὅτε ὁ καιρός εἶναι καλός, ὑψόνουσι τήν σημαίαν, καί βάνουσι τās κεραίας τοῦ περοκέτου εἰς τās ὀκτώ τό πρωῖ, καί τās καταβάζουσι περί τήν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Μία φυλακή στρατιωτῶν θέλει εἶναι πάντοτε εἰς τās διαφόρους θέσεις τοῦ καταστρώματος, καί πλησίον τῶν ὥρολογίων (άν ὑπάρχουν τοιαῦτα). Αὐτοί θέλουν παρουσιάζει δπλα ἐμπροσθεν τῶν Πλοιάρχων καί ἀνωτέρων Ἀξιωματικῶν.

"Ὅτε σημαντικόν τι ὑποκείμενον ἔλθῃ ἐπί τοῦ πλοίου, εἰς Ἀξιωματικός τοποθετεῖται κατά μέτωπον πρὸς αὐτόν, οἱ δέ Ναῦται παρατάττονται ἐπί τῶν κεραίων. "Ὅτε δέ ἀναχωρεῖ, τόν χαιρετοῦν μέ κανονοβολισμούς κατά τόν βαθμόν του, ὡς ἀκολούθως.

Τόν ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ.....	βολ.	21
Τόν Ναύαρχον	—	15
Τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἐν σώματι	—	13
Τὰ μέλη τῆς Ναυτικῆς Υπηρεσίας	—	13
Τόν Ἀντιναύαρχον ἢ Στρατηγόν.....	—	11
Τόν Μοίραρχον ἢ Ἀντιστράτηγον.....	—	9

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥΤ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΥ

Τό πλήρωμα τοῦ πλοίου πρέπει νά ἦναι διηρημένον καί καταγεγραμμένον μεταξύ τῶν κανονίων ἑνός καταστρώματος κατ' ἴσον ἀριθμόν ἐκάστης τεταρτοφυλακῆς. Τοῦτο δέ γίνεται διά τήν ὡς ἐφεξῆς αἰτίαν.

"Ἄν διά νυκτός κρουσθῆ τό παρασκευαστικόν, ὄσοι δέν εἶναι τῆς ἐνεργείας τεταρτοφυλακῆς νά ἔχουν τόν καιρόν νά βάνουν τά κρεββάτια των εἰς τούς τόπους των, ἐν φ' οἱ ἄλλοι λαμβάνουν τάς θέσεις των, καί προετοιμάζονται εἰς μάχην.

Οἱ στρατιῶται ἢ Ναῦται ἐκάστου κανονίου, ἐκτός ἐκείνου¹⁶, ὅστις φέρει τά φυσέκια, διαιρῶνται εἰς δύο ὄυλαμούς, ἐξ ὧν ἕκαστος ἔχει τόν Ἄρχηγόν του. Ὁ πρῶτος οὐλαμός τίθεται ἐκ δεξιῶν, καί ὁ δεῦτερος ἐξ ἀριστερῶν τοῦ κανονίου. Οἱ Στρατιῶται ἢ Ναῦται ἐκάστου οὐλαμοῦ λαμβάνουν τούς ἀριθμούς των 1, 2, 3, 4, 5, 6 κ.τ.λ.

Ἐπ' οὐλαμαγός ἔχει τήν φροντίδα τῆς ἐφοπλίσεως τοῦ κανονίου, αὐτός τρύπῃ τό φυσέκι, σημαδεύει, κλείει τήν ὀπήν¹⁶ κ.τ.λ.

¹ Ὁ δεῦτερος οὐλαμαγός δίδει φωτίαν.

¹ Ὁ πρῶτος στρατιώτης τοῦ πρῶτου οὐλαμοῦ παστρεύει τό κανόνιον, καί σπρόχνει μέσα τό φυσέκι, καί τήν σφαίραν, οἱ ἄλλοι διευθύνουσι τό κανόνι καί τό σύρουσιν ὀπίσω. Ἐκτός τούτου οἱ στρατιῶται ἐκάστου κανονίου εἶναι διηρημένοι εἰς μοίρας προσπελασμοῦ¹⁷, μερικοί διά τήν ὑπηρεσίαν τῶν πανίων δετε τό καλέση ἢ χρεία, καί ἂν τύχη πυρκαϊά διά τάς ἀντλίας. Ὁνομαστί ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ προσπελασμοῦ σχηματίζεται ἀπό τούς τετάρτους ἀριθμούς τοῦ μεσαίου, καί ἀπό τούς τρίτους τοῦ ἄνω καταστρώματος. * Ἡ δευτέρα μοῖρα σχηματίζεται ἀπό ὄλους τούς δευτέρους οὐλαμαγούς τῶν τριῶν ἀριθμῶν τοῦ μεσαίου τοῦ ἄνω καταστρώματος.

Ἡ τρίτη μοῖρα σχηματίζεται ἀπό ὄλους τούς λοιπούς τούς περί τά κανόνια. "Ἄν τύχη πυρκαϊά, οἱ δεῦτεροι ἀριθμοί τοῦ μεσαίου καταστρώματος χρεωστοῦν νά δουλεύουν εἰς τάς ἀντλίας, καθῶς ἀκόμη καί ἐπὶ τοῦ ἄνω καταστρώματος εἰς τάς ἀντλίας καί εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῶν πανίων κατὰ τήν ἀνάγκην.

Τά κανόνια ἐκάστου καταστρώματος εἶναι ἀριθμημένα 1, 2, 3 καί καθεξῆς, ἀρχίζοντας ἀπό τά ἐμπροσθινά ἐκ δεξιῶν καί ἀριστερῶν, καί τό πλήρωμα, τό διωρισμένον εἰς ἕκαστον κανόνι, φέρει τόν αὐτόν ἀριθμόν.

16. La lumieře, χυδ. φάλια.

17. Compagnies cfabordage.

Ἄμα κρουσθή τό παρασκευαστικόν, καθείς χρεωστεῖ νά τοποθετηθῆ ἀμέσως πλησίον τοῦ καννονίου ἀπό τήν προσδιορισθεῖσαν πλευράν, καί οἱ ἄλλοι λαμβάνουν ὁμοίως τάς θέσεις, ὡς προσταχθῶσι προηγουμένως. Ὁ δεύτερος οὐλαμαγός χρεωστεῖ νά φέρῃ τό ἀγγεῖον μέ τό στουπί καί τό φοιτύλι. Ὁ προμηθευτής τῶν φυσεκίων χρεωστεῖ νά τά κομίζῃ εἰς ἕν κουτίον. Ὁ δεύτερος τοῦ πρώτου οὐλαμοῦ φέρει τήν πυρίταποθήκην, τόν καθετήρα [τήν βελόνην] καί ἕν φανάρι [άν ἦναι ἕν καιρῶ νυκτός], Ὁ δεύτερος τοῦ δευτέρου οὐλαμοῦ φέρει τά παλαιόπανα, οἱ τρίτοι εἰδιμάζουν τούς μοχλοῦς, τὸ σφογγιστήρι¹⁸, καί τὸ ἔμβυστήρι¹⁹, καί ὅι ἐπίλοιποι μετὰ τοῦ πρώτου οὐλαμαγοῦ λύουν τό καννόνι, καί τό εἰδιμάζουν διά μάχην.

Οἱ καταγεγραμμένοι εἰς ὑπηρεσίαν στρατιῶται ἢ Ναῦται δρᾶτουν ἔνταυτῷ τά προσπελαστήρια ὅπλα²⁰ καί τά καταθέτουν εἰς τό ἀπέναντι μέρος.

Τά καννόνια τοῦ μεσαίου καταστρώματος λαμβάνουν τά φυσέκια ἐκ τῆς μεγάλης ἀποθήκης διά τῆς ἐμπροσθινῆς σκάλας, τά δέ τοῦ ἄνω καταστρώματος ἐκ τῆς μικρᾶς ἀποθήκης διά τῆς μικρᾶς σκάλας.

Τά φυσέκια πρέπει νά μετακομίζωνται ἀπό ἐκεῖνο τό μέρος, δπου δέν γίνεται πυροβολισμός.

Οἱ Ἀρχηγοί τῶν καταστρωμάτων πληροφοροῦνται, ἂν δλοι εὐρίσκωνται εἰς τά καννόνιά των, ἐξετάζουν, ἂν τά πάντα ἦναι εἰς τόν τόπον των, διατάττουν νά παστρευθοῦν τά καταστρώματα διά νά μὴν ἐμποδίξῃ τίποτε τάς ἐργασίας τοῦ πυροβολικοῦ, νά βραχοῦν τά καταστρώματα, καί νά χυθῆ ἐπάνω ἄμμος· προσέχουν, ὥστε αἱ σκάλαι τῶν ἀποθηκῶν νά ἦναι κλεισμέναι, καί ἐκεῖναι διά τῶν ὁποίων μετακομίζεται ἢ πυρῆτις, νά ἦναι περιτριγυρισμέναι μέ πανί καλῶς βρεγμένον, τά κουτία νά ἦναι γεμάτα στουπί, τά φοιτύλια ἀναμμένα, τά καταστρώματα διά νυκτός ἐφωδιασμένα μέ φανάρια, καί ἕν γένει τά πάντα εἰς τάξιν καί παρασκευασμένα διά τήν ἐνδεχομένην περίστασιν. Περί αὐτῶν πάντων πρέπει νά εἰδοποιηθῆ ὁ Πλοίαρχος.

■ Ὁ ἀνώτερος Ἀξιωματικός τοῦ πυροβολικοῦ ἐξετάζει τά καταστρώματα, καί παρατηρεῖ, ἂν τά καννόνια ἦναι εἰς τάξιν, καί δλα τά ἀναγκαῖα εἰς τόν τόπον των.

Χρεωστεῖ νά διαμοιράσῃ ἰκανήν ποσότητᾶ ὀπλῶν, διά νά χρησιμεύσουν ἕν καιρῶ ἀνάγκης, ὡς λ.χ. πιστόλια, σπαθία, λόγχει, πελέκεις κ.τ.τ., καί νά

18. ficouvillon.

19. Refouloir.

20. Armes d'abordage.

φροντίξη νά εὑρίσκωνται πρόχειρα τά σεντούκια μέ φυσέκια διά τά τουφέκια καί πιστόλια.

Ἀφοῦ ἐξετάσῃ τά πάντα, καί τά εὐρη εἰς τάξιν καί ἐκτὸς κινδύνου, καί ἀφοῦ τοποθετηθοῦν οἱ διά τά φυσέκια προσδιορισμένοι, ἀναφέρεται περὶ αὐτῶν πάντων εἰς τὸν Πλοίαρχον.

Ἐκεῖνος, ὅστις διευθύνει τὰς πολεμασκίας φροντίζει περὶ τῶν πανίων, κεραίων, ἀγκύρων κ.τ.λ. χρεωστεῖ νά ἔχη ἐτοίμους τὰς λέμβους, διά νά ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, νά φροντίξῃ, ὥστε αἱ ἀντλῖαι νά ἦναι εἰς τάξιν διά κάθε ἐνδεχόμενον συμβάν πυρκαϊᾶς· χρεωστεῖ ἐν γένει νά ἐπαγρυπνῇ, ὥστε αἱ ἀναγκαῖαι διά κάθε ἐπισκευὴν ὕλαι νά ἦναι πρόχειροι διά κάθε ἐνδεχόμενον.

Ὁ Ναύκληρος καί ὁ Τέκτων ἔχουν τὴν φροντίδα νά περικυκλώσουν μέ βρεγμένα πανία τὴν σκάλαν δθεν ἀναβιβάζεται ἡ πυρῖτις, ἐτοιμάζουν τὰς ἀντλίας καί τ' ἀναγκαῖα δι' ἐπισκευὴν ἐργαλεῖα, καί δ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διά νά φραγθοῦν αἱ τρύπαι, τὰς ὁποίας αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι ἐμποροῦν νά κάμουν. Ἐν δευτέρον πηδάλιον πρέπει νά ἦναι πρόχειρον διά κάθε ἐνδεχομένην ἀνάγκην.

Ἄν δοθῇ προσταγὴ νά γενῇ πυροβολισμὸς ἀπὸ τὰ δύο καταστρώματα, ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ναῦτας τῶν ἀριθμημένων καννονίων ἔχουν ἀρτίους ἀριθμούς τοποθετοῦνται ἐκ δεξιῶν, ὅσοι δὲ περιττοὺς ἐξ ἀριστερῶν. Ἄν δὲ τύχῃ ἀνάγκη νά γενῇ πυροβολισμὸς ἀπὸ τρία καταστρώματα, οἱ Ναῦται τῶν καννονίων, ἀριθμημένων μέ τοὺς ἀριθμούς 2, 4, 6 κ.τ.λ. μένουν εἰς τοὺς τόπους των, καί ἐκεῖνοι τῶν ἀριθμῶν 1, 3, 5 κ.τ.λ. καταβαίνουν εἰς τὸ κατώτερον κατάστρωμα, καί τὸ ἀνάπαλαι.

Ἀφοῦ δοθῇ προσταγὴ νά γενῇ πυροβολισμὸς ἀπὸ δύο καταστρώματα, οἱ πρῶτοι Ἀρχηγοὶ τῶν καννονίων, οἱ ὅποιοι μένουν, καθὼς καί ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μεταβαίνουν εἰς τὸ ἀντίκρυ μέρος, ἐξαποπέλλουν τοὺς δευτέρους Ἀρχηγούς τῶν οὐλαμῶν των, διά νά ὑπηρετήσωσι τὰ μεσολαβοῦντα ἐξ ἀριστερῶν καννόνια, καί βοηθοῦνται ἀμοιβαίως, ὡς νά ἀνήκουν καί νά ὑπηρετοῦν εἰς ἐν τὸ αὐτὸ καννόνι.

Ἄμα ὁποῦ ὁ πρῶτος οὐλαμαγὸς ἀποστείλῃ τὸν δευτέρον, ὡς ἀνωθεν εἴρηται, διαιρεῖ τὸν οὐλαμὸν του εἰς δύο ὑπουλαμούς, τοὺς ὁποίους τοποθετεῖ ἀμφοτέρωθεν τοῦ καννονίου.

Οἱ οὐλαμαγοί, οἱ ὅποιοι μεταβαίνουν εἰς ἄλλο κατάστρωμα, δέν πρέπει νά ἀφίνουν τὰ καννόνια των κενά, οὔτε ν' ἀναχωροῦν πρὶν φθάσουν ἐκεῖνοι, οἵτινες διωρίσθησαν νά τοὺς διαδεχθῶσιν.

Ὅτε, ἐν <5 γίνεται πυροβολισμὸς ἀπὸ δύο καταστρώματα, δοθῇ προ-

σταγή νά γίνηται μόνον από τό έν, τότε οἱ πρώτοι ἢ δεύτεροι Ἄρχηγοί τοῦ μέρους, τό ὅποιον πρέπει νά παραιτήθη, γεμίζουν τά καννόνιά των τά έτοιμάζουν, τά δένουν, καί άν ἦναι ανάγκη, κλείουν καί τάς θυρίδας, ένόνονται μέ τούς πρώτους των ούλαμαγούς, καί μεταβαίνουν εἰς τό άλλο κατάστρωμα.

"Ότε γίνεται πυροβολισμός από τό έν κατάστρωμα, καί δοθή προσταγή νά μεταβώσιν εἰς τό άλλο, οἱ πρώτοι ούλαμαγοί μέ τούς ούλαμούς των μεταβαίνουν άμέσως, άφίνοντες όπίσω τούς δευτέρους των ούλαμούς διάνά γεμίσουν τά καννόνια, νά τά τοποθετήσουν, καί νά τά δέσουν, καί έπειτα επιστρέφουν διά νά ένωθοῦν μέ τούς συντρόφους των.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΝΝΟΝΙΟΥ

Άφοῦ οἱ Πυροβολισταί παραταχθώσιν εἰς τάς θέσεις των εἰς ικανόν άριθμόν, διά νά έμπορέσουν νά ύπηρετήσουν καλώς τά καννόνια, τοῖς έπιτάττεται σιωπή, διά νά δοθώσι τά προστάγματα.

ΠΡΩΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

Σηκώσατε τά καλλύδια²¹
καί τά καλύμματα²².

Αυτό τό πρόσταγμα έκτελεῖται από τόν πρώτον ούλαμαγόν, ὅστις σηκώνει τό κάλυμμα, καί από δύο στρατιώτας, οἱ όποῖοι σηκώνουσιν έξ άμφοτέρων μερών τοῦ καννονίου τά καλλύδια, τών ὁποίων τά σχοινία τά άφίνουσιν επί τοῦ καταστρώματος έτοιμα, διά νά συρθώσιν έμπρός, άφοῦ κενωθή τό κανόνι.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Άνακαλύψατε τή νόπήν».

*0 ούλαμαγός σηκώνει τό μολύβδινον σκέπασμα, τό ὅποιον εύρίσκεται επί τής όπής, καί τό άποθέτει έμπροσθεν επί τοῦ καννονίου εἰς τρόπον, ώστε νά μήν έμπορή νά έμποδίση τόν έκκαυματισμόν²³.

ΤΡΙΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Διασχίσατε τό φυσέκι».

'Ο Ἄρχηγός λαμβάνει τήν βελόνην μέ τήν δεξιάν, τήν εισάγει εἰς τήν

21. Palaus χυδ. παλάγκα.

22. Platines χυδ. βολίμι.

23. Amorce, άβιζότι χυδ.

όπην τοῦ καννονίου, καί τήν ἀναιβοκαταιβάζει δὶς ἢ τρις, διά νά πληροφορηθῆ, διτι διεσχίσθη τό φυσέκι.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

« Ἰ^π κκαυματίσατε²⁴ ».

ἽΟ Αρχηγός δράττει τήν πυριτοθήκην (χυδ. τό κορνέττο) μέ τήν ἀριστεράν, καί ξεστομπώσας αὐτήν, χύνει πυρίτιδα, τήν ὅποιαν ἐμβάζει μέ τήν βελόνην εἰς τήν ὀπὴν, παρατηρών νά μή τήν στοιβάξῃ πάρα πολύ.

Ἀφοῦ γεμίση ἡ ὀπή, γεμίζουν τό αὐλάκι, τό ὅποιον ὀδηγεῖ εἰς τά πυρογόνα²⁵ τοῦ καννονίου, ἢ χύνουν μίαν γραμμὴν πυρίτιδος ἕως εἰς τήν ἄκραν, ὅτε λείπουν πυρογόνα, καί τρίβεται ὀλίγον ἡ πυρίτις αὕτη μέ τήν πυριτοθήκην.

ΠΕΜΠΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

« Πυροβολισταί σημαδεύσατε ».

ἽΟ Αρχηγός ἐτοιμάζεται, καθὼς καί ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κρατοῦν τάς σιδηράς βάρδους καί τούς μοχλοὺς, τά ὅποια χρησιμεύουν διά νά δίδωνται διάφοροι διευθύνσεις εἰς τό καννόνι, δε εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ συνεθισμένου διευθέτου του, καί διά νά ἐτοιμάζηται, δε ἔχει πυρογόνα. Ἐπειτα σηκώνει διόλου τό κάλυμμα ἀπό τό καννόνι, διά νά μήν ἐμποδίζηται τό σημάδευμα.

A. Σημαδεύσατε κατ' ἐπιδρομήν²⁶.

ἽΟ Αρχηγός προστάζει νά γύρουν τήν κωλάθραν²⁷ τοῦ καννονίου πρὸς τά ὀπίσω, ἢ τήν γύρει μόνος του, ἀν τό καννόνι ἦναι ἐπάνω εἰς διευθέτην μέ ἄξονα.

B. Σημαδεύσατε καθ' ὑποχώρησιν²⁸.

ἽΟ Αρχηγός προστάζει νά γύρουν ἐμπρὸς τήν κωλάθραν τοῦ καννονίου, ἕωσοῦ νά φθάσῃ τό ἀντικείμενον, κατὰ τοῦ ὁποίου θέλει νά ῥίψῃ.

Γ. Σημαδεύσατε κατὰ μέσην.

ΔΓ αὐτοῦ τοῦ προστάγματος ὁ Αρχηγός τοῦ καννονίου εἰδοποιεῖται,

24. Amorcez, βάλετε τό ἀβιζότι χυδ.

25. La batterie, χυδ. τά τοσκακία.

26. Pointez en classe.

27. La culase.

28. Pointe en retraite.

δι χρεωστέϊ νά ῥίψη πλαγιόθεν τοῦ πλοίου του. Θέτει τό κανόνι κατά μέσην τῆς θυρίδος, καί σημαδεύει εἰς τό σώμα τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου.

Σημείωσις. Αὐτό εἶναι τό καλύτερον εἶδος τοῦ πυροβολισμοῦ, ἐπειδή λαμβάνεται τό ἀντικείμενον πάντοτε κατά μέσην, μάλιστα ἀν συνεθισθῶσιν οἱ πυροβολισταί νά σημαδεύουν εἰς τήν σκάλαν τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου.

Δ. Σημαδεύσατε διά βυθισμόν²⁹.

Ἐρχηγός προστάζει νά υῤῥώσουν τήν κωλάθραν εἰς τρόπον, ὥστε νά ἔμπορῆ νά ῥίψη ἐπάνω εἰς τήν τρόπιδα τοῦ πλοίου.

Αὐτό τό εἶδος τοῦ πυροβολισμοῦ ἐκτελεῖται μόνον, δετε τά δύο πλοῖα εἶναι πλησίον, διά νά μή χάνωνται ἐπί ματαίῳ αἱ βολαί.

ΕΚΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

« Π ὦ ρ ».

Ἐ διατεταγμένος νά ἐκτελέσῃ αὐτό τό πρόσταγμα, κρατεῖ μέ τήν δεξιάν τόν πυροδότην, στέκεται ἐξ ἀριστερών τοῦ κανονίου παραλλήλως μέ αὐτό, καί ἄμα ὅπου ὁ Ἐρχηγός διεύθυνε τό κανόνι, δίδει μόνος του τό πῦρ, & ν᾿ὑπάρχουν πυρογόνα, εἶδε μή προστάζει νά ἐκτελέσῃ αὐτό ὁ ἔχων τήν ὑπηρεσίαν ταύτην.

ΕΒΔΟΜΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Θέσατε τόν μοχλόν ἐμπροσθεν τῶν τροχῶν,
καί σηκώσατε τά καλλύδια».

Εἰς τῶν ὑπηρετούντων θέτει τόν μοχλόν ὑπό τοὺς ἐμπροσθινούς τροχούς τοῦ διευθέτου, δεταν τό κανόνι ὀπισθοδρόμησεν ἄρκετά μετά τήν βολήν, ἐν ᾧ ἄλλοι τεντόνουν δυνατά τό καλλύδιον, καί τό δένουν εἰς τόν μακάραν.

ΟΓΔΟΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Σπρώξατε τό σφογγιστήρι εἰς τόν πάτον τοῦ κανονίου».

Ἐ γεμιστής, ἢ ὁ πρώτος τοῦ πρώτου οὐλαμοῦ δράττει τό σφογγιστήρι, καί τό σπρώχνει εἰς τόν πάτον τοῦ κανονίου, ἐν ᾧ ὁ Ἐρχηγός κρατεῖ τόν ἀντίχειρα ἐπί τῆς ὀπῆς, διά νά πνίξῃ τήν φωτίαν, ἢ ὅποια ἔμπορεῖ νά ἔμεινε μέ τό κάτω μέρος τοῦ φυσεκίου, εἰς τόν πάτον τοῦ κανονίου.

---

29. Pointez à couler bas.

ΕΝΝΑΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Ἐφελκύσατε τό σφογγιστήρι».

ἽΟ γεμιστής στρέφει μέ ζωηρότητα τό σφογγιστήρι εἰς τόν πάτον τοῦ κανονίου, καί τό ἐφελκύνει στρέφων αὐτό ἀδιακόπως.

ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Βάλετε τό φυσέκι εἰς τό καννόνιον
καί τὸ σκέπασμί^{ΝΝ} ἀπ' ἐπάνω».

ἽΟ ὑπηρετής, ὅστις κρατεῖ ἀλεξίπυρον³¹, βάννει τό φυσέκι εἰς τό καννόνιον, καί ὁ γεμιστής εἰς τόν ὅποιον δίδουσιν ἐν κάλυμμα, τό βάνει ἀπ' ἐπάνω, παρατηρών δμως νά μή τραβήσῃ τό φυσέκι ἀπό τό ἀλεξίπυρον, εἰ μή πολλά πλησίον τοῦ στομίου τοῦ κανονίου.

ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Σπρώξατε τό φυσέκιον εἰς τόν πάτον τοῦ κανονίου».

ἽΟ γεμιστής, ὅστις εἰς αὐτό τό ἀναμεταξύ παρήτησε τό σφογγιστήρι, καί ἔδραξε τό ἐμβυστήρι, σπρώχνει μέ αὐτό τό φυσέκιον εἰς τόν πάτον τοῦ κοιτόνος³², καί τό κτυπᾷ ἀρκετά, διά νά πληροφορηθῆ, διτι ἐμβήκε διόλου, τό ὅποιον ἀποδεικνύεται εἰσέτι διά τῆς βελόνης, τήν ὁποῖαν ὁ ἽΑρχηγός ἐμβάζει εἰς τήν ὀπήν, διά νά ἐγγίξῃ τό φυσέκι, καί ἀφοῦ πληροφορηθῆ περί αὐτοῦ ἐφελκύνει τό ἐμβυστήρι.

[ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ*]

ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

Παραταχθήτε εἰς τά καλλύδια, καί δέσατε τά καννόνια.

ἽΟ ἽΑρχηγός διατάττει τούς πυροβολιστάς ἐξίσου ἀπό κάθε μέρος εἰς τά καλλύδια, τά ὁποῖα εἶναι προσδιορισμένα διά νά φυλάττωσι τό καννόνι πλησίον τών θυρίδων, καί ἀμέσως θέτονται οἱ δεσμοί εἰς τούς ἀξωνας.

30. Le valet, χυδ. τό μπαλαστρόπι.

31. Le garde*feu. Οὕτω καλεῖται τό κουτίον, εἰς τό ὅποιον κρατεῖται τό φυσέκι μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν εἰσάγεται εἰς τό καννόνιον.

32. La chambre.

* Παραλείπεται.

ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Τά καννόνια εἰς παράταξιν».

Ἐκβάλλουν τόν σιδηροῦν μοχλόν ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν τροχῶν, τραβούν τά καλλύδια, λύοντες τάς άκρας, καί σπρώχνουν τό καννόνι εἰς τήν μέσην τῆς θυρίδος.

ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ

«Σκεπάσατε τάς όπάς, καί δέσατε
τά καλύμματα καί τά καλλύδια».

Ἄρχηγός σκεπάζει τήν όπήν μέ τήν μολύβδινον πλάκα, δύο άλλοι δένουσι τά σχοινία τῶν καλλυδίων εἰς τήν βάλανον τῆς κωλάθρας. Μετά ταῦτα ό Ἄρχηγός δένει τό κάλυμμα ἐπάνω εἰς τά σχοινία τῶν καλλυδίων ἐκατέρωθεν τοῦ πυροβόλου, κάμνων ένα κόμβον ὀρθόν εἰς τήν μέσην τοῦ καλύματος.

Παρατήρησις.

"Ότε τά καννόνια ἔχουν πυρογόνα πρέπει ἀφεύκτως μετά κάθε βολήν νά δοκιμάζηται ή πέτρα καί τό πυροδοχεῖον ἀπό ἐπάνω καί ἀπό κάτω.

Σημείωσις.

"Ότε εἶναι λόγος περί Πλοιάρχου, ή Ἵποπλοιάρχου, καί εἰς τό πλοῖον δέν εὔρίσκονται Ἄξιωματικοί οὔτε τοῦ ενός οὔτε τοῦ άλλου αὐτῶν τῶν βαθμῶν, τότε τά χρέη αὐτά ἐκτελοῦνται παρά τοῦ πρώτου καί δευτέρου τῶν Ἄξιωματικῶν, οἵτινες εἶναι ἐπί τοῦ πλοίου.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΠΗΓΕΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- 'Αγγλία 14, 54, 60, 70, 76, 77, 81, 82,
 99, 117, 121, 132
 "Άγιος Κωνσταντίνος (νησίδα) 124
 «Άγιος Νικόλαος» 84
 «Άθηνα» 129, 138
 «Άθηναϊς» 18
 Αἴγαιο πέλαγος 57, 58, 66, 72, 78, 82,
 86, 117
 Αἴγινα 51, 66-68, 73, 81, 114
 Αἰγύπτιοι 54, 82
 Αἴγυπτος 54, 82
 «Ακταίων» 140, 141, 146
 Αλεξάνδρεια 54, 68
 'Αλμυρός (Πελοπ.) 18, 152
 Ἀμβρακικός κόλπος 60, 62, 69
 Ἀμβροσιάδης Γ. 115
 Ἀμπελάκια (Σαλ.) 134, 149
 Ἀναγνωστόπουλος Π. 108
 Ἄνδροϋτσος Γ. 16, 58, 78, 151
 «Ἀντίζηλος» 84
 Ἀντικυβερνητική Επιτροπή 72, 73,
 76, 78
 Ἀντίρριο 54, 62, 64
 Ἄπολλων (έφημ.) 111, 113
 «Ἀπόλλων» 152
 Αποστολῆς Ἄνδ. 114
 Ἄποστολῆς Ἄπ. 13
 Αποστολῆς Νικ. 18
 "Αργος 125
 «Ἄρης» 29
 Ἄστιγξ (Hastings F. Ab.) 24,29,35,36,
 44, 52, 54
 Ἄστρος 94
 Αὐστρία 66, 67, 72, 76, 77
 Αὐστριακός (-οί) 66, 67, 72, 76, 77
 «Ἀχιλλεύς» 146
 Βάλλιαν ἢ Βαγιάν (Valliant) 140
 Βαρνακιώτης Γ. 64
 Βάσσοι (Μαυροβουνιώτης) 149
 Βαυαρία 82
 «Βαυαρία» 18
 Βέλγιο 113
 Βλάχος Γ. 94, 103
 Βόλος 54, 77
 Βόνιτσα 61, 62
 Βουδοῦρης Β. 115
 Βούλγαρης Γ. 152
 Βούλγαρης Δ. 94, 97, 115, 122, 150
 Γαζής Γ. 64
 Γαλατᾶς ἢ Περιβόλια (Πελοπ.) 124, 125,
 129, 130, 138
 Γαλατσίδας Γ. 147
 Γαλλία 23, 60, 72, 76, 77, 113, 117, 118,
 120, 132
 Γάτσος Α. 73
Γενική Ἐφημερίς 68
 Γενικό Φροντιστήριο 14, 15, 17, 24, 99
 Γενοβέλλης Γ. 84
 Γεραλόπουλος Π. 124
 Γερουσία 102
 Γιαννίτσης Ἄνδρ. 15, 18, 129
 Γιαννίτσης Ν. 114, 139

- rKòι(Gape) 117, 118
 Γκίκας Ν. 150
 Γκός Λ. (L. A. Gosse) 27, 28, 29
 Γλαράκης Γ. 15, 17, 18, 23, 25, 32, 51
 Γλυκεία ('Αργους) 105, 154
 Γραμβούσα 18, 73, 74, 80-83
 Γραμματεία Ναυτικών 51
 Γρίβας Θ. 149
- «Δαίμων» 118
 Δάμπης 152
 Δάνδολος 66-68, 76
 Δάρας Στ. 15
 Δεληγιάννης Κ. 94
 Δημόσιο Ταμείο 73
 Διαμαντίδης Π. 125
- 'Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα 88, 89, 104, 154
 'Εθνικό Ταμείο 23, 29, 32, 62
 'Εθνικός στόλος 33, 36
 'Εθνοσυνέλευση (8.9.1831) 118, 131, 134, 148, 153, 155
 'Εθνοσυνέλευση Β' 50, 86
 'Εθνοσυνέλευση Γ' 40, 53, 87
 'Εθνοσυνέλευση Δ' 94, 95, 97-100, 116, 125
 'Εθνοσυνέλευση "Υδρας 148
 «'Ελβετία» 18
 «'Ελλάς» 17, 18, 24, 40, 56, 58, 59, 64, 82, 121, 122, 129, 140, 141, 147
 «'Εμμανουήλ» 147
 'Εξεταστική 'Επιτροπή 103, 108
 'Επίδauρος 50, 86, 94
 'Επιτροπή Ναυτικών 'Υποθέσεων 29
 «'Επιχείρησις» 18, 25, 26, 60, 61, 121; 148
 «'Ερμής» 97
 'Ερμούπολη 121
 Εῤβοια 56, 65
- Εύμορφόπουλος Βασ. 65
 Εῤξεινος Πόντος 66
 «Εῤπλους» 152
- Ζαΐμης Α. 12, 13, 94, 114
 Ζάκας Δ. Ι. 152
 Ζάκυνθος 108
 Ζαχάρωφ Ζ. 94
 Ζωγράφος Κ. 15, 95, 99
- Ήλιδα 108
 «'Ηρακλής» 129, 138
- «Θεμιστοκλής» 26
 Θεοδωράκης Δ. 94
 Θεόφιλος Κ. 61
 Θεσσαλία 73
 Θεσσαλομακεδόνες 72
 Θεσσαλονίκη 82
- Ίμπραήμ Πασαζ 11, 53, 56, 68, 69
 Ίόνιο πέλαγος 60
 'Ισθμός 60
 «Isis» 81
 'Ιτς-Καλέ 89
- Καλαμάτα 152
 Καλλέργης Δημ. 129, 130, 133, 144, 145
 «Καλυψώ» 132, 133, 136
 Καμπάνης Δ. 109
 «Κάμπριαν» (Cambrian) 81
 Κανάρης Κ. 15, 16, 56, 83, 84, 108, 121, 122, 123, 129, 148, 149, 152, 154
 Καντακουζηνός Α. 107
 Καποδίστριας Αύγ. 64
 Καποδίστριας Βιάρος 14, 15, 27
 «Καραϊσκάκης» 83
 Καρατάσος Τσάμης Δ. 73, 114, 149
 Καρατζᾶς Κ. 110

- Καρβασαράς 62
 «Καρτερία» 17,18,25, 29,40,50,52, 60, 61, 65, 121, 122, 129, 137, 148
 Κασομούλης Ν. 65, 108, 130, 138
 Κατάκωλο 108
 Κεντρική Κυβέρνηση ή Διοίκηση 9,48, 66, 92, 116, 121
 Κεντρικό Σχολείο Αίγινας 51, 151
 Κέρκυρα 89
 «Κίμβρος» ή «Κύμβρος» 64, 67, 148
 Κιοσές Δ. 98
 Κιοσές Ι. 151, 152
 Κιουταχής 54
 Κίσαμος 74
 Κόδριγκτον Ε. (Codrington Ed.) 54,69, 77, 79, 80
 Κοινότητα Κυκλάδων 83
 Κοινότητα "Υδρας 86,108,114,148,150
 Κοκονέζης Γ. 151
 Κολοκοτρώνης Θ. 149
 Κορινθιακός κόλπος 54, 59
 Κορνήλιος Ι. 107
 Κορώνη 54
 Κοτζιάς Ν. 94
 Κουντουριώτης Γ. 12, 13, 95, 97, 102, 110, 115, 150
 Κουντουριώτης Λ. 12,85, 88, 100,104, 122, 150
 Κουτρομπής Α. 130
 Κούτσης Ι. 76
 Κόχραν Τ. (Cochrane Th.) 24,28,35,36, 40, 48, 53, 76, 78, 87
 Κρανίδι 139
 Κρήτη 18, 56, 68, 74, 80, 82, 140
 Κρητικό Συμβούλιο 74, 80
 Κριεζής Α. 56, 58,69, 83, 115,122,150
 Κριεζής Γ. 94
 Κριεζής Δ. 149, 150
 Κριεζής Ι. 103, 122, 124, 150
 Κριεζώτης Ν. 149
 Κρόσμπυ 81
 Κύθνος 151
 Κυπαρίσσης Μ. 78, 84
 Κωλέττης Ι. 83, 114, 149
 Κωνσταντινούπολη 56, 66
 Κωφός Άν. 61
 Λάιονς Ε. (Lyons E.) 118, 126, 132, 134, 150
 Λακωνία 84
 Λαλάντ (Lalande) 118,132,134,136,140
 «Λέ Ζενί» (Le Genie) 152
 Λειοδικεΐο 73, 79
 «Λειψία» 67
 Λεμπέσης Α. 73
 Λεοπόλδος 87, 105-107, 155
 Λιακόπουλος Μ. 65, 74
 Λιάπηδες 73
 Λιβάδο 65
 Λιμένι (Μάνης) 108, 152
 Λογιστική Έπιτροπή 93, 94
 Λόντος Α. 83, 94
 «Λοϋγγρο» 126, 137, 146
 Μαγγίνας Τ, 94
 «Μαδαγασκάρη» 65, 126, 132, 136
 Μαιζόν Ν. (Maison N. I.) 54, 60
 Μακεδονία 73
 Μακρυνόρος 60, 62
 Μαλιακός κόλπος 65
 Μάλτα 58, 79, 81
 Μάνη (-ιάτες) 13, 72-74,83, 84,106,116, 118, 149
 Μανούσης Θ. 124
 Μαυρομάτης Γ. 104, 109, 115
 Μαυρομιχαλαΐοι 12, 13, 155
 Μαυρομιχάλης Ι. 74
 Μαυρομιχάλης Κ. 12, 83
 Μαυρομιχάλης Π. 12
 «Μέδουσα» 60

- Μεθώνη 54
 Μέξης Χριστόδουλος 13, 122, 123, 130, 138
 Μεσόγειος 66, 67, 69, 70, 74, 153
 Μεσολόγγι 28, 54, 64, 65, 74
 Μεταξίδης Κ. 83
 Μέτσαπο 152
 Μίχος Α. 108
 Μοναστήρι 137, 147
 Μονεμβασία 83
 Μοριάς 53
 Μπαίηλυ (Bailly) 28
 Μπασσάνο Α. (Bassano A.) 56, 60
 Μπότασης Κων. 29
 Μπότασης Νικ. 15
 Μπουντούρης Β. 97, 107
 Μπουντούρης Σ. 122
 Μυτιλήνη 58
 Μωχάμετ Αλή 54
- Ναύπακτος 54, 62, 64, 77
 Ναύπλιο 76, 79, 89, 107, 115, 125, 136, 141, 146, 147, 149
 Ναυτική Έπιτροπή 15
 Ναυτική Ύπηρεσία 16, 109
 Ναυτικό Ταξιαρχικό Σώμα 42, 109, 110
 Ναυτικό Τεχνικό Συμβούλιο 16
 Νέγκας Γ. 151
 Νέγκας Κ. 152
 Νεόκαστρο 54, 126
 Νικόδημος Κ. 64, 89
 Ντέ Ρεβερσώ 80
 Ντέ Ριγνύ 77
 Ντώκινς (Dawkins) 99, 126, 128
- Ξανθός Νικ. 90
 Ξένος Έμμ. 28
- «Όδυσσεύς» 126, 138, 146
 Οικονόμου Α. 94
- Οικονόμου Ν. 94, 115
 Όλιγαρχικοί 113
 Όλύμπιοι 73
 Ορλάνδος Ί. 94, 97, 122, 150
 Ορλώφ Δ. 129, 142
 Όρφανοτροφείο Αίγινας 51
 Οΰρκχαρτ Γ. (Wright G.) 81
- Παγασητικός κόλπος 65
 Παλαμίδι 89
 Πανελλήνιο 13, 93, 95, 96
 Παπάζογλου Μ. 50
 Παπαμανώλης Λ. 98
 Παπαρρηγόπουλος Ί. 62, 64
 Παρασκευάς Άν. 61
 Περιβόλια, βλ. Γαλαταζ΄
 Πινότσης Λ. 98, 137, 139
 Ποινικά "Άρθρα Ναυτικού 44
 Πολεμικό Συμβούλιο 13, 14
 Πολεμικό Σχολείο 51
 Πολυζωίδης Άν. 95, 110, 121, 130, 150
 Πολωνία 113
 «Ποσειδών» 78
 Πρέβεζα 60, 62, 69, 76
 «Πριγκήπισσα Λόβιτς» 126
 Προσωρινή Διοίκηση 74
- Ράμφος Κ. 124, 125, 133, 145
 Ράπτης Ν. 125
 Ρεβερσώ, βλ. Ντέ Ρεβερσώ
 Ριγνύ, βλ. Ντέ Ριγνύ
 Ρίζος Ί. 83
 Ρίκορδ Π. (Ricord) 18, 117-151
 Ρουέν (Rouen) 129-132
 Ρούκμαν (Rueckman) 118, 126, 129
 Ρούμελη 149
 Ρούφης Ί. 82
 ΡοΟφος Μπ. 94
 Ρωσία 23, 72, 105, 118, 132, 141, 145, 147, 150

- Σαλαμίς 149
 Σαλιώτη αδελφοί 74
 Σάμος 59
 Σαρνώ 82
 Σαχίνης Γ. 56, 65-67, 123, 141, 143, 150
 Σαχτούρης Γ. 16, 56, 60, 65-69, 84, 98, 124, 144, 145
 Σικελιανός Μ. 150
 Σκιάθος 73, 83
 Σκόπελος 73, 74, 83
 Σκύρος 74, 75
 Σμύρνη 67
 Σπένσερ Ρ. (Spencer R.) 62, 64, 65
 «Σπέτσα» 18, 121, 124, 137, 138
 Σπέτσες 9, 21, 35, 76, 87, 93, 100-104
 Σπηλιάδης Ν. 96
 Σποράδες 18, 56, 65, 73, 82
 Σταϊν Τ. (Stein T.) 80, 81
 Σταματελόπουλος Ν. 129, 130
 Στερεά ' Ελλάς 9, 11, 18, 54, 56, 60, 62, 65, 80, 140
 Στυλίδα 65
 Σύνταγμα 40, 118, 149, 153
 Συνταγματική Έπιτροπή 131, 134
 Συνταγματική Έπιτροπή "Υδρας 131
 Συνταγματικοί 113, 1.17, 149
 Σύρος 58, 59, 106, 115, 124, 125, 131, 149
 Σφακιά 80
 «Σωτήρ» 29

 Ταχήρ Πασάς 58, 59
 Τένεδος 59
 Τενεκές Δ. 61
 Τενεκές Α. 61
 Τζιά 151
 «Τηλέμαχος» 126, 134, 137, 138

 Τολό 52
 Τόμας (Thomas) 29
 Τομπάζης Έμμ. 15, 28, 29, 30, 95, 97, 102, 115
 Τομπάζης Ίακ. 39, 52, 107
 Τρικούπης Σπ. 95, 96, 114
 Τρίπολη 152
 Τσαμαδός Δ. 128, 139
 Τσαμαδός Α. 94, 97

 «"Υδρα» 18, 81, 121, 123, 140-147
 Έπιμελεια Προσωρινών Διευθυντών Ναυτικών Έποθέσεων 15
 Έψηλάντης Αλ. 71
 Έψηλάντης Δ. 71, 86

 Φαβιέρος (Fabvier Ch.) 58, 59
 Φαλάγγας Ί. 117, 122, 123, 128, 137-139, 141, 145
 Φαρμακίδης Θ. 95, 130
 «Φιλελληνίς» 18, 82
 «Φιλοκτήτης» 78
 Φραγκοκάστελλο 80
 Φώσκολος 67

 Χαλκίδα 65
 Χάν 81, 82
 Χάου Σ. (Howe S.) 35, 71
 Χατζηαναργύρου Ά. 94, 103, 109
 Χέιτεκ Κ. (Heideck K.) 28
 Χέυτεκ (φρούριο) 121, 137, 139, 140
 Χίος 18, 56, 58, 59, 78, 83

 Ψαρά 9, 21, 35, 74, 78, 84, 87, 93, 100-104, 154
 Ψύλλας Γ. 84

Bailly, βλ. Μπαίηλυ
Bassano, βλ. Μπασσάνο

Cochrane, βλ. Κόχραν
Codrington, βλ. Κόδριγκτον

Dawkins, βλ. Ντώκινς

Fabvier, βλ. Φαβιέρος

Gape, βλ. Γκάπ
Gosse, βλ. Γκός

Hastings, βλ. "Αστιγξ
Heideck, βλ. Χείδεκ
Howe, βλ. Χάου

Lyons, βλ. Λάιονς

Maison, βλ. Μαιζόν

Ricord, βλ. Ρίκορδ
Rouen, βλ. Ρουέν
Rueckman, βλ. Ρούκιμαν

Spencer, βλ. Σπένσερ
Stain, βλ. Σταίην

Thomas, βλ. Τόμας

Valliant, βλ. Βάλλιαν

Wrquhart, βλ. Οϋρκχαρτ

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΠΗΓΕΣ

I. Ἀδημοσίευτες

Ἀρχεῖον Λάιονς MS, B/65, B84/1 (West Sussex Public Record Office).

Ἀρχεῖον Λαλάνδου, ἀριθ. ἐγγρ. 9884, 9951, 9959, 9982-7 (Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Τμήμα Χειρογράφων, Ἀρχεῖον Α').

Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φάκ. 14-18 (Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους [= ΓΑΚ]).

Ἀρχεῖον Βλαχογιάννη, Α', φάκ. 104-107 (ΓΑΚ).

Γενικὴ Γραμματεία, φάκ. 1 (ΓΑΚ).

Γραμματεία Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν, φάκ. 1-4 (ΓΑΚ).

Γραμματεία Ναυτικῶν, φάκ. 9-11 καὶ 13-20 (ΓΑΚ).

Θαλάσσιον Δικαστήριον, φάκ. 1-20 (ΓΑΚ).

II. Δημοσιευμένες

Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, 1821-1832. Αἱ Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις, τόμ.

Α'-Δ' Ἀθήναι 1971-1974 [=ΑΕΠ].

Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, τόμ. Θ' καὶ Γ' «Βιβλιοθήκη Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους», ἀρ. 7 καὶ 8 (Ἐκδ. Κ. Ἀθ. Διαμάντης). Ἐν Ἀθήναις (1968-1969).

Ἀρχεῖον Ἰ. Καποδίστρια, τόμ. Γ', Κέρκυρα 1983.

Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας, τόμ. Ζ', ΠΓ'-ΙΕ' (Ἐκδ. Ἀντ. Λιγνός), Πειραιεύς 1930-1931.

Ἐπιστολαὶ Ἰω. Καποδίστρια, τόμ. Δ', Ἀθήνησι 1841.

Λεύκωμα τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ (Ἐκδοση τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου), Πειραιεύς 1980.

Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἀρ. 9. Ἐπιτομαὶ ἐγγράφων τοῦ Βρετανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Γενικὴ ἀλληλογραφία / Ἑλλάς, τόμ. Α', Μέρος πρῶτον καὶ δευτέρον (Ἐκδοσις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), Ἀθήναι 1975.

Papers relative to the affairs of Greece 1826-1832, Λονδίνο 1835.

Τὰ χρέη τοῦ Πλοιάρχου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἀξιωματικῶν καὶ Ὑπαξιωματικῶν; Ἐν Αἰγίνῃ ἐκ τῆς Ἐθνικῆς Τυπογραφίας, 1830 [-Τὰ χρέη τοῦ Πλοιάρχου],

Χιακόν Αρχεῖον (Εκδ. Γ. Βλαχογιάννης), τόμ. Γ'-Δ', Ἐν Ἀθήναις 1910.

III. Τύπος τῆς ἐποχῆς

Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐφ. Ὁ Ἀπόλλων (Ἀνάτυπον, Ἀθήναι 1971).

B. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Ἀλεξανδρῆς Κ. Ἀ., *Αἱ ναυτικά ἐπιχειρήσεις τοῦ ὑπέρ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, 1821-1829*, Ἀθήναι 1930.

Ἡ ἀναβίωσις τῆς θαλασσίας μας δυνάμεως κατά τὴν Τουρκοκρατίαν, Ἀθήναι 1960.

Ἀμπελᾶς Γ., *Ἱστορία τῆς νήσου Σύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμας*, Ἑρμούπολις 1874.

Ἀνδρεάδης Ἀ., *Μαθήματα Δημοσίας Οἰκονομίας. Ἐθνικά Δάνεια καὶ Ἑλληνική Δημοσία Οἰκονομία. Μέρος Α' Ἄπό τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς πτωχέσεως (1821-1893)*, Ἀθήναι 1925.

«Ἡ δημοσία οἰκονομία τοῦ Κυβερνήτου», *Ἔργα*, 1 (1938) 314-332.

Βακαλόπουλος Ἀπ. Ε., *Ἱστορία τοῦ Νέου Ἐλληνισμοῦ*, τόμ. Ε', Θεσσαλονίκη 1939.

Βακαλόπουλος Κ. Α., *Σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Ἐλβετῶν φιλελλήνων κατά τὴν ἑλληνική ἐπανάσταση τοῦ 1821*, Θεσσαλονίκη 1976.

Βάρφης Κ., «Παληές ὁδηγίες καὶ κανονισμοὶ στοῦ Νεοελληνικοῦ Ναυτικοῦ», *Ναυτική Ἐπιθεώρησις*, 1985, σσ. 213-227 [= Παληές ὁδηγίες].

Πόρος 1831, Τό κίνημα - Οἱ πρωταγωνιστές, Ἀθήναι 1986 [= Πόρος 1831],

«Ἐνας ἀνεφάρμοστος Ποινικός Ναυτικός Κώδικας», *Ναυτική Ἐπιθεώρηση*, 1987, σσ. 109-120 [= Ναυτικός Κώδικας].

Βασδραβέλλης Ἰω. Κ., «Πειρατεία εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας κατά τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας», *Μακεδονικά*, τόμ. Ε' (1962-1963).

Γαρδίκας Κ., «Ὁ Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης καὶ ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση», *Μνήμων*, Α' (1971) 23-52.

Γατόπουλος Δ., *Ἡ Καποδίστριας*, Ἀθήναι 1932.

Γεωργουλάκη - Λούκου Δ., «Οἱ ταραχές στὴν Σύρα τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1830», *Μνήμων*, ΣΤ' (1976-1977) 1-15.

Δασκαλάκης Ἀπ., «Οἱ λόγοι τῆς παραιτήσεως τοῦ Λεοπόλδου ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον καὶ ἡ πιστευομένη εὐθύνη τοῦ Καποδίστριας», *Ἐπιστημονική*

- Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών*, ΙΖ' (1966-1967) 111-167.
- Δάφνης Γ. ρ., *Ιωάννης Α. Καποδίστριας και η γένεση του Έλληνικού κράτους*, Αθήναι 1976.
- Καποδίστριας: Διακόσια χρόνια από την γέννησή του*, Αθήναι 1976.
- Δεσποτόπουλος Α. Ι., *Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας και η άπελευθέρωσις της Ελλάδος*, Αθήναι 1954.
- Δημακόπουλος Γ. Δ., *Η διοικητική οργάνωσις κατά την Έλληνικήν Έπανάστασιν, 1821-1827*, Αθήναι 1966.
- Η διοικητική οργάνωσις της Ελληνικής Πολιτείας 1827-1833*, τόμ. Α', Αθήναι 1970.
- Δημακοπούλου Χαρίκλεια Γ., «Ο κώδιξ των δρκων της Έλληνικής Πολιτείας», *Δελτίον της Ιστορικής και Έθνολογικής Έταιρείας της Ελλάδος*, ΚΔ' (1981) 537-572.
- Δραγούμης Ν., *Ιστορικοί ανάμνησεις* (δύο τόμοι), Αθήναι 1973.
- Dakin D., «British Intelligence of Events in Greece, 1821-1827: A Documentary Collection», *Δελτίον της Ιστορικής και Έθνολογικής Έταιρείας της Ελλάδος*, ΙΓ' (1959) 33-218.
- British and American Philhellenes During the War of Independence, 1821-1832*, Θεσσαλονίκη 1970.
- Donta D., «John Capodistrias and the Greek Historians: A Selective Bibliographical Review», *Balkan Studies*, VII (1966) 411-422.
- Finlay G., *History of the Greek Revolution and of the Reign of King Otho*, τόμ. ΙΙ, London 1971.
- Flemming D., *John Capodistrias and the Conference of London*, Θεσ/κη 1970.
- Ζούβας Π. Δ., *Η εκστρατεία της Χίου υπό τον Φαβιέρων*, Αθήναι 1971.
- Ήμελλος Στέφ., *Η περί των πειρατών λαϊκή παράδοσις*, Αθήναι 1968.
- Howe S., *An Historical Sketch of the Greek Revolution*, New York, 1828.
- Θεμελή - Κατηφόρη Δέσποινα, *Η δίωξις της πειρατείας και τ'ά θαλάσσια δικαστήρια κατά την πρώτην Καποδιστριακήν περίοδον, 1828-1829*, τόμ. Α'-Β', Αθήναι 1973.
- Θεοτόκης Σ., *Άλληλογραφία Ι. Καποδίστρια και Ι. Έυνάρδον*, Αθήναι 1929.
- Θεοφανίδης Ίω., *Ιστορία της ελληνικής ναυτιλίας, 1824-1826*, Αθήναι 1932.
- Ίστορία του Έλληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ': *Η ελληνική επανάστασις και η ίδρυσις του ελληνικού κράτους*, Αθήναι 1975.

- Κασομούλης Ν., *Στρατιωτικά Ένθymiματα τής Έπαναστάσεως των Έλλhνων 1821-1833*, τόμ. Β'-Γ' (Έκδ. Γ. Βλαχογιάννης) [= Ένθymiματα],
 Κατηφόρη Δ., «Ο Έμμ. Αντωνιάδης καί τά περί άναμίξεώς του είς τήν πειρα-
 τείαν», *Μνήμων*, Α' (1973) 107-164.
- Κεφαλληνιάδης Ν. Α., *Πειρατεία - Κουρσάροι στό Αιγαίο*, Άθήνα 1984.
- Κόκκινος Δ., *Η Έλληνική Έπανάστασις*, τόμ. ΙΒ', Άθήνα 1960.
- Κούκκου'Ελένη, *Ίωάννης Καποδίστριας. Ο άνθρωπος. Ο άγωνιστής*, Άθή-
 ναι 1962.
Ο Καποδίστριας καί ή Παιδεία, Άθήνα 1958.
- Κουτσονίκας Λ., *Γενική Ιστορία τής Έλληνικής Έπαναστάσεως*, τόμ. Α',
 Άθήνα 1863, τόμ. Β', Άθήνα 1864.
- Κριεζής Α., «Γκιονάλε διά τήν άνεξαρτησίαν του Έθνους», *Έβδομός* (1879)
 3-28.
 «Ημερολόγιον του άρχηγού Κριεζή», *Έβδομάς*, 28 (1889).
- Κριτοβουλίδης Κ., *Απομνημονεύματα του περί αυτονομίας τής Ελλάδος άγώ-
 νος τών Κρητών*, Άθήνα 1859.
- Κυριακίδης Έπ., *Ίστορία του Συγχρόνου Έλληνισμού, 1832-1892(δύο τόμοι)*,
 Άθήνα 1892.
- Κώνστας Π. Ε., *Ναυτική Έποποιΐα του 1821. Παναγρική Έκδοσις του Αρχη-
 γείου Ναυτικού*, Άθήνα 1971.
- Κωνσταντινίδης Τρ., «Τό άρχεϊον Άστιγγος», *Ναυτική Επιθεώρησις*, τχ. 216
 (1949) 34 κέξ. [= Τό Αρχεϊον "Αστιγγος].
 «Η πειρατεία καί οί καταδρομές καί οί Έλληνες», *Ναυτική Επιθεώρη-
 σις*, 1949 [= Η πειρατεία].
 «Ο στόλος του Άλή Πασα καί ο Κορσικανός κονδοτιέρος Α. Bassano»,
Ναυτική Επιθεώρησις, τχ. 221, Ίούλ.-Αύγ. 1951, σσ, 28-36 [= 'Ο στόλος
 του Άλή Πασα].
*Καράβια, καπετάνιοι καί συντροφοναΐται, 1800-1830. Εισαγωγή εις τήν
 ιστορίαν τών ναυτικών επιχειρήσεων του Άγώνος* [= Καράβια],
- Kaldis W., *John Kapodistrias and the Modern Greek State*, Madison 1973.
- Λαζαρόπουλος Ίω., *Το Πολεμικόν Ναυτικόν τής Ελλάδος. Από άνεξαρτη-
 σίαςμέχρι βασιλείας Όθωνος* [Άθήνα] 1936 [= Τό Πολεμικό Ναυτικό].
 «Μητρων τών προ του 1837 άξιωματικών καί ύπαξιωματικών του Πολε-
 μικού Ναυτικού», *Ναυτική Επιθεώρησις*, 137 (1935) 421-444 [= Μητρών
 Άξιωματικών],
- Λιγνός Αντ., *Ίστορία τής νήσου Ύδρας*, τόμ. Α'-Γ', Άθήνα 1946-1953.
- Λούκος Χρ., «Η δίωξις τής εφημερίδας Ο Απόλλων», *Ο Έραμιστής*, Θ'
 (1971) 200-218 [= Η δίωξις του Απόλλωνα].

- Λουκος Χρ., «Η κατάληψη τής Καλαμάτας από τούς Μανιάτες (1831)», *Μνήμων*, Α' (1972) 74-106 [= 'Η κατάληψη τής Καλαμάτας],
- Λουκος Χρ., «'Ο Κυβερνήτης 'Ιω. Καποδίστριας καί οί Μαυρομιχαλαί»», *Μνήμων*, Δ' (1972) 1-110 [= 'Ι. Καποδίστριας],
- «'Η αντίπολίτευση κατά τοῦ Κυβερνήτη 'Ι. Α. Καποδίστρια, 1828-1831»
Διδακτορική Διατριβή, 'Αθήναι 1984 [= 'Η αντίπολίτευση],
- Μαζαράκης - Αϊνιάν 'Ιω. Κ., «'Τά συμβάντα τοῦ Πόρου ἀπό 17 γράμματα τοῦ 'Α. Μιαούλη», *Δελτίον τής 'Ιστορικής καί 'Εθνολογικής 'Εταιρείας τής *Ελλάδος*, τόμ. ΚΓ' (1980) 187-256.
- Μάμουκας 'Α., *Τά κατά τήν ἀναγέννησιν τής 'Ελλάδος*, τόμ. Β', 'Αθήναι 1939, τόμ. Θ', 'Αθήναι 1841, τόμ. ΙΑ', 'Αθήναι 1852.
- Μανιατόπουλος 'Ι., *Τό ναυτικόν Δίκαιον τής "Υδρας*, 'Αθήναι 1939.
- Μαρκεζίνης Σπ., *Πολιτική 'Ιστορία τής Νεωτέρας 'Ελλάδος*, 'Αθήναι 1966.
- Μιαούλης 'Αντ., *Βίος 'Αντωνίου Κριεζή*, 'Αθήναι 1956.
- Μπότσης Ν., «'Η Γαλλική Μοῖρα τής 'Ανατολής κατά τήν 'Ελληνική 'Επανάσταση», *Ναυτική 'Επιθεώρησις*, 193 (1945) 329-353, 194 (1946) 40-67, 195 (1946) 198-226, 199 (1946) 257-296, 200 (1947) 3-16, 205 (1947) 241-259.
- Mitsidis Th., «Consolato del Mare. The Medieval Maritime Law», *Revue Hellenique du Droit International*, III-IV, 1969, σ. 105 κέξ.
- Νικόδημος Κ., *'Απομνημονεύματα ἐκστρατειῶν καί ναυμαχιῶν τοῦ 'ελληνικοῦ στόλου*, 'Αθήναι 1862.
- Ξάνθης Κ., *Συνοπτική 'Ιστορία τῶν ἑλληνικῶν ναυμαχιῶν*, 'Αθήναι 1977.
- Παπαγαρυφάλλου Π., *'Η διάρθρωση τής ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῶν θαλασσίων μεταφορῶν στήν 'Ελλάδα πρὶν καί μετὰ τήν 'Επανάσταση τοῦ '21*, 'Αθήναι 1977.
- Παπαγεωργίου Στ., *'Η στρατιωτική πολιτική τοῦ Καποδίστρια*, 'Αθήναι 1986.
- Παπαθανασόπουλος Κ., *'Ελληνική 'Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)*, 'Αθήναι 1983.
- Πετρακάκος Δ., *Κοινοβουλευτική 'Ιστορία τής 'Ελλάδος*, τόμ. Α', 'Αθήναι 1935.
- Πολυζωΐδης Α., *Γενική 'Ιστορία* ("Ἐκδ. Σ. Κ. Βλαστός) 1890.
- Petropoulos J. A., *Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece, 1833-1843*, Princeton 1969. ('Ελληνική Μετάφραση: *Πολιτική καί Συγκρότηση Κράτους στό 'Ελληνικό Βασίλειο 1833-1843*, τόμ. Α', 'Αθήναι 1985).
- Rados C. N., *La Marine Grecque Pendant La Guerre de l'Independance*, 'Αθήναι 1907.

- Renouvin P., *Le 19 siècle de 1815 à 1871 - L'Europe des nationalités et l'éveil des nouveaux mondes dans Histoire des relations internationales*, Paris 1954, vol. V.
- Σαρίπολος Ν., *Τά τών εθνών εν ειρήνη και πολέμα» νόμιμα*, Αθήναι 1860.
- Σαχτούρης Γ., *Ίστορικά ήμερολόγια τοῦ ναυτικοῦ ἀγώνος τοῦ 1821*, 'Εν ' Αθήναις 1890.
- Σβορώνος Ν., *Επισκόπηση Νεοελληνικής Ίστορίας*, Αθήναι 1986.
- Σβώλος Άλ., *Η συνταγματική ιστορία τής Ελλάδος*, Αθήναι 1972.
- Σεφεριάδης Σ., *Μαθήματα Διεθνoῦς Δικαίου*, Αθήναι 1928 (Βιβλίο Β").
- Σίμψας Μ., «Η Πρώτη Ίπίσημη Έκθεσις γιά τό Έθνικό Ναυτικό τής Νεωτέρας Έλλάδος», *Ναυτική Επιθεώρησις*, 109 (1979) 339-353.
- Τό Ναυτικό στήν ιστορία των Έλλήνων*, τόμ. Γ'-Δ', Αθήναι 1982 [- Τό Ναυτικό].
- Σπηλιάδης Ν., *Άπομνημονεύματα διά νά χρησιμεύσωσιν εις τήν Νέαν Έλληνικήν Ίστορίαν*, τόμ. Δ', Έκδ. Π. Χριστόπουλος, Αθήναι 1971.
- Στασινόπουλος Ε., *Οί στολές τοῦ Έλληνικοῦ στρατοῦ καί ναυτικοῦ*, Αθήναι 1939.
- Τζαμτζής Α. Ι., «Ναυτικοί, καράβια και λιμάνια», *Έλληνική Έμπορική Ναυτιλία*, Αθήναι 1972.
- Τίρς Φρ., *Η Έλλάδα τοῦ Καποδίστρια (δύο τόμοι)*, Αθήναι 1972.
- Τομπάζης Ίω., *Άδελφοί Ιάκωβος και Μανώλης Τομπάζης. Συμβολή εις τήν ιστορίαν τής έθνικής παλιγγενεσίας*, Αθήναι 1902.
- Τράμπερ Έρρ., *Άναμνήσεις από τήν Έπανάσταση τοῦ 1821*, Αθήναι 1960.
- Τρικούπης Σπ., *Ίστορία τής Έλληνικής Έπαναστάσεως*, τόμ. Δ', Αθήναι 1862 (Έκδ. Β').
- Φακίδης Ί. Κ., *Ίστορία τής Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, 1845-1973*, Αθήναι 1975.
- ΦαλταίτςΛ., *Τά περί τήν ναυτιλίαν μέτρα τοῦ Ίωάννου Καποδίστρια*, Αθήναι 1973.
- Φραντζής Α., *Έπιτομή τής Ίστορίας τής αναγεννηθείσης Έλλάδος*, τόμ. Γ', Αθήναι 1976.
- Φωκᾶς Δ., *Η Ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, 1827*, Αθήναι 1927.
«Ο Άστιγξ επί Καποδίστρια», *Ναυτική Επιθεώρησις*, τχ. 203 (1947) 3-39. [= Ο "Άστιγξ],
- Φωτιάδης Δ., *Η Έπανάσταση τοῦ '21*, τόμ. Α'-Δ', Αθήναι 1971-72.
- ΧάουΣ., *Ημερολόγιον από τόνάγωνα 1825-1829*, Αθήναι 1979 ('Ανατύπωση).
- Woodhouse C. M., *Capodistrias: The Founder of Greek Independence*, London 1973.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΡΟΣ ΔΑΛΟΣΙΝ ΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ - ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1899

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά πρώτη (1900-1908)
(Κόκκινα)

1. Δ. Αίγγιτου: 'Ο Ούρανός.
2. Δημ. Σ. Μπάλλανου: 'Η Εκκλησία μας.
3. Δ. Βικέλα: 'Η Γή τοῦ Πυρός (ἐκ τῶν περιηγήσεων τοῦ Δαρβίνου καί τῶν Γάλλων Βιλλέμς καί Ρουσσώ).
4. Μιχ. Κωνσταντινίδου: * Ο ἄνθρωπος καί τό σῶμα του.
5. Ν. Ἀποστολίδου: Τά ὠφελιμώτερα πτηνά τῆς Ελλάδος.
6. Χ. Ἀνίνου: 'Ο στρατιώτης (ἐκ τοῦ ἰταλικού).
7. Α. Δαμβέργη: * Ο υλικός κόσμος.
8. Ἐμμ. Λυκούδη: Τά καθήκοντα τοῦ πολίτου.
9. Δέοντος Μελά: 'Ο μικρός Πλούταρχος. Μέρος Α'.
10. Π. Καρολίδου: 'Η Ευρώπῃ κατά τόν 19ον αἰῶνα.
11. Α. Ο., Κας: 'Ο κύρ Σίμος (ἐκ τοῦ γαλλικού).
12. Χ. Τσόντα: 'Η Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.
13. Γ. Δροσίνη: Αἱ μέλισσαι.
14. Κ. Σ. Καραθεοδωρή: 'Η Αἴγυπτος.
15. Π. Πρωτοπαπαδάκη: "Ἡλιος, ζωή καί κίνησις.
16. Δ. Βικέλα: Τά Ἑλληνικά Γράμματα (... κατά τόν Croiset).
17. Β. Πατριάου: Νοσήματα καί μικρόβια.
18. Ρ. Δημητριάδου: 'Ο γεωργός.
19. Χ. Ἀνίνου: 'Ο Κολόμβος.
20. Δέοντος Μελά: 'Ο μικρός Πλούταρχος. Μέρος Β'.
21. Α. Μηλιαράκη: 'Ο χαρακτήρ (κατά τό ἀγγλικόν).
22. 'Η Βασίλισσα Βικτωρία (κατά τό ἀγγλικόν).
23. Εἰ. Δ., δίδος: 'Οδηγός τῆς οἰκοδεσποίνης (κατά τό γερμανικόν).
24. Σ. Λοβέρδου: *Ο ἔθνικός πλούτος. Μέρος Α'.
25. Α. Α., Κας καί Α. Ε., δίδος: Μάρτυρες τῆς Ἐπιστήμης.
26. Θ. Βελιανίτου: 'Η Ρωσία.
27. Σ. Λοβέρδου: 'Ο ἔθνικός πλούτος. Μέρος Β'.
28. Γ. Σωτηριάδου: 'Ο Μέγας Ἀλέξανδρος.
29. Δ. Γρηγοριάδου: Τό δένδρον.
30. Ἀντ. Μάτσει: Ἱστορία ἐνός πλουσίου.

31. Θ. Φλωρῶ: Πρώται βοήθειαι.
32. Λέοντος Μελά: 'Ο μικρός Πλούταρχος, Μέρος Γ'.
33. ... Κας: Ανέκδοτα ζώων (κατά τό γαλλικόν).
34. Θ. Χελδράιχ: Τά άνθη.
35. Βενιαμίν Φραγκλίνος (κατά τό γαλλικόν).
36. Μελ. Σακελλαροπούλου: 'Ο βίος τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ.
37. Γ. Δροσίνη: Αἱ ὄρνιθες.
38. Τ. Κόμπ: Αἱ γειτόνισσαι (ὑπό Α. Ο., Κας).
39. Ρ. Δημητριάδου: Τό γάλα.
40. Μιχ. Κωνσταντινίδου: Οἱ Ἀργοναῦται.
41. Δ. Πρωτοπαπαδάκη: 'Ο καθαρὸς ἀήρ.
42. Α. Διομ. Κυριάκου: Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Ἱεράρχαι.
43. Ἐμμ. Λυκοῦδη: Οἱ μετανάσται.
44. Σπ. Χασιώτου: 'Ο οἶνος.
45. Γ. Μ. Μαρίνου: Τό κράτος τοῦ πλοῦτου (κατά τό ἀγγλικόν).
46. 'Αριστ. Κουρτίδου: Οὐασιγκτόν.
47. Γ. Κυριάκου: 'Ο μεταξοσκώληξ.
48. Κ. Μελά: 'Ανακαλύψεις τοῦ 19ου αἰῶνος.
49. Μ. Μελισσηνοῦ: Τό βρέφος.
50. Χ. 'Αννίνου: Φρειδερίκος ὁ Μέγας.
51. Σ. Λοβέδου: Ἄποταμίευσες καὶ Ταμιευτήρια.
52. Ρ. Δημητριάδου: 'Ο καπνός.
53. Δ. Βυιέλα: Σουηδία.
54. Γ. Δροσίνη: Τό ψάρεμα.
55. Γ. Κυριάκου: 'Ιστορία τῆς μετάξης.
56. Π. Καρολίδου: 'Ο Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος.
57. Δημ. Σ. Μπαλάνου: 'Ιστορία τῆς Ἐκκλησίας.
58. Ἰ. Π. Δοανίδου: Τά μεταλλεῖα.
59. Γ. Μπουκουβάλα: 'Ηθικά ἐκ τοῦ Πλουτάρχου.
60. 'Αριστ. Κουρτίδου: Ἡμερολόγιον ἐρημίτου (μετάφρασις).
61. Γ. Δαμπρινοπούλου: 'Η μακροβιότης.
62. Γ. Δροσίνη: Συλλογαὶ Φυσικῆς Ἱστορίας.
63. Χ. Ἄννινου: 'Ιταλία.
64. Α. Ο., Κας: Τά θηρία (κατά τό γαλλικόν).
65. Β. Αἰγηνίτου: Πειράματα Φυσικῆς.
66. Ἰουλίας Καρόλου: "Ἄσωτοι υἱοὶ (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).
67. Μ. Καλαβροῦ: 'Η δράσις.
68. Ρ. Δημητριάδου: 'Ο μικρὸς κτηνοτρόφος.
69. Α. Πολυμέρη: 'Η εὐτυχία.
70. Γ. Βουγιούκα: Γεωλογία.
71. Π. Καρολίδου: 'Ο Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός.
72. Ἰ. Χρυσάφη: Ἡ γυμναστική.
73. Ἰ. Διαμαντοπούλου: 'Ο Πεσταλότσης (κατά μετάφρασιν).
74. Π. Πρωτοπαπαδάκη: Ἡ Γῆ.
75. Γ. Δροσίνη: Οἱ τυφλοὶ.
76. Α. Κεραμοπούλου: Οἱ ἀγῶνες.
77. Γ. Παπαγεωργίου: 'Εορταστής.
78. Μ. Θάλλη: 'Η φυματίωσις.
79. Γ. Μπουκουβάλα: 'Η τομὴ τοῦ Σουέζ;
80. Π. Καρολίδου: 'Ο Αὐτοκράτωρ Διογένης Ρωμανός.
81. Ρ. Δημητριάδου: 'Ο μικρὸς κτηνίατρος.
82. Κ. Στασινοπούλου: Τό ἄλας.

83. Χρ. Π. Οικονόμου: 'Ο Κοραΐς ως έθνικός παιδαγωγός.
84. Μ. Μελισσηνού: Τό εβγον τοῦ Παστέρ.
85. Δημ. Κακλαμάνου: 'Η ζωγραφική.
86. Γ. Δροσίνη: 'Ο κυνηγός.
87. Ν. Γκορτσή: 'Αμερική καί 'Αμερικανοί.
88. Σπ. Χασιώτου: 'Η έλαία.
89. Θ. Φλώρα: 'Ναυτική 'Υγιεινή.
90. Δημ. Σ. Μπαλάνου: Αί θρησκευταί.
- 91-92. Λάζ. Βελέλη: 'Ο Καποδίστριας.
93. Στ. Θεοχάρη: Τό έμπόριον.
94. Π. Μ. Κοντογιάννη: 'Εθνικοί Εύεργέται.
95. Γ. Λαμπρινοπούλου: Τά λουτρά.
96. Π. Καρολίδου: Τά έλληνικά γράμματα κατά τούς χρόνους τοῦ Χριστιανικοῦ 'Ελληνισμοῦ.
97. Σ. Χασιώτου: 'Ο λαχανόκηπος.
98. Γ. Σωτηριάδου: Χρονολογία τής άρχαίας 'Ιστορίας.
99. Γ. Σωτηριάδου: Χρονολογία τής μεσαιωνικής καί νέας 'Ιστορίας.
100. 'Εκλογή έκ τών "Εργων Δ. Βικέλα.

Σειρά δευτέρα (1908-1940) (Πράσινα)

1. Δ. Βικέλα: 'Η ζωή μου.
2. Πάουελ: Οί μέλλοντες στρατιώται (μετάφρασις).
3. Ε. Σπένσερ: 'Η άγωγή.
4. Ρ. Δημητριάδου: Τά χημικά λιπάσματα.
5. Γ. Σωτηριάδου: Χώροι καί Λαοί τής Ευρώπης.
6. 'Αδ. Κοραή: 'Επιστολαί προς Πρωτοψάλτην.
7. Εικόνες άρχαίας 'Ελληνικής 'Ιστορίας.
- 8-10. 'Εσσελιγγ: Βυζάντιον καί Βυζαντινός πολιτισμός. Τεύχη 3.
- 11-12. Α. Βενεδέττη: 'Εγκόλπιον τών νέων. Μέρος Α' - Β' (μετάφρασις).
13. 'Αδ. Κοραή: Γνώμαι.
14. Δε -Αμίτση: Στρατιωτικά Διηγήματα.
15. Α. Κουρτίδου: Τά πρώτα βήματα τής Ανθρωπότητος.
16. Πολεμικά Διηγήματα (βραβευθέντα).
17. 'Αδ. 'Αδαμαντίδου: 'Η Βυζαντινή Θεσσαλονίκη.
18. Ν. 'Αποστολίδου: Δύο έχθροί τοῦ 'Ανθρώπου.
19. Σ. Κ. Σ.: 'Η άρχαία έλληνική ποίησις.
20. Δημ. Σ. Μπαλάνου: 'Εκ τών ποιητικών βιβλίων τής Π. Διαθήκης.
21. Γ. Ν. Χατζιδάκι: Σύντομος ιστορία τής έλληνικής γλώσσης.
22. Γ. Σωτηρίου: Τό "Άγιον Όρος.
23. Χ. 'Ανίνου: 'Ανέκδοτα τοῦ Πλουτάρχου. Μέρος Α'.
24. Ν. 'Αποστολίδου: Μαργαριτάρια καί γουναρικά.
25. Γ. Σωτηρίου: 'Η ' Αγία Σοφία.
26. Δημ. Σ. Μπαλάνου: 'Η Μεγάλη ' Εβδομάς καί τό Πάσχα.
27. Δ. Αίγινήτου: 'Αστέρες.
28. Κ. Δοσίτου: Αί άξιώσεις 'Εργασίας καί Κεφαλαίου.
29. Δ. Αίγινήτου: Μετέωρα.
30. Χ. 'Ανίνου: 'Ανέκδοτα τοῦ Πλουτάρχου. Μέρος Β'.
31. Στίλπ. Κυριακίδου: Αί γυναίκες εΐς τήν Λαογραφίαν.
32. Δ. Δαλεζίου: Οί μύρμηγκες έν πολέμψ καί ειρήνη (μετάφρασις).

33. Γ. Κ. Γρατσιαίου: 'Επιστολαί Σενέκα (μετάφρασις).
34. Χ. Αννίνου: 'Ανέκδοτα Πλουτάρχου. Μέρος Γ'.
35. Δημ. Σ. Μπαλάνου: Χριστούγεννα - Πρώτη 'Ιανουαρίου - Θεοφάνεια.
36. Μ. Μιχαηλίδου: Γύρω στη φωτιά.
37. Γ. Κ. Γρατσιαίου: Πλινίου το Ο νεωτέρου ἐπιστολαί.
38. Δεσπ. Μιχαηλίδου: Παιδιαί συλλεχθεῖσαι ὑπό George Draper.
39. Έμμ. Λυκούδη: Νέα Διηγήματα.
40. Α. Παπαδοπούλου: Τό θρησκευτικόν θέατρον τών Βυζαντινών.
41. Έμμ. Λυκούδη: Από τό ἡμερολόγιον τῆς ζωῆς μου.
42. Ζωῆς Φράγκου: ' Η μητέρα καί τό παιδί.
43. Γ. Δροσίνη: ' Ημερολόγιον τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.
44. Αἴγλης Δ. Αἰγινήτου: Οἱ ἀστέρες εἰς τήν ποίησιν καί μυθολογίαν.
45. Στίλπ. Κυριακίδου: ' Ο Διγενῆς ' Ακρίτας.
46. Ε. Κ. Μαυράκη: ' Ο Καποδίστριας καί ἡ ἐποχή του.
47. Σόλωνος Βέρα: ' Η ὑγιεινή τοῦ παιδιοῦ.
48. Ι. Μ. Δαμβέργη: Οἱ Κρήτες μου.
49. Έλλησ Χ. Αποστολίδου: ' Ο Καναδάς.
50. Φαίδ. Κουκουλέ: Βυζαντινό παραμῦθι.
51. Μ. Μιχαηλίδου: ' Η νεανική ἡλικία.
52. Π. Μ. Κοντογιάννη: ' Ιστορικά Διηγήσεις.
53. Σ. Ξανθοῦδίδου: ' Ερωτόκριτος.
54. Μ. Δέφνερ: ' Οδοιπορικοί ἐντυπώσεις ἀπό τήν Δυτικὴν Κρήτην.
55. Φαίδ. Κουκουλέ: ' Η Μοναχὴ Θεοδούλη.
56. Έλλησ Χ. Αποστολίδου: ' Η τέχνη τῆς ὀμιλίας.
57. Δ. Λουκοπούλου: Στ' ' Αγραφα.
58. Ζωῆς Σ. Φράγκου: Από τά παιδικά ἀναγνώσματα τοῦ Τολστόη.
59. Θ. Λασκάρεωσ: ' Ο Φιλελληνισμός ἐν Γερμανία.
60. Ζωῆς Σ. Φράγκου: Γύρω ἀπό τό παιδί.
61. Γ. Α. Αρβανιτάκη: "Εν χειρόγραφον τῆς Κωνσταντινουπόλεωσ.
62. Μαρίνας Α. Διομήδουσ: Προβλήματα ἠθικῆς (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).
63. Ι. Ε. Χρυσάφη: "Οταν λάλησε ὁ κοῦκος (μετάφρασις).
64. Διαλέξεις τῆς 'Εθνικῆς 'Εκατόνταετηρίδου 1830-1930.
65. Έλλησ Χ. Αποστολίδου: ' Η 'Ελβετία.
66. Αχιλλέωσ Ἀδ. Κύρου: «Πιστεύω».
67. Ν. Έλεοπούλου: ' Η ἀγωγή καί ἡ διεθνῆσ συνεργασία.
68. Oct. Merlier: Γράμματα Α. Παπαδιαμάντη.
69. Δ. Λουκοπούλου: Στά βουνά τοῦ Κατσαντώνη.
70. Απ. Δοξιάδη - Ζωῆς Φράγκου: Υγιεινή καί ἀνατροφή τών παιδιών.
71. Ι. Μπουκουβάλα - ' Αναγνώστου: Οἱ μεγάλοι ρωμαντικοί μουσικοί.
72. Παύλου Β. Γιαννηλία: ' Η Γῆ διά τήν Γῆν.
73. Έμμ. Γ. Παντελάκη: ' Η 'Ιερά Μονή τοῦ Σινά.
74. 'Ιωάννας Μπουκουβάλα - ' Αναγνώστου: Βάγνερ καί Μπερλιόζ.
75. Φραγκίσκου Σκούφου: Πατριωτικά καί ἠθικά.
76. Δημ. Λουκοπούλου: Νεοελληνική Μυθολογία.

Σειρά 'Εθνικῶν Δημοσιευμάτων (1919-1926)

1. Π. Μ. Κοντογιάννη: ' Η 'Ελληνικότησ τών νομών Προύσης καί Σμύρνης.
2. Στ. Β. Ψάλτη: ' Η Θράκη καί ἡ δύναμισ τοῦ ἐν αὐτῇ 'Ελληνικοῦ στοιχείου.
3. Α. Παπαδοπούλου: ' Ο ὑπόδουλοσ ' Ελληνισμός τῆσ ' Ασιατικῆσ ' Ελλάδοσ ἐθνικῶσ καί γλωσσικῶσ ἐξεταζόμενοσ.
4. Στίλπ. Κυριακίδου: ' Η Δυτικὴ Θράκη καί οἱ Βούλγαροι.

5. Κ. Αμάντου: 'Ελληνισμός τής Μικρας Ἰ Ασίας κατά τόν μεσαίωνα.
6. 'Επισκόπου Εἰρηνοπούλεως Φωτίου: 'Επίσημα ἔγγραφα καί ἱστορικά σημειώσεις . περί τής Βουλγαρικής πολιτικής (1878-1914).
7. Δημ. Εὐαγγελίδου: ' Η Βόρειος "Ηπειρος.
8. Δ. Η. Οἰκονομίδου: 'Ο Πόντος καί τά δίκαια τοῦ ἐν αὐτῷ 'Ελληνισμοῦ.
9. Γ. Σωτηρίου: Χριστιανικά μνημεία τής Μικρας Ἰ Ασίας.
10. Γεωργίου Σακκάρη: Ἱστορία τών Κυδωνιών.
11. Π. Μ. Κοντογιάννη: Γεωγραφία τής Μικρας Ἰ Ασίας.
12. Γ. Χατζιδάκι: Περί τοῦ ' Ελληνισμοῦ τών Αρχαίων Μακεδόνων.
13. Στίλπ. Κυριακίδου: 'Ο μακεδονικός 'Ελληνισμός καί ὁ νεώτερος.

Ἱστορική Λαογραφική Βιβλιοθήκη (1927-1939)

1. Δ. Λουκοπούλου: Πῶς ὑφαίνονται καί πῶς ντύνονται οἱ Αἰτωλοί.
2. Π. Μ. Κοντογιάννη: Ἱστορικά ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τήν 'Ελληνικήν Ἐπανάστασιν.
3. Κ. Πασαγιάννη: Μανιάτικα μοιρολόγια καί τραγούδια.
4. Ε. Τζιάτζιου: Τραγούδια τών Σαρακατσαναίων.
5. Σ. Θεοτόκη: Ἰ Αλληλογραφία Καποδίστρια-Ἰ Εὐνάρδου. τεύχη Α' καί Β'.
6. Κ. Μαλέα: Εἰκόνες Λαϊκῆς Ἰ Αρχιτεκτονικῆς.
7. Κ. Ἀμάντου: Ἰ Ανέκδοτα ἔγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή.
8. Δ. Λουκοπούλου: Ποιμενικά τής Ρούμελης.
9. Σουλ. Ἰ Ωδείου Αθηνών: 50 δημόδη φσματα Πελοποννήσου καί Κρήτης.
10. Σ. Θεοτόκη: Οἱ τελευταῖοι χαριετισμοί τοῦ Ρήγα.
11. Δ. Λουκοπούλου: Ἰ Ρουμελιώτης καπετάνιος τοῦ 1821 Ἰ Ανδρίτσος Σαφάκας καί τό ἄρχεῖο του.
12. Μέλπωσ Ο. Μερλιέ: Τραγούδια τής Ρούμελης μετά μουσικῆς.
- 13.....
14. Δ. Λουκοπούλου: Γεωργικά τής Ρούμελης.
15. Α. Βρόντη: Ροδιακά.

Περιοδικά Δημοσιεύματα (1907-1936)

1. *Η Μελέτη*, Μηνιαῖον δημοσίευμα τών ἐτών 1907-1912 (εξ τόμοι).
2. *Ἰ Ελληνικά*, Ἰ Ἱστορικόν περιοδικόν δημοσίευμα τών ἐτών 1928-1936.
3. Κ. Ἀμάντου: Συναῖτικά Μνημεία (Παράρτημα τών *Ἰ Ελληνικῶν*).

Εκδόσεις Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἰ Αρχείου (1935-1938)

1. Μέλπωσ Ο. Μερλιέ: Ἰ Η Μουσική Λαογραφία στήν Ἰ Ελλάδα (Ἰ ἔλλην. καί γαλ. εκδ.).
2. S. Baud-Bovy: Τραγούδια τών Δωδεκανήσων, τ. Α' (Ἰ ἔλλην. καί γαλ. εκδ.).
3. S. Baud-Bovy: Τραγούδια τών Δωδεκανήσων, τ. Β' (Ἰ ἔλλην. καί γαλ. εκδ.).

Παιδική Βιβλιοθήκη (1902-1904)

1. Δ. Βικέλα: Ἰ Ἰ Ανδερσεν, Παραμῦθια (κατά μετάφρασιν).
2. Ἰ Αρ. Κουρτίδου: Ἰ Ἰ γύρος τής οικίας (διασκευή ἀπό τό γερμανικόν).
3. Ἰ Ἰωάννη Πολέμη: Τά πρώτα βήματα (παιδικά ποιήματα).
4. Γ. Δροσίνη: Παιδικά παραμῦθια.

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά πρώτη (1956-1974)

1. Κ. Ἀμάντου: Σύντομος Ιστορία τῆς Κύπρου.
2. Δ. Χόνδρου: Ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια μὲ ἀπλά λῶγια.
3. Λ. Βρανούση: Ρήγας Βελεστινλής (1757-1798).
4. Ἀδ. Κοραΐ: Ἐπιστολαὶ πρὸς Πρωτοψάλτην (ἀνατύπωση).
5. Σωκρ. Κουγέα: Λόγοι Ἐκατονταεῆτροι.
6. Σ. Παπαδάκη: Φυσιογραφία τῆς Ἑλλάδος.
7. Ντ. Κονόμου: Γ. Τερτσέτης - Ἀνέκδοτα κείμενα.
8. Ἐμμ. Εμμανουήλ: Λουλούδια καὶ δένδρα.
9. Φ. Π. Λογοθέτη: Γεώργιος Δροσίνης.
10. Ἐμμ. Πρωτοψάλτη: Ἰγνάτιος - Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας.
11. Δ. Μάργαρη: Πρόσωπα καὶ θέματα.
12. Ντ. Κονόμου: Ἐρμάνου Λούτζη - Ἀνέκδοτα κείμενα.
13. Κλ. Παράσχου: Ἴων Δραγούμης - Ἐκλογή κειμένων.
14. Δημ. Κωτσάκη: Ὁ Ἥλιος καὶ οἱ πλανῆται.
15. Ντ. Κονόμου: Ὁ Ἥλιος Ζερβός Ἰακωβαῖος καὶ ἡ ἔνωση τῆς Ἑπτανήσου.
16. Γ. Δροσίνης: Ὁ Μπαρμπαδήμος - Διηγήσεις ἀγωνιστοῦ.
17. Γ. Δροσίνης: Ἄμαρυλλίς.
18. Γ. Ν. Χατζιδάκι: Σύντομος ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης (ἀνατύπωση).
19. Δημ. Σ. Μπαλάνου: Ἡ Ἐκκλησία μας (ἀνατύπωση).
20. Κ. Ἀλεξανδρή: Τὸ Ναυτικὸν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγώνος καὶ ἡ δραστὶς τῶν πυρ-πολικῶν.
21. Πρ. Ἰορδανίδης: Ἄνθρωπος, ἡ περίεργος αὐτῆ μηχανὴ καὶ τὸ περιβάλλον τῆς.
22. Τζ. Γκαμῶφ: Τριάντα χρόνια πού συγκλόνισαν τὴν Φυσικὴν. Μετάφρασις * Ελ. Σηφάκη - Σταύρου.
23. Ἀλκη Αγγέλου: Οἱ Λόγοι καὶ ὁ Ἀγώνας.
24. J. Hunter: Ἀριθμοθεωρία. Μετάφρασις Νικ. Κριτικοῦ.

Σειρά δευτέρα (1978-)

1. Δ. Βικέλα: Ἡ ζωὴ μου (ἀνατύπωση).
2. Δ. Βικέλα: Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν (ἀνατύπωση).
3. Κων. Παπαρρηγοπούλου: Τὰ διδακτικώτερα πορίσματα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (δύο τόμοι). Ἐπιμ.: Ε. Γ. Πρωτοψάλτης.
4. J. Hunter: Ἀριθμοθεωρία. Μετάφρασις Νικ. Κριτικοῦ (ἀνατύπωση).
5. Θεοδώρου Ξύδη: Ἠλειακά.
6. Ἐμμ. Γ. Πρωτοψάλτη: Ἄλ. Ν. Μαυροκορδάτος. Ὁ βίος καὶ τὸ ἐργὸν του μέχρι καὶ τῆς Καποδιστριακῆς περιόδου.
7. Γ. Δροσίνης: Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου. Τόμος Β'. Φιλολογικὴ Ἐπιμέλεια: Γ. Γιάννης Παπακώστας.
8. Γ. Δροσίνης: Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου. Τόμος Γ'. Φιλολογικὴ Ἐπιμέλεια: Γ. Γιάννης Παπακώστας.
9. Θεοδώρου Ξύδη: Παλαμαξ.
10. Κ. Α. Τρυπάνης: Ὁ Αττικισμὸς καὶ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα.
11. Ἰω. Μουτζούρη: Ἡ Ἀρμοστεία τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πέλαγδους στὰ χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.
12. Γ. Δροσίνης: Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου. Τόμος Α' (ἐκδ. β'). Φιλολογικὴ Ἐπιμέλεια: Γιάννης Παπακώστας.

13. Κ. Π. Δεμερτζή: Τό περιοδικό του Συλλόγου προς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων «' Η Μελέτη», του Γ. Δροσίνη. Βιβλιογραφική παρουσίαση.
14. Μερόπης Οικονόμου: Ἐπιτομία Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐμπνευσμένων ἀπό τήν Ἑλλάδα.
15. Κ. Π. Δεμερτζή: Τό «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος», του Γ. Δροσίνη. γραφική Βιβλιοπαρουσίαση.
16. Γ. Δροσίνη: Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου. Τόμος Δ' καί Ἡμερολόγιο. Φιλολογική Ἐπιμέλεια: Γιάννης Παπακόστας.
17. Τ. Δ. Καψιδέλη: Ἡ Λήμνος στον Ἀγώνα του 1821.
18. Σωζ. Θωμόπουλου: Βιβλιογραφία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21.
19. Χρῦς. Χρήστου: Εἰσαγωγή στήν Τέχνη. Τόμ. Α': Ἀρχιτεκτονική-Πλαστική.
20. Κων. Σ. Σαραντόπουλου: Το Μετοχικό Ταμείο των Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων (' Ἱστορικό χρονικό - Κριτική ἀνάλυση - Νομοθεσία).
21. Κ. Π. Δεμερτζή: Τό περιοδικό «Ἐθνική Ἀγωγή», του Γ. Δροσίνη. Βιβλιογραφική παρουσίαση.
22. Δημ. Ν. Καμβύση: Τό πρόβλημα καί ἡ καταπολέμησις τῶν ναρκωτικῶν.
23. Χρῦς. Χρήστου: Εἰσαγωγή στήν Τέχνη. Τόμος Β': Ζωγραφική - Χαρακτική - Σχέδιο.
24. Αἰσώπου Μύθου: Ἐπιτομή - Ἑμμετρική ἀπόδοσις: Πέτρος Γ. Ἀγγελόπουλος.
25. Γ. Δροσίνη: Ὁ Ποιητής καί ἡ Μνήμη — Ἀνέκδοτα χροφ. Πρόλογος: Κ. Θ. Δημαρας — Βιώματα μέ τόν ποιητή - Κείμενο: Καίτη Βιθυνοῦ-Μάνου.
26. Σοφίας Ι. Δοσανίδου: Τό Πριγκιπάτο τῆς Ἀχαΐας (1205-1460).
27. Π. Διακογιάννη: Ἡ παιδεία στή Σάμο, ἀπό τήν Τουρκοκρατία μέχρι σήμερα.
28. Δ. Ι. Δεωνίδου: Προστασία ἀπό τίς πυρηνικές ἀκτινοβολίες.
29. Ἀννίτας Π. Παναρέτου: Ἐργογραφία - Βιβλιογραφία (1916-1982) Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου.
30. Ἀλεξάνδρας Γουλάκη-Βουτυρά: Μουσική, χορός καί εἰκόνα — Ἡ ἀπεικόνισις τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς καί του χοροῦ ἀπό τούς Ἑυρωπαϊούς περιηγητές του 18ου καί 19ου αἰῶνα.
31. Νικ. Ἐξαρχου: Ντομπρίνοβο.
32. Ἀλεξ. Γ. Σαρή: Ἡμερολόγιο Σχολαρχείας (Νεμπεγλέρ 1905-1906).
33. Ρ. Β. Shelley: Hellas, "Ἑλλάς. Ἐπιμέλεια: Μ. Β. Ραϊζής.
34. Δικαίου Β. Βαγιακάκου: Συμβολή εἰς τήν μελέτην τῶν ναυτικῶν ἐμπόρικῶν καί οἰκονομικῶν ὁδῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου (16ος - 19ος αἰ.). Γλωσσικόν σχέδιασμα.
35. Terence Spencer: Ὁ Ἀγγλικός φιλολογικός φιλελληνισμός, ἀπό τόν Σαίξπηρ ὡς τόν Μπάυρον. Μετάφρασις: Πάνος Καραγιώργος.
36. Μιχ. Ι. Μαραθεύτη: Δοκίμια γιά τήν παιδική λογοτεχνία.
37. Γ. Παπάζογλου: Τά χειρόγραφα τῆς Εἰκοσιφοίνισις (Κατάλογοι καί Καταγραφές).
38. Κ. Π. Δεμερτζή: «Νέα Ἑλλάς». "Ἐνα Ἡμερολόγιο μέ διευθυντές τούς Γ. Δροσίνη καί Γ. Κασδόνη. Βιβλιογραφική παρουσίαση.
39. Στέφ. Δ. Ἡμελλου: Θρυλούμενα γιά τήν ἄλωσι καί τήν ἐθνική ἀποκατάστασι.
40. Γ. Παπακόστα, Β. Πάτσιου, Ἀ. Σκαρβέλη - Νικολοπούλου: Βιβλιογραφία Γεωργίου Δροσίνη (Πρώτη καταγραφή).
41. Παναγ. Σπηλιωτόπουλου: Τεκμήρια γιά τόν πόλεμο τοῦ 1940-1941.
42. Σωζ. Θωμόπουλου: Βιβλιογραφία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21. (Αὐτοτελή ἔργα 1821-1988 - Προσθήκες στήν ἔκδοσι τοῦ 1987. Μετά παραρτήματος δημοσιευμάτων περιοδικοῦ τύπου, 1835-1988).
43. Πάνου Καραγιώργου: Σύντομη ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς λογοτεχνίας.
44. Ἰω. Δ. Πολέμη: Κανόνες εἰς Ὅσιον Ἀθανάσιον τόν Ἀθωνίτην. Κριτική Ἐκδοσις.
45. Στέφ. Δ. Ἡμελλου: Ζητήματα παραδοσιακοῦ ὕλικοῦ βίου.
46. Σταύρου Πλακίδη: Ἡ μυθολογία, ἡ οἰκονομολογία καί τὰ ἀξιοπαρατήρητα τῶν ἀστερισμῶν.
47. Γ. Σ. Ἀναγνωστόπουλου: Ἡ χειρόγραφη παράδοσις τοῦ «Σπανέα» (Διδακτορική διατριβή).

48. Γ. Ε. Διγενή: Τεχνητή έξωνεφρική κάθαρση και μεταμόσχευση νεφρού.
49. Κ. Βάρφη: Τό Ναυτικό στην Καποδιστριακή περίοδο.

Σειρά για παιδιά και νέους (1984-)

1. Νίτσας Τζώρτζογλου: Στα ξένα.
2. Καλλιόπης Αθ. Σφαέλλου: Θαλασσοπούλια των Ψαρών.
3. Μ. Χωραφά - Στύγα: Λίγο πριν το τέλος της αρχαίας Ολυμπίας.
4. Σούλας Ροδοπούλου: Με τους γλάρους.
5. Μ. Χωραφά - Στύγα: Τζια, το νησί με τα δυο λιοντάρια.

Έκτύπ.: ΣΤΕΛΙΟΣ ΤΣΑΠΕΠΑΣ, Μυκάλης 34, 10435 Αθήνα, Τηλ. 34.63.161

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 9225549 9219718

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

2° MAR 1998

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000037557

ISBN 960-7133-293